

VE RI
TAS

1
2 } [illegible]
3

L. E. WINDING
GROSSERER
KJØBENHAVN

Historiske Aarbøger,

til Oplysning og Veiledning i Nordens, særdeles Danmarks Historie.

Udgivne ved den danske historiske Forening,

af

C. Molbech.

Første Deel.

Kiøbenhavn.

Trykt hos Directeur Jens Hostrup Schultz, Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

1845.

Fortale.

Det er nærmest de af Selskabet for Frankriges Historie (Societé de l'histoire de France) under Titelen "Annuaire historique", fra A. 1837 aarlig udgivne Samlinger af chronologiske, literaire og kritiske Hielpemidler, Afhandlinger og Oplysninger til dette Lands Historie, som have givet Anledning til det her begyndte Foretagende. Dets Formaal skulde være et lignende, med Hensyn til Norden, og til vort Fædreland i Særdeleshed. Det skulde søge at tilveiebringe en Række af omhyggeligt udarbeidede Veiledninger, chronologiske og genealogiske Tavler, alphabetisk ordnede Fortegnelser (f. Ex. over Stæder, Slotte og Herregaarde, Klostere, navnkundige Slægter og Personer, m. v.), Bidrag til den historiske Geographie og Statistik, til Historiens Literatur, til Oplysning af Videnskabernes og Konstens Historie: hvorved saavel en grundigere Indsigt i vore historiske Forhold overhovedet kunde fremmes; som ogsaa det derhen hørende Studium af Kilderne, Læsningen af originale, ældre og nyere Skrifter og Bidrag til Nordens og Danmarks Historie kunde lettes og blive mere tilgængelig for Mange, der ikke altid ere i Stand til at søge eller selv at sanke fornødne Oplysninger og Efterretninger i store historiske Værker og Samlinger. Ofte er denne Søgen saa

møisommelig, at den afskrækker endeel; mangengang vilde den endog være reent forgieves, fordi vedkommende Noticer endnu slet ikke ere samlede af Kilderne, eller bearbeidede. Man tør derfor haabe, at et saadant Foretagendes Grundtanke vil vinde Bifald hos den historiske Forenings Medlemmer, ligesom den allerede for fire Aar siden vandt et saadant hos Selskabets Bestyrelse, der bifaldt Planen, og overlod til Undertegnede at begynde dens Udførelse.

Det er naturligt, at den ovenfor berørte Overeensstemmelse med det franske Selskabs Aarbog ikke kan blive nogen fuldkommen Lighed. Endeel historiske og literaire Forhold, som gielde og kræve en vis Art af Bearbeidelse i Frankrige, finde ikke Sted, eller maa behandles anderledes i Danmark. En ikke uvigtig Forskielligheb fra det franske Værk vil desuden indtræde og blive at overholde i disse danske Aarbøger, hvis de, som man tør haabe, komme til at fortsættes. Det franske Selskabs Annuaire historique, skiøndt trykt i liden Format, og tillige bestemt til et Slags historisk Calender, optager, foruden den Deel af Indholdet, hvis Bestemmelse er at udgiøre "ligesom et Repertorium over den franske Historie", tillige specielle Afhandlinger og kritiske Undersøgelser. Saadanne ville derimod hos os snarere og naturligere søges i de Tidsskrifter, eller andre Samlinger, som den danske historiske Forening allerede har bragt for Lyset, eller i Fremtiden vil lade udgaae. Forskiellige maa disse Aarbøger ogsaa deri blive fra de franske, at de ikke aarligen kunne ventes; men ikkun saa ofte som man vil være i Stand til at meddele et omhyggeligt forberedet og udarbeidet Stof.

Af de to Bidrag, som udgiøre dette Binds Indhold, er det første grundet paa et Udkast, som Hr. Cand. C. E. Langberg for nogle Aar siden paatog sig at udarbeide. Dette har ikke været uden Nytte og Hielp for denne Bogs Udgiver; men det behøvede baade en ny Bearbeidelse, og en kritisk Undersøgelse af alle Beviissteder og Oplysninger; ligesom disse behøvede mangen herhen hørende Udvidelse og Berigelse, ved Siden af Indskrænkning til det efter Planen for Arbeidet fornødne. Saavidt muèligt maatte, især i de ældre Tider, alle vigtige Beviissteder i Kilderne baade sammenlignes og anføres; særdeles hvor noget Slags Tvivl eller Uvished blev tilbage. Hr. Professor Velschow har havt den Godhed, ved at giennemlæse Correctur-Arkene, at bidrage til at oplyse og berigtige flere Steder og Tilfælde. Man vil maaskee, uagtet al anvendt Omhu, dog finde enkelte Savn; og at undgaae disse var i nogle, baade ældre og nyere Tilfælde, ved Kildernes Mangel, for Øieblikket ikke muéligt; dog tør Udgiveren haabe, at egentlige Feil ville være faa; og intet lignende Arbeide kan rose sig af, aldeles at have undgaaet dem.

I øvrigt var Hensigten kun, at meddele de vigtigste Data af de danske Kongers Levnet, for saavidt saadanne nærmest kom under den biographiske Betragtning, eller vedrørte Kongernes personlige Forhold; altsaa Angivelse af deres Fødselstid, Valg eller Hylding, Thronbestigelse, Giftermaal, betydelige Reiser i fremmede Lande, Afkom i første Led, Regieringstid og Alder, Dødstid, Gravsted, m. m. Andre Oplysninger af mere specielle Forhold ere kun tilfældigviis optagne i Anmærkningerne. Ligesom et saadant, hos os hidtil ganske

savnet Arbeide uden Tvivl vil afhielpe en Trang, der hyppigen og ved mange Leiligheder føltes: saaledes tør Udgiveren i Arbeidets møisommelige Seenhed vente nogen Undskyldning for den lange Tid, som er medgaaet inden det kunde komme for Lyset.

Det andet Bidrag, som denne Deel indeholder, vil lette Brugen af den største og vigtigste Kildesamling for det danske Riges Historie. Det er mangengang ikke let eller hurtigt at finde, hvad man søger blandt meer end halvtredie hundrede Artikler, som ere aftrykte i de hidtil udkomne 8 Bind af Scriptores Rerum danicarum. Med denne lille Bog ved Haanden vil man ofte kunne undgaae at lede i flere Bind af Værket; og man vil bl. a. have et lettet Oversyn af de gamle latinske Annaler — for Historien og Chronologien noget af det vigtigste og mest umistelige af Værkets hele Indhold — ved den Følge, hvori de her ere ordnede, efter deres Alder, eller efter Aarstallene, hvormed enhver Annal slutter.

I næste Bind af Aarbogen haaber man bl. a. at kunne levere en dansk Chronologie, eller en efter Aarsfølgen ordnet Optegnelse af de vigtigste og betydeligste Begivenheder i den danske Historie.

Kiøbenhavn, den 2den Decbr. 1845.

C. Molbech.

Indhold.

1. Den danske Kongerække fra Gorm den Gamle til Christian den Ottende.

*) Har ved en Trykfeil i Bogen Nr. XX.

1.

Den danske Kongerække

fra

Gorm den Gamle

til

Christian den Ottende.

I. Gorm den Gamle,[1]

(**Hardeknuds** Søn?), født henved 835 (?), regierede ved Arv eller Valg over en Deel af Landet, og blev, ved i Krig at vinde det øvrige, Enekonge over Danmark (henved 880?)[2]; død i en meget høi Alder (95 Aar?) henved 940[3]; begraven, tilligemed sin Dronning, efter Sønnen K. Haralds Anordning, i Høiene ved Jellinge,[4] hvor de to berømte Mindestene med Runer endnu findes.

Dronning.

Thyra Danebod (895)[5], en Datter af **Harald Klak**[6], (født 875), synes at have overlevet **Gorm**[7], død 945, 70 Aar gammel.

Börn.

1) **Knud Danaast**, født 896 (?); døbt 934, omkom paa et Tog i Irland kort før Faderens Død[8]. Fader til **Guldharald**, der blev dræbt i Slaget mod den norske Jarl **Hakon**, ved Hals i Liimfiorden, 977 om Sommeren.[9]

2) **Harald Blaatand**, født 911. Medregent 929. Konge 941. Død 988—991.

---

[1]) Han kaldes af Svend Aagesen: Gorm Löghæ (den Løie, Lade), "Vir deses" (S. R. Dan. I. 48), "*Vermis* crudelissimus" (*Ad. Brem.* I. c. 47), Gormr hinn *heimski*, ɔ: den Taabelige, den Dorske. (Jomsv. Saga. Jvf. B. Einarssons Gjensvar til R. Rask. 1831. S. 14—20). Tilnavnet "den Gamle", ("Gorm gamele") gives ham i Chron. Erici. S. R. D. I. 158; og af Thom. Gheysmer. ib. II. 345.

[2]) Suhm (D. H. II. 366) lader ham 883 blive Leirekonge og (l. c. 399) omtr. 888 Konge over det hele Rige.

³) Alle Angivelser om Gorm den Gamles Fødsels- og Dødsaar ere kun Gietninger: Königsfeldt (Tab. 4) sætter hans Fødsel til 846; Regiëring som Leirekonge fra 883; Død 941. Petersen, Danm. Hist. II. Tab. til Side 5, hàr følgende Aar: Gorms Fødsel 835. Regiering fra 840 til 935. (Rigets Samling imellem 860–868.) Thyra født 868, død 938. Knud Danaast født 889, død 935. Harald Blaatand født 895. Regierede fra 935 til 985. Guldharald født 925, død 963. — Jvf. Dahlmann I, 73, 78. [See Anm. ⁵) til Harald Blaatand.]

⁴) Sv. Aagesen. ("Juxta ritum *gentilium*, in tumulis gemellis et paribus." S. R. D. I. 51. (Jvf. Langebeks Anm. g.) "Mortui sunt *pagani*" siges om ham og Thyra, i Chron. Erici. S. R. D. I. 158. Saxo Lib. 10, 184. Edit. Steph. (Baade Saxo og Sv. Aagesen omtale Høiene, men Ingen af dem Runestenene). Om Jellinge-Monumenterne s. Literaturen hos Nyerup, Mindesm. fra Oldt. S. 125 o. flg. Om Opgravningen af Thyras Høi 1820, s. Beretn. af Finn Magnussen og C. Thomsen. Antiquar. Ann. IV. 75–139. (Om Runestenene og deres nyeste Aftegning ved A. Müller: Molbech i Nord. Tidsskr. IV. 456.)

⁵) Regni Decus, Decus Daciæ. Svend Aag. *Danmarkarbot*, hos Snorre Sturl. og paa Jellingestenen; jvf. Petersens Danm. Hist. II. 566.

⁶) Jvf. Petersens Danm. Hist. II. 564, 65. (Efter Saxo. Lib. 9, 179. Ed. Steph.: Datter af en Konge Ethelred i England. Jvf. Suhm II. 438.)

⁷) Efter Saxo, Steph. p. 180. 184. Om hendes Alder: Suhm II. 438. Königsfeldt. Tab. 4.

⁸) Islændernes forskiellige Beretninger om hans Død: Olaf Trygves. Saga c. 64, og Sagaen om Regners Sønner c. 4. Jvf. Suhm. II. 598.

⁹) Dahlmann (Gesch. v. Dännemark I. p. 78) efter en heel anden Tidsregning: omtr. 960.

II. Harald Blaatand,

Gorm den Gamles Søn; født 911[1]. Konge 941. Døbes 972[2]. Indtager Norge 978. Dræbes af Palnatoke d. 1. Novbr. (Alle Helgens Dag) 988–991[3]. Begraven i den Hell. Trefoldigheds Kirke i Roeskilde.[4] Regierede i 50 Aar[5].

Dronninger.

1) **Thora,** udentvivl beslægtet med **Hakon Adelsteens**fostre.
2) **Gunhild**[6]; død omtrent 977.
3) **Gyrithe**[7], en Datter af Kong **Olaf** i Sverrige, og en Søster til **Styrbiørn**; gift omtrent 978.

Börn.

1) **Hakon** (en Søn af **Thora**), Konge i Samland, død ung, omtrent 977.[8]
2) **Svend (Tveskiæg)**, en Søn af **Gunhild**, født 963. Konge 991 (?). Død 1014.
3) **Thyra** (Datter af **Gunhild**), fød 960, gift 1) 975 med den svenske Prinds **Styrbiørn** (død 983)[9], 2) 998 med **Boleslaus** af Polen (skilt fra ham efter 12 Dages Forløb). 3) 998 med Kong **Oluf Trygveson** (død d. 8. Septbr. 1000).[10]
4) **Gunhild** (en Datter af **Gunhild**), født 970, gift med Jarlen **Paleig**[11]. Begge dræbtes i Blodbadet i England d. 13. Nov. (St. Briccii Dag) 1002.
5) **Hring,** 949 Konge i Northumberland; afsat og dræbt 950.[12]

[1]) Ifølge Dahlmann (Gesch. v. Dännemark I. p. 73) født 910, da han allerede 949 havde en krigskyndig Søn Hring. Denne Forfatter sætter hans Dødsaar til 1. Novbr. 986 eller 987. Beviset herfor henter han fra, at hans Død er samtidig med Erkebiskop Adaldags sidste Dage, og denne døde i April 988. (Ad. Brem. II. c. 18. 19.)

[2]) Dahlmann hensætter hans Daab til 965 om Høsten. Gesch. v. Dännem. I. 81.

[3]) Suhm III. 204. S. R. D. I. 45. See endvidere Ad. Brem. II. 2. Encom. Emmæ i S. R. D. II. 474. Petersens Danm. Hist. II. 149: imellem 980 og 988.

[4]) Hans Been indmuredes i en af Pillerne i Roeskilde Domkirkes Chor. Suhm III. 238 sq.

[5]) Knytl. Saga c. 4. Næsten alle Krønikerne i S. R. D. Ad. Brem. lib. 2. c. 19. Regner man 50 Aar tilbage fra det af Dahlmann som Harald Blaatands Dødsaar antagne Aarstal, 986, vilde altsaa Gorm den Gamles Dødsaar blive 936.

[6]) Vedel Simonsen, Udsigt over Nationalhist. 2 D. 1. H. p. 85 sq. Suhm III. 85. Nogle kalde hende Gyrithe; to forskiellige Personer; see Gram in Meurs. 158. Gunhild var maaskee en Datter af den jydske Konge Svend Langfod. Suhm III. p. 110.

[7]) Suhm III. 166.

[8]) Voigts Geschichte Preussens I. 234–238. Suhm III. 86.

[9]) Suhm III. 165. 166. Ifølge Langebek (S. R. D. III. 282. I. 51–53) var deres Søn Trugill (Thorkell) Sprakaleg, der var Farfader til Svend Estridsen. Efter Suhm var denne født 976 og Ulf Jarl 994.

[10]) Olaf Trygv. Saga c. 257.

[11]) Wilh. af Malmesbury (Savile's Udg.) p. 69. Suhm III. 350 og flg. Hendes Drab betvivles af Dahlmann I. 94, Anm. 2.

[12]) S. R. D. II. 148 "Hryngr". Ad. Brem. II. c. 15 kalder ham Hiring. Dahlmann, Gesch. Dännem. 1, 76 citerer Joh. Wallingford (Gale p. 541), der nævner ham "*Hericum* nomine, filium Haroldi." Jvf. Lappenbergs Geschichte v. Engl. I. 392 sqq.

III. Svend Tveskiæg,[1]

Harald Blaatands Søn. Født 963. Blev Konge 991 (?). Hersker over en Deel af Norge efter Slaget ved Svolder 1000, og Erobrer af den største Deel af England. Regierede i Danmark i 23 (?) Aar. Døde (51 Aar gammel?) i Gainsborough (ved Trent) i England d. 2. Febr. 1014[2]; begraven i Roeskilde[3] i den hellige Trefoldigheds Kirke.

Dronninger.

1) 993. **Gunhild**[4], en polsk Kongedatter (født 970). Forskudt af **Svend**, levede hun siden i Venden eller **Polen**, indtil hendes Sønner **1014** hentede hende til Danmark; (**død 1015.**)[5]

2) 998. **Sigrid Storraade** af Sverrige, Datter af den svenske Viking **Skoglar Toste**; først gift med Upsala-Kongen **Erik** Seiersæl, som skilte sig ved hende.

Börn.

1) **Gyde** (med en Frille) gift med **Erik Jarl** **995.** Deres Søn **Hakon Jarl** (f. **997**) var gift med **Thyras** Datter **Gunhild** (s. nedenf.) og fra dem nedstammede **Erik Eiegods** Dronning **Bothilde** (ell. **Bodild**).

2) **Thyre** (med **Gunhild**) f. **994.** Gift med **Wortigern**, en vendisk Fyrste[6]. — Deres Datter **Gunhild**, gift **1)** med **Hakon Jarl** (?), d. **1029**; **2)** med **Harald Jarl**, d. **13.** Nov. **1042.**[7]

3) **Knud** (med **Gunhild**)[8] f. **995.** Konge i England (**1014**); i Danmark (**1018**); i Norge **1030. Død d. 12. Novbr. 1035.**

4) **Harald** (med Gunhild) f. 996. Konge i Danmark efter **Svend** 1014. Død i Slutningen af 1018.

5) **Estrid** [9] f. 997. Gift 1) 1018 eller 1019 med **Ulf Jarl**, kaldet Sprakaleg ɔ: den Hurtige (som **Knud den Store** lod dræbe i Roeskilde Domkirke d. 29. Sept. 1027 [10]; og 2) 1031 med Hertug **Robert** af Normandie, som forskød hende 1032. Med **Ulf** havde hun 3 Sønner: **Svend** (som blev Konge), **Biørn** og **Asbiørn** [11].

6) En Datter, født 998, gift med Hertug **Godwin** [12].

7) **Ingrid** (med en Frille), Stammoder til den den norske **Inge Baardsen** (d. 1217) og til **Margrethe**, som var gift med **Hakon Hakonsen**.

---

[1]) Om hans Fødsel af en Trælqvinde s. Dahlmann, Gesch. v. Dännem. I. 86. Encom. Emmæ (S. R. D. II. 474) siger udtrykkelig: a *nobilissimis* duxit originem. *Dithmar. Merseb.* VII. ed. Leibnitzii. I. p. 409, mener, at **Svend** var af Had bleven givet Navn af Træl. Hans Navn har maaskee snarest givet Anledning til det sildigere Rygte, ligesom med *Servius* Tullius i Rom. Om hans Tilnavn (af þjuga, en Tyve, hvoraf endnu Høtyve) s. Petersens Danm. Hist. 2, 241. S. R. D. II, 156 (furcata barba). Dahlmann har villet udtrykke det paa Tydsk ved "Gabelbart".

[2]) Efter engelske Beretninger, af Tarmvrid og hastigen. Efter Vilh. af Malmesb. (Saviles Udg.) p. 71 dræbt (af St. Edmund). En udførlig Beretning om hans Død, s. Encom. Emmæ. S. R. D. II. 477 sq. Knytl. Saga c. 6. Oluf Trygv. Saga c. 265. — Suhms D. Hist. III. 414. Suhm om **Svend** Tveskiægs Dødsaar. Vid. S. Skr. VIII. S. 101-120.

[3]) *Dithmar* (Wagners Udg.) p. 222-234. Chron. Erici, S. R. D. I. 159. Encom. Emmæ i S. R. D. II. 477 og 480; samt Langebeks not. p. ibid. 480.

[4]) Suhm III. 305. Dahlmann I. 100 antager, at Kong Svend først ægtede Gunhild af Polen omtr. Aar 1000. Knud skulde da ved Faderens Død kun have været 13 Aar. Islænderne henføre hans Fødsel til 998. cf. Suhm III. 290.

[5]) Om Gunhild jvf. *Dithm. Merseb.* lib. VII. ed. Leibnitzii I. p. 409. (Han kalder hendes Fader Miseco.) Jvf. Langebeks not. k til Encom. Emmæ. S. R. D. II. 479. Grams not. a til Meursius. p. 173. Suhm III. 443 mener, at hun er død kort efter Knuds Tog til England. Jfr. Petersens Danm. Hist. 2, 211.

[6]) Suhm III. 518. 660.

[7]) Angaaende Tiden for Harald Jarls Drab, s. Wedekinds Noten. S. 55 sq. Not. XXXII. Jvf. Suhm IV. 83.

[8]) At Knud var Gunhilds, ikke Sigrids Søn, beviser Suhm (III. 744) deraf, at han kaldte sin egen Datter Gunhild. At han var Svends ældre eller førstefødte Søn, siges udtrykkeligt i en af de ældste Kilder. ("*Cnutone*, filio suo *majore*". Encom. Emmæ. S. R. D. II. p. 475. *Primogenitum* kaldes han p. 476.)

[9]) Efter Knytl. Saga var hun Datter af Sigrid Storraade. Estrid findes ogsaa under Navnet Margrethe, hvilket hun maaskee (Suhm III. 502) har faaet ved at lade sig indskrive i et geistligt Søsterskab. Hun var maaskee 1017 forlovet med Emmas Broder, Hertug Richard d. 2den. cf. Ad. Brem. II. 37. Saxo. Lib. 10, p. 193. 200. ed. Steph. De normanniske Krøniker tie herom. Lappenberg (Gesch. v. Engl. I. 479) antager hellere: Robert le Diable. (Jvf. Suhm III. 501. 695.)

[10]) Snorre. Folioudg. II. 275 sq. Saxo, ed. Müller. I. 524, har derimod urigtigen: i Julen.

[11]) Om Biørn og Asbiørn vid. Ad. Brem. III. 14. Lappenberg I. 500 sqq. — Suhm IV. 393. 404. Lappenberg II. 87.

[12]) Suhm III. 518.

IV. Harald,

Svend Tveskiægs yngre Søn [1], efter Faderens Død Konge i Danmark 1014. Regierede henved 5 Aar. Døde i Slutningen af 1018 [2].

---

1) Jvf. Langebek, Scr. R. D. II. 476. Not. o.

2) Suhm III. 500. 514 sq. (Saxo forbigaaer **Harald** ganske.) Jvf. Chron. Erici. Scr. R. D. I. 159 ("fuit effeminatus & totus libidini deditus": gientages af Petr. Olai, ib. I. 117.) og Langebeks Not. c; Chron. Dan. 936-1317, ib. II. 169 (Haraldus ad tempus regnat); Chron Dan. 980-1286, ib. II. 434 (inutilis filius Suenonis); Encom. Emmæ, ib. II. 478. 79. *Meursii* H. Dan. p. 174. 75 og **Grams** Note a.

V. Knud (den Store)[1],

Svend Tveskiægs ældre Søn, født 995. Konge i England 1014 (Enekonge efter **Edmunds** Død d. 30. November 1016[2]; kronet i London i Begyndelsen af 1017[3].) Konge i Danmark, efter Broderen **Haralds** Død 1018; i Norge efter **Oluf d. Helliges** Fald i Slaget ved Stiklestad d. 31. Aug. (hans Fest er forlagt til 29. Julius) 1030[4]. Giorde sin Romerreise 1026–27. Døde i Shaftesbury efter langvarig Svaghed[5] d. 12. Nov. 1035[6], omtrent 40 Aar gammel; begraven hos de gamle angelsachsiske Konger i St. Peders Klosterkirke i Winchester[7]. Regierede i England 21 Aar, i Danmark 17, og i Norge 5 Aar.

Dronninger.

1) **Alfifa**[8] eller **Algiva** (Ælgive), Jarl **Uthreds** Enke, en Datter af Greve **Ælfhelm**, Aar **1016**.

2) **Emma**[9], Kong **Ethelreds** Enke, en Datter af Hertug **Richard** af Normandiet, ægtede **Knud** Aar **1017**, sidst i Julius. Hun var født **982** (over **12** Aar ældre end **Knud**), døde den **6**. Marts **1052** i Winchester; begraven sammesteds i St. Martins Kirke.

Børn.

A. med **Algiva**:

1) **Svend**[10], født **1016**. Statholder i Norge **1030**. Fordreven **1035**. Død **1036**.

2) **Harald Harefod**[11], født **1017**. Underkonge over en Deel af Skotland før Faderens Død.[12]

Konge i England efter Faderen, 1035. Død pludselig i Oxford d. 17. Marts 1040[13].

B. med **Emma**:

3) **Hardeknud**, født 1017. Konge i Danmark tilligemed Faderen 1027. Enekonge i Danm. efter Faderen 1035. Konge i England 1040. Døde 1042.

4) **Gunhild**. Forlovet d. 18. Mai 1035 i Bamberg med den tydske Keiser **Conrad** d. 2dens Søn, **Henrik** den 3die. Brylluppet stod d. 29. Jun. 1036 i Nimwegen[14]. Død i Øvre-Italien d. 18. Juli 1038. Begraven i Lintburg eller Limburg (imellem Speier og Worms)[15]. (Hun havde en Datter **Beatrix**, der døde som Abbedisse i Gandesheim[16]).

---

[1]) I **Valdemarernes** Tid kaldte de Danske ham Gamle Knut ɔ: den Ældre, i Modsætning til Sønnen **Hardeknud** (S. R. D. III. 140. not. e. Jvf. Anon. Roskild. S. R. D. I. 377. Chron. Erici. I. 159.) Suhm III. 755. Om Saxo, der eengang i **Svend Estridsens** Hist. (Ed. Müller. p. 548) benævner ham Canutus maior, herved forstaaer den **Store**, eller den **Ældre**, kan være uvist. Islænderne kalde ham den **Rige** (*Knut riki*) ɔ: den Mægtige. Necrol. Island. Norv. S. R. D. II, 517. ibid. 426. "*Knútr* hinn *riki* eda Knútr *gamli*." Knytl. S. c. 17. I Daaben skal han have faaet Navnet **Lambert** ell. **Lambricht** (Lambertus). Jvf. S. R. D. II, 426. Ad. Brem. II, 36. Suhm **III**, 756. — Om hans Personlighed og udvortes Skikkelse, s. Knytl. S. c. 20. Suhm III. 757–758.

[2]) Suhm D. H. III, 747 og 753.

[3]) Lappenberg Gesch. v. Engl. I, 462.

[4]) Samlinger til det norske Folks Sprog og Hist. I, 452 sqq. II, 157 sqq.

[5]) Efter Knytl. Saga c. 18 begyndte Sygdommen med Guulsot, og han var svag den hele foregaaende Sommer.

6) Suhm D. H. III. 747-753, hvor alle Beviserne for dette Aar udførligen ere samlede. Jvf. S. R. D. II, 517-18. 434. Flere gode engelske Krøniker, som paa førsciterede Sted i S. R. D. anføres, have alle d. 12. Novbr. (Hvitfeldt I, 74 ogsaa d. 12 Novbr. 1035.) Islænderne (Snorre, Knytl. Saga, Annal. Island. Vet.) derimod den 13. Novbr., og nogle Englændere 1036 (hvilket Aar Suhm tilforn havde antaget, f. Ex. i hans Afhandl. om Sv. Tveskiægs Dødsaar. Vid. S. Skr. 8. D. S. 108). *Turner*, Hist. of the Anglos. III. p. 301, oplyser derimod ogsaa af et gammelt Diplom, at Dødsdagen var 12. Nov. 1035. jvf. Lappenberg Gesch. von Engl. I. 481.

7) S. R. D. II, 495. Om Knuds Grav, der med de gamle sachsiske Kongegrave blev ødelagt 1642, under Opstanden mod Carl d. 1ste, ved en af Parlamentets Generaler, f. *J. Rays* Itinerary 1662. (Select Remains of J. R.) Lond. 1760. p. 308. og Suhm III, 751 sqq.

8) Algiva kaldes af Englænderne ogsaa Alvina, Albina og Ælgiva. see Suhm III, 455. Not. og 491. S. R. D. II, 490. Maaskee hun kun var Knuds Frille (Suhm III, 490). Hun var med Svend i Norge fra 1030 til 1035. Suhm, D. H. IV, 76, mener, at Algiva, der endnu var i Live ved Hardeknuds Død (see Anm. til Hardeknud), er bleven dræbt af de Norske, og at hun er den samme som Elena Regina, der i Necrol. Lund. S. R. D. III, 465 siges at være død d. 31. Decbr. [At Knud den St. skulde have havt en Datter med Algiva ved Navn Marina, der ægtede Udo, den slaviske Fyrste Gotskalks Fader, er et nyere Sagn (hos Nic. Mar. Thurius, d. 1525) der allerede forkastes af Suhm, III, 785, ligesom af nyere kritiske Historieskrivere. s. Werlauff, i Histor. Tidsskr. III. S. 5. Not. 1.]

9) Encom. Emmæ. S. R. D. II, 490. not. h. og 495. not. c. Suhm III, 492. Hos Angelsaxerne ogsaa Ælfgifva (Ælgiva), ligesom Knuds første Gemalinde, og derfor forvexlet saa ofte med hende. Francke, genealog. Taf. zur skandin. Gesch. Tab. D. Suhm IV, 130. 220.

10) S. R. D. II, 169. Suhm III, 456.

[11]) Om et i England opfundet Sagn, at begge Sønnerne, **Svend** og **Harald**, vare underskudte Børn, s. Lappenberg Gesch. v. Engl. I, 482-83. Suhm, IV, 3. Dahlmann Gesch. v. Dännem. I, 113. — Francke Geneal. Taf. zur skand. Gesch., Tab. D. jvf. S. R. D. II, 169. "Haraldum *spurium* — Suenonem *spurium*" — "A Concubina geniti erant", Ad. Brem. II, 54. Men saadanne havde i de Tider lige Rettigheder med de ægtefødte. "Qui, ut mos est barbaris, æquam tunc inter liberos Knut sortiti sunt partem hæreditatis": Ad. Brem. l. c.

[12]) Knytlinga S. c. 17. (Jvf. Suhm III, 746).

[13]) Alle gode engelske Krøniker have 1040. Kun den sachsiske Krønike 1039. **Hardeknud** lod hans Liig optage og kaste i Themsen. En Fisker begrov det paa de Danskes Kirkegaard, der var indviet til **St. Clemens**, i Londons vestlige Forstad. Derfra forflyttedes det siden til St. Clemens Kirke.

[14]) Jvf. den samtidige Wippo's Chron. Conr. Salici. Struve Scr. Rer. Germ. 1726. III, 480. Hun benævnes **Kunigunde** af Tydskerne (et Navn, som hun fik i Salvingen; jvf. Chron. Hildesheim. *Duchesne* Scr. Franc. III 524; Suhm IV, 15 mener efter Keiser **Henrik** d. 2dens dalevende Enke). Jvf. ogsaa Stenzels Gesch. Deutschl. unt. d. Fränk. Kaisern. 2. Bd. Tabell. Hendes Forlovelse med **Henrik** d. 3die blev rimeligviis besluttet, da **Knud** den Store var i Rom og nærværende ved Keiser Conrad II. Kroning 26 Mart. 1027. I et Ms. fra 14 Aarh. (Consuetudinarium Abb. St. Edmunds Bury. Harl. Ms. 3977) nævnes hun "*pulcherrima feminarum* — de qua celebris fama usque ad presens habeatur". *Ellis* Introduct. II. 138.

[15]) *Pistorii* Script. Germ. I. 1138. En fabelagtig Beretning angiver hende (paa Grund af en urigtig Inscription i St. Donati Kirke i Brügge), at være død der d. 21. Aug. 1042, "post acceptam gravissimam a marito injuriam". S. *Ellis* Introd. to Doomsdaybook II, 137; men især *Beltz* observations on the Coffin-Plate and History of *Gunhilda*, Sister of the Saxon King, Harold II. Archæol. Brit. XXV. p. 401—10, hvor den hele Forvirring er oplyst. Den første, som har udbragt Vildfarelsen er J. Meyer, Commentar. Rer. Flandricar. Antw. 1561. Fol. p. 209. Siden er den gientaget af Pontanus (Hist. Dan. 1631. p. 157) og Andre. Hun er nemlig bleven forverlet med **Gunhild**, Datter af Hertug Godwin og Gyda (Ulf Jarls Søster) og Søster til Kong **Harald** Godwinsen. Denne **Gunild** d. ugift i et Kloster i Brügge, d. 18. Jul. 1038. (s. *Beltz* Archæol. l. c. p. 398. Jvf. Lappenberg Gesch. v. Engl. I, 482. Anm. Orig. Guelph. IV, 315. Suhm IV, 23 og 127.)

[16]) S. L'art de vérifier les dates. Par. 1784. Fol. II. p. 16. Suhm IV. 23.

VI. Hardeknud[1],

Søn af **Knud den Store**, født 1017 i Danmark[2]. Konge i Danmark 1035, i England 1040 (d. 30. Mai[3]). Død af Slagflod d. 8 Junius (Tirsdag) 1042[4] omtr. 25 Aar gammel. Begraven i Winchester[5]. Regierede 7 Aar i Danmark og 2 Aar i England[6].

---

[1]) Om Navnet **Hardeknud** (hos Isl. Haurda-Knut) jvf. **Svend Aagesen**, S. R. D. I, 55 og **Langebeks** Not. p. **Grams** Meurs. p. 132. **Suhm** IV, 55. — **Sv Aagesen**, S. R. D. I, 56, forbigaaer **Hardeknud**, og vil, at **Knud d. St.** indsatte sin Søstersøn **Svend** til Konge: "Defuncto Kanuto rege, nepos ejus *Sueno*, ab avunculo antea inauguratus, regni gubernacula suscepit". (see under **Sv. Estridsen.**)

[2]) **Langebek** l. c. not. p.

[3]) Enten den Dag, da de Engelske udvalgte ham, eller da han i Brügge modtog Kronen. **Suhm** IV, 53.

[4]) I Lambeth, i Nærheden af London, ved **Tove hiin Prudes** Bryllup, netop som han med Bægeret i Haanden drak Brudeparrets Skaal. (Han var i øvrigt meget svgelig. **Suhm** IV, 52. Vita Guilielmi Ducis p. 179.) Hans Dødsdag var d. 8. Junius, som **Langebek** har beviist, S. R. D. II, 505. not. x, til Necrol. Island. Norv. vet., der har d. 13. Febr. Morkinskinna og **Magnus d. Godes** Saga i Flatøebogen have begge det digtede Sagn, at **Hardeknud** døde i Danmark, forgivet af **Algiva** ved en Feiltagelse i Stedet for **Magnus d. Gode**, der var i Besøg hos ham. (Jvf. **Suhm** IV, 54.) **Suhm** (IV, 68 og 77 Not. 15) mener, at den engelske *Hockeday* (Høitidsdag?), som holdtes om Sommeren paa en **Tirsdag**, paa hvilken Dag **Hardeknud** døde, kan være indstiftet til Erindring om Englands Befrielse fra det danske Herredømme. Dette har han efter **Rosfus** p. 105, der kalder den Hoxtuisday og er af samme Mening **Spelmann** (Gloss. p. 294. v. *Hocday*) antager at den baade er indstiftet til Erindring om Blodbadet 1002, og om Englands Befrielse fra de Danske.

[5]) I det nye Kloster hos hans Fader. 1662 d. 15 Juli var hans Liigsteen endnu at see i Winchester (s. under **Knud den Store**).

[6]) De engelske Historieskrivere, der om hans Regieringstid ere enige med **Saxo** og Islænderne, **Snorre** og Knytlinga S., ansætte denne Tid i England med større Bestemthed, nemlig til to Aar mindre end 10 Dage.

VII. Magnus den Gode,

Søn af **Oluf d. Hellige**, født 1023 (?). Konge i Norge 1035, i Danmark 1042 (Julius) [1]. Død $^{24}/_{25}$ Octbr. 1047 [2], omtr. 24 Aar gammel; begraven i Christ-Kirken i Trondhjem [3]. Regierede 12 Aar i Norge og 5 Aar i Danmark.

Man har ingen Efterretning om, at **Magnus** var gift. Dog efterlod han sig en Datter ved Navn **Ragnhild**, hvis Moder maaskee var **Margrethe**, en Datter af Lehnsmanden **Thrandur** i Vigen.

---

[1]) Ifølge Forliget ved Gøtha-Elven med **Hardeknud** 1036. Nogle Krøniker (Chr. Erici, S. R. D. I, 160; Annal. Esrom. ibid. 237; og fl.) lade **Svend Estridsen** strax gjøre ham Thronen stridig, og optage saaledes ikke **Magnus** i de danske Kongers Række. (Jvf. ogsaa Anon. Roskild. S. R. D. I. 377.)

[2]) Om **Magnus'** Død ere Beretningerne meget forskiellige. **Snorre**, Harald Haarbr. Saga c. 28. 29, fortæller, at han blev syg og døde i Sudathorp (Suderup ved Liimfiorden i Jylland. Suhm). Knytlinga S. c. 22 ligeledes: at han døde af Sygdom i Jylland. Saxo, lib. X (p. 545. ed. Müller.), at han ved at forfølge **Svend**, styrtede med Hesten ved Alsted (Alexstadia) i Siælland, og stødte sig paa en spids Bul af et Træ. (Dette vil Suhm IV, 150 sqq. henføre til Slaget paa Laurentii Aften, d. 9. Aug. 1046, som **Magnus** vandt over **Svend Estridsen**, og antager da paa en tvungen Maade, for at kunne forene Saxos Beretning med de islandske, at Faldet blev Aarsagen til hans

næste Aar paafølgende Død, der enten skeete ombord paa et Skib ved Sudathorp i Jylland, eller, som han hellere antager, i Øresund.) Nogle engelske Kilder omtale, at et Slag gik umiddelbart forud for Kongens Død; iblandt disse den sachsiske Krønike hos Lye, der har Aaret 1048, fordi den altid er et Aar bag efter i sine Angivelser. Andre engelske Annaler berette, at han faldt over Bord og druknede, da han vilde giøre et Tog til England; Chron. Erici (S. R. D. I, 160), at han druknede i Øresund, da han vilde springe over fra et Skib til et andet. Den samme Beretning har Petrus Olai optaget. (ib. I. 118.) Hamsfort (S. R. D. I, p. 38) lader Magnus falde af Hesten ved Halmstad (formodentlig kun en Feiltagelse for Alexstadia). ("In navibus obiit" har baade den gamle Aarbog S. R. D. I, p. 17, og Adam fra Bremen II, c. 12.) Roger af Hoveden (Ed. Francof. p. 440) har Slaget under Aaret 1047, hvortil ogsaa nordiske Annaler henføre Kongens Død. (Jvf. den chronolog. Tavle i Folioudg. af Snorre, III. p. XXXVII.) Dahlmann, I. 127, forkaster ganske de islandske Beretninger.

[3]) Dertil flyttedes han fra den nærliggende, siden med Domkirkens Chor forenede St. Clemens Kirke, bygget under Oluf den Hellige, hvor Magnus først var begravet, som Snorre beretter. Schønings Beskrivelse over Trondhiems Domkirke, S. 35. Suhm IV, 174 fg. Jvf. Snorre, Harald Haardr. S. c. 29.

VIII. Svend Estridsen[1],

Søn af **Ulf Jarl** og Dattersøn af **Svend Tveskiæg**, Stamfader til den følgende danske Kongeslægt indtil Kong **Oluf** og **Margrethe**, født 1019. Jarl i Danmark 1042, og antager samme Aar Kongenavn. Konge 1047. (Valgt om Vinteren paa Viborg Ting.) Død, 57 Aar gammel, Natten imellem den 28. og 29.[2] April 1074 eller 1076[3] i Sudatorp[4] (Soderup i Sønderjylland, Riisherred). Begravet først i Ringsted (d. 11. Mai); et Par Aar derefter forflyttet til Roeskilde i St. Lucii Kirke[5]. Regierede i 29 Aar.

Dronninger.

1) **Gunhild**, en Datter af den norske Svend Jarl, Hakon Hlade-Jarls Søn, og Enke efter den svenske Kong Anund, 1052 eller 1053. Død 1054[6].
2) **Gyda** eller **Juta**, Gunhilds Stivdatter, 1054. Skilt ved hende 1055[7].

Af hans mange **Friller** kiendes kun een ved Navn **Thora**, og en anden, der maaskee siden ægtede **Carl Bonde** af Halland[8].

Børn.

A. Sønner[9]:

1) **Svend**, født omtr. 1053; rimeligviis død som Barn. (Kong Svends eneste ægtefødte Søn.)

---

2) **Knud Magnus** (med Thora) født omtr. 1038. Døde ung, omtrent 1051.[10]

3) **Harald Hein**, født omtr. 1040.[11] Konge 1076. Død 1080.

4) **Knud den Hellige**, født 1052.[11 b] Konge 1080. Dræbt 1086.

5) **Oluf Hunger**, født (efter Suhms Mening IV. 464) 1052. Konge 1086. Død 1095.

6) **Erik Eiegod**, født omtr. 1056. Konge 1095. Død 1103.

7) **Thorgils**, født omtr. 1057. Død i Rusland, hvorfra hans Moder nedstammede[12].

8) **Svend**, født omtr. 1058. Død paa sin Reise til Viborg Ting for at hyldes 1104[13]. Fader til Henrik Skatelar († 1134)[14].

9) **Sigurd**, født 1059. Faldt i Krigen med Venderne[15].

10) **Benedict**, dræbt i St. Albani Kirke d. 10. Juli 1086.

11) **Biørn** (der af Knud d. Hellige skal have været indsat til Hertug i Slesvig) blev dræbt 1100 paa Tinget.[16]

12) **Guttorm** (hos Saxo S. 208 Gorm)[17].

13) **Eymund** (hos Saxo l. c. Omund).

14) **Ulf** eller **Ubbo** (med Sunniva, en Datter af Hakon Iversen Jarl).

15) **Niels**, født 1063. Konge 1104. Dræbt 1134.

B. Døttre:

1) **Sigrid**, (rimeligviis den ældste af Svend Estridsens Børn) født omtr. 1040. Gift (omtr. 1058) med Gotskalk, Fyrste i Venden (Princeps Slavorum), der havde tient under Kong Knud d. Store (dræbt 1066)[18].

Deres Søn var den **Henrik** af Venden, der 1105 og 1106 krigede med Kong **Niels** om sin Mødrene-Arv, og som omkom d. 19. Febr. 1125 [19].

2) **Ingrid** født 1050. Gift med den norske Konge **Oluf Kyrre** 1067 [20].

3) **Magnhild** (gift med en Normand **Svend**).

4) **Helena** eller **Gunhild** [21], født 1054.

5) **Bothilde** [22].

---

[1]) Af Folket kaldet "Kongernes Fader" (Regum pater) for hans mange Børns Skyld. Sv. Aag. S. R. D. I, 56. "Senex" S. R. D. I, 14. De Svenske og Norske kalde ham sædvanligen **Ulfsøn**; de Danske efter Moderen, fordi han fra hendes Side var nærmest til Thronen. I Sverrige var det i øvrigt Skik, ogsaa at opkalde efter Moderen; en Skik, der først ophørte under **Carl** d. 9de. Suhm, IV, 49. I Diplomer og paa Mynter kaldes han **Magnus**. S. R. D. I, 425. III, 332. not. k. (Maaskee antog han dette Tilnavn af Erkiendtlighed, da **Magnus** d. **Gode** indsatte ham til Statholder. Hans Søn **Knud** skrev sig: **Knud Magnussen**. "Cnuto *Magni* Regis filius". 1085. **Thorkelin** Dipl. I, 1.)

[2]) Knytl. Saga l. 25 har d. 29. April.

[3]) Historieskr. og Annalisterne afvexle imellem 1074 og 1076. Suhm antager 1076. Langebek 1074. De vigtigste Beviser, Suhm (IV, 440. Not. a. 447. Not. a. 453 fg. Not. b. og 457. Not. a) anfører for 1076 ere: 1) **Knud Svendsens** Tog til England. Han og Jarl **Hakon** kom først hiem fra Toget mod Høsten 1075, og efter deres Hiemkomst jog **Svend Hakon** i Landflygtighed. 2) Kong **Svends** Udrustninger mod Sachserne til Keiser **Henrik** d. 4des Understøttelse 1075; og 3) Pave **Gregor** d. 7des Breve til Kong **S. E.** af 25. Jan. og 17. April 1075. Hos Langebek S. R. D. III, 339. not. l. opregnes udførligen de Kilder, der have 1076. Iblandt disse især Knytl. Saga c. 25, der siger, at **Svend** havde været Konge i 29 Aar, siden **Magnus** døde: "han døde 10 Aar efter **Haraldernes** Fald". De

mange og gamle Kilder, der have 1074 ere især følgende: Ælnothi Vita Canuti Sancti S. R. D. III, 339. (Jvf. Langebek Not. l. til dette Sted. Suhm IV, 461. antager 1074 for en Skrivfeil.) Hamsfort S. R. D. I, 38 (som lægger til, at Kong Svend døde af Feber). Petr. Olai Chron. ibid. 119. Chron. Erici ib. 160. Petr. Olai Annal. ib. 174. Annal. Esrom. ib. 239. Hamsfort Chron. sec. ib. 270. Anon. Nestved. Chr. ib. 369. Anon. Roskild. Chr. ib. 378. Chron. ab 827 ad 1171. ib. 425. Annal. Lund. S. R. D. II, 174. Petri Olai Excerpt. ex hist. d. ib. 209. Chron. 980-1286 ib. 434 Chron. Sıæll. ib. 606. Chron. 1074-1219. III, 260. Lib. dat. Roskild. III. 266. Necrol. Lund. III. 432.

4) Langebek i S. R. D. III, 337. not. d.

5) Suhm IV, 467.

6) Ægtede Svend Estridsen omtrent i hendes 40de Aar. Suhm IV, 217. Hun sagdes at være forgivet af Kongens Frille Thora. Suhm IV, 236. (Ad. Brem. l. 3, c. 12. Schol. 53. 58. tillægger uden Anledning Juta denne Dødsmaade.)

7) See den genealog. Tavle hos Langebek i S. R. D. III, 336. — Efter Skilsmissen levede hun et fromt Liv paa sine Godser i Vester-Gothland, og opnaaede en høi Alder.

8) Saxo lib. XI. p. 207. 208. S. R. D. I, 56. Suhm IV, 244. — At en af Svend Estridsens Friller ægtede Carl Bonde vil Suhm (IV, 292) bevise deraf, at Kong Niels havde en Halvbroder ved Navn Carl. Jvf. V, 238, hvor han nævner denne som en Broder til Niels, og siger, at han kaldes saaledes i et Gavebrev A. 1121.

9) S. R. D. 3, 335 not. a. — Knytl. Saga c. 23 og Wilh. af Malmesbury, ed. Savile S. 60 tillægge ham 14 Sønner.

10) Suhm. IV, 205. Han døde paa en Reise til Rom, hvor han af Paven skulde indvies til Konge. Schol. til Ad. Brem. kalder ham Magnus; Knytl. S. c. 23 derimod Knud. Bartholin antager feilagtig, at han først døde 1074 (Suhm IV, 432).

11) Suhm. IV. 392. Not. a).

11 b) Suhm. IV, 206 og 392 fg. Not. a).

[12]) S. R. D. III, 336. (Han drog efter paa til Gardarige, hvor han havde anseelig Mødrene-Slægt, blev der opfødt og kom ikke mere tilbage til Danmark. Knytl. S. c. 23.) Suhm. IV, 465. V, 2.

[13]) Den bekiendte danske Prinds Svend, der i det første Korstog blev overfaldet og dræbt i en Skov i Nærheden af Nicæa, 1097, antager Langebek (S. R. D. III, 631 sqq.) for en Søn af denne Svend. Suhm V, 39 sqq.

[14]) Gift med Ingrid, Datter af den svenske Jarl Rognvald. Deres Søn var Kronprætendenten Buris, fængslet 1167. (see under Valdemar I.)

[15]) Knytl. Saga c. 23.

[16]) Saxo p. 225. Th. Gheysmer S. R. D. II, 362. Suhm V, 58. 62. — Indsat til Hertug, da Knud d. Hellige afsatte og fængslede sin Broder Oluf. Han skal have anlagt Rendsborg.

[17]) Suhm IV, 761-762. Langebek (ifølge Suhm IV, 631) antager, at han var den samme som Ogerus, der omtr. 1083 var Canonicus i St. Lamberti Kirke i Lüttich.

[18]) Saxo, ed. Müller. I. p. 557. 618. Suhm IV, 259. jvf. S. 342 og V, 57. — Ad. Brem. Hist. eccl. III. 21. IV. 12 taler kun om en dansk Kongedatter, uden at nævne hende. Historien tier om hende efter Gotskalks Drab. (Suhm l. c. mener, at hun tog til Danmark og V, 131, at hun har ægtet Thorgaut, Ulf Galicefarers Søn, og ved ham blev Moder til Bothilde, Erik Eiegods Dronning.) Hun nævnes ikke i Knytl. Saga c. 23, hvor Kong Svends Sønner og Døttre opregnes. Jvf. Werlauff, i Histor. Tidsskr. III. S. 5.

[19]) Suhm V, 286.

[20]) Knytl. Saga c. 23.

[21]) Hende tillægges et til vor Tid bevaret Elfenbeens-Crucifix. (Suhm IV. 466, hvor det er aftegnet.) Af Navnet Gunhild slutter Suhm l. c., at hun har været en ægte Datter af Dronning Gunhild.

[22]) Suhm. V, (653) i Tillæget til 4de Tome.

IX. Harald Hein[1],

Søn af **Svend Estridsen**, født omtr. 1040. Konge 1076[2]. Død d. 17. April 1080[3], 40 Aar gammel; begravet i Dalby[4] i Skaane. Regierede i 4 Aar.

Dronning.

Margrethe, Datter af **Asbiørn Jarl**[5].

---

1) Om dette Tilnavn, s. Sv. Aagesen, S. R. D. I. 56 og Langebeks not. z til Stedet: "**Hein**, i det gamle nordiske Sprog **en blød Steen.**" Saxo, ed. Müller, p. 573 not. 1. (Snorre Sturl. T. II. p. 190.) At den danske Almue "belønnede hans Godmodighed og Mildhed med at kalde ham til Spot **Harald Hein**" læses i Knytl. Saga c. 28.

2) Suhm D. H. IV, 587. Maaskee sidst i 1076 eller først i 1077.

3) Hans Dødsaar anføres af Annalisterne i Forhold til det Aar, de lade **Svend Estridsen** døe. Alle Islænderne, bl. a. Fragmentet om de danske Konger i S. R. D. II. 428, og Snorre i Oluf Kyrres Saga, ligesom vore gode og ældre Aarbøger, tillægge ham en Regiering af fire Aar. (Jvf. Noten a) hos Suhm IV, 601. og S. 594.) Kun Saxo (p. 214 ed. Steph.) har ved en Feil to Aar. De afgiørende Beviser for Aaret 1080 findes hos Langebek i Anmærkningerne til Stedet om K. Harald, i Ælnoths Hist. S. Canuti. S. R. D. III. 341, not. f. Den 17. April have Necrol. Lund. S. R. D. III, 443. og Lib. dat. Lund. ib. 506.

4) At han er begravet i Dalby kan efter den bestemte Fortælling hos Ælnoth ikke betvivles, og bestyrkes tillige af Annalerne. Jvf. bl. a. Hamsfort S. R. D. I, 38. Petr. Olai

Chron. ibid. 119. — Hamsfort Chron. sec. ibid. 270. Hvitfeldt. I. 90. 143, Rhyzelius Monasteriol. Sviogoth. p. 336-337, og Dalin Sv. Hist. II. 42, 149, lade, men uden Grund, baade Harald Hein og Harald Skræng blive begravede i Dalby. Messenius Scondia. II. 12, XII. 106. anfører det ligeledes om Harald Skræng. (Jvf. Lagerbring Sv. Hist. II. 201.) [Om Gravmindet paa Kirkegaarden, som tillægges Harald, see Suhm IV, 600, hvor en Aftegning findes. Ligeledes i Åkermans Beskrifn. öfver Hellestads Pastorat. Lund 1828. S. 140. Jvf. Brunius, i Historisk Tidsskrift I. 158-159.]

5) Hendes Dødsdag var d. 9. Mai; Dødsaaret er uvist. Suhm IV, 600. Lib. dat. Roskild. S. R. D. III, 266. — Om en Formodning af Langebek, at Harald Hein skulde havt en Datter med Margrethe, som var gift med Skialm Hvide, og altsaa Moder til Asker Ryg, s. Suhms Tillæg og Rettelser i 5te Tome til D. Hist. V, p. 126.

X. Knud (den IVde)[1] den Hellige,

Søn af **Svend Estridsen,** født 1052. Konge 1080[2]. Dræbt i St. Albani Kirke i Odense d. 10. Julii (Fredag) 1086[3]. Efter Mordet begravet i St. Albani Kirke; derefter (1095) nedlagt i en Steenkiste og hensat i en Crypta i den nye Kirke, der siden fik Navn efter ham; den 19. April 1101, efter Canonisationen, optaget og høitideligen skriinlagt[4]. Regierede i 6 Aar, og blev 34 Aar gammel.

Dronning.

Ethla, Ethela, (Adela)[5], Datter af Grev Robert den Første af Flandern, 1083[6].

Børn[7].

1) **Carl den Danske**, Greve af Flandern, født 1084. Regierede i Flandern fra 1119 til 1127. Dræbt i Donatians-Kirken i Brügge d. 2. Marts (Onsdag) 1127. Siden canoniseret[8].

2) **Cæcilia**, født 1085[9], gift med **Erik Jarl** i Gotland, efter 1131 Statholder over Falster[10].

3) **Inger**, født 1086[11], gift med **Folke Jarl** i Sverrige, Stamfader til Folkungerne[12].

---

[1]) Paa hvad Grund han kaldes den **Fierde**, er ikke tydeligt. Vel benævnes han i et Diplom af 1085: Cnuto quartus Magni regis filius; men uden Tvivl forstaaes herved, at han har været **Svend Estridsens** fierde Søn efter Alderen; saaledes at **Gunhilds** Søn **Svend** har været den ældste; **Thoras** Søn, som døde paa Reisen til Rom, den anden, og **Harald Hein** den

tredie. — Suhm derimod IV, 647 tæller af de foregaaende Konger Hardeknud, Sigurd Snogøies Søn, for den første, Knud d. Store og Hardeknud som den anden og tredie Knud.

²) Valgt i Mellemtiden fra 21. Mai 1080 til 21. Mai 1081; see Suhm IV, 602, i Anmærkningen.

³) Necrol. Lund. S. R. D. III, 443. Chron. Erici S. R. D. I, 160. S. R. D. III, 341. not. f. Knytl. Saga c. 63 har Løverdagen d. 10. Juli. Jvf. Suhm IV, 703.

⁴) Helgenskrinet blev 1582 fundet ved Nedbrydelsen af et Capel i dettes Alter, og Skrinet, som da var heelt og uskadt, meentes at være bortrøvet og forsvundet. (Jvf. Bircherod, i Westphalens Mon. Cimbr. IV, p. 1439.) Om Bircherods Undersøgelse 1696 og om Opdagelsen af Kongens Reliquier i Kirkens østlige Muur, Syd for Alteret, 1833, see Nord. Tidsskrift for Oldkyndighed, II. Bd. S. 201-220. S. 363-68; og Tab. II. (jvf. Mumme om St. Knuds Kirke. 1844. S. 258 —263.)

⁵) Ælnoth. S. R. D. III, 344. not. b. (Ethela). Geneal. Reg. D. II. 162. (Adela). Det er uvist, om der ved Dronning Adhelendis i Necrol. Lundens. menes Ethela, eller Svend Grathes Gemalinde Adelheid. — Knytl. Saga gjør hende urigtigt til Balduin af Flanderns Datter. At hun først blev gift med Knud 1083, synes rimeligt efter Suhm IV, 630.

⁶) Saxo, ed. Müller. I. 574. Suhm. IV. 630. Efter Knuds Død forlod hun med sin unge Søn Danmark. (Geneal. Reg. D. S. R. D. II, 162.) 1090 blev hun gift med Hertug Roger af Apulien. Suhm IV, 755. Hendes Dødsaar er ubekiendt. Dog er hun udentvivl død førend Roger, 1112. Suhm V, 160. 192.

⁷) Chron. Skibyense. S. R. D. II, 556. Saxo, ed. Steph. p. 221. Knytl. Saga c. 30. S. R. D. III, 276. Tab. genealog.

⁸) Om denne Fyrstes Levnet, i Særd. de ældre Biographier af Gualter og Galbert, f. S. R. D. IV, 68 sqq. Nyere: Hist. du Regne de *Charles le Bon*, precedée d'un resumée de l'hist. de Flandres, par *J. O. Delpierre & J. Perneel.* Bruxelles

1831. 8. — Om Carl Danske, Greve af Flandern, af C. F. Wegener. Kbhvn. 1839. (Jvf. Hist. Tidsskrift I. S. 520-540.)

[9]) Suhm IV, 671.

[10]) Da Knud Lavard blev dræbt (1131) boede hun og Erik i en Gaard ved Harrested Skov. Langebek S. R. D. IV, 244. not. z. Saxo, ed. Müller. I. 638. — Erik kaldes af Saxo ed. Müller. I. p. 592, "Gothorum præfectus" og p. 638, "Falstriæ præfecturæ vir". Deres Datter Edel (eller Abela) var Bedstemoder til K. Erik den Hellige i Sverrige. — Om deres Slægt see Suhm V, 126. 130. 374. Jvf. Anm. i Tillæg og Rettelser til V, 126. Langebek (S. R. D. III, 630) antager, at Inge, Absalons Moder, kan have været en Datter af Erik og Cæcilia, da Saxo (p. 349) kalder Absalon en Frænde af hendes Brødre Carl og Knud. (I Chron. Siæll. S. R. D. II, 611 giøres hun til Knud Lavards Søster. see Langebek Note v til samme Sted.)

[11]) Chron. Skibyense. S. R. D. II, 556. "*Ingrid*, junior filia".

[12]) Th. Gheysmer, Comp. S. R. D. II, 360. Suhm V, 127.

XI. Oluf Hunger,[1]

Svend Estridsens Søn, født 1052. Konge 1086. Død d. 18 Aug. 1095[2]; 43 Aar gammel. Regierede i 9 Aar.

Dronning.

Ingrid (Inger), Datter af Harald Haardraade, Kong Oluf Kyrres Søster, født 1050. Ægtede Oluf 1087[3].

Børn.

En meget usikker Hypothese har antaget, at Eilif eller Oluf, Kong Niels's Statholder i Slesvig, kan have været en Søn af Oluf Hunger.

---

[1]) Series Run. altera. S. R. D. I, 33. Chron. Erici ibid. 160. Petri Olai Chron. ibid. I, 119. (Hunger.) Chron. Siælland. ibid. II, 606. *(Fames.)* Saxo, ed. Müller. I. 599. Sv. Aag. S. R. D. I, 58. *(Famelicus.)* Dette Tilnavn af en stor Hungersnød (der efter Sagnet skulde have varet 7, 9 eller 10 Aar). Saxo, l. c. Hamsfort, S. R. D. I, 38. Ælnoth, ibid. III, 375. not. q. Jvf. Suhm IV, 731.

[2]) Dødsaaret og Dødsdagen (Necrol. Lund. S. R. D. III, 454. Lib. dat. Lund. ibid. 542. S. R. D. II, 361. I, 119) har Langebek Tom. III, 372. 378 not. b til Ælnoth c. 32 beviist at være de ovenanførte.

[3]) *Ingiridi*: Knytl. Saga c. 69. *Ingigerda*: Snorre, Ol. Kyrres Saga. c. 5. ed. in Fol. III. 183. Suhm IV, 737. Hun ægtede efter Kong Olufs Død den svenske Kong Philip. Suhm, V, 778.

XII. Erik Eiegod[1],

Svend Estridsens Søn, født 1056 i Slangerup[2]; Konge 1095[3]; giorde (i Anledning af et Drab) en Pilegrimsreise med sin Dronning til det hell. Land, og døde af en Febersygdom[4], 47 Aar gammel, i Baffa paa Cypern, den 10. Jul. 1103[5]. Regierede i 8 Aar[6].

Dronning.

Bodild[7], Datter af Svend **Estridsens** Hird-Jarl **Thorgut** eller **Thrund**, med Tilnavn **Fagrskinna**[8]. Hun døde (ikke længe efter Kongen) paa Oliebierget ved Jerusalem, og blev begravet i St. Mariakirken i Josaphats Dal, 1103[9].

Børn.

a. Med Dronning **Bodild**:

1) **Knud Lavard**, født d. 12. Marts (St. Gregorii Dag) 1091 i Roeskilde.[10] Hertug i Jylland 1115[11]. Gift 1118 med **Ingeborg** (som Saxo kalder en Søsterdatter af Kong **Niels's** Dronning **Margrethe**), en Datter af den russiske Fyrste **Mistislaw** og Kong **Inges** Datter **Christina**, født omtr. 1100[12]. Obotriternes Konge 1129[13]. Dræbt i Haraldsted (Harrested) Skov i Siælland, Onsdagen den 7. Jan. 1131, i sit 40de Aar[14]; begravet i Ringsted i St. Benedicts Kirke[15]; canoniseret af Pave **Alexander III.** og skriinlagt d. 25. Jun. 1170.

Knud Lavards og Ingeborgs Børn:

1) Christine, f. 1119; begravet i Sorøe Kloster. (Suhm VIII, 521.) Gift 1) med Kong Magnus d. Blinde i Norge 1133; men forskudt samme Aar; 2) maaskee med Stig (Sønnesøn af Skialm Hvide)[16].

2) Margrethe, f. 1120 eller 1121; gift 1141 med Stig Hvitaleder af Skaane[17]. (Deres Børn vare: Niels og Christine, gift med Carl Sverkerssøn.)

3) Cathrine, f. omtrent 1125; gift med Prizlaw, Fyrste af Venden.[18] Hun havde to Sønner: Knud,[19] der fik Lolland i Forlening af sin Morbroder, K. Valdemar den Iste, og Valdemar[20].

4) Valdemar, f. d. 15. Jan. 1131. Enekonge 1157. Død 1182.

Endvidere nævnes som Knud Lavards Børn: 1) Jutta, f. omtrent 1130 (Suhms D. Hist. V. 381. 386), som dog Suhm, der meget vakler i sin Mening om hende, andensteds (f. Ex. V. 401) hellere vil have anseet for den Datter af Knud V., som var gift med Hertug Bernhard af Saxen, af det Anhaltske Huus (s. nedenfor, under Knud V). 2) Ida (f. omtr. 1110?), maaskee en uægte Datter af Hertug Knud; g. med Wratislaw af Pommern. (Suhm V. 302. 379. 386). 3) Magnus, maaskee en uægte Søn. (Necrol. Lund. S. R. D. III. 453.) Han blev dræbt samme Dag som Knud V.

b. Uægte Børn:

2) **Harald Kesia**, f. 1080; g. med **Ragnhild**, en Datter af **K. Magnus Barfod** i Norge (f. 1093, død 1135); Rigsforstander 1103; halshugget i en Opstand 1135, efter Befaling af hans Broder **Erik Emun**, i Byen Skibet i Jylland (Thrild Herred); begravet paa Skibet Kirkegaard[21].

Hans Børn: 1) **Magnus**, f. omtr. 1109; faldt i Slaget ved Fodevig d. 4. Jul. 1134. (Suhm. V. 438). 2) **Oluf**, f. omtr. 1110 (var Fader til **Harald Skræng**) tiltager sig omtr. 1139 Kongenavn paa Arne Ting i Skaane; sat i Band af Paven 1140, for at have dræbt Biskop Ricco i Roskilde d. 18. Oct. 1139; omkom 1141 i Slaget ved Tiutaa i Skaane. 3) **Knud**, f. omtr. 1111[22]. 4) **Harald**, f. omtr. 1112. 5) **Erik**, druknet i Slien af **Erik Emun** 1134. 6) **Biørn Jernside**, f. 1100 ell. 1104, omtales i Slaget ved Onsild 1132; gift med **Cathrine**, Datter af K. **Inge** i Sverrige, Søster til K. **Niels's** Dronning **Margrethe**[23]; og endnu 6 andre Sønner, hvis Navne opregnes (S. R. D. I, 384), og som **Erik Emun** alle lod halshugge i August 1135.

3) **Erik Emun**, f. omtr. 1087 (1090, efter Suhm V. 100); Konge 1134; dræbt d. 18. Sept. 1137.

4) **Bendt**, eller **Benedict**, ellers ubekiendt; død d. 1. Mai. (Aaret uvist.)[24]

5) **Ragnhild**, gift med **Hagen Ubbesøn** (efter Suhm), **Svend Estridsens** Sønnesøn[25].

Deres Søn var **Erik Lam**, f. omtr. 1101; Konge 1137; død 1147.

---

1) "Quo evenit, ut non solum ex morum, sed etiam temporum placidissimo usu *Boni* cognomen acciperet". Saxo, ed. Müller. l. XII. p. 601. Knytl. Saga c. 71. Langfedga-Tal. S. R. D. I. 12. Om Aarsagerne til dette Tilnavn s. Chron. Erici. S. R. D. I. 160. (Jvf. S. R. D. II. 170.) Worms Series Run. altera (S. R. D. I. 34) giver ham derimod Tilnavnet *Argothe*, *Arsæle* ɔ: under hvem gode Aar eller Tider indtræffe.

2) Saxo, ed. Müller, I. pag. 612. Langebek S. R. D. III. 506. not. i.

3) Ælnoth, Hist. S. Canuti. S. R. D. III. 387. not. p.

4) "Febri implicatus". Saxo, L. XII. ed. Müller. I. p. 613.

5) Jvf. Knytl. Saga c. 81. Chron. Siæll. (S. R. D. II. 606) er den eneste, som lader ham døe paa Rhodus; men flere Skribenter, saasom Helmold. I. c. 49. Albert. Stad. p. 266. Sv. Aagesen, S. R. D. I. 58. Geneal. Reg. Dan. S. R. D. II. 159. Cornerus. p. 486. 634 lade Kongen døe paa Hjemreisen fra Jerusalem. Hamsfort (S. R. D. I. 39) beretter urigtigt om hans Begravelse i Famagusta. — Dødsdagen (VI. Id. Jul.) findes i Ann. Esrom. S. R. D. I. 239. Chron. Siæll. II. 606. Necrol. Lund. III. 430. 451. Lib. dat. Lund. IV. 533.

6) Om Eriks Dødsaar og Regieringstid ere Beretningerne forskiellige. Følgende gamle Kilder lade ham regiere i 8 Aar: Langfedgatal. S. R. D. I. 12. Anon. Roskild. I. 379. Nomina Reg. Dan. I. 425. Fragmenta duo Island. II. 429. Ann. Isl. Reg. III. 47 sq. Necrol. Lund. III. 432. (Jvf. Langebeks not. u.) Knytl. S. c. 81. (Jvf. Suhms D. H. V. 110. not. b). Hamsfort Chron. sec. S. R. D. I. 270, siger, at Eriks Regieringstid angives til 9, 8 og 7 Aar.

7) Jvf. Saxo, ed. Müller. I. p. 597. not. 2. Anon. Hist. S. Canuti. S. R. D. IV. 231. not. d. Suhm D. Hist. IV. 723. V. 57. 131. Lagerbring sv. Hist. II. S. 71. —

Abbed Wilhelm kalder Bodild "ex nobilissima Danorum prosapia orta." Ep. l. II. 23. (S. R. D. II. 159.) Dronningens Fødselsaar angives forskielligt: 1070, 1075, 1076 (s. Suhm D. H. V. 57. 131. IV. 723). — Knytl. S. (c. 75, 78) har en vildfarende Efterretning om Dronning Bodild, som den giør til en Halvsøster paa Mødrene Side af en Keiser Henrik (IV. eller V?) og saaledes til en Stivdatter af Henrik III. eller IV.; men kalder hendes virkelige Fader Thorgaut, en dansk Mand. (Jvf. herom særdeles Gram in Meurs. p. 230. Langebek S. R. D. IV. 231. not. d.)

[8]) Han havde, i første Ægteskab, omtrent 1060, havt en Datter af den vendiske Fyrste Gotskalk. (Gram in Meurs. not. b. 2. col. 229. 230.)

[9]) S. Rer. Dan. IV. 257. Hamsfort Chron. sec. ib. I. 270. K. von Raumer Palæstina. 2te Aufl. S. 300. 303.

[10]) Lavard: efter det Angelsaxiske *Hlaford* (Lord) ɔ: Herre. Deraf hos Saxo, l. XIII. p. 237, ed. Steph. "*Herum* me mei, non regem appellant." Om hans Fødselsdag: Rob. Elgens. vita S. Canuti Ducis. S. R. D. IV. 258.

[11]) S. R. D. I. 161. 369. (Chron. Erici, og Chronologia Nestvedensis) cf. IV. 258. not. e.

[12]) Om Ingeborgs Fader Mstislaw (født 1076, Storfyrste i Nowogrod, eller Holmgard fra 1095—1117; † 14. Apr. 1132) og om hendes Slægtskab, s. i Særdeleshed Wedekinds Noten I. Bd. Nr. XXXI. § 17. 18. a. pag 22. 25. 54, og den tilføiede Stamtavle. Hun var vist nok en Søsterdatter af Dronn. Margrethe; men hendes Moder Christina var ikke gift med den russiske Fyrste Wladimir (Wolodor's Søn), men med Mstislaw; og det er saaledes ikke efter Bedstefaderen, at K. Valdemar I. blev opkaldt; men efter hans Moders Bedstefader Wladimir II. (Wedekind p. 34—36.) — Ingeborg levede, efter Suhm, endnu 1137. D. Hist. V. 530.

[13]) Helmold. l. I. c. 52. Suhm. V. 348. 49.

[14]) S. R. Dan. II. 610. not. n. IV. 260. Jvf. Langebek Not. b til Tab. Ringstad. S. R. D. IV. 278. (Om Stedet i Skoven, hvor en Kilde endnu vises, Suhm D. Hist. V. 382. Molbech Ungdomsvandr. 1811. S. 346.)

[15]) Hans Grav blev aabnet 1513 i Jul. Maaned. Suhm D. H. V. 384.

[16]) Jvf. Suhm D. Hist. V. 385. 574. 580.

[17]) Denne Stig Hvitaleder stiftede under Erik Lam Abbediet Essenbek i Aarhuus Stift. (Pontoppidan d. Atl. IV. 280. 320. Suhm D. Hist. V. 573. 585. Daugaard om d. Klostere. S. 406.)

[18]) Jvf. især Werlauffs Oplysninger om Prislaw: Hist. Tidsskr. III. S. 11. — Disse 3 Børn af Knud Lavard (Christine, Margrethe og Cathrine) forekomme ogsaa i et Gavebrev af Erik Lam til St. Knuds Kirke i Odense (7. Dec. 1141). Thorkelin Diplomatar. I. 246. Suhm. V. 679.

[19]) Han skal have anlagt Nyborg Slot, eller maaskee rettere en Borg paa det saakaldte Knuds-Hoved (omtr. 1170. Gram in Meurs. 323. Suhm D. Hist. VII. 353.) Denne Hertug Knud klostergav sig i St. Knuds Kloster i Odense, hvilket han skienkede sine Godser paa Als, og valgte sit Gravsted i Klosterkirken (Gavebrev 20. Nov. 1183. Suhm. VIII. 37. 38.) Kort efter døde han af Tæring. (Jvf. Werlauff ovenanf. St.)

[20]) Han døde i Paris (1184?) og blev begravet i St. Genovevas Kloster. (Suhm. VIII. 59.)

[21]) Anonymus Roskild. S. R. D. I. 384.

[22]) Jvf. S. R. D. I. 383. 84. 85. (Anon. Roskild.) III. 460. (Necrol. Lund.) Knytl. S. c. 106.

[23]) Knytl. S. cap. 83.

[24]) Necrol. Lund. S. R. D. IV. 445. Suhm V. 99.

[25]) Suhms D. Hist. V. 63 og 530. Efter Dahlmann (Dän. Gesch. I. 250) var Hagen derimod en Normand. Dahlmann antager, at Suhms Angivelse saameget mere er urigtig, da Ægteskabet, ifølge denne, maatte have været langt indenfor de forbudne Grader. Ogsaa Saxo's Ord tale derimod: *Ericum* superioris *Erici* (boni) ex filia nepotem — *maternumque genus* ex Regibus duceret." l. XIV. p. 250. Ed. Steph. (Jvf. ogsaa Knytl. S. cap. 78. Langebek til Svend Aagesen S. R. D. I. 59. not. n. IV. 239. not. b.)

XIII. Niels[1],

Svend Estridsens Søn, født 1063. Konge 1104. Dræbt i et Opløb af Knudsbrødre i Slesvig, d. 25 Junius 1134[2]. Begravet i Slesvig. Blev noget over 70 Aar gammel; regierede i 30 Aar.

Dronninger.

1) 1105. **Margrethe**, kaldet **Fridkulla**, Datter af den svenske Kong **Inge** og Enke efter **Magnus Barfod**; død d. 4. Novbr. 1130[3] (af Vatersot); begravet i Roeskilde Domkirke.

2) 1131. **Ulvilde** eller **Ulfhilde** fra Norge, Datter af **Hakon**, Sønnesøn af **Harek** paa Thiøtøe[4].

Børn.

(Med **Margrethe**.)

1) **Ingo**, f. 1106[5]. Omkom ved ulykkelig Hændelse 1120 eller 1121.

2) **Magnus**, f. 1107[6], blev Konge over Vestgotherne i Sverrige; faldt d. 4. Junius, (2den Pintsedag) 1134 i Slaget ved Fodvig[7], 27 Aar gammel; gift 1128[8] med **Richiza** eller **Richsa** (Suentoslava), (en Datter af Hertug **Boleslaw** III. i Polen), født 12. April 1106[9]; Enke efter **Magnus** 1134[10].

Børn:

1) **Knud** (V), f. henved 1128 eller 29. (Efter Suhm. V. 303. Anderledes VI. 6.) Kronprætendent og Konge. Dræbt i Roeskilde 9 Aug. 1157.

2) **Niels** (maaskee en Søn af Biskop **Eskilds** Datter [11]).

3) **Inger (Ingertha)**, uægte født, gift med **Ubbe Jarl**, [12]) som **Erik Emun** 1133 lod hænge i Lolland.[13]

---

[1]) Skrev sig: Dei Gratia Rex. I et Gavebrev til St. Knuds Kirke i Odense. Thorkelin Dipl. Arn. Magn. I, 2. Af sin Alder benævnes han med Tilnavn: **Den Gamle**, og Grandævus. (Svend Aag. S. R. D. I, 58.)

[2]) Necrol. Lundens. III. 450. Chron. Erici S. R. D. I, 161. Suhm antog det for uvist, om han blev begravet i Slesvigs Domkirke, eller i Breklum, i hvis Kirke et Billede af en Konge er blevet antaget (af S. Abildgaard) for Nicolaus R. D. (V. 448, 459.) At dette Sidste grunder sig paa en Misforstaaelse, s. Antiquar. Annaler, III. 1. S. 105.

[3]) Necrol. Lundens. og Lib. daticus Lundens. S. R. D. III. 462. 567. Dahlmann. I. 224. (Efter Langebek, paa eet Sted, S. R. D. IV. 251, not. o, den 8. Mai 1130. Men jvf. III. 462. not. k.) (Anonym. Nestvedens. S. R. D. I, 369 ansætter hendes Dødsaar urigtigt til 1117.) Jvf. Langebek S. R. D. IV, 251. not. o, hvor Beviset for 1130 findes; og Lib. dat. Roskild. III. 256. not. g. — Om hendes Begravelse i Roeskilde, s. Behrmann Grundrids af Roeskilde Domkirkes Beskr. 1832. S. 78. Om hendes personlige Charakteer, Anon. Hist. S. Canuti. S. R. D. IV. pag. 257.

[4]) Hun forlod **Niels** og ægtede Kong Sverker i Sverrige 1132; ifald hun overhovedet virkelig har været gift med **K. Niels**. Jvf. Langebeks not. o. S. R. D. IV. p. 251 og **Ulfhildes** Stamtavle pag. 252. Suhm V, 363. 449. (Sverkers og **Ulfhildes** Datter var muligen Sophie (?), som ægtede **Knud V.**)

[5]) Suhm V, 157, 237. Han blev traadt ihiel af en Hest. Saxo l. XIII. p. 230. Ed. Steph.

[6]) **Magnus** gives Tilnavnet "Malignus". Anon. Hist. Scti Canuti S. R. D. IV, 246. Ogsaa "den Stærke" (forbi

han havde stor Legemsstyrke, og var et Hoved høiere end de fleste Fornemme i Landet). Knytl. Saga c. 89. Snorre. Sig. Jorsalaf. S. c. 27. III. Pag. 269. Suhm V, 304.

7) Necrol. Lund. S. R. D. III, 448. Begraven i Wreta Kloster i Østergøthland. Suhm V, 449–450 (Not.). Saxo XIII. 246. 247.

8) Efter Wedekinds Noten. XXXI. (2. Th.) p. 43. § 21 b. (Paa Riberhuus eller i Ribe. Saxo, ed. Steph. p. 235.) Efter Suhm 1127. (D. Hist. V. 213. 297.) Efter Dahlmann (Dän. Gesch. I. 223. not.) først 1130, forbi **Magnus**, da han ægtede **Richiza**, var Konge over Vestgotherne (Saxo. p. 235), hvilket han først blev efterat den Stenkilske Slægt paa Sværdsiden var uddød (1129). s. Geijer Sverriges Hist. I. p. 154. 155.

9) Wedekind l. c. p. 8. og § 21. a. p. 42 (efter Dlugos's Ann. p. 360 ad Ann. 1106.) Han beviser tillige at **Richsa** og **Suentoslava** var een Person, da Hertug **Boleslaw** ingen anden Datter havde.

10) Knytl. Saga c. 89. Siden blev hun gift med **Wladimir, Wolodors** Søn, Fyrste i Halicz (1142–52; efter Wedekind ans. Sted p. 43.) Tredie Gang, da hun efter **Wladimirs** Død var kommen tilbage til Danmark, med den svenske Kong **Sverker**. (1153. Wedekind.) Suhm har tildeels andre Aarstal. (D. Hist. V. 297. 465. 608. 609.)

11) Suhm V. 304. S. R. D. IV, 244. not. y. Jvf. III, 445.

12) Efter Suhm, en Søn af **Esbern** eller **Asbiørn Jarl, Sv. Estridsens** Broder. Diplom fra 1117. Thorkelin, Diplom. Arn. Magn. I. 3. Suhm V, 219. (Jvf. VIII. 190. 257. 258.)

13) Suhm D. H. V, 422.

XIV. Erik Emun[1],

en Søn af **Erik Eiegod**, født omtr. 1087[2]; Konge 1134; dræbt af Sorte-Plog paa Urnehoved-Ting den 18. Septbr. 1137[3]; begravet i Ribe Domkirke[4]. Regierede fra den Tid, han tog Kongenavn, i 7 Aar; efter **Niels's** Død paa 4de Aar[5]; blev omtr. 50 Aar gammel.

Dronning.

Malfred[6], Datter af den russiske Storfyrst **Mstislaw**, og Søster til **Ingeborg**, **Knud Lavards** Gemalinde; første Gang gift (1110) med den norske Kong Sigurd (Jorsalafar), som døde 26. Marts 1130; anden Gang (1132) med **Erik Emun**[7].

Søn.

(Med Frillen **Chunna**.[8])

Svend (Grathe), født omtr. 1125. Konge 1147. Dræbt 1157.

---

1) *Eymuni* (Snorre Sturl. og Knytl. Saga c. 99). "*Emun*, hoc est memorabilis" (Helmold I. 51 og en anden tydsk Krønike hos Leibnitz. jfr. Suhm V. 525.) Svend Aagesen forklarer Tilnavnet ved "æterna dignus memoria"; men benævner ham ogsaa "den Grumme" (crudelis), cap. VII. *Emun*, *Eymun*, af *ey*, bestandig og *muna*, mindes (Langebek S. R. D. I. 61. not. v.) Dahlmann Gesch. v. Dänem. I, 245 mener, at Spottere have forandret Navnet til Emunnr (af munnr, Mund), for derved at tilkiendegive hans Lyst til at prale. (Jvf. Hvitfeldt.) Necrol. Lund. S. R. D. III, 422 kalder ham i Ordenen "den Anden"; hans Efterfølger "den Tredie". Ligeledes Anonym. Roskild. S. R. D. I, 385. Man regner da

ikke de hedenske Konger af dette Navn; men tæller fra Erik Eiegod.

²) Suhm D. Hist. V. 522.

³) Dødsdagen anføres i Necrol. Lund. S. R. D. III, 457, og Lib. dat. Lundens. III. 552. Knytl. Saga c. 103. Stedet angive Nogle ved Hvidbinge i Nærheden af Ribe. S. R. D. I, 385. Hvitf. I, 102. Jvf. Suhm. V, 513.

⁴) Efter Terpager i Muren paa den venstre Side af den nordlige Indgang. Ripæ Cimbr. p. 324. (Graven meentes at have været halv inde i Kirken, halv udenfor.) Suhm V. 518. 519. P. T. Hansen (Program om Ribe Domkirke. 1831. S. 20) antager, at Kongens formeentlige Grav, der 1830 blev aabnet, ikke har været Erik Emuns; og at denne snarere maa søges paa den modsatte Side af den nordre Indgang.

⁵) Suhm V, 520, hvor Undersøgelsen om hans Regjeringstid udførlig er behandlet.

⁶) Om hende s. de af Langebek anførte Steder. S. R. D. IV, 250. not. g.

⁷) Jvf. Wedekinds Noten. XXXI. (2. Th.) p. 49. § 23. Følgende Stamtavle kan (ifølge Wedekinds genealogiske Undersøgelser) oplyse Malfreds, hendes Søster Ingeborgs og deres Frændes, den russiske Sophies (Valdemar I. Dronnings) Slægtskab:

Inge Stenkilsen, K. i Sverrige.

Margrethe g. m. K. Niels. — Christina .... Mistislaw (Wladimir II. Søn), Storfyrste i Novgorod.

Boleslaw III. (af Polen) — Malfred. Ingeborg .... Knud Lavard.

Magnus . Richsa . Wladimir (Wolodors Søn) (anden G.) (der nedstammede fra Mistislaws Forfædre.

Knud V. Sophia .... Valdemar I.

Kong Inges tredie Datter var Catharine, gift med den danske Prinds Biørn Jernside (jvf. S. 31.)

⁸) Albericus Mon. p. 320. Formodentlig intet Døbenavn, men en latinsk Udtale af *Kona*, *Qvenna* (snarere end af Hion, som Suhm meente. VI. 5.)

XV. Erik Lam[1] (Hagensen),

Dattersøn af **Erik Eiegod**, (en Søn af **Hagen**[2] **(Ubbesøn)** og Erik Eiegods Datter **Ragnhild**), født i Fyen omtrent 1101; vælges til Konge i December 1137[3]; død i Odense[4] d. 27. Aug.[5] 1147; begravet i St. Knuds Kirke; regierede 10 Aar.

Dronning.

Lutgard eller **Luiccarda**[6], en Datter af **Rudolph** d. 1ste, Markgreve i Soltwedel og Greve i Ditmarsken; gift med **Erik Lam** 1144.

Søn.

Magnus (med en Frille), forekommer i Diplomer fra 1138, 1140, 1148 og 1152[7] og levede til 1190[8].

---

1) *Eirikr Lamb.* Knytl. Saga c. 78. Der tilføies c. 104: "Eirikr Lamb ... hann var kalladr Eirikr hinn *spaki*". — "Ericus; cognomine *Spak*". Helmold I, 67. "Ericus, quem ob suavissimos mores *Agnum* cognominabant". Sv. Aagesen. S. R. D. I. 62. "Ericus, Haquini filius, cui *ex patientia* cognomen obvenit". Saxo ed. Müller. I. p. 665. (Stephanius har foran cognomen tilsat *Agni.*) Baade Saxo og Knytl. Saga tillægge ham desuagtet stor personlig Tapperhed; men den første tilføier, "at det var den eneste Gave, han havde faaet af Naturen, da han hverken havde Forstand eller Veltalenhed". Saxo udmærker i øvrigt ogsaa **Erik Lam** ved at kalde ham *junior* og *posterior*. (Ed. Müller 717. 735.)

2) S. under **Erik Eiegod**, 5. S. 31.

3) Efter Saxo, p. 666 og Knytl. Saga c. 104, som Formynder for den unge **Valdemar Knudsen**; efter Helmold (*lib.* I.

c. 67) "til Forsvar for Riget og Kongeslægten" (nemlig de tre Prindser: Svend, Knud og Valdemar).

[4]) Hvor han kort tilforn havde ladet sig indvie til Munk blandt Knudsbrødrene, efterat have nedlagt Kronen. (Saxo ed. Müller. I. p. 672. Knytl. Saga c. 106. Anon. Rosk. S. R. D. I. 386.)

[5]) Necrol. Lundens. S. R. D. III. 433. Lib. datic. Lund. ibid. 545. Suhm V. 642. 643. (Om Aaret s. S. R. D. I. 386. not. m. og Suhm V, 642.)

[6]) "Af høi Byrd, men mere anseelig ved hendes Slægtskab, end berømt for Kydskhed." Saxo ed. Müller I. 671. Hendes Fader døde 1124. Hun var Søster til Erkebiskop Hartvig i Bremen og til Rudolph II., Greve i Ditmarsken og Stade. Om hendes Slægtskab see Suhm V, 603. Hun havde først været gift med den saxiske Pfalzgreve Frederik af Sommerseburg, fra hvem hun formedelst for nært Slægtskab blev skilt. — Efter Eriks Død giftede hun sig tredie Gang med den saxiske Greve Hermann V. af Winzenburg (Hildesheim), og blev dræbt (frugtsommelig) tilligemed ham d. 29. Jan. 1152 paa Winzenburg. (Jvf. Suhm. VI. 645. 47.)

[7]) "*Magnus*, Regis filius", 1138. Thorkelin, Diplom. I. pag. 7. 11. 12. "*Magnus*, posterioris Erici ex pellice filius". Saxo ed. Müller. I. p. 735.

[8]) Hamsfort Scr. R. D. I. 282. Han var uden Tvivl den Magnus, som under Valdemar I. deeltog i Sammensværgelser imod Kongen, der benaadede ham (1157. 1177). Langebek handler udførligt om hans Slægtskab i sin Anm. (f.) til Krøniken fra 1095-1194. S. R. D. III. 630 (hvor han urigtig kaldes Magnus Olufsson).

XVI. Svend (Eriksen) Grathe[1],

en Søn af **Erik Emun**, født omtr. 1125. Konge 1147; kronet 1152 ved den tydske Keisers Hof i Merseburg; dræbt i en Mose, paa Flugten efter Slaget paa Grathe-Hede[2], d. 23. Octbr. (St. Severini Dag) 1157,[3] omtr. 32 Aar gammel; Konge i 10 Aar.

Dronning.

Edele, Adela eller **Adelheid**, en Datter af den saxiske Markgreve **Conrad** af Meissen og Lausitz; ægtede **Svend** 1152.[4]

Børn.

1) En Søn **Erik** (?), født 1153.[5]

2) **Luccardis** eller **Liutgard**, født 1154.[6] Gift (efter 1176) med den baierske Grev **Berthold** II. af Andechs, Markgreve af Istrien, med hvem hun havde to Børn. Døde 1188.

---

1) Kaldes ogsaa Peter. (Dahlmann Gesch. v. Dänem. I, 275.) Werlauff (Nord. Tidsskr. IV. 172) mener, at han har antaget dette Navn ved sin Kroning i Tydskland, efter flere byzantinske Keiseres Skik. Suhm VI, 119 antager, at han fik det ved sit første Ophold i Tydskland, ved at indgaae i et eller andet Broderskab. — Tilnavnet **Grathe** eller **Grade** (efter Grathe- eller Graa-Hede) findes ikke brugt førend i det 16de Aarh. (Suhm VI, 288). Islænderne give ham Tilnavnet: **den Sviende** ("Svein svidandi") S. R. D. III. p. 58. Torfæi Hist. Norv. III. 549. Suhm VI, 127 (fordi han var haard og streng imod Folket.) **Svend Grathe** var (efter Saxo og

Albericus Mon.) ældre end Knud og Valdemar. (Suhm VI. 5.)

[a]) Graa-Hede i Torning Sogn. Hedens Navn i ældre Tider var Grathe- eller Grade-Hede. (*Gradar-heidi.* Ann. Isl. S. R. D. III. 58. Knytlinga S. c. 117.) "Campus qui *Grathæ hethæ* dicitur", S. R. D. I. 163. "Swen victus in *Grathæ heeth,* fugit in *Grathæmosæ* & ibi interfectus est", I. 241 (Ann. Esrom.). jvf. I. 386 (Anon. Roesk.). "In campo *Grathe*hethæ". II. 171. "Occiditur in *Grathæmossæ*". (Annal. 1020—1323.) II. 523. m. fl. Jvf. Eriks Krøn. Ny D. Mag. V. 183.

[a]) Dødsdagen f. Necrol. Lundens. S. R. D. III. 461. og Lib. dat. Lund. ibid. 563. — Aaret 1157. f. S. R. D. II. 166. 171. 615. m. fl. (samme Efteraar, som Kongemordet i Roeskilde skeete: Saxo og Knytlinga.) Jvf. Suhm VI. 270. — 1156 have Ann. Isl. Reg. S. R. D. I. 58. Ann. Minor. Visb. I. 252. 1158: Ann. Esrom. I. 241. Anon. Nestv. I, 369. — Om Svends Gravsted ere Beretningerne ikke ganske sikkre eller overeensstemmende. At han blev jordet uden al kongelig Hæder ("nullis funeris impensis honoratum — corpus ignobili sepulturæ mandatum") er Saxos Vidnesbyrd (ed. Steph. p. 280.) Efter Anon. Roeskild. (S. R. D. I. 386) blev han begravet i en lille Landsby-Kirke, eller et Capel ("in ecclesia villulæ". "In *capella Grathæ* sepelitur." Chron. Erici.) I den danske saakaldte Eriks Krønike benævnes det "Grathæ Kirke". Nyere Sagn ville derimod, at han først blev jordet paa Stedet, hvor han blev thielslaaet (imellem to eenlige Gaarde, Graagaard og Ravnholt i Toruing S.); og at man siden her opførte et Capel af Graasteen, hvoraf Levninger endnu i det 18de Aarhundrede skulle have været synlige. (D. Atl. IV. 487.) Jvf. Molbech D. Hist. II. S. 295. 298. Efter et andet nyere Sagn', optegnet af H. Gerner, skulde hans Liig siden være ført til Viborg, og begravet i et lidet Capel (St. Kields) paa Nordsiden af Domkirken. (S. R. D. IV. 435 og Langebeks Anm. f.)

[4]) Suhm VI. 128. Hun giftede sig siden med **Albert**, Greve af Ballenstedt, en Søn af Markgrev Albert (Ursus.) App. Chron. Montis sereni. Menken. Scr. R. G. II. 309. Schoettgens Leben Conrads d. Großen. 1745. 8. S. 89.

[5]) Suhm VI. 287. Han maa være død i en spæd Alder, førend 1157; thi da erklærede **Svend** selv, "at han var uden Sønner".

[6]) Hun var opkaldt efter **Adelheids** Moder (Datter af en svabisk Greve, **Albert** af Ravenstein. Schoettgen l. c. S. 85) og blev opfostret hos **Thorbiørn** i Nærheden af Roeskilde. Hun var Grev Bertholds anden Hustru, og blev skilt fra ham for Utroskab ("propter notam adulterii.") *Mencken*. Scr. Rer. Saxon. T. II. 309. L. A. Gebhardi geneal. Gesch. der Reichsstände. III. 481.

XVII. Knud (Magnusen) den 5te,

en Søn af **Magnus Nielssen**, Gothernes Konge født omtr. 1128 eller 1129 (ovenf. S. 35). I Successionsstriden først hyldet 1147 i Septbr. i Viborg; 1152 Lehnskonge under **Svend Grathe**; lader sig 1154 med **Valdemar** atter hylde paa Viborg Thing. 1157 det danske Riges Deling imellem tre Konger (i Odense). **Knud** dræbes i Roeskilde d. 9. Aug. (St. Laurentii Aften) 1157;[1] var Konge omtr. 10 Aar; blev 28—29 Aar gammel.

Dronning.

En Datter af den svenske Kong **Sverker**; ægtede **Knud Magnussen** 1156[2]).

Børn.

(Sønnerne uægte.)

1) **Niels**, død 1180[3]; blev 1260 canoniseret[4].
2) **Valdemar**, født 1157[5]; Biskop i Slesvig 1178; Erkebiskop i Bremen 1192; fanges og fængsles først paa Norborg, siden paa Søeborg Slot 1194; løsladt 1206; døer 1236 i Klosteret Lockum i det Hannoverske[6].

---

3) **Jutha**, en (maaskee efter **Knuds** Død) ægtefødt Datter tillægges ham af **Suhm**, ifølge den (usikkre) Formodning, at hun kan være den **Judith** eller **Jutta**, som var gift med den saxiske Hertug **Bernhard** af det Anhaltske (Ascaniske) Huus, Søn af **Albert** (Ursus), og levede endnu 1198 og 1201.[7]

4) **Hildegard**, gift med Jermar, Fyrste i Rygen, antages (af Gram) at have været Knud V. Datter.[8]

---

[1]) Chron. Roskild. S. R. D. I. 386. Necrol. Lund. S. R. D. III. 453, og fl. (see Suhm VI, 252.)

[2]) Saxo ed. Müller I. 703. Knytl. S. c. 111. Hendes Navn er ubekiendt; maaskee Sophia, som Langebek har meent (Suhm. VI. 223). S. ovenfor S. 36 Not. 4.

[3]) S. R. D. I. p. 163. II. 171. III. 306. 629. Begravet i Aarhuus paa St. Olai Kirkegaard. (Jvf. om denne Niels, som var en uægte Søn, hvis Moder var fra Haderslev, Legenden i S. R. D. V. 264—310. Suhm D. Hist. VI. 254. Hertels Indl. til Domkirkens Beskrivelse. II. 2. Hefte. S. I—XXXVII.

[4]) S. R. D. VI. 390—93. Hertel anf. St. S. XX. XXI.

[5]) Uden Tvivl heller ikke ægtefødt. Moderen siges at have været norsk. Han er rimeligviis født efter Faderens Død, og efter Moderens Udsagn i Roeskilde.

[6]) S. R. D. I. 167. Suhm. IX. S. 659. Staphorst Hamb. Kirchengesch. I. 640. 41. Weidemann Gesch. des Klosters Loccum. Goett. 1822. 4. p. 13.

[7]) Suhm VI. 223. 256. VIII. 41; og særdeles V. 401. (Not. 47). Alle tydske Forfattere gjøre derimod Hertug Bernhards (f. omtr. 1140, † 1211) Ægtefælle Juditta eller Jutta, til Knud Lavards Datter (s. ovenf. S. 30), med hvem Hertug Bernhard havde to Sønner, Albrecht og Henrik, og to Døttre. Suhm (V. 386 og 401) har fremhævet nogle chronologiske Vanskeligheder herved. (Jvf. bl. a. Bothos platt. Krön. af Brunsvig. Leibnitz Scriptt. Brunsv. III. p. 353. Beckmann Hist. von Anhalt. III. p. 396. V. p. 40. Lenz das Haus Anhalt. 1757. Fol. p. 147. 48. Michaelis u. Hamburger Gesch. der fürstl. Häuser in Teutschland. III. S. 501—502. Bertram u. Krause Gesch. des Hauses Anhalt. 1780. I. S. 559—63.) — Jutta levede i Julen 1198; (Suhm. VIII. 496) og 1201. (Lenz. l. c. p. 147.)

[8]) Gram in Meurs. col. 312. (jvf. Micrælii Altes Pommerl. 2. Buch, p. 255, og Stamtavlen ved 3. Buch). Suhm. VIII. 41.

XVIII. Valdemar den 1ste (den Store)[1],

Knud Lavards Søn, født d. 14. Jan. 1131; Hertug i Jylland 1150; hyldet som Konge i Viborg 1154; Konge over hele Danmark 1157; kronet i Roeskilde af Erkeb. **Eskild** i Slutn. af Aaret; regierede som Enekonge i 25 Aar. Død, efter en kort Sygdom, (Onsdagen) d. 12. Mai 1182[2] i Vordingborg; 51 Aar og noget over 4 Maaneder gammel; begravet i Ringsted i St. Maria eller Sct. Benedicti Klosterkirke.

Dronning.

Sophie,[3] en Datter af den russiske Fyrste **Wladimir** i Halicz [og af **Richiza (Richza)**, Datter af Hertug **Boleslav** III. i Polen][4], f. omtrent 1140 eller 1141,[5] gift i Viborg 1157; død 1198 d. 5. Mai; begravet i Ringsted paa høire Side af K. **Valdemar**.

Børn.

(Med en Frille **Tove**[6])

Christoffer, f. omtr. 1150. Hertug i Sønd. Jylland[7]; bekiendt i Krigene mod Venderne. Død den 11. April 1173. Begravet i Ringsted Kirke[8].

(Med Dronningen:)

A. Sønner:

1) **Knud**, født 1163[9]. Konge 1182. Død d. 12. Novbr. 1202.

2) **Valdemar**, f. d. 29. Mai 1170; Hertug i Slesvig 1188; Konge 1202: død d. 27. Marts 1241.

B. Døttre[10]:

3) **Sophie**[11], f. 1159. Gift i Slesvig 1181 med Siegfried, Greve af Orlamünde, en Sønnesøn af Markgreve Albrecht (Ursus) af Brandenborg.

4) **Margrethe**, f. 1160, og

6) **Marie**, eller **Magdalene**, Nonner i Marie-Kloster i Roeskilde 1188[12].

6) **Richiza**, f. 1174; gift med den svenske Konge Erik Knudsen 1210. Richiza døde d. 8. Mai 1220; begravet i Ringsted[13].

7) **Ingeborg**, f. 1175; gift med Kong Philip II. August af Frankrige d. 14. Aug. 1193 i Amiens. Død i Corbeil d. 29. Jul. 1236[14].

8) **Helena**[15], f. 1176; gift 1200 eller 1202[16] med Vilhelm (den Tykke, eller Longospatha) Hertug af Lüneborg, Henrik Løves yngste Søn († 1212.).

---

1) Saaledes først kaldet i det 16de Aarhundrede, som det synes af Magnus Matthiæ, i hans Ser. Reg. Dan. Ms. (Suhm. VII. 665.) Samtidige og Ældre give ham Tilnavnet *gloriosus*. S. R. D. I. 242 (Ann. Esrom.), I. 369 (Anon. Nestved.), I. 386 (Anon. Roeskild.), II. 161 (Wilhelm Abb.); jvf. III. 515 (Lib. dat. Lund. "*gloriosissimus*").

2) S. R. D. Liber. dat. Lund. III. 515. Chron. Erici, I. 164. Annal. Esrom. I. 242. Necrolog. St. Mich. Lüneburg. Mencken. Scr. Rer. Germ. III. 113. m. fl. Suhm VII. 662.

164. Hans Sygdom synes at have været en hidsig Feber. (Saxo l. XV. ed. Müller. I. 955. 956. jvf. Th. Bartholin de Med. Danor. domestica. p. 419—21.) Om den almindelige Landesorg ved hans Død: Saxo. l. c. p. 957. "Ok var miök harmdaudi alþydu um alla Danmörk." Knytl. S. c. 127. Samtidige og gamle Aarbøger, som charakterisere Valdemar og hans Regiering, anføres hos Suhm VII. 668. 669. (Jvf. Molbech Danm. Hist. II. 421—24.)

³) Hun var berømt for sin Skiønhed. "Cuius eximiæ pulchritudinis formam omni venustatis artificio natura elaboravit." Sv. Aagesen (der selv oftere havde seet hende). S. R. D. I. 63. Efter hendes Forlovelse 1153 blev hun opfostret hos en Fru **Bodild** i Danmark. Hun ægtede 1186, fire Aar efter Valdemars Død, (rimeligviis i hendes 45de eller 46de Aar) Landgr. **Ludvig** af Thüringen, der Aaret efter sendte hende tilbage ("sine honore"). Om hendes Dødsdag og Aaret, s. Suhm VIII. 426, 427. (S. R. D. III. 512. IV. 40.) Hos Suhm, VIII. 60 ansættes hendes Giftermaal med **Ludvig** til 1184.

⁴) Wedekinds Noten zu ein. Geschichtschreibern des Mittelalters. II. (5. Heft.) p. 8. (jvf. Stamtavlen ovenfor S. 40.) Suhm. VII. 242.

⁵) Suhm, V. 575. VI. 150.

⁶) *Tófa.* Knytl. S. c. 109. 127. Hendes Navn ("*Toue* peregrina") findes udentvivl (ved 3. Marts) i Necrol. St. Mich. Luneb., hvor ligeledes **Valdemar I**, Hert. **Christoffers** og Dronn. **Sophias** Navne ere indtegnede. (Wedekind Noten. II. Bd. p. 402.)

⁷) "Dux Jutiæ" (Chron. Siæll. S. R. D. II. 619). "Regulus Cimbrorum" (Hamsfort. S. R. D. I. 279). Jvf. Suhm, VIII. 418—421.

⁸) Paa høire Side af **Valdemar** og **Sophie**. — Hans Dødsaar 1173 findes i de ældste og bedste Krøniker(f. Ex. Chron. Siæll. og mange flere. Suhm, VII. 418. Not. a.) I et Gavebrev af 21. Octbr. 1194 (Thorkelin Dipl. I, p. 67) findes en Underskrift af en "*Christophorus* Frater Kanuti regis," som bringer en betydelig Forvirring ind i de genealogiske Forhold, da Hertug **Christopher** var død for flere Aar siden. Navnet staaer

foran Valdemars (den Andens). See nærmere herom hos Suhm, VIII. 324.

⁹) Chron. Erici og Chron. Siæll. S. R. D. I. 163. II. 616. Suhm, VII. 135, har 1162. Hans Fødsel har rimeligviis været enten i Slutningen af 1162 eller i Begynd. af 1163. Han blev døbt af Biskop Absalon. Den svenske Jarl Guttorm stod Fadder til ham.

¹⁰) Suhm ansætter paa Stamtavlen T. VII. p. 3. (jvf. p. 710) deres Fødsel i en anden, vilkaarlig Orden, som ikke svarer til de antagne Fødselsaar, og som her ikke er fulgt.

¹¹) Er rimeligen den samme Prindsesse, der 1181 blev forlovet med Frederik Barbarossas Søn, Frederik, Hertug af Schwaben, skiøndt denne af vore Historieskrivere kaldes Christine. 1182 sendtes hun til Tydskland. Han slog siden op med hende 1186, da hun sendtes tilbage til Danmark. Hamsfort, S. R. D. I, 282. Suhm, VIII. 148. Om hendes Børn med Erik, see Suhm IX. 283.

¹²) Ved venstre Side af Knud VI. (Tab. Ringstad. S. R. D. IV. 280.

¹³) Kaldes ogsaa Inger. Deres Søn var Albert af Orlamunde, der 1204 blev Statholder i Nordalbingien.

¹⁴) Gram in Meurs. p. 338, f. og 356, d. Et Brev til dem af Abbed Vilhelm, S. R. D. VI, 23 sq.

¹⁵) Dagen efter Vielsen forlod Philip hende; hun bragtes til Abbediet St. Maur ved Vincennes; siden til Nonneklostret Belrepaire i Arras; og Philip indgik 1196 et nyt Ægteskab. D. 7. Sept. 1200 maatte han atter erkiende Ingeborg for sin retmæssige Ægtefælle; men hun førtes til Estampes, hvor hun holdtes i streng Forvaring. 1212 lod han hende komme tilbage til sit Hof, og beholdt hende der til sin Død d. 14. Jul. 1223. (Om hendes Navn hos forskiellige Forfattere [f. Ex. Isbergis og Ysambor i Philips Testamente], jvf. Suhm, VIII. 801. 542.)

¹⁶) Jvf. Hübners gen. Tab. I. 151. 185. Hun benævnes ogsaa Alix. — Brylluppet holdtes i Hamburg (Albert af Stade ad a. 1202. Suhm, VIII. 632.) — Fra Helenas Søn Otto (Puer) (født 1204) nedstammer det brunsvigske og lüneborgske Huus, og saaledes det regierende engelske Kongehuus. Efter 1233 har man ingen Efterretning om Helena. Af S. R. D. V. 384 veed man, at hun er død d 23. Oct., uvist hvad Aar.

¹⁷) Pfeffinger Hist. d. Braunschw. Lüneb. Häuser. I. S. 100.

XX. Knud den 6te[1],

en Søn af **Valdemar d. 1ste**, født 1163; fik Kongenavn 1164; hyldet i sit 8de Aar paa Landstinget i Ringsted, og kronet af Erkeb. **Eskild** d. 24. Junii 1170, i Klosterkirken[2]; Konge 1182; antager først Titel af de Danskes og Slavernes (Venderness) Konge[3]; død, 40 Aar gammel, (Tirsdagen) d. 12. Novbr. 1202[4]; begraven i Ringsted i Choret af Vor Frue Klosterkirke, Østen for hans Faders og Moders Gravsted.[5] Regierede i 20 Aar og 6 Maaneder[6].

Dronning.[7]

Gertrude, Henrik Løves ældre Datter, gift med **Knud** 1177. Hun døde d. 1. Juli 1196 og blev begravet i Byen Bæ i Skaane.[8]

Med sin Dronning havde **Knud** ingen Børn.[9]

---

[1]) I et af hans Diplomer kaldes han den Fierde; i andre den Femte. Thorkelin Diplomat. I. 55. 56, Suhm, VIII. 33. 37. 647.

[2]) Suhm, VII, 324.

[3]) Imellem 1187 og 1193. (cf. Thorkelin Dipl. I. p. 58. 285. Dahlmann Gesch. I. 333. Not. 1). Det ældste Diplom i denne Henseende er af 1194. Suhm, VIII. 3. S. R. Dan. V. 241 og 242. Paa den Ringstedske Tavle i S. R. D. IV, 279: "Rex Danorum, ac Slavorum, Pomeranorum ac totius Holtzatiæ, sed & Dux Estonie." (Om Uvisheden af den sidste Titel, s. Langebeks Not. p. S.R.D. l. c. I de Sorøiske Annaler 1202—1347) benævnes han: "Kanutus Rex Danorum, Sclauorumque ac tocius Holsacie". S. R. Dan. V. 456.

[4]) Lib. dat. Lund. S. R. D. III, 568. IV. 61. Chron. Eric. ibid. I, 164. Ann. Soran. ibid. V, 456.

[5]) Om hans Død og forskiellige Angivelser af hans Dødsmaade, Suhm VIII, 644. Efter Hamsfort (S. R. D. I. 40) døde han i Byen Slesvig. Han var svagelig, og giorde allerede 1197 ell. 1198 sit Testamente (Suhm VIII. 399). Om hans Gravsted, VIII. 646. Hans Epitaphium, S. R. Dan. V, 421.

[6]) Efter Hamsfort, S. R. D. I, 181, 20 Aar, 7 Maaneder og 3 Dage.

[7]) Knud var i sin spæde Alder (1164) bleven trolovet med en (yngre) Datter af Henrik Løve, hvis Navn er ubekiendt (jvf. Suhm VII. 157). Efter hendes Død blev han trolovet med Gertrude 1167. (Suhm VIII. 238—39; men jvf. især Velschows Note i Müllers Saxo, I. p. 816. 817.) Hun var 1166 bleven forlovet eller gift med Hertug Frederik af Rothenburg, Keiser Conrads Søstersøn; men han døde Aaret efter. Forlovelsen med Knud blev paa ny sluttet 1171. (Suhm, VIII. 376.) Samme Aar kom hun til Danmark (jvf. Knytl. S. c. 125), men Knud var endnu for ung; og Bryllupet holdtes først 1177 i Lund. (Suhm, VII. 482. Not. a.)

[8]) S. R. Dan. I. 164 (Chron. Erici.) 180. 369. Suhm antager (efter Hvitfeldt) Aaret 1197; men jvf. A. Kall's Anm. til D. Hist. VIII. 369 og 397. Dødsdagen angiver Lib. dat. Lund. S. R. D. III. 530. IV. 49. Hun lod bygge et St. Gertrud helliget Capel i Byen Væ, som hun synes at have yndet; og i Byens meget gamle Kirke saae man endnu i Slutn. af det 16. Aarh. hendes Liigsteen. (Hvitfeldt. I. 163.)

[9]) Knud havde en Frille, hvis Navn ikke vides. Paa sit Yderste skienkede han hende Smaheng og Wole (Klosterkrøn. af Cara Insula. S. R. D. V, 246.) Med hende havde han rimeligviis en Datter (Iliane?).

XX. Valdemar II, Seier[1],

en Søn af **Valdemar** I., født d. 29. Mai 1170; slaaet til Ridder af Kong **Knud** i Roeskilde, d. 26. Dec. 1187[2] (eller 1188); Hertug i Sønderjylland 1188; hyldet som Konge 1202; kronet og salvet af Erkebisk. **Andreas** i Lund d. 25. Dec.[3]; skrev sig[4]: "de Danskes og Slavernes (Vendernes) Konge, Hertug til Jylland, Herre til Nordalbingien"; fangen Natten imellem d. 6. og 7. Mai 1223 paa Lyø; løsladt efter halvtredie Aars Fængsel d. 21. Dec. 1225; regierede i 39 Aar, og døde Skiærtorsdag, 28. Mai[5] 1241[6] i Vordingborg, 71 Aar gammel; begravet i Ringsted imellem begge sine

Dronninger.[7]

1) **Margrethe** (Dagmar)[8], en Datter af den Bøhmiske Konge **Primislaw** (Przemysl Ottokar, død 1230) og **Adela**, Datter af **Otto den Rige**, Markgreve i Meissen. Hun er rimeligviis f. omtr. 1186; gift 1205; død d. 24. Mai 1212 i Ribe[9]; begravet i Ringsted Klosterkirke, paa venstre Side af **Valdemar**.

2) **Berengaria** (Berngierd, Beengierd), Datter af K. **Sancho** I. af Portugal, og Søster til Greve **Ferdinand** af Flandern; gift i Efteraaret 1214[10]; døde (i Barselseng)[11] d. 27. Marts 1221[12] (eller 1220); begravet i Ringsted Kirke paa høire Side af **Valdemar**.

Børn.

(Med Margrethe.)

1) **Valdemar**,[13] f. 1209; først kaaret til Faderens Efterfølger paa Samsø, og Valget stadfæstet paa et Danehof i Viborg 1215; høitideligen kronet i Slesvig St. Hansdag 1218, i sit 9de Aar. (I Fangenskab, med Faderen, fra 7. Mai 1223 til Paaske 1226.) Gift 1229 (den 24. Jun.) i Ribe med **Eleonore** af Portugal, eneste Datter af **Alphons II.** og **Urraca** af Castilien, og Broderdatter til Dronning **Berengaria** (f. 1211, død 1231).[14] Saaret ved et Vaadeskud paa Jagten, paa Refsnæs ved Kallundborg, døde han d. 28. Nov. 1231;[15] begravet i Ringsted Kirke, paa den østre Side, Norden for sine Forældre.[16]

(Med Berengaria.)

2) **Erik**, f. 1216; udnævnt til Hertug af Jylland 1218;[17] Konge 1241; myrdet 10. Aug. 1250.

3) **Sophie** (rimeligviis f. omtrent 1217), gift[18] (1232?) med Markgreve **Johan** af Brandenborg, døde d. 3. Nov. 1248 i Flensborg[19], i Barselseng, tilligemed sin nyfødte Søn; begravet i Graabrødrenes Kirke i Flensborg.[20]

4) **Abel**, født 1218; Hertug i Sønderjylland 1232; Konge 1250; ihjelslaaet 1252.

5) **Christoffer**, f. 1219, "Herre til Lolland og Falster";[21] Konge 1252; død 1259.

Slegfredsønner.

1) **Niels**: blev 1216 (eller 1218) Greve af Halland;[22] gift 1218 med Ida af Schwerin,[23] en Datter af Grev Gunzelin II. Død omtrent 1219.[24]

2) **Knud** (formodentlig med Esbern Snares tredie Hustru og efterladte Enke, Helena, Hertug Guttorms Datter)[25], Hertug af Lolland (omtr. 1222) og af Reval (omtr. 1227 ell. 1230); efter Revals Affald Hertug i Bleking (1232). Siden, under Christoffer I. forlehnet med Lolland[26]. Gift[27] 1) med Hedevig af Brandenborg († 1238). 2) med Ingerd (eller Margrethe), Datter af Hertug Svantopolk af Pommern. Knud døde 15. Oct. 1260[28], og blev begravet i Ringsted-Kirke, paa venstre Haand, Norden for hans Halvbroder Valdemar og Eleonore.[29]

---

[1]) Dette Tilnavn gives ham allerede i gamle Viser. (Nyerups Udg. II. S. 102. 105.) Hos Hamsfort (S. R. D. I. 40. 284) "*Victor*"; og hos Silbigere "*victoriosus*", Suhm. IX. 820. "W. *secundus*" i et usikkert Diplom, 1257. Thorkelin, Dipl. I. p. 127.

[2]) Suhm. VIII. 153. S. R. D. III. 261. Flere andre Kroniker have 1188.

[3]) Formodentlig samme Aar, som hans Hylding foregik. Jvf. Arnold fra Lybeck, VI. 5. 3. Petr. Olai (S. R. D. I. 180) sætter Kroningen til 1203. "Sein Neujahr ist Weihnachten": Dahlmann I. 355. Not. 3.

[4]) Fra 1204, og maaskee allerede fra 1203: "Dei gratia Danorum Sclauorumque rex, Dux Jutiæ, Dominus Nordalbingiae". (Thorkelin Dipl. I. 80. 83. 286. jvf. Regesta Dipl. Dan. Nr. 511. 512. 529. 530. 542. 543. 556.)

⁵) Annalerne variere imellem d. 27de og 28de. Maaskee, mener Suhm, er han død Natten imellem disse Dage. (Suhm D. H. IX. 719, og om Dødsaaret det her anførte Brev af Gram til Lachmann.)

⁶) At han ikke før i dette Aar lod den jydske Lov udgaae, har Larsen beviist: Ørsted jurid. Tidsskr. XIII. 2. S. 231.

⁷) Først var Valdemar 1202 trolovet med Pfalzgreve Henriks (Henrik Løves ældste Søns) Datter Marie. (Urigtigen hos Hvitfeldt Ingeborg.) Jvf. Gram in Meurs. p. 371. Schmidt til Orig. Guelph. III. 173. Hun døde rimeligviis 1204 (Suhm. VIII. 633. IX. 56).

⁸) Hendes Tilnavn, skiøndt forskielligt skrevet (Dagmor hos Hvitfeldt), er snarere af dansk Oprindelse, end Fordreielse af et bøhmisk Navn (Suhm D. H. IX: 208); da hendes Døbenavn var Margrethe. "*Margareta* wor hænnæ rætæ nafn, *Dagmar* heet hun for hennæ vænheet." Eriks Krøn. Ny D. Mag. V. p. 186. (jvf. Gebhardi geneal. Gesch. der Reichsstände. III. 64. Suhm. IX. 70, og A. Kall's Anm.). *Dagmor*, Morgenrøde, Gram in Meurs. p. 374. *Dagmey*, Dagmø. Navnet Margrethe kunde iøvrigt ogsaa foranledige Tilnavnet. — "*Margareta*, quæ propter præcipuam formæ pulchritudinem dicta fuit *Daghmar*:" Chron. Er. S. R. D. I. 165. II. 172. — "Margareta, er Daner kalladu *Dagmey*." Ann. Isl. S. R. D. III. 74. "*Dagmar* Dana Drottning." ib. p. 78, m. fl. Jvf. Langebek, i S. R. D. IV. p. 280. Not. u.

⁹) Om hendes Dødsaar. S. R. D. I. 243. II. 433. 624. 385. 172. 263. o. fl. Kun Tab. Ringstad. (S. R. D. IV. 280) og et Par andre yngre Annaler (I. 370. V. 456) have 1213. — Til de ældste Kilder, hvor hun nævnes, hører Suppl. Chron. Montis Ser. Mencken. Script. Germ. II. 309. Chron. Slav. i Lindenbrog's Scriptt. p. 209. jvf. Tylichius i Schannats Collect. Vet. Mon. ad Germ. S. II. p. 78. — I ældre bøhmiske Krøniker og Historier findes hun knap navngiven. Endog den nyeste og bedste bøhm. Historieskriver (F. Palacky Gesch. v. Böhmen. 1839. II. 1 Abth. S. 60) siger om Faderen, i An-

ledning af hans Giftermaal med Adela: "Die Kinder dieser Ehe sind uns weder der Zahl, noch den Namen nach bekannt."

[10]) Chron. Er. S. R. D. I. 165 (hvor hun ogsaa nævnes Beengierd) cf. I. 172. 254. 285. II. 433. IV. 227. (jvf. Suhm IX. 238.) Hendes Navn er i Danmark maaskee først blevet omgiort til Berngierd (P. Syv, Ordspr. I. 209, Nyerup i sin Udg. af Kæmpev. II. S. 95. 98. 354, har antaget denne Skrivemaade), og siden til Beengierd. Hun er bleven navnkundig ved sin Skiønhed ("virgo insigni venustate & nitore," S. R. D. I, 285. "valde pudica & morata": Herm. Corner; jvf. Suhm IX. 239) og ved det onde Rygte for Haardhed, hun har faaet ved den ovenfor anf. Folkevise. Hvorledes Valdemar er kommen til dette Giftermaal, kan intet Spor oplyse; hvis ikke en Anledning muligen kunde søges deri, at hendes Broder Ferdinand (Søn af K. Sancho I.) ved Giftermaal med Grevinde Johanna af Flandern, Datter af Grev Balduin (der faldt 1205 i Constantinopel), 1211 kom til Flandern, og derfra maaskee i en eller anden Berøring med Danmark. — Mærkeligt er, at ældre portugisiske Krøniker og Historieskrivere ere ganske uvidende om hendes Ægteskab, og lade Sanchos 5te Datter *Berenguella* (Berengaria) døe ugift i sin Ungdom og begraves i Klostret S. Cruz i Coimbra hos Faderen. Saaledes *Duarte Nunez* (Censuræ in libellum de reg. Portug. orig. &c.) Olisipp. 1684. 4: "*Berengaria*, quam a pueritia regina Tarasia soror in monasterio Lorvaniensi educavit, cælebs vixit & in coenobio St. Crucis sepulta jacet". De vera reg. Portug. geneal. fol. 7. b.) Ligesaa i denne Forf.s "Chronica dos Reys de Portug. reformada", Fol. Lisb. 1600. f. 58; og i "Quarta parte da Monarchia Lusitana"; por *Ant. Brandão.* Fol. Lisb. 1632. f. 33. b. — I "Hist. general da casa Real Portugueza", af *Ant. Caetan.* de *Sousa*: Lisb. 1735 fol. T. I. p. 125—130, beretter Forf. det samme efter de ældre portugisiske Historikere; men optager efter Krantz, Pontanus, Reusner's Op. genealog., Hübner og andre Kilder (hvoriblandt Chron. Erici), Beretningen om Berengarias Giftermaal med Valdemar, m. m.

[11]) S. R. D. II. 625. not. l. Gruber Orig. Livon. p. 148 Suhm IX. 382.

[12]) Annales Esrom. S. R. D. I. 244. S. R. D. I. 166. II. 167. Suhm IX. 381, hvor de øvrige anføres, som have A. 1220. (II. 172 har 1222.) Dagen findes angiven i Lib. dat. Lund. S. R. D. III. 500, og paa den Ringstedske Tavle. IV. 280. At hun blev dræbt ved et Pilestud (Hamsfort S. R. D. I. 285), er en Fabel, der skriver sig fra en Folkevise.

[13]) Ann. Esrom., S. R. D. I. 243, give ham Tilnavnet den Gode (W. bonus). "Homo bonus & mansuctus" ib. II., 634. Hans Mildhed og Venlighed mod Alle roser den samtidige Lib. dat. Lund. III, 572. Endeel Annalister og Krøniker kalde ham, som udvalgt og kronet Konge, den Tredie; Isl. Aarbøger derimod den Unge, og hans Fader den Gamle. (Waldemarus *junior*. Siæll. Krøn. S. R. D. II. 629.) Næsten alle Krøniker have 1209 som hans Fødselsaar; Hvitfeldt derimod 1210. (Jvf. Suhm IX. 151.)

[14]) *Roderici* Archiep. Toletani de reb. Hispan. (1243.) Lib. VII. c. 5. ("mortua sine prole".) vid. Hispania illustrata. 1603. Fol. II. p. 115. *De Sousa* Hist. geneal. da Casa R. de Port. I. p. 143—151. — S. R. D. I. 122. 166. II. 173. 260. 386. 629. III. 310. Suhm IX. 581—83. Bisskop Gunner af Viborg sendtes til Portugal for at begiere hende. (S. R. D. V. 578.) Hun døde d. 13. Mai 1231 i Barselseng ("cito post eum in partu". II. 173); Suhm tilføier, IX. 606, "med en Søn, som ogsaa døde"; og hun blev begravet i Ringsted Kirke paa høire Side af sin Mand.

[15]) S. R. D. I. 40. 287. II. 261. "Casu percussus in pede". Chron. Siæll. II. 634. IV. 280. (Tab. Ringstad. "per militem de *balista* casu percussus in pede".) Ved *balista* menes her vel ikke andet, end en Arbørst eller Laasbue.

[16]) Efter Suhms Hypothese (jvf. IX. 607. X. 17. 579) skulde Valdemar med Eleonore have havt en Datter, Sophie, f. 1230, som da maatte være den Sophie, som Nogle udgive for Erik Plogpennings Datter, og som ægtede den meklen-

borgske Hertug Henrik Burvin III. af Rostock (omtr. 1251. Westphalen Mon. III. 1511). Dette strider i det mindste mod den gamle og samtidige Erkebisk. Roderichs Ord: at hun døde barnløs. (s. ovens. Not. 14). Jvf. P. W. Becker diss. de *Sophia*, Henrici Burwini III. domini Rostochiensis, uxore. Hafn. 1830. Fors. antager Suhms Gisning; ligesom ogsaa Werlauff. Histor. Tidsskr. III. S. 17.

[17]) S. R. D. III. 264. s. nedenfor.

[18]) Suhm X. 106. jvf. Buchholz Brandenburg. Gesch. II. 180. 81.

[19]) Paa en Reise, for at stifte Forliig imellem sine Brødre, Erik og Abel. Suhm X. 106.

[20]) Da Klostret 1579 blev nedbrudt, lod Frederik II. hendes Liig, med Sønnens, optage og begrave i St. Nicolai Kirke i Flensborg for Alteret (D. Atl. VII. 369. Suhm X. 106.) Om denne Sophies Børn (4 Sønner og 2 Døttre), s. Suhm X. 587.

[21]) "*Dominus* Falstriæ ac Lalandiae". Dipl. af 1245. Regesta Dipl. I. No. 855. Ligeledes i den Restv. Gavebog. S. R. D. IV. 384. "*Domicellus*" hos P. Olai, ib. V. 498. "Greve" (Comes) i *Alberici* Chron. ed. Leibnitz. p. 577.

[22]) Suhm IX. 272—74. (Jvf. S. R. D. I. 165. II. 172. 285. III. 264; den sidste er samtidig og har 1218). — Efter Suhms Hypothese kan Moderen maaskee have været en Søster til Grev Niels, der 1214 giorde en Pilegrimsreise til Jerusalem (IX. 246. 273).

[23]) S. R. Dan: III. 264. Jvf. Suhm IX. 308. Werlauff i Hist. Tidsskr. III. 16. Nogle (f. Ex. Petr. Olai, S. R. D. II. 258) have Aaret 1217. — En Søn af Grev Niels og Ida var Niels II., Greve af Halland, f. 1219, † 1251. (s. Suhm XI. 691.) Denne havde igien to Sønner, Niels († 1271) og Jacob af Halland († 1309), der var en af Erik Glippings Mordere. Grev Jacob havde endelig to Sønner, Niels og Valdemar, som, i Følge islandske Annaler, henrettedes 1314. (Suhm XI. 743.)

[24]) Suhm IX. 343.

[25]) I Følge Petr. Olai (S. R. D. I. 181) skal Knud være f. 1211. Om hans Moder og Herkomst, s. Suhm IX. 193—195. X. 137. Molbechs Erik Plogpennings Hist. S. 85. (Helena blev begr. i Wreta Kloster i Sverrige.)

[26]) Christoffer tog nemlig Bleking fra ham. (Hvitfeldt I. 242.)

[27]) Efter Suhm, X. 102. 248.

[28]) S. R. D. I. 185. 290. Hvitfeldt I. 260.

[29]) Suhm. X. 414. Knud efterlod sig to Sønner; 1) Swantopolk, f. omtr. 1230, død 1310 i Sverrige, henved 80 Aar gammel. (Suhm X. 248.) 2) Erik, som blev Drost 1283 (S. R. D. I. 372); Hertug i Sønder-Halland 1284 (Suhm X. 878.); døde 1304. (Hvitfeldt. I. S. 322. S. R. D. I. 189. VI. 222); begravet i Ringsted Kirke, ved Siden af sin Fader. (S. R. D. I. 185. IV. 280.)

XXI. Erik (Valdemarsen) Plogpenning[1],

en Søn af **Valdemar Seier**, født 1216[2]; udnævnt til Hertug af Sønder-Jylland 1218[3]; kronet og salvet til Konge i sit 16de Aar, Pintsedag d. 30. Mai 1232, i Lund af Erkeb. **Uffo**; Konge 1241; myrdet 34 Aar gammel, d. 10 Aug. (en Tirsdag, St. Laurentii Dag eller Natten imellem d. 10de og 11te) 1250[4]; begr. i Ringsted Klosterkirke. Regierede i 9 Aar.[5]

Dronning.

Jutta eller **Judith**, en Datter af den saxiske Hertug **Albert I.** af det askaniske Huus og **Helena** (Datter af Hertug **Otto Puer** af Brunsvig, Enke efter Landgr. **Hermann** af Thüringen[6]); ægtede (omtrent i sit 16de Aar) den unge Kong **Erik** d. 17. Nov. 1239.[7]

Börn.

1) **Christoffer** og
2) **Knud** døde i deres Barndom.[8]
3) **Sophie**, gift 1260[9] med Kong **Valdemar Birgersen** i Sverrige. Død d. 17. Oct. 1286[10] (omtr. 46 eller 47 Aar gammel.)
4) **Ingeborg**, gift[11] d. 11. Septbr. 1261[12] med den norske K. **Magnus Hagensen**, Moder til Kongerne **Erik Præstehader** og **Hagen V.** — Død 1287.[13]
5) **Jutta**, født 1246, klostergav sig i Roeskilde[14]; forlod Klostret 1272; drog til Sverrige og fik

en uægte Søn (**Erik**) med sin Svoger **Valdemar.**[15] Døde 1284.[16]

6) **Agnes**, født 1249, gik i sit 14de Aar (1263) i Kloster, som Nonne af Augustinerordenen i Roeskilde[17], hvor hun selv stiftede et Kloster 1264. Forlod det (tilligemed Søsteren **Jutta**) 1272.[18]

Sophie eller **Margrethe**[19], gift med den meklenborgske Hertug, **Henrik Burvin** III. af Rostok.

---

[1]) Tilnavnet blev mueligen alt i Kongens Levetid tillagt ham; maaskee paa Grund af den Skat, han paa Herredagen i Roeskilde (om Foraaret 1249) paalagde hele Riget af hver Plov. "*Aratraleff*". Ann. Esrom. I. 245, (Molbech, Erik Plogpenn. Hist. S. 61. Not. 93). I Krønikerne benævnes han *Sanctus*, "Sancte Erik", "*Eirikr hin helgi*" (S. R. D. I. 34. 254. III. 89. 98. 103. V. 422.) — Hamsfort og Petr. Olai (S. R. D. I. 123. 288) kalde ham den Siette.

[2]) Efter alle gamle Annalers overeensstemmende Angivelse. S. bl. a. Ann. Isl. Reg. Scr. Rer. Dan. III. 80. og de her af Langebek anførte Steder. Ligeledes den samtidige Krøn. III. 264. jvf. Suhm. IX. 272.

[3]) S. R. D. III. 264. Suhm IX, 307. Molbech, Erik Plogp. S. 8. Chron. Erici (S. R. D. I. 391; jvf. V. 528) og Hvitfeldt have 1216.

[4]) Alle vore gamle Krøniker have (ligesom Hvitfeldt I. 224: "St. Laurentii Aften, 5. Id. Aug.") "in *nocte St. Laurentii*", eller "*vigilia St. Laurentii*" ɔ: d. 9. August. (s. Molbech, Erik Plogp. S. 93. XIV.) Mordet kan være skeet tidligt paa Morgenstunden; skiøndt det ogsaa hedder i den gamle Gravskrift, S. R. D. V. 421: "sub *sacræ* tempore *noctis*." Kongens Mord skeete ved Halshugning, som dog ikke ganske skilte Hovedet fra Kroppen (jvf. Suhm. X. 148. Molbech, Erik

Plogp. S. 74) og Liget blev, med Hielmen bunden til den høire Arm og Lænker om Benene, nedsænket i Slien. Dog blev det Dagen efter (S. R. D. I. 24; "efter nogle Uger", II. 631) draget op ved Fiskere i deres Garn, og først jordet af Dominicanerne i deres Kirke udenfor Slesvig. Efter Nogle (f. Ex. *Albertus Stad.* p. 221. S. R. D. I. 209. II. 631. Chron. Dan. 1214—52 V. 499) lod Abel det herfra bringe til Nonnernes nye Kirke sammesteds, hvorefter Bisfoppen igien lod det flytte til St. Peders Kirke; (S. R. D. I. 24, en udførlig og næsten samtidig Beretning om K. Eriks Mord; jvf. S. R. D. V. 499, ligeledes samtidig). Syv Aar derefter lod Christoffer I. det med Magt borttage, og førte det til Ringsted (S. R. D. I, 290. IV. 281. VII, 223. jvf. Suhm. X. 328), hvor det (efter Bartholin, paa St. Ægidii Dag, d. 1. Septbr.) 1257 med kongelig Pragt blev jordet i Klosterkirkens Chor. Bisfop Lave Urne lod endelig Kong Eriks Been paa ny optage (1520) og indmure i en Pille i Ringsted Kirkes Chor, Suhm. X. 150. (Molbech Erik Plogp. S. 77.) Et af Kongens Armbeen, tilligemed hans Lænker, blev tilbage i Slesvig, og fremvistes der længe som Reliquier (Suhm. X. 149 og 150. D. Atl. VII. 595). Om Kongens Mordere, jvf. Suhm. X. 143. 147.

[5]) Om hans Udvortes (Skiønhed og Mildhed tillægges ham) f. bl. a. S. R. D. II. 634. "Homo pulcherrimus & mitissimus miles, omnibus supra modum amabilis."

[6]) Saaledes i A. B. Michaelis og Hamberger Gesch. der Chur- und Fürstl. Häuser in Teutschl. 4. III, S. 503.

[7]) St. Dionysii Dag (Albert af Stade ad a. 1239; jvf. Suhm IX. 695. X. 423.) De vare beslægtede i fierde Led og fik derfor pavelig Dispensation. (Slægtregistret hos Suhm IX. 695.) Jutta giftede sig efter Eriks Død med en tydsk Borggreve af Rosenberg og Magdeburg, Burchard VIII., og blev ved ham Moder til Sophia, der ægtede Hertug Erik af Langeland, en Sønnesøn af Abel (f. Stamtavlen nedenf. under K. Abel.) Gram in Meurs. p. 469. a. Orig. Guelph. III. præf. p. 87. Suhm. X. 153.

[8]) Hvitfeldt, I. 225.

[9]) Efter den svenske Krøn. i S. R. D. IV. 594. Suhm, X. 412. 453, vil antage A. 1262, efter S. R. D. V. 530; men

Stedet kan ligesaa vel forstaaes om 1260. **Sophia** og **Valdemar** vare beslægtede i 3die Led; men fik pavelig Dispensation. Brylluppet stod i Jønkiøping. S. R. D. IV. 594. Not. c. (Jvf. **Valdemar** II. Not. 12.) 1260 kom hun til Danmark og besøgte sin Faders Grav i Ringsted. (Ann. Esrom. I. 247.)

[10]) Chron. Siælland. S. R. D. II. 635.

[11]) Giftermaalet blev først bestemt, da K. **Hagen** og **Christoffer** I. sluttede Forliget i Kiøbenhavn 1257. (Hvitfeldt, I. 247; jvf. Suhm X, 412.)

[12]) Brylluppet holdtes med stor Pragt i Bergen. Suhm, X. 435—77.

[13]) S. R. D. II. 196.

[14]) I St. Agnetes Kloster, 1256, efter Petr. Olai (S. R. D. I, 186), men rettere 1265 (Hvitfeldt, I. 265) eller 1266. S. R. D. IV. 25. 1265 var hun 19 Aar, og saaledes f. 1246. (jvf. Suhm X. 294. 543.)

[15]) Sv. St. Rimchrön. Scr. Rer. Suec. I. 2. S. 11. 12. Lagerbring Sv. R. Hist. II. 525. 526. Hun blev sat i Band 1273. (jvf. Suhm, X. 690. 691.)

[16]) Chron. Siæll. S. R. D. II. 634. ("Domicella *Jutta*".) Suhm, X. 886. Hvitfeldt, I. 282, henfører urigtigt hendes Dødsaar til 1280.

[17]) Indvielsen skete i Dominicanernes Kirke, Suhm, X, 469. 515. 516. S. R. D. IV, 25 (har A. 1264). — 1265 blev hun Priorinde i det af hende stiftede St. Agnetes Kloster. (Suhm X. 543.)

[18]) Suhm X. 671. 672. I Sorøe Kl. Gavebog hedder det "fordi Nonnerne vare alt for strenge imod hende". S. R. D. IV. 508.

[19]) Krantzii Vandalia l. VII. c. 3. Andre (deriblandt hendes egen Søn, Hertug **Valdemar**, i et Diplom af 1268. Westphalen. Mon. III. 1511) tillægge hende Navnet **Sophie**. Det er tvivlsomt, om hun var ægtefødt og Datter af Dronningen (Suhm. X. 142).

XXII. Abel,

en Søn af **Valdemar II.**, født 1218 (maaskee d. 2. Jan.[1]) 1232 Hertug i Sønder-Jylland; Konge 1250; kronet, tilligemed sin Dronning, d. 1ste Novbr. (Alle Helgens Dag) s. A. i Roeskilde af Erkebiskop **Uffo** [2]; omkom, 32 Aar gammel, paa et Tog mod Strandfriserne d. 30. Jun. 1252 [3]; begravet i St. Petri Domkirke i Slesvig.[4] Regierede i to Aar, mindre end to Maaneder.

Dronning.

Mechtild (Mathilde), en Datter af den holstenske Grev **Adolf** den IV. og af **Hedvig**, Grevinde af Lippe. **Abel** ægtede hende (imod sin Faders Villie) [5] d. 25. April 1237.[6] Ni Aar efter hans Død ægtede hun (1261) **Birger** Jarl af Sverrige; og døde 1288.[7])

Børn.

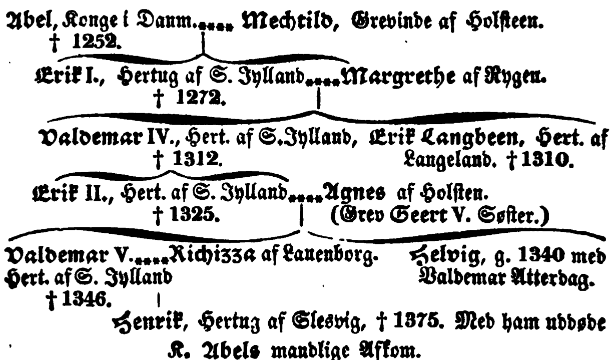
1) **Valdemar**, født omtr. 1238; bestemt til Abels Efterfølger paa Rigsdagen i Rendsborg 1251 (i Midfasten, 18. til 24. Febr.)[8]; Hertug i Sønder-Jylland 1254 [9]; død 1257.[10]

2) **Sophie**, født 1240 eller 1241. Ægtede 1258 **Bernhard** I., Fyrste af Anhalt-Bernburg [11].

3) **Erik** I., Hertug i Sønder-Jylland 1260 [12]; gift 1261 [13] med **Margrethe** [14], Datter af **Jaromar** II., Fyrste af Rygen; død d. 27. Mai (11. April) 1272.[15]

4) **Abel**, der fødtes efter Faderens Død 1252; død d. 2. April (Paaskedag) 1279 i Svineborg (ↄ: Svendborg); og begraven i Minoriterkirken sammest.[16]

Følgende Stamtavle giver Udsigt over Kong Abels Efterkommere:

[1]) Suhm IX. 313. (Dagen formoder Suhm deraf, at den i Calenderen har Helgennavnet Abel; og man ikke let kan tænke sig anden Grund til, at Valdemar gav sin Søn et saa usædvanligt Navn.)

[2]) Albert. Stad. ad a. 1250. S. R. D. I. 245. (Ann. Esrom.) II. 173. (I Roeskilde: Hvitfeldt. I. 226.)

[3]) Dagen i Følge de Lundske Gavebøger (S. R. D. III. 530. IV, 48.) — Hvitfeldt I. 232. Suhm X. 209 flg. En Hiulmand, Wessel Hummer fra Pelvorm, kløvede Kongens Hoved med en Stridsøxe, paa Milderdam ved Stapelholm. (Jvf. Michelsens Nordfriesland, S. 74—81. Han følger Chron. Eiderstad. vulgare. Dahlmann I. 408. Hvitfeldt I. 232 kalder Manden Henner.)

[4]) Abels Legeme laae længe ubegravet, inden det førtes til Domkirken i Slesvig. (Petr. Olai. S. R. D. II, 263. Hvitfeldt I. 233). Om Sagnet, at hans Liig, for Spøgeriets Skyld

blev optaget af Graven, og nedsænket i en Sump (eller begravet i en Skov), jvf. Mencken. Script. p. 597; Pontoppidan Ann. I. 547. D. Atl. VII. 672, og fl. A. Suhm X. 211. 212.

[5]) "Quod pater moleste tulit, timens per hoc futurum schisma inter fratres, quod & evenit." Chron. Er. S. R. D. I. 167. (jvf. I. 287. III. 310.)

[6]) Efter Alb. Stadensis. Andre have d. 26. Mai (Suhm IX. 671.) og nogle Krøniker Aaret 1236. (S. R. D. II. 173. 437); hvilket, efter Suhm, er urigtigt. Bryllupet stod enten i Holsten (Meibom, Scr. Rer. Germ. l. 512) eller i Byen Slesvig (Hvitfeldt. I. 200.) Efter Abels Død gav hun sig i Kloster i Odense, hvor hun lovede at ville leve i Enkestand; men forlod det, efter Overtalelse af Erkeb. Jacob Erlandsen, 1261. S. R. D. III. 103. V, 610. Hvitfeldt. I. 242. 254. Suhm X. 430.

[7]) Efter den 18. Aug., da hun levede i Eismar Kloster. (Lagerbring Sv. R. Hist. II. 878.) Hendes Død har Chron. Erici, S. R. D. I. 170.

[8]) Petr. Olai, S. R. D. II. 263. Hvitfeldt, I. 229.

[9]) Forlehnet dermed i Colding, St. Hans Dag 1254 (Suhm X. 257. Hvitfeldt, I. 241—242. S. R. D. I. 124. 168. II. 174. 388. III. 312.

[10]) Efter den 8. Julius. Suhm X. 328.

[11]) Bryllupet stod i Henneberg paa St. Blasii Dag, d. 3. Febr. — Hun levede endnu 1284.

[12]) S. R. D. I. 168. 290. III. 312. V. 614. Hvitf. I. 260; men ifølge S. R. D. I. 211 (Annal. Albiani) 1259.

[13]) Carstens. Vid. Selsk. Skr. VI. 232.

[14]) Danske Vid. Selsk. Skr. VI, 217—232. — Hun døde ligeledes 1272 i Barselseng. Chron. Er. S. R. D. I, 169. Hvitfeldt, I. 274.

[15]) I det prægtige Psalterium i det Kgl. Bibl. (Cod. Thott. Fol. Nr. 143), som det er sandsynligt, at Hertuginde Mechtild har eiet, findes i Calendariet ved VI. Kal. Jun. ɔ: 27. Mai, med samtidig Haand: Anno dni M. cc. lxxii. Obiit illustris Dux jucie *Ericus* filius Abel regis. Denne Angivelse synes fuldkommen paalidelig; og herefter

skulde det saaledes ikke være denne Hertug Erik, der, efter de Lundske Necrologier, er død den 11. April (Aaret ikke angivet) som Munk eller Lægbroder i St. Knuds Kloster i Odense. ("III. Idus Aprilis obiit Dompnus *Ericus* Dux Slesvicensis, Monachus & *conversus* Sancti Kanuti in Othense." Necrol. Lund. S. R. D. III. 442 (og Langebeks not. h, hvor han dog anfører Omstændigheder, som kunde tale for, at det var denne Hertug Erik I., som her er meent.) Lib. Dat. Lund. ib. p. 505. Aaret 1272, som Hertug Eriks Dødsaar, har S. R. D. I. 169. 187. 255. II. 527. — Hertuginde Margrethe døde ligeledes 1272. Deres Sønner: 1) Valdemar, gift med en Datter (hendes Navn ubekiendt) af Hertug Johan af Saxen, 1287: S. R. D. I. 170; III. 314; og anden Gang (1306) med Anastasia, Datter af Nicolaus d. I., Greve af Wittenberg, (Suhm XI, 523); Hertug i Sønderjylland 1283; død i Marts 1312. 2) Erik Langbeen, Hertug af Langeland 1295 (Suhm XI, 204); gift 1295 med Sophia ("matertera regis Norvegiæ." S. R. D. II, 175. III. 121. Hvitf. I. 305. *Torfæi* Hist. Norv. IV. 390.); død d. 13. Mai 1310. At derimod denne Sophia (saaledes forvexlet med Erik Plogpennings Datter af samme Navn) var en Datter af denne Konges Enke Jutta med hendes anden Ægtefælle, Markgreve Burchard (s. under Erik), har A. Høyer med næsten fuldkommen Sikkerhed beviist. (Disquisitio de *Sophia Langelandica*; efter hans Udg. af Anon. Contin. Ann. Alberti Stadensis. 1720. 4. p. 107.) jvf. Suhm XI. 199. 228.

16) S. R. D. I, 170. 247. II, 265. 632. IV, 229. Hvitf. I. 281. Han efterlod en Datter Margrethe, som døde 1281 i det meklenborgske Kloster Zarrenthien (Suhm X, 825. Hvitf. I. 236. 307.)

XXIII. Christoffer den Første,

Valdemar Seiers tredie Søn, f. omtrent 1219[1]; Herre (Greve) til Lolland og Falster 1232; Konge 1252; kronet, tilligemed sin Dronning, d. 25. Dec f. A. af den slesvigske Biskop **Eskild**[2] i St. Laurentii Kirke i Lund; død, efter et meget udbredt Rygte, af Gift, omtrent 40 Aar gammel, d. 29. Mai 1259[3] i Ribe; begravet sammesteds i St. Marie Kirke[4]; regierede paa syvende Aar.

Dronning.

Margrethe (Sambiria)[5], en Datter af den pommerske Hertug Sambir. Hun holdt Bryllup med K. Christoffer paa Femern 1248[6]; blev 1259, efter Kongens Død, Regentinde og Formynderske for sin Søn **Erik**; fangen tilligemed denne efter Slaget paa Lo-Hede, 28. Jul. 1261; frigivet 1262; giorde en Reise til Rom (hvorfra hun kom hiem 1270);[7] døde i Rostock 1282[8]; og blev begravet i Klosterkirken i Dobberan.[9]

Børn.[10]

1) **Erik (Glipping)**, født i Lolland (1247—1249); hyldet som Faderens Efterfølger 1253; Konge 1259; myrdet 1286.

2) **Valdemar**, som ikke længe overlevede Faderen, og døde d. 21. Decbr. (men Aaret er uvist); begravet i Ringsted.[11]

3) **Mechtild (Mathilde)**, der 1271 ægtede Markgreve **Albrecht** III. af Brandenborg (som døde 1300).[12]

4) **Niels**, som døde i sin Barndom og før Faderen; blev begravet i Ringsted.

[Agnes.[13]]
[Ingeborg.[14]]

---

[1]) Jvf. Suhm D. Hist. X. 379.

[2]) Petr. Olai. Hvitfeldt, I. 235. Suhm. X. 223. (Jvf. iøvrigt den samtidige Annalist. S. R. D. I. 25.)

[3]) Efter Necrologium Ripense (som det troeligste, da Kongen døde i Ribe) S. R. Dan. V. 550. Hamsfort, i S. R. D. I. 290. — Efter Hvitfeldt, I. 257, indtraf Dødsfaldet ved et Giæstebud. Som den, der havde iværksat Mordet, nævnedes **Arnfast**, Abbed i Ry Kloster, der siden (1260) blev valgt til Bisskop i Aarhuus, men kunde ei komme i Besiddelse af Bispestolen. (Jvf. S. R. D. V. 272. 611. E. G. Winther Diss. de *Arnfasto*, regis Christophori interfectore. Hafn. 1776. 8. Suhm X. 405. — Om Kongens Død ved Gift, s. S. R. D. I. 25. "Aiunt eum veneno vitam finiisse." II. 631 (Chron. Siælland.), "Ripis peremptus est." IV. 229, "Veneno interiit." V. 457. 611. m. fl. Sildigere. Andre nævne kun, at Kongen døde i Ribe. II. 174. 264. (P. Olai.) II. 388 (Th. Gheysmer.) II. 438. 526. (Jvf. Gram, Not. in Meurs. 432. not. e. J. Kierulffs Program "om Christoffer I. Dødsmaade", overs. med Anm. af G. L. Baden, Minerva. 1802. II. S. 326 —334.)

[4]) Midt i Choret under en hvid Steen, som alt i Hvitfeldts Tid var afslidt. (Hvitf. I. 257. *Terpager*, Ripæ Cimbr. 205. 324. Danske Atlas, V. 626. Suhm. X. 382).

[5]) Af Almuen kaldet: "Sorte Grethe", fordi hun var mørkladen af Ansigt; og "Sprenghest", fordi hun godt kunde

tumle en Hest. (S. R. D. I, 25. II, 644. Hvitf. I. 235.) Hun var født omtr. 1230 (Suhm X, 455). Hun nævnes undertiden Mæretha (en i Middelalderen, især i Sverrige, ikke ualmindelig blødere Form eller Forkortning af Margrethe.)

⁶) S. R. D. I. 25. II. 634. Hvitfeldt. I. 235. Brylluppet holdtes efterat Erik Plogpenning havde frataget Holstenerne Femern, som han gav sin Broder Christoffer til Lehn (Suhm. X. 104).

⁷) Om denne Dronningens Reise, hvis Tid og Omstændigheder ere meget uvisse, men Reisen selv bekræftet ved et originalt Diplom, s. bl. a. Franks Meklenburg. B. V. S. 44. Suhm X. S. 651. Schrøder Papist. Meklenb. S. 720—723.

⁸) Den 22. Jul. var hun endnu i Nykiøbing paa Falster, hvor hun, som Enke, meget opholdt sig. (Suhm, X. 846.) Hendes Dødsaar 1282 have de allerfleste Annaler (S. R. D. I. 188. 293. 372. II. 632. III. 314. IV. 229. VII. 224) og Hvitfeldt. I. 284. Ribes Necrolog. (V. 544) har hendes Død ved den 26de Marts, som altsaa vel maatte være 1283. Jvf. Suhm, X. 847, og de Islandske Annaler, S. R. D. II. 195 (hvor maaskee dog menes en anden Margrethe).

⁹) *Crantzii* Vandalia. L. VII. c. 36. Kirchberg, i Westphalens Monum. T. IV, col. 837.

¹⁰) En gammel Annalist har udtrykkelig bemærket, at Kong Christoffer allene har holdt sig til sin Dronning. Deres Børn opregner Suhm X. 383. 384.

¹¹) Efter den Ringstedske Tavle (S. R. D. IV. 280) ved Fødderne af Hertug Knud (Valdemar II Slegfredsøn) og dennes Søn Erik (Langbeen), Hertug i Sønder-Halland. Den sidste i det mindste († 1304) levede længe efter K. Christoffer I.

¹²) Suhm antager, at Mechtild (opkaldt efter Abels Dronning) kan være født omtrent 1251. (D. Hist. X. 627.) Hun blev trolovet med Albrecht 1269 (S. R. D. II. 634. Hvitfeldt, I. 273); men Brylluppet holdtes først 1271 (P. Olai. S. R. D. I. 187, som Hvitfeldt følger. Jvf. Buchholz Gesch. der Mark Brandenburg. II. 252. Suhm X. 660.) Den siællandske Krønikes Fortsættelse har ved Aaret 1369: "duxit

Mechtildam" (S. R. D. II, 634); og synes her at mene Bryllupet. Om deres Børn s. Suhm. X. 660.

[13]) En Datter af dette Navn, der skal have været gift med Grev **Johan** II. af Holsten (Kiel) tillægges **Christoffer** I. (Suhm. X. 864.) Det er en usikker Gisning, der ikke grunder sig paa andet end et Diplom af **Erik Glipping** 1283 (Lambecii orig. Hamb. L. II. 231), hvor han kalder Greven *generum* dilectum og hans Gemalinde *sororem* nostram dilectissimam — Talemaader, som man ikke altid kan bygge paa. **Johan** II. Gemalinde siges at have været en Grevinde af Wunstorp. At hun kaldes **Agnes** synes kun at være grundet paa en Feiltagelse af Cypræus. (Christiani Schlesw. Holst. Gesch. III. 113 not. e.)

[14]) Hvitfeldt nævner, I. 292, "Frøken **Ingeborg**, Kong **Erik Glippings** Søster", og at der 1286 var berammet Giftermaal imellem hende og Hertug **Erik Magnussøn** i Norge, "naar hun kom til hendes myndige Aar." Suhm har forbigaaet **Ingeborg** i Opregnelsen af **Christoffers** Børn (X. 384); og viser paa et andet Sted (X. 930), at en saadan Prindsesse neppe har været til.

XXIV. Erik Glipping[1],

Søn af **Christoffer d. 1ste**, født 1248 eller 1249; hyldet som Thronfølger ved Danehoffet i Nyborg i April 1253; Konge 1259; kronet første Juledag i Viborg s. A.[2]; myrdet St. Cæcilie Nat d. 22. Novbr. (Fredag) 1286 i en Lade i Landsbyen **Finderup**[3], paa hvilket Sted der siden opførtes et Capel; begravet i Viborg Domkirke (som han havde skienket Øen Læsøe) ovenover Kraftkirken bag Alteret[4].

Dronning.

Agnes, en Datter af den brandenborgske Markgreve Johan d. 1ste og Hedevig (den pommerske Hert. Barnim den Førstes Datter), født 1258. Hun ægtede Kong **Erik** d. 11. Novbr. 1273;[5] giftede sig anden Gang med Grev Gerhard II. af Holsten 1293;[6] døde d. 29. Sept. 1304; og blev begravet i Ringsted.[7]

Börn.

1) **Erik**, født 1274; Konge 1286; død 1319.

2) **Christoffer**, født 1276; Konge 1320; død 1333.

3) **Valdemar**; død i Rostock 1304[8] (maaskee i Marts Maaned[9]); begravet, efter sin Bestemmelse, i Sorøe Kirkes Chor.

4) **Rixa (Rigitze)**, Stammoder for det Oldenborgske Kongehuus, forlovet i sit fierde Aar med Nicolai (Nycles), Herre af Werle; opdra-

get i Klosteret Dobberan; gift 1293.[10] Hun skal være død før d. 27. Octbr. 1308.[11]

5. **Margrethe**, der ægtede den svenske Kong Birger 1298[12] i Stokholm. Døde d. 2. Marts 1341[13] i Danmark (hvor hun var optagen som Søster i St. Peders Kloster i Næstved)[14] og blev begravet i Ringsted hos sin Mand.[15]

6) **Catharine** og

7) **Elisabeth** døde begge i en ung Alder, før Faderen, og bleve begravne 1283 i Choret i Minoriternes Klosterkirke i Odense.[16]

---

[1]) I nogle Lov-Codices (Kof. Anchers Lovhist. II. 486) og hos Petr. Olai (S. R. D. I. 124) kaldes han **Erik Mærethsøn** (efter sin Moder.) Oprindelsen til Navnet **Glipping** (**Glepping**) er uvis; efter den almindelige Forklaring, fordi han glippede med Øinene, eller (**Klipping**) forbi han klippede Mynten; efter hans Sindelag (**glepsker**, A. S. Vedel); efter Hvitfeldt (I. 258), forbi han glippede ɔ: ikke holdt hvad han lovede. (Jvf. Suhm, X. 941. I sildigere Kilder: Ericus *sextus*. (f. Ex. i Hist. ord. fratr. Minor. in Dania. 1232—1535. S. R. Dan. V. 515.)

[2]) Maaskee af Biskop Niels (Suhm X, 397). Carstens i Vidensk. S. Skr. VI. p. 225, Not. 15. Terpager, Ripæ Cimbr. p. 205.

[3]) Finderup i Nørrelyngherred. (*Findorp*. S. R. D. II. 174. "villa *Findetorp* — in horreo quodam." S. R. D. I. 392. En nyere Annal.) De fleste Ældre [f. Ex. Chron. Erici, I. 170; Chron. ad A. 1317: S. R. D. II. 174. Ann. Esrom. I. 248; Chron. S. R. D. V. 531] have: "occisus est in *lecto suo*." (Jvf. II. 635.) Efter Ann. Visb. S. R. D. I. 256, var **Palle Litle**, Marsk Stigs Svigerfader, den, som først lagde Haand paa Kongen. Om Antallet af hans Saar (56) s. S. R. D. I. 125, 170, 294. II. 174. 265; (eller 70:) S. R. D. I. 188.

392. En af de ældste Annaler, som netop slutter ved 1286, har: "56 dødelige Saar, hvoraf kun eet nedenfor Brystet." V. 615. Derfor ogsaa: "truculentissime jugulatus — in sempiternum opprobrium Danorum," V. 531. Hans Mordere, eller en Deel af dem, vare hans egne Hofmænd. "A *Suis, quos maxime dilexerat,* occisus est." Chron. Er. I. 170. "Turpissime *a suis* occisus est." II. 438; jvf. p. 527. "A *familiaribus* suis & *amicis*." Strahl. Ann. III. 314. Morderne nævnes (9 i Tallet med deres Medskyldige) i Erik Menveds Klageskrift (S. R. D. VI. 315); men her er Palle Litle ikke nævnt. Jvf. V. 531. Tolv Sammensvorne opgiver Suhm som de fornemste. X. 933—36.

4) I en hvælvet, en Alen over Jorden ophøiet Grav, hvor han var lagt i en Egekiste, med sit Sværd og Hostien i en Sølvæske. (E. Erichsens Viborgs Beskr. S. 13.) Graven blev aabnet 10. Mai 1708, da man endnu i Kongens Hierneskal saae firkantede Huller efter Stridshamre (Testrups Krigsarmatur, S. 56. Pontoppidan Ann. I. 550); og den blev ganske ødelagt ved Kirkens Brand 1726. (Danske Atlas IV, 614—15. Krog Efterr. om Viborg By, S. 202). Der holdtes i Kraftkirken "Vaadesang" (Vigilier; Vaagesang?) over Erik Glipping) endog længe efter Reformationen, og lige til 1630. (Pontopp. Annal. I. 757.)

5) 1264 bestemtes Giftermaalet som Vilkaar for Eriks Frigivelse af Fangenskabet efter Slaget paa Lohede. Suhm, X. 519. S. R. D. II. 388 (Th. Gheysmer, som her kalder hende "Virginem pulcherrimam".— Bryllupet stod i Slesvig (S. R. D. I. 255. 371. II. 264. 527. 632. IV. 229. V, 531. Hvitf. I. 275. Suhm, X, 685.)

6) Hvitf. I. 304. S. R. D. I. 189 (Petr. Olai.) Paa et andet Sted derimod, I. 125, lader P. Olai hende urigtigen ægte Grev Johan af Wagrien. II, 175. Christiani Gesch. v. Schl. und Holst. III. p. 66. 69—71.

7) S. R. D. IV. 281. Næsten alle Annaler stemme overeens om Aaret 1304. Enkelte Nyere (f. Ex. Hamsfort, Hvitfeldt) have 1300 og 1303. Suhm, XI. 464.

8) S. R. D. II. 175. IV. 505. 529.

⁹) Suhm, XI. 460; fordi der siges, at han døde "existens in *Parlamento Rostocensi.*" (S. R. D. IV. 542. I øvrigt findes paa dette Sted den Feil, at denne **Valdemar** gjøres til en Søn af **Christoffer** II., hvilket ikke er bemærket.)

¹⁰) Jvf. Kirchberg hos Westphal. T. IV. col. 827, cap. 171. **Nicolai** af Werle fik med hende betydeligt Gods i Danmark, som det synes Falster og Møen. (Werlauff om Dronn. **Sophie** af Meklenborg. Histor. Tidsskr. III. 18.) I sit Sigill førte hun de danske tre Løver, og kaldte sig: "Domina Slaviæ & filia regis Daciæ". (Suhm. XI. 446.) Deres Datter **Sophie** blev (omtr. 1315) gift med Grev **Geert** den Store, af hvis Sønnesøn, Grev **Geert** IV, Kong **Christian** I. var en Dattersøn. (Beviset for dette Ægteskab er ført i en Afhandl. af A. G. Carstens; s. Vidensk. S. Skr. VIII. 317—28. Heinze. Histor. Abh. V. 131—134. Jvf. Suhm, X. 523.) Hun var først bleven trolovet, ved Fredsslutningen til Helsingborg, 17. Jul. 1310 med Hertug **Erik** af Sverrige, der Aaret efter hævede Forlovelsen, og derover maatte forpligte sig til at betale 6000 Mark Cølnsk til den danske Konge (1313). Hvitfeldt. I. I. 364. 365. Suhm XI. 651. 697.

¹¹) Rudlofs Meklenburg Gesch. II. 629.

¹²) Dette Giftermaal bestemtes allerede 1284. (Lagerbring Sv. R. Hist. II. 613 fg. 623. Suhm, X. 767. 860. 896.) 1288 kom hun til Sverrige for at opdrages. (Suhm, XI. 32. 36. Ericus Olai, l. 3. p. 144.)

¹³) Tab. Ringstad. (VI. Non. Mart.) S. R. D. IV. 281.

¹⁴) "*Margareta,* Regina Sueciæ, quæ fuit soror nostra." Cal. Nestved. S. R. D. IV. 297.

¹⁵) Begge Sønden for **Erik Menveds** Datter **Ingeborg.** (Suhm. XIII. 42.)

¹⁶) Dette Kloster havde Kongen selv stiftet eller begavet, og havde der udvalgt sit Gravsted foran Høialteret; "ubi iam pridam filias suas domicellas *Katherinam & Elsabe* defunctas A. D. 1283 tradi fecerat sepulturæ." S. R. D. V. 516. Suhm, X. 873. (Om to Døttre, **Sophie** og **Ingeborg,** som urigtigen tillægges **Erik Glipping,** s. Carstens, i Vid. S. Skr. VIII. S. 335, og Stamtavlen til S. 366.)

XXV. Erik Menved[1],

Søn af **Erik Glipping**, født (Mikkelsdag) den 29. Oct. 1274[2]); fik Kongenavn og blev hyldet paa Danehof i Nyborg 1276[3]; Konge ved Faderens Død 1286; kronet d. 25. Decbr. 1287 i Lund af Erkebiskop Johan Dros[4]; regierede 33 Aar; døde, 45 Aar gammel, d. 13. Novbr. 1319 i Roeskilde; blev begravet i Ringsted Klosterkirke, ved Fødderne af **Erik Plogpenning**. Den opmurede Grav, med en Mindetavle af Metal, og Indskrift over ham og hans Dronning, findes her endnu[5].

Dronning.

Ingeborg,[6] en Datter af den svenske Konge **Magnus Ladelaas** (f. omtr. 1279), ægtede Kong **Erik** i Begyndelsen af Jun. Maaned 1296[7]; døde (som det synes i St. Claræ Kloster i Roeskilde), omtrent 40 Aar gammel, efter 23 Aars Ægteskab, 3 Maaneder før Kongen, den 15. August 1319;[8] begravet i Ringsted Klosterkirke (s. ovenfor).

Börn.

Alle de Børn, Dronningen bragte til Verden, døde i deres tidlige Barndom, eller vare ikke fuldbaarne. En Søn, **Valdemar**, døde 1302.[9] Den sidste Søn, f. 1318, brød, fire Maaneder gammel, sin Hals ved at falde af Vognen (Hvitf.), eller ved at denne væltede; da Dronningen, paa en Reise fra Abrahamstrup (Jægerspriis) til Holbek, havde

Barnet hos sig. Denne for Riget ulykkelige Hændelse tilskrives (s. Petr. Olai), at Kongen enten i Fortørnelse indsatte Dronning Ingeborg i St. Claræ Kloster i Roeskilde[10], eller, hvad rimeligere er, at hun "satte sig selv den Poenitentse, at indgaae i Klostret." (Hvitfeldt. I. 410.) Dronningen skal i Alt have født 14 Sønner, hvoraf de to første vare Tvillinger; og af hvilke de 11 ikke kom fuldbaarne eller levende til Verden; og tre bortreves ved hastig og tidlig Død.[11] Tvillingerne, som vare døbte Erik og Magnus, begroves i Esrom Kloster. (Suhm. XI. 839.)

---

¹) Om Tilnavnet Menved, s. Joh. Ihre's Afhandl. "om danska konungen, Eric Ericsons Tilnamn *Menved.*" Sv. Vitterhets Ac. Handl. III. 1780, S. 129-41. Suhm D. Hist. XI. S. 3 og 849. Det skrives i gamle Kilder ogsaa *Mænvet, Menwid, Menewet* (S. R. D. I. 170). *Menweta, Menwetæ,* o. s. v. og udledes enten deraf, at Kongen brugte at sværge ved (hellige) Mænd (Hvitf. I. 298. Gram ad Meurs. p. 449, not. a; Ihre, l. c. ligesom man endnu siger: hille Mænd! ja saa Mænd!); eller det betyder "Mænds Vid", og har Hensyn til hans Klogskab. (Langebek.) Allerede i den gamle Lundske Gavebog (altsaa samtidigen) nævnes han "Ericus Erici, dictus *Menueet.*" S. R. D. III. 569; ogsaa i den nyere: "dictus *Mennewet.*" S. R. D. IV. 61. (jvf. Langebeks Not. t) Petrus Olai giver ham det usædvanlige Tilnavn: Ericus *pius* (S. R. D. I. p. 125).

²) S. R. D. II. 264. 527. 635. V. 531. Hvitfeldt. I. 275.

³) Ann. Esrom. S. R. D. I. 247. Hvitfeldt I. 278: ("Paa St. Dionysii Dag" ɔ: enten d. 8. April, eller d. 9. October.) Der tilføies: at kun Marsk Stig ikke vilde hylde den spæde Kongesøn.

4) S. R. D. I. 170 (jvf. Hamsfort. I. 294.) III. 315. Nogle have Aaret 1288; men Suhm (XI. 20) har vilst den større Rimelighed af 1287, hvilket ogsaa Hamsfort antager.

5) S. R. D. I. 125. 127 (P. Olai). II. 391 (Th. Gheysmer). IV. 281. (Tab. Ringstad.). Hvitfeldt. I. 410. Suhm, XI: 847. Peiersen om St. Bendts Kirke i Ringsted, S. 52—54. Werlauffs Beskr. over Gravmindet (med et Kobberstik af S. Abildgaards Tegning.) Antiquar. Ann. III. S. 1—18. — De ældre Historier, som berømme Erik Menved, opregner Suhm, XI. 847 og flg. (Jvf. især Hvitfeldt. I. 410.)

6) Contin. *Alb. Stadensis,* p. 23. S. R. D. I. 249. 295 (Hamsfort). 372. III. 315. IV. 230. 595. V. 626. Bryllupet holdtes i Helsingborg, II. 175. Ingeborg var allerede bleven trolovet 1288, paa samme Tid som Erik Glippings Datter Margrethe kom til Sverrige for at opdrages. Lagerbr. II. 625. Stor Berømmelse over hende læses hos Ericus Olai, lib. III. p. 79, (Ed. 1654) og i den svenske Riimkrøn. (Hadorphs Udg. 8vo. I. 53, hvor hun kaldes "Drotning och *Danabot*": "Hon bättrade hwart thet maal hon hörde . . . . Hon styrkethe gärna rätt och skäl.") Hendes gode Navn og Rygte er ogsaa gaaet over i en dansk Folkevise. (S. P. Syvs Udg. af K. V. II. 37.)

7) Suhm, XI. 222, efter Messenii Scondia, II. 71. Aaret 1296 findes hos alle Ældre (f. Ex. S. R. D. I. 249. 295. 372. 635. II. 175. III. 315. IV. 230. V. 626. og fl.) Kun Contin. Alb. Stad. p. 23 har 1297.

8) "In die assumptionis b. Mariæ Virginis": efter Gravskriften paa Monumentet (s. ovenfor). Hvitfeldt. I. S. 409. 410. Den Ringstedske Tavle (S. R. D. IV. 281) har derimod den 5. April. (Jvf. Suhm. XI. 839.)

9) S. R. D. I. 189. II. 175. VI. 222. Suhm, XI. 774.

10) Petr. Olai. S. R. D. I. 128; jvf. Contin. Alb. Stad. p. 85, hvor en anden Aarsag angives. — P. Olai har

en vidtløftig Fortælling om Dronningens Indmuring eller Indslutning i Klostret ("fecit illam includi in quodam muro in monasterio S. Claræ"), og at hun skulde have forudsagt, at baade hun selv, Kongen og Bisp Oluf i Roeskilde skulde døe inden et Aar var omme; hvilket indtraf. (Jvf. Suhm. X. 828.)

11) Lunds Bispekrønike af Erkebisp. Nicolaus, S. R. D. VI. 627, og Hvitfeldt. l. c. Efter P. Olai (S. R. D. VI. 128) havde Dronningen kun født 8 Sønner. Rimeligere er det i ethvert Tilfælde, at nogle af hendes Børn have været Døttre.

XVI. Christoffer II,

Erik Glippings Søn, født d. 29. Sept. 1276;[1] Hertug af Ehstland, (1303)[2] siden (1307) af Sønder-Halland og Samsø[3]; blev Forræder mod sin Broder **Erik Menved**, og mod Riget[4], og maatte længe leve landflygtig og i Usselhed i Tydskland og Sverrige[5]; Konge efter Broderen, efterat have udstedt den første Haandfæstning 1320, St. Paulsdag (d. 25. Jan.); kronet 1324, tilligemed sin Søn **Erik** i Vordingborg af Erkebiskop Esger[6]; affsat ved et Adelsparti[7], som valgte Hertug **Valdemar** af Slesvig til Konge d. 7. Jun. 1326. — **Christoffer**, som (i Slutn. af Jun.) flygtede til Meklenborg, vendte tilbage i Jul. eller Aug. 1329[8], og var Konge til sin Død, d. 15. Jul. 1333 (eller 1332)[9], paa Nykiøbing Slot paa Falster. Han blev 57 Aar gammel; regierede paa 14de (13de) Aar; blev begravet i Sorøe Klosterkirke (d. 7. Aug.[10])

Dronning.

Euphemia, Datter af Hertug **Bugislaw** IV. af Pommern og **Margrethe**, som var den Rygenske Fyrste, **Wizlaw** d. **Tredies** Datter[11]. **Euphemia** var allerede 1307, maaskee tidligere[12], gift med **Christoffer**; døde d. 26. Jul. 1330[13], og er begravet i Sorøe Klosterkirke tilligemed K. **Christoffer**.

Börn.

1) **Erik**, valgt til Faderens Efterfølger 1321[14], og kronet 1324; fangen paa Taarnborg Slot

ved Korsør, 1326, og ført til Haderslev, (S. R. D. VI. 522); ægtede Elisabeth af Holsteen, Grev Geerts Søster 1330 [15], som han allerede forskød 1331, efter den paa ny udbrudte Uenighed med Holsteen. Erik døde 1332 i Kiel[16] (maaskee i Januar); hans Liig førtes først til Lolland, hvor det hensattes i Halsted Kirke, og derfra til Sorøe.

2) **Otto**, blev fangen i Slaget paa Tap-Hede den 7. Oct. 1334, og holdtes derefter fængslet paa Segeberg Slot af de holsteenske Grever Henrik og Claus indtil April 1341 [17]; skiøndt hans Frigivelse allerede var betinget 1340. Indtraadte i den tydske Orden 1347, og frasagde sig al Arveret til det danske Rige.[18]

3) **Valdemar**, født 1320 (1316?); Konge 1340; død 1375.

4) **Margrethe**, trolovet eller gift 1324 med (den 13aarige) Markgreve Ludvig af Brandenborg, en Søn af Keiser Ludvig af Baiern. Bryllupet holdtes i Vordingborg. (Hvitfeldt. I. 425.) Margrethe levede endnu d. 20. Mai 1341; og menes at være død i dette Aar[19]. Hende tillægges som Datter Beatrix, der 1356 blev gift eller trolovet med (den otteaarige) Prinds Erik Magnussen af Sverrige.[20]

5) **Helvig**, begravet i Sorøe Klosterkirke.

6) **Agnes**, død i en stor Pest 1312; ligeledes begravet i Sorøe Kirke[21].

Modkonge.

Valdemar, Hertug af Sønderjylland, Søn af Hertug **Erik** († d. 12. Marts 1325.) Han var født omtr. 1315; kom under den holsteenske Gr. **Geerts** Værgemaal, og forbandt sig 1326 med et oprørsk Adelsparti i Danmark, som indkaldte Grev Geert, og d. 7. Jun. s. A. hyldede Valdemar i Viborg. Han maatte frasige sig Riget og Kongedømmet i Februar 1330; døde 1364 [22].

---

[1]) Ann. Esrom. S. R. D. I. 247. Chron. ab a. 1020—1323: S. R. D. II. 527. (Suhm X. 730.)

[2]) S. R. D. II. 175. (I. 189. 296. P. Olai og Hamsfort.) Jvf. Suhm XI. 442 og 525.

[3]) Forlehningen (som var arvelig) skeete i Foraaret 1307; men Lehnsbrevet og Gienbrevet ere begge uden Datum. (Suhm XI. 551—554.) Jvf. **Christoffers** Brev af 31. Mai 1307; og et af Carstens aftrykt Diplom af 1315. (Vid. Selsk. Skr. VII. 176. 177).

[4]) Strid imellem Kongen og hans Broder allerede 1297 (jvf. Suhm. XI. 263). **Christoffer**, nylig forlehnet med Halland, sluttede 6. Mai 1307 et hemmeligt Oprørsforbund imod **Erik Menved** med de svenske Hertuger **Erik** og **Valdemar**; mistede 1308 Halland, som Forræder mod Kongen og Riget, og flyede til Sverrige; var 1310 forliigt med sin Broder, og nævnes atter som Hertug i Halland (jvf. Suhm, XI. 650. 651. 661); blev 1311 slaaet til Ridder af K. **Erik**; men faldt 1316 paa ny fra Kongen, og gav sig i Forbund med dennes Fiende, Markgreve **Valdemar** af Brandenborg; overfaldt Fyen og indtog Svendborg 1316, men maatte opgive det og flye til Stralsund, s. A. (jvf. Suhm XI. 777); blev 1317, i Freden med Brandenborg, taget til Naade, men vilde ikke forlige sig med Kong **Erik**; sluttede 1318 nyt Forbund imod K. **Birger** og **Erik**

Menved med de svenske Hertuger, og deeltog i deres Indfald i Skaane 1318. Efter Forliget imellem Danmark og Sverrige, begav han sig igien til Pommern (hvor Hertug Wratislaw i Wolgast var hans Svoger). Ved Erik Menveds Død var Christoffer i Stralsund, hvor han i et Diplom af 16. Dec. 1319 kalder sig "*Danorum dux.*" (Sartorius Gesch. des Hanseat. Bundes von Lappenberg. II. 301).

[5]) "Ab eodem fratre, pro sua perfidia & malitia, diu expulsus a regno, in Slavia apud *socerum eius* (ɔ: suum) *Wartzlaum Ducem* & apud alios principes *in magna mendicitate degebat.*" Cont. Alb. Stad. a. 1319. p. 85. 86. (Jvf. Nicolai Chron. Episc. Lund. S. R. D. 627. 28. "Dux vero *quater* ejectus est de regno, & octo pueri regum (deriblandt Hertugen og hans tre Sønner) *cum eo mendicabant.*")

[6]) Krøniken, som slutter med 1325, S. R. D. IV. 285, har d. 15. Aug. 1324; den samtidige Contin. Chron. Alberti Stad. p. 95. og den gode Krønike, der slutter m. 1357, S. R. D. VI. 522, have ligeledes dette Aar. Yngre Krøniker (jvf. Suhm, XII. 57.) og Hvitfeldt, I. 418, derimod 1322 (Pintsedag, d. 3. Jun.) Suhm foretrækker med Grund 1324 (XII. 57. 84. 85).

[7]) Hovedmændene for dette: Drosten Lauritz Jonsøn, Marsken Ludvig Albrechtsen, Greve af Gleichen; og Knud Porse, Hertug af Halland. Disse opsagde K. Christoffer Troskab (i Foraaret 1326; jvf. Suhm XII. 117. 118. Hvitfeldt I. 429) og tilligemed flere Adelige og endeel Almue, valgte den 12aarige Hertug Valdemar, under Grev Geerts Formynderskab, til Konge i Viborg.

[8]) Suhm. XII. 180. (Den 21. Septbr. var Christoffer med sit Raad i Kiøbenhavn. Suhm. XII. 182. 83. Hans Forliig med Grev Johan af Holsten sluttedes d. 12. Nov. 1329.)

[9]) Om Christoffers Dødsaar herfker Uovereensstemmelse og Uvished. Suhm antager 1333, efter "alle gamle Krøniker, som herom ere enige," XII. 238. Jvf. S. R. D. VI. p. 253. 524 (Cont. Chron. Siæll.) *Hermann. Corner.* Chron. i *Eccard* Corp. Hist. med. ævi. II. p. 1041. *A. Krantz.* Dan. l. VII.

c 31. Hvitfeldt I. 455. (Diplomet, aftrykt hos Gram, Vid.[1] S. Skr. IV. 201 synes ogsaa at bestyrke dette Aar; ligesom nogle af Prinds Otto d. 6te Oct. 1333 udstedte Diplomer. Regesta Dan. I. 2099—2101.) Efter den gamle Lybeckske Krøn. (i Ms. paa det Kgl Bibl.), som derimod har 1332, søger Jahn at forsvare dette Aars Rigtighed (Skand. Lit. S. Skr. XXII. S. 418—425). Er Kongens Fængsling i Sarkiøbing, kort før hans Død, virkelig foregaaet 1332 (S. R. D. VI. 532), og har hans Regiering kun varet 12 Aar (A. Krantz; Westphalen, Mon. I. 1806. Hvitfeldt. I. 459), da maatte vel A. 1332 snarest antages som det rette Dødsaar. Den danske Riimkrøn. har urigtigen 1331 (Molbechs Udg. S. 228). Den er fulgt af P. Olai, S. R. D. I. 130, og en anden lat. Annalist. VI. 225. — Heller ikke Christoffers Dødsdag er fuldkommen vis. Hvitfeldt har den 15de, Hamsfort den 14. Jul. (S. R. D. I. 302). P. Olai angiver hans Begravelse i Sorøe til St. Donati Dag, den 7. Aug. I Necrolog. Lund. (S. R. D. III. 539. IV. 52.) er hans Aartid eller anniversarium ansat til d. 2. Aug. Var maaskee dette hans Dødsdag? Men da kunde han neppe allerede være begravet i Sorøe d. 7. Aug.

[10]) Om Levningerne af hans Monument, ("som hans Søn Valdemar lod giøre" Suhm. XII. 206) med en Afbildning, s. Carstens i Vid. Selsk. Skr. VII. 171—74. (1758.) Efter den Tid ere de anbragte paa en ny Sarkophag af Sandsteen, opsat bag Alteret i Sorøe Kirkes Chor.

[11]) Dette hendes Slægtskab er først bragt for Lyset og beviist af A. G. Carstens, Vid. S. Skr. VII. 169—184, jvf. Suhm. XI. 558. (De tidligere urigtige og uovereensstemmende Angivelser meddeler han S. 169—171.) Dronningen var opkaldt efter sin Moster Euphemia, gift med den norske K. Hagen; og en tredie Euphemia var den danske Dronnings Søskendebarn (Datter af den Rügenske Fyrst Wizlaw IV.), der var trolovet til Magnus Birgersen i Sverrige.

[12]) Sønnerne i det mindste vare uden Tvivl alle fødte inden Christoffer blev Konge; formodentlig ogsaa Døttrene. (Jvf. det ovens. Nr. 5 anførte Sted. S. R. D. VI. 627.) Om deres

Følge i Alder, s. Gram i Vid. S. Skr. IV. S. 4. 5. (Valdemar, den yngste. P. Olai. S. R. D. I. 133.)

[13]) Hamsfort. S. R. D. I. 301. Hvitfeldt. I. 452 (jvf. Suhm. XII. 206).

[14]) S. R. D. II. 528. (Jvf. det af Suhm, XII. 44 anførte Diplom af 16. Aug. 1321.)

[15]) Jvf. A. G. Carstens' ypperlige kritiske Oplysning om Elisabeth. Vid. S. Skr. VII. 527—553. Hun kan være født omtr. A. 1300, og havde først været gift m. Hertug Johan II af Lauenborg (til Mølln). Efter Christoffers og Eriks Brev, Ribe d. 25. Febr. 1330, havde hun allerede paa den Tid ægtet Erik. (Hvitfeldt, I. 451. 52. Christiani, Gesch. Schlesw. Holst. II. 410.) Anledningen til hendes Giftermaal med Erik Christoffersen, og de historiske Kilder, som berette det, s. Carstens, S. 547—551.

[16]) "Af Følgerne af det haarde Fald, som han havde gjort paa Flugten efter Slaget paa Lo-Hede, 30. Nov. 1331." Carstens. l. c. S. 553. Suhm. XII 227. (Jvf. Kirchberg, hos Westphalen, IV. 824.) At Erik ikke kan være død 1331, som det siges i Fortſ. af Siæll. Krøn. S. R. D. VI. 523, i Tab. Sorana. IV. 542, o. fl. St.) sees af Fredssluttningen i Kiel 10. Jan. 1332. (Carstens l. c. S. 553.)

[17]) Gram, i Vid. S. Skr. IV. S. 13. Suhm. XIII. 28. (Jvf. om Dagen og Stedet, hvor han blev fangen: Heinze, Valdemar III. p. 5.)

[18]) Hamsfort, i S. R. D. 306. Suhm. XIII. 172. 173. Det var tildeels ved den Anledning, at K. Valdemar endelig afstod Esthland til den tydske Orden for 19,000 Mark Sølv (24. Jun. 1347). Jvf. Suhm. XIII. 105. 106. 160. 176.

[19]) Suhm. XIII. S. 30. Jvf. Buchholz, Brandenburg. Gesch. II. 403, hvor han henfører hendes Død til Aarene 1339—1341 (Suhm, XII. 300, lader hende urigtigt døe 1337). Markgr. Ludvig blev 1342 anden Gang gift med Margrethe ("Maultasche") af Tyrol (Buchholz, Brand. Gesch. II. 405.)

[20]) Gram i Vid. S. Skr. IV. 55. Lagerbrings Sv. Hist. III. 377. 378. (Jvf. Westphalen, Mon. I. 1396.) Suhm XIII. 323. Efter tydske Historikere (f. Buchholtz, Brandenb. Gesch. II. 456) skulde Markgreve Ludvig ingen Børn have havt med Margrethe af Danmark, hvilket Suhm selv gientager, XII. 240. (Beatrix døde 1359. Suhm XIII. 384—87.) Suhm tillægger iøvrigt urigtigen (XIII. 30) Margrethe en Datter Elisabeth, gift med Hertug Rudolph af Østerrige, rimeligvis ved en Misforstaaelse af Buchholtz's Formodning l. c. II. 456 fg.

[21]) Petr. Olai og Hamsfort i S. R. D. I. 190. 297. Jfr. S. R. D. IV. 542.

[22]) Christiani, II. 445. Suhm, XII. 202. 203.

XXVII. Valdemar (III[1]) Christoffersen, med Tilnavn Atterdag.[2]

Christoffer den Andens tredie Søn, født før 1320 (efter Grams Mening 1316);[3] blev oplært ved Keiser **Ludvig** af Baierns Hof (fra 1328 eller 1335)[4]; erkiendt i Tydskland for Konge allerede 1338; indkaldt til Danmark 1340, kom i Mai til Lübeck, ved Pindsetid (d. 4. Jun.) til Slesvig, og blev hyldet i Viborg d. 24. Jun.; reiste (1345) til Ehstland, og siden til det hellige Land,[5] hvor han d. 22. Jul. (St. Mariæ Magdal. Dag) ved Christi Grav blev slaaet til Ridder af Hertug Erik af Saxen-Lauenborg; reiste atter 1363 (i October) og 1364[6] til Pommern, videre til Polen, Bøhmen, Tydskland og Frankrige; forlod Danmark, efterat have betroet Regieringen til Marsken **Henning Podebusk** og Raadet, d. 6. April 1368[7]; kom tilbage 1372[8]; død paa Gurre Slot (i Nordsiælland) d. 24. Octbr. 1375[9], efter 35 Aars Regiering; begravet i Sorøe Kirke.[10]

Dronning.

Helvig (Heilveg, Hedevig[11]), Datter af Hertug **Erik** af Slesvig, Søster til Hertug **Valdemar**; forlovet d. 28. Mai 1340 med Kong **Valdemar**; holdt Bryllup med ham paa Sønderborg Slot i Junii Maaned (imellem d. 4. og 23. Jun.); levede i god Forstaaelse og frugtbart Ægteskab med **Valdemar** i 13 Aar; men, som det synes, efter 1353, og indtil

hendes Død, tyve Aar derefter, i Unaade hos Kongen, og i frivillig eller tvungen Affsondring[12]. Hendes Dødstid er uvis. Hun døde før Valdemar, formodentlig 1374, og enten paa Søborg Slot, eller i Esrom Kloster, hvor hun som Lægsøster var indtraadt, og uden Tvivl blev begravet[13].

Børn.

1) **Christoffer**, født 1344[14] (eller 1343), Hertug af Lolland, og erklæret for ret Arving til de Danskes og Vendernes ("Slavernes") Rige, 1359[15]; farligt saaret i Hovedet ved et Steenskud[16], da han anførte den danske Flaade mod Hansestædernes, i Søslaget for Kiøbenhavn 1362, d. 8. Jul., hvoraf han faldt af og til i Raseri; død af Saarets Følger, d. 11. Jun. 1363,[17] og blev begravet med stor Pragt i Roeskilde Domkirke, henimod Chorsdøren.[18]

2) **Margrethe** (født 1345 eller stildigere), trolovet i sin spæde Alder, d. 8. Mai 1350,[19] ved Underhandling af Hertug **Erik** d. Yngre (af Saxen-Lauenborg), med Hertug **Henrik** af Meklenborg; men døde samme Aar.[20]

3) **Ingeborg**, født d. 1. April (eller 30. Marts) 1347[21]; trolovet 1350 (i den tidligere, afdøde Søsters Sted) med **Henrik** af Meklenborg,[22] og sendt til dette Land for at opdrages; hentet tilbage 1354, uden at dog Forbindelsen blev ophævet; gift, som det synes, 1362,[23] med Hertug **Henrik** (som døde d. 16. Jun. 1370[24].

4) **Cathrine**, født 1349[25].

5) **Valdemar**, født 1350[26].

6) **Margrethe,** født 1353; gift med K. Hakon V. i Norge 1363; regierende Dronning i Danmark 1387; i Norge 1388; død 1412.

---

[1]) Om han skulde nævnes den **Fierde** eller den **Tredie**, har man altid været i Uvished. Det sidste er i ethvert Tilfælde det sikkerste, da man kun har tre kronede og med fuld Ret regierende danske Konger af dette Navn. Vil man, med Hvitfeldt og Flere, regne **Valdemar den Andens** kronede, men aldrig regierende Søn med i Tallet, da kunde man ogsaa bringe den slesvigske Hertug **Valdemar**, der virkelig af et Parti blev paatvunget Landet som Konge og hyldet, med i Tallet; og **Valdemar Atterdag** maatte da blive den **Femte.** (Jvf. Gram, i Vid. S. Skr. IV. S. 1. 2. Anm. a.) At han i nogle gamle Kilder findes nævnt den **Fierde** (S. R. D. III. 272. 564. IV. 542. 551) beviser mindre, end at han (efter Suhm, XIII. 761. 62) paa et Segl til Dombreve kaldes Waldemarus IV. Rex. Men hverken paa hans store Rigssegl, eller paa alle hans øvrige Segl, som haves, finder man denne Benævnelse, saa lidt som i noget fuldstændigt Diplom. Det af Suhm (XIII. 438) anførte, er kun et nyere Udtog paa Svensk. Gram l. c. vil, for at undgaae Uvisheden, kalde ham **Valdemar Christoffersen**; og heri følger Heinze ham. (s. dennes "Diplomat. Gesch. Waldemar des Dritten," S. 25. Not. 44.) Langebek (S. R. D. III. 564. a) vil kalde ham den 4de, efter **Valdemar den Andens** Søn, som den Tredie. Som oftest udmærkes han nu ved sit Tilnavn.

[2]) Dette Tilnavn har man i nyere Tider (ligesom ved flere ældre Konger) paa forskiellig Maade søgt at forklare. Det eneste Rimelige kan være, at det er opkommet af det Mundheld, som tillægges **Valdemar Christoffersen: Atter Dag!** (Hvitfeldt. I. 546. Jvf. Gram. Vid. S. Skr. I. 302), hvilket Nogle have udfyldt til: **Morgen er atter Dag.** I øvrigt veed man (i det mindste efter gammel Tradition) at **Valdemar** ogsaa havde faaet Tilnavnet: **den Onde.** (Hvitf. I. 554. "Saasom man og her alminbelig kaldte ham Kong

Woldemar den Onde." Jvf. Gram Vid. Selsk. Skr. IV. p. 196.) Forf. af "Historia Dan. Regum ab incerto auctore", udg. af Lindenbrog 1595. 4. p. 42, har oversat det ved "Waldemarum cognomento *Reprobum*.

[3]) Suhm. XII. 246. Jvf. Grams Forbedr. Vid. S. Skr. IV. S. 4 og flg. S. 185.

[4]) Suhm omtaler det ved begge disse Aar. (XII. 165. 260.)

[5]) Tiden for hans Reise til Palæstina er uvis. Contin. Chron. Siæll. S. R. D. VI. 525, beretter Reisen under Aaret 1347: "Rex transivit in Jutiam & post in *Alemanniam*", &c. og det er denne Kilde, som Hvitfeldt har fulgt. Efter Hvitfeldt I. 494 drog han 1346 med sin Broder Otto til Preussen; (rettere Esthland) og den Lybekske Krønike (s. Gram, Vid. S. Skr. IV. S. 21) sætter ligeledes denne Reise i 1346. Gram har derimod viist, at Kongen ved Paasketid (27. Mart.) 1345 var i Jylland, og derefter d. 25. Apr. i Reval, hvor han endnu var d. 25. Jun. og ligeledes den 12. Nov. s. A. I denne temmelig korte Mellemtid antager Gram S. 21, at han (over Land) er reist til Palæstina; ligesom den samtidige Erkeb. Nicolaus i Lund (Chron. Episc. Lund. S. R. D. VI. 630) ogsaa henlægger Valdemars Reise til den hellige Grav til Aaret 1345. (Jvf. Suhm. XIII. S. 118. 147—48. Fremdeles viser Gram (l. c. S. 24. 25) af Diplomer, at Valdemar (som d. 16. Apr. 1346 var i Kiøbenhavn) d. 28. Apr. og 13. Mai s. A. atter var i Reval, og igien har været tilbage i Siælland inden d. 25. Mai. 1347 antager Gram (S. 26), at Valdemar giorde den hos Hvitf. I. 495 (efter Cont. Chron. Siæll.) omtalte Reise; men til sin Svoger, Markgr. Ludvig af Brandenborg, ikke til Jerusalem.

[6]) Suhm, XIII. S. 506. Kongen var den 1. Novbr. 1363 i "Gripeswold". Sidst i December 1363 reiste han fra Krakau med Keiser Carl IV. til Prag, Suhm. l. c. S. 511, (jvf. Gram, l. c. S. 125.) 1364, i Januar, fra Prag til Cøln, og herfra til Flandern. D. 26. Febr. 1364 kom han til Paven i Avignon, og fik af ham den gyldne Rose. (Suhm, l. c. S. 524); herfra, paa Hiemveien, anden Gang til Cøln; (Suhm. l. c. S. 536; beviist af Gram, S. 138; men kun Aaret, uden

nærmere Dag eller Tid.) Derimod antager han som afgiort, at han d. 29. Aug. 1364 var hiemme, i **Vordingborg**. Hans Nærværelse nævnes dog ikke ved det paa denne Dag her udstedte Brev. (Gram. S. 221, Bilag Nr. 22). Om Uvisheder ne ved Kongens Reise, især Hiemreisen, handler Gram selv S. 135—144.) Om Kongens store Reiselyst (han vilde ogsaa have besøgt K. **Edward** III. i England, og den fangne K. **Johan** af Frankrige, som imidlertid døde 7. Febr. 1364). Suhm, 512. 524. Petrarca nævner ham, og klager over, at han ikke tog Korset. Suhm, S. 525. jvf. Gram. S. 142.

[7]) (Dagen var Skiærtorsdag.) Jvf. Chron. Archiep. *Nicolai*. S. R. D. VI. 631. Grams Forbedringer. S. 165. Han opholdt sig først i Mark Brandenborg (i Prentzlau); hvor Markgreve **Otto** bemægtigede sig endeel Kongen tilhørende Penge og Gods: s. Gram S. 178); siden i Saxen og Meissen; var 1369 i Baiern (Gram. S. 171.) I Jul. 1369 var han hos Keiser **Carl** i Prag (s. det af Keiseren den 21. Jul. udstedte Brev, Hvitf. I. 548. Gram, l. c. S. 175). Hvor han siden opholdt sig (før og efter Fredstractaten imellem Danmark og Hansestæderne af 27. Oct. 1371), er hidtil ikke oplyst.

[8]) "Efter visse Annalers Sigende," Gram, l. c. S. 179; "men hvad Tid i Aaret er endnu uvist." Den 22. Sept. 1372 var han paa Slottet i Skanør, Suhm, XIII. S. 707.

[9]) S. R. D. I. 41. 135. 192. 313. III. 259. VI. 224. 533. Om hans Alder og Regieringstid s. Suhm, XIII. 751. Om Gurre, hvor han døde: Suhm sst. Histor. Tidsskr. I. S. 467-487.

[10]) Om hans Grav i Sorøe, som den blev undersøgt og aftegnet 1756: Suhm. XIII. 755.

[11]) Hendes Navn findes i ældre Kilder skrevet snart **Heilvig** ("Domina *Heylevigis*": i Diplomet af 1374. Gram. l. c. S. 240. jvf. Suhm. XIII. S. 28, fra Aaret 1341.) S. R. D. III. 273. (1371.); snart **Helvig** (*Helvigis*. S. R. D. VI. 525), som ogsaa Hvitfeldt overalt skriver Navnet.

[12]) Hendes Navn forekommer neppe i Breve efter A. 1350; men efter den Tid (1353) fødte hun endnu sin Datter **Margrethe**. Om hendes Forhold til K. **Valdemar** i sine sidste Aar

(hvorom det hos Hvitfeldt I. S. 554 hedder: "at hun levede mangen ond Dag med ham") haves kun "gammel Tradition", hvilken selv Gram dog ei ganske vil forkaste. (S. 186.) Sagnet om Tovelille er ligesaa uhiemlet, som meget andet, der er fortalt om Valdemar Atterdag; og Navnet kunde maaskee, ved feilagtig Tradition, være overført til denne Konges Tid, fordi Valdemar I. havde en Frille, der hed Tove. At man har giort Hr. Erik Siællandsfar (gift med Fru Margrethe Jacobsdatter af Oreby i Lolland) til en Søn af K. Valdemar og Tovelille, er ganske uhistorisk. (jvf. Rasmussen i Histor. Tidsskr. I. S. 472.)

[13]) *"Famula nostra"* kaldes hun i det af Abbeden Peder og hans Convent i Esrom, d. 28. Oct. 1374, udstedte Diplom om Dronningens Aartid ("anniversarium cum missis & vigiliis"), som skulde holdes den fiette Dag i Fasten: (der regnedes fra Aske-Onsdag) "in proxima sexta feria post carnis privium"; foruden en daglig Siælemesse ("in quolibet die unam missam *pro fidelibus defunctis*".) Hun er saaledes, om ikke død i Klostret, dog uden Tvivl der begravet; efter al Rimelighed 1374, (Diplomet hos Gram. Vid. S. Skr. IV. 240) som det Aar, hvori bemeldte Forskrivning af Esrom Kloster er givet; maaskee om Foraaret, siden hendes anniversarium er ansat ved Fastetidens Begyndelse. (Den her angivne Dag var i øvrigt i A. 1374, den 20. Febr., i næste Aar, 1375, d. 12. Marts.) Efter en meddeelt Formening af Hr. Dr. og Professor C. Engelstoft, mangler det ikke Rimelighed: "at naar et Anniversarium er stiftet paa en angivet Dag i Fasten, har dette været Vedkommendes Dødsdag i Dødsaaret, og er neppe nogen Følge af en vilkaarlig Bestemmelse; i det mindste kiender man ingen kirkelig Sædvane, hvorefter en saadan "Aartid" undertiden henlagdes i Fastetiden, uden Hensyn til den almindelig fulgte Regel, at Anniversariet holdtes paa Dødsdagen. Vel har man i hiint Tilfælde fraveget Regelen, ved at giøre Dagen for Anniversariet bevægelig; men dertil kan have været særegne Grunde, hvis Anvendelse ikke blev saa mærkelig, fordi Fastetiden, skiøndt bevægelig, var baade i kirkelig og borgerlig Henseende saa fortrinligen udmærket i Aarets Løb."

[14]) Hvitfeldt I. 490, som Suhm følger, XIII. 109. Gram har paa eet Sted 1343 (Vid. S. Skr. IV. S. 15); paa et andet 1344. (sst. S. 188.)

[15]) Gram. l. c. S. 108 (diplomatisk beviist). Hvitfeldt, I. S. 530, har urigtigen 1360. (Jvf. Hertug Christoffers mærkelige Beskiermelsesbrev og Privilegier for Geistligheden i Lolland, 5. Jan. 1360; paa Latin hos Hvitfeldt. I. 544. 545.)

[16]) "Christoferus, *ictus bombarda*, quod bellicum tormentum tunc nuper inventum erat, graviter vulneratur." P. Olai, S. R. D. I. 134. (Men dette er, som man seer af et Sted kort tilforn, formodentlig skrevet allerede under Dronn. Margrethe; da P. Olai blot var en Samler.) Jvf. *Crantz.* Vandalia. l. VIII. c. 37. Andre (bl. a. Herm. Corner, i Eccards Corp. Hist. Med. Aev. p. 1103) nævne udtrykkelig, at Hertug Christoffer blev stødt ved en Steen; og Gram vil antage, at dette er skeet af et Slags Kanon, ved Hielp af Krud. (Vid. S. Skr. I. 253.) Jvf. Not. in Meurs. p. 523. Man skiød vist nok endnu over 150 Aar derefter med Steenkugler af alle Slags Kanoner; men Suhms Tvivl (XIII. 464) mod Krudbet er neppe ugrundet. — Det var dette den tappre Anførers Uheld, som forvoldte, at de danske Skibe trak sig tilbage og at Hansestæderne kunde med deres Flaade uhindret seile til Helsingborg, hvor K. Valdemar kort efter hævnede den lidte Skade.

[17]) Efter nogle Ugers Sygdom, hvori han ikke havde Forstandens Brug. ("Han laae nogen Uger forbistret." Hvitfeldt I. 530.)

[18]) Beviset for hans Dødsdag (11. Jun. 1363) haves i den paalideligste Kilde: Liber daticus Roskildensis, S. R. D. III. 272. Andre have d. 13. Jun. og d. 20. Aug. Suhm. XIII. 495. — Stedet i St. Lucii Kirke, hvor han blev jordet, angiver Hvitfeldt. I den Roeskildske Gavebog siges det ikke udtrykkeligt; men der nævnes: at Capellanen ved den hell. Treefoldigheds Alter, "quod est juxta summum altare in choro", skal holde hans Aartid. Iøvrigt benævnes han i denne Kilde "Lalandie & *Hallandie* dux"; vist nok en historisk Feiltagelse,

som uden nogen Bemærkning ved en anden Leilighed er indkommen i Suhms Hist. XIII. 495.

[19]) Ved Tractaten af denne Dag blev indgaaet: at denne Prindsesse **Margrethe**, "naar hun var ti Aar gammel", skulde giftes med og vies til Hertug **Henrik** (siden med Tilnavn Suspensor; en ældre Broder af den svenske Kong **Albrecht**) og hende følge en Medgift af 6000 lødige Mark Sølv, Cølnsk Vægt o. s. v. ("Desse kindere scole wij tusame gheuen unde truhen, de alrede tusamene loued sint, *wen de Juncvrowe teyn jar alt wert.*" s. den platt. Original hos Gram. Bid. S. Skr. IV. 211. (I Oversættelsen hos Hvitfeldt, I. S. 502, er **Ingeborgs** Navn indsat, i Stedet for **Margrethes**.)

[20]) Gram. l. c. S. 77 (hvor ypperlige kritiske og historiske Oplysninger om alle politiske Forhold ved Trolovelses-Tractaterne forekomme.) Jvf. ogsaa Werlauff, i Histor. Tidsskr. II. S. 19.

[21]) S. R. D. VI. 525. (jvf. Suhm XIII. 176.) Hendes Fødselstid er af Vigtighed, til chronologisk Beviis for, at Kongen den 22. Jul. **1346** ikke har været i Jerusalem.

[22]) Heinze, **Waldemar** III. S. 123. Suhm. XIII. 229. 233. (Diplomet hos Gram, l. c. S. 213—214.)

[23]) Han udstedte i det mindste (tilligemed sin Fader og sine Brødre) i Vordingborg d. 4. Jun. 1362 Quittering for 1125 Mark Lüb., som han havde faaet ved **Ingeborg** (hele Medgiften?) (Suhm. XIII. 462.)

[24]) Suhm. XIV. 128. **Ingeborgs** og **Henriks** Søn **Albert** var 1371 bleven bestemt til **Valdemars** Eftermand. Han døde 1387 eller 1388. Suhm. XIV. 202. Hendes Datter **Marie** blev gift m. Hertug **Wartislaw** VII. og var Moder til **Erik af Pommern**, og til **Catharina**, Christoffer af Baierns Moder.

[25]) Gram. S. 183.

[26]) Gram. S. 188.

XXVIII. Oluf Hagensen,

Søn af Norges Konge **Hakon** og Dronning **Margrethe**, født i Oslo 1370 [1]; af Jyderne og Skaaningerne antaget til Konge i Beg. af Marts 1376; valgt og hyldet paa Danehof i Slagelse d. 3. Mai s. A., [2] hvor K. **Hakon** og **Margrethe** lovede, paa **Olufs** Vegne, at han skulde holde Haandfæstningen, der forelagdes ham; Konge i Norge, efter Faderens Død (1. Mai 1380 [3]), og blev der kronet (1380 eller 1381 [4]); døde pludseligt, i sit 17de Aar, paa Falsterbo Slot, i Jul. eller August 1387 [5], efter at have været Konge i Danmark paa 12te Aar; begravet i Sorøe Kirkes Chor [6].

[Femten Aar efter hans Død, i A. 1402, fremstod i Preussen "den falske Oluf", der i Sept. s. A. af den tydske Ordensmester blev udleveret i Calmar til Dronning Margrethe, og brændt d. 28. Septbr. imellem Skanør og Falsterbo [7].]

---

1) Suhm D. Hist. XIII 679. Islandske Aarbøger, og et Par latinske Annaler (S. R. Dan. I. 396 og V. 533) henføre hans Fødsel til 1371. Hvitfeldt, I. 557, lader ham fødes 1365, og være paa 11te Aar, da han valgtes til Konge. (I Fortalen til denne Deel, 3die Part af hans Krønike, lader han ham endelig regiere i 15 Aar.)

2) Paa denne Dag blev Haandfæstningen givet. (Hvitf. I. 557. Suhm. XIV. 496—500, hvor den latinske Orginal er aftrykt.) Jvf. (Petr. Olai) S. R. D. I. 135. (Hamsfort.) I. 313. VI. 229.

3) Hvitfeldt, I. 565. (Jvf. S. R. D. I. 260.) Suhm XIV. 82. 83.

4) Om Uvisheden af Kroningsaaret (Oluf var i Norge med sin Moder 1380, og blev der næste Aar over) s. Suhm. D. Hist. XIV. 83. 84.

5) Om Aaret ere Alle eenstemmige; Maanedsdagen er mere uvis. Annalerne, der slutte med 1523, (S. R. D. VI. 229) og P. Olai (I. 135) have den 3die August. ("die inventionis Stephani.") Den sidste tilføier: "In quo *defecit sanguis regius Danorum* & progenies regalis St. Kanuti Ducis, que a Valdemaro Primo ad hæc tempora Sceptra Danie tenuerat." Den samtidige Krønike, der slutter med 1389 (VI. 534) beretter derimod: at hans Lig d. 4. August (Sønd. før St. Laurent. Dag) blev ført til Sorøe; men nævner ikke hans Dødsdag. I dette Tilfælde maatte vel hans Død være indtruffet tidligere, end d. 3. Aug. (Alle opkomne og senere opfundne Sagn og Fabler om Olufs Død anfører Suhm, XIV. 181—83. Gram, Not. in Meurs. 539—42, har allerede affærdiget dem efter Fortieneste.)

6) "For ved Skriftestolen," hedder det i en gammel Fortegnelse (efter Suhm, fra 1524) over navnkundige Personer, som ere begravne i Sorøe Kirke. Om Liigstenen, med det norske Vaaben, som endnu er tilovers, men ikke heel, og ligger i Chorsgulvet, og dens Indskrift, s. Suhm, XIV. 184. Et i Stykker slaaet Billede i hvidt Marmor af en ung Mand i Harnisk, der efter Sagnet skal være K. Oluf, og formodentlig var bestemt til et Gravminde over ham, af samme Art som hans Moders, giemmes endnu i Roeskilde Domkirke. (Suhm. anf. Sted.)

7) Den falske Oluf var, efter egen Tilstaaelse, født i Eger i Bøhmen, og hans egentlige Navn var Wolff. Hans Moder skal enten have været Kong Olufs Amme, eller i hans Barndom have tient i Dronningens Gaard. Jvf. Gralath, Gesch. Danzig. I. 102. Kotzebue, Preuss. Gesch. III. 47. 48. Detmars Lübeck. Chronik, von Grautoff. II. 463. Voigt Gesch. Preussens VI. 228—30 (hvor flere Skrifter anføres.) Jahns Unionshist. S. 39. 40.

XXIX. Margrethe Valdemars-datter[1],

født 1353[2] paa Søborghuus[3]; Formynderske for **Kong Oluf** fra 1376 til hans Død 1387; af de skaanske og andre danske Stænder (med Forbigaaelse af **Valdemars** ældre Datters Søn, **Albert** af Meklenborg) valgt og hyldet, d. 10. Aug. 1387, paa Landstinget ved Lund og i Domkirken til regierende Dronning ("fuldmægtig Frue og Husbonde og ganske Danmarks Formynder")[4], d. 21. Aug. paa Siællandsfars Landsting i Ringsted[5], og senere paa Aaret i Fyen[6] og Jylland; den 2. Febr. 1388 i Oslo valgt af det norske Rigsraad, som Kong **Hakons** Hustru og **Olufs** Moder, til Norges Dronning[7]; vandt Sverrige i Slaget ved Falkøping d. 24. Febr. 1389; bragte otte Aar derefter (1397) en Forening i Stand imellem Nordens tre Riger; styrede dem tilligemed hendes ældre Søsters Dattersøn, Hertug **Erik** af Pommern, som Formynderske og Medregentinde, i Norge (fra 1389), i Danmark (fra 1396), i Sverrige (fra 1397).

Margrethe blev 1359 trolovet, og 1363 gift[8] med **Hakon** VI., Norges Konge († i Oslo den 1. Mai 1380[9]). Hun døde d. 28. Oct. 1412 paa et Skib i Havnen ved Flensborg[10]; hendes Liig førtes til Sorøe Klosterkirke, hvorfra Erkebiskoppen (**Peder Kruse**), efter en Herredag i Julii Maaned 1413[11], lod det bortføre uden Abbedens og Conventets Minde, og begrave i

Roeskilde Domkirkes Høichor; hvor K. **Erik** 1423 lod sin Fostermoder sætte et Gravminde [12], som er bevaret til vore Dage.

Margrethe regierede, fra **Valdemar Atterdags** Død at regne i 37, fra Kong **Olufs** Død i 25 Aar; og bragte sin Alder til 59 Aar. Hun var Nordens første og eneste, af Folket hyldede, herskende Dronning.

---

[1]) *"Waldemars Danæ konings Dotter"* kalder hun sig selv i de aabne Breve til Indbyggerne i Danmarks Landskaber, 1396. (Udv. D. Dipl. ved Molbech og Petersen. I. 55.) For Jylland: 24 Jan. 1396. Suhm XIV. 361—67.

[2]) S. R. Dan. VI. 527. Suhm, XIII. 282 og flg. Biskop **Henrik** af Roskilde døbte hende. (Jvf. Hvitfeldt. I. 506.)

[3]) Herfor haves intet historisk Beviis, men en sandsynlig Formodning, grundet paa den gamle Tradition: at hendes Moder i endeel af sine sidste Aar, enten i Unaade, eller endog under Bevogtning, maaskee Indspærring, i det mindste ufrivillig Indskrænkning til dette Opholdssted, levede paa Søborghuus i Siælland. Endog den strenge Gram finder det ikke utroligt: "at de (Kongen og Dronningen) udi de sidste tyve Aars Tid have levet fra hinanden, og hun bestandigen er bleven siddende" (ɔ: har opholdt sig, eller maattet opholde sig) "paa Søborg Huus." (V. Selsk. Skr. IV. 186.) Historisk rimelige Anledninger dertil angiver han sammesteds (s. ovenfor S. 92. Anm. 12) under **Helvig**.) "En fabelagtig, eventyrlig Historie," som man vil giøre gieldende om Valdemar Atterdag og hans Forhold til Dronningen, bliver her, som overalt, en logisk Modsigelse, og kan ingen Forening indgaae med den historiske Sandheds Element. (Jvf. ovenfor S. 92, 93, om **Valdemar Atterdag**

og Tovelille.) Folkesagn og Eventyr om Margrethes Undfangelse ved at skuffe Kongen, om "Anna af Jylland," som Kongen holdt paa Søborg, m. m. have maaskee deres ældste skriftlige Kilder i Rasmus Glads (*Erasmi Læti*) Res Danicæ, Francof. 1573. 4to. Lib. IV. p. 180, og i Bartholins (utrykte) Annales Eccles. Dan. (A. 1353), som det synes af en anden Kilde, end Rasm. Glads Bog. (Jvf. Suhm. XIII. 283). Ikke allene Holberg (Danm. Hist. 1. Deel, 2. Udg. S. 465) og Müncheberg, de unione Calmar. p. 32 forkaste dette Eventyr; men endog Hvitfeldt nævner det ikke engang. Den skarpe, giennemtrængende, klartsynede Gram behandler det ligefrem som "lumpen Sladder," og kalder en ældre Forfatter, der fortæller det i Historien, en "Fabelhans". (l. c. S. 187).

⁴) Hvitfeldt, I. 573. Suhm, XIV. 189. 190.

⁵) Suhm. XIV. 190. 191. (I Hyldingsbrevet nævnes som deeltagende "Bønder og Bokarle, Kiøbstedmænd og Menigheden af Siælland, Møen, Lolland og flere Danmarks Lande.) Jvf. Paludan-Müller Obss. crit. de foedere Calmar. p. 7. not. **)

⁶) Den 26. Oct. 1387 i St. Knuds Kirke og paa Landstinget i Odense. ("Bønder, Kiøbstedmænd og Menighed af Fyen, Langeland og Thosland.")

⁷) Suhm, XIV. S. 199. 200. (Jvf. S. 201, 202.)

⁸) Om Trolovelsen i Kiøbenhavn 1359, da Hakon, med sin Fader K. Magnus og Moderen Blanca, aflagde Besøg hos Valdemar Atterdag, Suhm, XIII. 376. — Bryllupet holdtes i Kiøbenhavn d. 9. April 1363; men Margrethe er først kommen til Norge i det tidligste 1366 (Suhm, XIII. 485. 573), til hvilket Aar islandske Annaler henføre hendes Bryllup. Hun var da ikke 16 (Suhm. l. c.), men kun 13 Aar gammel.

⁹) S. R. D. 1. 260. II. 557. Hvitfeldt, I. S. 565. Suhm. XIV. 82.

[10]) "In vigilia Simonis & Iude." *P. Olai*, S. R. Dan. I. 139. Hvitfeldt, I. 643. Efter Hamsfort (S. R. Dan. I. 321.) døde hun af Pest.

[11]) Den 7. Jul. (Non. Jul.), Hvitfeldt, I. 660. Petr. Olai. S. R. Dan. I. 139.

[12]) Efter den latinske Indskrift: d. 17. Marts 1423. (Jvf. Hvitfeldt, I. 695. Behrmanns Beskr. over Roeskilde 1832. S. 78.) Monumentet og Dronningens hvilende Billede af hvidt Marmor er nu restaureret.

XXX. Erik, af Pommern[1],

Søn af Hertug **Wartislaw** VII. og **Marie**, en Datter af **Ingeborg** af Danmark (s. S. 89 og 95, Anm. 24) og Hertug **Henrik** af Meklenborg; saaledes en Søsterdatters Søn af Dronn. **Margrethe**. **Erik** var født 1382[2]; kom i A. 1389 (eller 1393) til Danmark for at opfostres[3], efterat de Norske (1389) havde antaget ham til Konge, under Margrethes Formynderskab[4]. 1396 blev han antaget og hyldet til Konge i Danmark[5]; samme Aar, d. 11. Jun. i Skara valgt til Sverriges Konge, og siden (d. 23. Jul.) hyldet ved Mora-Steen[6]; kronet til Konge over de tre nordiske Riger ved Erkebisperne **Jacob** af Lund og **Henrik** af Upsal, paa Rigsdagen i Calmar, d. 17. Jun. 1397[7]; regierede allene, efter Margrethes Død 1412; giorde 1423 og 1424 en Reise til Keiser Sigismunds Hof, til Polen, og over Venedig til den hellige Grav[8]; begav sig i Foraaret 1437 fra Danmark til Gotland, hvorfra han ikke mere kom tilbage. Det danske Rigsraad opsagde ham Troskab og Lydighed, d. 24. Jun. 1439; det svenske Raad ligeledes d. 29. Sept. **Erik** (der regierede som Konge i 42 Aar, regnet fra hans Kroning 1397) forlod Gotland 1449, drog til Rygenwalde i Pommern, hvor han regierede over sine Arvelande, døde (77 Aar gammel) i Foraaret 1459, og blev begravet i Rygenwaldes Sognekirke[9].

Dronning.

Philippa af **Lancaster**, en Datter af Kong **Henrik** IV. i England og **Maria de Bohun** († 1394, Datter af **Humphrey**, Greve af Herford, Essex og Northampton [10]). Hun blev trolovet til K. **Erik** 1402, holdt Bryllup d. 25. Oct. 1406 i Lund [11]; døde d. 6. Jan. 1430, paa et Besøg i Vadstena Kloster [12], hvor hun blev begravet i det af hende selv stiftede St. Annæ Capel.

---

[1]) Sædvanligen benævnes han saaledes i silbigere Historier, for at adskille ham fra de ældre danske Konger af dette Navn; uden at dette kan betragtes som noget egentligt Tilnavn, hvilket ingen Konge siden **Valdemar Atterdag** har faaet. I Sverrige nævner han **Erik den Trettende**. Nogle have troet, at han, efter Morfaderen, var døbt **Henrik**; men at man i Danmark har forandret dette Navn til det her mere bekiendte **Erik**. (Suhm. XIV. 317.)

[2]) Gram (Not. in Meurs. 543. not. b.) 1382; dog nævner han ingen Kilde. Efter Diar. Wadsten. (s. nedenfor Nr. 6) var han 1396, da han blev valgt i Skara, 14 Aar; hvilket ligeledes sætter hans Fødsel i 1382. Hermed overeensstemmer den samtidige **Krønike**, der slutter m. 1415: "Adhuc puer XIV annorum, electus est in regem Sveciæ" (S. R. Dan. I. 397) En yngre Annal (af Munken Erik Johansen i Vadstena), der slutter med 1453, tillægger ham 15 Aar, hvorefter han skulde være f. 1381. (S. R. D. II. 553). Hermed stemmer Barthold overeens, som lader ham blive 78 Aar gammel. (Gesch. Pommerns, IV. 1. S. 247.) En endnu yngre Krønike, som slutter med 1523, tillægger **Erik** 12 Aar, da han af **Margrethe** blev antaget i Søns Sted; hvilket kunde henføres til 1393, naar han var født 1381 (S. R. D. VI. 232).

[3]) Hvitfeldt, I. S. 587. (1389.) Efter P. Olai Annales, S. R. Dan. I. 192, skal han først være kommen til

Danmark 1393. Det synes dog rimeligere, at **Margrethe** har taget ham til sig strax, efterat han var bleven hyldet i Norge.

4) Hyldingsbrevet af 1389 (men uden Datum) hos Hvitfeldt, I. 587.

5) Jvf. Dr. **Margrethes** Brev til Jyderne af 24. Jan. 1396 (Suhm. XIV. 360—67).

6) Valget i Skara beretter det nøiagtige Diarium Wadstenense (Script. Rer. Suec. I. 109), og tillægger ham da en Alder af 14 Aar. (Jvf. Suhm. XIV. 374; og ovenf. Anm. 2.)

7) Hvitfeldt, I. S. 610. Suhm, XIV. 406—409.

8) Den 10. Aug. 1423 (S. R. D. VI. 232. Diar. Wadsten. har 4. Aug. 1423) forlod han Danmark, og seilede til Pommern; sendte sit danske Følge tilbage, og reiste d. 28. Sept. fra Stargard til Keiserhoffet; herfra til Venedig, hvorfra han ukiendt og forklædt (Hvitfeldt, I. 712.) giorde Reisen til Jerusalem; kom d. 3. Febr. 1324 tilbage til Venedig; og var allerede d. 12. Febr. i Krakau med Keiser Sigismund til Dronning Sophias Bryllup. Siden begav han sig til Keiseren i Ofen (i Anledning af Stridighederne om Slesvig), hvor ogsaa de holsteenske Grever **Henrik** og **Adolf** mødte; og hvor Keiserens Dom affagdes d. 28. Jun. Tiden og Reisens Gang findes, saaledes som ovenfor angivet, hos Barthold. Gesch. Pommerns. IV. 1. S. 63. Jvf. Detmars Chron. v. Grautoff, II. S. 36, og Kanzow, Pomm. Chron. II. S. 13. Hvitfeldt, I. 697, 712, stemmer ikke overeens hermed, og lader **Erik** først 1424 drage til Pommern, herfra til Polen, til Keiseren; og siden fra Ungarn til Jerusalem.

9) **Erik** arvede, foruden sin egen Deel af Bagpommern, hvilken han som Konge havde beholdt, ved hans Fætter, Bogislaw IX. Død (hvem han vilde havt til sin Efterfølger i Danmark), 1447, ogsaa dennes Land. (J. J. Sell, Gesch. des Herzogth. Pommerns II. 1819. S. 154. 55. F. W. Barthold, Gesch. von Pommern u. Rügen. IV. 1. Bd. 1843. S. 138.) Han boede fra 1449 til sin Død paa det gamle Slot i Rügenwalde; og var der, endnu

i sin høie Alder, hverken rolig (endnu 1450 søgte han hos den tydske Adel Hielp imod Sverrige og Lybek; Voigt Preuss. Gesch. VIII. 215.) eller uden Uheld, Uenighed og Familiestrid. Hans Liig blev først bisat i Klosteret Buckow, siden begravet i Stadskirken i Rügenwalde, i Choret, foran Alteret. (Dähnert Pomm. Biblioth. III. S. 259. Oelrichs gepries. Andenken der pomm. Herzoge S. 8. 19. C. F. Wütstrack Beschr. des Herzogth. Pommerns. 1793. S. 94. 655. 674). Hans Gravhvælving styrtede sammen 1724; man fandt K. Erichs Kiste med en latinsk Indskrift, og hans Been viste, at han havde været af anseelig Høide. 1749 lagdes de i en ny Kiste, og Gravens Sted vides endnu (Barthold l. c. IV. 1. S. 247). Om den Skat, han efter Sagnet skal have efterladt, og hvorvaa Christian I. giorde Paastand efter K. Eriks Død, s. Kantzow pomm. Chronik. II. S. 54. Jvf. Hvitfeldt. II. 895. 96.

[10]) Jvf. *Sandford* geneal. Hist. of the Kings and Queens of England. New Ed. by *Sam. Stebbing*. Lond. 1707. F. p. 266; (p. 276 har han urigtig King *John*, i Stedet for *Erik*). *F.* de *Reden* Tabl. geneal. & hist. de l'Empire Britannique. Hann. 1830. F. tab. VII. Hun var den yngre af Henrik af Lancasters to Døttre; Forlovelsen sluttedes 1402 (*Rymer*, Foedera. Vol. VIII. p. 259. 425.) Men for hendes Ungdoms Skyld blev hun først sendt til Danmark i Aug. 1406. (*Rymer* Foed. VIII. p. 443. 447. Proceedings and ordinances of the privy Council of Engl. ed. by H. *Nicolas*. 1834. I. p. 222. cf. p. 294.) Blandt Følget, der var stort og glimrende, var Richard af York, siden Greve af Cambridge, Søn af Edmund, Hertug af York. For at føre Dronningen til Danmark, udrustede man "decem *Naves* & quatuor *Balingeras*.")

[11]) Hvitfeldt I. 629. "In *curia Lundensi*" (Lundegaard.) Chron. anon. *Ludewig* Rel. mss. No. V. Bryllupsdagen angives her at have været den 26. Oct. ("in crastino Crispini.") *Ericus Olai* har "circa festum omnium sanctorum." (Jvf. Gram in Meurs. col. 553. not. a.)

[12]) Hun afreiste ved Juletid 1429 til Sverrige. (Script. Rer. Suec. I. Sect. 2. p. 64.) Allerede 1415 havde hun ladet sig optage som Klostersøster i Vadstena. (Diar. Vadsten. ibid. I. Pars. 1. p. 134.) Det Ugrundede i Beskyldningen mod K. Erik om den Philippa 1429 tilføiede Mishandling (jvf. Hvitfeldt. I. 644), og at hun, som Følge heraf, gik i Vadstena Kloster, har Jahn tilstrækkelig viist. Unionshist. S. 478—80. (Jvf. Dahlmanns Gesch. von Dänem. III. 137.)

[13]) "Sepulta in Choro S. Anne, quam ipsa fundavit & construi fecit". (Diar. Vazstenense, Scr. Rer. Svec. I Sect. 1. p. 149.) Gram in Meurs. col. 577. not. c.

XXXI. Christoffer III., af Baiern,

en Søn af Pfalzgreven, Hertug **Johan** i Ovre-Pfalz [1], og **Catharina** af Pommern, Kong **Eriks** Søster [2]. **Christoffer** var rimeligviis født 1414 eller 1415 [3]; indkaldtes til Danmark ved Rigsraadet (28. Oct. 1438) og blev Rigsforstander; Konge i Danmark, ifølge hans Morbroders Afsættelse, efterat han paa Viborg Ting havde givet en edelig Forsikkring og derpaa var bleven hyldet (10. Apr. 1440) [4]; Konge i Sverrige 1441 [5]; hyldet ved Mora-Steen d. 13de, og kronet i Upsala d. 14. Sept. 1441 [6]; i Norge valgtes han først 1442 [7]; i Danmark blev han kronet i Ribe, Nytaarsdag 1443 af Erkebispen i Lund, **Hans Laxmand** [8]; døde hastigt, efter en kort Sygdom, paa sin Reise til Jønkøping, i Helsingborg [9] d. 6. Jan. 1448 [10], 34 eller 35 Aar gammel, efter 8 Aars Regiering; begravet i Roeskilde Domkirke.

Dronning.

Dorothea af Brandenborg, Datter af Markgreven, **Johan** (Alchymista) [11]; født 1431 [12]; holdt Bryllup med **K. Christoffer** i Kiøbenhavn d. 29. Aug. 1445 [13]; Enke 1448, i sit 17. Aar.

---

1) Han var en Sønnesøn af den romerske Konge **Ruprecht** af Pfalz-Baiern, og døde 1443, fra hvilken Tid **Christoffer** var regierende Hertug og Pfalzgreve i sit Arveland. (Jvf. Zottmayer Geneal. des Königl. Hauses Bayern. 1834. 4. p. 24.)

2) Hun blev gift i Ribe d. 15. Aug. 1410 (Hvitfeldt. I. 635.); døde den 4. Marts 1426 (Chron. *Andr. Ratisbonens.* Eccard. Scr. Rer. Germ. I. p. 2154).

[3]) Dette har Jahn søgt at bevise. Unionshist. S. 483. 84.

[4]) Hvitfeldt. I. 824. Før den Tid skrev han sig "Danmarks Riges Forstander."

[5]) K. Christoffers Forsikkringsbrev til Sverriges Stænder er af 24. Apr. 1441 (Hadorph. II. 145). D. 11. Jun. var han i Lødese, og indsatte en Rigsstyrelse, da han ikke kunde blive længere i Sverrige (Hadorph. II. 151). I Begyndelsen af Septbr. blev han (efter Jahn, S. 200) modtaget af Rigets Store udenfor Calmar, og ledsaget til Stockholm.

[6]) Lagerbring, Sv. R. Hist. IV. 358. 359.

[7]) Raadets og Adelens Hyldingsbrev fattes; men Bøndernes Brev, hvori de samtykke i Valget, dat. Lødese, d. 1. Jun. 1442, haves; (Trykt hos Jahn. S. 522.) Jahn tilføier, uden at anføre nogen Kilde, at Christoffer blev kronet i Oslo.

[8]) S. R. Dan. I. 195 (P. Olai). Hvitfeldt. I. 830.

[9]) Han udstedte her endnu et Diplom d. 4. Januar (Jahn. S. 201).

[10]) Formodentlig er han død Natten imellem d. 5. og 6. Jan., da nogle gamle Kilder have den førstnævnte Dag, andre d. 6. Jan. (Lagerbring. IV. 399.)

[11]) Jvf. Buchholz, Geschichte Brandenburgs III. 76.

[12]) Rosenhane Svearikes Konunga-Längd. 1787. S. 35. (Jvf. Königsfeldts Geneal. Tabeller over den Oldenborgske Stamme. Tab. 2. not. 12.)

[13]) Søndagen efter Bartholomei Dag. (Saaledes efter et Bryllupsbrev af Kongen selv; hos Hvitfeldt, I. 837. Efter et sammest. anført latinsk Vers derimod d. 12. Sept.)

XXXII. Christian d. Første,

en Søn af Grev **Diderik** den Lykkelige af Oldenborg[1] og af **Helvig** (Hedevig) Datter af **Gerhard** VI. Greve af Holsten og Hertug i Slesvig; født 1426 [2]; Greve af Oldenborg og Delmenhorst ved Faderens Død 1440; valgt til Konge i Danmark 1448 (gav sin Haandfæstning i Haderslev d. 1. Sept. 1448) [3]; opdraget hos sin Morbroder Hertug **Adolf** i Slesvig; kronet d. 28. Octbr. 1449 i Kiøbenhavn af Erkebiskop **Thue**[4]; antaget til Konge i Norge d. 2. Jul. 1449 i Marstrand (hvor han gav sin Haandfæstning)[5]; kronet i Trondhiem (formodentlig af *Marcellus*, Biskop i Skalholt og Kongens Cantsler), St. Olufs Dag d. 29. Jul. 1450 [6]; overlod sin Broder **Gerhard** sin Deel af Oldenborg og Delmenhorst 1454; Konge i Sverrige 1457; hyldet d. 24. Jun. i Stockholm, og kronet i Upsala d. 29. Jun. [7]; valgt efter sin Morbroder Hertug Adolfs Død til Hertug af Slesvig og Greve af Holsteen, i Ribe 1460 [8]; giorde en Andagtsreise til R o m 1474, og blev paa denne Reise Hertug af Holsteen ved Keiser Frederik III. Lehnsbrev af 14. Febr. 1474 [9]; døde 55 Aar gammel, efter 33 Aars Regiering, d. 22. Mai 1481 [10] i Kiøbenhavn. Begravet i det af ham selv stiftede Hell. tre Kongers Capel i Roeskilde Domkirke [11].

Dronning.

Dorothea, Enke efter **Christoffer** af Baiern; født 1431; holdt Bryllup med Kong **Christian** (d. 28.

Oct.) 1449 i Kiøbenhavn [12]; døde St. Cathrine Dag (d. 25. Novbr.) 1495 paa Kallundborg Slot [13]. Begravet ved Siden af **Christian** I. i Roeskilde Domkirke.

Børn.

1) **Oluf,** født (medens Kongen var i Norge) 1450 [14]; døde i sit første Aar 1451; begravet i Roeskilde Domkirke.
2) **Knud,** født 1451; døde s. A. [15].
3) **Hans** født 1455; Konge i Danmark 1481, i Norge 1483, i Sverrige 1497, død 1513.
4) **Margrethe,** født 1456 [16]; gift med **Jacob** III. af Skotland [17] (Bryllupptet holdtes d. 10. Julius 1469 i Edinburg [18]). **Margrethe** (fra hvem de følgende skotske og engelske Konger af det stuartske Huus stammede) døde 1487 [19].
5) **Frederik** (den 1ste) født 1473. Hertug af Slesvig og Holsteen 1482. Konge 1523. død 1533.

---

[1]) **Christians** Forfædre, de Oldenborgske Grever, har man ladet nedstamme fra Saxernes navnkundige Hertug **Wittekind** (d. 808) gjennem **Rixa** (Richizza, Richenza), Datter af Grev **Dodo** af Ditmarsken og af **Ida**, der i 10, deels mandlige, deels qvindelige Led stammede fra **Wittekind**. Jvf. G. A. v. Halem Gesch. des Herzogth. Oldenburg, I. S. 155. Königsfeldts Gen. Tabeller. Anmærkn. 1. til Tab. I. **Rixa** var gift med Grev **Elimar** I., som levede i Slutningen af 11. og Beg. af 12. Aarh., og fra hvem Huset Oldenborg nedstammer i lige mandlig Linie. Dennes Søn var Grev **Elimar** II., hvis Søn, den tappre og stridbare Grev **Christian** I., der var en tro Tilhænger af **Henrik Løve**, befæstede og udvidede den gamle Borg (**Oldenburg**) til Værn mod Friserne, og tog først af denne sit Navn. (Comes Christianus de *Aldenburc*, i et Dipl. af 1155. cf. Orig. Guelph.

III. p. 457. Helmold. II. c. 4.) En Søn af Grev Christian I. var Moritz I., som levede endnu 1211, og regierede nogen Tid over Grevskabet i Forening med sin Broder Christian II., der fulgte Keiser Frederik I. paa hans Korstog, og blev myrdet efter sin Hiemkomst 1192, (1196?) ikke uden Mistanke mod Broderen. Efter Mordet regierede hans Sønner Otto II. (der siden kom i Besiddelse af Delmenhorst, hvis stærke Borg han opførte 1247) og Christian III., i hvis Tid de frie Stedinger bleve undertvungne af Oldenborg i Forbund med Erkestiftet Bremen (1234). Christian III. døde 1251; hans Søn var Johan X. (d. før 1272), fra hvem de sildigere Oldenborgske Linier stammede. Otto III., Johan d. Tiendes Søn, døde 1301. Hans Sønner, Johan XI. (som regierede i Oldenborg) og Christian IV., (i Delmenhorst) stiftede to nye Linier. Af Grev Johans fex Sønner var den ældste Conrad I., som tilligemed sin Søn Gerhard, sin Broder Moritz og flere Oldenborgske Grever, faldt i Slaget ved Bleren mod Friserne i Rustringen 1368. Conrad den Førstes tredie Søn, Christian VI. var Fader til Grev Diderik den Lykkelige († 1440), som først var gift med Adelheid af Delmenhorst, med hvem han fik dette Grevskab; anden Gang med den holsteenske Prindsesse Hedevig, og havde med hende tre Sønner: Christian, Moritz (død 1464) og Gerhard, (d. 1499) fra hvilken den siden regierende grevelige oldenborgske Linie (der uddøde 1667 med Grev Anton Günter) nedstammede. — Dette er, i den meget talrige og i flere Linier udbredte Afkom af Otto III. og Conrad I., den nærmeste Slægtfølge i det grevelige Oldenborgske Huus, som i 11 Ætled fører fra Grev Elimar I. til Grev Christian (som regierende Greve i Oldenborg, den Ottende), der opsteg paa de tre nordiske Throner. (Om Christian I Nedstammelse i 5te Led fra Erik Glippings Datter Richitza, s. Carstens Afhandl. "Om K. Christian I. sande og nærmeste Nedstammelse af de forrige danske Kongers Blod;" i Vid. Selsk. Skr. VIII. 329—404. Rigitzes Datter Sophie var gift med Gr. Geert (den Store) af Holsten; dennes Sønnesøns, Gr. Geert VI. Datter Helvig, var Christian I. Moder. Jvf. Werlauff, i Hist. Tidsskr. III. S. 21. 22.)

²) Hamelmann Oldenb. Chron. p. 198. Schlegel. Gesch. d. Könige v. Dänemark aus d. Oldenb. Stamm., I. 21. Christiani, Slesv. Holst. unter d. Old. Hauße, I. S. 20. Nogle have A. 1425. (s. Königsfeldt. Not. 1 til Tab. 2.)

³) Hvitfeldt, II. 844. (St. Ægidii Dag). Schlegel, Gesch. der Oldenb. K. I. S. 22.

⁴) Hvitfeldt, II. S. 848.

⁵) Hvitfeldt, II. 845. Schlegel, I. 24.

⁶) Hvitfeldt, II. 853. (Jvf. Werlauff i Skand. Lit. Selsk. Skr. 1818. S. 24.)

⁷) Hvitfeldt, II. 867. 868.

⁸) Schlegel, I. 35.

⁹) Ved Besøget hos Keiseren i Rothenburg ved Tauber. Jvf. Hvitfeldt, II. 941. Lackmann, Einl. zur Schlesv. Holst. Gesch. I. p. 73. Schlegel, I. 43. Den 8. Jan. havde Christian tiltraadt Reisen fra Segeberg. Den 13. Jan. var han endnu i Lauenburg. D. 8. Febr. kom han til Rothenburg; d. 24. til Insbruck; d. 11. Marts til Brescia; d. 13. til Milano; d. 6. April holdt han sit Indtog i Rom, som han igien forlod d. 27de. Den 3. Jun. kom han paa Tilbagereisen til Keiseren i Augsburg; d. 24. Aug. var Kongen tilbage i Holsteen; hvorfra han atter d. 29. Oct. reiste til Rhinen, for at handle med Hertug Carl af Burgund.

¹⁰) Petri Olai Chron. S. R. D. I. 146. Hvitfeldt, II. 960–961. See Königsfeldt Not. 11. til Tab. 2, hvor Kilder anføres, der have d. 21de Mai. Christiani Slesvig-Holsteens Hist. V. 83. not. 71 vil have 1482.

¹¹) Hvitfeldt. II. S. 960. Schlegel I. 48. Behrmanns Grundrids af Roeskilde S. 96. Man har længe været uvis om Stedet i Capellet, hvor Kongens Grav befinder sig (endskiøndt denne efter K. Frederik II. Befaling blev aabnet 1584;) s. Hist. Tidsſk. IV. S. 669, hvor der L. 22 skal læses 1584). I A. 1844 er Christian I. Gravhvælving, ved Siden af en anden og kortere, funden under Capellets Gulv, ligesom man ogsaa fandt det i K. Frederik II. Brev af 26. Mai 1584 omtalte Sværd paa Kisten, hvilken endnu ei er undersøgt eller aabnet.

12) Paa samme Tid som K. Christians Kroning (d. 28. Oct. 1449) stod hans Bryllup med Dorothea. Hvitfeldt, II. S. 848. Hun var da 18 Aar eller i det 19de. Schlegel, I. 25.

13) Hvitfeldt, II. S. 1011. Kallundborg Lehn, tilligemed Samsøe, havde hun ved sit Giftermaal med Christian I. faaet til Livgedinge (Schlegel. I. S. 62).

14) Hamelmann p. 199. har Søndagen før Michaelis (d. 27. Sept.). 17 Dage efter Prindsens Fødsel kom Kongen til Kiøbenhavn. (Jvf. Indledningen til *Mich. Beheim's* "Buch von den Wienern." Wien 1843. p. XLI.)

15) Schlegel, I. 25. Königsfeldt, Not. 15. til Tab. II.

16) Lackmann, Einleit. I. 96. Hvitfeldt, II. 876, har derimod d. 23. Jun. 1457. Efter *Pinkerton*, Hist. of Scotl. I. p. 267, var hun 1469, da hun blev gift, kun 13 Aar.

17) Anledningen til dette Giftermaal var Kong Christians (allerede 1457-60 begyndte) Fordringer paa den tilbagestaaaende betydelige Sum af Skatten for Hebriderne. Underhandlingerne om Giftermaalet begyndte ved et prægtigt Gesandtskab fra Kongen af Skotland til Danmark 1468 (28 Jul.) Hvitfeldt, II. 913. (Jvf. *Torfæi* Orcades. p. 184—86.) Men Sagen havde været længe tilforn indledet ved fransk Underhandling paa et Møde i Bourges, og en Forening derom afsluttet (8. Oct. 1460. s. Hvitfeldt. II. 889—91). Ægteskabstractaten med Skotland sluttedes i Kiøbenhavn, 8. Sept. 1468 (*I. Pinkerton* Hist. of Scotland. 1797. 4. I. p. 265). Jvf. *P. Fraser Tytlers* History of Scotland. Vol. IV. (1841.) p. 184—189. Om den store Yndest, Dronning Margrethe ved sin Skiønhed og fine ypperlige Egenskaber vandt i Skotland, sst. p. 267. 324. (Jvf. *Buchanan* Hist. Scot. l. XII. § 55; og hendes Charakteristik af *Patrick Abercromby* (Martial Atchievements of the Scots Nation. II. 407; anf. af Gram Vid. S. Skr. V. S. 37.) Om Lord Boyd, Greve af Arran, Kongens Svoger, som var Formand for det Gesandtskab, der 1469 afhentede Dronningen, og hans uheldige Skiebne, der nødte ham til at flygte til Danmark med sin Hustru, saasnart Margrethe var landet i Skotland, s. *Buchanan*, l. c. XII. § 30. *Pinkerton*. l. c. p. 268. *Tytler* l. c. p. 191.

18) Lackmann, l. c. Jul. Maaned 1469. *Pinkerton*.

19) Jvf. Beviserne hos *Pinkerton*, l. c. I. 324.

XXXIII. Hans,

Christian den Førstes Søn, født (i Aalborg?) den 5. Jun. 1455 [1], valgt til Faderens Efterfølger af det Danske Rigsraad 1456, af de Svenske og Norske i Jan. 1458 i Skara[2]; Konge i Danmark 1481 (hyldet ved Herredagen i Kallundborg d. 5. Mai 1482 [3]); hyldet, for sig og sin umyndige Broder **Frederik**, som Hertug af Slesvig og Holsteen, 12. Decbr. 1482 [4]; antaget til Norges Konge 1483 d. 20. Jul. i Halmstad [5], efterat have givet sin Haandfæstning for Danmark og Norge (dat. d. 2. Febr. 1483); valgt og antaget til Sverriges Konge af Rigsraadets Fuldmægtige i Calmar, 8. Sept. 1483 [6]; kronet i Kiøbenhavn ved Erkebiskop **Jens Brostrup**, d. 18. Mai [7], og i Trondhiem af Erkebiskop **Gaute** [8] d. 20. Jul. 1483; betvang Sverrige med Vaabenmagt 1497, og blev hyldet og kronet i Stockholm d. 26. Nov. s. A. [9]; døde i Aalborg d. 20. Febr. 1513 [10], i sit 58de Aar, efter 32 Aars Regiering; begravet foran Alteret i Graabrødre Klosterkirke i Odense [11], i hvis nordre Chorvæg hans Liigsteen (nu i St. Knuds Kirke) forhen var indmuret [12].

Dronning.

Christine, Datter af Churfyrste **Ernst** af Saxen og **Elisabeth** af Baiern; født d. 24. Dec. 1461 i Torgau [13]; trolovet med Hertug **Hans** 1477 [14]; holdt Bryllup i Kiøbenhavn 6. Sept. 1478 [15], og blev kronet tilligemed ham i Kiøbenhavn 1483; i Upsala

d. 4. Febr. 1499 [16]; i A. 1500 var hun to Gange i Sverrige, og er enten bleven der (fra Oct.), eller har fulgt Kongen dertil paa hans Reise til Stockholm i Jan. 1501 [17], hvorefter hun blev paa Stockholms Slot, og udholdt en haard Beleiring fra Oct. 1501 til d. 6. Mai 1502, da hun, tvungen ved Hungersnød, maatte overgive det. Dronning **Christine** blev paa en æreløs Maade holdt tilbage af **Sten Sture**, og sad i Fangenskab i Vadstena indtil Oct. 1503,[18] da hun vendte tilbage til Danmark; hun giorde, i Anledning af hendes Befrielse, en Reise til Wilsnack i Mark Brandenborg 1504 [19]; døde d. 8. Nov. 1521 (uden Tvivl i Odense) i sit 60de Aar [20]; og blev begravet, ved Siden af K. **Hans**, i Graabrødre Kirke i Odense.

Börn.

1) **Christian**, f. 1481. Konge i Danmark 1513; i Sverrige 1520; død 1559.
2) **Ernst** og
3) **Hans**, døde begge unge [21].
4) **Elisabeth**, f. 1485 [22]; ægtede Churfyrsten af Brandenborg **Joachim** I. i Stendal, d. 10. Apr. 1502 [23]; efterat have, fordi hun gik over til Luthers Lære, maattet leve en Tid, adskilt fra Churfyrsten, i Saxen, kom hun efter hans Død 1535, tilbage til Brandenborg, og døde i Spandau d. 11. Jun. 1555 [24].
5) **Frants**, f. d. 15. Jul. 1497 i Kiøbenhavn [25], d. sammesteds 1. Apr. 1511 [26]; begravet imellem sine Forældre i Graabrødre Kirke i Odense. (s. ovenfor.)

[1]) Hvitfeldt. II. 860. (Torsdagen før Barnabæ Dag.) Hans Fødested er (efter Resen, Tillægget t. Christ. II. Love) uvist. Efter Chron. Skib. S. R. Dan. II. 564, var han født i samme By, hvor han døde: Aalborg. (Jvf. Werlauff, Monum. over K. Hans og Dronn. Christine. 1827. p. 3.) Schlegel, I. S. 51 har: den 8. Jun. Han blev opkaldt efter sin Morfader Johannes (Alchymista); [Hvitf. har urigtigen "efter Margreff Hans, Dronning Dorotheas Moderfader"] men kaldtes fra Ungdommen af "Junker Hans", og skrev sig som Konge altid Hans. Kun de Svenske benævne ham Johan II.

[2]) Lagerbring. Sv. R. Hist. (Fragm. af V. D. S. 21.) Jahns Unionshist. S. 268.

[3]) Hvitfeldt. II. 962. ("Der tog han atter Hyldingseed af menige Rigens Stænder.")

[4]) Christiani, Gesch. Schl. u. Holst. unter d. Oldenb. Kön. I. 130. Hvitfeldt. II. 963.

[5]) Hvitfeldt. II. 965. "Den 20de Dag Julii 1483." Haandfæstningen (S. 973) er derimod dateret: "Halmsted, in festo purificationis glor. Virg. Mariæ" ɔ: 2. Febr. Denne Uovereensstemmelse er ikke bemærket af Jahn. S. 349.

[6]) Efter Hvitfeldt. II. 976–979. jvf. S. 973. (Schlegel, I. S. 57 har den 7de Sept.)

[7]) Hvitfeldt, II. 974. Lackmann, l. c. I. 113. 117.

[8]) Hvitfeldt, II. 976. (jvf. om Dagen: Werlauff om de Norske Kongers Salving og Kroning. S. 38. Anm.)

[9]) Hvitfeldt, II. 1019.

[10]) Petr. Olai, S. R. Dan. I. p. 148. Hvitf. II. 1099. *Meursius.* col. 729. Derimod har Hvitf. II. 1090: "Den 21. Febr. St. Peders Aften." Efter et Brev af Christian II., givet St. Peders Dag, to Dage efter Faderens Død: "Dominica Reminiscere ath Aften"; som var d. 20de Febr. (Behrmann Christ. II. Hist. II. S. 35) — Efter Beretningen hos Hvitfeldt (II. S. 1099) var Kongen styrtet med Hesten i Vandet, da han paa Reisen fra Ribe vilde ride over et Vadested i Skiern Aa ("Tarum Kær"), og befandt sig ilde efter Følgerne af dette Fald. Dog kom han til Aalborg, d. 24. Jan., men blev syg og sengeliggende otte Dage derefter. Det gamle Steenhuus paa

Torvet i Aalborg, hvori han døde, er endnu til. (s. D. Atlas. V. 174. Molbech i Nord. Tidsskrift f. Hist. III. 114.) Dagen for Kongens Begravelse er ikke bekiendt; men Hvitfeldt beretter, at "hans Søn ilede flux med hans Begravelse." S. 1099.

[11]) Om K. Hanses Grav i Graabrødre Kirke, s. "Monument over K. Hans og Dronning Christina, i St. Knuds Kirke i Odense, beskrevet af E. C. Werlauff." Kbh. 1827. 4. Om Gravens Aabning 1805 (efter en maadelig og mangelfuld Indberetning og Beskrivelse) S. 5—7. Om Kongens Hierneskal, og de tre Skrammer eller Huller, som fandtes i samme, S. 8. Allerede 1623 vidste man af denne Omstændighed. (Jvf. Suhms Saml. I. 1. S. 85.) Graven har altsaa tidligere været aabnet; og man har engang i det 17de Aarh. her villet begaae Gravran. (s. Bircherod i Dän. Bibl. IV. 414.)

[12]) Ved Graabrødre Kirkes Nedbrydelse 1805, bleve Levningerne af de her jordede Konge-Liig optagne og nedlagte i en Blykiste med 4 Afdelinger: (jvf. derimod Molbech: Fragmenter af en Dagb. paa en Reise i Danm. 1813. S. 135); 12 Aar derefter i 4 særskilte Kister, som d. 11. Sept. 1817 nedsattes i en muret Hvælving i St. Knuds Kirke, under K. Hanses hidflyttede Mindesteen. (Jvf. Molbechs Nord. Tidsskr. 1827. I. S. 637-639.)

[13]) At dette var hendes Fødselsaar (som ogsaa P. Olai har, S. R. D. I. p. 195) er beviist af Lingen, kleine teutsche Schr. I. 202, og Møllmann; hvorimod en samtidig Forf. *(G. Spalatinus)* lader hende fødes 1462. (Werlauff. l. c. S. 4.) Königsfeldt, Tab. 2. not. 28. Ligeledes: Annales Torgau. "1462, in vigilia S. Michaelis." *Mencken* Scr. Rer. Germ. II. 582.

[14]) Hvitfeldt. II. 955. Inden denne Trolovelse, havde der 1472 været handlet om Giftermaal for Hertug Hans med Ludvig XI. Datter Johanne (Hvitfeldt, II. 937. 38); og efter Rosenhane (Svea-Rikes Konunga-Längd. p. 38) 1476 med Maria, K. Edward IV. og Elisabeth Woodwille's Datter, som døde inden Ægteskabet kunde blive afsluttet. Om dette sidste forekommer intet hos Hvitfeldt.

[15]) Hvitfeldt. II. 956. Hun afhentedes i Warnemünde af Erkebisk. Jens Brostrup (som forrettede Vielsen) og Rigs-

marsken Claus Rønnow; til Kiøbenhavn blev hun ledsaget af hendes Farbroder Hert. Albrecht af Sachsen, Biskop i Merseburg, med 800 Heste og 42 Vogne. K. Christian I. red hende i Møde med 500, og Hertug Hans med 700 Heste. (Hvitfeldt l. c. Schlegel. I. 51. 53.)

[16]) Hvitfeldt. II. S. 1024.

[17]) Jvf. Molbechs histor. Efterr. om Dronn. Christina. Nord. Tidsskr. I. S. 433 og flg.

[18]) Molbech. l. c. S. 436. 437.

[19]) Om denne Dronningens Reise til Wilsnack, sammest. S. 438. Jvf. S. 562.

[20]) Hvitfeldt. II. 1174. (Jvf. p. 1099 og Werlauff. l. c. p. 4. not. q.)

[21]) Grams Not. til Meursius. col. 731 (efter tydske Kilder). Jvf. Lackmann, I. 207. Hamelmann, Oldenb. Chron. p. 218 (hvor den ene Søn kaldes Jakob).

[22]) Jvf. det i Molbech's Nord. Tidsskrift I. 431 aftrykte Brev af K. Hans. (Aaret stemmer overeens med den Alder af 70 Aar, som tillægges hende i *N. Leuthingeri* Comm. de March. Brandenburg. L. IX. § 8.) Hvitfeldt. II. 979, har 1483.

[23]) Christiani (l. c. I. 217), som ogsaa Kønigsfeldt følger, antager dette Aar, efter Hvitfeldt, I. 1240. Dagen har Cypræus, Søndagen Misericordia, som 1502 var den 10de April (1501: den 25de Apr.) Derimod har Hvitfeldt paa to andre Steder, S. 1029 og 1040, og det i K. Hanses Historie, hvor han egentlig beretter om Elisabeths Giftermaal: 1501 ("om Høsten"). Elisabeth blev fulgt til Brandenborg af af sin Farbroder, Hertug Frederik, der selv ægtede Churfyrste Joachims Datter. Jvf. om Churfyrstinde Elisabeth, hendes Giftermaal, Levnet, m. m. Buchholtz, Gesch. Brandenb. III. 301—4. 331. 32.

[24]) Hvitf. II. 1092. "Af Alder og Skrøbelighed." (Hun var 70 Aar gammel.) Jvf. Molbech om Dr. Christina, Nord. Tidsskr. I. S. 431, og de her om Elisabeths Overgang til Luthers Lære m. m. anf. Skrifter. *Allen* de rebus Christ. II. exsulis. p. 28.

[25]) Hvitfeldt. II. 1019. (Jvf. Nord. Tidsskr. I. S. 432.)

[26]) Scr. R. D VII. 239. Hvitfeldt. II. 1081.

XXXIV. Christian II.,

Søn af Kong **Hans** og **Christina** af Saxen, født d. 2. Jul. 1481 paa Nyborg Slot [1]; antaget af det Danske Rigsraad 1488, af det norske, 25. Jul. 1489, hyldet af de danske Stænder 1497, og erkiendt af de Svenske 1499 som Thronfølger [2]; sendt 1502 af Faderen til Norge, hvor han blev som Rigsforstander til 1510 [3]; Konge i Danmark og Norge og Hertug til Slesvig og Holsten 1513 [4]; kronet i **Kiøbenhavn** d. 11. Jun. 1514, og samme Sommer i **Oslo** [5]; erobrede Sverrige 1520; blev hyldet og gav sin Forsikkring d. 1. Nov. s. A. i Stockholm [6]; kronet i Storkirken af Erkebiskop **Gust. Trolle** d. 4. Nov.; forlod Danmark med Dronning og Børn d. 13. Apr. 1523 [7], og landede den 1ste Mai ved Vere paa Zeeland; levede landflygtig i Nederlandene og Tydskland indtil Nov. 1531, da han giorde et Indfald i Norge [8]; seilede fra Oslo med given Leide, d. 9. Jul. 1532, til Kiøbenhavn [9], og ankom paa Rheden d. 25. Jul., hvorfra han som Fange førtes til Sønderborg Slot paa Als [10], og sad der indmuret i haardt Fængsel til 1546 [11]; i mildere Fængsel med større Frihed indtil Begyndelsen af A. 1550, da han førtes til Kallundborg Slot [12], hvor han døde, 77 Aar, 6 Maaneder og 23 Dage gammel, d. 25. Jan. 1559 [13], og blev begravet hos hans Forældre i Graabrødre Kirke i Odense. Regierede i Danmark og Norge 10 Aar; var landflygtig, uden Rige, i 9 Aar; levede i Fangenskab 27 Aar.

Dronning.

Isabella, (Elisabeth), Datter af Erkehertug **Philip den Smukke** af Østerrige (Konge af Castilien) og **Johanna** af Castilien; Søster til Keiser **Carl den Femte**; født i Brüssel d. 18. Jul. 1501 [14]; opdraget af hendes Faster Erkehertuginde **Margrethe** [15]; trolovet til den danske Konge 1514 (Ægteskabstractaten sluttedes d. 29. Apr. i Linz) [16]; viet ved Procuration i Brüssel d. 11. Jun. 1514; afhentet ved den trondhiemske Erkebiskop **Erik Valkendorf** og **Henrik Gjøe**, ankom hun til Helsingør omtrent d. 5. Aug. 1514 [17]; holdt sit Indtog d. 10de, blev kronet og holdt Bryllup i Kiøbenhavn d. 12te Aug. [18]; fulgte Kongen paa hans Flugt af Landet 1523; døde paa Slottet Zwynarde ved Gent d. 19. Jan. 1526, i sit 25de Aar [19]; begravet d. 5. Jan. i St. Petri Kirke i Gent [20].

Börn.

1) **Hans**, født d. 21. Febr. 1518 i Kiøbenhavn [21]; fulgte med Faderen i hans Landflygtighed, og døde i Regensburg 1532 [22].

2) **Maximilian** og **Philip**: Tvillingbrødre, fødte 1519 (d. 4. Jul.), døde i en spæd Alder, formodentlig samme Aar; jordet i Graabrødrenes Kirke i Kiøbenhavn [23].

3) **Dorothea**, født d. 10. Nov. 1520 [24]; ægtede 1534 [25] Churfyrsten af Pfalz, **Frederik II.** (f. 1483, død barnløs d. 26. Sept. 1556); døde den 20. Sept. 1580 [26].

4) **Christine**, født 1521; gift 1) med **Franz II. Sforza**, Hertug af Mailand, (f. 1493; død d.

24. Oct. 1535); 2) i Brüssel d. 10. Jul. 1541 med Hertug **Frantz** af Lothringen (f. 1517; død d. 12 Jun. 1545). — **Christine** af Danmark (undertiden kaldet "af Lothringen"), fra hvem det lothringsk-østerrigske Huus nedstammer, levede siden 45 Aar i Enkestand, berømt for sin Skiønhed og udmærkede Evner; hun drog 1578 fra Lothringen til Italien, og levede siden mest i sit Enkesæde i Tortona, hvor hun døde d. 10. Dec. 1590[27].

---

[1]) Petr. Olai. S. R. Dan. I. 148. Hvitfeldt. II. 1093. Hamelmann, Oldenb. Chron. fol. 218. Gram Not. in Meurs. col. 660 (som meddeler Beviset for den rigtige Fødselsdag.) Schlegels Gesch. I. 84.

[2]) Hvitfeldt, II. S. 992. 999. 1014. 1094. Hadorphs Udg. af Sv. Riimkrøn. II. 367.

[3]) Hvitfeldt, II. 1045. 1095. Behrmann, Christ. II. Historie. 1815. I. S. 71.

[4]) Hvitfeldt. II. S. 1100. Schlegel. I. S. 88. Behrmann I. S. 91. (Hans Haandfæstning udstedtes den 22. Jul. 1513. Aftrykt efter Orig. hos Behrmann. II. S. 37—53.)

[5]) Hvitfeldt. II. 1102. Lackmann, Schlesw. Holst. Gesch. I. 219. Behrmann. I. S. 93. (Hos Svaning, Hist. Christ. II. p. 75 urigtigen d. 29. Mai.) Kroningen i Norge (formodentlig i Julius) beretter Hvitfeldt. S. 1103.

[6]) Hvitfeldt. II. S. 1154. (Jvf. Hadorph. Sv. Riimkr. II. 444—450. Rosenhane Sv. Kon. Längd. p. 45. Schlegel, Old. K. Hist. I. 101. Christiani. I. 299.)

[7]) Den jydske Adels Opsigelsesbrev af 20. Jan. 1523 modtog Kongen i Veile faa Dage derefter, ved **Mogens Munk**. Fra Veile reiste han tilbage til Colding, og herfra til Fyen. I de første Dage af Febr. var han i Middelfart, og begav sig fra Odense til Ringsted og Kiøbenhavn. (Hvitfeldt. II. 1206.) Om hans Affeiling fra Kiøbenhavn og Dagen, den **13**de **April**,

f. Ekdahl, Christ. II. Arkiv. I. S. 393. Reimer Kochs Krønike (Haandskr.) og videre Beviis hos Allen: De rebus Christiani II. exsulis commentatio. Pars I. Hafn. 1844. p. 7. 8. Kønigsfeldt, Tab. 11. not. 39, har efter de sædvanlige Kilder d. 14. April.)

⁸) Den 26. Oct. løb Kongen ud fra Memmelink i Holland med 25 Skibe, hvoraf 10 forgik ved Storm; og kom med de øvrige i Havn ved Hæsnæs den 5. Novbr. (Hvitfeldt. II. 1351.) Den 24. Novbr. udstedte han fra Oslo sit første Brev til Frederik I., trykt i Behrmanns Christian II. Fængselshist. S. 93—96.

⁹) Behrmann, anf. St. S. 11. Den 21. Jul. var Kong Christian endnu i Marstrand, hvorfra han skrev sit 4de Brev til Frederik I.

¹⁰) "Syvende Dag efter Ankomsten paa Rheden." Behrmann l. c. S. 17.

¹¹) 1546 den 14. Jul. udstedtes paa Sønderborg Slot Brevene om Forliig imellem Christian II. og den regierende Konge Christian III. (Jvf. Behrmann. l. c. S. 68 og 152.) Siden blev han paa Sønderborg Slot indtil 1550.

¹²) Hvitfeldt (II. 1544) og efter ham Andre (Schlegel, Gesch. der Oldenb. Könige, I. 132. Kønigsfeldt. Tab. II, not. 41.) lade ham d. 17. Febr. 1549 bryde op fra Sønderborg. Men at Christian II. endnu d. 31. Dec. 1549 var paa Sønderborg, viser hans Brev, aftrykt hos Behrmann. l. c. S. 180. Jvf. S. 85, hvor han dog ikke angiver nogen bestemt Dag for Christians Sammenkomst med Christian III. og dennes Broder Hertug Johan paa Hagenskov Slot, eller for hans Ankomst til Kallundborg.

¹³) Dødsdagen d. 25. Januar antager Werlauff, anf. St. S. 4. Not. 5 (efter *Magn. Mathiæ* Series. Gram Not. in Meurs. col. 788. Krags Christian III. Hist. I. S. 406). Ligeledes Kønigsfeldt. Tab. II. not. 42. (Andre have d. 20, 22, 24 Jul., hvilken sidste Dag, "St. Povels Aften", efter Hvitfeldt II. 1544, i Almindelighed anføres; f. Ex. hos Behrmann, Chr. II. Fængselshist. S. 89.)

[14]) Schlegel: ("Urkunden von der Vermählung K. Christian II. mit Elisabeth von Oestreich und Burgund") Samml. zur Dän. Gesch. II. 4. S. 60. 68.

[15]) Blandt hendes Lærere var Adrian fra Utrecht, siden, som Pave Hadrian VI.; maaskee ogsaa Lud. Vives. Jvf. C. H. Kalkar; ("Isabella von Oestreich, eine histor. Skizze, mit Urkunden") Schlesw. Holst. Lauenburg. Archiv f. Staats- und Kirchensch. V. 1843. S. 447. 48.

[16]) Christian II. vilde først have begieret til Ægte Isabellas tre Aar ældre, ved Skiønhed udmærkede Søster Leonore; men hun var allerede lovet til Kong Johan III. i Portugal. (s. *Altmeyer* Isabelle d'Autriche & Christiern II. Brux. 1842. p. 6.)

[17]) Paa denne Dag (Løverd. efter St Olufs Dag, d. 29. Jul., som 1514 indfaldt en Løverdag) er Erik Valkendorfs Beretning om Ankomsten skrevet. (D. Mag. II. S. 27—30.) Samme Dag kom Prindsessen i Land, svag af Søsyge, "Længsel og Sorg." Valkendorfs Brev, af 6. Aug. sammest. S. 30. 31. Følgende Torsdag, d. 10. Aug. skeete Indtoget; Kroningen d. 12te. Jvf. Beretningen af et Dienvidne, aftrykt hos Werlauff "om danske Kongers Kroning og Salving." Molbechs Nord. Tidsskr. IV. 180—182.)

[18]) Petr. Olai, Scr. R. Dan. I. p. 96. Hvitfeldt. II. 1107. Schlegel, Gesch. der Oldenb. Kön. I. 91.

[19]) Der tvistedes, om hun døde i den catholske eller lutherske Tro. Jvf. Gram i Vid. S. Skr. V. S. 4—6. Kalkar, anf. St. S. 486. (Notarial-Beretningen af Præsten Thomas Blankaert, ved Sognekirken Zwynarde, om Dronningens Død og Begravelse: *Willems* Belgisch Museum II, 2. p. 224—30. (Eftertrykt hos Kalkar, l. c. p. 509—19.) Christian II. Brev til Luther om hendes Død, af 28. Jan. (aftrykt efter *Mencken*, Scr. Rer. Germ. II. 652, hos Kalkar. S. 509—12.) Efter alle rimelige Grunde har Isabella, siden hun (i Slutn. af Marts 1524) i Nürnberg skriftede for Ad. Osiander og nød Nadverens Sacramente under den dobbelte Form, holdt fast ved

Luthers Lære. Jvf. Allen, l. c. pag. 52. 53. Hun var i Tydskland fra Marts til Mai, da hun, efter Kongens Anmodning, vendte tilbage til Nederlandene. Siden var hun igien i Novbr. 1524 i Berlin; i Beg. af 1525 reiste hun syg med Kongen tilbage til Brabant; begge toge fra den 2. Febr. deres faste Ophold i Lier, en liden Stad ikke langt fra Mecheln, hvor Isabellas Svaghed bestandig tiltog, og hvor man d. 2. Mai skilte hende ved hendes Børn. Den 5. Decbr. kom hun, allerede dødssyg, med Christian til Zwynarde, hvor hun døde.

[20]) Om hendes Monument i denne Kirke og dets Skiebne, s. *Willems*, l. c. p. 235. Kalkar. S. 488. 89. *Altmeyer*, anf. St. p. 35.

[21]) Petr. Olai, S. R. Dan. I. p. 196. Andre (f. Ex. *Svaning*, Christ. II. p. 164, og Hvitfeldt, II. 1132) have d. 22. Febr. Lackmann, I. 337 antager Aaret 1517. Jvf. Kønigsfeldt. Tab. 2. not. 47.

[22]) Hamelmann, Oldenb. Chron. S. 233. Hvitfeldt. II. 1392.

[23]) Petr. Olai, S. R. Dan. I. p. 196 beretter deres Tvillingfødsel, og efter ham Hvitfeldt. II. 1140. Efter Svaning, p. 97 var derimod Maximilian f. 1519 og Philip 1520, hvilket dog Dorotheas Fødselsaar gjør mindre rimeligt.

[24]) Svaning. p. 98. Lackmann. I. S. 337.

[25]) Hvitfeldt. II. 1428. Jvf. Gram, i Vid. S. Skr. V. S. 18 (hvor Hvitfeldts og Andres Feil rettes). Kønigsfeldt. Tab. II. Not. 54.

[26]) Lackmann. I. S. 337. 508.

[27]) Gram "om Christine af Danmark, K. Christian II. Datter, Hertuginde af Mailand og af Lothringen." Vid. S. Skr. V. S. 120. (I denne Afhandling er med Forf.s sædvanlige Lærdom og Kritik Alt, hvad til den Tid var bekiendt om denne mærkværdige Fyrstinde, benyttet. Af udenlandske Efterretninger om Christine fortiener bl. a. Brantomes, der i høi Grad berømmer hende, Opmærksomhed.)

XXXV. Frederik den Förste,

Søn af **Christian** I. og **Dorothea** af Brandenborg, født d. 3. Sept. 1471 [1]; efter sin Faders Død, (1482) tilligemed **K. Hans**, Hertug i Slesvig og Holsteen under sin Moders Formynderskab, og blev opdraget hos hende i Kallundborg; sendtes 1483 til Cøln for at studere, og erholdt et Canonicat i dette Stift, men forlod Cøln og kom tilbage 1485 [2]; den ham tilfaldne Deel af Hertugdømmerne tog han i Besiddelse d. 5. Jan. 1490 [3]; valgt til Konge af en Deel af den danske Adel i Januar 1523 [4]; hyldet, imod at give en Haandfæstning, i Viborg d. 26. Marts [5]; kronet i Kiøbenhavn, af den svenske Erkebiskop **Gustav Trolle**, d. 7. Aug. 1524 [6]; døde, 62 Aar gammel, Skiærtorsdag d. 10. Apr. 1533 paa Gottorp Slot [7]; begravet i Slesvigs Domkirke [8]; regierede som Konge i 10 Aar.

Dronninger.

1) **Anna**, Datter af Churfyrste **Johan** af Brandenborg og **Margrethe** af Saxen, født d. 27 Aug. 1487 [9]; ægtede i sit 15de Aar Hertug **Frederik**, d. 10. April 1502 i Stendal [10], og blev Stammemoder for det efterfølgende Oldenborgske Kongehuus; død i sit 27de Aar d. 3. Mai 1514 [11]; begravet i Bordesholms Klosterkirke.

2) **Sophia**, Datter af Hertug **Bogislaw** X. af Pommern og **Anna** af Polen, født 1498, [12] ægtede i sit 20de Aar Kong **Frederik** I. i Kiel d. 9. Oct. 1518 [13]; kronet d. 13. Aug. 1525 i Kiøbenhavn

(under Rigsdagen)[14]; død i sit 70de Aar d. 13. Mai 1568 i Kiel,[15] og bisat i hendes Ægteherres Grav i Slesvig.

Børn.

A. Med Dronning **Anna**:

1) **Christian** (III.), født 1503; Hertug af Slesvig og Holsten 1533; Konge 1534; død 1559.

2) **Dorothea**, født 1504[16]; forlovet 1525, gift 1526, med Markgreve **Albrecht** af Brandenborg, den første Hertug af Preussen (f. 1490; d. 1568)[17]; døde d. 20. Marts 1568.[18]

B) Med Dronning **Sophia**.

3) **Hans**, (**Johan** den Ældre) født 1521[19]; Hertug af Slesvig og Holsten efter Landenes Deling 1544; fik en Deel af Ditmarsken ved Erobringen 1559; døde ugift i Haderslev, hans sædvanlige Opholdssted, d. 2. Oct. 1580[20]; begravet i Slesvigs Domkirke, d. 14. Febr. 1581.

4) **Elisabeth**, født d. 14. Oct. 1524[21]; opdraget i sin Ungdom ved Halvbroderen **Christian** III. og hans Dronnings Hof[22]; gift 1) med Hertug **Magnus** af Meklenborg, Biskop af Schwerin[23] (født 1509; død 1550) i Kiel d. 16. Aug. 1543. 2) Med Hertug **Ulrich** af Meklenborg, Biskop af Schwerin, en Fætter til Hertug **Magnus** (f. 1528; d. 1603.) Brylluppet holdtes i Kiøbenhavn d. 16. Febr. 1556[24]. Hertuginde **Elisabeth** døde paa hendes Fødselsdag 14. Oct. 1586 paa Giedsør Gaard paa Falster[25]; begravet i Güstrows Domkirke.

5) **Adolph**, født d. 25. Jan. 1526 i Flensborg[26]; Hertug af Slesvig og Holsten (1544), og Stamfader til de holsten-gottorpske Linier; Bisp i Slesvig 1546; gift i Dec. 1564 paa Gottorp, med **Christina**, Datter af Landgreve Philip den Høimodige af Hessen[27]; død d. 1. Oct. 1586 paa Gottorp Slot; begravet i Slesvigs Domkirke.

6) **Anna**, (f. 1527?) døde ganske ung af Pest, i Flensborg, 1535; begravet i Slesvigs Domkirke.

7) **Dorothea**, født 1528[28]; gift 1573 i sit 45de Aar med Hertug **Christoffer** af Meklenborg, Biskop af Ratzeburg (f. 1537, d. 1592.)[29] Dorothea døde allerede d. 11. Nov. 1575; begravet d. 8. Dec. i Güstrow, hvor hendes Søster **Elisabeth** lod opreise et Monument over hende.[30]

8) **Frederik**, født 1529[31]; Bisp i Slesvig og i Hildesheim 1551[32]; død d. 27. Oct. 1556 i Kiel[33]; begravet i Slesvigs Domkirke.

---

¹) (Tirsdag før Vor Frues Fødselsdag.) Hvitfeldt. II. 1237. Christiani, I. S. 119. Lackmann S. 105 nævner de forskjellige, meer eller mindre urigtige Angivelser af Frederik I. Fødselsaar. Jvf. Christiani, II. 48. Anm. 81; og Königsfeldt, Tab. 2, not. 74. Han blev opkaldt efter sin Moders Farfader, Churfyrsten Frederik I. af Brandenborg.

²) Hvitfeldt. I. 979. 1239. Schlegels Gesch. der Oldenb. Kön. I. 134.

³) Paa denne Dag udstedtes et Brev om Delingen, saaledes som den i Hertug Frederiks umyndige Alder var afgjort imellem K. Hans og hans Moder; en Forening og et Forbund imellem begge Brødre sluttedes 11. Aug. 1490. (Hvitfeldt. I. 1239. Schlegel. I. S. 135.)

[4]) Den 29. Jan. 1523 bragte **Mogens Munk** ham i Husum den jydske Adels Tilbud om Kronen. (Schlegel, I. 141. 145.) D. 5. Aug. 1523 tilbød det Norske Raad i Bergen ham Kronen. (Hvitf. II. 1267.)

[5]) Hvitfeldt. II. 1251. 1252.

[6]) Hvitfeldt. II. 1268. (Om Aarsagerne til den Synderlighed, at Frederik I. lod sig krone af den fordrevne svenske Erkebiskop, som endog var en ivrig Tilhænger af **Christian** II., s. Werlauff, Nord. Tidsskr. IV. S. 203.) I Norge blev han ikke kronet, skiøndt det flere Gange var bestemt, og kom aldrig til dette Rige; kaldte sig ogsaa altid kun: "udvalgt Konge til Norge." Jvf. Schlegel. I. 153.

[7]) Om Dødsdagen s. Christiani. II. S. 48. not. 81. Skiærtorsdag, som Hvitfeldt, der ellers S. 1393, har d. 3. Apr., nævner, indfalder derimod d. 10de.) Jvf. Pontoppidan, Marm. Dan. II. p. 2. Gram, Meurs. col. 806. S. R. D. I. 41. (Königsfeldt. t. 2 not. 77.)

[8]) Hans Monument af italiensk Marmor (som skal være af Caprara i Milano) beskrives i J. Schrøders Gesch. und Beschr. der Stadt Schlesw. 1827 S. 83.

[9]) Hübners geneal. Tab. Tab. 177. Voigtel Tab. 123.

[10]) Jvf. Køngsfeldt. Tab. II. not. 79. Bryllupet holdtes med stor Pragt; Medgiften var 15,000 rh. Gylden. **Frederik** I. var den sidste danske Konge, der fik pavelig Dispensation til sit Ægteskab, da han var beslægtet med **Anna** i tredie Led. (Pontoppidan Ann. II. 717.)

[11]) Hvitfeldt. II. S. 1103. 1393. Lackmann. I. S. 219. Et Gravmonument af Metal over denne Dronning, med hendes og Kongens Billeder i Legemsstørrelse, findes i Bordesholms Kirke. (Christiani. I. 267. II. 49.)

[12]) Køngsfeldt. Tab. 2. not 81, efter Hübner Tab. 199.

[13]) Chytræi Saxonia. a. 1518. Lackmann I. 233. Christiani. I. 292.

[14]) Chron. Skibyense. S. R. D. II. 580. Grams Meurs., col. 800. (Jvf. Werlauff, i. Molbechs nord. Tidsskr. IV. 205.)

[15]) Lackmann, I. S. 585. 593. Olearii holst. Chronik. Stamt. ved S. 14. Hun rostes for hendes ualmindelige Skiønhed og store Fromhed. (Schlegel I, S. 138. "Regis venustissima conjux." Chron. Skib. l. c.)

[16]) Hvitfeldt, II. 1393. *Cypræi* Ann. Episc. Slesvic. p. 427.

[17]) Hvitfeldt, II. 1290. (jvf. S. 1287. Brudeskatten var, ligesom Dr. Annas, 15,000 rh. Gylden. Hertug Albrecht, der 1533 havde rustet sig til Hielp for Christian II., giorde nu Afkald paa al Arveret.)

[18]) Buchholz, Gesch. Brandenburgs. III. S. 218. 19.

[19]) Lackmann, I. 346. Christiani, II. S. 50.

[20]) Han havde 1559 villet ægte hans f. A. afdøde Broders, K. Christian III. Enke Dorothea; men opgav det, da Melanchton (20. Aug. 1559) og andre Theologer yttrede sig derimod. Lackmann. I. S. 660. Om Begravelsen S. 661.

[21]) Christiani II. [50.

[22]) Jvf. *Joh. Caselius* de laudibus Elizabethæ Cimbricae. Rostock. 1586. 4. Werlauff, i Histor. Tidsskr. III. p. 25—27.

[23]) Han var den første Bisp i dette Stift, som giftede sig. (*Beehr* Rer. Meklenburg. lib. V. p. 743.) Ogsaa denne Prindsesses Medgift var 15,000 Guldgylden.

[24]) Hvitfeldt, II. 1552. Krags Christ. III. Hist. I. 385. (Jvf. Ryge P. Oxes Levnet. p. 94. 96.)

[25]) Paa Hiemreisen fra et Besøg i Danmark hos hendes Datter Dronning Sophia, som, tilligemed K. Frederik II., fulgte Elisabeth og Hertug Ulrik til Gedsør, hvor Hertuginden blev syg og døde efter 14 Dages Forløb. Hendes Liig blev kort efter overført til Güstrow, og blev begravet d. 23. Nov. i

Domkirken, hvor et Monument over hende findes. (s. Werlauff, i Histor. Tidsskr. III. S. 28. 29.)

[26]) Lackmann, I. S. 346. 347. not. 9, hvor Aaret og Fødselsdagen bevises.

[27]) K. Erik XIV. af Sverrige havde ogsaa friet til hende. Bryllupsdagen (i Decbr.) angives forskielligt. (Christiani. I. S. 402. not. 99.) Hun døde d. 13. Mai 1604. (Lackmann. II. S. 213 og 219.)

[28]) Lackmann. I. 339.

[29]) Jvf. Werlauff, histor. Tidsskr. III. 25. Anm. 2. Hendes Medgift var 18,000 Guldgylden, foruden 9,000 Daler i Udstyr.

[30]) Hamelmann, Oldenb. Chron. S. 421. Lackmann, I. 339. (Hvitfeldt II. S. 1349 har d. 2. Nov.) Pontoppidan, Gesta & vest. Dan. III. 273.

[31]) Hvitfeldt, II. 1393. Lackmann, I. 346.

[32]) Jvf. Kønigsfeldt, Tab. 2. not. 115.

[33]) Hvitfeldts Bispekrønike S. 14. Kønigsfeldt, not. 114 til Tab. 2.

XXXVI. Christian den Tredie[1],

en Søn af **Frederik** I. og **Anna** af Brandenborg, født paa Gottorp d. 12. Aug. 1503[2]; Hertug af Slesvig og Holsten, og hyldet i Kiel, d. 8. Jun. 1533[3]; valgt af den jydske Adel til Konge, i Byen Rye, i Tyrsting Herred, d. 4. Jul. 1534; af den fyenske Adel i Hellesø Kirke ved Odense d. 9. Jul.[4]; kom i Besiddelse af hele Riget efter Kiøbenhavns Overgivelse den 29. Jul. 1536; indførte den lutherske Reformation paa Rigsdagen i Kiøbenhavn 30. Oct. s. A.; kronet paa sin Fødselsdag d. 12. Aug. 1537 i Vor Frue Kirke i Kiøbenhavn af den pommerske Dr. Joh. **Bugenhagen**, Professor i Wittenberg[5]; deelte Hertugdømmerne med sine Halvbrødre Hans og Adolf 1544; død i sit 56de Aar efter 24½ Aars Regiering, paa Koldinghuus d. 1. Jan. 1559[6]; bisat d. 3. Februar i St. Knuds Kirke i Odense[7]; 1579 flyttedes Liget til Roeskilde[8], hvor **Frederik** II. reiste ham et Gravminde i **Christian** I. Capel[9].

Dronning.

Dorothea, en Datter af Hertug **Magnus** af Saxen-Lauenborg og **Catharina** af Brunsvig, født 1511[10]; ægtede 1525 i sit 15de Aar i Lauenburg Hertug Christian[11]; kronet med Kongen d. 12. Aug. 1537; død paa Sønderborg Slot d. 7. Oct. 1571[12]; begravet i Roeskilde Domkirke.

Børn.

1) **Anna**, født d. 22. Nov. 1532[13], ægtede i Torgau d. 7. Oct. 1548[14] Hertug **August**, siden

Churfyrste af Saxen, (f. 1526, død d. 11. Febr. 1586) og blev ved ham Moder til 15 Børn; døde 1. Oct. 1585; begravet i Freiberg.

2) **Frederik**, født 1534; Konge 1559; død 1588.

3) **Magnus**, født i Kiøbenhavn 1540[15]; Biskop af Øsel, Curland og Reval 1560[16]; udnævnt til Konge i Liefland af Czaren **Iwan Wasiljewicz**, 1570; gift d. 12. Apr. 1573 i Novogrod med **Maria**, en Sønnesøns Datter af Czaren **Ivan I.**[17]; af Czaren berøvet sine Besiddelser i Liefland 1577 i Sept., og levede siden kummerligt i Pilten i Curland, hvor han døde d. 12. Marts 1583[18]; hans Liig blev ført til Danmark, og begravet i Roskilde Domkirke.

4) **Hans** (**Johan** den Yngre), født d. 25. Marts 1545 paa Koldinghuus[19]; Hertug til Slesvig og Holsten og Stamfader til de sønderborgske Linier; fik ved Arvedelingen 27. Jan. 1564 Slottene Sønderborg, Norborg og Pløen, samt Klosteret Arensböck med Tilliggende, hvortil endnu kom Glücksborg m. m. 1582 (efter Hert. **Johan** den Ældres Død); gift: a) d. 19. Sept. 1568 paa Koldinghuus med **Elisabeth**, Datter af Hertug Ernst af Brunsvig-Grubenhagen; † d. 11. (eller 12.) Febr. 1586. b) d. 14. Febr. 1588 paa Sønderborg, med **Agnes Hedvig**, Datter af **Joachim Ernst** af Anhalt, Enke efter Churfyrst **August** af Saxen. — Hertug **Hans** døde 9. Oct. 1622 paa Glücksborg[20]; begravet i Sønderborg Slotskirke.

5) **Dorothea**, født 29. Jun. 1546[21] paa Koldinghuus; gift d. 12. Oct. 1561 i Celle, med

Vilhelm, Hertug af Brunsvig-Lüneburg (f. 1535, † 1592); død d. 6. Jan. 1617[22].

---

[1]) Schlegel, Oldenb. Kön. I. 229, har bemærket, at han var den første danske Konge, der føiede Tallet til sit Navn; formodentlig fordi Christian II. endnu levede ved hans Regieringstiltrædelse.

[2]) Hvitfeldt, I. 1495 (efter Angivelsen af hans Alder, da han 1537 blev kronet); Lackmann I. S. 343, som Schlegel og Christiani følge. Hamelmann, Oldenb. Chronik S. 238, 343, og flere efter ham, have den 13. Aug. Gebhardi giør ham et heelt Aar yngre. (s. Kønigsfeldt, tab. 2. n. 85.)

[3]) Lackmann, I. 348.

[4]) Jvf. Hvitfeldt, I. 1424. Schlegel, I. 194. (Kongen modtog dog først de jydske Stænders Hylding i Horsens d. 18. Aug. Christiani. II. 96.)

[5]) Hvitfeldt, I. S. 1495. Krag, Christian III. Hist. ved Sandvig. S. 172. (Histor. Beretning om Christian III. Kroning af Werlauff, i de af Münter udg. "Actstykker om Christ. III. og Dr. Dorotheas Kroning." Kbh. 1831. Fol. p. XXIII—XXXII.)

[6]) Hvitfeldt, I. S. 1554. Schlegel, I. 227. Efter en i nogen Tid tiltagende Svagheb, blev han d. 23. Dec. sengeliggende af en Byld, som med stor Smerte var brudt op i det høire Been. Jvf. Krag og Stephan. Hist. af K. Christian III. ved Sandvig. S. 397—400. (Det her anførte Haandskrift tillægger Kongen 12 Aars Sygelighed, efter Hvitfeldt, II. 1555, særdeles af den gyldne Aare.)

[7]) Krag og Stephanius ved Sandvig. S. 400.

[8]) Krag l. c. Resens Frederik II. Krøn. S. 315 har derimod 1578, som det Aar, da Ligets Flytning "uden stor verdslig Pragt" foregik. Christian III. havde selv begieret at hvile i dette Capel (sfr. S. 4.).

[9]) Det var allerede bestilt i Nederlandene 1569, og skulde koste omtrent 3000 Daler. (Histor. Tidsskr. IV. 669; jvf. Ny D. Mag. IV. 669.)

[10]) Hübners Tab. 153. (Kønigsfeldt.)

[11]) Hun tillægges udmærket Skiønhed (Schlegel. I. 181); og Billedet, man har af denne Dronning i ældre Aar, er ikke uden Spor deraf. Dog var Giftermaalet imod Frederik I. Villie. (Hvitfeldt, II. 1287. Christiani, II. 18.)

[12]) Lackmann, I. 601. Schlegel, I. 230. (S. 265 urigtigt: i Kolding.) Dorotheas Livgedinge var fra 1548: Koldinghuus, Randers-Gaard med Thorup, Østrup m. m., Aaekiær Gaard, og Stæderne Randers og Kolding (Hvitfeldt. II. 1542).

[13]) Lackmann, I. 494, Anm. Christiani, II. 290. Not. 318. (Andre, f. Ex. Gebhardi og Hübner: den 25. Nov.)

[14]) Efter Ny D. Mag. I. 365. (Hvitfeldt, II. 1542, Christiani, II. 290, og Andre have den 12. Oct. jvf. Kønigsfeldt, Tab. II. not. 118.) Dronning Dorothea, Christian III. Søster, Frøken Dorothea, og Brudens Farbroder, Hertug Hans, fulgte hende til Czaren. Følget brugte 513 Heste, foruden 138 Heste for 23 Rustvogne.

[15]) Fødselsdagen er uvis. Krag (ved Sandvig, S. 224) har d. 7. Sept. Andre have den 14., 23., 26. August. Jvf. Kønigsfeldt, Tab. II. not. 129.

[16]) Han fik de to første Bispedømmer ved Afstaaelse af Joh. von Münchhausen; og var allerede i Foraaret 1559 paa Øsel for at besee Landet; (Resen, Fred. II. S. 5.) tog siden sin Residents i Arensburg; men kom allerede 1561 tilbage til Danmark (jvf. Christiani II. 372. Schlegel I. 240.)

[17]) Könìgsfeldt, Tab. II. Hun deelte Magnus' Skiebne, og levede med ham i Pilten til hans Død 1583; lod sig da overtale af Czaren Boris Godunow til at vende tilbage til Rusland, og blev der indsat i Kloster. En Datter, Maria, som hun havde med Magnus, var født 1580; † 1588.

[18]) Efter G. F. Müller, Samml. zur Russ. Gesch. V. 1. 1760. S. 34. Schlegel S. 279. (Resen, Fred. II. Krøn. S. 337, har 18. Mai 1583.)

[19]) Hvitfeldt, II. 1538. Marm. Danica. II. 26. Lackmann, I. 500.

[20]) Lackmann, II. S. 549. Marm. Dan. II. p. 26. (Nogle angive d. 9. Nov. som hans Dødsdag.) Jvf. om Hertug Hans og hans Giftermaal m. m., Königsfeldt, Tab. IV. not. 3—10.

[21]) Hvitfeldt, II. 1540. (Ham følger Königsfeldt, Tab. II. not. 138.) Helvader og Lackmann, I. S. 494, have d. 9. Jun.

[22]) Königsfeldt, Tab. II. not. 140; (efter Hübner. Tab. 191.)

XXXVII. Frederik den Anden,

en Søn af **Christian** III. og **Dorothea** af Lauenburg, født d. 1. Jul. 1534 [1] i Haderslev; hyldet som Thronfølger i Viborg, Odense, Ringsted og Lund 1542 [2], i Oslo 1548; tilbragte, efter Faderens Villie, Aarene 1554 til 1559 paa Malmøhuus [3]; var 1557, og til Foraaret 1558 i Tydskland, hos sin Svoger Churfyrst August af Saxen og fl. St. [4]; kom d. 7. Jan., 1559, nogle Dage efter Christian III. Død, til Kolding, og tiltraadte i sit 25de Aar Regieringen over Danmark, Norge og Hertugdømmene; befrigede og indtog i Jun. Maaned s. A., i Forening med sine Farbrødre, Landet Ditmarsken (fra Underkastelsen, d. 15. Jun. 1559, en Deel af Holsten); underskrev sin Haandfæstning d. 12. Aug., og blev kronet i Vor Frue Kirke i Kiøbenhavn af Bisskoppen i Lund, *Nic. Palladius*, d. 20. Aug. s. A. [5]; døde efter nogle Maaneders Svagelighed [6], i sit 54de Aar paa Antvorskov Slot, Skiærtorsdag den 4. April 1588, efter 29 Aars Regiering; høitideligt begravet den 5. Aug. i Roskilde Domkirke i Christian I. Capel, hvor et Monument over denne Konge, liigt Christian den Tredies, blev opreist efter Christian IV. Befaling [6 b].

Dronning.

Sophia, en Datter af Hertug **Ulrik** af Meklenborg og K. Frederik I. Datter **Elisabeth**, (S. 126) født i Wismar d. 4. Sept. 1557 [7]; trolovet med **Frederik** II. (som da var i sit 37te Aar, Bruden i sit 15de)

i Sommeren 1571; holdt Bryllup paa Kiøbenhavns Slot, d. 20. Jul. 1572[8]; kronet i Vor Frue Kirke d. 21. Jul. af Siællands Bisskop Dr. Poul Madsen; levede efter Kongens Død i 43 Aar paa Nykiøbing Slot paa Falster, hvor hun døde d. 4. Oct. 1631, i sit 75de Aar[9]; begravet i Roskilde Domkirke.

Børn.

1) **Elisabeth**, født d. 25. Aug 1573 paa Koldinghuus[10]; gift d. 19. Apr. 1590 paa Kronborg med Hertug Henrik Julius af Brunsvig-Wolffenbüttel (f. 1564; † 20. Jul. 1613); døde i Brunsvig d. 29. Jul. 1626[11].

2) **Anna**, født d. 12. Decbr. 1574[12] paa Skanderborg; ægtede Jacob VI. Konge af Skotland (siden efter Rigernes Forening: Jacob I.)[13] den 24. Nov. 1589, paa Aggershuus Slot, hvor Vielsen skeete ved Jacobs Hofcapellan, Dav. Lyndsay[14]; Dronning i Storbritanien og Irland 1603, døde d. 2. Marts 1619 i Hampton-Court[15]; begravet i Westminster (13. Mai 1619.)

3) **Christian**, født 1577 paa Frederiksborg; Konge 1588 (under Formynderskab fra 1588—1596); død d. 28. Febr. 1648.

4) **Ulrik**, født d. 30. Decbr. 1578 paa Koldinghuus; Bisskop af Slesvig 1602[16], og af Schwerin 1603[17]; døde ugift i Bützow d. 27 Marts 1624[18]; begravet i Roskilde Domkirke. (1642.)

5) **Augusta**, født d. 8 Apr. 1580 paa Koldinghuus[19]; gift i Kiøbenhavn d. 30. Aug. 1596 med Johan Adolph af Holsten Gottorp (f. 1575;

† 1616)[20]; døde paa Husum Slot d. 5. Febr. 1639.

7) **Hedvig**, født d. 5. Aug. 1581 paa Frederiksborg[21]; gift d. 10. Sept. 1602[22] i Dresden med Churfyrsten **Christian** II. af Saxen (f. 1583; † 1611); levede 30 Aar som Enke, og døde 26. Nov. 1641 paa Lichtenburg[23]; begravet i Freiberg (Jun. 1642).

7) **Hans**, født d. 26. Jul 1583 i Haderslev[25]; reiste til Rusland og blev forlovet med **Axinia**, Datter af Czaren **Boris Gudenow**, 1601[26]; døde i Moskwa d. 28. Oct. 1602; hans Liig blev, efterat være d. 24. Nov. 1602 begravet i den tydske Kirke i en Forstad ved Moskwa, 1637 ført til Danmark[27], og bisat i Roskilde Domkirke.

---

[1]) Resen, Fred. II. Krønike, i Fort. Schlegel, I. 232. Formodentlig Natten imellem 30. Jun. og 1. Jul., da snart den ene, snart den anden af disse Dage anføres. Cypræus, Hamelmann og Lackmann f. Ex. have 30. Jun. (jvf. Køningsfeldt, tab. 1. not. 120.) Hans Fødsel indtraf netop da den jydske Adel tilbød hans Fader Thronen, efter Frederik I. Død, og dens Sendebud vare Faddere ved Prindsens Daab. (Krag ved Sandvig, I. S. 70). Allerede i den Kiøbenhavnske Reces af 30. Oct. 1536 blev han erklæret for Thronfølger. (Krag, I. 159.)

[2]) Hvitfeldt, II. 1526. Schlegel, I. 232.

[3]) Krag, I. S. 373. Ikke efter Prindsens Ønske, og uden Tvivl efter Raad af Cantsleren Joh. Friis. (Jvf. Histor. Tidsskr. V. 424.) Prindsen havde havt to Lærere, begge danske, Christoffer Michelsen, der blev Kannik i Roskilde, og Historikeren Joh. Svaning, der var hos ham i 13 Aar indtil 1553. Dog lærte han kun lidet (som han selv i ældre Aar ofte klagede over), skrev helst, men med Møie og slet Dansk; læste

Bibelen flere Gange paa Tydsk, og lod trykke to Samlinger af tydske Bibelsprog. Om hans Opdragelse s. bl. a. hans tydske Hofpræst C. Knopfs Liigpræd. (1588) Fol. B. 2.

4) Resens Fred. II. Krøn. Fort. fol. d.

5) Den siællandske Biskop, P. Palladius, blev ved Sygelighed hindret fra at forrette Kroningen. (Resens Fred. II. S. 29.) R. Reravii Fred. II. Kronings og Bryllupshist. Kbh. 1568.

6) Kongens egentlige Sygdom begyndte d. 12. Febr., Dagen efterat han fra Haderslev var kommen til sin Broder Hertug Hans paa Sønderborg, som den 14. Febr. holdt Bryllup med Enke-Churfyrstinden af Saxen, Agnes Hedvig; men "han havde et Aar tilforn ikke været ved sin rette og fulde Helbred og Styrke." Resen. S. 353. Da han følte sig syg, paaskyndte han, saameget han kunde, sin Hiemreise fra Haderslev til Siælland, kom d. 3. Marts til Odense, gik den 6. Marts fra Nyborg over til Korsør, og kom om Aftenen til Antvorskov, hvor Sygdommen, "en idelig og hidsig Febris og tør Hoste" tiltog, saa at "ham omsider forgik al Lyst og Begierlighed til Mad og Øl." Endnu paa sin Dødsdag (han døde Kl. halv fem om Efterm.) lod han holde Gudstieneste for sig i Salen, og sang "med høi og klar Stemme med de Andre for og efter Prædiken." (Resen. S. 355.) Om hans Charakteer og Levemaade, sst. S. 356. 57. "Han brugte undertiden ikke allene Nødtørftighedens, men ogsaa Glædens Bæger" — hedder det her; men ogsaa S. 356: "ikke som nogen uforskammet og usandfærdig haver skrevet, det han ved Drik og anden Overflødighed skulde selv have foraarsaget sin Sygdom." Dette har tydeligt Hensyn til A. S. Vedels Liigpræd. (fol. C. 4) og til den tydske Hofpræst Cph. Knopfs Leichpredigt (fol. E. 4). Jvf. Histor. Tidsskr. III. S. 72-74. Om Kongens Sygdom og Død sst. S. 75-78.

6 b) Resens Fred. II. Krøn. 363 fgg.

7) Rudlof, Mecklenb. Gesch. II. 91. Hun var opkaldt efter sin Mormoder, Frederik I. Dronning Sophia, der selv holdt hende over Daaben.

8) Hendes Medgift var 30,000 Daler, foruden Udstyret. (s. Ny D. Mag. IV. 270-76). Hendes Indkomster som Dronning til Haandpenge vare først 1000 gode Dalere af Helsingørs Told;

1575 forhøiedes de til 2000, og 1584 til 3000 Dalere. Om Indkomsterne af hendes saakaldte Livgedinge (Krongodset i Lolland og Falster) som beregnedes til 18,500 Rdl. aarlig, foruden 4—5000 Rdl. i uvis Indtægt, s. P. Oxes Levnet ved Ryge. S. 262.

⁹) Hun blev anseet for den i privat Formue rigeste Dronning i sin Tid; og ved hendes Død vurderedes hendes Efterladenskab til 2,825,000 Specie Rdl.; af forarbeidet Guld allene efterlod hun 288 Pund, og 1936 Pd. Sølv, foruden en betydelig Deel, som forlods var bestemt for to af hendes Døttre; i Juveler for 134,000 Rdl. og i rede Penge 128,000 Rdlr. Om Dronning Sophia, hendes Levnet, Charakteer, Huusholdning og Formue, s. bl. a. J. H. Schlegel, i Samml. zur dän. Gesch. II. 4. S. 131—172. E. C. Werlauff, Sophia af Meklenborg, Dronn. til Danm. og Norge o. s. v. Hist. Tidsskr. III. S. 30—80.

[10]) Resen, Frederik II. S. 272. (Hun blev først døbt to Maaneder silbigere, d. 25. Oct. Hist. Tidsskr. III. S. 49.)

[11]) Resen, Fort. fol. D. 2. Schlegel, II. S. 124. (Jvf. Königsfeldt, Tab. II. not. 143, efter den ved Hertuginde Elisabeths Død prægede Medaille. Hübner har urigtigt: 1625.)

[12]) Hamelmann Oldenb. Chron. S. 414. Cypræus, Lackmann, A. Vedels Chronologie, efter hans Liigpræd. over Frederik II. og fl. (Königsfeldt, not. 146.) Resen, S. 278.

[13]) Hun blev først begieret til Kongens Brud ved Sendebud fra Skotland (Grev Vilh. Stuart) 1588. Jvf. Holberg. D. Hist. II. 88.) Et nyt Gesandtskab affendtes 1589, og d. 20. Aug. skeete Vielsen til Lord Keith, i Kong Jacobs Sted. Den 1ste Sept. afseilede Dronning Anna til Skotland, med en Flaade paa 14 Skibe; Storm og Uveir nødte dem til at søge ind i Norge, hvor Dronningen steg i Land i Oslo. (Chr. IV. Hist. v. Slange og Schlegel. I. 100.) K. Jacob tog meget hemmeligt den Beslutning at møde sin Brud i Norge, afseilede fra Leith, (ledsaget af hans Cantsler Maitland, og Hof-Capellanen Dav. Lyndsay, bekiendt som Digter) og steg i Land ved Oslo den 19. Nov. Slange, I. S. 29. (Jvf. *I. H. Jesse* Mem. of the Court of Engl. I. p. 20—24.) Fra Kiøbenhavn, hvortil Kongen og Dronningen i Beg. af næste A. begave sig, seilede de i Mai til Skotland (hvor Ankomsten var d. 20. Mai. sst. S. 24: men efter Tytler Hist. of Scotl. IX. p. 33, den 1. Mai.)

[14]) *Tytler*, Hist. of Scotl. Vol. IX. (1843) p. 32—334. Han har d. 23. Nov. som Bryllupsdagen; (og i Stedet for Oslo har han Upsal.) Om Kong Jacobs Giftermaal haves en egen Samling: "Papers relative to the Mariage of James VI." published for the Bannatyne-Club, by Mr. *Gibson-Ctaig*. 4.

[15]) Efter den almindelige Beretning af Vattersot. Hun havde lidt af langvarig Svaghed. I et Brev fra Jacob I. til Christian IV. (skrevet paa Dødsdagen) hedder det: "In ipsa morte ea eluxit sanctimonia, ea pietas, quæ nobis aliquod mortis solamen attulit. Nempe in *longa hac tabe*, quæ vires eius penitus attriuit, divina bonitas animum iam paraverat ad meliorem vitam . . . . acri judicio ac sensibus vegetis ad extremum usque halitum a Deo donata." Hendes Ægteskab med K. Jacob var i øvrigt ikke af de heldigste. I sin Charakteer var hun det modsatte af Kongen: "udmærket ved alle de mandlige Egenskaber, som han reent manglede." Hun tillægges Ærgierrighed, Dristighed, Lyst til Intriger og til at deeltage i Tidens politiske og religiøse Bevægelser i Skotland; men mere Snildhed, end fortrinlig Aandsevne. "Despising her timorous and pedantic husband, and yet vainly endeavouring to govern him and his councils, she failed in her objects from want of capacity." (*Jesse*, l. c. pag. 127.) Iøvrigt gialdt dette kun om Dr. Anna i Skotland; efterat hun var bleven Dronning i de forenede Riger, kunde hun mindre end før vinde nogen Indflydelse over Kongen, som hun overfaae, og mod hvem hendes Forhold ikke sielden skal have været meer end koldt og ligegyldigt; stundom neppe anstændigt. Nogle ville beskylde hende for, at hun bibragte sin ældste Søn, den rigt begavede og meget lovende Prinds Henrik af Wales, den ringe Agtelse, han viste Faderen. (*Carte* Hist. of Engl. II. 748.) Efterat Jacob I. havde besteget Englands Throne, skal han, paa Hofbesøg og Hoffester nær, have levet meget fiernet fra Dronningen. Efterretningerne om Forholdet mellem K. Jacob og Dr. Anna ere dog ikke altid paalidelige. (Jvf. Tytler. l. c. IX. p. 326. 327.) Man har i England (formodentlig dog uden Grund) antaget, at Anna, i det mindste for en Tid, var hengiven til Catholicismen og til det pavelige og spanske Parti. (*Birchs* Life of Prince Henry. p. 45. *Hor. Walpole*,

Roy. and Noble Authors. Works, III. 273.) Jvf. ogsaa Werlauff i Hist. Tidsskr. III. S. 60—61, og der anf. Skrifter.

[16. 17]) Schlegel Gesch. II. 25. Bispedømmet Schwerin var allerede bestemt ham 1590; ved Hielp af sin Morfader, Hertug Ulrik kom han 1603 i Besiddelse deraf. Han opholdt sig afvexlende i Schwerin og i Slesvig, og fik ikke det sidste Bispedømme paa Livstid før 1618. (Lackmann II. 186.) Han rostes for sit gode Hoved, Sprogfærdighed, m. m. og blev omhyggeligt opdraget, i nogen Tid tilligemed sin Broder Christian. D. 28. Decbr. 1584 fik han Mester Povel Pedersen til egen Lærer; 1587 sendtes han til Straßburg. (Jvf. Ny D. Mag. IV. 162. flg. Werlauff i Hist. Tidsskr. III. 59.)

[18]) Slange, Christian IV. Hist. S. 504.

[19]) Resen, Frederik II. S. 319.

[20]) Slange, Christ. IV. Hist. S. 100. Lackmann, II. 120. Hendes Bryllup holdtes Dagen efter Broderens Kroning. Hun skal have udmærket sig ved stor Simpelhed i Klæder, ved Reiselyst og en endnu strengere Oeconomie, end den, hvorfor hendes Moder var bekiendt. (Jvf. de af Werlauff. l. c. S. 60, Anm. 2 anførte Skrifter.)

[21]) Resen, Frederik II. S. 330. Lackmann, I. 698.

[22]) Cypræus, p. 432. Lackmann, I. 699. Forskiellige Dage hos Andre anfører Königsfeldt, Tab. II. Anm. 175.

[23]) Slange, S. 1100. Hübner Tab. 86, og 157. Lackmann, I. 699 derimod anfører d. 5. Nov.

[24]) Resen, S. 339. Hamelmann, Old. Chron. S. 414.

[25. 26]) En Ægteskabscontract blev opsat d. 20. Decb. 1601. (Axinia havde først været bestemt for den svenske Prinds Gustav, Erik XIV. Søn.) D. 1. Aug. 1602 afseilede Hertug Hans fra Danmark til Narwa,. og holdt d. 10. Sept. sit Indtog i Moskwa; d. 28. Sept. foregik Trolovelsen; d. 15. Oct. faldt han i en hidsig Feber, hvoraf han døde d. 28de s. M. Slange, Christ. IV. ved Schlegel, I. S. 302. 312—315, og de af Schlegel, Anm. 223 anf. Skrifter.) Schlegel, Oldenb. Gesch. II. S. 23—25.

[27]) Slange, Chr. IV. S. 861. Schlegel, Old. Gesch. II. 23. (Efter Marm. Dan. I. p. 6 bragtes Liget 1642 til Roskilde.)

XXXVIII. Christian den Fierde,

en Søn af **Frederik den Anden** og **Sophia** af Meklenborg, født den 12. Apr. 1577 paa Frederiksborg Slot [1]; opfostret i sin første Barndom (1577—1579) hos sin Morfader [2]; siden omhyggeligt opdraget, for en Deel i Sorø, og paa Skanderborg Slot [3]; antaget som Thronfølger i Danmark paa Herredagen i Odense, 24. Apr. 1580, og for Norge i Oslo, 25. Jan. 1582; hyldet paa de sædvanlige Steder i Danmark i Jun. og Jul. Maaned 1584; Konge, og Hertug til Slesvig og Holsten (under Formynderskab) fra 4. Apr. 1588; tiltraadte selv Regieringen i Hertugdømmene 1593, i Danmark i Begyndelsen af A. 1596 [4]; underskrev sin Haandfæstning d. 7. Aug. [5], og kronedes af Bisskoppen i Siælland, Dr. P. Winstrup, i Vor Frue Kirke i Kiøbenhavn, d. 29 Aug. 1596 [6]; seilede med sin Flaade til Vardøhuus, omkring Nordcap og til den Laplandske Grændse i Apr.—Jul. 1599 [7], og to Gange til England i Aarene 1606 og 1614; valgtes til Kredsoberst i den nedersaxiske Kreds og deeltog i Tredivеaarskrigen 1625—1629; førtes sidste Gang fra Frederiksborg Slot til Rosenborg den 21. Febr. og døde d. 28. Febr. 1648 om Efterm. Kl. 5 [8], i sit 71de Aar, efter 60 Aars Regiering; begravet den 18. Nov. 1648 i Roskilde Domkirke. [9]

Dronning.

Anna Catharina, Datter af Churfyrsten **Joachim Frederik** af Brandenborg og **Cathrina,** Markgreve **Johans** Datter i Cüstrin [10], født d. 26. Jun. 1575 i Wol-

merstad ved Magdeburg [11]; holdt Bryllup med K. Christian IV. paa Haderslev Slot d. 27. Nov. 1597 [12]; kronet d. 11. Jun. 1598; døde paa Kiøbenhavns Slot efter 16 Dages Sygdom, [13] d. 29. Marts 1612; begravet, efter høitidelig Liigfærd i Vor Frue Kirke d. 15. Apr. s. A., i Roskilde Domkirke.

Børn.

1) **Frederik**, født 15. Aug. 1599 paa Frederiksborg Slot, død d. 9. Sept. s. A.; begravet i Roskilde Domkirke [14].

2) **Christian**, ("den udvalgte Prinds," skrev sig som Thronfølger, **den 5te**) født d. 10. Apr. 1603 paa Kiøbenhavns Slot [15]; udvalgt til Thronfølger d. 25. Mai 1608, og hyldet i Kiøbenhavn 14. Marts, i Oslo 15. Jul. 1610 [16]; fulgte sin Fader, 1622, da denne med en Flaade seilede op til Bergen; blev 1625, da Christian IV. begav sig til den tydske Krig, sat til, med tre Raadgivere at forestaae Regieringen [17]); holdt Bryllup i Kiøbenhavn d. 5. Oct. 1634 [18] med *Magdalena Sibylla*, Datter af Churfyrsten Johan Georg I. af Saxen og *Magdalena Sibylla* af Brandenborg [19]; levede siden meest paa Nykiøbing Slot paa Falster; døde, paa en Reise til de bøhmiske Bade, paa Slottet Kørbitz ved Dresden, d. 2. Jun. 1647 [20]; hans Liig blev samme Aar bragt til Danmark, og efter høitidelig Liigfærd i Vor Frue Kirke d. 8. Nov. 1644, begravet i Roskilde Domkirke.

3) **Sophia**, født d. 4. Jan. 1605, død d. 7. Sept. samme Aar. [21]

4) **Elisabeth**, født d. 16. Marts 1606 paa Kiøbenhavns Slot; død d. 24. Oct. 1608 paa Skanderborg, og begravet sammesteds d. 1. Dec. s. A.[22]

5) **Frederik**, (III.) født 1609; Konge 1648; død 1670.

6) **Ulrik**, født d. 2. Febr. 1611 paa Kiøbenhavns Slot; gik 1633 i den saxiske Churfyrstes, Johan Georgs Tieneste; skudt ved Snigmorder-Haand ved Schweidnitz i Schlesien, d. 11. Aug. 1633[23]; hans Liigbegængelse holdtes med stor Pragt i Dresden d. 18. Marts 1634; Liget førtes siden til Danmark og bisattes i Roskilde Domkirke.

Med Fru **Kirsten** (Christine) **Munk**, [Datter af **Ludvig Munk**, til Nørlund og Lundegaard, og **Ellen Marsvin**] f. paa Nørlund i Jylland d. 6. Jul. 1598, indgik **Christian IV.** 1615 et morganatisk Ægteskab, og tillagde hende (1629) Titel af "Grevinde til Slesvig og Holsten"; men forviiste hende 1630 til Boller i Jylland; hvor hun døde d. 19. Apr. 1658, og blev begravet d. 23. Jul. i St. Knuds Kirke i Odense. Med hende havde Kongen følgende Børn:

1) **Anna Catharine**, født 10. Aug. 1618 paa Frederiksborg[24]; forlovet med Rigshofmesteren **Frantz Rantzau**, som druknede i Graven ved Rosenborg d. 5. Novbr. 1631[25]; død d. 20. Aug. 1633 paa Frederiksborg[26]; begravet i Roskilde Domkirke.

2) **Sophia Elisabeth**, f. d. 20. Sept. 1619,[27] paa Skanderborg Slot; gift d. 10. Oct. 1634[28] med Grev **Christian Pentz**, Amtmand i Flensborg; Enke 1652; blev derefter forlovet med **Holger**

Wind til Harrested, som forlod hende ved Corfitz Ulfeldts Fald; død 1658[29]; begravet med Moderen i St. Knuds Kirke i Odense d. 23. Jul. s. A.

3) **Eleonore Christine**, født 8 Jul. 1621 paa Frederiksborg,[30] gift d. 9. Oct. 1636 med **Corfitz Ulfeldt**, Rigshofmester, siden tydsk Rigsgreve og svensk Greve af Sølvitsborg (f. 10. Jul. 1606; † 20. Febr. 1664); fængslet d. 9. Jul. 1663 i Dover, og ført til Kiøbenhavns Slot, hvor hun (d. 8. Aug.) indsattes i "det blaae Taarn;" løsgivet af **Christian** V. (efter Dr. **Sophia Amalias** Død), strax efter Kongens Afreise til Jylland og Norge, d. 19. Mai 1685;[30. b]), og anviist Opholdssted i Maribo, hvor hun døde 16. Marts 1698; begravet i Maribo Klosterkirke 6. Apr. s. A[31]

4) **Valdemar Christian**, født 26. Jul. 1622 paa Frederiksborg Slot[32]; forlod Riget efter **Ulfeldts** Fald, og gik siden i svensk Tieneste under K. **Carl Gustav**; faldt i Slaget mod Polakkerne ved Lublin 1656.

5) **Elisabeth Augusta**, født 28. Decbr. 1623 paa Kronborg[33]; gift d. 27. Oct. 1639 med **Hans Lindenov** til Iverneæs (Vedelsborg) († i Kiøbenhavns Beleiring 1659); hun levede endnu 1674.

6) **Frederik Christian**, født paa Frederiksborg, d. 26. August 1625; død 17. Jul. 1627 paa Dalum Kloster i Fyen; begravet i Roskilde Domkirke.

7) **Christiane**, født paa Haderslev Slot d. 15. Jul. 1626[34]; gift d. 6. Nov. 1642 med **Hannibal Sehested** (f. 1609, Rigsskatmester, Statholder i Norge, siden Ambassadeur i Frankrige, af Lud-

vig XIV. ophøiet til fransk Greve, m. m.) blev Enke d. 23. Sept. 1666; døde 1670.

8) **Hedevig,** Tvillingsøster med **Christiane**; gift d. 6. Nov. 1642[35] med **Ebbe Ulfeldt,** (f. 23. Dec. 1616); Befalingsmand paa Øsel og Bornholm; gik efter **Corf. Ulfeldts** Fald i svensk Tieneste som General-Lieutenant, og fegtede i Krigen under **Christian** V. mod sit Fædreland; † 30. Jan. 1682); død i Christianstad 1679.[36]

9) **Maria Catharine,** f. paa Kiøbenhavns Slot d. 29. Mai 1628; død d. 1. Septbr. s. A. begravet i Roskilde Domkirke.

10) **Dorothea Elisabeth,** født d. 1ste Septbr. 1629[37]; blev opdraget fra 1637 i Hamborg; 1645 sendt til Cølln, hvor hun gik over til den catholske Religion, og skal være død som Nonne i et Carmeliter-Kloster d. 18. Marts 1687.[38]

---

[1]) Resen Frederik II. p. 305. Slange, ved Schlegel I. S. 57—59. Werlauff om Dr. Sophia. Hist. Tidsskr. III. S. 44—49. (Det utrykte Haandskrift af *Er. Lætus* "de nato baptizatoque primo Frederici II. filio *Christiano*," i det Kgl. Bibl. ældre Saml. Nr 2589. 4to.)

[2]) Resen. l. c. p. 308. Werlauff. l. c. S. 51. Ny Danske Mag. IV. 276—79.

[3]) Hans egentlige Lærer, Mester **Hans Mikkelsen,** som først var Rector paa Herlufsholm, siden Slotspræst ved Frederiksborg, blev af **Frederik** II. antaget til Prindsens "Tugtemester" d. 15. Nov. 1582 i hans fjette Aar; tilligemed hans Broder **Ulrik,** bleve endeel Adelsmænds Sønner opdragne med **Christian** i flere Aar; og en Hielpelærer for disse, **Ludvig Ludvigsen** antaget 24. Nov. 1583. Til Sorøe kom **Christian** i August 1584. (Instrux for **Johan Svane,** Embedsmand paa Sorøe 1. Aug.

1584.) Under den derværende Rector M. Nic. Jørgensen lærte han det tydske, franske og latinske Sprog, Mathematik og Historie. (C. C. Brochmand, Or. in exequiis. Chr. IV. p. 13.) Hans "Hofmester" (Gouverneur) var Henrik Ramel; og synes det, at Christian og Ulrik begge vare komne til Skanderborg i Nov. 1586 (Ny D. Mag. IV. 166.) Om Hans Mikkelsen, der synes at være bleven hos Christian indtil hans Myndighedsaar, s. Schlegels Overs. af Slange. I. 62. 63. Werlauff l. c. S. 57. 58. Han døde som Forstander for Sorøe Skole 1601.

[4]) Schlegels Overs. af Slange I. S. 161. 62.

[5]) Schlegel Old. Kön. II. S. 14. Overs. af Slange I. 205.

[6]) Aug. Erich ausführl. u. wahrhaft. Beschr. von Christ. IV. Krönung zu Kopenh. ib. 1597. 4. (m. fl. Skrifter, som Schlegel opregner. Slange I. 214.)

[7]) Jvf. Anm. til "K. Christ. IV. egenhændige Breve, o. s. v. udg. af C. Molbech." I. S. 2; og de her anførte Beskrivelser.

[8]) Om Kongens Sygdom og Død, s. bl. a. Hofpræsten Dr. Laur. Jacobsens Dagbog (Kbh. 1779) S. 23—29. Sammes Liigpræd. over K. Christ. IV. Kbh. 1649. fol. F. 4. G.

[9]) Dr. Laur. Jacobsens Dagbog S. 35. Under det af Christian IV. opførte nye Gravcapel (jvf. Marm. Dan. I. p. 7. Thuras Vitruv. Dan. II. p. 138. Tab. 83.) bestemt til at Sarkophager og Monumenter der kunde opreises, ere Kongens og Dronningens Liig bisatte i den mellemste Gravhvælving. (Behrmanns Beskr. af Roskilde. S. 86. 87.) Capellet, som nu (1845) prydes med Malning, skal derefter modtage denne Konges og Frederik III. tilligemed deres Dronningers Levninger, og et Monument over Christian IV.

[10]) Jvf. Hübners Tab. 178. Buchholz Brandenburg. Geschichte. III. 535.

[11]) Liigpræd. over Dr. Anna Cathrina. af H. P. Resen. Kbh. 1612. 4. fol. E. (Hendes Kroningsdag ansætter han til d. 12. Jun. 1598. Slange, S. 136, har d. 11. Jun.) Efter Resens Beretning, fulgte hun Christian IV. to Gange til Norge.

[12]) S. den over Bryllupper prægede Medaille. (Danske Myntværk. Christian IV. Tab. III. Nr. 1. 2.) Lackmann II. S. 131. Nogle have urigtigt: d. 20. Novbr.

[13]) D. 13. Marts blev hun angrebet af "en farlig Kolde-syge." (Resens Liigpr.)

[14]) *I. A. Cypræus* Ann. Ep. Slesv. p. 431. (Jvf. Slange Chr. IV. S. 151. Marm. Dan. I. pag. 8.)

[15]) Laur. Jacobsens Liigpræd. over den udv. Pr. Christian V. Kbh. (1649.) Slange. S. 187. (Jvf. Schlegels Overs. I. 333.) Marm. Dan. I. p. 9. (*Cypræus* har derimod d. 16. April.)

[16]) Om Prindsens Ungdomslærere og Opdragelse, s. bl. a. Laur. Jacobsens Liigprædiken. Nyerup Charakterist. af K. Christian IV. Kbh. 1816. S. 82. (Jvf. K. Christian IV. egenhænd. Breve. I. S. 37. 66.)

[17]) Nyerup. anf. St. S. 82. 83.

[18]) Om dette navnkundige, med her forhen useet Pragt feirede Bryllup, s. bl. a. Slange, S. 778—786. Nyerup, l. c. S. 83—111; af andre Kilder især: G. Holst Triumphus nuptialis Danicus, &c. Kopenh. 1635. 4. og *C. Ogier:* Ephemerides h. iter Danicum, &c. Paris. 1656. 8. p. 78—93.

[19]) Hun blev senere (1652) anden Gang gift med Hertug Fredrik Vilhelm af Saxen-Altenburg, og døde d. 6. Jan. 1668.

[20]) Jacobsens Liigpr. over Prinds Christian V. Slange. S. 1445. Winkelmann. S. 365. Indskriften paa Kisten har derimod d. 7. Jun. (Marm. Dan. I. p. 9.) Prindsen var endeel Aar syglig, og for meget hengiven til stærk Drik. (s. de hos Nyerup. S. 144, 145 anførte Skrifter.)

[21]) Marm. Dan. I. p. 54. Slange. S. 217. (Jvf. Kønigsfeldt. Tab. II. not. 189.)

[22]) Christian VI. egen Optegnelse. Skrivcal. 1608. d. 24. Oct. Schlegels Samml. II. 3. S. 80. jvf. S. 88.

[23]) Marm. Dan. I. p. 8. Slange. S. 276. 770. (Jvf. Lackmann. IV. 327. 330.) Danske Mag. 3. Række. II. S. 277—84.

[24]) Christian IV. Skrivcalender. 1618.

[25]) Jvf. Worms Lex. III. S. 319. (Hans Død var forudsagt af Nic. Helvaderus.)

[26]) Marm. Dan. I, p. 9. D. Mag. IV. 130.

[27]) Christian IV. Skrivcalender, 1619.

[28]) Slange Christ. IV. S. 785. Schlegel Samml. II. 2 S. 40.

[29]) Holberg (Danm. Hist. II. S. 885) har urigtigen Begravelsesdagen som hendes Fødselsdag.

[30]) Christian IV. Skrivcal. 1621. (Schlegel Samml. II. 1. S. 61.)

[30. b]) Maanedlige Relationer, for Mai. 1685. Jvf. Udv. af Bircherods Dagb. S. 234.

[31]) Slange, S. 838. Holberg, D. H. III. 592. Hoffmann. II. 336.

[32]) Kongens egen Optegnelse (Skrivcal. for A. 1635.)

[33]) Efter en Optegnelse foran i Christian IV. Skrivcal. 1635.

[34]) Efter samme Optegnelse. (Hos Schlegel, Old. Kön. II. S. 52. kaldes hun urigtigt Sophia.)

[35]) Paa een Dag med sin Tvillingsøster. Hofmann. III. S. 58. Slange S. 1140.

[36]) Slange. S. 1140.

[37]) Efter Kongens egen Optegnelse. (Jvf. Hofmann. II. S. 322).

[38]) Holberg. II. 886. (hvor han ogsaa har hendes Dødsdag.) Hofmann, II. 322. Kongen vilde, nogen Tid efterat hun var født, ikke erkiende hende; og blev dette en Hovedaarsag til Christine Munks Separation og Forviisning.

XXXIX. Frederik den Tredie,

en Søn af **Christian** IV. og **Anne Catharine** af Brandenborg, født d. 18. Marts 1609 paa Haderslev Huus [1]; blev Coadjutor til Erkestiftet Bremen (1621) og Bispedømmet Verden (1622), og succederede i disse Stifter, 1623 i Verden; 1634 i Bremen [2]; oplært (fra 1622 til 1629 af **Hans Burchardt** [3]) i Skanderborg og paa Sorøe Academie; reiste udenlands [4] med sin Broder Hertug **Ulrik** 1629—30; valgt efter sin Faders Død 1648 til Konge af Danmark og Norge og Hertug af Slesvig og Holsten [5]; kronet i Vor Frue Kirke i Kiøbenhavn d. 23. Nov. s. A. af Biskop **Jesper Brochman** [6]; hyldet som Arvekonge d. 18. October 1660 paa Kiøbenhavns Slotsplads; fik Enevoldsmagten overdraget af Stænderne d. 10. Januar 1661 [7]; udstedte og underskrev Kongeloven, d. 14. Nov. 1665 [8] arvede, efter Grev **Anton Gynthers** Død 1667 Grevskaberne Oldenborg og Delmenhorst, i Forening med Hertug **Chr. Albrecht** af Gottorp [9]; døde efter kort Sygdom, 61 Aar gammel, og efter 22 Aars Regiering, i Kiøbenhavn, d. 9. (19.) Febr. 1670 [10]; begravet i Roskilde Domkirke d. 4. Mai s. A. [11]

Dronning.

Sophia Amalia, en Datter af **Georg**, Hertug af Lauenborg, (K. **Christian** III. Dattersøn) og af **Anna Eleonora** af Hessen-Darmstadt; født d. 24. Marts 1624 [12]; ægtede K. **Frederik** III. d. 18. Oct. 1643

i Glückstadt [13]; kronet d. 24. Nov. 1648; død d. 20. Febr. 1685 (paa Nykiøbing Slot)[14]; begravet i Roskilde Domkirke d. 27. Marts s. Aar [15].

Børn.

1) **Christian,** født 1646; Konge d. 9. (19.) Febr. 1670; død 1699.

2) **Anne Sophie,** født d. 1. Sept. 1647 [16]; ægtede Churfyrsten **Johan Georg** III. af Sachsen (f. 1647) i Kiøbenhavn d. 9. Oct. 1666 [17]; blev Enke d. 12. Sept. 1691; døde paa Slottet Lichtenburg i Sachsen d. 1. Jul. 1717 [18].

3) **Frederike Amalie,** f. d. 11. Apr. 1649 [19]; ægtede Hertug **Christian Albrecht** af Holsten-Gottorp, (f. 1641) i Glückstadt d. 24. Oct. 1667 [20]; Enke d. 27. Decbr. 1694; død i Kiel d. 30. Oct. 1704 [21]; begravet i Slesvigs Domkirke.

3) **Wilhelmine Ernestine,** f. d. 20. Jun. 1650; gift d. 20. Sept. 1671 i Heidelberg med **Carl,** Churprinds (siden Churfyrste) af Pfalz (f. 1651)[22]; døde d. 23. Apr. 1706 hos hendes Søster paa Lichtenburg i Sachsen [23].

5) **Frederik,** f. d. 11. Jun. 1651 i Kiøbenhavn; død 14. Marts 1652; begravet i Roskilde Domkirke.

6) **Jørgen (Georg),** født d. 21. Apr. 1655 [24]; reiste udenlands med sin Lærer og Confessionarius[25] i A. 1669 og 1670; var i Jul. Maaned 1669 ved det engelske Hof[26]; ankom til London 19. Jul. 1683 [27], og holdt Bryllup med Prindsesse (siden Dronning) **Anna** i St. James Pallads den 28.

Jul. s. A.; efter K. **Vilhelms** og **Maries** Thronbestigelse (for hvis Skyld han havde opgivet sin Svigerfaders Sag,) blev han (Marts 1689) Hertug af Cumberland, med Rang over alle engelske Pairs [28]; efter Dronning **Annas** Thronbestigelse 1702 Stor-Admiral af England, og fik Titel af Generalissimus over al Dronningens Krigsmagt til Lands og Vands; 1687 besøgte han sin Bro- i Danmark [29]; efter flere Aars tiltagende Svagelighed døde han i sit 55. Aar, efter 26 Aars kiærligt Ægteskab [30], d. 28. Oct. (8. Nov.) 1708, i Kensington; begravet i Westminster Abbedie. Af de 19 tildeels dødfødte Børn, som Dronning **Anna** ved ham blev Moder til, opnaaede kun een Søn, **William**, Hertug af Gloucester (f. 24. Jul. 1689; død 28. Jul. 1700) en Alder af 11 Aar.

7) **Ulrike Eleonore,** født d. 11. Sept. 1656 [31]; trolovet eller tilsagt Kong Carl XI. af Sverrige (ved dennes Ambass. Gr. **N. Brahe**) d. 7. Jun. 1675; [32] men Forbindelsen blev forhalet ved den paafølgende Krig, indtil den 1680 sluttede Ægteskabs-Tractat d. 13. Apr. s. A. blev udvexlet i Kiøbenhavn, [33] og Prindsessen d. 4. Mai 1680 overført fra Cronborg til Helsingborg, og d. 6. Mai afhentet af Carl XI. selv til Herregaarden S k o t t e r u p ved Halmstad, hvor Vielsen (ved Hofpræsten **H. Spegel**) foregik. [34] **Ulrike Eleonore** døde, elsket og savnet af Kongen [35] og Folket, paa Carlberg Slot d. 26. Jul. 1696, og blev begravet i Ridderholmens Kirke, den 28. (eller 30.) Novbr.

8) **Dorothea Juliane,** født 1657; død 15. Mai 1658; begravet i Roskilde Domkirke.

[1]) Danske Med. og Mynter. Fred. IV. Tab. XXIV. Nr. 4. Marm. Dan. I. p. 10. Slange Christ. IV. Hist. S. 252.

[2]) Schlegels Overs. af Slange II. S. 178—180. Christian IV. egenhændige Breve. I. S. 98. 115. Hertug Frederiks Besiddelse af disse Stifter var altid urolig, og giordes ham under Trediveaarskrigen stridig af Sverrige, til hvem begge maatte afstaaes i den westphalske Fred 1648.

[3]) Worms Lex. I. 198. Han var født i Kiöbenh. 1597; blev her Sognepræst til Vor Frue Kirke 1629; Bisp i Ribe 1634; d. 1643.

[4]) Ledsaget af en tydsk Hofmester, Georg Schult, en Adelsmand fra Bremen. (Nyerup om Fred. III. S. 2.)

[5]) Om Valget og Valgforhandlingerne s. Historisk Tidsskr. III. S. 382—85. (efter Archivdocumenter.) Valgacten udstedtes d. 4. Mai; og Kongen underskrev sin Haandfæstning d. 8. Mai. (Jvf. Dr. Laur. Jacobsens Dagbog. udg. 1779 S. 31.) At Haandfæstningen ikke kan være underskrevet d. 8. Martis, som Holberg har III. S. 30, (og efter ham Kønigsfeldt) er tydeligt nok, da Adelens Conferentse med Raadet først begyndte d. 18. Apr.

[6]) J. Brochmann Beskriv. over K. Friderich III. Kroning. Kbh. 1650. 4.

[7]) Nye Saml. t. den danske Hist. I. 253. o. flg., hvor Acten (med den hele geistlige Stands Underskrifter er aftrykt. Spittler Gesch. der dän. Revolution 1660. S. 238—46. 252. 53. Jvf. Fortalen til Udg. af Kongeloven 1709.) Haandfæstningens Cassation var allerede ved et Udvalg af de samlede Stænder besluttet og foreslaaet, den 14. Oct. 1660. (Nye Saml. I. S. 248.)

[8]) Spitler, l. c. p. 265. (jvf. Nye Saml. I. 274.)

[9]) Winkelmann Oldenb. Chron. S. 547.

[10]) Om Aftenen Kl. 11. (Udv. af Bisk. J. Bircherods Dagbøger. S. 127.) D. 6. Febr. om Aftenen begyndte han først at føle sig syg. (cfr. Th. Bartholin Acta Med. I. p. 70.)

[11]) Bircherods Dagb. S. 130.

[12]) Marm. Dan. I. p. 11.

[13]) Slange Chr. IV. Hist. S. 1158. Holberg III. S. 24.

[14]) Efter Begrav. Medaillerne (f. Chr. V. Tageregister, S. 181. Efter Maanedl. Relationer, Febr. 1676: d. 19. Febr. "af langvarig Trangbrystigheds Lidelse," i Kongens Nærværelse, paa Nykiøbing Slot. (Jvf. ogsaa Riegels Smaa histor. Skr. I. 328.) Andre: d. 20. Febr. Marm. Dan. p. 11. "om Efterm. Kl. 4 paa sit Slot Amalienborg i Kiøbenhavn." (Bircherods Dagb. S. 232.)

[15]) Sørgehøitiden holdtes (ligesom ved Frederik III., og som Skikken efter den Tid altid har været) Dagen tilforn, d. 26. Marts (5. April) "i Slotskirken paa Amalienborg", og Liget udførtes af Staden Kl. 11 om Aftenen. (Bircherod anf. St.)

[16]) D. Med. og Mynter. Fred. IV. Tab. 35. No. 2.

[17]) Winkelmann, l. c. p. 538. Hübners Tab. 157. 168. Bryllupet holdtes "uden nogen Pomp og i stor Stilhed." Bircherod. S. 108.

[18]) Böttiger Gesch. Sachsens. II. p. 179. 260. Høier Friedrich des IV. Leben. Gedr. 1829. I. S. 354: "Eine Fürstin von ungemeine Tugend, und eine rechte Mutter des Landes."

[19]) Marm. Dan. II. p. 11.

[20]) Lackmann Schlesw. Holst. Gesch. VI. p. 534. Christiani, IV. S. 199. Bircherods Dagb. S. 115: "Foruden nogen synderlig Pomp."

[21]) Høiers Friedrich IV. I. S. 89.

[22]) Forlovelsen skeete paa Amalienborg d. 24. Jun. (4. Jul.) 1671; "dog i al Stilhed" (Bircherod. S. 134.) D. 25. Aug. tog Prindsessen Afsked fra hendes Moder og Søster, som fulgte hende til Altona. (sst. p. 136.) Om Bryllupet f. Christian V. Tageregister S. 61.

[23]) Høier, Friedr. IV. I. S. 130. Hübner. Tab. 139. (f. Kønigsfeldt, Tab. II. hvor Stedet nævnes.)

[24]) Efter Medaillerne, slaaede i England og Danmark over Prindsens Død; (D. Med. og Mynt. Fred. III. Tab. 12.) og flere engelske Kilder. Andre have urigtigen 1653. (f. Kønigsfeldt, Tab. II. not. 248.)

[25]) Mag. Christen Lodberg fra Thye (reiste udenlands 1652—57, og siden atter med Jens Rosenkrantz; blev 1663 Prof. Historiar. v. Sorøe Academie; fra 1665 Prinds Jørgens

Lærer. Man har i Haandskr. en Journal over Prindsens Reise. (jvf. Lærde Efterr. 1767. Nr. 38.)

[26]) Han kom over til London fra Paris, og blev d. 21 Jul. modtaget af Carl II. og hans Dronning. *Kennet's* complete History of Engl. III. p. 296. D 4. Apr. kom han tilbage til Kiøbenhavn. (Bircherod l. c. S. 129.)

[27]) Evelyn saae ham anden Gang d. 25. "He had the Danish countenance, blonde, of few words, spake French but ill; seemed somewhat heavy, but reported to be valiant." *Evelyns* Diary. Vol. I. p. 524. I et andet engelsk Skrift fra senere Aar hedder det om Prindsen: (Memoirs of *Spring Macky*) "He is very fat, loves news, his bottle and his wife"; og hos Jesse: "The prince was not only fond of wine, but was also a *dram-drinker.*" Ja, Rygtet gik endog, at det skulde være efter ham, at Dr. Anna havde optaget den forbærvelige Vane.

[28]) I øvrigt viste K. Vilhelm ved enhver Leilighed fornærmelig Kulde og Tilsidesættelse imod Prinds Jørgen, og vilde, under Krigen i Irland 1690, hvor Prindsen fegtede med i Slaget ved Boyne, ikke tilstede ham at kiøre med i Kongens Vogn. (Conduct of the Duchess of Marlborough. Lond. 1742.)

[29]) Han kom d. 22. Jun. (2. Jul.) til Glückstadt; d. 28. Jun. til Frederiksborg; tog Afsked med Kongen d. 3. Aug. og reiste over Holsteen tilbage til London, hvor han ankom d. 15. Aug. (Bircherod. l. c. S. 212. 213.)

[30]) Dronning Anna bar stor Kierlighed til sin Ægtefælle, og pleiede ham i hans Svaghed og Sygdom med den ømmeste Omhu. Burnet, som beretter dette, tilføier om Prindsen: "His temper was mild and gentle; he was free from all vice; he meddled little in business, even after the Queens accession to the throne."

[31]) Rosenhane, Sv. Rikes Konungal. p. 74.

[32]) J. Bircherods Dagb. S. 160. Christ. V. Tageregister p. 71.

[33]) Christ. V. Tage-Register S. 143. 144.

[34]) Carl XI. Dagbok. (Lønboms Histor. Upplysn. II. p. 85.) utg. af *C. G. Nordin.* (Hernösand. 1808.) p. 64.

[35]) S. Kongens egne Ord, i hans Dagbog. Nordins Udg. p. 291. (I Lønboms hist. Uppl. II. p. 101 tilføies: "Hennes Maj. var hafvandhe när hun afleedh."

XL. Christian den Femte,

en Søn af **Frederik** III. og **Sophia Amalia** af Lauenborg, født d. 15. April 1646 i Flensborg[1]; hyldet som Thronfølger paa Kiøbenhavns Slotsplads, d. 12. Jul. 1655, og i Norge d. 21. Jul. 1656[2]; reiste udenlands som Kronprinds i sit 16. og 17. Aar (d. 20. Mai) 1662, og kom tilbage til Kiøbenhavn d. 16. Aug. 1663[3]; blev Konge ved Faderens Død d. 9. Febr. 1670; kronet og salvet i Frederiksborg Slotskirke d. 7. Jun. 1671 af Biskop **H. Wandal**[4]; kom i Besiddelse af hele Landet Oldenborg og Delmenhorst, ved Forliig med Hert. af Holsteen-Pløen 1671[5]; døde efter langvarig Svaghed,[5] d. 25. Aug. 1699, i sit 54. Aar, efter 29 Aars Regiering, paa Kiøbenhavns Slot[6]; begravet i Roskilde Domkirke.

Dronning.

Charlotte Amalia, Datter af Landgreve **Vilhelm** VI. af **Hessen-Cassel**, og **Hedvig Sophie** af Brandenborg; født d. 27. Apr. 1650[7]; ægtede Kronprinds **Christian** d. 25. Jun. 1667 paa Nykiøbing Slot[8]; død paa Charlottenborg Slot (hvor hun som Enkedronning mest boede) d. 27. Marts 1714[9]; begravet i Roskilde Domkirke.

Børn.

1) **Frederik**, født 1671; Konge 1699; død 1730.
2) **Christian Vilhelm**, født 21 Nov. 1672; død 15. Jan. 1673; begravet i Roskilde Domkirke[10].

3) **Christian**, født d. 25. Marts 1675[11]; reiste udenlands d. 20. Mai 1695[12]; døde, paa Veien til Italien af Smaakopper i Ulm, d. 27. Jun. 1695[13]; begravet i Roskilde Domkirke d. 11. Sept. s. A.

4) **Sophia Hedvig**, født d. 28. Aug. 1677[14]; død ugift paa Charlottenborg Slot d. 13. Marts 1735[15]; begravet i Roskilde Domkirke.

5) **Christiane Charlotte**, født d. 18. Jan. 1679; død d. 14. Aug. 1689; begravet i Roskilde Domkirke.[16]

6) **Carl**, født d. 26. Oct. 1680[17]; reiste udenlands i sit 16. Aar (1695—99)[18] med Greve Carl Ahlefelt som Hofmester; valgt til Coadjutor i Stiftet Lübek 1701, og til Biskop 1705; men kom ikke i Besiddelse af Stiftet; døde ugift paa Vemmetofte, hvor han tilbragte endeel af sine sidste Leveaar i langvarig Svagelighed, d. 8. Jul. 1729[19]; begravet i Roskilde Domkirke d. 28. Jul.

7) **Vilhelm**, født d. 21. Febr. 1687; død af Meslinger d. 23. Nov. 1705, paa Kiøbenhavns Slot[20]; begravet i Roskilde Domkirke.

---

[1]) Christian V. Tage-Register. (1701.) p. 1. Danske Med. og Mynter, Christian V. Tab. 57. Nr. 1. (Winkelmann, Oldenb. Chron. S. 386. og Flere have urigtigen d. 18. April.)

[2]) Christian V. Tageregister. p. 3. 4. (D. 15. Aug. 1661 modtog han, paa sin Faders Vegne, Arvehyldingen i Christiania sammest. p. 9.)

[3]) Christ. V. Tagereg. S. 9. 41. Hans Hofmester og Ledsager paa Reisen var Christoffer Parsberg, (Jvf. Riegels Christ. V. Historie S. 11—15.) af hvem en Journal over

Reisen haves i Msk. Tidligere var Ove Skade hans Hofmester (Tageregister. p. 1. 2); Mag. Hieron. Weile og Livmedicus Dr. Poul Moth hans Lærere. Riegels. S. 6. (Jvf. S. 20. Anm.)

[4]) Halems Gesch. Oldenburgs. III. S. 21—26.

[4]) K. Christian V. Salvingsact (paa Latin og Danst), udg. af Bisp H. Wandal. Kbh. 1671.

[5]) Den begyndte med Podagra 1695 i Januar, som holdt ved i flere Maaneder. Efter et Tilbagefald i Jan. 1697, blev Kongen betydeligt svagere, og Hovedsvimmel tillod ham ikke mere at ride; han kiørte da til sine Parforce-Jagter, som han ikke vilde undvære. (Jvf. Riegels, S. 507. 511. 512.) 1698, d. 19. Oct. blev han i Dyrehaven ved Jægersborg (Tageregist. S. 358) omkastet af en til Døde jaget Hiort; efter hvilken Tid han næsten ikke mere kunde gaae. (jvf. Riegels p. 513.) 1699, d. 19. Aug. begyndte Kongens sidste Svaghed; d. 21. viste sig et apoplectisk Anfald, som med afverlende Følesløshed og Sovesyge varede i 5 Dage. (Riegels. p. 517—519.)

[6]) Nye Tidender (Kiøbenhavns Mercurius.) 1699. August.

[7]) Winkelmann. Oldenb. Chron. S. 538. Hübner.

[8]) Christ. V. Tage-Register S. 52. 53. ("I Forældrenes Nærværelse; uden mindste Pomp." Riegels, S. 18.)

[9]) Danske Med. og Mynter. Frederik IV. Tab. 20. Nr. 2. (Jvf. Kiøbenh. Postrytter. Marts 1714, som har d. 28. Marts Kl. 6¾ om Aftenen.)

[10]) Extraord. maaneblige Relationer. Nov. 1672. Jan. 1673. p. 9. Marm. Dan. I. p. 12.

[11]) Extraord. maanedl. Relat. Marts 1675. p. 258.

[12]) Christ. V. Tage-Register. S. 320. Bircherods Dagb. S.

[13]) Tageregister. S. 320. Maanedl. Relationer. Jul. 1695. D. Mag. III. S. 313.

[14]) Maanedl. Relationer. Aug. 1677. p. 580. Christian V. Tageregister S. 115.

[15]) Extraordinaire Relationer. Marts. 1735. Danske Med. og Mynt. Christian VI. Tab. 3. Nr. 4.

[16]) Extraord. maanedlige Relationer. Jan. 1679. Aug 1689. D. Med. og Mynt. Christian V. Tab. 26. Nr. 4.

[17]) Extraord. Relationer. Jan. 1679. p. 773. Oct. 1680. p. 85.

[18]) Joh. Ge. Holstein blev 1793 Prinds Carls Hofmester, og reiste med ham fra 7. Aug. 1694 til 8. Jun. 1695, da Gr. Ahlefelt kom til ham i Achen. Jof. Moller das Geschlecht von Ahlefelt, 1771. Fol. p. 441. 479. Riegels, S. 509.

[19]) Extraord. Relationer. Jul. 1729. Høier, Friedr. IV. Leben. II. S. 232.

[20]) Maanedl. Relationer. Februar 1687. Kiøbenhavns Postrytter. Nov. 1705. Høier I. S. 130.

XLI. Frederik den Fierde,

en Søn af **K. Christian V.** og **Charlotte Amalia** af Hessen, født d. 11. Oct. [1671] paa Kiøbenhavns Slot, og samme Dag døbt af Hofpræsten Mag. H. Leth[1]; reiste udenlands i Italien (indtil Rom) som Kronprinds (8. Jan. 1692—14. Apr. 1693)[2]; Konge ved Faderens Død d. 25. Aug. 1699; kronet og salvet af Biskop **Bornemann** paa Frederiksborg d. 25. April 1700, reiste anden Gang til Italien (indtil Florenz) 1708 og 1709[3]; erobrede den med Sverrige forbundne Hertug af Holsten-Gottorps Andeel af Hertugdømmet Slesvig 1713, og fik efter Freden med Sverrige 1720 Frankriges og Englands Guarantie for den souveraine Besiddelse af hele Hertugdømmet[4]; døde, efter nogle Aars Svagelighed, paa Hiemreisen fra Gottorp, d. 12. Oct. 1730, paa Odense Slot[5], 59 Aar gammel, efter 31 Aars Regiering; begravet i Roskilde Domkirke d. 16. Decbr. s. A.[6].

Dronninger.

1) **Lovise**, en Datter af Hertug Gustav Adolf af Meklenborg-Güstrov og Magdalene Sibylle af Holsten-Gottorp; født d. 28. August 1667[7]; ægtede Kronprinds Frederik d. 5. Decbr. 1695 i Kiøbenhavn[8]; kronet med Kongen d. 15. Apr. 1700; død d. 15. Marts 1721[9]; begravet i Roskilde Domkirke, d. 2. Apr. (ikke d. 30. Marts.)

2) **Anna Sophia**, Datter af Storcantsleren Grev Conrad Reventlau, og Sophia Amalia v. Hahn;

født d. 16. Apr. 1693; blev d. 26. Jul. 1712 tillagt Titel af Fyrstinde af Slesvig, og samme Aften hemmelig viet til Frederik IV.,[10] hvis Dronning levede 9 Aar derefter; d. 4. Apr. 1721 (to Dage efter Dronning Lovises Begravelse) blev hun offentlig viet til K. Frederik IV. af Hofpræsten Th. Claussen paa Kiøbenhavns Slot; af Kongen erklæret for Dronning og kronet paa Frederiksberg Slot i Ministrenes Nærværelse d. 30. Mai s. A.[11]; forviist af Christian VI. d. 11. Nov. 1730 til Clausholm[12]; hvor hun døde d. 7. Jan. 1743; begravet i Roskilde Domkirke hos hendes Børn.[13]

Börn.

a) Med Dronning Lovise:

1) **Christian**, født d. 28. Jun. 1697; død 1. Oct. 1698[14] begravet i Roskilde Domkirke.

2) **Christian**, (VI.), født 1699; Konge 1730; død 1746.

3) **Frederik Carl**, født 23. Oct. 1701; død 7. Jan. 1702; begravet i Roskilde.[15]

4) **Georg**, født 6. Jan. 1704; død 4. Marts 1704; begravet i Roskilde.[16]

5) **Charlotte Amalia**, født 6. Oct. 1706[17]; død 28. Oct. 1782; begravet i Roskilde Domkirke den 18. Novbr. s. A.[18]

b) Med Dronning Anna Sophia:

1) **Christiane Amalia**, født 23. Oct. 1723; død 7 Jan. 1724.[19]

2) **Frederik Christian**, født 1. Jun. 1726 paa Frederiksberg; død 15. Mai 1727.[20]

3) **Carl**, født 16. Febr. 1728; død 10. Dec. 1729[21]; begravet, tilligemed hans to Brødre, i det gamle St. Sigfrids Capel i Roskilde Domkirke.[22]

---

¹) Bircherods Dagb. S. 137. Danske Med. og Mynter Frederik IV. Tab. 34. Nr. 2. (I den Anledning udnævnte Christian V. d. 12. Oct. de første 19 Riddere af Dannebrog.) Hans Overhofmester fra det 7de Aar var Rigsmarskal v. Kørbitz, en Saxer; hans Hofmester Just. Raad (siden Geheimeraad) **Mich. Wibe** (jvf. Høier, I. S. 4, Riegels, S. 7. 13—15); hans Lærer, fra 1684, **Christ. Cassius**, en Holstener (fra 1668 Prof. i Veltalenhed ved Lunds Universitet og 1671 svensk General-Auditeur; men gik over til **Christian V.** under Krigen. Høier kalder ham "ein geschickter junger Mensch").

²) Høier, l. S. 6. Hans Følge bestod af 15 Personer, (næsten alle tydske), hvoriblandt Over-Kammerer **Hans v. Ahlefelt**, som fra 1690, da **Wibe** døde, var Kronprindsens Overhofmester. (Riegels, S. 15.)

³) Hans Følge paa denne Reise bestod af 28 Personer, foruden disses Tienerskab, 36 Personer, og Kongens 4 Pager og 8 Laquaier (76), samt Staldfolk til 9 Ridheste og 2 Spænd Kiøreheste. Riegels I. S.135. 136. **Frederik IV.** reiste fra Kiøbenh. 30 Oct. 1708; kom tilbage til Oldesloe d. 19. Aug. 1709, og d. 27. til Frederiksborg. (Buesfæns, Fred. IV. Dagregister S, 82. Høier I. S. 160—164.)

⁴) 3. Jun. og 26. Jul. 1720. Dumont, Corps Diplom. IV. P. II. p. 32. 33.

⁵) Hans Svagelighed begyndte efter 1728 og var Anledning til at Kongen 1729 reiste med **Anna Sophia** til Badene i Aachen, men uden Nytte. Om hans sidste Svaghed, som endte med Vattersot, og forøgedes ved to uheldige Fald i A. 1729, s. Høier, II S. 234—38.

⁶) Danske Med. og Mynt. Fred. IV. Tab. 3. Nr. 4.

⁷) Extraordinair Relationer, Marts 1721. p. 36.

⁸) Danske Mag. III. S. 313. Til Kronprindsens Brud var først udseet den brandenburgske Prindsesse Elisabeth Sophia, som ikke, efter Christian V. Forlangende, vilde gaae over fra den reformerte Tro til, den lutherske; og siden den svenske Prindsesse Hedvig Sophia. (Høier, I. S. 7.) Prindsen valgte selv paa en Reise Lovise af Meklenborg. Udrustningen af den Flaade, som afhentede Bruden i Meklenborg, (hun steg i Land ved Gyldenlund, d. 1. Dec. og holdt sit Indtog fra Jægersborg d. 5. Dec.) og Brylluppet, som feiredes med største Pragt, kostede 400,000 Rdlr. (Udv. af Bircherods Dagb. S. 311. Høier, I. S. 8.)

⁹) Høier II. S. 41. Extraord. Rel. 1721. Marts. p. 36. Ligprocessionen i Byen varede fra Kl. 11 til 1 om Aftenen.)

¹⁰) Af den i Hast til Hofpræst udnævnte Conrector i Flensborg Th. Claussen. Kongen bortførte Anna Sophia fra Moderen paa Clausholm d. 26. Jun. efter Taffelet. Riegels, II. S. 59. o. flg. Torm's Antegnelser. Suhms Nye Saml. II. S. 12.) J. Møller, "Dronn. Anna Sophias Liv og Levnet." Skand. Lit. S. Skr. 23. Bd. S. 98—103.

¹¹) Kongen paasatte hende selv Kronen; hun førte indtil den Tid kun Titel af Hertuginde. (Høier, II. S. 42.) Extraord. Relat. 1721. April p. 51, og om Kroningen Mai, S. 73; hvor der tydeligt staaer Frederiksberg, skiøndt Hoffet d. 1. Mai flyttede til Frederiksborg.) Danske Med. og Mynt. tab. 24. Nr. 3. D. 16. Jul. holdt hun med sædvanlig Pragt sit Indtog i Kiøbenhavn.

¹²) Jvf. J. Møller i Skand. Lit. S. Skr. 23. Bd. S. 150—175. Hun fik en aarlig Pension af 25,000 Rdlr. og 100,000 Rdlr. engang for alle; hvorimod alle hendes øvrige Midler og Eiendomme bleve inddragne.

¹³) J. Møller, anf. St. S. 191—194.

¹⁴) Extraord. Relat. 1721. Marts. p. 38. Høier, Fridr. IV I. S. 9.

¹⁵· ¹⁶) Extraord. Relat. anf. Sted. Nye Tidende (Kiøbenh. Mercurius.) Oct. 1701. Kiøbenh. Postrytter. Jan. 1702. Jan. 1704. Marts 1704. Høier, I. S. 77.

[17]) Nye Tidender, Oct. 1706. Danske Med. og Mynt. Christ. VI. Tab. 15. Nr. 1.

[18]) Berlings Tidende. 1782. Nr. 86. Om hendes Begravelse, sst. Nr. 91.

[19. 20. 21]) Efter Extraord. Relationer for A. 1723. 24. 26. 27. 28. og 29.

[22]) Capellet var siden blevet Trolle-Familiens Gravsted, men hiemfaldt til Domkirken 1742; og blev af Christian VI. kiøbt 1743 for 500 Rdlr. til Gravcapel for Dronn. Anna Sophia og hendes Børn. (Behrmann, Beskr. over Roskilde. 1832. S. 95.)

XLII. Christian den Siette,

en Søn af K. **Frederik** IV. og **Lovise** af Meklenborg, født d. 30. Nov. 1699[1]; Konge ved Faderens Død d. 12. Oct. 1730; kronet og salvet af Bisſkop C. W. Worm paa Frederiksborg d. 6. Jun. 1731[2]; døde efter nogen Tids tiltagende Svaghed paa Hirschholm (Hørsholm) Slot, d. 6. Aug. 1746,[3] i sit 47de Aar, efter 16 Aars Regiering; begravet i Roskilde Domkirke d. 4. Oct. s. A.

Dronning.

Sophie Magdalene, en Datter af Markgreven **Christian Henrik** af Brandenburg-Culmbach (d. 1708) og **Sophie Christiane,** Grevinde af Wolfstein; født d. 28. Nov. 1700[4]; ægtede **Kronprinds Christian** d. 7. Aug. 1721 paa Slottet ved Pretsch i Sachsen[5]; kronet med Kongen d. 6. Jun. 1731; død d. 27. Mai 1770; begravet i Roskilde Domkirke 14. Jun. s. A.[6]

Børn.

1) **Frederik,** født 1723; Konge 1746; død 1766.

2) **Lovise,** født d. 19. Jun. 1724; død d. 20 Dec. s. A. begravet i Roskilde.

3) **Lovise,** født d. 19. Oct. 1726[7]; gift d. 1. Oct. 1749[8] med **Ernst Frederik Carl,** Hertug af Sachsen-Hildburghausen (f. 1727, † 1780); død d. 8. Aug. 1756.[9]

---

¹) Danske Med. og Mynt. Christian VI. Tab. 1. Nr. 1. D. Mag. III. S. 315. Hans Overhofmester fra 1706 var Statsministeren Joh. Ge. Holstein; (fra 1714 Geh. Raad Walter) hans Lærer J. v. Schrøder. (jvf. Riegels Christ. VI. S. 13—15.) 1719 var han med sin Fader i Norge.

²) K. Christian VI. og Dronn. Sophia Magdalenas Salvingsact, udg. af Biskop C. Worm. Kbh. 1732. Fol.

³) Han led af Asthma, og tilsidst af Brystvattersot. (Riegels Smaa hist. Skr. III. S. 317.) D. 3. Jul. var han endnu tilstede ved den nyfødte Prindsesse Sophia Magdalenes Daab: og arbeidede i Regieringssager i sit Cabinet indtil faa Dage før sin Død, der var saa hastig og uventet, at Kronprindsen, som man om Natten i stor Hast sendte Bud til, og den gamle Hofpræst Bluhme, som Kongen selv forlangte hentet, og flere Gange paa sit Yderste spurgte efter, begge kom for sildigt til Hirschholm. (Langfeldt Anecd. til Fred. V. Hist. Suhms nye Saml. III. S. 15. Zwerg's Siell. Cleresie. 1. S. 806.)

⁴) Riegels Christian VI. S. 30. Anm.

⁵) Extraord. Relat. 1721. Kronprindsen reiste d. 3. Jun. 1721 fra Kiøbenh.; og kom d. 16. Jul. til Pretsch (et par Miil fra Torgau), hvor Sophia Magdalene opholdt sig hos hendes Slægtning, Dronningen af Polen, som fra 1718 havde opfostret hende. (Om Prindsens Ophold i Saxen, og Brylluppet m. m. s. Riegels S. 30—35.)

⁶) Kiøbenhavnske (Berlings) Tidender. Nr. 43, 48.

⁷) Extraord. Relat. 1726. Oct. p. 79. 80.

⁸) Nye Stats-Tidender. 1749. October. Kiøbenh. Post-Tidender. Nr. 79.

⁹) Suppl. Taf. zu Hübners Tab. II. Lief. Tab. 26.

XLIII. Frederik den Femte,

en Søn af K. **Christian den Sjette** og **Sophia Magdalene** af Culmbach, født d. 31. Marts 1723,[1] Konge ved Faderens Død d. 6. Aug. 1746; kronet og salvet paa Frederiksborg d. 4. Sept. 1747 af Bisskop P. Hersleb,[2] død paa Christiansborg d. 14. Jan. 1766 om Morgenen Kl. halv 10; i sit 43de Aar, efter 20 Aars Regiering[3]; begravet i Roskilde Domkirke d. 19. Marts s. A.

Dronninger.

Lovise, en Datter af Georg II., Konge af Storbrittanien og Irland, Churfyrste i Hannover, og **Caroline**, af Brandenburg-Anspach; født i London, d. 18 Decbr. 1724; ægtede Kronprinds **Frederik** d. 11. Decbr. 1743[4]; kronet med Kongen d. 4. Sept. 1747. Død almindelig elsket d. 19. Dec. 1751, paa Christiansborg[5]; om Morg. Kl. 4 efterat have fyldt sit 27de Aar; begravet i Roskilde Domkirke d. 26. Jan. 1752.

2) **Juliane Marie**, en Datter af Hertug **Ferdinand Albert** af Brunsvig-Wolfenbüttel, og **Antonette** af Blankenburg; født d. 4. Sept. 1729; ægtede K. **Frederik** d. 8. Jul. 1752[6] paa Frederiksborg Slot, hvor hendes Kroning skeete samme Dag; død d. 10. Oct. 1796 paa Fredensborg; begravet i Roskilde 12. Nov. s. A.[7]

Børn.

a) Med Dronning **Lovise**:

1) **Christian**, født d. 7. Jul. 1745; død paa Frederiksborg, d. 3. Jun. 1747[8]; begravet i Roskilde 7. Jun.

2) **Sophie Magdalene,** født d. 3. Jul. 1746[9] ægtede K. Gustav III. af Sverrige, (f. d. 24. Jan. 1746) i Stockholm d. 4. Novbr. 1766[10]; Enke d. 29. Marts 1792; døde d. 21. Aug. 1813.

3) **Vilhelmine Caroline,** født d. 10. Jul. 1747[11]; ægtede Vilhelm I., Landgreve og siden Churfyrste af Hessen-Cassel, d. 1. Sept. 1764[12]; døde d. 20. Jan. 1820.

4) **Christian,** født 1749; Konge 1766; død 1808.

5) **Lovise,** født d. 30. Jan. 1750[13]; ægtede d. 30. Aug. 1766 Landgreven Carl af Hessen-Cassel (siden dansk General-Feltmarskal og Statholder i Hertugdømmerne f. 19. Dec. 1744; † 17. Aug. 1836); død paa Gottorp Slot d. 12. Jan. 1831[14]; begravet i Slesvigs Domkirke.

b) Med **Juliane Marie:**

Frederik, Arveprinds til Danmark og Norge, født d. 11. Oct. 1753[15]; Coadjutor til Stiftet Lybek, 1756, hvorpaa han resignerede 1773; erholdt Forsæde i det d. 13. Febr. 1772 oprettede Statsraad, og deeltog i Statssagerne[16]; ægtede d. 21. Oct. 1774 Sophie Frederike,[17] Datter af Prinds Ludvig af Meklenborg-Schwerin (f. 24. Aug. 1758); Enkemand d. 29. Oct. 1794; død d. 7. Dec. 1805 paa Amalienborg,[18] begravet i Roskilde Domkirke d. 4. Jan. 1806.

---

[1]) Extraord. Relationer. 1723. Marts. (Han siges dog at være f. om Morgenen d. 1. April, hvilket man forandrede i Angivelsen.)

[2]) K. Frederik V. Salvings-Act, af P. Hersleb. Kbh. 1749.

[3]) Han havde i et Aars Tid skrantet meget, og især været svag siden han paa Jagten brækkede et Been. Dog reiste han endnu i Efteraaret 1765 sidste Gang til Bregentved (G. L. Baden,

Frederik V. Aarbog S. 315), som han, efter Aar, siden han blev Konge, havde besøgt.

4) Om hendes Reise giennem Tydskland til Danmark (hun kom allerede d. 17. Nov. til Altona, hvor Kronprindsen modtog hende, og hvor hun sendte hele sit engelske Følge tilbage, uden en eneste Undtagelse), hendes udvortes Skikkelse og Charakteer, s. Langfeldts Optegnelser: Nye Saml. III. S. 29.

5) Kbh. danske Posttid. 1751. Nr. 102. Hun døde i Fødselssmerter (eller, som der siges, uforløst) ved en dødfødt Søn. (Jvf. G. Treskows "Sørge-Tanker." 1. Saml. af Sørge-Vers m. m. i Anledning af Dr. Lovises Død. Kbh. 1752. S. 16. 17. Denne Bog udgiør 4 Afdelinger: det største Antal af lignende Vers og Gravskrifter over nogen Person af Kongehuset, eller Andre, som i Danmark er udkommet i Trykken.)

6) Allerede i Begyndelsen af Aaret taltes der om det nye Giftermaal. Baron Dehn i Conseilet var den, som sendtes til Brunsvig, for at underhandle derom. Vielsen ved Procuration skeete i Salzdahl d. 26. Jun. D. 6. Jul. ankom den nye Dronning til Jægerspriis, hvor Frederik V. første Gang saa hende d. 7de. Copulations-Acten d. 8. Jul. forrettede den gamle Bluhme, som d. 26. Jan. havde holdt Liigtalen over Dronning Lovise. "Ved alle disse Ceremonier var megen Magnificence og kongelig Pragt; men iblandt menig Mand var det stille; thi det kom dem saa hastigt efter Sorgen for Dronning Lovise." Langfeldt (1752.) auf. St. S. 34. Danske Posttidende 1752. Nr. 55. 56. 61.

7) Berlingske Tidende 1796. Nr. 83. 89. Adresse Cont. Efterr. 1796. Nr. 281. 294.

8) Extraord. Relationer. 1745. Jul. p. 55. 56. 1747. p. 43.

9) Extraord. Relationer. 1746. Jul. p. 52.

10) Trolovelsen var allerede skeet 1751 (Rosenhane Sveriges Konunga-Längd. p. 82); men blev først declareret d. 3. Apr. 1766. (Adr. Cont. Efterr. 1756 Nr. 50.) Vielsen ved Procuration foregik paa Christiansborg d. 1. Oct. 1766. Adr. Cont. Efterr. 1766. Nr. 148.)

11) Extraord. Relat. 1747. Jul. p. 54.

12) Kiøbenhavnske Tidender. 1764. Nr. 71. 72.

13) Extraord. Relationer. 1750. Jan. Kiøbenh. Tidender. 1766. Nr 70.

14) Danske Statstid. 1831. Nr. 10.

15) Kiøbenh. Danske Posttid. 1753. Nr. 82.

16) Jvf. Høst Gesch. Christian VII. I. 151.

17) Hun kom paa Orlogsskibet Danebrog til Kiøbenh. Rhed, om Aftenen d. 20. Oct. 1774; Indtoget til Vands skeete d. 21., om Efterm. og Vielsen foregik samme Dag. Adr, Cont. Efterr. 1774. Nr. 166. 167. 168.

18) Berlingske Tidender 1805. Nr. 98. 1806. Nr. 2.

XLIV. Christian den Syvende,

en Søn af K. **Frederik** V. og **Lovise** af England; født i Kiøbenhavn d. 29. Jan. 1749,[1] Konge ved Faderens Død d. 14. Jan. 1766; kronet og salvet i Christiansborg Slotskirke, d. 1. Mai 1767 af Biskop L. Harboe; reiste giennem Tydskland til Frankrige og England 1768[2], afstod Grevskaberne Oldenborg og Delmenhorst til Storfyrsten **Paul Petrowicz** imod den Gottorpske Deel af Hertugdømmet Holsten d. 1. Jun. 1773; overgav Kronprinds **Frederik** umiddelbar Deel i Regieringen i Apr. 1784; døde i Rendsborg d. 13. Marts 1808,[3] og blev der bisat; Liget overført til Siælland og bisat i Roskilde Domkirke d. 16. Jul. 1814.[4]

Dronning.

Caroline Mathilde, Datter af Prindsen af Wales, Georg II. Søn, **Frederik Ludvig** (f. 1707; † 1751) og **Augusta** af Saxen Gotha; født efter Faderens Død d. 22. Jul. 1751[5]; kom til Danmark, og steg i Land d. 18. Oct. 1766 i Altona[6]; ægtede K. Christian VII. d. 8. Nov. 1766[7] paa Christiansborg Slot; kronet med Kongen d. 1. Mai 1767; ført til Kronborg Slot med hendes Datter, Natten imellem d. 17. og 18. Jan. 1772[8], og der holdt i Forvaring; separeret fra Kongen ved en Commissions Dom d. 6. Apr. s. A.[9]; døde paa Slottet i Celle efter otte Dages Sygdom, i sit 24de Aar, om Natten d. 10. Mai 1775,[10] og blev d. 13. Mai begravet i Stadskirken.

Børn.

1) **Frederik**, født 1768; Konge 1808; død 1839.

2) **Lovise Augusta**, født d. 7. Jul. 1771 paa Hirschholms Slot[11]; ægtede d. 27. Mai 1786[12] **Frederik Christian**, Hertug af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenborg (f. 28. Sept. 1765[13]; † 14. Jun. 1814); døde paa Augustenborg d. 13. Jan. 1843.

---

[1]) Nye Statstidender 1749. Jan. p. 3.

[2]) Jvf. Stats-Journal. Kbh. 1700. S. 81—100. J. H. Schlegels Samml. zur dän. Gesch. I. 1. S. 1—22. (D. 6. Mai 1768 forlod han Kiøbenh. og holdt der, efter Hiemkomsten sit Indtog 14. Jan. 1769, med Dronningen som ventede ham i Korsør.)

[3]) Adr. Cont. Efterr. 1808 Nr. 108.

[4]) Statstidende. 1814. Nr. 61.

[5]) Supplem. Taf. zu Hübner. II. Lief. Tab. 26. *Reden* Tabl. gen. & hist. de l'Emp. Brit. Tab. XI. har d. 21. Jul.

[6]) Adr. Cont. Efterr. 1766 Nr. 159. 160. 161. (D. 3. Nov. blev hun af Kongen modtaget i Roskilde, og ledsaget til Frederiksberg. Sammest. Nr. 164.)

[7]) Vielsen forrettede Biskop Harboe. (Adr. Cont. Efterr. 1766. Nr. 167, hvor Ceremonierne og Indtoget fra Frederiksberg udførligt beskrives.)

[8]) "Nod Middag behagede det Kongen, med sin Broder Arveprindsen, at kiøre igiennem Staden, næsten baaren paa sine Undersaatters Skuldre. Samme Dag reiste Dronning Caroline Mathilde med Prindsesse Lovise Augusta til Kronborg Slot." Adr. Cont. Efterr. 1772. Nr. 14. og Berlings Tid. Nr. 8.

[9]) J. K. Høst Struense u. sein Ministerium. II. S. 271.

[10]) Dronningen gik d. 30. Mai 1772 ombord paa en engelsk Eskadre, som førte hende fra Cronborg til Stade. Hun opholdt sig først paa Jagt-Slottet Gøhrde, og fra d. 20. Oct. paa Slottet i Celle.

[11]) Adr. Cont. Efterr. 1771. Nr. 109.

[12]) Paa Christiansborg Slot. Adr. Cont. Efterr. 1786. Nr. 112. Berlingske Tidende 1786. Nr. 44.

[13]) Supplem. Taf. zu Hübners gen. Taf. II. Lief. Tab. 32. Kiøbenh. (Berlings) Tidende, 1765. Nr. 79, har d. 27. Sept.

XLV. Frederik den Siette,

en Søn af K. Christian VII. og Caroline Mathilde af England, født paa Christiansborg d. 28. Jan. 1768 [1]; deeltog i Rigets Styrelse fra 14. Apr. 1784,[2] da det Kgl. Cabinet ophævedes; Konge ved sin Faders Død d. 13. Marts 1808; afstod Kongeriget Norge til Kongen af Sverrige Carl XIII. ved Freden i Kiel d. 14. Jan. 1814; afreiste til Congressen i Wien d. 5. Septb. 1814; kom tilbage og holdt sit Indtog i Kiøbenh. d. 1. Jun. 1815; erholdt Hertugdømmet Lauenborg 1815, ved Bytte for den i Kieler Freden til Danmark afstaaede svenske Deel af Pommern; kronet og salvet af Biskop Münter paa Frederiksborg d. 31. Jul. 1815 [3]; død paa Amalienborg d. 3. Dec. 1839, om Morg. Kl. $8\frac{1}{2}$,[4] i sit 71de Aar; efter 31 Aars Regiering (55 Aar fra 1784); begravet i Roskilde 16. Jan. 1840.[4. b]

Dronning.

Marie Sophie Frederike, Datter af Landgreve Carl af Hessen-Cassel og Lovise, Prindsesse af Danmark og Norge; født d. 28. Oct. 1767 [5]; ægtede Kronprinds Frederik paa Gottorp Slot d. 31. Jul. 1790 [6]; kronet med K. Frederik VI. d. 31. Jul. 1815; Enke 1839.

Børn.

1) **Christian,** født 22. Sept. 1791; død følgende Dag; begravet, ligesom de øvrige K. Frederik VI. bortdøde Børn, i Roskilde Domkirke.

2) **Marie Lovise,** født 19. Nov. 1792; død 12. Oct. 1793.

3) **Caroline,** født d. 28. Oct. 1793 [7]; ægteviet d. 1. Aug. 1829 [8] paa Frederiksberg Slot til Prinds

Frederik Ferdinand af Danmark, en Sønnesøn af Kong Frederik V. (f. 22. Nov. 1792.)

4) **Lovise,** født 21. Aug. 1795; død d. 7. Decbr. s. A.

5) **Christian,** født d. 1. Sept. 1797; død d. 7. Sept. s. A.

6) **Lovise Juliane,** født d. 12. Febr. 1802; død d. 23. Febr. s. A.

7) **Frederike Marie,** født d. 3. Jun. 1805; død d. 14. Jul. s. A.

8) **Vilhelmine Marie,** født d. 17. Jan. 1808 i Kiel[9]; ægtede: 1) Frederik Carl Christian, Prinds af Danmark, paa Christiansborg, d. 1. Novbr. 1828[10]; Ægteskabet ophævet ved Separation i Septbr. 1834. 2.) Carl, Hertug af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glüksborg (født 30. Sept. 1813) paa Amalienborg, d. 17. Mai 1838[11].

---

[1]) Om Aftenen Kl. 10½. Adr. Cont. Efterr. 1768. Nr. 9. (Enkedronning Juliane Marie holdt ham over Daaben, d. 29. Jan.)

[2]) (Indskriften paa Liigpladen.) Jvf. Fogtmanns Rescr. Saml. VI. 2. Bd. S. 744. Eggers Denkwürdigk. A. P. Bernstorfs. S. 162.

[3]) Danske Statstidende. 1815. Nr. 62.

[4]) Berlingske Tidende 1839 Nr. 287. Adr. Cont. Efterr. 1839. Nr. 285. (Kongen var d. 2. Dec. endnu, skiøndt næsten halv døende, i Uniform ved Parolen, og lod om Natten læse for sig af sin Kammertiener.)

[4. b]) Berlingske Tidende. 1840. Nr. 13.

[5]) Supplem. Taf. til Hübners Gen. Taf. II. Lief. Tab. 26.

[6]) Adr. Cont. Efterr. Nr. 180. og flg. Indtoget i Kiøbenh. holdtes d. 14. Sept. s. A. og varede fra Kl. 2¾ til Kl. 6. (Adr. Cont. Efterr. 1790. Nr. 213.)

[7]) Berlings Tidende. 1793. Nr. 86.

[8]) D. Statstidende. Nr. 122.

[9]) Dagen 1808 Nr. 14.

[10]) Adr. Cont. Efterr. 1828. Nr. 259. Statstidenden 1828. Nr. 132.

[11]) Adr. Cont. Efterr. 1838. Nr. 118. Dagen 1838. Nr. 118.

XLVI. Christian den Ottende,

en Søn af Arveprinds **Frederik**, K. **Frederik den Femtes** Søn, og **Sophia Frederike** af Meklenborg; født d. 18. Septbr. 1786 paa Christiansborg [1]; ægtede d. 21. Jun. 1806 [2] i Schwerin **Charlotte Frederike**, en Datter af Storhertug **Frederik Frantz** af Meklenborg-Schwerin [født 4. Dec. 1784; separeret 1809; død i Rom d. 13. Jul. 1840]; begav sig i Mai 1813 til Norge, for at forestaae dette Riges Styrelse; valgtes af Normændene til deres Konge d. 17. Mai 1814; nedlagde Norges Krone ved en Declaration af 10. Oct. 1814; [3] reiste fra Mai til October 1818 med sin Gemalinde i Tydskland og Schweitz; og atter (fra 21. Mai) 1819 giennem Tydskland til Italien (hvor ogsaa Neapel og Sicilien længe besøgtes); herfra i Jun. 1821 til Schweitz og Frankrige; fra Paris (4. Nov. 1821—8. Mai 1822) til England (15. Aug. 1822) [4]; modtog Præsidium i det Kgl. Konst-Academie d. 20. Apr. 1809; i det Kgl. danske Videnskabernes Selskab (efter Valg) d. 9. Marts 1838; Konge i Danmark og Hertug i Slesvig, Holsten og Lauenborg, ved K. **Frederik den Siettes** Død den 3. Decbr. 1839; kronet og salvet af Biskop Mynster, i Frederiksborg Slotskirke, d. 28. Jun. 1840.

Dronning.

Caroline Amalia, Datter af Hertug **Frederik Christian** af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenborg, og **Lovise Augusta** af Danmark; født paa Augustenborg d. 28. Jun. 1796; ægtede Prinds **Christian Frederik**,

den 22. Mai 1815[5]; kronet med Kongen d. 28. Jun. 1840.

Børn.

(Med Prindsesse Charlotte Frederike.)

1) **Christian Frederik**, født d. 8. Apr. 1807 paa Pløens Slot; død fort efter Fødselen[6].

2) **Frederik Carl Christian**, Kronprinds af Danmark, født paa Amalienborg, d. 6. Oct. 1808[7]; reiste (fra 6. Jun. 1826 til 24. Oct. 1828) til Tydskland, Schweitz, (hvor Opholdet i Genf varede noget over et Aar), Italien og det sydlige Frankrige[8]; bereiste Island i Sommeren 1834; Gouverneur over Fyens Stift fra 9. Dec. 1839; seilede til Skotland, bereiste dette Land, og besøgte Færøerne 1844; ægtede d. 1. Nov. 1828 Prindsesse **Vilhelmine Marie** af Danmark (s. ovenf. S. 174); d. 10 Jun. 1841 Prindsesse **Caroline Charlotte Mariane** af Meklenborg-Strelitz, født d. 10. Jan. 1821.

---

1) Adr. Cont. Efterr. 1786. Nr. 192. Berlings Tidende 1786. Nr. 75. 77.

2) Berlingske Tid. 1806. Nr. 50.

3) Kongeriget Norges overordentl. Storthings Forhandlinger 1814. S. 14.

4) Ankomsten til Odense, "efter en meer end treaarig Fraværelse," var Fredag Aften d. 6. Sept. 1822. ("Dagen" 1822 Nr. 220.)

5) Paa Augustenborg, hvor Vielsen udførtes i Slotscapellet af Hofpræst Germar. (Statstid. 1815. Nr. 42.)

6) Berlings Tidende. 1807. Nr. 31. Dagen 1807. Nr. 61. Supplement-Tafelen zu Hübner, Tab. 26, har derimod d. 13. Apr.

7) Adresse Cont. Efterr. 1808. Nr. 386.

8) Prindsens Ledsagere og Veiledere paa denne Reise vare Kammerherre Grev **Conrad Rantzau** til Breitenburg, og Major af Generalstaben **C. Ewald**.

2.

Conspectus

Scriptorum Rerum Danicarum,

Opere a *Jacobo Langebek* condito

comprehensorum.

1. Historia Daniae generalis.

11. *Svenopis, Aggonis* filii, compendiosa Regum Daniae Historia, a *Skioldo* ad *Canutum* VI. I. 42—64.

59. *Thomae Gheysmeri* compendium historiae Danicæ [conscriptum A. 1431: Epitome & continuatio Historiæ Saxonis Grammatici, ab initio ad Valdemarum IV.] II. 286—400.

14. *Petri Olai*, Minoritæ Roskildensis, Chronica Regum Danorum, a *Dano* ad obitum *Johannis* Regis. I. 68—148.

16. *Petri Olai*, Minoritæ Roskildensis, Annales rerum Danicarum a Cimbrorum exitu ad Ann. Chr. 1541. I. 171—197.

20. Chronologia rerum Danicarum secunda, auctore *Cornelio Hamsfort*, Cimbro, ab Ann. 687 ad Ann. 1448. I. 266—334.

2. Series, Catalogi & genealogiæ Regum Daniae.

1. Vetustissima Regum Septentrionis series, *Langfedgatal* dicta, a Japheto ad *Haraldum Harfager* Norvegiæ & *Hordaknutum* Daniae Reges. I. 1—6.

2. Genealogia *Regum Anglo-Saxonum*, ab Odino eiusque Majoribus deducta. I. 6—9.

8. Series runica Regum Daniae prima. I. 26—30.

9. Series runica Regum Daniæ altera. I. 31—34.

29. Nomina regum Daniæ ab Ann. 827 usque ad Ann. 1771. I. 424—426.

13. Series Regum Daniae ab Haraldo Klak ad Waldemarum II. I. 66—68.

12. Catalogus Regum Daniæ brevior. I. 64—66.

3. Series triplex Regum Septentrionis, a *Ragnaro Lodbrok* ad *Haquinum* Magni filium Norvegiæ, *Ericum Menved* Daniæ, & *Birgerum* Sueciæ reges. I. 10—13.

10. *Cornelii Hamsfortii* Series Regum Daniae, a *Dano* ad Fridericum II. I. 34—42.

7. Incerti auctoris genealogia regum Daniæ, a *Dan* & *Angul* ad *Christophorum* Imum. I. 20—25.

6. Nomina regum Daniæ, a *Dan* ad *Ericum Glipping*. I. 19.

4. Catalogus Regum Daniæ a *Dan* ad *Waldemarum* IIdum. I. 13. 14.

5. Series ac brevior historia Regum Daniae, a *Dan* & *Lother* ad Waldemarum IIdum. I. 15—18.

51. *S. Vilhelmi* Abbatis genealogia Regum Daniæ. II. 154—163.

52. Genealogia Regum & Principum christianorum in Dania. II. 164. 165.

3. Chronica & Annales danici vetustiores. [Secundum annos exitus cujusque Chronici.]

26. *Anonymi Roskildensis* Chronicon danicum ab anno 826 ad A. **1157**. [Scriptor inprimis notabilis, "Saxoni & Svenoni Aggonis non modo coævus, sed ætate superior." L.] I. 373—387. [cf. Lappenberg. Archiv f. Schl. Holst. Gesch. II. p. 194—198.]

95. Breve chronicon danicum ab anno 1095 ad a. **1194**. III. 627—631.

21. Annales danici *Bartholiniani*, ab Ann. 777 ad ann. **1200**. I. 334—342.

80. Chronicon danicum ab Anno 1070 usque ad ann. **1219**. [Auct. coætaneo temp. Valdemari II.] III. 259—265.

145. Chronicon Danicum ab anno 1214 ad ann. **1252**. V. 497—500. [*Ludewig* Reliq. Mss. IX. p. 208—212. cf. *Lappenberg* l. c. p. 213.]

53. Chronologia rerum Danicarum & Suecicarum vetus, ab anno 916 ad ann. **1263**. II. 166—168.

17. Annales, ab Anonymo circa Albiam, ad annum circa **1265**, conscripti [res Holsaticas, & quæ circa Albiam gesta sunt, præcipue tractantes.] *Lindenbrog* Script. 251—261. I. 197—212.

152. Breve Chronicon danicum annor. 1246—**1265**. V. 570.

158. Anonymi Chronicon danicum annor. 1260—**1286**. [*Ludewig* Reliqu. Mss. IX. p. 90—92.] V. 614—615.

63. Chronicon danicum ab Anno 980 ad ann. **1286**. II. 433—438. [*Ludewig*. l. c. IX. p. 90—92.]

15. **Regum & gentis Danorum historia, a D[...] usque ad ann. 1288, vulgo dicta "*Chronicon E[...] Regis*:" [primum ed. *E. Lindenbrog.* 1603. 4to.] [...] 148—170. [cf. Pertz Archiv. VI. p. 364. sq.]**

153. Breve Chronicon danicum, ab ann. 1249 [...] a. 1290. V. 571.

25. *Anonymi Nestvedensis* Chronologia danica [...] Ann. 821 ad ann. 1300. I. 368—372. [cf. Lapp[...] berg. Archiv II. p. 191.]

106. Anonymi Chronicon Danicum, ab Ao. 1130 us[...] ad A. 1300. IV. 225—230. [*Ludewig.* IX. p. 150—15[...]

72. Incerti auctoris Chronica Danorum, & pr[...] cipue *Sialandiæ*, ad Ao. 1028 ad ann. 1282; co[...] nuata usque ad a. 1307. [Vulgo: *Chronicon Siæl[...] dicum*, primum ab *Arn. Magnæo* ed. Lips. 1695. [...] II. 602—606. [vid. infra p. 183 no. 178.]

18. Annales rerum Danicarum *Esromenses*, a [...] Chr. ad annum 1307. I. 212—250. [*Ludewig* [...] Mss. IX. p. 1—39.]

99. Annales Danici ab Anno 1101, usque ad [...] 1313. IV. 22—26.

54. Incerti Auctoris Chronicon Danorum ab an. 9[...] ad ann. 1317. ["Auctor de historia nostra opti[...] meritus." L.] II. 169—176.

124. Incerti scriptoris Sueci Chronicon annor. 1160 [...] 1320. IV. 588—596.

68. Chronologia rerum memorabilium ab Ao. 10[...] usque ad ann. 1323. II. 520—529.

111. Annales Danici ab anno 1131 ad ann. 13[...] IV. 281—285.

169. Chronicon breve danicum. 1275 — 13[...] VI. 253. 254.

142. Annales Danici Sorani. a. 1202—1347. [Codici Historiar. Philipp. *Justini*, Monasterio Sor. ab *Absalone* donato, inscripti.] V. 456—458.

178. Continuatio Chronici Danorum & præcipue *Sialandiae* ab anno 1308 ad ann. 1357. VI. 519—531. [Contin. ad. a. 1363 vid. Archiv f. Schl. Holst. Lauenb. Gesch. II. p. 214—226. cf. p. 204—208.]

179. Annales Danici ab anno 1316 ad ann. 1389. VI. 531—535.

79. Fragmentum Annalium danicorum ab Anno 1073 ad ann. 1409. III. 258—259.

150. Chronicon Danicum annor. 1241—1410. V. 528—534. [*Ludewig* Rel. IX. p. 79—90.]

27. Anonymi veteris rerum Danicarum & Suecicarum chronologia ab ann. 826 ab ann. 1415. I. 387—398.

144. Chronicon rerum maxime Suecicarum, annor. 1208—1440. V. 495—497.

70. *Erici Johannis*, Monachi Vastenensis, Chronologia brevis ab ao. 1040 ad ann. 1450. II. 552—553.

162. Anonymi Chronicon Danicum annorum 1274—1497. [*Ludewig* Reliq. Mss. IX. no. 7.] V. 624—628.

167. Incerti auctoris Chronicon Danicum ab anno 1268 ad ann. 1523. [*Ludewig* Rel. Mss. IX. no. 5.] VI. 219—247.

19. Annales Fratrum Minorum *Visbyenses*, ab Anno 67 ad Ann. 1525. I. 251—266. [*Ludewig*. l. c. p. 175—197.]

71. *Chronicon Skibyense* restitutum, sive Annales rerum danicarum ab ao. 1046 usque ad ann. 1534; continuatum ad ann. 1555. II. 554—602. [*Ludewig*. p. 39—79.]

148. Annales Slesvico-Holsatenses, ann. 1227—1546. V. 505 —511.

4. Annales Islandici, & ab aucto bus recentioribus collecti, c. al collectaneis.

55. Annales Islandorum vetustissimi usque ad A 1317. II. 177—199.

73. Annales Islandorum Regii, a Christo nato ann. 1341 ex codice membran. III. 1—139.

36. Breve Chronicon Danicum ab Ann. 841 ad 1006. [Plurima ex Ad. Bremensi aliisque vet. au excerpta.] II. 17—18.

57. *Petri Olai* Excerpta ex historicis Danorum Svenone Tiugskæg ad Ericum Menved. II. 203—2

161. Excerpta ex Annalibus danicis. 1305—13 [e Collectaneis *P. Olai.*] V. 624.

85. *Laurentii Stralii* Annales Danici ab anno 10 ad ann. 1314. [Auctor ævi incerti, qui tamen s 16 vixisse, & annales vetustiores exscripsisse videtu III. 302—316.

43. Frustillum Annalium Danicorum ab Ao. 8 ad ann. 940; [ex schedulis *Corn. Hamsfortii.*] 56. 57.

31. Chronologia rerum septentrionalium *ævi An gariani.* [a *Jac. Langebek* elaborata.] I. 496—561.

128. Chronologia rerum septentrionalium, a mo Anscharii usque ad finem Sec. IX. [e Scriptoribus v tustis, opere *Langebeckii* concinnata.] V. 1—[illegible].

126. Annotata chronologica ex variis codicibus Archivis Suecicis; [exscripta a Jac. Langebeckio tinere Suecico 1754.] IV. 618—623.

83. *Cornelius Hamsfort* de Familia *Sprakalegum* in Dania; [acc. Auctoris epilogus *de moribus & vivendi consuetudine Danorum* Sec. XVIto.] III. 278—286.

5. Historia Regni Regumque Daniæ certi temporis, usque ad Christianum III.

58. Fragmentum islandicum vetus de regibus Dano-Norvegicis, ab *Ivaro Vidfadme* ad *Haraldum Blaatand.* II. 266—286.

62. Fragmenta duo Islandica de regibus Danorum ad seculum usque XIIItium. II. 422—433.

39. Fragmentum vetus Islandicum historico-geographicum de rebus Dano-Norvegicis. [Hist. Danicæ Seculi IX. & X. particulas quasdam continet.] II. 25—37.

28. *Ermoldi Nigelli* narratio metrica de baptismo *Haraldi* [Klak] Danorum regis Ao. 826. I. 388—424.

59. Fragmentum Islandicum historiæ regum Daniae *Haraldi Cærulidentis & Svenonis furcatæ barbæ.* II. 146—153.

74. *Svenonis Aggonis* Historia legum castrensium Regis *Canuti Magni.* III. 139—164.

66. Encomium *Emmae* Reginæ Daniæ & Angliae. II. 472—502.

82. Progenies Regis *Svenonis Estrithii* in Svecia, [ex libro Collectaneor. *Petri Olai.*] III. 275—277.

86. Elogium *Sancti Canuti*, regis & martyris, auctore anonymo coævo. III. 317—322.

88. *Aelnothi* Monachi historia ortus, vitæ & p
sionis *S. Canuti* regis Daniæ. III. 325—390.

87. Historia martyrizationis *Sancti Canuti* re
auctore anonymo coævo. III. 322—325.

89. Legendae aliquot de *Sancto Canuto*, Danor
rege & protomartyre. III. 390—422.

96. Infelix *Svenonis* Danici expeditio adver
Turcos, anno 1097. III. 631—635.

101. Anonymus de passione *S. Caroli* Dani, Co
tis Flandriæ [filii Canutis Sancti.] IV. 68—77.

102. Vita *S. Caroli*, Comitis & Martyris, auct
Gualtero Tarvanensi Canonico. IV. 77—110.

103. Historia vitae & passionis *S. Caroli*, Com
Flandriae, auctore *Galberto*, Notario. IV. 110—1

104. Mantissa ex variis auctoribus ad acta *S. C
roli* Dani, Flandriae Comitis. IV. 193—216.

108. Vita *S. Canuti* Ducis, auctore *Roberto*, Elge
episcopo. IV. 256—261.

107. Historia *Sancti Canuti*, Ducis & Martyr
auctore anonymo. IV. 230—256.

109. Legendae aliquot de *S. Canuto* Duce.. I
261—267.

140. Epitaphia Waldemari I., Canuti VI. & Er
Sancti, ex charta quadam vetusta. V. 420—422.

165. Diplomata ad Historiam *Ingeburgae* regina
VI. 80—132.

157. Processus litis inter *Christophorum* I. & Arch
episcopum *Jacobum Erlandi*. V. 582—614.

180. Actio Regis *Erici Menved* in *Esgerum*, Arch
episcopum Lundensem, coram Pontifice Romano institu
a. 1317. VI. 535—545.

174. Actiones adversariæ *Erici* Regis Daniæ & *Johannis Grand*, archiepiscopi Lundensis, coram curia & sede Romana institutæ 1296. VI. 273—372.

181. Processus inter Regem *Christophorum* II. & Episcopum Burglanensem *Tüchonem*. VI. 545—551.

182. Planctus de statu regni Daniae sub rege *Christophori* II. [versibus leoninis compositus.] VI. 551—557.

205. Acta processus inter *Ericum* regem Dacie ab una, & ducem Slesvicensem ac Comites Holsatiae ab altera parte, de *Ducatu Slesvicensi*. 1424. [ex Autographo in Arch. Reg.] VII. 263—399.

206. Attestationes testium in causa *Erici* Regis Daniæ & Ducis Slesvic. &c. productorum a. 1424. [Ex autographo.] VII. 399—426.

207. Processus in curia Romana, in causa arbitralis sententiæ ab *Sigismundo*, regi Romanorum, super Ducatu Slesvicensi Regi adjudicato latæ, quam Comites ad Papam appellaverant. VII. 426—452.

208. Copiæ literarum Papæ *Martini* V. pro concordia [in eadem causa]. VII. 452—455.

229. Epistolæ Regis *Christiani Primi*, vel ad eum scriptæ. VIII. 360—446.

224. *Augustini Dathi* orationes binæ, quibus Rex Daniæ *Christianus* I., Senatus Senensis nomine, exceptus est. VIII. 332. 333.

233. Poema, quod inscribitur *Pauper Olavus*. [1448]. VIII. 465—474.

237. *M. Gableri* epistola metrica in laudem Regis *Christiani* IIdi. VIII. 493—502.

238. Diploma *Christierni IIdi* ad Joh. Ventèlar
Dantiscorum consulem. 1525. [cf. Hvitfeld. II. p. 128
IV. 480—493.

235. Ditlevi Smitheri oratio ad Reginam *Isabell*
A. 1515. VIII. 479—482.

236. Oratio, qua Episcopus *Lago Urne* Regin
Isabellam excepit A. 1515. VIII. 483.

239. Duodecim excellentiæ regni Daciæ. [An
obitum Friderici I. proxime insequentibus scriptu
VIII. 493—502.

242. Seditionum Daniae liber [primus] 1537. V
515—535.

240. De coronatione *Christiani* IIItii 1537 narrat
VIII. 502—505.

241. De coronatione *Christiani* IIItii carmen, au
Lud. Priggio. A. 1539. VIII. 505—514.

6. Gesta Danorum & Normannoru extra patriam; eorumque peregrin tiones in terram sanctam, cet.

41. *Odonis* Abbatis de Danorum in Galliam irru
tionibus, & de Turonensi urbe ab eis obsessa. I
49—52.

37. De *Nortmannorum* gente & principibus, q
etiam obtinent partem Galliae. II. 18. 19.

35. *Petri Olai* Excerpta Normannica & Danica a
Anno 841 ad ann. 1050. II. 10—17.

46. Epinikion Teutonicum, victoriae Ludovici d
Normannis Ann. 882 acclamatum. II. 61—75.

47. *Abbonis*, monachi S. Germani, de obsessa a Normannis Lutetia Parisiorum libri duo. II. 75—106.

38. Narratio de *Normannorum* gestis circa Parisiacam urbem, tempore *Caroli Calvi* Regis Francorum. II 20—25.

34. Chronicon de gestis *Normannorum* in Francia, ab A. Chr. 833 usque ad An. 896. II. 1—9.

56. *Gaufridi* Comitis Andegavensis gesta adversus *Danos*, Galliam infestantes. [circa A. 960—980.] II. 199—203.

42. Vastatio monasterii *Medeshamstede* in Anglia per Danos Anno 870. II. 52—56.

61. Carmen anglosaxonicum de prælio *Brunanburgensi* inter Danos & Anglos Ao. 937 commisso. II. 412—422.

65. Sermo *Lupi* ad Anglos, quo miserrimum huius nationis statum tempore invasionis Danorum exponit. II. 463—471.

84. Origo & gesta *Sivardi Dani*, Ducis Northumbriae, eiusque filii, *Waldevi* Comitis. III. 287—302.

76. Chronicon regum insulæ *Manniæ* 1066—1266; cum continuatione. III. 209—244.

117. Iter Hierosolymitanum *Svenonis*, Episcopi Viburgensis, & fratris eius *Eskilli*. 1150. IV. 421—424.

133. Anonymus de profectione *Danorum* in terram sanctam. V. 341—362.

7. Historia ecclesiastica.

a) Vitæ Sanctorum & fundatorum Eccles in Septentrione.

22. Vita *S. Willehadi*, a S. Ansgario conscri I. 342—360.

23. Legenda de Sancto *Willehado*, lingua Sa nica inferiori conscripta. I. 360—365.

30. Vita *S. Ansgarii*, Archiepiscopi Hamburgen a *S. Remberto* conscripta. I. 427—495.

32. *Gualdonis* Poema de vita *Sancti Ansgarii* chiepiscopi Hamburgensis. I. 561—621.

33. Legendae veteres de *Sancto Ansgario*. 621—642.

44. Legenda de Sanctis Martyribus, a Danis Slavis interfectis, in *Hamburgh* & in *Ebbekestorp* conditis, circa ann. 880. II. 57—68.

45. Fragmentum ex Martyrum in *Ebbekestorp* qu scentium passione. II. 68—71.

49. Vita *S. Remberti*, Archiepiscopi Hamburgen II. 123—145.

40. *Meginhardi* Historia de translatione *S. Al andri* Wildeshusam. II. 38—49.

60. Vita *S. Odonis*, Dani, Archiepiscopi Cantua ensis. [941—961.] II. 401—411.

64. Vita & translatio *S. Elphegi* a Danis A. 10 interemti. II. 439—463.

94. De *Sancto Lucio*, Roskildensium olim patro III. 607—627.

130. Relatio de translatione *S. Margaretæ* Roskildensis. V. 302.

131. De vita beati *Nicolai Arusiensis.* V. 303—311.

118. Vita & miracula *S. Ketilli*, ab anonymo coævo descripta. IV. 425—442.

119. Vita *S. Vicelini*, præpositi Novimonasterii, postea Episcopi Aldenburgensis. IV. 443—457.

92. Acta Sancti *Ansveri*, Abbatis Ratzeburgensis. III. 580—601.

97. Legendae de quibusdam Sanctis nostris, *S. Olavo*, *S. Canuto*, *S. Anschario*, ante omissæ. III. 636—645.

69. Legendæ aliquot veteres de *Sancto Olavo*, rege Norvegiae. II. 529—552.

93. Fragmenta de *Sancto Halvardo*, Martyre, Opsloensium patrono. III. 601—607.

98. Historia Sanctorum in Selia, insula Norvegiæ. [Sælöe, Bergens Stift.] IV. 1—22.

125. De Sancto *Erico*, rege Sueciæ. IV. 596—618.

7. *b)* Historia Ordinum religiosorum; Monasteria; Convivia; Calendae; Universitas Hafniensis, cet.

146. Historia ordinis prædicatorum, s. *Dominicanorum*, in Dania. 1216—1246. V. 500—502.

163. Regula b. Augustini, cum statutis ordinis *S. Augustini* in Dania 1275—1357. V. 628—644.

149. Historia de inchoatione & propagatione ordinis *Fratrum Minorum* in Dania & regionibus septentrional. 1232—1535. V. 511—528.

170. Fragmentum Diarii sive Chronici cujusdam Ripensis Fratrum Minorum. [a. 1279. 1280.] VI. 254. 255.

219. Custodiæ *ordinis Minorum* provinciæ Daciae. VIII. 815. 316.

183. Necrologium *Gotlandiæ* Fratrum Minorum in *Visby*. VI. 557—573. [*Ludewig.* l. c. p. 197—208.]

220. Registrum conventuum *Præmonstratensis* ordinis, Livoniæ, Daniæ, Norvegiæ & Slaviae. IV. 316. 317.

218. Taxus prioratuum ordinis *S. Johannis Hierosolymitani.* VIII. 315.

232. Varia de monasterio *Dalbyensi.* VIII. 464.

121. Liber Donationum Monasterii *Sorensis.* ["Egregium ex omni parte antiquitatis nostræ monnumentum." L. cf. Cod. Ms. Bibl. Reg. Collectio Reg. recent. Nr. 714. 4to.] IV. 463—531.

122. Monumenta *Sorana* varia. [Tria ex his Opusculis antiquis, ligneis tabulis quoudam agglutinatis, primum ed. *Joach. Wielandt* s. t. "*Tabula Cisterciensium Sorana.*" Hafn. 1712. 8.] IV. 531—575.

110. *Tabula Ringstadiensis*, de regibus & principibus Ringstadii sepultis, ab Anno 1130 ad Ann. 1341. IV. 278—281.

114. Liber Donationum monasterii b. Petri Nestvediensis, & *Skopkloster.* IV. 335—406.

113. Obituarium monasterii b. Petri *Nestvediensis*. IV. 323—335.

112. Calendarium monasterii b. Petri *Nestvediensis*. IV. 285—322.

166. Diplomata, ad ecclesiam & monasterium S. Thomae de Paraclito in *Eskilsöe* & coenobium SS. Thomæ & Wilhelmi in *Ebelholt* pertinentia. VI. 132—218.

120. Narratio de fundatione monasterii *Vitæ Scholæ* in Jutia. [Vitskøl Kloster.] IV. 457—463.

129. Exordium Monasterii, quod dicitur *Cara Insula* [Øm Kloster.] ab anno 1165. [Primus Codicis Scriptor circa monasterii initia vixisse, e Cap. 20 concludere licet. Narratio libri, a pluribus continuata, ad *Erici Glippingii* tempora pertinget.] V. 231—302.

136. Narratio de monasterio *S. Michaelis* apud *Slesvicum*, & de fundatione monasterii *Aureæ Insulæ*. (Guldholm.) [Scriptum a Monacho quodam a. 1289.] V. 379—383.

211. Diplomata ad monasterium *Loci Dei* [Løgum-Kloster] pertinentia, ab an. 1173 ad ann. 1578. [cf. S. R. D. IV. 575 sq.] VIII. 1—258.

123. Necrologium monasterii *Loci Dei*. [Løgum Kloster.] IV. 575—587.

215. Catalogus reliquiarum conventuum *Fratrum minorum* Roskildensium & Haffniensium. VIII. 269—293.

216. Reliquiae conventus fratrum minorum *Roskildensium*. VIII. 293—312.

244. Statuta convivii S. Johannis Baptistæ de *Uggelöse*. VIII. 529—532.

245. Statuta Calendarum Sacerdotum in territorio *Ramsöensi* & *Bieverskoviensi*, una cum nominibus Congildarum defunctorum. VIII. 532—538.

225. Academiæ Hafniensis leges, ab Archiepiscopo Lundensi *Joh. Brostorp* sancitæ, cum aliis nonnullis huc facientibus. VIII. 333—346.

228. Diploma *Johannis*, Archiepiscopi Lundensis, de *Universitate Hafniensi*. a. 1479. VIII. 359. 360.

226. Statuta facultatis utriusque juris, c. variis annotatis, ipsa *Universitatis Hafniensis* primordia concernentibus. VIII. 347—356.

227. Notata in fronte variorum librorum in bibliotheca deperdita *Ecclesiæ b. Virginis* Hafniæ. VIII. 357. 358.

172. Calendarium Magistri *Petri de Dacia*. [e Cod. membran. exarato circa a. 1290, qui fuit in possessione *Petri de Dacia*, a. 1326 in Univers. Parisiensis Rectorem electi.] VI. 260—265.

7. *c)* Historia Episcopatuum & Ecclesiarum, earumque *Necrologia & Libri Datici*, cet.

187. Provincialis Daciae, sive designatio Episcopatuum Daniae, Suecia & Norvegiæ circa 1270. VII. 610. 611.

188. Designatio Archiepiscopatuum Septentrionis, c. suis Suffraganeis. VII. 611.

77. Nomina episcoporum Septentrionis circa & post medium Sec. XI. III. 244—251.

90. Necrologium *Lundense*, 1085—1392: ex codice membranaceo Lundensi. II. 422—473.

91. Liber daticus *Lundensis*, 1086—1391: ex codice membr. Lundensi. III. 474—579.

190. Liber Daticus *Lundensis* (recentior), ex Codice *Hafniensi.* IV. 26—68.

191. *Nicolai*, Archiep. Lundensis, Chronica Episcoporum *Lundensium:* [primum ed. a *Th. Bartholino*, Hafn. 1709. 8.] VII. 621—639.

192. Anacephalæosis, v. Catalogus præsulum & pontificum *Lundensium* in Scania. (1599.) VII. 639—652.

204. Tabularium ecclesiae *Lundensis.* [s. "descriptiones literarum veterum Capituli Lundensis, quæ in suis scriniis sec. ordinem alphabeti situatæ sunt." A. D. 1494.] VII. 247—263.

231. Excerpta ex regesto Tabularii Ecclesiæ *Lundensis.* A. 1425. VIII. 457—464.

230. Ordo in ostensione sanctarum reliquiarum in ecclesia Lundensi. VIII. 446—457.

203. Excerpta ex registro villae *Malmogiensis*, anno 1420 facto. [cura J. Langebeckii.] VII. 243—246.

135. Encœnia templi *Gumlosani*, [Gumløse, i Skaane] anno Chr. 1191 celebrata. V. 377—379.

217. Designatio omnium *Gotlandiæ* ecclesiarum, & quo anno quælibet ædificata. VIII. 312—315.

81. Liber daticus *Roskildensis.* 1074—1512. III. 265—275.

185. Statuta Capituli *Roskildensis* & Necrologium *Roskildense.* VIII. 591—607.

194. Episcopi *Roskildenses:* [e collectaneis *P. Olai.*] VII. 152—156.

195. Catalogus Pontificum *Roskildensium.* [ex autographo *Corn. Hamsfortii.*] VII. 155—165.

171. Fragmentum libri judicialis Episcopi *Roskildensis.* 1291—1299. VI. 255—259.

222. Anniversaria & distributiones capituli *Roskildensis*, An. 1458 sqq. VIII. 321—330.

246. Obituarium ecclesiae *b. Virginis* Hafniae. [Ex autographo membran.] VIII. 538—549.

175. Calendarium, vel potius Obituarium Ecclesiæ *beatæ Virginis Hafniensis*, ab anno 1299 ad a. 1414. VI. 372—375.

212. Transscriptum de bonis prebendarum canonicalium in Ecclesia Haffnensi [b. Virginis], factum A. D. 1436. VIII. 259. 260.

213. Reliquiae *Ecclesiæ b. Mariæ Virginis* Hafniæ, intimandæ in festo reliquiarum. VIII. 260—267.

214. Reliquiaria *ecclesiæ Haffnensis* sic ordinentur in festo reliquiarum. VIII. 267. 268.

223. Attestationes in causa decimarum *Slaulosiensium*, A. 1466. VIII. 330.

202. *Corn. Hamsfortii* Series Episcoporum *Otthoniensium*, e diplomatibus & tabulis collecta: [antea edita in "Dänische Bibliothek." P. IX. pag. 375. sq.] IV. 216—243.

234. Summa processus in causa ecclesiae *Otthoniensis*, b. Canuti, ordinis S. Benedicti. A. 1489. VIII. 475—478.

201. Series Episcoporum *Arhusiorum*, ex variis auctoribus, qui in catalogo nominantur. [ex autographo Corn. Hamsfortii.] VII. 210—216.

200. Nomina Episcoporum ecclesiae *Arhusiensis*. VII. 209.

199. Chronicon ecclesiae *Ripensis*, s. annales Episcoporum Ripensium, commentario *Corn. Hamsfortii* illustratum. VII. 182—209.

151. Necrologium, vel Obituarium *Ripense*, s. Liber daticus Ripensis. V. 534—570.

184. Registrum capituli *Slesvicensis*. VIII. 574—591.

197. *Corn. Hamsfortii* Catalogus episcoporum Slesvicensium. VII. 170—176.

196. Episcoporum *Slesvicensium* Series. [ex autographo *Corn. Hamsfortii.*] VII. 165—170.

198. Hieron. *Cypræi* catalogus Episcoporum *Slesvicensium*. VII. 176—181.

156. Historia mirabilium, in ecclesia b. Petri *Slesvici* factorum. 1252. V. 581—582.

7. *d)* Vitae Episcoporum & Præsulum aliquot insignium.

141. Testamentum *Absalonis* Archiepiscopi Lundensis; [prius ed. ab *Ott. Sperlingio.* Hafn. 1696. 8.] V. 422—456.

143. *Vilhelmi* Abbatis vita, auctore eius Discipulo in Dania. V. 458—495.

164. *Wilhelmi* Abbatis Epistolæ. [libris II. comprehensæ.] VI. 1—79.

155. Vita *Gunneri*, Episcopi Viburgensis, qui obiit 1251. [auct. monacho monasterii *Caræ Insulæ*, discipulo Gunneri.] V. 574—581.

173. De *Johanne Grand* Archiepiscopo [metrica narratio; e. Scriptor. septentr. *Lindenbrogii:* Ed. Fabricii p. 103—109.] VI. 266—273.

243. Nonnulla de *Johanne Andreæ*, penultimo romanæ religionis episcopo *Ottoniensi*. VIII. 525—528.

78. Lectiones de legatione *Helsini* Abbatis in Daniam circa ann. 1067. III. 252—258.

105. *Ottonis*, Episcopi Bambergensis, legatio ex Pomerania in Daniam A. 1228. IV. 216—224.

8. Geographica; libri censuales Regni & Episcopatuum.

48. *Otheri* Norvegi & *Wulfstani* Periplus, sive eorum narrationes de suis in Septentrionem & in mare Balthico navigationibus. II. 106—123.

160. Navigatio ex Dania, per mare occidentale, Orientem versus, circa 1270. [Enumerantur stationes navigantium.] V. 622—624.

159. Fragmenta enumerationis territoriorum Daniae; quot in singulis aratra; quot marcas & oras solvant, &c. V. 615—622.

210. Liber census Daniae, tempore Regum *Waldemari II.* & *Christophori I.* confectus. [ex cod. membr. Holmensi coævo descriptus 1754, notisque a *J. Langebek* illustratus; postea ed. a *P. F. Suhm*, 1790.] VII. 507.

193. Registrum redituum, decimarum & exactionum ad Episcopum *Roskildensem* in Selandia, Meonia & Rugia pertinentium, circa 1370. VII. 1—152.

177. Liber *Aarhusiensis*. [Diplomata, nec non *bona mensalia*, ad eccles. Arufiensem spectantia; præmissa designatione.] VI. 376—519.

209. Liber censualis Episcopi *Slesvicensis*. 1436. VII. 456—507.

9. Res inprimis ecclesiasticæ Norvegiae & Islandiae.

132. *Theoderici* monachi (Nidrosiensis) Historia de antiquitate regum Norvagensium. [Prodiit primum, cura B. C. Kirchmanni, Amstelod. 1684. 8. Vixit & scripsit auctor circa ann. 1160 v. 1170.] V. 311—341.

168. Testamentum *Magni*, Regis Norvegiae, conscriptum A. C. 1277. VI. 247—253.

190. Series Episcoporum totius *Norvegiae*, a religionis christ. initiis, usque ad ann. 1325; ut et Abbatum Islandiæ; item nomina provinciarum Norvegiæ, circiter a. 1313. VII. 615.

67. Necrologium Islandico-Norvegicum vetus. [Sec. XI—XIV.] II. 502—519.

176. Delineatio vetustæ tabulæ altaris, quæ olim, ut creditur, in capella quadam regis Norvegiae fuit. [Ex vet. Membr. inter Mss. Magnæan.] VI. 375. 376.

138. Fragmenta tria necrologica Norvegiae. V. 384—386.

116. Anonymi Commentariolus de *coenobiis Norvegiæ*. IV. 409—421.

115. Historia fundationis monasterii *Lysensis* in Norvegia. [Lyse-Kloster, Sundhordlehn, i Bergens Stift.] IV. 406—409.

247. Fasti necrologici Islandici. [Sec. XIII. & XIV.] c. præfat. *Joh. Finnæi*. VIII. 550—568.

127. De Sancto *Thorlaco*, Episcopo Skalholtensi [ab anno 1174 usque ad mortem 1193.] IV. 623—632.

10. Ecclesia Hamburgensis & Bremensis, Holsatica, Esthonica, cet.

186. Archiepiscopi *Hamburgenses* [ex collectan. *Petri Olai;* collatum c. Chron. Bremensi, ap. *Martene* & *Durand.* T. V.] VIII. 608—611.

189. Catalogus pontificum *Hamburgensium*, quibus ecclesiæ Danicæ & septentr. fuerunt subjectæ. [ex autogr. *Corn. Hamsfort.]* VII. 612—614.

139. Necrologium *Hamburgense*, sive liber memoriarum & donationum ecclesiae *Hamburgensis.* V. 386—420.

24. De Ecclesia *Bremensi* vetus Scriptum. I. 366—367.

75. Chronicon monasterii *Rastedensis* in comitatu Oldenburgico, ab ann. 1059—1463. III. 164—209.

134. Excerpta quaedam e visionibus *Godeschalci* Novimonasteriensis. 1190. V. 362—377.

137. Excerpta ex Necrologio veteri *S. Michaelis* in Luneburg. V. 383. 384.

154. Narratio de *episcopatu Curoniensi*, eiusque origine danica circa 1250. V. 572—574.

147. Fines s. termini inter maritimas & *Hariam*, s. terram Regis [in Esthonia]. V. 502—505.

221. Informatio in causa *Revaliensis ecclesiæ* circa A. 1454. VIII. 317—320.

Rettelser og Trykfeil
til
den historiske Aarbogs 1ste Deel.

S. 6. Lin. 9. Citationen „S. R. Dan. I. 45" bortfalder.

S. 14. Lin. 6, nedenfra: „18. Jul. 1038" læs: 5. Septbr. 1037. (Det første Datum er nemlig Knud d. Stores Datters Gunhilds Fødselsdag, som paa sit Sted findes rigtigt angivet.)

S. 18, Lin. 5 nedenfra, og 25, L. 2, nedenfra: (Følgen af Svend Estridsens Sønner, efter deres Alder, er usikker med Hensyn til den ægtefødte Svend og til Knud Magnus. At den førstnævnte S. 25, Anm. [1]) kaldes den ældste, stemmer ikke overeens med hans formeente Fødselsaar „Omtr. 1053." (S. 18.) Jvf. Suhm D. Hist. IV. S. 464, hvor Knud den Hellige sættes som den tredie Søn, og denne som den 3die eller 4de.)

S. 30. Lin. 16. „Den 15de Jan. 1131." (som Nogle have.) Rigtigere er nok den 14de Jan., der S. 47 angives som Valdemar I. Fødselsdag (nemlig ottende Dagen efter hans Faders Mord.)

S. 31. Lin. 10. „Den 4. Jul.," læs: 4de Junius. (Slaget ved Fodvig.)

S. 36. Lin. 11 nedenfra. „S. 78" læs: S. 79.

S. 40. Lin. 5. (Om Erik Lams Dødsaar, (27. Aug. 1146, ikke 1147) jvf. Jaffé Gesch. Keiser Conrad des III. 1845. S. 152.)

S. 53 og 56. Anm. 9. (Om Dronn. Dagmar, eller Margrethe fra Böhmen, s. Antiquar. Ann. for 1842. 1843. og for 1847. S. 221—226.)

S. 63. Lin. 7. nedenfr. Rosenberg læs: Rosenburg.

S. 65. Lin. 7. „den 30. Jun." (Dagen er noget uvis, da man andensteds finder d. 29. Jun.)

S. 66. Lin. 9. n. f. S. 209 læs: 207.

S. 66. I Stamtavlen: Hertug Valdemar V. † 1346 læs: **1364.**

S. 67. L. 20. „St. Hans Dag 1254": (som Hvitfeldt og Suhm, der anføres, have); de anf. Steder af Scriptores R. D. have derimod **1253.**

S. 68. Lin. 14. Wittenberg læs: **Wittenburg** (i Mecklenborg.)

— Lin. 19. „død d. 13. Mai 1310;" læs efter den 13de Mai.

— Lin. 4 n. f. (1279.) Hvitfeldt (som anføres) har A. 1278; og saaledes Stral. (S. R. D. III. 314.)

— Lin. 6. n. fra: „1247" udslettes; 1249 bliver. (ſ. ovenfor Bryllupsaaret.) Suhm (X. 123 og fl. St. antager ogsaa som temmelig afgiort, at Erik Glipping er f. **1249.**)

S. 71. sidste Lin. n. f.: 1369 læs: **1269.**

S. 75. Anm. 5. (Om Dronning Agnes, og hendes Fader, jvf. især Suhm, Danm. Hist. X. S. 519. 520).

S. 79. Lin. 10 n. f., „635," læs: II. 635.

S. 86. Lin. 9. n. f. „306", læs: I. 306.

—— —— „172. 173," læs: 173. 176.

— Lin. 6. n. f. (Det egentlige Salg skal have fundet Sted den 29. Aug. 1346.)

S. 89. Lin. 3. n. f.: Hertuginde Ingeborg døde **1370;** Hertug Henrik derimod **1383.**

S. 90. Lin. 1. „Hakon V." læs: Hakon VI.

S. 91. Lin. 22. „S. 147—48" læs: 127—29.

S. 98. Lin. 3. n. f. (Læs: „Biskoppen i Roskilde Peder Jensen") og 101, Lin. 4: Ved en Feiltagelse er Hvitfeldt (paa det S. 101. anf. Sted) fulgt, i Stedet for den rigtigere Beretning i Danske Mag. V. 66.

S. 104. Lin. 15. „1324", læs: **1424.**

S. 105. Lin. 4. f. (S. ogsaa Scr. R. Dan. VI. 232.)

S. 106. Lin. 6. „644", læs: **744.**

S. 109. Lin. 7, ere Ordene „opdraget hos sin Morbroder" o. s. v. forsatte, og bør staae Linie 5, efter „1440:" hvorimod Lin. 7 bør tilføies: „hyldet i Viborg, 28. Sept. 1448." (Hvitf. II. 844.)

S. 110. Lin. 17. „1473;" læs: **1471.** (som findes rigtigt S. 125.)

S. 112. Anm. 10. (Christiani anfører vel andre Kilder, der have 1482 som Christian den Førstes Dødsaar; men antager selv A. 1481 som det rigtige.)

— Anm. 11. (K. Christian I. og Dronning Dorotheas Gravhvælvinger aabnedes, i K. Christian VIII. og Kronprinds Frederiks Nærværelse, d. 17de Jun. 1847.)

S. 114. Lin. 2. (Om et Sagn, at K. Hans blev født paa Skiærupgaard, 1½ Miil fra Colding, s. Suhms Saml. I. 2. S. 108.)

S. 118. Lin. 10 n. f. „Joachims Datter", læs: Søster.

S. 122. Lin. 3 n. f. „22, 24. Jul." læs: Januar.

S. 124. Lin. 14. (Citatet af Hvitfeldt bortfalder. Han har det urigtige Aaretal 1519.)

S. 127. Lin. 3: „Biskop i Slesvig 1546," læs: **1556.**

— Anm. 2. (Om K. Frederik I. Tilbagekomst fra Cøln, s. ogsaa Christiani Oldenb. Kön. I. S. 144.)

S. 128. Lin. 7. n. f. „denne Dronning, læs: „Hertuginde Anna."

S. 132. Lin. 8. n. f. „1556" læs: **1586.**

S. 137. Lin. 12. „den 29. Jul." læs: „den **19**de."

S. 140. Lin. 20. (Af de her anførte Forf. have Hamelmann, Cypræus og Lackmann d. 12te Oct. som Dronn. Annas Fødselsdag.)

S. 144. Lin. 3. n. f. „1644" læs: **1647.**

S. 145. Lin. 18. 19. (Kirstine Munk forlod allerede d. 15de Oct. 1629 Frederiksborg, hvorfra hun først begav sig til sin Moder paa Balløe; s. Christian IV. egenhænd. Breve 1848. I. Bd. S. 393.)

S. 145. Lin. 7. n. f. (Frantz Rantzau døde 1632, ikke 1631, som det sædvanligen angives.)

S. 146. Lin. 7. n. f. „26 Aug." læs: 26. April.

S. 147. Lin. 13 og flg. Dorothea Elisabeth. (Jvf. Christian IV. egenhændige Breve. I. Bd. S. 368. 393.)

S. 149. Lin. 9. n. f. „p. 54." læs: p. **8.**

— Lin. 7. n. f. „Christian VI." læs: Christian IV.

S. 150. Lin. 6. „hendes Fødselsdag," læs: Dødsdag.

S. 152. Lin. 23. „den 11te Jun." læs: 11te Oct. (jvf. Becker Saml. til Frederik III. Hist. I. S. 45. Anm. 1.)

S. 153. Lin. 10. „i sit 55de Aar," læs: 54de.

— Lin. 4 n. f., „1666," læs: 1693.

S. 154. Anm. 3. (Om Hans Borchardsen, eller Burchardi, som (efter Matth. Foss) var meget afholdt af Prindsen: s. Christian IV. egenhænd. Breve. I. Bd. S. 360.)

S. 154. Anm. 4. Prinds Frederik afseilede i Mai 1629 paa „Havhesten" til Flie i Holland. — (Han opholdt sig først i Holland, Braband og Flandern ved Armeen, siden i Paris, og derpaa længere Tid i Orléans, Angers og Amboise, besøgte Guienne og Gascogne, og skulde have fortsat Reisen til Italien, men blev afholdt derfra ved Pesten, som herskede i Nord-Italien. Orat. funebr. *Matth. Fossii.* Hafn. 1670. fol. F. 1. 2.)

S. 154. Anm. 10. (Om K. Frederik III. Dødsfald, 9. Febr. 1670, jvf. de samtidige Optegnelser, i Suhms Saml. til den D. Hist. I. 2. S. 299.)

S. 155. Lin. 2. „Febr. 1676," læs: 1685.

— Lin. 19. „pag. 19," læs: p. 10.

S. 156. Lin. 25. „S. 212. 213," læs: 242—243.

S. 161. Lin. 3. „den 11. Oct." tilføies: 1671. (s. p. 157.)

— Lin. 8. „d. 25. Apr." læs: den 15de.

S. 162. Lin. 20. „1704" læs: 1703. — „den 4de Marts 1704" læs: 12te Marts.

S. 164. sidste Linie. „Jan. 1704," læs: 1703.

S. 168. Lin. 2. n. f. „Frederiksborg", læs: Frederiksberg.

S. 169. Lin. 7. „d. 20. Jan.", læs: 14de Jan.

— Lin. 24. „d. 29. Oct.", læs: 29de Novbr.

S. 174. Lin. 4. „7de Sept.," læs: 5te Sept.

— Lin. 16. „d. 17de Mai" læs; 18de Mai.

S. 175. Lin. 2 n. f. „Augustenborg," læs: i Kiøbenhavn.

S. 183. Lin. 15. „ab ann. 1415," læs: ad ann. 1415.

S. 196. Lin. 20. „IV," læs: VI.

Historiske Aarbøger,

til Oplysning og Veiledning i Nordens, færdeles Danmarks Historie.

Udgivne

ved den danske historiske Forening,

af

C. Molbech.

Anden Deel.

Kiøbenhavn.

Trykt hos Directeur Jens Hostrup Schultz,
Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

1848.

Forerindring.

Den i Forerindringen til 1ste Deel af disse Aarbøger (1845) bebudede „Danske Chronologie", seer den historiske Forening sig nu i Stand til at kunne lade udgaae fra en Forfatters Haand, hvis fortrinlige Kald til et saadant Arbeide Ingen, der kiender hans genealogiske Tabeller, vil drage i Tvivl; og den udgiør saaledes det væsentlige Indhold af Aarbøgernes **anden** Deel. Angaaende dette Hielpemiddel til Veiledning i den danske Historie, der upaatvivlelig paa en overhovedet tilfredsstillende Maade vil befindes at udfylde et Savn i vor Literatur, kan Undertegnede indskrænke sig til den Bemærkning: at det muligen kunde blive Nogles Mening, at Forfatteren snarere, og det maaskee fornemlig i den nyere Tid, fra A. 1400, 1448, eller 1536 (Reformations-Epoken) har været for sparsom, end for overflødig i sit Stof; eller at man ikke vilde have fundet noget at indvende, om han havde medtaget flere specielle Begivenheder og Data, til Danmarks indre Culturhistorie, Personalhistorie, m. m. Hertil kan imidlertid med Føie erindres: at Forfatteren, efter al Billighed, er givet fuldkommen Frihed til i den Henseende at tage og følge sit.

eget Synspunkt for Udførelsen af sit Arbeide; og at han, fra dette Synspunkt vist nok har betragtet Danmarks politiske eller Statshistorie som det egentlige Formaal for den chronologiske Tavle over denne Histories vigtigste Begivenheder, han vilde meddele. Til Oplysning af Arbeidets Plan og Udførelse kan her i øvrigt tilføies følgende korte, af Forfatteren selv meddeelte

Forord.

„Hvad jeg i Henseende til Udførelsen af dette Arbeide, som et hidtil savnet Bidrag til Oversigt over vort dyrebare Fædrelands heldige og uheldige Skiebne, fra Rigets Stiftelse, lige indtil de sidste Tildragelser, kan have at bemærke, indskrænker sig til Følgende: Som Titelen antyder, er overalt en streng chronologisk Orden iagttaget i Henseende til Begivenhedernes Følge, saaledes at de ere anførte Aar for Aar, Maaned for Maaned, Dag for Dag, uden Hensyn til deres indre Sammenhæng. For imidlertid nogenlunde at raade Bod paa den deraf følgende Adsplittelse af beslægtede Begivenheder, er der sædvanlig i Anmærkninger henviist til foregaaende Antegnelser, der staae i Forbindelse med en eller anden senere Begivenhed, ligesom der ogsaa i saadanne er meddeelt andre Oplysninger, der antages at have Interesse, uden at kunne finde Plads i selve Chronologien; og uagtet oplysende Anmærkninger egentlig ikke høre med til en Chronologies Idee, haaber jeg dog, at disse ikke ville ansees for overflødige. Enhver Antegnelse er først nedskreven efter at være omhyggelig prøvet efter Kilderne og de bedste Hielpemidler, forsaavidt samme, ved mit Ophold udenfor Kiøbenhavn, have været mig tilgængelige; og hvor disse lade Uvished tilbage, ere de

forskjellige Tidsangivelser anførte jævnsides; ligesom i den ældre Tid, hvor Aaret kun omtrentlig findes angivet, dette er betegnet med et c. Til de Berigtigelser, som Kritiken i den nyeste Tid har meddeelt, er her overalt taget Hensyn. Jeg tør da nære det Haab, at nærværende Arbeide, saaledes som det er, baade vil finde en velvillig Modtagelse hos mine Medborgere, og Overbærelse med de Savn, som muligen paa et eller andet Sted maatte opdages deri. Enhver, som benytter denne Bog, vil ogsaa, ved at lade den gjennemskyde, finde Leilighed til at bidrage til dens videre Berigelse, efter egne Synsmaader."

Frederiksborg, i December 1848.

Med Hensyn til det korte Bidrag, som optager de sidste Blade i denne Deel, vil undertegnede bemærke: at vi vel ikke savne Opregnelser af de ældre danske Love, Anordninger og Vedtægter med Lovskraft, eller literaire Veiledninger til nøiere Kundskab om disse Kilder til den danske Retshistorie; af hvilke den nyeste og fuldstændigste er den, af Hr. Conferentsraad Kolderup-Rosenvinge meddeelte, i hans „Grundrids af den danske Retshistorie"; anden Udgave. 1832. I. S. 28—72. Man har imidlertid anseet en kort og samlet Udsigt over disse Retskilder i chronologisk Følge, for ikke overflødig; da der ogsaa i historiske Undersøgelser jævnligen gives Anledning til at søge Oplysninger i disse vigtige Monumenter, hvis Literatur her findes meddeelt i Korthed og efter Aarfølgen, til hurtigt Eftersyn, indtil Aaret 1648; med Tilføielse af et og andet Bidrag til denne Literatur, nyere end 1832. At den af vor Retshistorie høiligen fortiente Forfatters ovenanførte Skrift

har været Hovedkilden, eller den egentlige Grundvold for den her givne chronologiske Fortegnelse, behøver neppe at meldes. At fortsætte den længer ned i Tiden eller at give en fuldstændig Optegnelse af alle ældre, trykte og utrykte kongelige Forordninger (fra Christian III. indtil Christian V. Danske Lov) vilde være et ogsaa for Historien meget gavnligt Foretagende, som dog laae uden for min Hensigt paa dette Sted.

Uagtet al den Umage og Flid, som er bleven anvendt paa at samle og udarbeide den i Aarbøgernes 1ste Deel meddeelte „danske Kongerække fra Gorm den Gamle til Christian VIII.", ere dog adskillige Skrivfeil og Trykfeil indløbne i dette Arbeide, hvis Rettelse maatte ansees for nødvendig. Heldigviis forekomme faa eller ingen saadanne Feiltagelser af nogen Betydenhed i Kongerækkens egentlige Text; men de findes fornemmelig kun i Anmærkningerne. Man har anseet det for rigtigt, at lade omtrykke de (18) Blade, hvorpaa de betydeligste Vildelser ere indløbne; og enhver Eier af Aarbogens 1ste Deel anmodes indstændigen om at lade disse Blade indsætte paa vedkommende Steder. De øvrige mindre betydelige Trykfeil, tilligemed nogle Tillæg til Anmærkningerne, findes ved Slutningen af nærværende anden Deel; men kunne ligeledes bedst faae deres Plads ved Enden af 1ste Deel, naar Bogen indbindes.

Kjøbenhavn, den 23de Decbr. 1846.

C. Molbech.

Indhold.

Side

3.

Dansk Chronologie,

eller

Oversigt efter Aarfølgen af de betydeligste Begivenheder

i

den Danske Historie,

af

J. P. F. Königsfeldt.

Sagntid.

Den **gothiske** Stamme indvandrer tidligt i Norden, og bliver den herskende Folkestamme i Danmark, hvor den deler sig i flere Smaariger.

Det danske Folk indbefatter i den ældre Tid to Hovedafdelinger: **Øst-Danske** i Skaane og paa Øerne og **Vest-Danske** i Jylland.

Skioldungslægten regjerer i Sjælland og residerer i Leire. **Dan Mykillati** nævnes af Sagnet som en af de mærkeligste blandt de ældre danske Konger.

c.450. **Jyder, Angler** og **Saxer** udvandre fra den jydske Halvø og Holsteen til Britannien.

c.600. Leirekongen **Rolf Krake** bliver dræbt ved sin Søster Skuldas og sin Svoger Hjartvars Forræderi.

650—800. **Ivar Vidfadme**; **Harald Hildetand**, som faldt i Slaget paa Braavalla-Hede; **Sigurd Ring**; **Regner Lodbrok**, som omkom paa et Tog til England: berømte Konger i den danske Sagnhistorie.

---

782. Den jydske Konge **Sigfrid** ell. **Sigurd** skikker, efterat Saxerhøvdingen **Wittekind** havde taget sin Tilflugt til ham, Sendebud til Frankernes Konge **Carl den Store** for at mægle Fred.

807. Den jydske Konge **Gøtrik**, ell. **Godfred**, gaaer med en Hær over Eideren, og angriber Obotriterne i Nordalbingien.

c. 807. Godfred opfører en Vold (Kovirke) paa sit Riges Sydgrændse imellem Slien- og Treen-Aaen, som Værn imod Tydskland.

809. Keiser Carl d. Store anlægger en befæstet Borg i Holsteen ved Stør.

810. Godfred gjør et Tog tilsøes mod Friserne, og truer Keiseren med at gjæste ham i hans Residentsstad Aachen, men bliver myrdet i sin Leir af en af sine Hofsvende.

811. Godfreds Efterfølger Hemming slutter Fred med Keiseren, hvorved **Eideren** bestemmes til Grændse imellem de Danske og Tydske.

812. Krig imellem de jydske Konger Ring og Sigurd, Godfreds Brodersøn, som begge falde i et stort Slag.

813. Keiser Carl sender et stort Gesandtskab til de nye Konger, Harald og Regnfred, Rings Brødre, hvorved Freden bekræftes.

— Godfreds Sønner gjøre Indfald i Jylland, overvinde Rings Brødre og fordrive dem.

814. Regnfred og Harald komme tilbage, men blive overvundne i et nyt Slag af Godfreds Sønner: Regnfred falder, og Harald (med Tilnavnet Klak) tager sin Tilflugt til Ludvig d. Fromme, der samme Aar havde besteget Keiserthronen.

815. Keiser Ludvig d. Fromme sender en Hær ind i Sønder-Jylland mod Godfreds Sønner.

822. Erkebiskop Ebbo af Rheims gjør en Missionsreise til Danmark.

825. Sendebud fra de jydske Konger møde paa en Rigsdag i Aachen.

826. Harald Klak døbes, tilligemed sin Familie og sit Følge, under sit Ophold ved Keiserens Hof i Ingelheim ved Mainz.

826. Kong Harald vender tilbage til Jylland, og ledsages af den unge Benedictinermunk **Ansgar** (fra Klostret Ny-Corvey i Westphalen), som lægger Grundvolden til den danske Kirke.

827. Ansgar stifter en Skole i **Hedeby** (Slesvig), hvilken By bliver Udgangspunktet for hans Virksomhed.

— Harald Klak fordrives atter af Godfreds Sønner.

829. Ansgar gjør sin første Missionsreise til Sverrig.

834 (15 Mai). Keiser **Ludvig d. Fromme** stifter et Erkebispedømme i **Hamborg** for de nordiske Riger; **Ansgar** beskikkes til Nordens første Erkebiskop[1]).

845. Den jydske Konge **Erik** (d. Gamle), en af Godfreds Sønner, gjør et Krigstog op ad Elben, indtager og ødelægger Hamborg.

849. Bispedømmet **Bremen** forenes med det hamborgske Erkestift, og Erkesædet forlægges til Bremen.

— Kong Erik bliver bedre stemt imod Christendommen, og tillader dens Forkyndelse i sit Rige.

c. 850. Den første Kirke i Danmark bygges i **Hedeby**.

853. Ansgars anden Missionsreise til Sverrig under Kong Eriks Beskyttelse.

854. Kong Erik falder, tilligemed Flere af Kongestammen, i et stort Slag i Jylland, og efterfølges af **Erik d. Unge**.

856. En Kirke bygges i **Ribe**, og Ansgar indsætter sin Ven og Discipel **Rembert** til Præst ved samme.

858 (31 Mai). Pave **Nicolaus I.** stadfæster Foreningen af det hamborgske og det bremiske Stift.

---

[1]) Han var allerede 831 bleven indviet til Erkebiskop paa en Rigsdag i Ingelheim, og i et af de næstfølgende Aar (832 ell. 834) af Pave **Gregor IV.** stadfæstet i denne Værdighed, og beskikket til pavelig Legat hos de nordiske Folk.

865 (3 Febr.). **Ansgar**, Nordens Apostel, døer i Bremen i sit 64de Aar. **Rembert** bliver den anden Erkebiskop af Hamborg og Bremen.

873. De danske (jydske) Konger **Sigfrid** og **Halfdan** skikke Sendebud til den tydske Konge **Ludvig**[2]).

c. **880.** De Østdanskes Konge **Gorm d. Gamle**, en Efterkommer af Regner Lodbrok, undertvinger Jylland, og forener det med Skaane og Øerne til eet Rige: **Danmark.**

891. Den tydske Konge **Arnulf** tilføier Normannerne (de Danske) et stort Nederlag ved **Løwen.**

934. **Gorm** kommer i Krig med den tydske Konge **Henrik Fuglefænger**, som udvider Tydsklands Grændse paa den nordlige Side af Eideren indtil **Slien**[3]). Gorm nødes til at tillade Christendommens Forkyndelse i Danmark.

c. **936–940.** Gorms Dronning **Thyra Danebod** lader opføre en ny Vold: **Danevirke**, i Nærheden af den ældre, som Godfred havde opført, til Værn for Danmarks Sydgrændse.

c. **940.** **Harald Blaatand**, Gorm d. Gamles Søn, vælges efter Faderens Død til Konge over det samlede danske Rige.

945–946. Kong Harald understøtter Hertug **Richard** af Normandiet imod den franske Konge **Ludvig d'Outremer.**

948. De første danske Bispedømmer stiftes i **Slesvig, Ribe** og **Aarhuus**; den hamborg-bremiske Erkebiskop **Adaldag** indvier de tre Biskopper.

---

[2]) Det er sidste Gang, at danske Konger nævnes i de frankiske Annaler.

[3]) Henrik Fuglefænger skal her have oprettet et Markgrevskab (see nedenfor A. 1026).

963. Den norske Prinds **Harald Graafel** og hans Brødre faae Hjelp fra Danmark imod Kong **Hakon Adelsteen**.

— **Harald Graafel** bliver Konge i Norge imod at betale Skat til den danske Konge.

965 (26 Juni). Keiser **Otto I.** stadfæster de tre jydske Bispedømmer og skjenker dem adskillige Privilegier.

[965-975]. Harald Blaatand fører Krig med Keiser **Otto I.** (eller **Otto II.**), som, efter at have tændt Ild paa Danevirke, trænger op igjennem Jylland til Liimfjorden, og nøder Kongen til at antage Christendommen.

976. Den norske Jarl **Hakon** kommer til Danmark, og ophidser Harald Blaatand imod den norske Konge Harald.

977. **Harald Graafel** falder i et Slag i Liimfjorden ved Hals mod Harald Blaatands Brodersøn **Guld-Harald**, som derefter selv bliver dræbt af Hakon Jarl.

978. Harald Blaatand undertvinger Norge, og indsætter **Harald Grænske** og **Hakon Jarl** som skatskyldige Regenter.

c. 980. Harald bygger den hellige Trefoldigheds Kirke i Roeskilde.

c. 984. Den svenske Prinds **Bjørn** (Styrbjørn) indtager **Jomsborg** i Pommern[4]).

988 (18 Marts). Den tydske Konge **Otto III.** skjenker Bispedømmerne i Slesvig, Ribe, Aarhuus og Odense Privilegier[5]).

c. 990. Under en blodig Krig med sin Søn **Svend** og dennes Fosterfader **Palnatoke** bliver **Harald Blaatand** dræbt

4) Jomsborg var anlagt af Harald Blaatand (paa Oder-Øen Wollin) som Værn imod Venderne, men blev snart selv ved Palnatoke til en mægtig Sørøver-Fristat.

5) See ovenf. A. 965. Bispedømmet i Odense er saaledes stiftet imellem Aarene 965 og 988.

af den Sidste ved et Pileskud, hvorpaa **Svend Tveskjæg** bestiger Danmarks Throne.

991. De Danske, der i 200 Aar havde gjort ødelæggende Indfald i England, bortkjøbes første Gang af den engelske Konge **Ethelred** ved en stor Pengesum (Danegeld). **Svend Tveskjæg** bliver, i Begyndelsen af sin Regjering, tagen til Fange af den jomsborgske Høvding **Sigvald**.

994. **Jomsvikingernes** Tog mod **Hakon Jarl** i Norge og Nederlag i Hjørundsfjord.

— **Svend Tveskjæg** gjør i Forening med den norske Kongesøn Oluf Tryggvesen et Tog til **England**, men kjøbes til at forlade Landet.

996. Hakon Jarl bliver dræbt, og **Oluf Tryggvesen** bestiger Norges Throne.

998. Kong Svends Søster **Thyra** ægter imod hans Villie Oluf Tryggvesen.

— **Svend Tveskjæg** ægter den svenske Dronning Sigrid Storraade.

1000 (9 Sept.). **Oluf Tryggvesen** overvindes i Slaget ved **Svolder**, af Svend Tveskjæg i Forening med den svenske Konge Oluf Skjødkonge og den norske Erik Jarl.

— Norge deles imellem Seierherrerne.

1002 (13 Nov.). Kong **Ethelred** foranstalter et stort Blodbad paa de Danske i England.

1003. **Svend Tveskjæg** gjør sit andet Tog til England for at hevne de Danskes Mord, og ødelægger Landet.

1007. Ved Danegeld kjøbes Kong Svend atter til at drage tilbage.

1009–1012. Den jomsborgske Høvding **Thorkil** d. Høie gjør ødelæggende Indfald i England.

1013. **Svend Tveskjæg** gjør sit sidste Tog til **England**, ledsaget af sin ældste Søn **Knud**, og undertvinger hele Landet. Kong **Ethelred** flygter til Normandiet.

1014 (2 Febr.). Svend Tveskjæg døer i Gainsborough i England.

— Svends Søn Knud (d. Store) bliver af de Danske i England udraabt til Konge; hans yngre Broder Harald, som forestod Regjeringen i Faderens Fraværelse, bliver Konge i Danmark.

— Englænderne gjøre Opstand; Ethelred kommer tilbage, og Knud maa vende hjem til Danmark.

1015. Harald deler Regjeringen i Danmark med Knud.

— Knud drager med en stor Flaade til England, og kæmper med Ethelreds tappre Søn Edmund Jernside om Riget.

1016 (23 Apr.). Kong Ethelred døer. Edmund Jernside bliver Konge i England.

— (25 Juni). Slag ved Sceorstan imellem Edmund og Knud.

— (18 Oct.). Knud vinder ved Edrik Streons Forræderie et stort Slag ved Ascendun (Ashdown).

— (Oct.). Knud og Edmund slutte Fred ved en Sammenkomst paa Øen Light i Severn, og dele England.

— (30 Nov.). Edmund Jernside døer.

— Paa en Forsamling af Rigets Store bliver Knud udnævnt til Konge over hele England.

1017. Knud krones og salves af Erkebiskoppen af Canterbury som Englands Konge.

— (Juli). Knud ægter Dronning Emma, Ethelreds Enke.

1018 (ell. 1019). Den danske Konge Harald døer.

1019. Knud d. Store reiser fra England for at tage sit Fædrenerige i Besiddelse.

— Knud fører en heldig Krig med Leuticierne, et vendisk Folkeslag.

1020. Knud vender tilbage til England.

c. 1022. Englænderen Gerbrand indvies af Erkebiskoppen i Canterbury til den første Biskop i Roeskilde.

1025. Kong Knud kommer atter til Danmark, og bereder sig til et Tog imod den norske Konge Oluf d. Hellige.

1026. Den tydske Konge Conrad II. overlader Knud det slesvigske Markgrevskab[6]), og et Giftermaal aftales imellem Conrads Søn Henrik og Knuds Datter Gunhild.

— Knud d. Store gjør en Pilegrimsreise til Rom.

1027 (26 Marts, Paaskedag). Knud er tilstede ved Conrad II.'s Keiserkroning i Rom.

— Den norske Konge Oluf d. Hellige og den svenske Konge Anund Jakob angribe Danmark.

— Ulf Jarl, Knuds Svoger, lader hans unge Søn Hardeknud hylde som Konge paa Viborg-Ting.

— Knud iler tilbage til England, og drager derfra med en Flaade til Danmark.

— Søslag i Helgeaa imellem den danske og den forenede norske og svenske Flaade.

— (29 Sept.). Knud lader sin Svoger Ulf Jarl dræbe i Trefoldigheds-kirken i Roeskilde.

— Knud skjenker et Herred til Roeskilde-Kirke og to Herreder til sin Søster Estrid som Sone for Mordet.

1028. Knud d. Store drager med en stor Flaade til Norge; Oluf d. Hellige maa flygte; Norge underkaster sig Kong Knud.

1030. Oluf kommer tilbage til Norge, men falder i Slaget ved Stiklestad for sine oprørske Undersaatters Sværd. Knud indsætter sin Søn Svend til Underkonge i Norge.

---

6) Oprettet (som man mener) 934 imellem Slien og Eideren, hvilken Flod fra 1026 stedse har været Danmarks Grændse mod Tydskland.

c. 1020. Benedictinermunke komme fra England ind i Danmark.

c. 1032. Kong Knud giver Vitherlagsretten.

1035. Magnus d. Gode, Oluf den Helliges Søn, hyldes af de Norske, og Svend maa forlade Landet.

— (12 Nov.). Knud d. Store døer i Shaftesbury i England.

— Knuds yngre Søn (med Emma) Hardeknud, der var bestemt til Efterfølger baade i Danmark og England, bliver Konge i Danmark; hans Søn af første Ægteskab, Harald Harefod, bemægtiger sig Regjeringen i England.

1036. Strid imellem Kongerne Hardeknud og Magnus den Gode af Norge; Forlig ved Gøthaelven, hvorved bestemmes, at den Længstlevende skulde arve den Andens Rige, naar han døde sønneløs.

— (29 Juni). Den tydske Konge Henrik III. holder i Nimwegen Bryllup med Knud d. Stores Datter Gunhild ell. Kunigunde.

1040. Hardeknud forener igjen ved sin Broder Haralds Død, England med Danmark.

1042 (8 Juni). Hardeknud døer pludseligt ved en Bryllupsfest i Lambeth ved London.

— Den norske Konge Magnus d. Gode bliver ifølge Forliget ved Gøthaelven Konge i Danmark; England faaer sin egen Konge i Hardeknuds Halvbroder Edvard Confessor (Bekjenderen) af den gamle angelsaxiske Kongestamme.

— Kong Magnus indsætter Svend, en Søn af Ulf Jarl og Knud d. Stores Søster Estrid, til Jarl eller Statholder i Danmark.

1043. Svend Estridsen gjør Opstand imod Magnus, og antager Kongenavn.

— Kong Magnus ødelægger Jomsborg.

— (28 Sept.). Magnus slaaer Venderne, som havde gjort et Indfald i Jylland, paa Lyrskovshede ved Skodborgaa.

— Svend Estridsen bliver gjentagne Gange overvundet af Kong Magnus.

1044. Søslag ved Helgenæs, hvor Svend atter drives paa Flugt.

— Harald Sigurdsen (Haardraade), Kong Magnus's Farbroder, fremkommer med Fordring paa det halve Norge.

1045. Harald tager først Svends Partie, men slutter snart Forbund med Magnus, som overlader ham Halvdelen af Norge.

1046 (ell. 1047) (9 Aug.). Svend bliver atter overvundet i et stort Slag.

1047 (24 ell. 25 Oct.). Magnus d. Gode døer, efter at have erklæret Svend Estridsen for sin Efterfølger i Danmark.

1048. Harald Haardraade gjør et Tog til Danmark, og hærjer Jylland*).

— Svend Estridsen stifter to Bispedømmer i Skaane: i Lund og Dalby.

— Englænderen Vilhelm beskikkes til Bisкop i Roeskilde.

1052 (6 Marts). Dronning Emma, Knud d. Stores Enke, døer i Winchester.

*) I de 15 følgende Aar gjentoges næsten hver Sommer disse Plyndringstog. Saaledes i Aarene 1050, 1051, 1054, 1060, 1061, 1062.

1055. Kong Svend nødes af Geistligheden til at skille sig ved sin Dronning Gyda ell. Jutta, en svensk Kongedatter.

1060. Svend Estridsen bliver overvundet af Harald i Diursaa (nu Kolindsund).

— De to skaanske Stifter forenes, og Bisp Egino tager sit Sæde i Lund.

c. 1060. Bisp Egino stifter et Kannikekloster i Dalby i Skaane.

1061. Harald indsluttes i Liimfjorden, men undslipper ved at lade sine Skibe trække over den smalle Landtunge ud i Vesterhavet.

1062 (10 Aug.). Søslag i Nisaa i Halland, hvor Svend Estridsen atter bliver overvundet og med Nød undkommer.

1063. Forlig imellem Kong Svend og den bremiske Erkebisp Adalbert ved et Møde i Slesvig.

1064. Krigen imellem Danmark og Norge endes ved en Sammenkomst imellem Svend Estridsen og Harald Haardraade i Gøthaelven og et Forlig, hvorefter hver Konge skulde beholde sit Rige efter de gamle Grændser.

1065. Nørre-Jylland deles i 4 Stifter: Ribe, Aarhuus, Viborg og Vendsyssel *); de nye Bisper udnævnes af Kong Svend og indvies af Erkebisp Adalbert.

1067. Fredspagten af 1064 fornyes ved et Møde af Svend Estridsen med Kongerne Magnus og Oluf Kyrre, Harald Haardraades Sønner, i Konghelle ved Gøthaelven, og bestyrkes ved et Giftermaal imellem Oluf og Svends Datter Ingrid.

*) Bispen i det sidste Stift residerede først i Hjørring, senere i Børglum-Kloster, hvorfor det i Almindelighed kaldtes Børglum-Stift.

1067. Den engelske Konge **Vilhelm Erobreren** sender et Gesandtskab med prægtige Gaver til Danmark.

1069. Krigstog til England under Anførsel af Svend Estridsens Broder **Asbjørn** og Kongens Sønner **Harald** og **Knud** *).

1070. Den danske Flaade vender tilbage; Kong Svend dømmer sin Broder Asbjørn, formedelst Togets slette Udfald, i Landflygtighed.

1071. Erkebiskop Adalbert tilveiebringer et Forbund imellem Kong Svend og den tydske Konge **Henrik IV.** i Bardewik i det Lüneborgske.

1076 (ell. 1074) (29 Apr.). **Svend Estridsen** døer i Sudatorp (nu Landsbyen Søderup) i Sønder-Jylland, efter at have faaet sin næstældste Søn **Knud** paa Urnehoved-Ting udnævnt til sin Efterfølger.

— Biskop **Vilhelm** døer ved Kongens Liig, som han var dragen imøde, i Topshøis Skov, og begraves ved Siden af Kongen i Trefoldighedskirken i Roeskilde.

— Kong Svends Bestemmelse om Thronfølgen omstødes, og hans ældste Søn **Harald (Hein)** bliver Konge ved Hjelp af sin Farbroder og Svigerfader Asbjørn Jarl.

1080 (17 Apr.). Kong **Harald Hein** døer.

— Haralds Broder **Knud (d. Hellige)** vælges eenstemmig til Konge paa Viborg-Ting.

1081 (ell. 1082). Den roeskildske Biskop **Svend Norbagge** stifter et Benedictinerkloster i **Ringsted**.

1084. Kong Knud gjør store Forberedelser til et Tog imod den engelske Konge **Vilhelm Erobreren**.

---

*) Flaaden løb ind i Humberfloden, og York indtoges 20 Septbr., men blev snart tilbagetagen.

1084. Roeskilde **Domkirke** (St. Lucii Kirke) fuldendes og indvies[10].

1085 (21 Mai)[11]. Kong Knud skjenker meget Jordegods til Lunds **Domkirke** (St. Laurentii Kirke), som staaer i Bygning.

— Den danske Flaade (paa 1000 Skibe) og den norske Hjelpemagt, som Kong **Oluf Kyrre** sendte sin Svoger, samles i Liimfjorden.

— Kong Knud lader sin Broder **Oluf** fængsle paa Mistanke om Forræderi, og sender ham til sin Svigerfader, Grev **Robert** af Flandern.

— Kongen, som opholder sig i Slesvig, tøver med at indfinde sig ved Flaaden, Hæren opløses, og Toget gaaer overstyr. Knud paalægger Høvdingerne og Bønderne store Bøder.

1086. En **Opstand** udbryder i **Vendsyssel**, medens Knud drager om i Jylland paa Gjæsterie; Kongen flygter til Slesvig og derfra til Fyen.

— (10 Jul.). Kong **Knud** dræbes af Oprørerne i St. Albani Kirke i Odense, tilligemed sin Broder **Benedict** og flere af sine troe Mænd, som tappert forsvarede ham.

— Knuds Broder **Oluf** (med Tilnavnet **Hunger**) bliver udløst af sit Fængsel i Flandern, og bestiger den danske Throne.

---

10) Den var begyndt at bygges af Biskop **Vilhelm** istedetfor den af Kong Harald Blaatand opførte Trækirke (den hell. Trefoldigheds-Kirke), og blev fuldendt af hans Efterfølger paa Bispestolen **Svend Norbagge**.

11) Det under d. D. i Lund udstedte Gavebrev er mærkeligt som det ældste bekjendte Diplom, der er udstedt af en dansk Konge i Danmark selv.

1089. Adzer ell. Asker, af en fornem, med Kongehuset beslægtet Familie i Jylland, bliver Biskop i Lund.

1095 (18 Aug.). Kong Oluf Hunger, under hvis hele Regjering Danmark leed af Misvæxt, døer.

— Olufs Broder Erik (Eiegod) vælges til hans Efterfølger.

1097. Kong Erik gjør et seierrigt Tog imod Venderne i Pommern.

— En dansk Prinds Svend [12]) drager med 1500 Danske til det hellige Land for at støde til Korsfarerne, men bliver paa Veien overfaldet af Tyrkerne i en Skov i Lille-Asien og dræbt tilligemed sit Følge.

1098. Under en Strid med den bremiske Erkebiskop Liemar drager Erik Eiegod til Rom, hvor Paven samtykker i, at Danmark faaer sin egen Erkebiskop.

1099. Kong Erik gjør et nyt Tog mod Venderne.

1100. Den dræbte Konge Knud bliver canoniseret, eller optaget blandt Kirkens Helgene, af Pave Paschalis II.

— 12 engelske Munke fra Benedictinerklostret Evesham komme til St. Knuds Kloster i Odense.

1101 (19 Apr.). Knud d. Helliges Levninger skriinlægges høitideligt i den nye Kirke i Odense, som han selv havde begyndt at lade bygge (St. Knuds Kirke).

— Fredsmøde imellem de tre nordiske Konger, Erik Eiegod, Magnus Barfod af Norge og Inge af Sverrige, paa Rigernes Grændse ved K o n g h e l l e.

1103. Efter at have indsat sin ældste (uægte) Søn Harald (med Tilnavnet Kesia) og Biskop Adzer i Lund til Rigsforstandere i sin Fraværelse, drager Kong Erik, med sin Dronning Bothilde, til Rusland og derfra

---

[12]) Formodentlig en Sønnesøn af Svend Estridsen.

til Constantinopel, for at gjøre et Pilegrimstog til det hellige Land.

— (10 Juli). **Erik Eiegod** døer paa Cypern.

— Dronning Bothilde døer kort efter Kongen paa Oliebjerget udenfor Jerusalem.

1104. Biskop Adzer indvies af den pavelige Legat, Cardinal Alberik, til den første **Erkebiskop** i **Lund**, og faaer Overopsyn over Kirkerne og Geistligheden i alle tre nordiske Riger.

— **Svend**, den ældste af Svend Estridsens tilbageværende Sønner, døer paa Reisen til Viborg-Ting for at vælges til Konge; **Ubbe**, hans i Alder næstfølgende Broder, frasiger sig Thronen, og den yngste af Brødrene, **Niels**, hyldes da som Konge.

1105. Kong **Niels** ægter den norske Konge Magnus Barfods Enke, **Margrete Fridkulla**.

1107. Erik Eiegods yngste og eneste ægte Søn, **Knud** (**Lavard**), opfostret af Høvdingen **Skjalm Hvide**, drager i sit 16de Aar til Hertug Lothar af Sachsen (den senere Keiser).

c.1110. **Vestervig-Kloster** i Thyland stiftes.

1113. Kong Niels fører Krig med sin Søstersøn **Henrik**, de vagriske og obotritiske Venders Fyrste.

1115. **Knud Lavard** beskikkes til Hertug i Jylland (Sønder-Jylland).

1117. Biskop **Thuro** af Ribe begynder at bygge **Ribe-Domkirke**.

c.1118. Hertug Knud ægter den russiske Fyrstedatter **Ingeborg**, en Søsterdatter af Kong Niels's Dronning Margrete.

1120-1123. De første Forsøg paa at indføre **Coelibatet** blandt den danske Geistlighed; og i den Anledning Forfølgelser mod de Geistlige, der ei vilde forskyde deres Hustruer.

1123 (30 Juni). Erkebiskop Asker indvier Krypten under Lunds Domkirke[13].

c. 1128. Præmonstratenserklostret Børglum i Vendsyssel stiftes[14].

1129. Keiser Lothar forlehner Knud Lavard med den vendiske Fyrste Henriks Lande, da dennes Slægt var uddød, og udnævner ham til Obotriternes Konge.

— Magnus, Kong Niels's Søn, vælges til Konge af Vestgotherne i Sverrig.

1130. Kong Niels fører Klage over Knud Lavard paa et Folketing i Ribe; men Hertug Knuds Klogskab og Veltalenhed tilveiebringer en Forsoning.

— (4 Nov.). Dronning Margrete Fridkullà døer.

— En Sammensværgelse bliver indgaaet mod Knuds Liv af hans Fættere Magnus Nielssen og Henrik Skatelar m. Fl.

1131 (7 Jan.). Knud Lavard myrdes ved en Sammenkomst med Magnus i Haraldsted-Skov ved Ringsted.

— (14 Jan.). Knuds Enke Ingeborg føder 7 Dage efter sin Mands Mord en Søn, Valdemar (Kong Valdemar I.)[15].

— En Opstand udbryder imod Kong Niels under Anførsel af Knuds Broder Erik (Emun), der antager Kongenavn og hyldes af Sjællændere og Skaaninger.

— Den tydske Konge Lothar rykker mod Eideren til Bistand for Erik, men underhandler med Magnus Nielssen, som havde besat Danevirke; Keiseren faaer en Pengesum, og Magnus hylder ham som sin Lehnsherre.

---

13) Den var begyndt at bygges efter 1050.

14) Dette Kloster blev Biskoppen af Vendsyssels Residents, og dets Kirke Stiftets Domkirke.

15) Han blev opkaldt efter sin Moders Farfader, den russiske Storfyrste Wladimir II.

1131. Erik begiver sig til Slesvig, hvor han udholder en Beleiring af Niels og Magnus.

1132. Magnus taber et Slag ved Seierø mod Erik; denne bliver kort efter slaaet af Kong Niels ved Onsilds-Bro (ved Hobro).

1133 (7 Jan.). Erkebiskop Adzer skjænker til Krypten ved Lunds Domkirke 35 Boel, som laae i 5 Landsbyer.

— Erik beleirer sin Broder Harald Kesia i hans befæstede Slot Haraldsborg ved Isefjorden i Nærheden af Roeskilde, og indtager og nedbryder Borgen.

— Kong Niels drager med en Flaade fra Jylland til Siælland; Erik bliver slaaet ved Værebro, og flygter med sin Hustru Malfrid og sin unge (uægte) Søn Svend til Norge.

— Den norske Konge Magnus Sigurdsen lader Erik fængsle; men han undslipper af Fængslet, og flygter med sin Hustru og Søn tilbage til Danmark.

— (20 Oct.). Erik lader Biskop Eskil i Viborg myrde for Alteret.

1134. Erik sætter sig fast i Skaane, og befæster Lund.

— Magnus Nielsen hylder paany Keiser Lothar paa en Rigsdag i Halberstadt.

— (4 Juni, 2den Pintsedag). Niels og Magnus lande med en stor Hær ved Havbugten Fodvig i det sydlige Skaane, men lide et stort Nederlag; Magnus falder tilligemed Henrik Skatelar, 5 Bisper[16]) og 60 Præster.

— (25 Juni). Kong Niels dræbes af Gildebrødrene i Slesvig, hvorhen han var flygtet efter Slaget ved Fodvig.

---

[16]) Peder af Roeskilde, Thuro af Ribe, Ulkil af Aarhuus, Ketil af Børglum og en fordreven svensk Biskop Henrik af Sigtun; Biskop Adelbert af Slesvig døde halvandet Aar efter af sine Saar.

1134. Erik (med Tilnavnet Emun) bliver i Besiddelse af R
— Kong Erik lader to af sin Broder Haralds Søn Bjørn Jernside[17]) og Erik, drukne i Slien.

1135. Kong Erik lader sin Broder Harald Kesia, der hyldet som Konge af Sønder-Jyderne, og fort hans 8 Sønner, dræbe.

— (29 Nov.). Bisp Eskil af Roeskilde stifter Peders Kloster i Næstved.

1136. Paa et Tog, Erik Emun gjør med en stor Fl mod de vendiske Sørøvere paa Rygen, føres f Gang Rytteri over Havet.

— Arkona indtages; Venderne love at antage Chri dommen og betale Danmark Skat, men falde strax efter

c.1136. Et Kannikekloster stiftes paa Eskilsø i Roeskildesti

1137. Erik Emun gjør et uheldigt Tog til Norge fo hjelpe den fordrevne Konge Magnus d. Blinde.

— Bisp Eskil i Roeskilde reiser en Opstand Kongen, som fordrives fra Sjælland, men forliger snart med ham.

— (5 Mai). Den første lundske Erkebisp Adzer

— Adzers Brodersøn, den roeskildske Bisp Eskil, væl til hans Eftermand.

— (18 Sept.). Erik Emun bliver dræbt paa Ur hoved-Ting i Sønder-Jylland af Sorte-Plog.

— (Dec.). Erik Hagensøn (med Tilnavnet La en Søstersøn af Erik Emun, vælges til Konge e Rigsforstander (Formynder for de 3 unge Prind Svend, Knud og Valdemar).

1138. Harald Kesias eneste tilbageværende Søn Oluf g Opstand i Skaane.

---

17) Bjørn Jernside havde reddet Eriks Liv i Slaget ved Onsild-Bro.

1139. Oluf Haraldsen hyldes som Konge af Skaaningerne.
— Erkebiskop Eskil overvindes og affættes af Oluf.
— Erik Lam indtager Lund i Olufs Fraværelse; den af Oluf udnævnte Erkebiskop bliver hængt.
— Oluf bliver gjentagne Gange overvunden i Skaane af Kong Erik.
— (8 Aug.). Erkebiskop Eskil holder et Concilium i Lund, hvor St. Knuds Brødre i Odense faae adskillige Privilegier.
— Oluf overvindes i Sjælland af Almuen under Anførsel af den roeskildske Biskop Ricco.
— (18 Oct.). Oluf dræber Biskop Ricco i Landsbyen Ramløse ved Arresø.
1140. Pave Innocents II. sætter Oluf i Ban for Mordet paa Biskoppen.
1141. Oluf Haraldsen taber et Slag ved Thiutaa i Skaane, og drukner paa Flugten.
1144. Erkebiskop Eskil stifter Cistercienserklostret Herisvad i Skaane (indviet 1150).
1145. Erik Lam gjør et uheldigt Tog mod Venderne.
— (1 Sept.). Lunds Domkirke indvies, som fuldendt i sin Bygning, af Erkebiskop Eskil i 4 danske og svenske Biskoppers Nærværelse. (Secularfest 1845.)
1147. Erik Lam nedlægger Regjeringen, og giver sig ind i St. Knuds Kloster i Odense; han udnævner sin Fætter Svend, Erik Emuns uægte Søn, til sin Efterfølger.
— (27 Aug.). Erik Lam døer i Odense.
— Svend (med Tilnavnet Grathe) hyldes ved Isefjord, Knud (V.) Magnussen, en Søn af Magnus Nielsen, paa Viborg-Ting; Borgerkrig udbryder atter i Danmark.

2*

1147. Knud lander i Sjælland, men bliver slaaet af S
ved Slangerup, og flygter tilbage til Jylland.
1148. Kongerne Knud og Svend slutte en Vaabenstilstand,
understøtte i Forening Saxerne imod Venderne i N
Tydskland, mod hvilke Paven havde prædiket Kors
— Roeskilde befæstes af Kong Svend.
1149. Knud lander atter i Sjælland; og søger forgjeve
faae Roeskilde i sin Magt.
— Svend fanger Erkebiskop Eskil, der havde taget Kn
Partie, og sætter ham i Forvaring i Lund i D
kirkens Taarn; men løslader ham snart, og faaer
ved store Gaver til Erkesædet [18]) paa sit Partie.
1150. Knud løber atter ind i Isefjord, men bliver sl
ved Høie-Tostrup, og maa flygte tilbage til Jylla
— Valdemar, Knud Lavards Søn, kommer til Sve
Hof, og indsættes af ham til Hertug i Søn
Jylland.
— Kong Svend bekriger den holsteenske Greve Adolf
som havde sluttet Forbund med Knud.
— (27 Sept.). Provst Kield (Ketil) i Viborg døer [1
1151. Kong Svend drager over til Jylland, og slaaer Kn
i Nærheden af Viborg; Knud flygter til Sverrige
sin Stivfader, Kong Sverker, derfra til Polen,
endelig til Saxen, hvor han faaer Understøttelse.
— Knud vender tilbage til Jylland, men bliver an
Gang slaaet ved Viborg, og flygter til Strandfrise
ved Vesterhavet; Svend forfølger ham derhen,
slaaer ham atter.

---

18) Flækken og Gaarden Aahus og et heelt Herred i Skaane, samt den st
Deel af Bornholm.

19) Han blev canoniseret ved en Bulle af Pave Clemens III. af 9. Jun. 1
og 11 Jul. blev hans Festdag.

1151. Et krigerſk Selſkab ſtiftes i Roeskilde under Anførſel af Vetheman for at hemme Vendernes Sørøverier.

— (29 Dec.). Bulle af Pave Eugen III., hvori han tager Cistercienſerkloſtret Esrom, ſom Erkebiſkop Eſkil nylig havde ſtiftet, under ſin Beſkyttelſe.

1152. Knud tager ſin Tilflugt til den tydſke Konge Frederik I. Barbarossa, ſom ogſaa indbyder Svend til ſig.

— (Mai). Svend hylder Kong Frederik og krones af ham paa en Rigsdag i Merſeburg; Knud bliver Lehnskonge over Sjælland under Svend.

— Kong Svend proteſterer, efter ſin Hjemkomſt til Danmark, imod den indgangne Lehnsforpligtelſe.

— Den norſke Kirke ophører at ſtaae under den lundſke Erkebiſkop; Norge faaer ſin egen Erkebiſp i Trondhjem.

— Svend ægter en ſariſk Prindſesſe Adela ell. Adelheid fra Meisſen.

1153. Hertug Valdemar ſlutter ſig nærmere til Knud, ved at trolove ſig med hans unge og ſkjønne Halvſøſter Sophia, Datter af en rusſiſk Fyrſte i Halicz.

— Kong Svend gjør et uheldigt Indfald i Sverrige.

— Knud og Valdemar komme ſammen med Svend i Sundby ved Roeskildefjord, hvor det tidligere Forlig ſtadfæſtes.

— Venderne gjøre ødelæggende Angreb paa de danſke Kyſter.

— Sorø-Kloſters ældſte Kirke indvies.

1154. Svend kommer atter i fiendtligt Forhold til Knud og Valdemar, der begge lade ſig hylde paa Viborg-Ting ſom Danmarks Konger, og lande i Sjælland.

— Erkebiſkop Eſkil og Skaaningerne falde fra Kong Svend.

— Svend flygter med ſin Dronning og ſine to ſpæde Børn til ſin Svigerfader, Markgrev Conrad af Meisſen.

1156 (Nov.). Svend faaer Hjelp af den saxiske og bai
Hertug Henrik Løve, som med en stor Hær træ
igjennem Danevirke ind i Sønder-Jylland.

— Slesvig og Ribe indtages af Saxerne; men ved V
demars Fremrykken i Jylland trække de sig tilbage.

1157. Erkebiskop Eskil bliver overfaldet paa Tilbagerej
fra Rom, og i nogen Tid holdt i Fængsel med K
serens Samtykke.

— Understøttet af Obotriterne, lander Svend i Fyen
paa Smaaøerne, hvor han faaer stort Tilløb.

— Sammenkomst imellem Svend og Valdemar i Ode
hvor et nyt Forlig indgaaes.

— Det danske Rige deles imellem de 3 Konger
en Sammenkomst i Lolland: Valdemar faaer Jylla
Svend Skaane, Halland, Bleking og Bornho
Knud Sjælland og de andre danske Øer.

— (9 Aug.). Under et Gilde ved Knuds Hof i Ro
kilde, strax efter Forliget, søger Svend at rydde
Medkonger af Veien: Knud bliver myrdet; Valde
saares, men undkommer.

— Under store Farer kommer Valdemar over til Jylla
fremstiller sig for Folket paa Viborg-Ting, og fr
viser sit Saar.

— Valdemar holder Bryllup i Viborg med sin T
lovede, Knuds Halvsøster Sophia.

— (23 Oct.). Kong Svend taber Slaget paa Grath
ell. Graa-Hede, to Miil Syd for Viborg, og dræ
paa Flugten af en Bonde.

— Valdemar I. (d. Store) vælges af Landets H
dinger til Konge over hele Riget.

— Erkebiskop Eskil holder et Concilium i Roeskil
og kroner Kong Valdemar i Roeskilde-Domkirk

1158. Kong Valdemar stifter Cisterciensercklostret Vitskøl (Vitæ schola) i Nærheden af Liimfjorden.

— Absalon (egentl. Axel), en Sønnesøn af Skjalm Hvide og opfostret med Valdemar, bliver Biskop i Roeskilde.

— Kong Valdemar sender et Gesandtskab til Augsburg til Keiser Frederik I. for at faae sit Valg stadfæstet af Keiseren.

1159. Kong Valdemars to første Krigstog mod Venderne i Pommern og paa Rygen.

1160. Et Forbund indgaaes i Ertheneburg i det Lauenborgske imellem Kong Valdemar og Hertug Henrik Løve imod Venderne, som de derpaa i Forening bekrige (det 3die vendiske Tog).

1161. Erkebiskop Eskil giver den skaanske Kirkeret.

— Strid imellem Kongen og Erkebiskoppen, som forlader Danmark og begiver sig til Frankrige.

— Biskop Absalon fuldender og indvier Sorø-Kloster, som hans Fader Asser Ryg og Farbrødre Toke og Ebbe havde stiftet[20].

1162. Kong Valdemars 4de vendiske Tog.

— (Aug.). Kong Valdemar reiser efter Keiserens Indbydelse, imod Absalons Raad, til et Concilium i St. Jean de Laune i Burgund, hvor han maa hylde Keiseren.

— Hertug Buris, en Søn af Henrik Skatelar, stifter Cisterciensercklostret Tvis (Tuta vallis) i Ribe-Stift.[21])

1164. Ved et nyt Forbund imellem Valdemar og Henrik Løve forloves Kongens førstefødte Søn Knud, som

20) Absalon lod den 13 Jun. d. A. Cisterciensermunke komme dertil fra Esrom.

21) Stifterens Fundation er dateret 24 Marts 1163.

kun var eet Aar gammel, med en Datter af
tugen.

1164. De Danske og Saxerne gjøre, ifølge nysnævnte Forb
i Forening et Tog mod Venderne (Valdemars 5te T
— Sverrige faaer sin egen Erkebiskop i Upsala,
dog indvies af og staaer under den lundske Erke
som Sverriges Primas.

1165. Valdemar gjør et Tog til Norge mod Erling Skak
men maa vende tilbage med uforrettet Sag.
— Erling Skakke angriber en Deel af den danske Fla
i Diursaa (ved Grenaa) og gjør Bytte, men forhin
af Absalon fra at gjøre Landgang paa Sjælland
Hafn (Kjøbenhavn).

1166. Det 6te og 7de Tog mod Venderne.
— Valdemars Søn Knud hyldes af Rigets Store
Thronfølger[32]).
— Det gamle Benedictinerkloster Veng i Aarhuus-S
overlades Cistercienserne.

1167. Det 8de vendiske Tog under Anførsel af Kongens ua
Søn Christoffer og Biskop Absalon.
— Det 9de Tog mod Venderne.
— Hertug Buris, som Valdemar havde givet en
Deel af Jylland som Lehn, anklages og fængsles
Landsforræder.
— Knud Valdemarsen forloves med Gertrud, en æl
Datter af Henrik Løve[33]).
— Det 10de vendiske Tog i Forening med Saxerne.

1168. Kong Valdemar gjør sit andet Tog til Norge,
har heller ikke denne Gang nogen Fremgang.

---

[32]) Knud havde allerede 1164 faaet Kongenavn af sin Fader.

[33]) Hendes yngre Søster, som 1164 var bleven bestemt til Knuds Brud,
imidlertid død.

1168. Erkebiskop Eskil kommer tilbage til Danmark efter 7 Aars Fraværelse.

— (15 Juni). Paa et Tog til Rygen (det 11te vendiske Tog) bliver Klippeborgen **Arkona** indtagen, og dens Tempel med Afgudsbilledet Svantevit ødelagt.

— Hele **Rygen** erobres, og Indbyggerne omvendes til Christendommen, hvorpaa Rygen ved en pavelig Bulle lægges under Roeskilde-Stift.

c.1168. Kong Valdemar skjenker Byen Hafn (Kjøbenhavn) med en Deel af det omliggende Herred og Øen Amager til Absalon, som bestemmer, at det ved hans Død skal tilfalde Roeskilde-Stift.

— Cisterciensermunkene i Veng flytte til **Kalø**.

1169 (8 Nov.). Valdemars Fader, **Hertug Knud**, canoniseres af Pave Alexander III.

c.1169. Erkebiskop Eskil stifter Præmonstratenserklostret Vee i Skaane[34]).

1170. Tog imod de kuriske og esthniske Sørøvere.

— (29 Mai). Valdemars anden Søn **Valdemar** (Kong **Valdemar** II. Seier) fødes.

— (25 Juni). Paa en Rigsdag i Ringsted bliver Hertug **Knuds** Liig høitideligt skriinlagt, og hans Sønnesøn, den syvaarige **Knud Valdemarsen**, salvet og kronet af Erkebiskop Eskil i Klosterkirken.

— Et Forliig sluttes imellem Kongen og **Erling Skakke**, som afstaaer **Vigen** til Danmark, men faaer det at bestyre som den danske Konges Jarl.

— Det 12te vendiske Tog.

1171. Det 13de vendiske Tog.

— (24 Juni). Sammenkomst ved Eideren og fornyet Forbund imellem Kong Valdemar og Henrik Løve.

---

34) Det blev i 13de Aarh. forflyttet til Bekkeskov.

1171 (21 Jul.). Den sjællandske Kirkeret given af Biskop Absalon i Ringsted.

1172. Det 14de vendiske Tog: Stettin beleires, og n… til at overgive sig.

— Holme-Kloster (Insula Dei) i Fyen stiftes.

— Munkene i Kalv-Kloster flytte til Om (Cara insu… i Nærheden af Skanderborg.

— En stor Deel af Lund afbrænder.

1173 (11 Apr.). Christoffer, Kong Valdemars uægte S… Hertug i Sønder-Jylland, døer.

— Det 15de vendiske Tog.

— Erkebiskop Eskil reiser atter til Clairvaux i Frankri…

— Stort Jordskjælv i Danmark.

— Cistercienserklostret Lygum (Locus Dei) i Sønd… Jylland stiftes.

1175-1176. Sammensværgelse mod Kongens Liv af Magnu… en uægte Søn af Kong Erik Lam, og Eskils Datt… sønner Knud og Carl.

1176. Eskil kommer tilbage fra Clairvaux til Danmark.

— En stor Deel af Ribe tilligemed Domkirken afbrænd…

1177. Den unge Konge Knud holder Bryllup med Hen… Løves Datter Gertrud.

— Paa et Concilium i Lund nedlægger Eskil sin Va… dighed; Absalon vælges efter hans Forslag, skjønt imod sit Ønske, til Erkebiskop i Lund.

— Nyt Forræderi af Magnus, som derfor bliver fængsl…

— Det 16de vendiske Tog.

c.1177. Kong Valdemar stifter Antvorskov-Kloster i Næ… heden af Slagelse. (Andwardskogh, Andworskoff, Andv… thanskogh, o. fl.)

1178. Eskil forlader sidste Gang sit Fædreland, og begi… sig til Clairvaux i Frankrige.

1178. Absalon indvies af en pavelig Legat til Erkebiskop i Lund, og vedbliver ifølge Pavens Anordning tillige at være Biskop i Roeskilde.

c.1178. Eskils=Kloster flyttes til **Ebelholt** (Mon. St. Thomæ de Paraclito) i Nærheden af det nuværende Frederiksborg.

1179. Det 17de og sidste Tog til Pommern under Kong Valdemars Regjering[25], anført af hans Søn **Knud** og **Absalon**; de pommerske Fyrster **Bugislav** og **Casimir** tilkjøbe sig Fred.

— Erkebiskop Eskils Dattersønner gjøre fra Sverrig et Indfald i Halland, som mislykkes: **Carl** omkommer; **Knud** bliver haardt saaret og fangen.

1180. En Opstand udbryder blandt Almuen i Skaane mod Erkebiskop Absalon.

— **Niels**, en uægte Søn af Kong Knud V., døer i Aarhuus[26].

1181. Kong Valdemar tvinger de skaanske Bønder med Vaabenmagt, og slaaer dem ved Dysie=Bro.

— Sammenkomst imellem Valdemar og Keiser Frederik Barbarossa ved Lybek; en af Kongens Døttre forloves med en Søn af Keiseren.

1182. **Valdemar**, en uægte Søn af Kong Knud V., nævnes første Gang som Biskop i Slesvig.

— (12 Mai). Kong **Valdemar I.** døer i Vordingborg.

— Valdemars Søn **Knud VI.**, som allerede 1170 var kronet[27], bestiger Thronen, og hyldes paa Viborg= og Urnehoved=Ting.

---

25) Suhm (Danm. Hist. 7de Deel) tæller 22 Tog mod Venderne i Valdemars Regjeringstid, i det han medregner nogle, som kun vare besluttede, men ikke kom til Udførelse, saaledes et 1182 umiddelbart for Kongens Død.

26) Han blev siden canoniseret af Paven, og dyrket som Aarhuus's Skytshelgen.

27) Det var første Gang, at en Kongesøn, der allerede i Faderens Levetid var hyldet og kronet som Konge, besteg den danske Throne.

1182. Almuen i Skaane gjør paa ny Opstand, og indkal fra Sverrig Harald Skreng [28]), som den udraa til Konge.

— Harald Skreng bliver slaaet ved Lummeaa, og n flygte tilbage til Sverrig.

— (6 Sept.). Den forrige lundske Erkebiskop Es døer som Munk i Clairvaux, over 80 Aar gammel

1183. Keiser Frederik I. sender Kong Knuds Svoger, Sie fried Greve af Orlamünde, til Kongen med Fordring, at han skulde hylde ham; men Knud gi efter Absalons Raad et bestemt Afslag.

1184 (Mai). Krigstog til Pommern under Anførsel Absalon imod Hertug Bugislav, som havde angre den danske Lehnsfyrste paa Rygen, men bliver ov vundet i et stort Søslag.

— (Juli). Kong Knud gjør selv et Tog til Pommer og beleirer Wolgast.

— (Sept.). Det 3die Tog til Pommern i dette Aar (Landskabet Tribusees).

1185. Krigstog til Pommern: Hertug Bugislav maa unde kaste sig og tage Pommern til Lehn af Danmark [29]

1186 (21 Oct.). Bulle af Pave Urban III., hvorved h stadfæster Kong Valdemars Gave af Byen og Borg Hafn (Kjøbenhavn) m. m. til Absalon, og efter har Død til Roeskilde-Stift [30]).

1187. Keiser Frederik sender Knuds Søster, som var forlov med hans Søn, tilbage til Danmark.

---

[28]) Rimeligviis en Søn af den ved Aarene 1138—1141 nævnte Prinds Oluf Sønnesøn af Harald Kesia.

[29]) Knud VI. fik paa samme Tid Lehnshoihed over Mecklenburg; og fra Tid (første Gang imellem 1187 og 1193) kalde de danske Konger sig: „ Danskes og Slavernes (Vendernes) Konge."

[30]) See ovenfor Aar 1168.

1187. Landgrev **Ludvig** af Thüringen forskyder **Sophia**, den danske Enkedronning, som han for faa Aar siden havde ægtet, hvorpaa hun vender tilbage til Danmark.

— Erkebiskop Absalon holder et Concilium i **Lund**.

1188. **Ditmarskerne** falde fra den bremiske Erkebiskop Hartvig, underkaste sig Biskop Valdemar af Slesvig, og komme derved for en Tid i Forbindelse med det danske Rige.

— Pavelige Gesandter komme til Danmark, og opfordre Kong Knud til at deeltage i et Korstog[31]).

— Kong Knud gjør sin Broder **Valdemar** til Hertug i Sønder-Jylland.

1189. Tog til Pommern.

1191. **Absalon** afstaaer Roeskilde-Stift til sin Fætter **Peder Sunesen**.

1192 (Mai). Den slesvigske Biskop Valdemar stifter Cistercienserklostret **Guldholm** i Nærheden af Slesvig.

— Biskop **Valdemar** vælges af Domcapitlet i Bremen til Erkebisp imod Erkebiskop Hartvig.

— Biskop Valdemar gjør Oprør mod Kong Knud, og flygter til Norge til Kong Sverre.

— Heldigt Tog til **Finland**.

1193. Biskop **Valdemar** drager med en Flaade til Danmark, lander i Sønder-Jylland, og antager Kongenavn.

— Biskop Valdemar fanges og sættes i Fængsel paa Nordborg[32]).

— Grev **Adolf III.** af Holsteen gaaer over Eideren, og hærjer Landet indtil Slesvig, men skynder sig paa Efterretningen om Biskop Valdemars Fangenskab tilbage, og beder om Fred.

---

[31]) I Anledning af Jerusalems Indtagelse af den ægyptiske Sultan Saladin 2 Oct. 1187.

[32]) 1198 bragtes han derfra til Søborg i Sjælland.

1193 (14 Aug.). Den franske Konge Philip Au
ægter Kong Knuds Søster Ingeborg; han forf
hende strax efter Brylluppet.

1194. Kong Knud gjør et heldigt Tog til Esthland.

— Kong Knud sender sin Cantsler Andreas Sun
og Abbed Vilhelm af Ebelholt[32]) til Paven
Klage over, at den franske Konge havde forskudt h
Søster.

1195. De danske Sendebud blive paa Tilbagereisen fra R
anholdte i Dijon og satte i Forvaring.

1196. Kong Knuds andet Tog til Esthland.

— (1 Juli). Dronning Gertrud døer.

1198. Uheldigt Tog til Pommern mod Markgrev Otto
Brandenburg, under Anførsel af Biskop Peder
Roeskilde, som fanges i et Slag.

— (5 Mai). Enkedronning Sophia døer.

— Jordskjælv i Danmark.

1199. Markgrev Otto af Brandenburg angriber i Foren
med Grev Adolf af Holsteen de Vender, der
underkastede Danmark.

— (Dec.). Pave Innocents III. belægger Frankrig
Interdict i Anledning af Kongens Skilsmisse.

1200. Grev Adolf af Holsteen nødes til at afstaae Reinal
borg (Rendsborg) til Danmark.

— Ditmarsken underkaster sig Kong Knud.

1201 (21 Marts). Erkebiskop Absalon døer i Sorø-Klos

— Cantsleren Andreas Sunesen, Absalons Fæt
bliver Erkebiskop i Lund.

— Den ældre slesvigske Stadsret udstedes.

---

[32]) En Franskmand (dengang 80 Aar gammel), som Absalon 1165 havde indk
til Danmark, og gjort til Abbed for Klostret paa Eskilsø, der siden forflytte
til Ebelholt.

— Biskop Peder Vognsen i Aarhuus begynder at bygge Aarhuus Domkirke (St. Clemens Kirke).

— Ovids-Kloster i Skaane stiftes (ell. undergaaer en Forandring).

— (Sept.—Nov.). Hertug Valdemar, Knuds Broder, gjør et Indfald i Holsteen, slaaer Grev Adolf ved Stilnow i Nærheden af Itzehoe, og erobrer hele Holsteen.

— (Dec.). Grev Adolf indsluttes i Hamborg af Hertug Valdemar, og føres som Fange til Søborg-Slot.

02. Kongens Søster Helena bliver gift med Vilhelm, Herre af Lüneburg, Henrik Løves yngste Søn[34]; Hertug Valdemar forlover sig med en Datter af Pfalzgrev Henrik, Vilhelms ældste Broder.

— Kong Knud hyldes i Lybek af Holstenerne.

— (12 Nov.). Kong Knud VI. døer.

— Knuds Broder Valdemar II. (Seier), hidtil Hertug af Sønder-Jylland, bestiger Thronen.

— (25 Dec., Juledag). Kong Valdemar salves og krones i Lunds Domkirke af Erkebiskop Andreas.

03. Et Forbund indgaaes imellem den tydske Konge Otto IV. og Kong Valdemar, som hjelper Otto imod Modkongen, Philip af Schwaben.

— (6 Apr., Paaskenat). Abbed Vilhelm i Ebelholt døer i en Alder af 98 Aar[35].

— (Aug.). Kong Valdemar hyldes i Lybek som "de Danskes og Slavernes Konge og Herre over Nordalbingien."

— Kong Valdemar beleirer Lauenborg, som overgiver sig paa den Betingelse, at Grev Adolf faaer sin Frihed.

---

[34] Hun er ved ham Stammoder til Kongerne af Storbritannien og Hannover, samt Hertugerne af Brunsvig.

[35] Han blev canoniseret ved Pave Honorius III. Bulle af 21 Jan. 1224.

1203. Grev Adolf løslades af sit Fængsel paa Søborg, begiver sig til sit Grevskab Schauenburg i Westph

1204. Kong Valdemar indsætter sin Søstersøn, Grev Al af Orlamünde, til Statholder eller Greve i N albingien.

— (Juni). Kong Valdemar gjør et Tog til Norge understøtter Baglernes Anfører Erling Steenva

— Esbern Snare, Absalons Tvillingbroder og Vaa fælle, døer.

1205. Kong Valdemar ægter den bøhmiske Prindsesse M grete, kaldet Dagmar[36]).

— Kong Valdemar gjør et Tog til Venden og de til Esthland.

1206. Biskop Valdemar af Slesvig løslades af sit Fæn paa Søborg.

— (26 og 27 Apr.). Erkebiskop Andreas holder et C cilium i Odense.

1207. Biskop Valdemar vælges efter Erkebiskop Hartv Død anden Gang til Erkebisp i Bremen, og beg sig til Rom for at faae sit Valg stadfæstet af Pa

1208 (31 Jan.). En dansk Hær, der var sendt den sve Konge Sverker Carlsen til Hjelp imod Erik Knuds en Prinds af Bonde-Slægten, lider et stort Nederlag Lena i Vest-Gothland.

— Kong Valdemar lader gjøre Forestillinger hos P Innocents III. imod Biskop Valdemars Valg; de forlader Rom, og tager Erkestiftet i Besiddelse, n bliver sat i Ban af Paven.

1209. Guldholm-Kloster flyttes til Rye (Ruhe, Rus reg ved Flensborgfjord.

---

[36]) Hans Brud, Pfalzgrev Henriks Datter, var død 1204.

0. Kong Valdemar gjør et Tog til Preussen, som han erobrer; Hertug Mistwin af Bag-Pommern erkjender hans Lehnshøihed.
– Den svenske Konge Erik Knudsen ægter Valdemars Søster Richiza.
1. Kong Valdemar gjør et Tog til Pommern.
2 (24 Mai). Dronning Dagmar døer i Ribe.
3. Den franske Konge Philip August tager atter sin forskudte Dronning Ingeborg, Kong Valdemars Søster, til sit Hof[27]).
4. Kong Valdemar forlader Keiser Ottos Partie, og slutter Forbund med Modkongen Frederik II.
– Diplom af den tydske Konge Frederik II. i Metz, hvorved han afstaaer Valdemar den Deel af det tydske Rige, der laae Nord for Floderne Eldana og Elben (Nordalbingien med det Lauenborgske og en Deel af Mecklenburg), samt hvad de Danske havde erobret i Slavien (rimeligviis Pommern).
– Tog imod Markgrev Albert af Brandenburg; de schwerinske Grever Guncelin og Henrik tage deres Land til Lehn af Danmark.
– Kong Valdemar ægter den portugisiske Prindsesse Berengaria (Berngerd ell. Beengjerd).
– (29 Oct.). Den roeskildske Biskop Peder Sunesen, Broder til Erkebiskop Andreas, døer.
15. Kong Valdemars og Dronning Dagmars seraarige Søn Valdemar (III. den Unge) kaares i en Forsamling paa Samsø til sin Faders Efterfølger, og Valget stadfæstes paa Viborg-Ting.

Hun havde, lige siden Brylluppet, i 20 Aar levet adskilt fra ham og i Fængsel.

1215. Keiser Otto gjør et Tog til Holsteen, og indta
Hamborg; Kongen samler en stor Hær, og nøder
til at trække sig tilbage.

1216. Pfalzgrev Henrik, Keiser Ottos Broder, bekrig
Hamborg vindes tilbage af Valdemar.

1217 (31 Jan.). Pave Honorius III. stadfæster Ke
Frederik II.s Gavebrev af 1214.

1218. Kong Valdemar udnævner sin og Berengarias æl
toaarige Søn Erik til Hertug af Sønder-Jylland,
sin uægte Søn Niels til Greve af Halland.

— (24 Juni). Den unge Valdemar krones i Sles
i 15 Biskoppers, 3 Hertugers, 3 Grevers og
Adelens Nærværelse.

— Biskop Valdemar (Knudsen) giver sig som Munk in
Cistercienserklostret Lockum i det Calenbergske [38]).

— Kong Valdemar overlader Grev Albert af Orlamü
og Nordalbingien Hamborg imod en aarlig Afgift.

— (9 Oct.). Paven giver Valdemar Ret til at læ
til sit Rige alt det Land, han kunde fratage H
ningerne.

1219. Kong Valdemar gjør et Tog imod de hedenske Es
lændere, ledsaget af Erkebiskop Andreas og
Biskopper.

— (15 Juni). De Danske vinde et stort Slag i Næ
heden af Fortet Reval. (Sagn om Danebrog
fanen, som i dette Slag kommer tilstede).

1220. Tvistigheder med Sværdridderne og den liefland
Biskop Albert om Erobringerne i Esthland.

1221 (27 Marts). Dronning Berengaria døer i Barselse

---

[38]) Han havde i de sidste 11 Aar gjort mange forgjeves Forsøg paa at kom
i Besiddelse af det bremiske Erkestift.

21. Det første Dominicaner= ell. Sortebrødre=kloster i Danmark stiftes i Lund.

22. Kong Valdemar drager atter til Esthland, hvor han anlægger Byen Reval.

— (Nov.). Paa et Concilium i Slesvig, under Forsæde af den pavelige Legat, Cardinal Gregorius de Crescentio, indskærpes paa ny Coelibatet[39]).

23 (Natten til 7 Mai). Valdemar Seier bliver tilligemed sin Søn, den udvalgte Konge Valdemar, tagen til Fange paa Lyø af sin Lehnsmand, Grev Henrik af Schwerin, og ført til Mecklenburg.

— Grev Albert af Nordalbingien bestyrer Riget under Kongens Fangenskab.

— Den lundske Erkebiskop Andreas Sunesen nedlægger sit Embede formedelst Legemssvaghed[40]).

— Det første Franciscaner= ell. Graabrødre=kloster i Danmark stiftes i Flensborg.

24 (4 Juli). Forliig imellem Grev Henrik og de fangne Konger om deres Befrielse paa haarde Betingelser[41]).

— Det indgangne Forliig forkastes af Rigsforstanderen, Grev Albert.

— Den unge Grev Adolf af Schauenburg, den holsteenske Greve Adolf III.s Søn, kommer tilbage til Holsteen.

— (24 Dec.). Grev Albert stadfæster Hamborgernes gamle Rettigheder.

) See ovenfor Aar 1120.

Han tilbragte sine sidste 5 Aar i Eensomhed paa Øen Jvø i Villands Herred i Skaane, hvor der endnu findes hvælvede Levninger af et Capel eller en Celle, som tillægges ham.

Der bestemtes blandt Andet ved dette Forliig, at Valdemar skulde tilbagegive det tydske Rige alle Landene paa hiin Side af Elben, og tage Danmark til Lehn af Riget.

1225 (Jan). Grev Henrik af Schwerin og Grev A[...]
vinde en stor Seier ved Mölln over Grev Alb[...]
som bliver fangen og holdt i Fangenskab tillige[...]
Kongerne i Schwerin.

— Grev Adolf erobrer Holsteen, som kommer tilb[...]
fra Danmark til det schauenburgske Huus.

— Hamborg overgiver sig til Grev Adolf.

— (17 Nov.). Nyt Forlig angaaende Kongern[...]
Befrielse: de forpligte sig til at betale Grev He[...]
45,000 Mark Sølv og stille Gidsler, afstaae Holst[...]
og de vendiske Lande, undtagen Rygen, til det ty[...]
Rige, samt sværge ikke at ville hevne sig.

— (21 Dec.). Valdemar Seier løslades ifølge n[...]
nævnte Forlig.

— (25 Dec., Juledag). Kong Valdemar kommer tilb[...]
til Danmark.

1226 (Apr.). Den unge Kong Valdemar løslades.

— (1 Mai). Lybek falder fra Danmark, og overgi[...]
sig til Keiseren.

— (26 Jun.). Pave Honorius III. løser Kong Valdem[...]
fra hans Eed.

— (Sept.). Kong Valdemar rykker med en Hær ind[...]
Nordalbingien, undertvinger Ditmarskerne og erob[...]
Rendsborg.

1227 (22 Juli). Den danske Hær taber ved Ditmarsker[...]
Forræderie Slaget ved Bornhøved imod de Fo[...]
bundne: Hertug Albert af Sachsen, Grev Henrik [...]
Schwerin, Grev Adolf IV. af Holsteen o. Fl.; Kong[...]
mister sit ene Øie, og undkommer med Nød.

— Lauenborg kommer i den sachsiske Hertug Albe[...]
Hænder, og Grev Albert af Orlamünde løslades [...]
sit Fangenskab i Schwerin.

8. Kong Valdemars værste Fiende, Grev Henrik af Schwerin, døer.
– (24 Juni). Den forrige lundske Erkebiskop Andreas Sunesen døer paa Ivø.
– Et Dominicanerkloster stiftes i Ribe.
9 (24 Juni). Den unge Kong Valdemar holder Bryllup med den portugisiske Prindsesse Eleonore, en Broderdatter af Dronning Berengaria, i Ribe.
– Valdemar Seier slutter Fred med Grev Adolf IV., og afstaaer fra alle Fordringer paa Holsteen og Vagrien.
0. Forlig imellem Kong Valdemar og Grev Guncelin III. af Schwerin; de tre Prindser Erik, Abel og Christoffer, tilligemed de øvrige Gidsler, sættes i Frihed imod Udbetaling af 7,000 Mark Sølv.
– Den pavelige Legat, Cardinal Otto, holder et Concilium i Slesvig.
1 (13 Mai). Dronning Eleonore døer i Barselseng.
– (28 Nov.). Den unge Kong Valdemar (III.) døer af et Vaadeskud paa Jagten i Refsnæs Skov ved Kallundborg.
– Kong Valdemar II.s Jordebog forfattes.
– Et Dominicanerkloster stiftes i Roeskilde.
2 (30 Mai, Pintsedag). Valdemar Seier lader sin Søn Erik krone i Lund, og antager ham til Medregent.
– Kongen gjør sin anden Søn Abel til Hertug af Sønder-Jylland og sin uægte Søn (med Helena, Esbern Snares Enke) Knud, tidligere Hertug af Reval, til Hertug af Bleking.
– Franciscanerne faae et Kloster i Ribe.

1234. Forbund imellem Kong Valdemar og Grev Adolf o
at erobre Lybek, som de derpaa forgjeves beleire.
— En stor Deel af Byen Lund afbrænder, tilligem
Domkirken.
— Roeskilde-Domkirke afbrænder.
— Et Franciscanerkloster stiftes i Slesvig.
1235. Nyt Forsøg imod Lybek, som ligeledes mislykkes.
— Et Franciscanerkloster stiftes i Viborg.
— Et Dominicanerkloster stiftes i Slesvig.
1236. Bisskop Valdemar Knudsen døer som Munk i Kl
stret Lockum, henved 80 Aar gammel.
— Franciscanerklostre stiftes i Randers og Svendborg.
1237. Hertug Abel ægter, imod sin Faders Ønske, den ho
steenske Greve Adolfs Datter Mechtild.
— Den lundske Erkebiskop Uffo holder et Concilium
Kallundborg.
— Et Franciscanerkloster stiftes i Roeskilde.
1238 (7 Juni). Forliig imellem Kongen og de tydske Ridder
hvorved Danmark faaer Reval og de øvrige tab
Besiddelser i Esthland tilbage.
— Franciscanerklostre stiftes i Lund og Kjøbenhavn.
1239. Hertug Abel bliver Formynder for sine unge Svogr
de holsteenske Grever Johan og Gerhard[42]).
— (17 Nov.). Den unge Konge Erik holder Bryllu
med den sachsiske Prindsesse Jutta eller Judith.
— Franciscanerklostre stiftes i Kallundborg og Nestved.
1241 (Marts). Den Jydske Lov gives paa et Danehof
Vordingborg.
— (28 Marts, Skiærtorsdag). Kong Valdemar Sei
døer i Vordingborg.

42) Deres Fader, Grev Adolf IV., nedlagde Regjeringen 13 Aug. d. A.,
indtraadte i Franciscanerordenen.

41. Valdemars Søn, den udvalgte Konge **Erik** (**Plovpenning**), bestiger Thronen.

— (30 Mai). **Ringsted-Kloster** afbrænder.

— (8 Nov.). Hertug Abel frasiger sig i Hamborg Formynderskabet for de holsteenske Grever.

42. Strid imellem Kong **Erik** og Hertug **Abel**, der vægrer sig ved at understøtte sin Broder paa et Tog mod Nordalbingien; Forliig tilveiebringes.

— (2 Apr.). En stor Deel af **Ribe** tilligemed Domkirken afbrænder.

— Dominicanerklostre stiftes i Helsingør og Næstved.

43. Abel vægrer sig ved at tage Sønder-Jylland til Lehn af Kongen; Krigen udbryder atter imellem Brødrene, men endes ogsaa denne Gang ved en Stilstand.

44 (2 Apr.). Den lægekyndige roeskildske Kannik **Henrik Harpestreng** døer.

— **Randers** afbrænder tilligemed Franciscanerklostret.

45 (Febr.). Concilium i Odense.

46. Kong Erik angriber Lybekkerne, og gjør et Indfald i Holsteen, hvorved Krigen med Abel fornyes.

47. Krigen fortsættes med Hertug Abel og Kongens to andre Brødre, **Christoffer** Herre af Lolland og Falster og **Knud** Hertug af Bleking, som ogsaa vægre sig ved at tage deres Lande til Lehn af Kronen.

— Abel afbrænder **Veile**, **Randers** og **Odense**, Erik **Svendborg**, **Kolding**, **Haderslev**, **Aabenraa** og mange Landsbyer.

— (13 Mai). **Sorø-Kloster** afbrænder næsten ganske.

— (21 Dec.). Forlig imellem Kong Erik og Hertug Abel.

48 (1 Mai). Krigen begynder atter imellem Kongen og hans Brødre.

1248. Flensborg bliver opbrændt, og Hertugdømmet Sønd
Jylland næsten ganske ødelagt af Kong Erik.
— Christoffer bliver slaaet og fangen, men forli
sig med Kongen, som overlader ham Øen Fem
der var fratagen Holstenerne.
— Christoffer holder paa Femern Bryllup med
pommerske Prindsesse Margrete Sambiria.
— Lybekkerne indtage og opbrænde Kjøbenhavn.
— Henrik Emelthorp, Kongens Befalingsmand i Ren
borg, overrumpler Staden Slesvig; Abels Da
flygter, forklædt i borgerlig Dragt.
— Hertug Abel gjør, understøttet af flere tydske Fyr
et Indfald i Jylland, anretter megen Ødelæggelse,
opfører ved Kolding et befæstet Slot (Koldinghu
— Eriks og Abels Søster Sophia, Markgrevinde
Brandenburg, gjør en Reise til Danmark for at st
Forliig imellem Brødrene, men døer i Barselseng
Flensborg.
— Fredslutning imellem Erik og Abel, som maa
Sønder-Jylland til Lehn af Danmark.
1249. For at bestride Udgifterne til et Tog til Esthl
paalægger Kong Erik en Skat af hver Ploug.
— (Marts og April). Den skaanske Almue g
Oprør; Kongen drager over til Skaane for at dæ
det, maa først flygte, men overvinder kort efter Sk
ningerne.
— Toget til Esthland.
1250. Grev Johan I. af Holsteen gjør Angreb paa Rendsb
— (Natten t. 10 Aug.). Under et Besøg hos sin Br
Abel i Slesvig bliver Erik Plogpenning br
paa en Baad i Slien af Hertugens Mænd, og h
Legeme nedsænket i Slien (Møsund).

50 (Aug.). Hertug **Abel** vælges til Konge; Holstenerne ophæve strax Beleiringen for Rendsborg.

— (1 Nov.). Abel krones i Roeskilde tilligemed sin Dronning **Mechtild**, og sværger med 24 Riddere, at han ikke havde befalet sin Broders Mord.

51 (Febr.). Paa en Rigsdag i **Rendsborg** giver Kong Abel nye Love, og faaer sin ældste Søn **Valdemar**[43]) erklæret for Thronfølger, med sin Broder Christoffers Samtykke.

— (25 Aug.). Biskop **Gunner** i Viborg døer, 100 Aar gammel.

52 (29 Jun.). Kong **Abel** bliver dræbt paa et Tog mod Strandfriserne, som vægrede sig ved at betale en paalagt Skat.

— (Jul.). Abels Broder **Christoffer I.**, Herre af Lolland og Falster, vælges til Konge, imod Bestemmelserne paa Rigsdagen i Rendsborg.

— Kong Christoffer vil sætte sig i Besiddelse af Svendborg og Skjelskør, der tilhørte Abels Sønner som Arv efter deres Fader, og beleirer Skjelskør, men bliver slaaet tilbage af **Henrik Emelthorp**, som havde disse Stæder i Pant af Abel.

— (25 Dec., Juledag). **Christoffer** I. krones tilligemed sin Dronning **Margrete** i Lunds Domkirke af den slesvigske Biskop **Eskil**.

53. Kongen indtager Svendborg og Skielskør.

— Christoffer vægrer sig ved at forlehne Abels Sønner

Denne unge Prinds var 1250 paa sin Hjemreise fra Paris, hvor han havde studeret, bleven fanget af Erkebiskoppen af Cøln, som holdt ham i Fangenskab til 1254, da han blev udløst af sin Morbroder, den holsteenske Greve **Johan** I., for 6,000 Mark Sølv.

med Sønder-Jylland, drager over til Als, og indta
Sønderborg.

— Krig med Prindsernes Morbrødre, de holsteenske Gre
Johan I. og Gerhard I., med hvem Markgreve
af Brandenburg Johan I. og Otto III. forene sig

— Den norske Konge Hakon d. Gamle og den sve
Regent Birger Jarl ruste sig til i Forening
angribe Danmark; men Forliig tilveiebringes.

— (21 Sept.) En forenet holsteensk og brandenburg
Hær indtager Byen Slesvig; hvorpaa hele Sønd
Jylland besættes.

— Lybekkerne gjøre Indfald i Skaane; Slag
Skanør.

— Et Forlig sluttes, ifølge hvilket Kong Christoffer lover
forlehne sine Brodersønner med Hertugdømmet Sønd
Jylland, naar de bleve myndige.

— Et Dominicanerkloster stiftes i Vordingborg.

1254 (13 Marts). Den roeskildske Bisp Jakob E
landsen giver Kjøbenhavn den første Bylov.

— Jakob Erlandsen vælges imod Kongens Villie
Erkebiskop i Lund, og hans Søsterson Peder Ba
til hans Efterfølger i Roeskilde.

— Kong Christoffer forlehner i Kolding Abels æld
Søn Valdemar med Hertugdømmet Sønder-Jyllan
dog saa at Kongen vedbliver at bestyre Regjeringe
indtil Hertugens myndige Alder.

1255. Strid imellem Skaaningerne og Erkebiskoppen, s
vil foretage Forandringer i den skaanske Kirkelov.

— (Juni). Paa en Forsamling i Vordingborg fre
føres haarde Trusler imod Biskopperne i Konge
Nærværelse.

56 (6 Marts). Paa et Concilium, som Erkebiskop Jakob Erlandsen holder i Veile, medens Kongen holder Danehof i Nyborg, udstedes Constitutionen „Cum ecclesia Daciana“ [44]).

— Farlig Opstand af Bønderne („Kotkarle“) mod Adelen og Geistligheden.

— Striden imellem Kongen og Erkebiskoppen bilægges ved et Forlig i Lund, men udbryder igjen kort efter.

— Den norske Konge Hakon gjør ødelæggende Indfald i Halland.

57 (Apr.). Paa en Forsamling i Lund lader Kong Christoffer Klager fremføre imod Jakob Erlandsen.

— Forgjeves Forsøg paa at tilveiebringe Forliig imellem Kongen og Erkebispen ved den svenske Regent Birger Jarls Mægling.

— Kong Hakon seiler ned til Kjøbenhavn, og slutter Fred og Venskab med Kong Christoffer.

— Hertug Valdemar (III.) af Sønder-Jylland døer meget ung; hans Broder Erik gjør Fordring paa Hertugdømmet, men Kongen tager det i Besiddelse.

— Christoffer lader sin Broder Kong Eriks Liig med Magt borttage fra Domkirken i Slesvig og føre til Ringsted, hvor det med megen Pragt nedsættes i Klosterkirkens Chor.

— (3 Oct.). Pave Alexander IV. stadfæster Veile-Constitutionen.

58. Kong Christoffer tilføier de oprørske Bønder et stort Nederlag [45]).

Den berømte Veile-Constitution fastsatte: at, naar en Biskop bliver fangen, eller anden Vold tilføiet ham paa Kongens Befaling eller med hans Samtykke, skal al Gudstjeneste i hele Riget ophøre.

Stedet, hvor Slaget stod, er uvist; Navnet angives forskjelligt i Krønikerne.

1258. Ribe-By og Slot afbrænder ved Lynild.

1259 (Febr.). Kongen lader Erkebiskoppen fængsle i Ske
ved hans egen Broder Niels Erlandsen, og fær
Lænker paa Hagenskov ved Assens.

— Interdictet forkyndes strax efter Erkebispens Fa
sling i Erkestiftet, samt i Roeskilde- og Odense-Sti
i Overeensstemmelse med Veile-Constitutionen.

— (Marts). Biskopperne Peder Bang af Roeskild
Jens Bang af Odense flygte, den Første til
danske Lehnsfyrste Jaromar II. paa Rygen, som
ophidser imod Kongen.

— (Apr.). Fyrst Jaromar og Biskop Peder B
lande med en stor Hær ved Kjøbenhavn, og ind
Slottet.

— (29 Mai). Kong Christoffer I. døer pludseli
Ribe — efter et almindeligt Rygte af Forgift[46]).

— Christoffers 10aarige Søn Erik (Glippin
der i Faderens Levetid var hyldet som Thronfø
bliver Konge under Formynderskab af sin M
Margrete Sambiria (med Tilnavnet Sprengh

— (14 Juni). Jaromar slaaer den sjællandske L
almue, som Enkedronningen havde opbudt, i et blo
Slag ved Næstved.

— Den norske Konge Hakon kommer med en Flaad
Kjøbenhavn for at hjelpe Enkedronningen; Jaro
vender tilbage til Rygen.

— Erkebiskop Jakob Erlandsen løslades af Fængs

— Den afdøde Hertug Valdemars Broder Erik kom
i Besiddelse af Sønder-Jylland som Lehn af Danm

46) Rygtet nævnede Arnfast, Abbed i Rye-Kloster, som Kongens M
Han blev 1260 af Erkebispen beskikket til Biskop i Aarhuus.

9 (25 Dec., Juledag). **Kong Erik** krones i Viborg.

0. Erkebiskoppen vækker nye Uroligheder; Biskop **Peder Bang** af Roeskilde sætter Kongen og Enkedronningen i Ban.

– Den rygiske Fyrste **Jaromar** tilskyndes af Erkebiskoppen til atter at gjøre et Tog mod Danmark, og angriber Bornholm.

– **Jaromar** drager fra Bornholm over til Skaane, hvor han bliver dræbt af en Qvinde.

1 (Natt. t. 26 Apr.). **St. Peders Kloster i Næstved** afbrænder.

– Munkene i St. Peders Kloster flytte ud i den tæt ved Næstved beliggende Skov, og opbygge **Skovkloster.**

– Krig med Hertug **Erik**, der vil besidde Sønder-Jylland som arveligt Lehn, og understøttes af sine Morbrødre, de holsteenske Grever.

– (28 Juli). Den danske Hær lider et stort Nederlag paa **Lohede** Syd for Slesvig; Kongen og Enkedronningen fanges efter Slaget, og bringes, den Første til Nordborg paa Als, den Sidste til Hamborg under Grev Gerhards Bevogtning.

– Enkedronningen udnævner Hertug **Albert** af Brunsvig til Rigsforstander under sin Fraværelse.

– (11 Sept.). Den norske Konge **Magnus** (Lagabæter) holder i Bergen med stor Pragt Bryllup med Erik Plogpennings Datter **Ingeborg**[47]).

– Et Franciscanerkloster stiftes i **Horsens.**

2. Dronning **Margrete** faaer sin Frihed; Kongen overgives af Hertug Erik i Forvaring til Markgreverne af Brandenburg.

Dette Giftermaal er blevet mærkværdigt derved, at det gav Anledning til de følgende langvarige Krige imellem Danmark og Norge.

1263. Opstand i Skaane; Rigsforstanderen, Hertug Alb
med hvem der herster almindelig Utilfredshed, n
til at forlade Danmark.

— Erik Plogpennings Datter Agnes gaaer, i sit 1
Aar, i Kloster i Roeskilde som Nonne af Augusti
ordenen.

— (20 Mai, Pintsedag). En stor Deel af Lund,
ligemed 4 Kirker, afbrænder.

— Strid imellem Bisp Tucho af Aarhuus og M
kene i Om-Kloster, hvis Abbed Boetius appell
til Paven [48]).

1264. Prindsesse Agnes stifter St. Agnetes Kloster
Roeskilde.

— Pave Urban IV. tilskriver Erkebiskop Jakob
landsen et Brev, fuldt af haarde Bebreidelser,
befaler ham at nedlægge sit Embede.

— Kong Erik forloves med den brandenburgske Pri
sesse Agnes, faaer sin Frihed, og vender tilbage
Danmark.

1265. Jakob Erlandsen begiver sig til Rom for at stem
den nye Pave Clemens IV. gunstigt for sig, hvi
ogsaa lykkes ham.

— Erik Plogpennings Datter Jutta indtræder, 19
gammel, i St. Agnetes Kloster i Roeskilde.

1266. Cardinal Guido kommer som pavelig Legat
Danmark.

— Den pavelige Legat indstævner Kongen og Enkedr
ningen til at møde i Slesvig for at svare til
skoppernes Klager; Kongen vægrer sig ved at m
der, og appellerer til Paven.

---

[48]) Striden fortsattes i de følgende Aar med den næste Abbed Thuro.

6 (Sept.). Cardinalen dømmer i Slesvig Kongen og hans Moder til at betale Erkebiskoppen og Biskoppen af Roeskilde en Sum Penge i Skadeserstatning; og da de vægre sig ved at adlyde denne Kjendelse, sætter han dem i Ban.

8. Kong Erik lader **Koldinghuus** gjenopbygge og befæste.

— (15 Juni). Kong Erik stadfæster **Roeskilde-Stadsret.**

9 (26 Juni). Paa et Danehof i **Nyborg** udgiver Kong Erik en Bylov for **Ribe**[49]).

1. Krig imellem Kongen og Hertug **Erik** af Sønder-Jylland om Øen Als og Grændseskjellet ved Ribe m. M.

— Kong Erik gjør fra Kolding et Indfald i Sønder-Jylland, og besætter hele Hertugdømmet, paa Staden Slesvig nær.

— **Ribe** og **Næstved** afbrænde.

2 (6 Mai). Stort Jordskjælv i Danmark.

— Hertug **Erik** af Sønder-Jylland døer; Krig imellem Kongen og Greverne af Holsteen om Formynderskabet over hans Sønner.

— Forliig, ifølge hvilket Kongen beholder Formynderskabet, og bliver i Besiddelse af Hertugdømmet under Prindsernes Mindreaarighed.

— De danske Prindsesser **Agnes** og **Jutta** forlade Klostret.

3. Erkebiskop **Jakob Erlandsen** udsoner sig med Kongen.

— (11 Nov.). Kong **Erik** holder i Slesvig Bryllup med den skjønne **Agnes** af Brandenburg[50]).

4 (18 Febr.). Erkebiskop **Jakob Erlandsen** døer paa Rygen, paa sin Tilbagereise til Danmark.

Det er den for sin Strenghed bekjendte Riberret.

See ovenfor Aar 1264.

1274 (Mai). Kongen og Enkedronningen forlige sig Bisp Peder Bang af Roeskilde; de kirkelige S bigheder i Danmark ophøre dermed for en Tid.
1275. Kong Erik sender en Hær under Anførsel af Ma Stig Andersen og Jakob, senere Greve af Hall ind i Sverrig for at understøtte Hertug Mag imod hans Broder, Kong Valdemar.
— Det syttenaarige Interdict hæves.
1276 (8 Apr. ell. 9 Oct.)[51]). Paa et Danehof i Nyb lader Kongen sin toaarige Søn Erik give Kongen og udsteder en Forordning, hvorved han sigtede ti sætte sit Liv i Sikkerhed.
1277. Kong Erik gjør et nyt Indfald i Sverrige, fo understøtte den fordrevne Konge Valdemar.
— (23 Juni). Den roeskildske Bisp Peder Bang d
1278. Den svenske Krig fortsættes i dette Aar, indtil endes ved et Forlig imellem Kongerne Erik og Mag Ladelaas.
— Krig med den norske Konge Magnus Lagabæt en norsk Flaade gjør et Tog til Skanør, bliver slaaet.
1279 (Febr.). Den lundske Erkebisp Thrugot ho et Concilium i Veile.
— (2 Apr., Paaskedag). Junker (domicellus) Abel, K Abels yngste Søn, døer i Svendborg.
— Kong Erik tager ifølge en Kjøbecontract Abels A deel i Danmark og Sønder-Jylland i Besiddelse.
— Franciscanerklostret i Odense stiftes.
1280 (21 Apr.). En stor Deel af Næstved afbrænder.
1282. Adelens Misfornøielse med Kongen bryder løs.

[51]) St. Dionysii Dag.

82 (19 Marts). Paa et Danehof i Vordingborg udgives en Forordning, især angaaende Dommes Execution.

— (29 Juli). Danehof i Nyborg, hvor Kongen maa udstede en skriftlig Forsikkring, der er at ansee for den første danske Haandfæstning.

— (27 Aug.). Roeskilde-Domkirke lider stor Skade ved Ildebrand.

83 (26 Marts). Enkedronning Margrete (Sambiria) døer i Rostock.

— Den afdøde sønderjydske Hertug Eriks Søn Valdemar forbinder sig mod Erik Glipping med Marsk Stig, Junker Jakob og andre Kongens Fiender blandt den fornemme Adel.

— (8 Sept.). Paa et Danehof i Vordingborg overlader Kong Erik efter de schwerinske Grevers Forestilling Junker Jakob[52]) Nørre-Halland som et arveligt Lehn.

— Paa samme Danehof belehner Kongen den afdøde Hertug Eriks Søn Valdemar (IV.) med Sønder-Jylland paa den sædvanlige Betingelse, at Hertugen skulde være forpligtet til at giøre Kongen og Riget Tjeneste.

— (Natt. t. 25 Dec., Julenat). Ribe Domkirkes Taarn falder ned og dræber Mange.

84 (18 Mai, Christi Himmelfd.). Paa et nyt Danehof i Vordingborg beskikker Kongen sin Drost Erik, en Søn af Hertug Knud af Bleking, til Hertug af Sønder-Halland.

— (24 og 25 Mai). Kong Erik og Hertug Valdemar udstede paa et Danehof i Nyborg Breve, hvorved de

[52]) Denne Grev Jakob (see ovenfor Aar 1275) var en Sønnesøn af Kong Valdemar Seiers uægte Søn Nicolaus, Greve af Halland, og Ida af Schwerin.

tilbagegive Erik Plogpennings Døttre deres Fædrene
eller give dem Erstatning derfor.

1284. (26 Mai). Paa samme Danehof udstedes 3 F
ordninger (Haandfæstninger) for Rigets 3 Ho
provindser: Sicelland, Skaane og Jylland; i dem
fastsættes, at der aarligen skulde holdes Danehof i Nyb

— (16 Aug.). Hertug Valdemar giver Flensborg
Stadsret.

— De Norske plyndre, under Anførsel af Alf Erlings
(Milder=Alf ell. Mindre=Alf) flere danske Stæde

— Hertug Valdemar fordrer Sønder=Jylland som
Arvegods, og gjør tillige Paastand paa Øen Als
henhørende til Hertugdømmet[53].

— Et Giftermaal bestemmes imellem Kong Eriks Da
Margrete og den svenske Konge Magnus's ældste S
Birger.

1285. De Norskes ødelæggende Plyndringer vedvare.

— Hertug Valdemar vil begive sig til Norge for der
at faae Hjelp mod Kongen, men bliver tagen
Fange i Helsingør tilligemed sin Drost Tyge Abi
gaard, og sat i Forvaring paa Søborg=Slot.

1286 (31 Marts). Ved flere tydske Fyrsters Mægl
kommer et Forliig istand i Nyborg imellem Kongen
Hertugen, som faaer sin Frihed imod at love Kong
Troskab og Lydighed.

— (Natt. t. 22 Nov.). Kong Erik Glipping bli
myrdet (med 56 Saar)[54] i en Lade i Landsbyen Finder

[53]) I et Klageskrift over Kongen til Erkebiskoppen i Lund gjorde han endog F
dring paa den danske Krone.

[54]) Efter andre Kilder: 70.

ved Viborg af endeel sammensvorne Adelsmænd, med Marsken **Stig Andersen** og Grev **Jakob** af Halland i Spidsen.

6. Erik Glippings tolvaarige Søn, **Erik (Menved)**, som 1276 havde faaet Kongenavn, bestiger Thronen under sin Moder Dronning **Agnes's** Formynderskab.

7 (Mai). Hertug **Valdemar** udnævnes paa et Danehof i **Nyborg** til Rigsforstander og Medformynder for den unge Konge, og faaer tillige Øerne Als, Ærø og Femern forenede med Hertugdømmet.

— Paa samme Danehof overdrages det Enkedronningens Broder, Markgrev **Otto** af Brandenburg, Fyrst **Wizlav** af Rygen, de holsteenske Grever og 27 Adelsmænd, at undersøge Kongemordernes Sag. Marsk **Stig**, Grev **Jakob** og 7 Andre[55]) dømmes skyldige og erklæres for fredløse.

— Erkebiskop **Johan Dros** og samtlige danske Bisper stadfæste den over Morderne affagte Dom.

— Kongemorderne flygte til den norske Konge **Erik Præstehader**[56]), som tager dem i Beskyttelse, og overlader dem Fæstningen Konghelle i Vigen.

— (19 Aug.). **Holbek** afbrænder tilligemed sit Dominicanerkloster.

— En stor Deel af **Lund** afbrænder tilligemed Dominicanerklostret.

— **Vitskøl**-Kloster afbrænder.

Niels Hallandsfar, Peder Porse, Peder Jakobsen, Niels Knudsen, Aage Kakke, Rane Jonsen og Arved Bentsen.

Den norske Konge nærede et fiendtligt Sindelag imod Danmark, fordi Arven efter hans Moder, den danske Prindsesse **Ingeborg** (see ovenfor Aar 1261), blev ham forholdt.

1287 (25 Dec., Juledag). Kong Erik krones i L
Domkirke af Erkebiskop Johan Dros.

1288. Et Giftermaal bestemmes imellem den unge K
Erik og den svenske Prindsesse Ingeborg; C
Søster Margrete, der var bestemt til den sv
Prinds Birgers Brud, sendes til Sverrige fo
opdrages.

— Krig med Norge; de Norske og Kongemorderne g
ødelæggende Angreb paa de danske Kyster.

— Byen Slesvig afbrænder; Hertug Valdemar l
den gjenopbygge, og nedbryder Gottorp-Slot fo
bruge Materialierne til Stadens Befæstning.

1289. Paa et Danehof i Skielskør opkommer Strid ime
Enkedronningen og Hertug Valdemar, som fa
Drosten Peder Hoseøl, og sætter ham i Fængsel
Sønderborg-Slot.

— Johan (ell. Jens) Grand, Provst i Roeskilde
Søstersøn af den roeskildske Biskop Peder Bang, b
Erkebiskop i Lund.

— De Norske ødelægge Svendborg og Langeland.

1290. De Fredløse sætte sig fast paa den lille Ø Hje
hvor Marsk Stig opfører en befæstet Borg, hvo
de hærje deres Fædrelands Kyster.

— Kjøbenhavn befæstes i Anledning af de Norskes
de Fredløses Angreb.

— Den norske Sørøver Alf Erlingsen bliver fangen
radbrækket ved Helsingborg.

— Erkebiskop Jens Grand vægrer sig ved at yde
skyldige Lehnstjeneste mod Norge, og tillader de F
løse at anlægge Fæstningen Hunehals i Halland
Erkestiftets Grund.

1 (3 Apr.). Erkebiskoppen holder et Concilium i Roeskilde, hvor Veile-Constitutionen fornyes.

- Herisvad-Kloster i Skaane afbrænder.

2. Hertug Valdemar giver Haderslev en Stadsret.

3. De Norske gjøre et nyt Tog mod Danmark, som meest bestaaer i Kaperier.

- Enkedronningen Agnes ægter den holsteenske Greve Gerhard II.[57]).

- Kongemorderen Stig Andersen døer paa Øen Hjelm.

4 (29 Jan.). Den roeskildske Biskop Johan Krag giver Kjøbenhavn en Stadsret.

- (9 Apr.). Kongen lader Erkebiskop Jens Grand, tilligemed Erkestiftets Provst Jakob Lang, tage til Fange i Lund ved sin Broder Christoffer og hensætte i et meget haardt Fængsel paa Søborg-Slot.

- Rane Jonsen, Kong Erik Glippings Kammersvend (cubicularius)[58]), bliver fangen, radbrækket og lagt paa Steile udenfor Roeskilde.

5. Pave Bonifacius VIII. sender sin Nuntius Isarnus til Danmark med Anmodning til Kongen om at løslade Erkebiskoppen.

- Kong Erik fordrer Als, Ærø og Femern tilbage, ifølge det imellem hans Fader og Hertugen sluttede Forlig.

- Hertug Valdemar forener sig med Kongens Fiender, den norske Konge og de Fredløse.

- Hertugens Flaade bliver slaaet af den kongelige i Grønsund ved Møen.

Hendes Søn med ham var Grev Johan d. Milde (see nedenfor A. 1317 o. flg.).

Han havde forraadet sin Herre og viist Kongemorderne Veien.

1295 (25 Sept.). Ved en Sammenkomst imellem den da
og den norske Konge paa Hindsgavl sluttes en Stilst
paa henved eet Aar, hvorved de fredløse Kongemor
faae Tilladelse til at opholde sig i Danmark
Hjelm og Fæstningen Hunehals blive i de Norskes Hæn
— Hertug Valdemar lader Gottorp-Slot gjenopby
og befæste.
— (Natten t. 14 Dec.). Erkebiskop Jens Grand u
kommer af Fængslet paa Søborg ved Hjelp af
Kok, og flygter til Bornholm.
1296 (3 Febr.). Forliig i Vordingborg imellem Kongen
Hertugen, som afstaaer Øerne Als, Ærø og Fem
— Kong Erik belehner Hertugens Broder Erik (La
been) med Langeland.
— (Juni). Kong Erik holder Bryllup i Helsingb
med den svenske Konge Birgers Søster Ingeborg
— (Juni). Stilstanden imellem Danmark og Norge
længes paa 2 Aar.
— Erkebiskoppen begiver sig til Paven, af hvem
bliver vel modtaget; Kongen sender to Gesandter
Rom for at føre hans Sag, og en vidtløftig Pr
tager sin Begyndelse.
— (31 Dec.). Slesvig afbrænder atter og aldeles.
1298 (20 Febr.). I Sagen imellem Kongen og Erk
skoppen fælder Paven den Dom, at Kongen skal be
Erkebiskoppen og hans Kirke 49,000 Mark Sø
Erstatning, og Riget belægges med Interdict, in
Summen udredes.
— Isarnus sendes anden Gang af Paven til Dan
for at stifte Forliig imellem Kongen og Erkebiskop

39) See ovenfor Aar 1288.

98. Den svenske Konge Birger holder i Stokholm Bryllup med Kong Eriks Søster Margrete, med hvem han 1284 var bleven forlovet.

99 (6 Febr.). Da Kongen ikke kan betale den idømte Sum, forkynder Isarnus Interdict over hele Riget.

— (4 Marts). Kongen udsteder i Aalborg et Leidebrev for Erkebiskoppen til at komme til Kjøbenhavn, for at afhandle, hvad der var imellem dem.

— (19 Juni). Erkebiskoppen fremstiller sig i Kjøbenhavn for den pavelige Nuntius, for hvem Kongen ved sine Fuldmægtige atter fremfører sine Klagepunkter og Erkebiskoppen sine Paastande.

— (5 Nov.). Kong Erik appellerer til Paven.

00. Krigen udbryder paa ny med Norge; den norske Konge Hakon gjør et Tog mod Danmark.

— Niclot, Herre af Rostock, tager sit Land til Lehn af den danske Konge.

01. Kong Erik gjør et Tog til Venden (Mecklenburg), og lader sig hylde af Niclot; men Rostocks Indbyggere modsætte sig det indgaaede Lehnsforhold.

02. Kongen sender Provst Esger Juel til Paven med et Brev, hvori han i ydmyge Udtryk anraaber ham om Tilgivelse.

— (23 Febr.). Pave Bonifacius nedsætter den Kongen idømte Erstatningssum fra 49,000 til 10,000 Mark.

— Paven beskikker Jens Grand til Erkebiskop i Riga, og Isarnus til Erkebiskop i Lund [60]).

Dette var et Bytte imellem de to Prælater; thi Isarnus var 1300 bleven valgt til Erkebiskop i Riga. Jens Grand vilde ikke modtage det rigaiske Erkestift, men begav sig til Paris, og blev 1307 Erkebiskop i Bremen.

1302 (26 Aug.). Kong Erik indgaaer Forbund med Her
Valdemar af Sønder-Jylland, hans Broder Her
Erik af Langeland og adskillige nordtydske Fyrster
— Rostock overgiver sig til Kongen, der indtil videre
lehner Fyrst Henrik af Mecklenburg med samme.

1303 (4 Apr., Skjærtorsd.). Interdictet, som Danm
paa femte Aar havde været undergivet, bliver hæve
— Kong Erik gjør sin Broder Christoffer til Her
af Esthland.

1304. Kong Erik løses af Bannet.
— (23 Mai). Den tydske Konge Albrecht I. stadfæste
Costnitz Keiser Frederik II.'s Afstaaelsesbrev af 121
— (29 Sept.). Enkedronning Agnes, den holstee
Greve Gerhard II.'s Gemalinde, døer.
— Hertug Erik af Sønder-Halland døer, og hans L
inddrages.
— Kong Erik gjør et Tog til Halland.

1305 (8 Marts). Grev Jakob overlader sit Grevs
Nørre-Halland til den norske Konge.
— En Stilstand sluttes paa 10 Aar imellem Danm
og Norge.
— (Sept.). Paa et Danehof i Helsingborg dømn
Kong Erik Glippings Mordere [61]) skyldige i Crim
læsæ majestatis.
— Kong Erik indtager Øen Hjelm, og nedbryder Slot
som havde tjent de Fredløse til Skjul og Værn.

1306. Den norske Konge bryder Stilstanden, og gjør atter
Tog mod Danmark, men lider et stort Tab ved Taarnbo
ved Korsør.

[61]) 9 i Tallet; jvf. ovenfor Aar 1287.

06 (4 Nov.). En Misforstaaelse imellem Kongen og Hertugerne Valdemar og Erik angaaende de Fredløses Godser i Sønder-Jylland endes ved et Forliig i Middelfart, ifølge hvilket Kongen bliver i Besiddelse af disse Godser.

— (Dec.). Kong Erik rykker med en stor Hær ind i Sverrige mod de svenske Hertuger Erik og Valdemar[62]).

— En overordentlig streng Vinter tillægger i over 14 Uger alle nordlige Have.

07 (Jan.). En Stilstand sluttes med de svenske Hertuger indtil næste Juul.

— Kong Erik forlehner sin Broder, Hertug Christoffer, arveligt med Sønder-Halland og Samsø i Stedet for Esthland.

— (6 Mai). Hertug Christoffer slutter hemmeligt et forræderskt Forbund med de svenske Hertuger Erik og Valdemar imod sin Broder.

— (Mai). Kong Erik stifter ved Hertug Valdemar Forliig imellem de holsteenske Grever og Lybek.

— Lybekkerne vælge Kongen til deres Skytsherre.

— (4 Aug.). Jon Jonsen Litle, en af Kongens meest ansete Mænd, døer.

— De svenske Hertuger gjøre et Indfald i Skaane, efter Aftale med Christoffer.

08. Kong Erik gjør atter et Tog til Sverrige mod Hertugerne; en ny Stilstand sluttes paa halvandet Aar.

— Kongen opdager sin Broders Forræderie, og fratager

De havde nylig overfaldet deres Broder, Kong Birger, i Håtuna, og fanget ham tilligemed hans Dronning Margrete (den danske Konges Søster) og deres Børn.

ham Halland; Christoffer begiver sig ind i Sverrig
Hertugerne.

1308. Kong **Birger** flygter, efter at være bleven løsladt,
Danmark.

1309 (17 Juli). Den norske Krig endes ved en Fred
Kiøbenhavn, hvorved den norske Konge behol
Nørre-Halland, og de Fredløse tildeels komme i Bes
delse af deres confiskerede Godser.

— (Sept.–Nov.). Kong Erik rykker tredie Gang med
stor Hær ind i Sverrige, ledsaget af Kong Birger
nogle tydske Fyrster, og beleirer Nykiøbing-Slot; m
Forræderie i Hæren nøder ham til at ophæve Bel
ringen og vende tilbage.

1310. Kong Erik drager til Mecklenburg, og slutter i Ribl
nitz en Tractat med sin Vasal, Fyrsten af Ryg
Wizlav IV.

— Nyt Forlig, sluttet i Middelfart imellem Kong E
og Hertug Valdemar af Sønder-Jylland.

— Hertug Christoffer faaer Sønder-Halland tilbage.

— (15 Juli). Kong Erik stifter i Helsingborg Forl
imellem Kong Birger og hans to Brødre.

— (17 Juli). Fredsslutning i **Helsingborg** imellem a
tre nordiske Riger.

— En stor Deel af **Roeskilde** afbrænder tilligemed Fra
ciscanerklostret.

1311 (Juni). Kong Erik er tilstede ved sin Fætters, Markgr
Valdemar af Brandenburgs, Bryllup i en Leir udenf
Rostock; Kongen slaaer flere Fyrster, hvoriblandt s
Broder, Hertug **Christoffer**, til Riddere.

— Kong Erik indgaaer et Forbund med Markgrev Va
demar og flere vendiske Fyrster mod **Rostock**.

311. Wismar, Stralsund og Greifswalde forene sig med Rostock[63]).

312. Rostock og de forbundne Stæder udruste en stor Flaade, som plyndrer de danske Kyster.

— Hertug Valdemar IV. af Sønder-Jylland døer.

— Kong Erik tilligemed de forbundne Fyrster beleirer Rostock.

— (30 Juni). Medens Kongen opholder sig i Warnemünde under Rostocks Beleiring, forlehner han i mange Fyrsters Nærværelse den afdøde Hertug Valdemars Sjøn Erik med Sønder-Jylland.

— (7 Dec.). Rostokkerne maae atter underkaste sig Kongen.

313 (9 Aug.). En Strid med Hertug Erik af Sønder-Jylland om Langeland endes ved et Forliig i Horsens.

— Et Oprør i Nørre-Jylland af Bønderne, som vare ophidsede af adskillige Adelsmænd, bliver lykkeligt dæmpet, og Ophavsmændene straffede med Strenghed.

314 (1 Juni). Nyt Forlig imellem Kongen og Hertug Erik i Roeskilde.

315 (27 Juni). Forbund i Krakau imellem den polske Hertug Wladislav Lokietek og Kongerne af Danmark, Norge og Sverrige imod Markgreverne af Brandenburg.

— (25 Oct.). Hertug Christoffer slutter i Wolgast Forbund med sin Svoger, den pommerske Hertug Wartislav, og lover ham, naar han bliver Konge i Danmark, og Fyrst Wizlav af Rygen døer uden Sønner, at overlade ham den rygiske Fyrstes Lande som arveligt Lehn.

) Disse Hansestæder, som havde naaet betydelig Magt og Rigdom, søgte at unddrage sig Fyrsternes Herredømme.

1315 (14 Dec..) En ny Strid med Hertug Erik af Sønd
Jylland bilægges ved et nyt Forliig i Nyborg.

1316. Kong Erik beleirer tilligemed flere tydske Fyrster f
gjeves Stralsund.

— Hertug Christoffer falder aabenbart fra sin Brod
begiver sig til Stralsund, og indgaaer Forbund m
Markgrev Valdemar af Brandenburg.

— Christoffer anfalder Fyen, og indtager Svendbo
men maa snart forlade det og trække sig tilbage.

— Efter et blodigt Slag imellem Markgrev Valdem
og hans Fiender, slutter den Første Stilstand m
Danmark.

1317 (7 Jan.). Kong Erik overlader Fyrst Henrik
Mecklenburg Herskabet Rostock og andre Besiddelser
Slavien som et arveligt Lehn.

— (Febr.). Nyt Forliig imellem Kongen og Hertug E
af Sønder-Jylland i Nyborg.

— Kongen pantsætter hele Fyen til de holsteenske Gre
Gerhard[64]) og Johan for den Hjelp, de ha
ydet ham i Krigen med Markgreven.

— Fredsslutning med Markgrev Valdemar; Hertug Ch
stoffer faaer Tilgivelse, men vil ikke forlige sig m
sin Broder.

— Kongen kommer i Strid med den lundske Erkebisp
Esger Juel[65]); Erkebispen forbinder sig med Ch
stoffer, og forlader Danmark.

---

[64]) Den samme Grev Geert (med Tilnavnet d. Store), som siden blev saa bekje
i Danmarks Historie.

[65]) Denne Prælat havde tidligere staaet i et venskabeligt Forhold til Kongen;
ovenfor Aar 1302.

18. Kong Erik sender Hjelp til sin Svoger Kong Birger[66]).
— De Svenske, med hvem Hertug Christoffer og Erkebiskop Esger forene sig, gjøre et ødelæggende Indfald i Skaane.
— (11 Nov.). En Stilstand paa 3 Aar sluttes i Roeskilde med de dræbte svenske Hertugers Tilhængere.
— Kong Birger flygter med sin Dronning og sine Børn til Sjælland.
19 (5 Apr. ell. 15 Aug.). Den danske Dronning Ingeborg døer.
— Kong Erik lader sin Marsk Ludvig Albertsen besætte Bornholm, som hørte til Lunds Stift.
— (Mai). Kongen er, efter den mecklenburgske Fyrste Henriks Indbydelse, tilstede ved en Tournering i Wismar, og slutter der atter Venskab med Markgrev Valdemar af Brandenburg.
— (13 Nov.). Kong Erik Menved døer barnløs[67]) i Roeskilde.
— (Dec.). Hertug Christoffer, som ved sin Broders Død opholdt sig i Pommern, vender tilbage til Danmark.
20 (25 Jan.). Christoffer (II.) underskriver i Viborg en haard Haandfæstning[68]), og vælges derpaa til Konge i Danmark[69]).

I Sverrige var der udbrudt en almindelig Opstand, fordi Kong Birger havde i Dec. f. A. ladet sine Brødre, Hertugerne Erik og Valdemar, fængsle og (som man troer) i Apr. d. A. dræbe paa Nykiøbing-Slot.

Hans Dronning skal have født 14 Børn; men de 11 kom ikke levende til Verden, og de 3 døde tidligt.

Det var første Gang, at en dansk Konge udstedte en skreven Haandfæstning ved sit Valg.

Det skete især ved Hjelp af hans Halvbroder, den holsteenske Greve Johan; et stort Partie i Riget ønskede Hertug Erik af Sønder-Jylland til Konge.

1320 (1 Apr.) Kong Christoffer giver i Vordingb[org]
Greifswaldes Borgere for udviiste Tjenester store H[an]
delsfriheder i Danmark.

— (8 Apr.). Kong Christoffer slutter i Vordingb[org]
et Forbund med Hertug Erik af Sachsen-Lauenb[urg]
som forpligter sig til at tjene Kongen i paakomm[ende]
Krigstilfælde.

1321 (31 Mai). Den landflygtige svenske Konge Bir[ger]
døer paa Holbek-Slot [70]).

— Christoffers ældste Søn Erik vælges til Konge[ns]
Thronfølger.

— Erkebiskop Esger Juel vender tilbage til Danma[rk].

1322 (Jul.). Kong Christoffer indgaaer i Stege en F[or]
ening med Grev Gerhard (Geert d. Store) [af]
Holsteen, hvorved denne forpligter sig til at tjene h[am].

— Knud Porse og den forhenværende Drost N[iels]
Oluffen gjøre et Indfald i Skaane.

1323 (21 Mai). En Strid med den mecklenburgske Fy[rste]
Henrik om Besiddelsen af Rostock bilægges paa [et]
Danehof i Nykjøbing paa Falster, hvor det 13[..]
oprettede arvelige Lehnsforhold stadfæstes.

— En Deel af den skaanske Adel griber til Vaa[ben]
imod Kongen; ved tydske Fyrsters Hjelp dæmper [han]
Opløret.

1324. Kong Christoffer krones tilligemed sin Søn, [den]
udvalgte Konge Erik, af Erkebiskop Esger i V[or]
dingborg Kirke.

---

70) Han ligger begravet hos sin Svoger, Kong Erik Menved, og Søster D[ron]
ning Ingeborg, i Ringsted-Kirke, og hans Dronning, den danske Prind[sesse]
Margrete, som overlevede ham i 20 Aar, ved hans Side.

24. Kong Christoffers Datter Margrete holder i Vordingborg Bryllup med den 13aarige Markgreve Ludvig af Brandenburg, en Søn af Keiser Ludvig af Baiern.

25 (17 Jan.). Den lundske Erkebiskop Esger Juel døer.

— (12 Marts). Hertug Erik af Sønder-Jylland døer.

— Kongen kommer i Strid om Formynderskabet for den afdøde Hertugs 10aarige Søn Valdemar (V.) med dennes Morbroder, den holsteenske Greve Geert.

— (26 Aug.). Den forhenværende Marsk Ludvig Albertsen, som havde grebet til Vaaben mod Kongen, og lagt sig ind i Hammershuus paa Bornholm, nødes til at overgive Fæstningen.

— Kong Christoffer rykker ind i Sønder-Jylland, og beleirer Gottorp, men taber paa det udenfor liggende Hestebjerg et stort Slag imod Grev Geert.

— (Nov.). Den rygiske Fyrste Wizlav IV. døer uden Arvinger; hans Søsterson, den pommerske Hertug Wartislav, Kong Christoffers Svoger, tager Rygen i Besiddelse[71]), hvilket Kongen modsætter sig.

26 (30 Marts). Hertug Valdemar af Sønder-Jylland slutter i Sønderborg en Forening med de danske Herrer, Drosten Laurits Jonsen og Ludvig Albertsen, imod Kongen.

— (3 Mai). Kong Christoffer indgaaer i Nykjøbing (p. Falster) et Forbund med de mecklenburgske Fyrster imod Hertug Wartislav, Hertug Valdemar, de holsteenske Grever og sine egne Undersaatter.

Ifølge Tractaten af 25 Oct. 1315.

1326 (30 Mai). Den forrige lundsk og senere bre[…] Erkebiskop, Johan ell. Jens Grand, døer unde[…] Ophold ved Pavens Hof i Avignon.

— Kong Christoffer stifter Knardrup Kloster, 3 […] Nordvest for Kjøbenhavn, og lader Cistercienserm[…] komme dertil fra Sorøe.

— Hovedmændene for Oprøret mod Kongen, Lau[…] Jonsen, Ludvig Albertsen og Knud Porse, […] kalde Grev Geert i Riget, opsige Kong Christo[…] Huldskab og Troskab, og foranstalte, at den 11aa[…] Hertug Valdemar af Sønder-Jylland i Vib[…] udnævnes til Konge, under sin Morbroder Grev Ge[…] Formynderskab.

— (7 Jun.). Valdemar udsteder ved sit Valg i Vib[…] en Haandfæstning, hvorved Kongens Magt end yd[…] gere indskrænkes.

— Den udvalgte Konge Erik bliver af Oprørerne ta[…] til Fange paa Taarnborg ved Korsør, og kastet […] haardt Fængsel paa Haderslev-Slot.

— Kong Christoffer flygter med sine to andre Sønn[…] Otto og Valdemar, til Mecklenburg.

— Geert drager med den unge Valdemar fra Jyll[…] over til de andre Landskaber, hvor han hyldes […] Landstingene.

— (4 Jul.). Valdemar stadfæster i Kjøbenhavn Str[…] sunds og Greifswaldes Borgere deres gamle Hande[…] rettigheder i Danmark.

— (5 Jul.). Valdemar forlehner i Roeskilde Mar[…] Ludvig Albertsen arveligt med Jellinge-Sysel, R[…] og Kolding, tilligemed Myntret, Told og al an[…] kongelig Rettighed.

326 (Jul.). Christoffer gjør et Tog til Danmark, understøttet af den mecklenburgske Fyrste Henrik, og Johan af Werle, og lægger sig ind i Vordingborg, hvor han beleires af Grev Geert.

— Christoffer begiver sig fra Vordingborg til Falster, bliver her atter beleiret, og maa vende tilbage til Rostock.

— (6 Aug.). Christoffer forlehner i Rostock den mecklenburgske Fyrste Henrik og Herrerne af Werle, Johan og Henning, med Fyrstendømmet Rygen[72]) for den Tjeneste, de yde ham imod hans Fiender.

— (15 Aug.). Valdemar overlader paa et Danehof i Nyborg, med Erkebispens, samtlige Bispoppers, Laurits Jonsens, Ludvig Albertsens og Knud Porses Samtykke, sin Formynder og Morbroder, Grev Geert, Hertugdømmet Sønder-Jylland som arveligt Lehn.

— Paa samme Danehof forlehnes Knud Porse med Sønder-Halland, Samsø og Grevskabet Kallundborg, Drosten Laurits Jonsen med Langeland og Ærø, den holsteenske Greve Johan med Lolland, Falster og Femern, og den lundske Erkebiskop faaer Bornholm tilbage til sit Stift (jvf. A. 1319).

328. Marsken Ludvig Albertsen døer.

— Christoffer begiver sig til Lybek, hvor han forliger sig med sin Halvbroder, den holsteenske Greve Johan.

329. Christoffer vender tilbage til Danmark, og søger igjen at komme i Besiddelse af Riget ved Hielp af sin Halvbroder, med hvem han dog snart paa ny bliver uenig.

---

72) Hertug Wartislav af Pommern, som havde dette Fyrstendømme i Besiddelse, var imidlertid død 1 August.

1329. Biskopperne af Ribe og Aarhuus slutte sig til C
stoffer, som faaer mange Tilhængere, saavel
Øerne som i Nørre-Jylland; Haderslev-Slot overru
les, og Christoffers Søn, den unge Konge Erik, bef
— Gottorp-Slot beleires, men undsættes af Grev Ge
Christoffer tager sit Ophold paa Skanderborg-Sl
— Christoffer forliger sig med Hertug Knud Porse
— (12 Nov.). Ved et Forliig i Ringsted med G
Johan af Holsteen overlader Christoffer ham Fe
som arveligt Lehn, samt Sjælland[72]), Lolland
Skaane som Pant.
— Christoffer lader Biskop Tyge af Børglum fæn
ved Grev Geert, hvorfor Danmark, ifølge Veile-C
stitutionen, belægges med Interdict.
1330 (Febr.). Grev Johan bringer Valdemar til at
sige sig Riget og Kongetitlen.
— (25 Febr.). Ved et Forliig i Ribe overlade K
gerne Christoffer og Erik Grev Geert hele F
med al kongelig Rettighed som arveligt Lehn, i
at han tilbagegav Valdemar Hertugdømmet Sønd
Jylland, med hvilket de forpligte sig til, hvis Her
Valdemar døde uden Arvinger, at forlehne Gre
arveligt, imod at han da igjen skulde affstaae F
til det danske Rige.
— Grev Geert faaer tillige Nørre-Jylland i Pant
40,000 Mark Sølv, som udgjorde hans Kri
omkostninger.
— Den udvalgte Konge Erik ægter Grev Geerts Sø
Elisabeth, Enkehertuginde af Sachsen-Lauenborg.

[72]) Med Undtagelse af Kallundborg, hvormed Knud Porse var forlehnet.

1330 (30 Mai). Hertug **Knud Porse** døer; hans **Enke Ingeborg**[74]) forbliver i Besiddelse af hans Lehn: Sønder-Halland, Samsø og Kallundborg.

— (26 Jul.). Den danske Dronning **Euphemia** døer.

— Biskop **Tyge** af Børglum undkommer, og begiver sig til Paven i Avignon; Kong **Christoffer** fremfører sine Klager imod ham paa Viborg Ting.

1331. I en Strid imellem de holsteenske Grever, **Geert** og **Johan**, tager **Christoffer** sin Halvbroders Partie.

— Den udvalgte Konge **Erik** forskyder sin Gemalinde **Elisabeth**.

— (30 Nov.). Christoffer og Erik lide et stort Nederlag mod Grev Geert paa **Lohede** ell. **Kropperhede** imellem Slesvig og Rendsborg; begge Kongerne flygte og undkomme — **Erik**, haardt saaret, til Kiel.

1332 (10 Jan.). Ved et Forliig i Kiel imellem Kongerne og Grev **Geert** bliver dennes Panterettighed i Nørre-Jylland forhøiet fra 40,000 til 100,000 Mark Sølv.

— Den unge Konge **Erik** døer i Kiel af sine Saar.

— **Skaaningerne** gjøre Oprør imod Grev **Johans** tydske Høvedsmænd, og ihjelslaae Holstenerne.

— Erkebiskoppen og den skaanske Adel overgive Skaane, Bleking, Lister og Øen Hveen til den norske og svenske **Konge Magnus Eriksen (Smek)**.

— Grev **Johan** afstaaer sin Panteret til Skaane for 34,000 Mark Sølv til Kong Magnus.

---

[74]) Hun var en norsk Prindsesse, havde tidligere været gift med den svenske Hertug **Erik**, som blev dræbt 1318, og var Moder til den norske og svenske Konge **Magnus Eriksen**, med Tilnavnet **Smek**.

1333. Kong Christoffer bliver i Saxkjøbing tagen
Fange af to Adelsmænd[75]), men strax efter løsl
af Grev Johan.
— (15 Jul.). Kong Christoffer II. døer paa S
kjøbing-Slot paa Falster[76]).
— Et syvaarigt Interregnum begynder.
— (6 Oct.). Christoffers Søn Otto („Hertug
Esthland og Lolland") overlader i Saxkjøbing
Svoger, Markgrev Ludvig af Brandenburg, en D
af Esthland med Staden og Slottet Reval.
— (17 Dec.). Markgrev Ludvig af Brandenbu
slutter i Prenzlau Forbund med sine Svogre, H
tugerne Otto og Valdemar, om gjensidig Understøttel
1334. Prinds Otto samler en Hær, og rykker ind i Nør
Jylland for at fordrive Grev Geert.
— (7 Oct.). Otto bliver slaaet og fangen af Ge
paa Taphede ved Viborg, og sat i Forvaring p
Segeberg-Slot.
1335. Keiser Ludvig af Baiern og hans Søn, den bra
denburgske Markgreve Ludvig, gjøre forgjeves Fors
paa, ved Lybekkernes Hjelp, at faae Prinds O
befriet, og at bevæge Greverne Geert og Johan til
overlade Kong Christoffers Arvinger det danske Ri
1337 (22 Febr.). Bisskop Tyge af Børglum og ha
Capitel udstede i Horsens et Brev, hvori de erklæ
at al Strid imellem Grev Geert og Bisskoppe

---

[75]) Da han ikke godvillig vilde overgive sig, stak de Ild paa Huset, hvori h
opholdt sig.

[76]) I sine sidste Leveaar eiede han som Konge kun Skanderborg, nogle af
smaa fyenske Øer, Esthland, og maaskee et Stykke af Lolland; hele det øvr
Rige var udstykket og i Fremmedes, meest Holstenernes, Hænder.

i Anledning af dennes Fængsling, var bilagt; hvorpaa Interdictet hæves.

38 (10 Juni). Prinds Valdemar, Kong Christoffers Søn, („Kongeriget Danmarks rette Arving og Hertug af Esthland") stadfæster i Greifswalde denne Byes Borgere deres gamle Handelsprivilegier i Danmark.

39 (23 Jan.). Pave Benedict XII. afslaaer den svenske Konge Magnus's Begiering om at stadfæste hans Besiddelse af Skaane og andre danske Lande, som han muligen kunde erobre.

40 (11 Febr.). Forening i Lybek imellem Hertug Valdemar og Grev Geert angaaende Maaden, hvorpaa Nørre-Jylland skulde indløses.

— Jyderne gribe til Vaaben mod Grev Geert, som derpaa, tilligemed sine Sønner Henrik og Claus, i Spidsen for en stor Hær, rykker ind i Jylland, og skjender og brænder overalt.

— (Natten t. 1 Apr.). Grev Geert bliver dræbt i Randers af Ridder Niels Ebbesen af Nørreriis.

— (6 Apr.). Den forrige Drost Laurits Jonsen døer [77]).

— (23 Apr.). Prinds Valdemar bliver, ved et Forliig med Hertug Valdemar og de holsteenske Grever i Spandau, erkjendt for Danmarks Konge; der bestemmes, at han skal ægte Hertugens Søster med en Medgift af 24,000 Mark Sølv, som skulde afdrages i de 100,000, for hvilke Nørre-Jylland og Fyen vare satte i Pant.

Han var i Besiddelse af Langeland og Ærø; see ovenfor Aar 1328.

1340 (19 og 21 Mai). Forliget i Spandau bekræftes en Sammenkomst imellem samtlige Vedkommend Lybek, hvor Valdemar tillige stadfæster den arve Forlehning med Femern, som hans Fader havde g den holsteenske Greve Johan.

— (Jun.). Kong **Valdemar III.** (ell. IV.)[78] (Att dag) kommer til Danmark, og holder paa Søn borg-Slot Bryllup med Hertug Valdemars Sø Helvig.

— (24 Jun.). Kong Valdemar hyldes af den jy Adel og Almue i Viborg.

— (28 Jun.). Den svenske Konge Magnus g Skaaningerne et Frihedsbrev i Helsingborg.

— Kong Valdemar drager fra Jylland over til Sjælla og hyldes af Sjællænderne og de andre Øboer Roeskilde.

— (ell. **1342**) (2 Nov.). Danmarks Befrier Ni Ebbesen falder i en Træfning med Holstenerne un Beleiringen for Skanderborg.

1341 (3 Jan.). Kong Valdemar bekræfter i Helsingb Kong Magnus's Besiddelse af Skaane, Bleki Lister og Øen Hveen.

— (6 Jan.). Kong Valdemar udsteder i Roeskilde almindelig A m n e s t i e, med Hensyn til Alt, hvad var skeet før hans Thronbestigelse, navnlig mod ha Fader og Brødre.

---

78) Naar han kaldes d. IVde, regnes Valdemar II.'s kronede, men ikke regjen Søn af samme Navn med blandt Kongerne; men man kunde da ogsaa bri den slesvigske Hertug Valdemar, som af et Partie blev antaget til Ko og hyldet (skjøndt ikke kronet), og i hvis Navn Gr. Geert i 3 Aar Rigsforstander var i Besiddelse af Kongemagten, med i Tallet; og Valdem Atterdag vilde da blive d. Vte.

341 (8 Jan.). Kong Valdemar udsteder i Helsingborg et Brev, hvori han afstaaer Fyen til de holsteenske Grever Henrik og Claus arveligt, hvis han selv døde uden Livsarvinger.

— (17 Jan.). Den roeskildske Biskop, Johan Nyborg, overlader Kongen Byen og Slottet Kiøbenhavn paa to Aar.

— Valdemars Broder Otto løslades af sit Fangenskab hos de holsteenske Grever[79].

— (15 Juni). Kong Valdemar overlader Biskop Johan og Roeskilde-Stift Søborg Slot og 5 Herreder i det nordlige Siælland, til Sikkerhed for Kjøbenhavn og Amager, som han havde pantsat.

— Kong Valdemar søger at indløse Slottene i Siælland og at faae Kallundborg med Magt fra Hertuginde Ingeborg; de holsteenske Grever bringe Undsætning; Kongen nødes til at ophæve Beleiringen, og et nyt Forliig sluttes.

342 (26 Jun.). I en Krig med de holsteenske Grever, som faae Hjelp fra Sverrige, seire de Danske ved Kjøbenhavn.

343 (25 Apr.). Kong Valdemar indløser Falster med Nykjøbing-Slot fra den holsteenske Greve Johan.

— (18 Nov.). Forliig i Varberg, hvorved Kong Valdemar atter stadfæster Afstaaelsen af Skaane, Halland, Bleking, Lister og Øen Hveen til den svenske Konge[80].

Ifølge Forliget i Spandau 1340.

Ved samme Leilighed udstedede Erkebiskopperne af Lund og Upsala, tilligemed 6 andre svenske Biskopper, 10 Abbeder i Sverrige og Skaane, og 2 Priorer i

1343. Krigen fortsættes i Sjælland imellem de Danske
de holsteenske Slotsherrer.

1344 (29 Jan.). Forliig imellem Kongen og Grev Joh
af Holsteen i Næstved.

— (26 Aug.). Forliig med Greverne Henrik og Cla
i Sønderborg.

— Hertuginde Ingeborg overlader Kongen Kallundbo

— (20 Oct.). Kong Valdemar slaaer Strandf
ferne[81]).

— Kong Valdemars ældste Søn Christoffer fødes[82]

1345 (13 Marts). Forening i Veile imellem Kongen
hans Svoger, Hertug Valdemar af Sønder-Jyllan
som forpligter sig til trolig at staae Kongen bi
al Nød, og i Dødstilfælde overgiver sin Familie
sit Land i Kongens Varetægt, indtil hans Sønn
blive myndige.

— Kong Valdemar gjør en Reise til Esthland.

— (9 Mai). Den lundske Erkebiskop Peder Lyk
holder et Concilium i Helsingborg, hvor vigt
Bestemmelser fastsættes, Geistligheden vedkommende.

— Kong Valdemar drager fra Esthland til det helli
Land[83]).

— (22 Juli). Valdemar bliver ved Christi Grav sla
til Ridder af Hertug Erik II. af Sachsen-Lauenbo

Skaane, et Brev, hvori de erklære, at Sverrige og Skaane fra nu af sk
udgjøre eet Rige under een Konge, og at det svenske Riges Grændse
Øresund.

[81]) De havde i 14 Aar undladt at betale Skat.

[82]) Ved denne Prindses Fødsel ophævedes den uheldige Overeenskomst af 8 J
1341 med de holsteenske Grever, angaaende Fyen.

[83]) Om Aaret for denne Reise hersker endeel Uvished; Nogle henføre den
1346 ell. 1347. (Jvf. Histor. Aarb. I. S. 91.)

346. De holsteenske Grever Henrik og Claus lokke deres Fætter, Hertug Valdemar, over til Fyen, hvor de tage ham til Fange og sætte ham i Forvaring paa Nyborg-Slot.
— Krigen fornyes imellem Kongens og Grev Johans Lehnsmænd i Siælland.
— Kong Valdemar kommer tilbage til Danmark, indtager Korsør og beleirer Vordingborg.
— (23. Aug.). Ved den svenske Konges Mægling sluttes et Forliig, hvorved Grev Johan for 8000 Mark Sølv overgiver Kongen Lolland og Vordingborg.
— (29 Aug.). Kong Valdemar afhænder i Marienburg Esthland til de tydske Riddere for 19,000 Mark Sølv.
— (20 Sept.). Keiser Ludvig af Baiern stadfæster i Frankfurt Salget af Esthland.
— Nicolaus Bunkeflo, Kannik i Lund, stifter Mariæ Alter i Lunds Domkirke, og testamenterer adskillige Gaver, deriblandt en Deel Bøger, deels til Kirker, deels til enkelte Personer.
347. Kong Valdemars Broder Otto indtræder i den tydske Orden, og frasiger sig al Ret til det danske Rige.
— De holsteenske Grever løslade Hertug Valdemar af hans Fængsel i Nyborg, paa den Betingelse, at han ophæver det med Kong Valdemar indgaaede Forbund.
348 (22 Juli). Kong Valdemar slutter paa Rebbegaard i Sjælland en Forening med de holsteenske Grever Henrik og Claus, angaaende Indløsningen af Fyen[84]).
— Danmark hjemsøges af den sorte Død.
349 (7 Jan.). Paa et Danehof i Ringsted gjør Kongen Regnskab for Anvendelsen af de oppebaarne Skatter.

[84]) Fyen stod ifølge Forliget af 23 Apr. 1340 pantsat for 41,000 Mark Sølv.

1349. Kongen paalægger sine Undersaatter af alle Stæn
store Skatter, for at kunne indløse de pantsatte P
vindser og føre Krig i Tydskland.

— (Jul.). Kong Valdemar gjør et Tog til **Mecklenbu**
for at understøtte sin Svoger, Markgrev **Ludvig**
Brandenburg, mod Hertugerne af Mecklenburg og
tydske Fyrster.

1350 (Febr.). Under sit Ophold i Tydskland stifter Ko
Valdemar Forliig imellem Markgrev **Ludvig** og
tydske Konge **Carl** IV.

— (19 Febr.). Kong **Carl** IV. skjenker Kong Valdem
for hans Tjenester 16,000 Mark Sølv, for hvi
Staden Lybeks aarlige Afgift til det tydske Rige (12
Guldgylden) sættes i Pant.

— Kong Valdemar forlover sin unge Datter **Margre**
og, da hun kort efter døde, hendes 3aarige Søs
Ingeborg, med den mecklenburgske Hertug Albe
Søn **Henrik**, og indgaaer et nøie Venskabsforbu
med Hertugerne af Mecklenburg.

— (21 Nov.). Den roeskildske Biskop **Henrik** overlad
med Capitlets Samtykke, for sin Levetid Byen,
Slottet **Kjøbenhavn** til Kongen med alle Rettighed

— Den sorte Død raser værst i dette Aar.

1351. Krig med de holsteenske Grever **Henrik** og **Claus**.

— Oprør udbryder i Jylland blandt Adelen med **Cla**
Limbek i Spidsen.

— **Niels Ebbesens** Slægt og Venner betale Gr
verne Henrik og Claus 500 Mark Lybsk som So
for deres Faders Død.

1352. Forgieves Forsøg paa at stifte Forliig imellem **Kongen** o
Greverne, ved den Førstes Farbroder, Grev **Johan**

352. Kong Valdemar gjør et Tog til Mecklenburg mod Herrerne af Werle.

353 (3 Apr.). Forliig i Nyborg med de holsteenske Grever.

— Valdemars yngste Datter Margrete, Nordens berømte Dronning, fødes [85]) og bliver døbt af Biskop Henrik af Roeskilde.

— (23 Nov.). Grev Johan afstaaer i Odense sin Mødrenearv i Danmark til Kong Valdemar, og frasiger sig al Fordring paa danske Lande, undtagen Femern, som han havde som Lehn.

354 (1 Jul.). Paa et Danehof i Nyborg fastsættes Adskilligt med Hensyn til Orden og Sikkerhed i Riget, og bestemmes tillige, at Danehof efter gammel Skik [86]) skal holdes aarligen i Nyborg paa St. Hans-Dag.

355. Kong Valdemar opholder sig i den første Halvdeel af Aaret meest i Jylland, hvor han lader sig tildømme adskillige Godser, som han paastod at være komne uretmæssigt fra Kronen.

— Kongen bekriger sin Svoger, Hertug Valdemar, paa Langeland, og besætter Hertugdømmet; men slutter dog snart igjen Forliig.

356. Kong Valdemar bivaaner en Forsamling af adskillige tydske Fyrster i Lybek, hvor de blive enige om at træffe Foranstaltninger for at udrydde Røvere i deres Stater.

357. Den jydske Adel gjør atter Oprør, og forener sig med de holsteenske Grever.

) Paa samme Tid faldt Dronning Helvig i Unaade, og tilbragte derefter sine sidste 20 Leveaar paa Søborg-Slot, adskilt fra Kongen; hun døde et Aars Tid før ham.

See Aar 1284.

1357 (Nov.). Den holsteenske Greve **Claus** beleirer Slottet **Gamborg** i Fyen, men bliver overvunden af Kongen.

1358 (Jan.). Den unge svenske Konge **Erik**, Magnus Smeks Søn, og Hertug **Albert** af Mecklenburg forkynde Kong Valdemar Krig; den Første slutter Forbund med de holsteenske Grever.

— Hertug **Valdemar** af Sønder-Jylland og den jydske Adel forene sig med Kongens Fiender.

— Kong **Valdemar** drager over til Langeland, som han erobrer tilligemed Tranekjær-Slot, indtager Nordborg paa Als, hærjer Angeln og bemægtiger sig Femern, hvor han lægger Besætning i Glambek-Slot.

— (Oct.). Ved den pommerske Hertug **Barnims** Mægling sluttes Fred i Stralsund med Hertugen af Mecklenburg og de holsteenske Grever.

— (Dec.). Nogle jydske Adelsmænd underhandle forgjeves om Forliig med Kongen i Slagelse.

1359. De jydske Herrer **Niels Bugge**, **Ove Stigsen** og **Peder Andersen** blive, paa Tilbagereisen fra Sjælland, dræbte i Middelfart; Mistanken for Mordet falder paa Kongen, som dog fralægger sig det.

— Under et Besøg i Kiøbenhavn, af den svenske Kong **Magnus**, hans Dronning **Blanca** og deres yngste Søn, den norske Konge **Hakon VI.**, forloves den sidste med Valdemars 6aarige Datter **Margrete**.

— Hertug **Albert** af Mecklenburg og de holsteenske Greve bryde det i forrige Aar sluttede Forliig, og erobre Femern.

— Kong Valdemar gjør sin Søn **Christoffer** til Hertug af Lolland, og erklærer ham for Arving til de Danskes og Slavernes Rige.

359 (Sept.). Kongen søger med Magt at tvinge den jydske Adel.

360 (24 Mai, Pintsedag). Striden med Hertug Valdemar og den jydske Adel bilægges paa et Danehof i **Kallundborg**, hvor Kongen udsteder en Forordning, („Haandfæstning"), der sigter til at bestemme Kongens og Undersaatternes Rettigheder og tilveiebringe Fred og Orden i Riget.

— Kong Valdemar tilbagevinder fra den svenske Konge Magnus Danmarks gamle Provindser hiinsides Sundet: **Skaane**, **Halland**, **Bleking** og **Lister**[87]).

361 (Juli). Kong Valdemar gjør et Tog til **Gulland**, (Gothland) og besætter paa Veien Øland.

— (28 Juli). Hansestaden **Visby** indtages, og Gulland erobres.

— (Aug.). Kong Valdemar vender med rigt Bytte tilbage til Danmark[88]).

— (8 og 9 Sept.). Kong **Magnus** og hans Søn, Kong **Hakon**, slutte i Greifswalde Forbund med Hansestæderne **Lybek**, **Hamborg**, **Wismar**, **Rostock**, **Stralsund**, **Greifswalde**, **Stettin**, **Colberg** o. fl. imod Kong Valdemar.

— De forenede tydske Søstæder sende Kong Valdemar et Feidebrev.

362. Forlovelsen imellem Kong **Hakon** og den danske Prindsesse **Margrete** ophæves, og Hakon forloves

---

) **Magnus Smek**, som ved Sammenkomsten forr. Aar havde lovet at afstaae de skaanske Provindser til Valdemar, naar han vilde hjelpe ham imod hans Søn, Kong Erik (som imidlertid døde s. A.), udleverede nu de Documenter, hvorpaa hans Ret til disse Provindser støttede sig; nemlig Grev Johans Kjøbebrev og Skaaningernes Hyldingsbrev, hvilke Valdemar derpaa siges at have tilintetgjort.

) Efter Gullands Erobring føiede Valdemar til sin Titel „Gothernes Konge."

med de holsteenske Grever Henriks og Claus's Sø
Elisabeth.

1362. Hansestædernes Flaade affeiler til Sjælland, hvor
indtager Kiøbenhavn.

— (8 Jul.). Søslag ved Kiøbenhavn: Hertug Ch
stoffer, som anfører den danske Flaade, bliver far
saaret i Hovedet ved et Steenskud.

— (18 Jul.). Kong Valdemar slaaer Hansestæder
Flaade ved Helsingborg, hvorved den nødes til
vende tilbage.

— Stor Vandflod („de grote Manndranck") i
Eiderstedtske og de frisiske Districter.

— (6 Nov.). En Stilstand sluttes med Hansestædern
Rostock indtil 6 Jan. 1364.

— Kongen overlader atter Erkebiskoppen af Lund Bor
holm med Hammershuus paa den Betingelse, at h
paa Forlangende skulde tilbagegive det til Kongen[8]

— (Dec.). Den holsteenske Prindsesse Elisabeth bli
paa sin Reise til Sverrige af Storm kastet hen til
skaanske Kyster, og anholdt af Erkebiskoppen i Lu

1363. Kong Valdemar faaer den først bestemte Forbinde
imellem Kong Hakon af Norge og hans Dat
Margrete istand igjen.

— (9 Apr.). Kong Hakon holder Bryllup i Kjøbe
havn med den 10aarige danske Prindsesse Margrete[9]

— Den svenske Dronning Blanca døer, kort efter
Søns Bryllup i Kjøbenhavn, og begraves i Ringst

— (Mai). Fuldmægtige Raadsherrer fra Hansestæder

---

8) Erkebiskop Niels's Forsikkringsbrev herom er dateret 8 Dec. 1362.

9) Margrete blev dog først 1366 sendt til Norge, og Ægteskabet da fuldbyrd

have en Sammenkomst med Kong Valdemar i Nykiøbing paa Falster.

63 (11 Jun.). Valdemars Søn, Hertug Christoffer, døer i Kiøbenhavn af Følgerne af det Saar, han havde faaet i Søslaget forr. Aar.

— (Oct.–Dec.). Kong Valdemar reiser til Pommern, derfra til Krakau, hvor han er tilstede ved Keiser Carl IV.'s Bryllup, og ledsager derpaa Keiseren til Prag.

64 (Jan.). Kong Valdemar reiser fra Prag til Cøln og derfra til Flandern.

— (26 Febr.). Kongen kommer til Avignon, og bliver vel modtaget af Pave Urban V.

— Den holsteenske Greve Adolf VII., den afdøde Grev Johans Søn, forlehnes med Femern.

— (21 Jun.). Ny Stilstand, sluttet i Stralsund ved den pommerske Hertug Barnim med Hansestæderne, indtil 2 Febr. 1368.

— Hertug Valdemar V. af Sønder-Jylland døer, og efterfølges af sin Søn Henrik.

65 (7 Jul.). De holsteenske Grever Henrik og Claus slutte Fred og Venskab med Kong Valdemar i Kolding.

— (22 Nov.). Fredsslutning med Hansestæderne i Nykiøbing paa Falster.

66. Kong Valdemar gjør et Indfald i Sverrige for at understøtte Kongerne Magnus Smek og Hakon imod den nye svenske Konge Albert af Mecklenburg.

— (28 Jul.). Forliig sluttet paa Aalholm i Lolland med den ældre Hertug Albert af Mecklenburg, paa hans Søns, den svenske Konges, Vegne: Øen Gulland med Visby, og nogle Districter i Sverrige overdrages Valdemar.

1367 (Nov.). Hansestæderne holde en Samling i Cø
hvor de indgaae et nyt Forbund imod Kong Valdem

1368 (25 Jan.). Hertug Albert af Mecklenburg og H
Sønner indgaae i Wismar Forbund med de holstee
Grever Henrik og Claus, og med adskillige jy
Adelsmænd, imod Kong Valdemar [91]).

— (12 Marts). De holsteenske Grever slutte en Foreni
med de jydske Adelsmænd, hvorved disse love at hje
Hertug Henrik af Sønder-Jylland, som havde tiltra
det store Forbund imod Valdemar, til at komme
Besiddelse af Langeland.

— (6 Apr., Skjærtorsdag). Kong Valdemar forla
Danmark efter at have betroet Regjeringen til Rid
Henning Podebusk og Rigsraadet, og reiser o
Pommern til Brandenburg.

— (2 Mai). Hansestædernes Flaade indtager og plynd
Kjøbenhavn, og hærjer Sjællands Kyster; Ko
Albert erobrer den største Deel af Skaane; Holstener
rykke ind i Jylland og trænge frem lige til Aalbo

1369 (30 Nov.). Henning Podebusk, „Rigets Hoved
mand", tilligemed 24 verdslige Medlemmer af Rig
raadet, slutte et foreløbigt Forliig med Hansestæder
i Stralsund.

1370 (24 Mai). Det provisoriske Forliig med Hansest
derne af 30 Nov. f. A. stadfæstes i Stralsund [92]

91) Ved denne Forbundstractat bestemtes, hvorledes de Erobringer, de ventede
gjøre i Danmark, skulde deles imellem den svenske Konge, de meckle
burgske Hertuger og de holsteenske Grever.

92) Den endelige Fredstractat undertegnedes ogsaa af geistlige Rigsraader: Erk
bistop Niels af Lund og Bistopperne Erik af Odense og Niels
Roeskilde.

Slottene Helsingborg, Malmø, Skanør og Falsterbo med tilliggende Herreder i Skaane samt ⅔ af deres Indkomster overlades Hansestæderne paa 15 Aar.

1370 (Jul.). Kong Valdemar opholder sig i Prag hos Keiser Carl IV.

— (27 Jul.). Keiser Carl IV. overdrager nogle tydske Fyrster at stævne Kong Valdemars oprørske Undersaatter for sig og erklære dem, der fandtes skyldige, i Rigets Acht.

— Den norske Konge Hakon VI.'s og Dronning Margretes Søn Oluf fødes i Oslo.

1371 (14 Aug.). Kong Valdemar slutter Forliig med Hertug Henrik af Mecklenburg, hvorved dennes Søn Albert, Valdemars Dattersøn, bestemmes til hans Efterfølger paa den danske Throne, hvorimod Hertugen tilbagegav Kongen, hvad han havde erobret.

— (27 Oct.). Kongen stadfæster i Stralsund den Fred, som Rigsraadet forrige Aar havde sluttet med Hansestæderne.

1372. Kong Valdemar kommer efter 4 Aars Fraværelse tilbage til Danmark.

1373 (1 Jan.). Enkehertuginde Rixa af Sønder-Jylland, Hertug Henriks Moder, antager Kong Valdemar til sin Værge, og overgiver Øen Als og de slesvigske Herreder, som hørte til hendes Livgeding, til hans Varetægt.

— (24 Jan.). Kong Valdemar slutter i Flensborg Fred med de holsteenske Grever, hvorved han faaer de erobrede Slotte, og deriblandt Aalborg, tilbage.

1374 (Febr.). Kong Valdemar gjør et Tog mod Friserne, som negtede at betale Skat.

1374 (24 Jun.). Hertug Henrik af Sønder-Jylland ov
drager Kongen sin Indløsningsret til Slottet Gott
med tilhørende Landstrækning, som de holstee
Grever havde i Pant.

1375. Hertug Henrik døer[93]), og med ham uddøer K
Abels Mandsstamme, som havde været forlehnet m
Sønder-Jylland.

— Kong Valdemar tager hele Hertugdømmet, med U
tagelse af Slottene Gottorp og Nyhuus ved Flensbo
i Besiddelse.

— (24 Oct.). Kong Valdemar Atterdag døer p
Gurre-Slot i Nord-Siælland, og med ham udd
Christoffer I.'s Linie paa Mandssiden.

— Den unge Hertug Albert af Mecklenburg[94]) anta
Kongenavn.

— (6 Nov.). Keiser Carl IV. udsteder i Wismar et Anbe
lingsbrev for Hertug Albert til de danske Rigsstænd

— (7 Dec.). Dronning Margrete, „Kong Valdema
Datter og Arving[95])", skjenker i Slagelse Roeskil
Bispestol Slottet Rebbe som Erstatning, forbi hen
Fader havde forholdt Stiftet Byen og Slottet K
benhavn, og Slottet var blevet aldeles ødelagt un
Krigen med Hansestæderne.

1376 (20 Jan.). Lybeks, Rostocks og Stralsunds Sendeb
tilskrive i Wismar Stæderne i Preussen og
Zuydersøen om at holde et Møde med dem i Ly

---

[93]) Diplomer vise, at han er død imellem 7 Julii og 25 Septbr.

[94]) Han var en Søn af Kong Valdemars ældste Datter Ingeborg, og af
Morfader bleven bestemt til hans Efterfølger; see Aar 1371.

[95]) I et Brev af 28 Dec. d. A. kalder Drosten Henning Podebusk Marg
„Dronning til Norge, Sverrig og Danmark."

for at bestemme, hvilken af Kong Valdemars Dattersønner, Albert af Mecklenburg eller den norske Prinds Oluf, der skulde være Konge i Danmark.

1376 (21 Jan.). De mecklenburgske Hertuger slutte Forbund med de holsteenske Grever, som de overlade hele Hertugdømmet Sønder-Jylland med Mere af den danske Stat.

— Holstenerne gjøre Indfald i Sønder-Jylland.

— (20 Febr.). Dronning Margrete skjenker en kostbar Monstrants af Guld og Ædelstene med indlagte Helgenlevninger til Capitlet i Lund.

— Jyderne beslutte at vælge Kong Hakon VI.'s og Margretes sexaarige Søn Oluf til Konge.

— (4 Marts). Skaaningerne, med den lundske Erkebiskop i Spidsen, tilkjendegive Jyderne, at de ogsaa ville vælge Oluf til Konge.

— (3 Mai). Oluf vælges og hyldes i Slagelse; Kong Hakon og Dronning Margrete love paa hans Vegne at holde den forelagte Haandfæstning.

— (14 Aug.). Hansestædernes Gesandter have en Sammenkomst med Kong Hakon i Kallundborg og med det danske Rigsraad i Korsør, hvor der sluttes Forlig imellem Danmark og Stæderne paa Stralsunderfredens Grundvold.

— (Sept.). Den gamle Hertug Albert af Mecklenburg udruster en stor Flaade mod Danmark; men den lider paa Veien megen Skade ved Storm.

— (21 Sept.). Hertug Albert og hans Søn, Hertug Henrik[96]), slutte i Kjøbenhavn en Stilstand med

[96]) Den danske Kronprætendent Alberts Fader.

Kong Oluf, Dronning Margrete og det danske Rig
indtil Striden kunde blive bilagt ved Voldgiftsmæn

1376 (26 Oct.). Kong Oluf, Kong Hakon og Dronni
Margrete slutte i Roeskilde Forbund med den pon
merske Hertug Bugislav.

— (1 Nov.). Kong Oluf, Kong Hakon og Dronni
Margrete slutte i Kallundborg Forbund med Hert
Erik d. Yngre af Sachsen-Lauenburg.

1377 (1 Jul.). Danehof i Nyborg. Kong Oluf
Dronning Margrete give deres Undersaatter en
Forsikkring om at regjere vel.

1380 (1 Mai). Kong Olufs Fader, den norske Kon
Hakon VI., døer i Oslo. Oluf arver Norg
Krone [97]).

1381 (31 Marts). Skaaningerne med deres Erkebiskop
Spidsen slutte i Skeninge Stilstand med den sven
Konge Albert.

1383 (25 Apr.). Erkebiskop Magnus af Lund holder
Concilium i Malmø.

1384. Kong Albert angriber Skaane og Halland, og in
tager Laholms Slot, men nødes af en dansk Hær
at trække sig tilbage.

— De Danske og Norske gjøre Indfald i Vestgothlan
hvorpaa en Stilstand sluttes.

— (24 Apr.). Dronning Margrete og flere dan
Rigsraader ere samlede i Stralsund med Hansest
dernes Gesandter, som føre Klage over, at der
Kjøbmænd lede Skade ved Sørøverie fra de dan
Adelsflotte.

---

[97]) Norge var fra den Tid uafbrudt forenet med Danmark indtil 18

384 (9 Oct.). Hansestædernes Gesandter have atter en Sammenkomst med Dronning Margrete og det danske Rigsraad i Falsterbo.

385 (11 Mai, Christi Himmelfd.). Kong **Oluf** og Dronning **Margrete** give i Helsingborg Hansestæderne en Qvittering for de skaanske Slotte og Herreder, som de nu efter 15 Aars Besiddelse havde tilbageleveret [98]).

— (28 Mai). Skaaningerne hylde Kong Oluf i Lunds Domkirke.

386 (2 Jul.). En stor Deel af **Kjøbenhavn** tilligemed St. Petri Kirke afbrænder.

— (15 Aug.). Paa et Danehof i **Nyborg** forlehne Kong Oluf og Dronning Margrete Grev **Gerhard VI.** af Holsteen, den afdøde Grev Henriks ældste Søn, med Hertugdømmet Sønder-Jylland [99]).

387 (Jul.). Kong **Oluf Hakonsen** døer i sit 17de Aar paa Falsterbo-Slot.

— (10 Aug.). Skaaningerne hylde **Margrete** paa Landstinget ved Lund som regjerende Dronning („fuldmægtig Frue og Huusbonde og ganske Danmarks Formynder“).

— (21 Aug.). Dronning Margrete hyldes af Siællænderne paa deres Landsting i Ringsted.

) Ifølge Bestemmelserne i Freden til **Stralsund** 24 Mai 1370.

) De holsteenske Grever havde factisk været i Besiddelse af den største Deel af Sønder-Jylland som Panthavere siden 1340; efter Hertug **Henriks** Død 1375 gjorde de to Brødre, Greverne **Henrik d. Jernhaarde** († 1381) og **Claus**, Paastand paa at forlehnes med Hertugdømmet ifølge Forliget i Ribe 1330, og efter Kong Valdemar Atterdags Død havde de besat næsten hele Sønder-Jylland. Med **Gerhard** VI. begynder 1386 den nye Række Hertuger af det **schauenburgske** Huus, der ikke som de ældre kaldte sig „Hertuger af **Jylland**“ eller „**Sønder-Jylland**,“ men „H e r t u g e r a f **Slesvig**“ efter Hovedstaden.

1387 (26 Oct.). Fyenboerne hylde Dronning Marg
paa deres Landsting i Odense.

1388 (2 Febr.). Det norske Rigsraad vælger i O
paa hele Rigets Vegne **Margrete** til Nor
Dronning.

— (16 Febr.). Det norske Rigsraad erklærer paa A
gershuus Dronning Margretes seraarige Søsterdatter
Erik, en Søn af Hertug **Wartislav VII.** af **Po
mern**, for Arving til Norge[100]).

— (22 Marts). 12 svenske (verdslige) Rigsraader fr
til Dronning Margrete, og tilbyde hende Sverri
Krone.

— (28 Jun.). Dalby-Kloster i Skaane afbrænder.

1389 (24 Febr.). Margretes Feltherre **Ivar Lyk**
seirer ved **Falkøping** eller **Leaby** i Vest-Gothla
over den svenske Konge **Albert**, som tilligemed
Søn **Erik** bliver fangen, og begge hensatte i Fa
genskab paa Lindholm-Slot i Skaane.

— **Calmar** overgiver sig til Dronning Margrete.

— Det norske Rigsraad erklærer **Erik af Pommern** f
Konge af Norge, dog saaledes at Margrete forestaa
Regjeringen, indtil han bliver myndig.

1391. Dronning Margrete sender en Hær under Anfør
af to svenske Herrer, **Abraham Brodersen og Alg
Magnussen**, ind i Sverrig for at beleire **Stokhol**

— De mecklenburgske Hertuger søge at undsætte Stokhol
og Hertug **Johan II.** drager med en stor Hæ
derover, men slutter dog snart Stilstand med Margret

---

100) Den eneste tilbageværende Efterkommer af den gamle Kongestamme, Drost
Hakon Jonsen, en Sønnesøn af Kong Hakon Magnussens Datter Agne
frasagde sig 18 Febr. sin Ret til den norske Krone.

392 (12 Jul.). Paa et Danehof i Vordingborg slutter Dronning Margrete et Forbund med Hertug Gerhard og de andre holsteenske Grever, hvorved begge Parter gjensidigt forsikkre hinanden uforstyrret Besiddelse af deres Lande.

— Sørøvere fra Rostock og Wismar (Vitaljaner ell. Fetaliebrødre) begynde at plyndre de nordiske Rigers Kyster.

393 (Apr.). Fetaliebrødrene plyndre og opbrænde Bergen.

— (20 Apr.). Den engelske Konge Richard II. tillader Dronning Margrete [1]) at leie tre fuldt udrustede Krigsskibe i England for at betjene sig af samme til sine Rigers Forsvar.

— (29 Sept.). Dronning Margrete og det danske Rigsraad holde i Skanør og Falsterbo Møde med Hansestædernes Sendebud og den mecklenburgske Hertug Johan, angaaende Kong Alberts Løsladelse.

— Den pommerske Prinds Erik, som 1389 var udnævnt til Konge i Norge, kommer til Danmark for at opdrages.

394 (25 Jan.). Dronning Margrete tilskriver Hansestæderne fra Calmar-Slot om at holde en ny Samling i Danmark for at underhandle om Freden.

— Stokholm forsynes, under Beleiringen af de Danske, med Proviant af Fetaliebrødrene.

— (Aug.). Hansestæderne sende en Flaade til Øresund, for at underhandle med Margrete i Helsingborg om Kong Alberts Løsladelse.

---

[1]) Han kalder hende i dette Brev sin „kjære Söster, Dronning af Norge, Sverrig og Danmark."

1394. Forhandlingerne i Helsingborg tilintetgjøres ved blodigt Slagsmaal imellem de Danske og Tydske.

1395 (Mai). Underhandlinger med Hansestædernes Sendebud i Falsterbo om Kong Alberts Losladelse.

— (17 Jun.). Dronning Margrete slutter paa Lin holm-Slot Fred paa 3 Aar (indtil 29 Sept. 139 med Kong Albert og hans Søn, Hertug Erik[2]).

— (8 Sept.). Paa et nyt Møde i Helsingborg imell Dronningen og 7 Hansestæders Borgermestere Raad gaae disse i Borgen for Kong Albert hans Søn.

— (Sept.). Kong Albert og hans Søn overgives Helsingborg til Hansestædernes Sendebud, og Stæder lægge Besætning i Stokholm.

1396 (Jan.). **Erik af Pommern** antages og hyld som Konge i Danmark under Dronning Margret Formynderskab.

— (Marts). Hertug Gerhard og de andre holsteen Grever afslaae paa et Møde i Assens at modta Belehningen over Hertugdømmet Slesvig af Kong Eri imod at forpligte sig til en bestemt Lehnstjeneste.

— (Jun.). Det svenske Rigsraad vælger i Skara Kon Erik til Sverriges Konge.

— (23 Jul.). Kong Erik hyldes paa Morasteen ve Upsala.

— (20 Sept.). Paa en Herredag, som Dronning Mar grete og Kong Erik holde i Nykøping, bestemmes

---

[2]) Der bestemtes, at de fangne Fyrster skulde loslades paa de Villaar, at d til den fastsatte Tid enten atter skulde gaae i Fængsel, eller betale 60,00 Mark Sølv, eller overgive Dronningen Stokholm. Brevet herom udstedte af alle tre Rigers Erkebiskopper, 4 danske, 3 svenske og 2 norske Biskopper

at alle i de sidste 33 Aar[3]) afhændede Krongodser i Sverrige skulde falde tilbage til Kronen, og at de tre nordiske Riger, som nu vare forenede under een Konge, ikke længer skulde bekrige hverandre (den nykøpingske Reces).

1397 (17 Jun.). Paa en Rigsdag i Calmar, hvor de tre nordiske Rigers geistlige og verdslige Herrer vare samlede, krones Erik til Konge over alle tre Riger, ved Erkebiskopperne Jakob af Lund og Henrik af Upsala, ved hvilken Leilighed han slaaer 133 Riddere.

— (13 ell. 20 Jul.)[4]). Paa samme Rigsdag udstede 17 danske, norske og svenske Rigsraader et Vidnesbyrd om, hvad der var blevet forhandlet imellem Dronningen og de tre Rigers Raad angaaende Rigernes Forening (**Calmar-Unionen**)[5]).

1398 (Marts–Apr.). De tydske Riddere fra Preussen sætte sig i Besiddelse af Gulland, som Hertug Johan af Mecklenburg paa Kong Alberts Vegne overlader dem[6]), og gjøre der Ende paa Vitalianernes Sørøverier.

— (28 og 29 Aug.). Kong Erik og Dronning Margrete

---

[3]) Siden Kong Alberts Thronbestigelse 1363.

[4]) Man er uvis om Dagen, eftersom Documentet er dateret "die beatæ Margaretæ virginis", og baade 13 og 20 Julius ere Margrete-Dage.

[5]) Det er dette berømte Document, der urigtigen er blevet anseet for Unionens Grundlov; en saadan er neppe nogensinde bleven udstedt.

[6]) Kong Albert vilde ved denne Afstaaelse skaffe sig Penge for at kunne indløse Stokholm, og begav sig derfor selv om Efteraaret til Preussen; men Pengene bleve først udbetalte 1399.

stadfæste i Kiøbenhavn Hansestædernes Privilegier i Danmark og Norge [7]).

1398 (1 Sept.). Kong Erik slutter i Kiøbenhavn Forbund og Venskab med den tydske Orden og dens Høimester, Conrad v. Jungingen [8]).

— (29 Sept.). Dronning Margrete holder Indtog i Stokholm [9]), hyldes af Borgerne og stadfæster deres Privilegier.

— (10 Oct.). Svend Sture og flere svenske Herrer forlige sig med Dronning Margrete og Kong Erik, hvem de overgive Helsingeland, Medelpad, Angermanland og Norrbotn med deri liggende Slotte, som de havde i Besiddelse for Kong Albert.

1399. Streng Vinter, saa at man kunde gaae over Isen fra Pommern til Danmark.

— (29 Sept.). Ved 4 Stæders Mægling sluttes i Nykjøbing paa Falster Forlig imellem Margrete og Stæderne Rostock og Wismar, som atter erholde deres tabte Rettigheder.

1400. Dronning Margrete stifter Gavnø Nonnekloster i Sjælland [10]).

1402. Nogle nordiske Kjøbmænd træffe i en Landsby ved Graudenz i Preussen en Mand, der havde Liighed

---

[7]) Dog med Udelukkelse af Rostock, Wismar og Visby.

[8]) Dette Brev er undertegnet og forseglet af alle tre Rigers Raad, hvoriblandt de 3 Erkebiskopper og 10 Biskopper.

[9]) Stokholm blev overgivet Margrete af Hansestæderne ifølge Tractaten 13.., da Kong Albert ikke kunde betale den fastsatte Pengesum.

[10]) Det var egentlig en Omflytning, Dronning Margrete foretog sig, af Nonnerne fra det et Par Aar tidligere stiftede Gladsaxe Kloster i Skaane.

med den afdøde Kong Oluf, og som derpaa udgiver sig for denne [11]).

402. Den foregivne Kong Oluf optræder i Danzig paa Fyrstevils, og affordrer Dronning Margrete hendes Riger.

— (17 Jun.). Tolv af Margretes fornemste Mænd udfærdige i Sølvitsborg en Skrivelse til den tydske Ordens Høimester, hvori de bevidne Kong Olufs Død, og i Dronningens Navn forlange Bedrageren udleveret.

— (Jul.). Den falske Oluf udleveres af den tydske Ordensmester til Dronning Margrete i Calmar.

— (28 Sept.). Den falske Oluf bliver brændt imellem Skanør og Falsterbo.

— (27 Dec.). En stor Deel af Ribe-By og Domkirke afbrænder.

403 (Nov.). Kong Erik gjør Forsøg paa at sætte sig i Besiddelse af Gulland, og sender en Hær derover under Anførsel af Algot Magnussen og Abraham Brodersen, som beleire Visby.

404. Den tydske Orden sender Visby Undsætning, og Kongen nødes til at slutte en Vaabenstilstand.

— (4 Aug.). Gerhard VI., Hertug af Slesvig og Greve af Holsteen, bliver dræbt paa et Tog mod Ditmarskerne [12]).

) Han var fra en Landsby i Nærheden af Eger i Bøhmen; hans Fader heed Wolf og hans Moder Margrete; og hans Forældres Navn kan saaledes ogsaa have bidraget til Feiltagelsen.

) Han efterlod sig 3 Sønner: Henrik, Adolf og Gerhard (den sidste født efter Faderens Død), som siden bleve saa mærkelige i den 25aarige Krig imellem Danmark og Holsteen.

1404. Hertug Gerhards Enke Elisabeth søger Tilflugt
Dronning Margrete imod sin Svoger, den holste
Greve Henrik, Biskop af Osnabrück.

— Hertuginde Elisabeths ældste syvaarige Søn He
sendes til Danmark, for at opdrages som tilkomm
dansk Lehnsfyrste.

— Kong Erik hyldes som Slesvigs Lehnsherre, og o
tager som Formynder for de unge Grever Her
dømmets Bestyrelse.

1404–1407. Dronning Margrete faaer, deels ved K
deels som Pant, mange Godser og Districter i Her
dømmet i Besiddelse som Krongods.

1405 (25 Nov.). Den forrige svenske Konge Albert sl
i Flensborg Forliig med Dronning Margrete, K
Erik og de tre Kongeriger.

1406 (26 Oct.). Kong Erik holder Bryllup i Lund
den engelske Prindsesse Philippa.

1407 (15 Jun.). Forbrag i Helsingborg imellem K
Erik og den tydske Orden, hvorved Ordenen afst
Gulland for 9000 engelske Nobler.

1408 (Sept.). Kong Erik indløser i Calmar Gulland
den tydske Orden ifølge Forbraget af forrige Aar.

1409. Uenighed opkommer imellem Dronning Margrete
Hertuginde Elisabeth, som lader sin Søn He
hente tilbage fra Danmark.

— (13 ell. 20 Jul.)[13]). Kong Erik slutter Forb
med Ditmarskerne i Ribe.

— (21 Sept.). Kong Erik slutter paa Hindsgavl For
med Hertugindens Svoger, Grev Henrik af Holst

[13]) St. Margrete-Dag.

som paa hendes Vegne overlader Kongen Flensborg med Slottet Nyhuus som Pant for hans Fordring paa 10,000 Mark lybsk.

10 (17 Febr.). Nogle slesvig-holsteenske Adelsmænd overfalde den danskfindede Biskop af Slesvig, Johan Skondelev, i Flensborg, mishandle ham, og bortføre ham som Fange.

— (Mai). Hertuginde Elisabeth erklærer, at hun vil indløse Flensborg og Nyhuus; men Kongen afslaaer det, og ruster sig til Krig.

— (Jul.). Kong Erik sender en Hær ind i de frisiske Herreder.

— (12 Aug.). Den kongelige Hær bliver paa Hjemtoget ved Landsbyen Eggebek angreben af Friserne, i Forening med Holstenerne under Grev Henrik og Grev Adolf IX. af Schauenburg, og lider et stort Nederlag.

— Kongen gjør et Tog til Ærø og Als, og indtager Nordborg.

— (15 Aug.). Kong Eriks Søster Catharine holder i Ribe Bryllup med Pfalzgrev Johan, Hertug af Baiern [14]).

— (28 Aug.). Under Beleiringen for Sønderborg lader Kongen den svenske Ridder Abraham Brodersen henrette.

— (16 Sept.). Ved nogle tydske Fyrsters Mægling sluttes i Flensborg Forliig imellem Kongen og Hertuginden.

---

14) Den første Frugt af dette Ægteskab var den følgende danske Konge, Christoffer af Baiern.

1410. Kong Erik indkalder Carmelitermunke [fra]
Tydskland, og det første Carmeliterkloster stifte[s i]
Landskrone.

1411. Krigen med Holstenerne begynder paa ny; K[ong]
Erik erklærer Slesvig for et forbrudt Lehn.

— Holstenerne besætte Flensborg og beleire Slottet.

— (24 Marts). I Kolding sluttes en Vaabenstilst[and]
paa 5 Aar.

— (Jul.). Kong Erik drager over til Gulland, og [op-]
fører udenfor Visby Fæstningen Visborg.

— Freden bliver atter brudt: Holstenerne overfalde Fle[ns-]
borg, og udskrive der en stor Brandskat.

1412 (5 Oct.). Hertug Ulrik af Mecklenburg fælder D[om]
i Striden imellem Kong Erik og Dronning Marg[rete]
paa den ene Side, og Hertuginde Elisabeth paa den and[en].

— Dronning Margrete begiver sig til Flensborg [for]
personlig at underhandle med Hertuginden, som [dog]
ikke indfinder sig.

— (Natten t. 28 Oct.). Dronning Margrete døer pl[ud-]
seligt i Flensborg-Havn paa det Skib, hvormed [hun]
vilde seile tilbage.

— Krigen udbryder atter: Holstenerne gjøre Angreb [paa]
Als, og overfalde den slesvigske Biskops Godser.

1413 (Marts). Kong Erik giver Landskrone Kj[øb-]
stedsrettighed.

— (Jul.). Den roeskildske Biskop Peder Jensen la[der]
Dronning Margretes Liig borttage fra Sorø-Klost[er-]
kirke imod Munkenes Villie og føre til Roeskil[de,]
hvor det bisættes i Domkirkens Høichor.

— (26 Jul.). Sammenkomst i Nyborg imellem Kong [Erik]
og Hertug Henrik af Brunsvig paa hans Søste[rs]

Hertuginde Elisabeths, Vegne, samt 4 andre tydske Hertuger, Erkebiskoppen af Lund, Biskopperne og mange verdslige Rigsraader, Riddere, Borgermestere og Raadmænd, for at afgjøre den slesvigske Strid.

13 (29 Jul.). Rigscantsleren, Biskop Peder Jensen af Roeskilde, fælder paa Nyborg-Slot med hele Forsamlingens Bifald den Dom: at Hertuginden og hendes Sønner havde forbrudt al Ret til Hertugdømmet Slesvig, som efter Lehnsretten og danske Love var forfaldet til den retmæssige Lehnsherre, Kong Erik, og det danske Rige.

— Den ældste af Hertug Gerhards Sønner, Henrik, anmoder Kongen om at forlehnes med Hertugdømmet, imod at gjøre sædvanlig Lehnstjeneste; men Kongen afslaaer det.

414. Den unge Hertug Henrik rykker ind i de frisiske Herreder, som underkaste sig ham; Ditmarskerne, Kongens Allierede, gjøre ødelæggende Indfald i Eiderstedt.

— Biskopperne, Peder Lykke af Ribe og Johan Skondelev af Slesvig, sendes af Kong Erik til Kirkeforsamlingen i Costnitz.

— Erik Krummedige og de andre slesvig-holsteenske Adelsmænd, som havde været Hertuginde Elisabeths Raadgivere, hylde Kong Erik, og modtage af ham betydelige Forlehninger.

415. Kong Erik drager med en stor Hær af Danske og Svenske over til Hertugdømmet, som uden Modstand falder i hans Hænder, undtagen Hovedstaden Slesvig og Slottet Gottorp.

1415. Kong Erik anlægger Fæstningsværker langs med S
og opfører ved Treenfloden Fæstningen Fresenbo
— (14 Jun.). Den tydske Konge Sigismund, K
Eriks Fætter, stadfæster i Costnitz den i Nyborg 1
affagte Dom.

1416 (6 Jun.). Kong Erik overrumpler Øen Femern,
bemægtiger sig den tilligemed Slottet Glambek
Modstand.
— Kong Erik beleirer forgieves Slesvig og Gottorp
— (18 Jul.). Friserne storme Fæstningen Fresenbo
— Vitalianerne forurolige atter Havet; de holste
Grever tilstaae Alle, der ville plyndre paa de nor
Rigers Kyster, frit Tilhold i deres Havne.
— Kong Erik stifter Maribo-Kloster paa Lolland.
— (19 Oct.). Den roeskildske Biskop Peder Jensen
— (23 Oct.). Holstenerne besætte Femern, og be
Slottet Glambek.
— (13 Dec.). Glambek capitulerer.

1417 (Febr.). Danske Tropper gjøre Indfald i Friesl
men blive tilbagedrevne.
— (Jun.). Kong Erik gaaer i Søen med en
Flaade, men afholder sig længe fra Landgang.
— (15 Jul.). Kongen løber ind i Slien, landsæ
Tropperne, og angriber Slesvig.
— (18 Jul.). Hertug Albert af Mecklenburg [15]),
holsteenske Grevers Forbundsfælle, maa overg
Staden Slesvig til Kongen.
— (20 Jul.). Staden Hamborg slutter Forbund
Holstenerne.

---

[15]) Han var en Søn af den afsatte svenske Konge, som var død 1412.

417 (12 Nov.). Ved 4 Staders Mægling sluttes en Vaabenstilstand indtil 29 Sept. 1418.

418 Vaabenstilstanden forlænges paa 2 Aar.

— Hansestæderne overgive Staden Slesvig, der var dem betroet af Kongen som Underpant for Freden, til Holstenerne.

419 (26 Mai). Pave Martin V. giver Kong Erik Tilladelse til at stifte et Universitet ved en af Domkirkerne i hans Rige.

— (23 Juni). Kong Erik slutter Forbund med den polske Konge Wladislav II.

— (25 Oct.). Concilium i Odense.

— Kong Erik stifter Franciscanerklostre i Malmø og Nykjøbing paa Falster.

420 (Jun.). Staden Nakskov afbrænder.

— (Jul.). Kong Erik tilbageerobrer Femern, hvis Indbyggere behandles med stor Grusomhed.

— Nogle Tropper, som Kongen havde sendt fra Haderslev mod Tøndern, blive slagne af Holstenerne ved Immervad-Kro.

— (21 Nov.). En ny Stilstand sluttes i Flensborg indtil 29 Sept. 1421.

— Et Franciscanerkloster stiftes i Helsingør.

421 (Mai). Møde i Femersund imellem Kong Erik og 6 til Voldgiftsmænd valgte tydske Fyrster.

— (28 Mai). De 3 holsteenske Voldgiftsmænd tilkjende Hertug Henrik Hertugdømmet Slesvig, og idømme Kongen Krigsomkostninger.

— Sjællands, Skaanes og Jyllands Landsting udstede Vidnesbyrd om, at Sønder-Jylland stedse har været en Deel af den danske Stat med dansk Lov og dansk

Sprog, og at det ikke har været tilstillt Vasall som arveligt Fanelehn efter tydsk Lehnsret, kun paa Livstid.

1421. En dansk Flaade angriber Als, men adsplittes Storm.

1422 (15 Febr.). Kong Erik udsteder en Forordning gaaende Laugsvæsenet.

— (Sept.). Lybek og flere andre Hansestæder beg Fiendtligheder mod Danmark.

— (Nov.). Den schlesiske Hertug Henrik Rump kommer til Flensborg som Gesandt fra den ty Konge Sigismund, for at dømme i Striden imel Kongen og de holsteenske Grever.

1423 (1 Jan.). Begge Parter udstede i Flensborg Br hvori de erkjende Kong Sigismund for Voldgiftsm og underkaste sig Hertug Rumpolds Kjendelse.

— (17 Marts). Kong Erik lader sin Fostermo Dronning Margrete, sætte et Monument af Mar i Roeskilde-Domkirke.

— (15 Jun.). Lybek og de andre Hansestæder sl Fred og Forbund med Kong Erik i Kjøbenhavn.

— De fredelige Forhandlinger med Holsteen afbry ved Hertug Rumpolds pludselige Død.

1424 (Febr.–Apr.). Kong Erik afreiser fra Danmark, er i Krakau tilstede ved den polske Dronning Soph Kroning, tilligemed Kong Sigismund, som derpaa ledsager til Ofen.

— (Apr.). En ny Commissarius, Dr. Ludvig de C tancis fra Verona, affendt af Sigismund til Danm for at fortsætte Undersøgelserne, tager sit Sæd Flensborg.

1424. Kong Erik begiver sig fra Ungarn over Venedig forklædt til Jerusalem.

— (28 Jun.). Kong Sigismund fælder i Ofen den Dom, at hele Sønder-Jylland med Alt, hvad dertil hører, stedse havde tilhørt og tilhører Kongeriget Danmark, og at de holsteenske Grever hverken havde eiet eller eiede nogen Lehnsret til disse Lande.

— (Jul.). Hertug Henrik appellerer til Pave Martin V.

— (8 Oct.). Dronning Philippa [16]) slutter i Kjøbenhavn en Forening om Mynten med Hansestæderne.

1425. Kong Erik kommer om Foraaret tilbage til Danmark.

— (Jun.). Helsingør faaer Kjøbstedsrettighed.

— (Jul.). Den lundske Erkebiskop Peder Lykke holder et Concilium i Kjøbenhavn, hvor flere vigtige Bestemmelser fastsættes.

— (Sept.). Ved et Møde i Lybek imellem Kongens Affendinge og de holsteenske Grever forlænges Vaabenstilstanden til næste Aar.

1426 (21 Jul.). Kong Erik kommer med en Hær for Slesvig og Gottorp.

— (Sept.). En dansk Flaade ankommer i Slien, og blokerer Staden.

— (Natt. t. 21 Sept.). Nogle holsteenske Fribyttere gjøre Landgang paa Femern, og bemægtige sig Slottet Glambek.

— (27 Sept.). Hansestæderne slutte Forbund med de holsteenske Grever.

— (Oct.). Hansestæderne sende Kongen Feidebreve; Beleiringen for Slesvig og Gottorp ophæves.

*) Hun bestyrede Riget i Kongens Fraværelse.

1427 (Apr.). Hansestæderne udsende en stor Flaade, so[m] under den holsteenske Greve Gerhards Anførsel plyndr[e] de danske Kyster.

— Hertug Henrik ankommer med en Hær af Holstene[re] og hamborgske og lybske Hielpetropper for Flensbor[g].

— (Mai). Hansestædernes Flaade lægger ind i Flen[s]borgfjord for at angribe Staden fra Søsiden.

— (Natt. t. 29 Mai, Chr. Himmelsfn.). Under Storm[en] paa Flensborg bliver Hertug Henrik ihjelstukken m[ed] et Spyd af en dansk Soldat, hvorpaa Beleiringen ophæve[s].

— (Juli). En ny hanseatisk Flaade løber ind i Ør[e]sund, men bliver slaaet af den kongelige.

1428 (Apr.). Medens en keiserlig Commissarius, Nicola[us] Stock, bestræber sig for at mægle Fred, gjør Han[se]stædernes Flaade et mislykket Angreb paa Kjøbenhav[n].

— Hansestædernes Flaade plyndrer og afbrænder Land[s]krone.

— Fetaliebrødre under Anførsel af Sørøveren Barth[o]lomæus Voet plyndre Bergen.

— Grev Adolf af Holsteen gjør tilligemed sine tyd[ske] Forbundne et Indfald i Jylland, og bortfører st[or] Bytte til Gottorp.

1429. Bergen plyndres atter og opbrændes af Vitalianer[ne].

— (Mai). En dansk Flaade, som Dronning Philipp[a] udsender i Kongens Fraværelse, gjør et mislykk[et] Angreb paa Stralsund.

1430 (Natt. t. 6 Jan.). Dronning Philippa døer p[aa] en Reise i Sverrige, i Vadstena-Kloster.

— Kong Erik stifter et Carmeliterkloster (St. Mar[iæ] Kloster) udenfor Helsingør [17]).

[17]) Hvor det nuværende Marienlyst ligger.

1430 (Aug.). Fredsunderhandlinger imellem Kongen og Hansestæædernes Sendebud i Nykjøbing paa Falster; Rostock slutter en Separatfred.

— (Sept.). Stralsund slutter en Separatfred.

— (1 Dec.). Fredsunderhandlinger med Hansestæædernes Sendebud i Helsingborg.

1431 (25 Marts). Grev Adolf overrumpler Staden Flensborg; de danske Tropper kaste sig ind i Slottet.

— (Sept.). Flensborg-Slot overgives ved Capitulation.

— (Sept.). Ved den tydske Ordens Mægling sluttes en Vaabenstilstand med de holsteenske Grever i Nykjøbing (p. F.) paa ubestemt Tid.

1432 (22 Aug.). En Vaabenstilstand sluttes i Horsens med de holsteenske Grever og Hansestæderne paa 5 Aar.

— Engelbrecht Engelbrechtsen kommer til Kjøbenhavn, og klager for Kongen over Jens Erikſen, Statholder i Dalarne.

— (28 Oct.). Tractat med den engelske Konge Henrik VI. i Kallundborg.

1433 (1 Mai). Møde i Svendborg, ifølge en Bestemmelse i Horsens-Tractaten, for at tilveiebringe en varig Fred med Hansestæderne.

— Opror under Engelbrecht Engelbrechtsens Anførsel i Dalarne og flere svenske Landskaber.

1434 Oprøret udbreder sig over hele Sverrige.

— (16 Aug). Det i Vadstena forsamlede svenske Rigsraad tvinges af Engelbrecht til at sende Kongen et Opsigelsesbrev.

— Engelbrecht gjør Indfald i Halland.

1434 (Nov.). Kong **Erik** kommer til Stokholm, og und-
handler med Oprørerne, som holde Staden indslut

1435 (Jan.). **Engelbrecht Engelbrechtsen** udnæv
paa et Møde i Arboga til Sverrigs Rigsfo
stander.

— (3 Mai). Paa et Møde imellem danske og sven
Rigsraader i Halmstad sluttes et foreløbigt For
med Kongen.

— (15 og 17 Jul.). Fredsslutning i **Vordingbo**
med Grev **Adolf** af Holsteen og Hansestæderne (Lyb
Hamborg, Wismar og Lüneburg): Hertugdømm
Slesvig[18]) og Femern overlades **Adolf** paa Livs
og hans Arvinger i 2 Aar efter hans Død.

— (14 Oct.). Under Kongens andet Ophold i Sto
holm bekræftes Forliget i Halmstad: Erik erkjen
atter for Sverriges Konge imod at overholde alle Und
saatternes Rettigheder, og Calmarunionen stadfæstes

— Kong Erik udnævner, i Forbindelse med det sven
Rigsraad, **Christiern Nielsen Wasa** til Sverrig
Drost og **Carl Knudsen Bonde** til Marsk.

1436 (Jan.). Oprøret udbryder atter i Sverrige: 12 Rig
raader tilsende Kongen et nyt Opsigelsesbrev.

— 30 Rigsraader komme sammen i Stokholm, og væ
til Rigsforstander Rigsmarsken **Carl Knudse**
hvem dog kort efter **Engelbrecht** stilles ved Sid
som Medregent.

— **Engelbrecht** gjør Indfald i Bleking og Halland,
erobrer Laholm og Halmstad.

---

[18]) Med Undtagelse af Haderslev, Ærø og en Deel af Øerne Føhr og Sy
som Kongen endnu havde i Besiddelse.

1436. Paa en Rigsdag i Vordingborg gjør Kong Erik forgjeves Forsøg paa at faae Regjeringen overdraget til sin Fætter, Hertug Bugislav af Pommern.

— (3 Mai). Engelbrecht Engelbrechtsen dræbes af en af Carl Knudsens Slægtninge.

— (Juli). Kong Erik indfinder sig i Calmar, og underhandler med det svenske Rigsraad.

— Paa en Reise fra Gulland lider Kongen Skibbrud, og man er længe i Sverrige uvis, om han er død eller levende.

— Et Udkast gjøres til en ny Grundlov for Rigernes Forening, hvorved flere vigtige Bestemmelser føies til de ældre af 1397 [19]).

— Imidlertid Krig udbryder i Sverrig: Erik Puke, en af Engelbrechts Tilhængere, vækker Opstand mod Rigsmarsken Carl Knudsen.

1437. Carl Knudsen faaer Erik Puke i sin Magt, og lader ham henrette.

— Efter nogle Underhandlinger med de Svenske begiver Kong Erik sig til Gulland.

1438 (Febr.). Carl Knudsen udnævnes atter til Sverriges Rigsforstander paa en Rigsdag i Arboga.

— Erik af Pommern afhænder Rygen til sin Fætter, den pommerske Hertug Wartislav.

———

19) Det er uvist, om dette Udkast — ifølge hvilket 1) Kongen i Regelen skulde opholde sig 4 Maaneder af Aaret i hvert Rige, og, hvor han opholdt sig, have to Rigsraader fra hvert af de andre Riger hos sig; 2) en Drost, Marsk, Hofmester og Cantsler skulde ansættes i hvert Rige og udnævnes blandt Indfødte; 3) efter Kongens Død skulde 40 Mænd af hvert Rige komme sammen i Halmstad for at vælge en ny Konge, og Fremgangsmaaden ved Valget bestemmes — er blevet affattet i Calmar, i Halmstad, eller i Søderkøping. Documentet angiver hverken hvor, eller naar det blev udfærdiget.

1438 (Apr.). Paa en Rigsdag i Vordingborg g
Kong Erik et nyt Forsøg paa at faae Hertug B
gislav af Pommern valgt til Konge og Medregen
— Kong Erik begiver sig atter til Gulland, hvor
han ikke mere vender tilbage til Danmark.
— Bondeopstand mod Adelen og Geistligheden p
flere Steder i Danmark.
— (9 Juli). Nogle danske og svenske Rigsraader slutte i C
mar en Convention angaaende Rigernes Forenin
— (Aug.). Kong Erik, som ikke vil stadfæste Conve
tionen, stævnes af det svenske Rigsraad for dets Domst
— (28 Oct.). Paa en Forsamling i Korsør indby
det danske Rigsraad Hertug Christoffer af Baier
Kong Eriks Søstersøn, til at komme til Danmark
overtage Rigets Styrelse.
1439. En Contrarevolution udbryder i Sverrige
Fordeel for Kong Erik.
— (Juni). Hertug Christoffer ankommer til Lybek,
bliver af de danske Rigsraader, der vare dragne ha
imøde, erklæret for Rigsforstander.
— (24 Juni). Det danske Rigsraad opsiger
Lybek Kong Erik Huldskab og Troskab.
— (2 Juli). Erkebiskop Hans Laxmand af Lund
8 andre danske Rigsraader slutte i Lybek en Tract
med Hertug Adolf af Slesvig, hvorved de overla
ham Haderslev og Ærø, og erkjende Slesvig for
arveligt Lehn.
— (25 Juli). Kong Erik udfærdiger i Stekeborg Sv
paa de Beskyldninger, der vare fremførte imod ham
Rigsraadets Opsigelsesbrev.
— Hertug Christoffer opfordrer de Svenske til at hylde ham

1439. (Sept.). Det svenske Rigsraad opsiger i Telge Kong Erik Huldskab og Troskab.

— (Nov.). Møde i Jønkøping af danske og svenske Deputerede angaaende Kongevalget.

1440 (9 Apr.). **Christoffer af Baiern** hyldes paa Viborg-Ting som Danmarks Konge.

— (30 Apr.). Paa en Herredag i Kolding overdrager Kong Christoffer og det danske Rigsraad Hertug Adolf hele Hertugdømmet Slesvig som et arveligt Lehn.

— (Sept.). Det svenske Rigsraad beslutter i Arboga at antage Christoffer til Sverrigs Konge, imod at han underskriver de Vilkaar, som det ved samme Leilighed fastsætter.

1441. Et voldsomt Bondeoprør udbryder i Vendsyssel.

— (3 Mai). Bønderne slaae de kongelige Tropper i Nærheden af Aagaard i Hanherred.

— (6 Jun.). Kong Christoffer tilføier Bønderne et stort Nederlag, og gjør derved Ende paa Opstanden.

— (13 Sept.). Kong Christoffer hyldes paa Morasteen.

— (14 Sept.). Kong Christoffer krones i Upsala som Sverriges Konge.

1442. Kong Christoffer vælges til Konge i Norge, og krones i Oslo.

1443 (1 Jan.). Christoffer af Baiern krones som Danmarks Konge i Ribe af den lundske Erkebiskop Hans Laxmand.

— (14 Mai). En stor Deel af Roeskilde tilligemed Domkirken afbrænder.

— Ny Bondeopstand i Sjælland, og derpaa i Jylland.

— (14 Oct.). Kong Christoffer giver Kjøbenhavn en Stadsret.

1445 (26 Sept.). Kong Christoffer holder Bryllup m
den 14aarige brandenburgske Prindsesse Doroth
paa Kiøbenhavns Slot.

1446 (Aug.). Christoffer af Baiern har en Samm
komst med sin Morbroder, den affatte Konge Er
paa Gulland, og lider Skibbrud paa Tilbagereisen

1448 (6 Jan.). Kong Christoffer af Baiern døer
Helsingborg paa en Reise til Jønkøping, hvor
havde sammenkaldt en Rigsdag.

— (20 Juni). Den forrige svenske Rigsforstander C
Knudsen vælges af det svenske Rigsraad til Sv
riges Konge.

— Det danske Rigsraad tilbyder Hertug Adolf
Slesvig Danmarks Krone; han afslaaer den,
henviser Rigsraadet til sin Søstersøn, Grev Karst
ell. Christian af Oldenborg.

— (1 Sept.). Grev Christian af Oldenborg und
skriver i Haderslev den ham forelagte Haandfæ
ning, og bliver derpaa valgt til Danmarks Kon
(Christiern I.)[20]).

— (28 Sept.). Kong Christian I. hyldes paa Vibor
Landsting.

1449 (Jan.). Kong Christian sender Undsætning til G
land til Erik af Pommern, som beleires paa
Slot Wisborg af de Svenske.

— (Apr.). Erik af Pommern overgiver Visborg
de Danske, og seiler til Pommern.

— (3 Jul.). Christian I. vælges til Norges Kon
i Marstrand, og underskriver en Haandfæstning.

[20]) Dette er den egentlige danske Form af Navnet, og baade Christian I.
Christian II. skreve sig Christiern. Først Christian III. skrev sig Christia

449 (Jul.). **Christian I.** drager selv med en stor Krigsmagt over til **Gulland**, og nøder de Svenske til at slutte en Vaabenstilstand og forlade Øen, som han besætter.

— (25 Oct.). Den svenske Konge **Carl Knudsen** vælges af et Modpartie i Norge, med den trondhjemske Erkebiskop **Aslak Bolt** i Spidsen, til Norges Konge i Hammer.

— (28 Oct.). **Christian I.** krones som **Danmarks** Konge i **Kjøbenhavn** af den lundske Erkebiskop **Thue**, og holder Bryllup med den 18aarige Enkedronning **Dorothea**.

— (20 Nov.). **Carl Knudsen** krones som **Norges** Konge i Trondhjem.

50 (13 Mai). Ved en Sammenkomst imellem 12 danske og 12 svenske Rigsraader i **Halmstad** sluttes Fred imellem **Christian I.** og **Carl Knudsen**, som skulde afstaae fra alle Fordringer paa Norge.

— (29 Jul.). **Christian I.** krones som **Norges** Konge i Trondhjem.

— (29 Aug.). Overeenskomst imellem de danske og norske Rigsraader i **Bergen** om, at Norge for Fremtiden stedse skulde være forenet med Danmark under een Konge (den bergenske Reces).

451 (Jun.). Frugtesløst Grændsemøde i **Avaskiær** i Bleking imellem Kongerne **Christian I.** og **Carl Knudsen** angaaende Besiddelsen af Gulland m. m.

452 (Jan.). Kong **Christian** reiser til **Wilsnack** i **Brandenburg**, hvor han har en Sammenkomst med Kurfyrsten af Brandenburg og flere tydske Fyrster.

1452 (Febr.). Krig med Sverrige. Carl Knudsen g
et ødelæggende Indfald i Skaane, og opbrænder H
singborg og Lund.
— De Svenske trænge ind i Halland og Bleking.
— (Mai). Kong Christian gjør et Indfald i Ve
Gothland.
— (Aug.). Kong Christian nødes til at trække sig
bage fra Sverrige.
1453 (28 Jan.). Vaabenstilstand i Vadstena.
— Vaabenstilstanden brydes, og Krigen begynder paa
— Uroligheder i Norge kalde Kong Christian om Eft
aaret til dette Rige.
1454 (11 Dec.). Christian I. overlader sin yngre Bro
Gerhard sin Deel af Grevskaberne Oldenborg
Delmenhorst.
1455 (Febr.). Nye Fredsunderhandlinger med Sverrig
Vadstena.
— (5 Jun.). Christian I.'s Søn og Efterfølger Hans fød
— (Jun.). Krigen fortsættes med Sverrige: Christian
beleirer Elfsborg, som undsættes af de Svenske.
— (29 Jun.). Elfsborg overgiver sig til Kong Christia
— (21 Jul.). Christian I. bekræfter den arvelige Fo
lehning med Hertugdømmet Slesvig, som hans Mo
broder, Hertug Adolf, 1440 havde erholdt af Ko
Christoffer.
1456. Den nyfødte Prinds Hans vælges af de dans
Stænder til sin Faders Efterfølger.
— Christian I. slutter Forbund med den tydske Orde
imod de oprørske preussiske Stæder og mod Polen.
— (Aug.). De Danske besætte Øland.
— (Sept.). Borgholm capitulerer.

56. Christian I. beleirer Calmar forgieves.

57 (24 Febr.). Carl Knudsen forlader Stokholm, og flygter til Danzig[21]).

— (24 Jun.). Christian I. vælges paa en Rigsdag i Stokholm til Sverriges Konge.

— (29 Jun.). Christian I. krones som Sverrigs Konge i Upsala.

— (16 Jul.). Christian I. og det svenske Rigsraad stadfæste i Stokholm „den gode gamle Forbindelse imellem Sverrige, Danmark og Norge."

— (18 Oct.). Ny Forbundstractat med den tydske Orden, sluttet i Stokholm.

58 (Jan.). Paa Christian I.'s Eriksgata[22]) vælges og hyldes Prinds Hans af det norske og svenske Rigsraad i Skara til Thronfølger.

— Vaabenstilstand med Polen i Danzig.

59. Den forrige Konge over de tre nordiske Riger, Erik Hertug af Pommern, døer i Rügenwalde, i en Alder af 77 Aar.

— (4 Dec.). Christian I.'s Morbroder, Adolf VIII. Hertug af Slesvig og Greve af Holsteen, døer, 58 Aar gammel, uden Efterkommere.

60 (2 Marts). Christian I. vælges i Ribe til Hertug af Slesvig og Greve af Holsteen.

— (5 Marts). Kongen udsteder i Ribe en Haandfæstning for Slesvig og Holsteen („Landsprivilegierne").

) Paa Grund af et Opror, som under Anførsel af Erkebiskoppen af Upsala, Jens Bengtsen Oxenstierne, var udbrudt imod ham.

) Saaledes kaldtes det Tog, som de svenske Konger strax efter Valget pleiede at gjøre igjennem Riget.

1461 (Jan.). Kong Christian hyldes i Hamborg
denne Stads Lehnsherre.
1463. Medens Kongen fra Finland gjør et Tog mod R
ferne, udbryde Uroligheder i Sverrige.
— (Aug.). Christian I. vender tilbage til Sverrige,
fængsler Erkebiskoppen af Upsala Jens Bengtse
— (21 Aug.). Kongen slaaer Uplænderne paa Hel
aandsholmen og Brunkebjerget udenfor Stokh
— (Nov.). Kong Christian fører den fangne Erkebi
med sig til Kjøbenhavn.
— Oprøret udbryder atter efter Kongens Bortreise, u
Anførsel af Biskop Ketil Carlsen Wasa af Linkøp
1464 (Febr.). Christian I. vender tilbage til Sverrige.
— (Apr.). Kongen bliver slaaet af Bønderne fra W
mannland og Dalarne i Helleskoven.
— (Aug.). Carl Knudsen kommer tilbage til Sverr
indkaldt af Oprørerne, og bliver atter hyldet
Sverriges Konge.
— (23 Aug.). Stokholms Slot overgiver sig til C
Knudsen.
— Den roeskildske Biskop Oluf Mortensen indvier
restaurerede [23]) Roeskilde-Domkirke.
— (9 Oct.). Christian I. stifter Helligtrekonge
(Hellig-Trefoldigheds) Capel ved Roeskilde-Domki
1465 (Jan.). Carl Knudsen maa atter frasige sig
svenske Krone, og begive sig til Finland.
— Grev Gerhard af Oldenborg, Christian I.'s Brod
vækker Uroligheder i Holsteen.

---

[23]) Efter Branden 1443.

1465 (3 Oct.). Christian I. slutter en Tractat med den engelske Konge **Edvard** IV. i Hamborg.

1466. Strid i Sverrige imellem de forskjellige Partier; Christian I. søger forgieves igjen at komme i Besiddelse af Riget.

— (20 Mai). Danske og slesvigske Fuldmægtige slutte i Kolding, med Kong Christians Bekræftelse, en Overeenskomst angaaende Regentvalget i Slesvig og Holsteen efter Kongens Død.

— Christian I. slutter Fred med den polske Konge **Casimir IV.**

— (18 Dec.). Ved et Forliig i Kolding indsætter Kong Christian sin Broder **Gerhard** til Statholder i Slesvig og Holsteen.

1467. Christian I. sender en Flaade under Anførsel af Marsken **Claus Rønnow** mod Stokholm.

— En dansk Hær rykker ind i Bleking, og beleirer den frafaldne **Ivar Axelsen Thotts** Slotte Sølvitsborg og Lillø.

— (Nov.). **Carl Knudsen** kommer tilbage til Sverrige, og bestiger tredie Gang Thronen.

1468 (29 Juli). Fredsunderhandlinger imellem danske og svenske Gesandter i Halmstad.

— Carl Knudsen vægrer sig ved at ratificere Forliget, og fornyer Fiendtlighederne.

— (8 Sept.). Et Giftermaal imellem Christian I.'s Datter **Margrete** og den skotske Konge **Jakob III.** aftales med den Sidstes Gesandter i Kjøbenhavn; Orkenøerne og Shetlandsøerne sættes i Pant for Medgiften [24]).

Medgiften udgjorde 60,000 Gylden: de 10,000 Gylden skulde betales strax, og for de 50,000 sattes Orkenøerne i Pant; men Kongen kunde kun udrede

1468 (4 Nov.). Paa en Rigsdag i Kallundborg tilla
det danske Rigsraad Kong Christian at tilbagek
alle af ham eller hans Formænd bortgivne Le
samt anviser ham extraordinære Indtægter for at ku
tilbageerobre Sverrig.

1469 (Jan.). Christian I. gjør et Indfald i Vest-Go
land og Smaaland.

— (28 Marts). Kong Christian vinder en Træfn
i Vest-Gothland, men trækker sig derpaa tilbage
de danske Provindser.

— (2 Mai). 140 holsteenske Adelsmænd slutte i K
et Forbund til fælles Forsvar imod Enhver, s
vilde forurette eller angribe Nogen af dem.

— (10 Jul.). Prindsesse Margrete holder i Edinbu
Bryllup med Kong Jakob III. af Skotland.

— (Sept.). Den holsteenske Adel fører Klage for Kong
over hans Broder, Grev Gerhard.

— (Sept.–Oct.). Nye frugtesløse Fredsunderhandling
imellem Christian I. og svenske Gesandter i Lybek

— (10 Oct.). Christian I. slutter i Segeberg et Ve
skabs- og Forsvarsforbund med Stæderne Lybek
Hamborg paa 3 Aar.

1470. Christian I. gjør et nyt Indfald i Smaaland
Vest-Gothland.

— (15 Mai). Den svenske Konge Carl Knudsen dø

— (Juli). Grev Gerhard, som vil gjøre sig til He
over Holsteen, bliver afsat fra Statholderskabet
fængslet paa Segeberg Slot af sin Broder.

2,000 Gylden, og for de resterende 8,000 bleve Shetlandsøerne satte i Pa
ved en senere Tractat, sluttet i Mai 1469 i Kjøbenhavn. Da Derne i
siden bleve indløste, tabtes saaledes disse gamle norske Besiddelser for stedse

1470. Kamp i Sverrige imellem Kong Christians og Sturernes Partier.

1471 (1 Mai). Paa et Møde i Arboga vælges Steen Sture, Carl Knudsens Søstersøn, til Sverrigs Rigsforstander.

— (Jun.). Christian I. gjør et Tog til Sverrige.

— (1 Sept.). Christian I. leirer sig paa Brunkebjerget, og gjør Angreb paa Stokholm.

— (3 Sept.). Kongens yngste Søn Frederik (Kong Frederik I.) fødes.

— (10 Oct.). Slag paa Brunkebjerget: Steen Sture seirer, Kongen bliver saaret.

— Christian I. vender tilbage til Danmark.

— Oprør i Holsteen; Oprørerne indkalde Grev Gerhard fra Oldenborg.

1472 (2 Juli). Vaabenstilstand med Sverrige i Calmar.

— (Sept.). De oprørske Friser blive slagne af Kong Christian i Nærheden af Husum, deres Hovedsæde; Grev Gerhard flygter tilbage.

1474 (8 Jan.). Christian I. tiltræder i Segeberg en Reise til Rom med et stort og prægtigt Følge.

— (8 Febr.). Kong Christian ankommer til Keiser Frederik III.'s Hofleir i Rothenburg (ved Tauber).

— (14 Febr.). Keiser Frederik III. ophøier Grevskaberne Holsteen og Stormarn til et Hertugdømme, hvori han indlemmer Ditmarsken.

— (13 Marts). Christian I. holder sit Indtog i Mailand, hvis Hertug Galeazzo Maria overvælder Kongen med Æresbeviisninger og Gaver.

1474 (3 Apr.). Kong Christian holder sit Indtog i Rom, og modtages med mange Hædersbevillninger af Pa[ve] Sixtus IV.

— (20 Apr.). Pave Sixtus IV. skjenker det af Christian stiftede og med Helligtrekongers Capel i Roeskil[de] forbundne Broderskab[25]) Privilegier.

— (22 Apr.). Pave Sixtus IV. giver Kong Christi[an] og hans Efterfølgere Tilladelse til at besætte 9 af høiere Prælaturer i Danmark og 6 i Sverrig.

— (27 Apr.). Christian I. forlader Rom, og begiv[er] sig paa Tilbagereisen.

— (3 Jun.). Christian I. kommer atter til Keiseren [i] Augsburg, og opholder sig derpaa 4 Uger hos ha[m].

— (24 Aug.). Kongen kommer tilbage til Holsteen.

— (28 Oct.). Christian I. foretager en ny Reise t[il] Rhinen, for at bilægge en Strid imellem Keiser[en] og Hertug Carl d. Dristige af Burgund.

1475 (Jun.). Christian I. kommer tilbage til Holsteen.

— (19 Jun.). Pave Sixtus IV. giver ved en Bul[le] til Erkebiskop Johan Brostorp af Lund forny[et] Tilladelse til Stiftelsen af et Universitet[26]).

1476 (Aug.). Møde imellem danske og svenske Gesandte[r] i Calmar.

— (30 Aug.). 4 af de svenske Gesandter til Kong Christian [i] Rønneby afsendte Deputerede love paa Rigsraade[ts] Vegne, at Kongen næste Sommer atter skulde komm[e] i Besiddelse af Sverrige.

---

25) Dette Ordensbroderskab, i hvilket den første Spire til Elephantordene[n] er at søge, bestod af 50 Medlemmer, og var allerede 1462 blevet stadfæstet [af] Pave Pius II.

26) Om den ældre pavelige Tilladelse af [illegible] Mai 1419 see ovenfor.

Digitized by Google

477. De Svenske vægre sig ved at opfylde Tractaten af f. A.
478 (6 Sept.). Prinds Hans holder i Kjøbenhavn Bryllup med Prindsesse Christine af Sachsen; Vielsen forrettes i Frue-Kirke af Erkebiskop Johan Brostorp
— (4 Oct.). Christian I. funderer Kjøbenhavns Universitet.
479 (1 Jun.). Kjøbenhavns Universitet indvies.
480. Christian I. begiver sig til Holsteen, og fordriver den voldsomme Adelsfamilie Pogwisch af Farwe.
— (13 Jul.). Paa en Landdag i Rendsborg ophæver Kong Christian den holsteenske Adels Forening af 1469, og udsteder en Forordning angaaende Landefreden i Hertugdømmerne (den rendsborgske Recess).
481 (22 Mai). Kong Christian I. døer i Kjøbenhavn; hans ældste Søn Hans, som allerede 1456 var valgt til sin Faders Efterfølger i Danmark, bestiger Thronen.
— (30 Jun.). Keiser Frederik III. tilbagekalder Ditmarskens Indlemmelse i Hertugdømmet Holsteen.
— (2 Juli). Kong Hans's ældste Søn Christiern (Kong Christiern II.) fødes paa Nyborg-Slot.
482 (5 Mai). Kong Hans hyldes som Danmarks Konge paa en Herredag i Kallundborg.
— (12 Dec.). Kong Hans og hans yngre Broder Frederik hyldes som Hertuger af Slesvig og Holsteen, og stadfæste Stændernes Privilegier.
— Det ældste bekjendte, i Danmark udkomne, Skrift [27]) bliver trykt i Odense.

En latinsk Beretning om Kampen imellem de Christne og Tyrkerne paa Rhodus (findes nu kun i det academiske Bibliothek i Upsala).

1483 (1 Febr.). Paa et Møde af danske og norske R
raader i Halmstad vælges Kong Hans ogsaa
Norges Konge, og udsteder en Haandfæstning
begge Riger.

— (18 Mai, Pintsedag). Kong Hans og Dron
Christine krones i Kjøbenhavn af Erkebiskop Jo
Brostorp.

— (20 Jul.). Kong Hans krones som Norges K
i Trondhjem.

— (7 Sept.). Paa en Forsamling i Calmar ant
Kong Hans ogsaa af de Svenske til Konge (Calm
Recessen).

1484 (Aug.). Paa et nyt Møde i Calmar fordre de Sve
at Kongen skulde overgive Gulland[28]) til Sver
førend de vilde hylde ham.

1486. Kong Hans dæmper lykkeligt et ved Steen St
bevirket Oprør i Norge.

1487 (Jun.). Under en Krig med Steen Sture overg
Ivar Axelsen Thott Gulland til Kong Hans.

— (22 Sept.). Kong Hans's ældste Søn Christi
vælges i Lund af det danske Rigsraad til sin Fa
Efterfølger.

1488. Enkedronningen Dorothea begiver sig til Rom,
udvirker hos Pave Innocents VIII. et Ban
imod Steen Sture.

1489 (25 Jul.). Prinds Christian vælges i Kjøbenh
af det norske Rigsraad til Thronfølger i Norge.

1490 (20 Jan.). En Handels- og Forbundstractat slu

---

[28]) Ivar Axelsen Thott, Carl Knudsens Svigersøn, havde i længere
havt denne Ø i Besiddelse.

i Kjøbenhavn imellem Danmark og England (Kong Henrik VII.).

490 (10 Aug.). Kong Hans deler paa Gottorp Hertugdømmerne med sin Broder **Frederik**; han selv beholder den segebergske Deel, og Frederik faaer den gottorpske.

493 (5 Mai). Forbundstractat imellem Kong Hans og hans Søstersøn, Kong **Jakob IV.** af Skotland.

— (8 Nov.). Kong **Hans** slutter i Kjøbenhavn et Forbund med den russiske Storfyrste **Ivan Wasiljewitsch I.** til gjensidig Understøttelse imod deres Fiender, navnlig Steen Sture.

494 (18 Mai, Pintsedag). Paa et Møde i **Ny-Lødese** blive de svenske Rigsraader enige med de danske og norske om næste Sommer at fuldbyrde Calmar-Recessen.

— (31 Mai). Paa en Rigsdag i **Kallundborg** afvises Hertug **Frederiks** Fordringer paa at forlehnes med Lolland, Falster og Møen.

495 (Jun.). Paa Reisen til Sverrige lider Kong **Hans** det Uheld, at hans Skib kommer i Brand.[29]) **Steen Sture** lægger atter Kongen Hindringer iveien.

— (25 Nov.). Enkedronning **Dorothea** døer paa Kallundborg-Slot.

— Den ældste danske Bog, den danske Riimkrønike, trykkes i Kjøbenhavn af **Gottfried** fra **Gehmen**.

496 (Jul.). Nyt Møde imellem danske og svenske Gesandter i **Lødese**; Kongen lader fordre et bestemt Svar paa, om de Svenske ville antage ham til Konge.

) Ved denne Leilighed opbrændte de Documenter, Kongen havde medtaget for at bevise sin Ret til Sverriges Krone.

1496. De svenske Gesandter give et undvigende Svar; Kon
rustter sig til Krig.

1497 (Juli). Kong Hans afgaaer med en stor Hær
Flaade til Sverrige, og besætter Calmar og Øland

— (28 Sept.). Kong Hans, som havde opslaaet
Leir paa Brunkebjerget, slaaer de imod ham fr
rykkende Dalekarle ved Rotebro.

— (Oct.). Steen Sture slutter Forlig med Kong H
i St. Claræ-Kloster udenfor Stokholm, nedlæg
Rigsforstanderskabet, og erkjender Hans for Sverri
Konge, hvorpaa denne holder sit Indtog i Stokho

— (25 Nov.). Kong Hans hyldes som Sverriges Ko
i Stokholm.

— (26 Nov.). Kong Hans krones i Stokholm.

— (Dec.). Kong Hans skjenker Steen Sture bety
lige Forlehninger, og udnævner ham til Rigshofmes

— (Dec.). Det svenske Rigsraad vælger Prinds Ch
stian til Thronfølger.

— Kong Hans og Dronning Christine stifte St. Cla
Kloster i Kjøbenhavn [30]).

1498 (Jan.). Kong Hans vender tilbage til Danmark.

— (10 Mai). Et Forbud udstedes imod at reise
fremmede Universiteter, medmindre man i 3 Aar ha
studeret ved det kjøbenhavnske.

— Kong Hans kommer atter til Sverrige tilligem
Dronning Christine og Prinds Christian, og
holder sig der et Aar.

1499 (Febr.). Dronning Christine krones i Upsala.

---

[30]) Nonnerne bleve først indførte 1505. Klostret laae i den Gade, som der
kaldes Klareboderne.

1499 (21 Mai). Prinds Christian hyldes af Stænderne i Stokholm som Thronfølger [31]).

1500 (11 Febr.). Kong Hans og hans Broder, Hertug Frederik, rykke med en stor Hær ind i Ditmarsken.

— (13 Febr.). Meldorp besættes.

— (17 Febr.). Den kongelige Hær lider et frygteligt Nederlag ved Hemmingstedt; Danebrogsfanen tabes.

— Ditmarskerne gjøre Indfald i Holsteen.

— (15 Mai). Vaabenstilstand med Ditmarskerne i Hamborg.

— Uroligheder udbryde i Sverrige og Norge.

1501 (Jan.). Kong Hans begiver sig til Sverrige.

— (Apr.-Jul.). Paa en af Kongen sammenkaldt Rigsdag i Stokholm fremføre Steen Sture og flere fornemme Svenske forskiellige Klager imod ham.

— (Aug.). Steen Sture og de andre Sammensvorne opsige Kong Hans Huldskab og Troskab, og udsende over hele Riget Opfordringer til Oprør.

— (Aug.). Kong Hans overlader Stokholms Forsvar til Dronning Christine, og forlader Sverrige for at hente Hjælp fra Danmark.

— (10 Oct.). Stokholm aabner sine Porte for Steen Sture.

— Oprør i Norge under Knud Alfsen, Høvedsmand paa Aggershuus.

1502 (6 Mai). Dronning Christine nødes til at overgive Stokholms Slot.

---

31) Stændernes Hyldingsbrev er udstedt 23 Juni s. A.

1502. Steen Sture behandler Dronningen som Fange, sender hende til Vadstena-Kloster.
— Prinds Christian sendes imod de svenske og nor Oprørere.
— Kong Hans faaer Hjelpetropper fra sin Søsters den skotske Konge Jakob IV.
— (22 Jun). Den danske Rigshofmester Poul La mand bliver, i det han gaaer fra Kongen, overfal og dræbt paa Høibro i Kjøbenhavn af to Riddere.
— (18 Aug.). Knud Alfsen, som efter given Le havde begivet sig ombord paa Høvedsmanden p Bahus, Henrik Krummediges Skib udenfor Os bliver der dræbt.
1503. Prinds Christian dæmper om Foraaret Oprø i Norge.
— (12 Aug.). Hertug Frederiks ældste Søn Christia (Kong Christian III.) fødes.
— (Oct.). Dronning Christine vender tilbage til Da mark efter at være bleven løsladt af sit Fangenskab
— (13 Dec.). Rigsforstanderen Steen Sture (d. Æ dre), som havde ledsaget Dronningen til Grændse døer paa Tilbagereisen.
1504 (21 Jan.). Svante Nielssen Sture udnævn af de Svenske til Rigsforstander.
— (18 Mai). En Vaabenstilstand sluttes i Kjøbenha paa eet Aar.
1505 (Jun.). Kong Hans drager med en Flaade t Calmar, og stævner forgjeves Svante Sture o hans Tilhængere til et Møde.
— (1 Jul.). Det danske og norske Rigsraad dømmer Svant Sture og hans Medforbundne som Majestætsforbrydere

505. Kongen søger at formaae den russiske Storfyrste Wasilius til at angribe Sverrige, ifølge den med hans Fader 1493 sluttede Tractat.

506. Kong Hans udvirker hos Pave Julius II. et Banbrev imod Bispoppen af Linkøping Hemming Gad, den egentlige Leder af Revolutionen.

— (2 Oct.). Keiser Maximilian I. stadfæster den over Svante Sture og hans Tilhængere afsagte Dom, og erklærer dem i Rigets Acht.

— (23 Oct.). Hemming Gad besætter Calmar efter næsten at have ødelagt Staden, hvorpaa han beleirer Slottet.

507 (7 Jul.). Nogle Stridigheder med Lybek og flere Hansestæder bilægges ved et Forliig i Nykjøbing paa Falster; Stæderne forpligte sig til at afbryde al Handelsforbindelse med Sverrige (den nykjøbingske Reces).

— Under sit Ophold i Bergen bliver Prinds Christian bekjendt med Dyveke, en Datter af Hollænderinden Sigbrit, som holdt Vertshuus sammesteds.

508 (Jan.). Et nyt Oprør udbryder i Norge under Anførsel af Herluf Hyddefad.

— Prinds Christian dæmper Oprøret. Herluf Hyddefad og de andre Hovedmænd blive fangne og henrettede udenfor Aggershuus; Bispop Carl af Hammer sættes i Forvaring.

— (17 Apr.). En Vaabenstilstand sluttes med de Svenske i Kjøbenhavn paa 2 Maaneder.

— (2 Jul.). Paa et Møde i Varberg forlænges Vaabenstilstanden.

— Fiendtligheder udbryde med Lybekkerne, som imod Tractaten af f. A. besøgte de svenske Havne.

1509 (2 Aug.). En dansk Flaade erobrer Aabo med Storm og gjør stort Bytte.

— (17 Aug.). I Kjøbenhavn sluttes en Vaabenstilstand med Sverrige paa ubestemt Tid.

— (Sept.). Lybekkerne gjøre Angreb paa Bornholm.

— (14 Oct.). En Forbundstractat sluttes imellem Lybek og Sverrige i Stokholm.

— (Oct.). En dansk Flaade gjør et mislykket Angreb paa Lybek.

— (15 Nov.). Slesvig og Holsteen erklæres for neutrale under Feiden med Lybek.

1510 (21 Apr.). Lybek erklærer Danmark Krig.

— Lybekkerne gjøre Angreb paa Langeland og Møen, og beskyde Helsingør.

— (10 Jun.). Det svenske Rigsraad tilkjendegiver det danske, at de svenske Gesandter, som 1509 sluttede Freden i Kjøbenhavn, havde overskredet deres Fuldmagt.

— (Jul.). Lybekkerne angribe atter og plyndre Bornholm.

— Den lybske Flaade forener sig i Calmarsund med en svensk, som under Svante Stures Anførsel beleirer Calmar og Borgholm.

— (Aug.). Den forenede svensk-lybske Flaade løber ud af Calmarsund, plyndrer og afbrænder Stæderne paa Skaanes og Blekings Kyster, og landsætter Tropper paa Lolland, hvor Nakskov udplyndres.

— (27 Aug.). En svensk Anfører Aage Hansen bliver slaaet af Høvedsmanden paa Helsingborg Tyge Krabbe i Fantehullet, en Dal ved Ørkeliunga i Skaane, og selv dræbt.

— (Sept.). Calmar-Slot falder i Fiendens Hænder.

510 (25 Nov.). Borgholm nødes til at capitulere.

511 (Jan.). Prinds Christian gjør et Indfald i Vest-Gothland, som underkaster sig.

— (Jun.). En dansk Flaade, under Anførsel af Jens Holgersen Ulfstand, angriber Travemünde, Wismar, Warnemünde og Rygen[24]), tilintetgjør den wismarske Flaade, og anretter megen Ødelæggelse, men gjør derpaa et mislykket Angreb paa Øland.

— (10 Aug.). Søslag under Bornholm imellem den danske Flaade under Jens Holgersens Anførsel og den lybske.

512 (2 Jan.). Den svenske Rigsforstander Svante Sture døer.

— (28 Apr.). I Malmø sluttes Fred med Lybek og de andre Hansestæder, og Vaabenstilstand med Sverrige indtil 24 Jun. 1513.

— (23 Jul.). Steen Sture d. Yngre, Svante Stures Søn, vælges efter en heftig Partiekamp til Sverriges Rigsforstander.

— Kong Hans stifter et Franciscanerkloster i Halmstad.

513 (20 Febr.). Kong Hans døer i Aalborg.

— (15 Jul.). Paa et Møde af det danske og norske Rigsraad med Fuldmægtige fra det svenske i Kiøbenhavn forlænges Vaabenstilstanden, og et nyt Møde berammes til 24 Jun. næste Aar.

— (22 Jul.). Den udvalgte Konge Christian II. underskriver paa samme Møde en Haandfæstning for Danmark og Norge.

---

24) Lybek fik nemlig Hjelp af flere andre Hansestæder, navnlig Wismar, Rostock, Stralsund og Lüneburg.

1513 (18 Oct.). Kong Christian II. bekræfter i Flensborg, tilligemed sin Farbroder Hertug Frederik, Hertugdømmernes Privilegier, og hyldes som Hertug.

1514 (29 Apr.). Ved et Gesandtskab, som Christian II. havde affendt til Keiser Maximilian I. i Linz, sluttes en Ægteskabs-Contract imellem Kongen og Keiserens 13aarige Sønnedatter Isabella (Elisabeth), en Søster til den følgende Keiser Carl V.

— (11 Jun.). Christian II. krones som Danmarks Konge i Frue-Kirke i Kiøbenhavn af den lundske Erkebiskop Birger. Vielsen med Prindsesse Elisabeth foregaaer ved Procuration i Brüssel.

— Christian II. krones som Norges Konge i Oslo[33]).

1515 (6 Jan.). Stort Jordskjælv i Danmark.

— (Jun.). Erik Valkendorf, Erkebiskop i Trondhjem, og Henrik Gjøe affendes til Nederlandene for at hente den kongelige Brud.

— Forbundet med England af 1490 fornyes med Kong Henrik VIII.

— (2 Aug.). Et Forbund sluttes imellem Christian II. og den russiske Storfyrste Wasilius i Moskau.

— (4 Aug.). Prindsesse Elisabeth ankommer til Helsingør.

— (10 Aug.). Elisabeth holder sit Indtog i Kiøbenhavn.

— (12 Aug.). Formælingen fuldbyrdes, og Dronningen krones af Erkebiskop Birger.

1516. Kongen lader en Colonie Hollændere, som han havde indkaldt fra Waterlandet i Nord-Holland, nedsætte sig paa Amager (Hollænderbyen).

[33]) Den sidste norske Kroning under Foreningen med Danmark.

1516. Afladskræmmeren **Johan Angelus Arcembold** ankommer til Danmark som pavelig Legat.

— I Sverrige udbryder Strid imellem Rigsforstanderen **Steen Sture** og den Danmark hengivne Erkebiskop af Upsala, **Gustav Trolle**, som beleires paa sit Slot Stæke af Rigsforstanderen.

— (10 Nov.). Slotsherren i Kjøbenhavn **Torben Oxe** lader sin Skriver **Hans Faaborg** [34]) hænge paa Grund af Utroskab.

1517. Krigen imellem Danmark og Sverrig udbryder atter.

— (30 Mai). Den lundske Erkebiskop **Birger** erklærer med pavelig Fuldmagt **Steen Sture** og hans Tilhængere i Ban.

— En dansk Flaade med 4000 Mand affendes til Sverrige for at undsætte Stæke; Landgangen ved Stokholm tilbageslaaes; Flaaden hærjer Sverriges og Finlands Kyster.

— **Dyveke** døer pludseligt.

— Et Carmeliterkloster („Hvidekloster") stiftes i Kjøbenhavn [35]).

— (23 Nov.). Paa en Rigsdag i Stokholm besluttes, at **Gustav Trolle** skulde afsættes, og Stæke nedbrydes.

— Erkebispen nødes til at overgive Stæke og resignere; han bringes til et Kloster i Vesteraas, og Slottet sløifes.

— (29 Nov.). Kongen lader **Torben Oxe** henrette.

---

[34]) **Hans Faaborg** meentes at have aabenbaret for Kongen, at hans Herre var forelsket i **Dyveke**, og blev derved Aarsag til Torbens Fald.

[35]) Det laae i St. Peders Stræde, hvor nu Walkendorfs Collegium ligger. Forstanderen for dette Carmeliter-Collegium var den i den danske Reformationshistorie bekjendte **Poul Eliesen** („Bendekaabe").

1517 (Dec.). Under en Strid med Bispoppen af Odense Jens Andersen Beldenak overgiver Kongen Bispoppen til Erkebisp Birger i Forvaring.

1518 (21 Febr.). Christian II.'s ældste Søn Hans fødes i Kjøbenhavn.

— Den pavelige Legat Arcembold, som havde lovet at befordre Kongens Hensigter i Sverrige, lader sig bestikke af Steen Sture, og aabenbarer ham alle Kongens Hemmeligheder.

— (Jun.). Kong Christian kommer med en Flaade for Stokholm, og leirer sig paa Sødermalm.

— (22 Jul.). De Danske blive slagne af Steen Sture ved Brænde-Kirke.

— En Vaabenstilstand sluttes, og et Møde aftales med Steen Sture; Kongen modtager 6 Gidsler (deriblandt Bisp Hemming Gad og Gustav Eriksen Wasa, Sverriges følgende Konge.)

— (Oct.). Kong Christian afbryder Underhandlingerne, og seiler med Gidslerne tilbage til Danmark.

1519 (Jan.). Kong Christian sender sin Secretair Jørgen Skodborg til det burgundiske Hof, for at indkræve sin Gemalindes Medgift, og til Frankrige for at anmode Kong Frants I. om Hjelpetropper.

— (Marts.–Apr.). Kongen opdager Arcembolds Forræderie, lader lægge Beslag paa de Varer og Penge, han havde sendt ned til Danmark, og hans Broder Antonellus arrestere; Legaten selv undkommer ved Flugt.

— Krigen med Sverrige fortsættes.

— Pave Leo X. stadfæster Bannet over Steen Sture, og belægger Sverrig med Interdict; Udførelsen af Straffedommen overdrages Kong Christian.

19. Hjelpetropper ankomme om Efteraaret fra Frankrige, Skotland og Tydskland.

20 (Jan.). En stor Hær rykker ind i Sverrige under Anførsel af Otto Krumpen.

— (19 Jan.). De Svenske blive slagne paa den tilfrosne Sø Aasund ved Bogesund (nu Ulrikahamn), og Steen Sture dødeligt saaret.

— (Febr.). Den danske Hær trænger igjennem de Svenskes Forskandsninger i Skoven Tiveden ind i det egentlige Sverrig.

— (9 Febr.). Rigsforstanderen Steen Sture d. Yngre døer paa Reisen fra Strengnæs til Stokholm.

— (7 Marts). Paa et Møde i Upsala imellem de danske Anførere og en stor Deel svenske Adelige og Geistlige erkjendes Christian II. for Sverriges Konge, imod Forsikkring om fuldkommen Amnestie [26]).

— (6 Apr., Langfredag). En stor svensk Bondehær gjør Angreb paa de Danskes Hovedqvarteer i Upsala, men lider totalt Nederlag.

— (Mai). Christian II. kommer med en Flaade for Stokholm, som forsvares af Steen Stures Enke Christine Gyldenstjerne.

— (5 Sept.). Christine Gyldenstjerne og Raadet i Stokholm slutte Forliig med Kongen angaaende Stadens og Slottets Overgivelse.

— (7 Sept.). Kong Christian holder sit Indtog i Stokholm.

— Kongen vender tilbage til Kjøbenhavn, men kommer i Slutningen af October igjen til Stokholm.

Forliget ratificeredes af Kongen i Kjøbenhavn 31 Marts.

1520 (1 Nov.). **Christian II.** hyldes paa Brunkebjerget, og hans Arveret til Sverrige erkjendes[37]).

— (4 Nov.). **Christian II.** krones som Sverriges Konge i Stokholm af Erkebiskop **Gustav Trolle**.

— (7 Nov.). Erkebiskop **Gustav Trolle** fremtræder for Kongen med Klage over den Vold og Uret, der var ham tilføiet af denaf døde Steen Sture og hans Tilhængere.

— (8 og 9 Nov.). Det stokholmske Blodbad: 2 Biskopper[38]), med en stor Mængde Adelsmænd og Borgere, henrettes paa Stortorvet i Stokholm[39]).

— (Dec.). En af Luthers Disciple, Magister **Martin Reinhard**, kommer paa Kongens Foranstaltning til Kjøbenhavn, bliver ansat som Professor i Theologien ved Universitetet, og prædiker den nye Lære i St. Nicolai Kirke.

— Henimod Julen tiltræder Kongen Tilbagereisen fra Stokholm til Danmark, og begaaer paa Veien mange Voldsgjerninger.

1521 (Febr.). **Christian II.** sender **Martin Reinhard** tilbage til Tydskland med det Ærinde, at bevæge **Luther** eller en anden af Reformatorerne til at komme til Danmark.

— (Febr.). Et Oprør udbryder i Dalarne under Anførsel af **Gustav Erikſen Wasa**, og udbreder sig snart over hele Sverrig.

---

[37]) Biskoppen af Odense, Jens Andersen Beldenak, med hvem Kongen havde forliget sig i April s. A., og som han nu havde medtaget til Sverrig, holdt ved denne Leilighed en Tale, hvori han viste Christians Ret til den svenske Krone.

[38]) Matthias af Strengnæs, som havde viist Kongen store Tjenester, og Vincents af Skara.

[39]) De Henrettedes Tal angives til 94; under hele Kongens Ophold i Sverrig skulle 600 have mistet Livet.

1521 (26 Mai). Christian II.'s første Lovsamling, den saa kaldte geistlige Lov, udkommer.

— (Jun.). Christian II. gjør en Reise til Nederlandene til sin Svoger, Keiser Carl V.

— (20 Jul.). Keiser Carl V. overdrager i Gent Kong Christian Belehningsretten over Hertugdømmet Holsteen[40]).

— (24 Aug.). Gustav Wasa udnævnes i Vadstena til Sverriges Rigsforstander.

— Lybekkerne understøtte de Svenske.

— (Nov.). En pavelig Nuntius, Johannes Franciscus de Potentia, kommer til Kjøbenhavn for at foretage Undersøgelser angaaende de to Bispoppers Henrettelse i det stokholmske Blodbad.

— (8 Dec.). Enkedronning Christine, Christian II.'s Moder, døer i Odense.

1522 (6 Jan.). Christian II.'s anden Lovsamling, den saa kaldte verdslige Lov, udkommer.

— (24 Jan.). Diderik Slaghoek, nylig ophøiet til Erkebiskop af Lund, bliver som Ophavsmand til det stokholmske Blodbad hængt og brændt paa Gammeltorv i Kjøbenhavn.

— (Aug.). En lybsk Flaade angriber Bornholm, indtager Hammershuus, og anretter store Ødelæggelser.

— (13 Aug.). Forliig i Bordesholm-Kloster imellem Kong Christian og hans Farbroder, Hertug Frederik, hvorved Kongen frasiger sig Belehningsretten over Holsteen.

---

[40]) Ved Overdragelsen af denne Ret, som Bispoppen af Lybek forhen havde udøvet, kom Kongen i fiendtligt Forhold til sin Farbroder, Hertug Frederik.

1522. (24 Aug.). Helsingør plyndres og opbrændes af Lybekkerne.

— (Aug.). Kongen iler tilbage til Sielland, hvor Kjøbenhavn trues med et Angreb af Lybekkerne; 10,000 Borgere og Bønder samles i Hast til Hovedstadens Forsvar, og den lybske Flaade maa drage bort.

— Herman Tast, Præst i Husum, begynder at prædike den lutherske Lære i Hertugdømmerne.

— (21 Dec.). De jydske Bisper og nogle verdslige Rigsraader indgaae i Viborg en Forening om at tilbyde Hertug Frederik Kronen, og affatte et Klageskrift imod Christian II.

1523 (20 Jan.). De sammensvorne jydske Herrer udfærdige i Viborg et Brev, hvori de opsige Kong Christian Huldskab og Troskab.

— (29 Jan.). Mogens Munk, Landsdommer i Jylland, overbringer i Husum Hertug Frederik de jydske Rigsraaders Tilbud om Kronen, som han modtager.

— (5 Febr.). Hertug Frederik slutter Forbund med Lybekkerne imod Kong Christian.

— (26 Marts). Frederik I. hyldes som Danmarks Konge paa Viborg-Landsting, og udsteder en Haandfæstning.

— (13 Apr.). Christian II. afseiler fra Kjøbenhavn med sin Dronning, deres tre Børn og en Deel af sine troe Tilhængere[41]), og begiver sig til Nederlandene.

— (23 Mai). Den største Deel af Roeskilde afbrænder.

---

[41]) Kongen overgav før sin Afreise Henrik Gøie Befalingen over Kjøbenhavn og Malmø.

1523 (6 Jun.). Den svenske Rigsforstander Gustav Wasa udnævnes paa en Rigsdag i Strengnæs til Sverriges Konge.

— (10 Jun.). Frederik I. begynder at beleire Kiøbenhavn, som fra Søsiden indsluttes af en lybsk Flaade.

— (21 Jun.). De danske Høvedsmænd i Stokholm nødes til at capitulere.

— (23 Dec.). Et Forliig sluttes i Roeskilde, ifølge hvilket Henrik Giøe skulde overgive Kiøbenhavn og Malmø 6 Jan. næste Aar.

1524 (Jun.). Søren Norby, som forsvarede Gulland for Christian II., beleires paa Slottet Visborg af de Svenske, og giver sig under Kong Frederiks Beskyttelse.

— (28 Jun.). Paa en Herredag i Kiøbenhavn tager Rigsraadet den Bestemmelse, at Enhver, som udbredede Luthers Lære, skulde straffes med Fængsel.

— (7 Aug.). Frederik I. krones i Kiøbenhavn af den svenske Erkebiskop Gustav Trolle.

— (Aug.). Det norske Rigsraad opsiger i Bergen Christian II. Huldskab og Troskab, og antager Frederik I. til Konge.

— (Aug.). Den ældste danske Oversættelse af det Nye Testament af Hans Mikkelsen[42]) udkommer paa Kong Christian II.'s Foranstaltning, trykt i Leipzig[43]).

---

[42]) Hans Mikkelsen havde været Borgermester i Malmø, og var fulgt med Christian II. i hans Landflygtighed.

[43]) Bogen udkom i Antwerpen, og indførtes i Danmark ved hollandske Kjøbmænd.

1524 (1 Sept.). Ved en Sammenkomst imellem Kongerne **Frederik I.** og **Gustav Wasa** i **Malmø** sluttes Forliig imellem Danmark og Sverrige (den malmøske Reces).

— (24 Nov.). **Frederik I.** undertegner i Ribe en Haandfæstning for Norge.

1525 (Apr.). **Søren Norby** gjør fra Gulland et Indfald i Skaane, og faaer stort Tilløb af Almuen.

— (7 Apr.). Søren Norbys Tilhængere blive slagne ved **Lund** af Frederik I.'s Feltherre **Johan Ranzau** og Rigsmarsken **Tyge Krabbe**.

— (29 Apr.). Den skaanske Almue tilføies atter et stort Nederlag af den kongelige Hær ved **Brunketofte-Lund** i Nærheden af Landskrone.

— (Jun.). Frederik I.'s Gesandter slutte i Lybek en Overeenskomst med Keiserens og andre tydske Fyrsters Gesandter om at vælge Christian II.'s Søn Hans til Konge efter Kong Frederiks Død, paa den Betingelse, at han ikke træder i sin Faders Fodspor.

— (Jul.). **Landskrone** maa overgive sig; **Søren Norby** aflægger Troskabseed til Kong Frederik, og overgiver ham Gulland, imod at forlehnes med Sølvitsborg i Bleking.

— (13 Aug.). Frederik I.'s Gemalinde, Dronning **Sophia**, krones i Kiøbenhavn.

— Frederik I.'s ældste Søn, Prinds **Christian**, holder i Lauenburg Bryllup med den sachsen-lauenburgske Prindsesse **Dorothea**.

— **Hans Tausen** prædiker med stort Bifald den lutherske Lære i Johanniterklostrets Kirke i **Viborg**.

1526 (19 Jan.). Christian II.'s Dronning, Elisabeth, døer i Svynarde i Nærheden af Gent.

— (Aug.). Søren Norby vækker atter Uroligheder, bliver slaaet tilsøes, og flygter til Rusland.

— Kiøbenhavn bliver stærkere befæstet, og faaer, saavelsom Malmø, 4 Borgermestere og 12 Raadmænd.

— Bornholm overlades Lybekkerne paa 50 Aar for den Hjelp, de havde ydet Kong Frederik.

— (Oct.). Frederik I. udsteder et Beskjermelsesbrev for Hans Tausen, og udnævner ham til sin Capellan.

1527. I Malmø forkyndes den lutherske Lære af Claus Mortensen Tøndebinder.

— (Aug.). Paa en Herredag i Odense udvirker Kongen, at den lutherske Lære bliver lige berettiget med den catholske; at Biskopperne herefter skulde søge Stadfæstelse paa deres Embede hos Kongen, og ikke i Rom; og at det tillades Geistlige at gifte sig.

1528 (21 Aug.). Paa et Møde i Lødese imellem Kong Frederiks Gesandter og Kong Gustav sluttes et Forbund imellem begge Konger om gjensidig Understøttelse, i Tilfælde af et Angreb af Kong Christian II.

1529. I Malmø bliver den lutherske Lære almindelig antagen, og en evangelisk Skole oprettet[44]).

— Kongen kalder Hans Tausen fra Viborg til Sognepræst ved St. Nicolai Kirke i Kiøbenhavn.

— En ny dansk Oversættelse af det Nye Testament af Christiern Pedersen udkommer i Antwerpen.

---

[44]) Malmø var den første Stad i Danmark, hvor den evangeliske Kirkeforfatning indførtes, og Viborg den anden.

1530 (9 ell. 10 Jul.). Paa en Herredag i Kiøbenhavn overleverer Hans Tausen Kongen den evangeliske Troesbekjendelse, affattet i 43 Artikler.

— (27 Dec.). Billedstorm i Frue-Kirke i Kiøbenhavn af en Flok fanatiske Borgere, med Borgermesteren Ambrosius Bogbinder i Spidsen.

1531 (26 Oct.). Kong Christian II. drager med en Flaade fra Nederlandene.

— (5 Nov.). Kong Christians Ankomst til Hesnæs i Norge.

— (29 Nov.). Paa en Forsamling i Oslo opsiger det norske Rigsraad, i en Skrivelse til det danske, Kong Frederik I. Huldskab og Troskab, og hylder Kong Christian II.

1532 (2 Mai). Kong Frederik sender en Flaade til Norge under Anførsel af Biskoppen af Odense, Knud Gyldenstierne, som var givet uindskrænket Fuldmagt.

— (12 Mai). Kong Christian indleder Underhandlinger med Knud Gyldenstierne.

— (1 Jul.). Knud Gyldenstierne og de andre danske Befalingsmænd udstede paa Aggershuus et Leidebrev for Kong Christian II. og hans Følge.

— (9 Jul.). Christian II. afseiler fra Oslo. En Tractat sluttes i Kiøbenhavn imellem Frederik I. og Hollænderne, som love ikke at understøtte Kong Christian.

— (24 Jul.). Christian II. ankommer paa Kiøbenhavns Rhed.

— (30 Jul.). Kong Christian føres, imod den givne Leide, som Fange til Sønderborg-Slot.

— (Aug.). Christian II.'s Søn, Prinds Hans, døer i Regensburg.

1532 (Nov.). Paa en Forsamling i Trondhjem opsige de norske Stænder atter Christian II. Hulskab og Troskab, og hylde Kong Frederik, samt forpligte sig til herefter ikke at vælge nogen anden Konge end den, der blev valgt i Danmark.

1533 (10 Apr., Skiærtorsdag). Kong Frederik I. døer paa Gottorp.

— (8 Jun.). Kong Frederiks ældste Søn, Prinds Christian, hyldes i Kiel som Hertug af Slesvig og Holsteen, og stadfæster Hertugdømmernes Privilegier.

— (3 Jul.). Paa en Herredag i Kiøbenhavn i Anledning af det nye Kongevalg[45]) gjøres væsentlige Indskrænkninger i den Lutheranerne ved Odense-Recessen 1527 tilstaaede Samvittighedsfrihed.

— (14 Jul.). Rigsraadet fælder Dom over Hans Tausen, hvorved han forbydes at opholde sig i Siællands og Skaanes Stifter.

— (Aug.). Hans Tausen faaer Tilladelse af Bisp Joachim Rønnow til at vende tilbage og prædike i Kjøbenhavn.

— (Sept.). En ny Tractat sluttes med Hollænderne i Gent, hvorved der tilstaaes dem fri Fart i Sundet paa 30 Aar.

— Strid med Lybek, formedelst den med Hollænderne afsluttede Tractat; den lybske Borgermester Jørgen Wullenweber slutter en hemmelig Forbindelse med

---

45) Herredagen var aabnet 24 Jun. Da der var Uenighed om Kongevalget, i det de verdslige Rigsraader vilde have Hertug Christian, men Bispperne hans 12aarige Halvbroder Hans, til Konge, udsattes det til samme Tid næste Aar.

Borgermesterne i Kjøbenhavn og Malmø, Ambrosius Bogbinder og Jørgen Mynter.

1533 (5 Dec.). En Unionstractat sluttes imellem Danmark og Hertugdømmerne paa en Landdag i Rendsborg [46]).

1534 (2 Febr.). Et Forbund sluttes imellem Danmark og Sverrige i Stokholm, i Anledning af den forestaaende Krig med Lybek.

— (Mai). Grevefeiden begynder: Lybekkerne gjøre Indfald i Holsteen, under Anførsel af Grev Christoffer af Oldenborg.

— (27 Mai). Borgermesteren i Malmø, Jørgen Mynter, overrumpler i Spidsen for Stadens Borgere Malmø-Slot, og nedbryder det.

— (Jun.). Hertug Christian og hans Feltherre Johan Rantzau uddrive Lybekkerne af Holsteen.

— (21 Jun.). Hertug Christian erobrer Travemünde. Grev Christoffer af Oldenborg ankommer med en lybsk Flaade i Øresund.

— (Natt. t. 23 Jun.). Grev Christoffer lander i Siælland ved Stovshoved.

— Grev Christoffer besætter Roeskilde og Kiøge, og lader sig hylde paa den fangne Konge Christian II.'s Vegne.

— (1 Jul.). Hertug Christians ældste Søn Frederik (Kong Frederik II.) fødes i Haderslev.

— (4 Jul.). Den jydske Adel vælger Hertug

---

46) Unionen var allerede bleven sluttet 1 Juli paa Herredagen i Kjøbenhavn imellem det danske Rigsraad og Hertug Christians Gesandter, men blev nu stadfæstet af Hertugen og de slesvig-holsteenske Stænder.

Christian til Konge paa en Forsamling i Rye, i Nærheden af Skanderborg.

1534 (9 Jul.). Den fyenske Adel vælger Hertug Christian til Konge paa en Forsamling i Hellesø-Kirke ved Odense.

— (13 Jul.). Kiøbenhavn overgiver sig til Grev Christoffer.

— (16 Jul.). Grev Christoffer holder sit Indtog i Kiøbenhavn.

— (25 Jul.). Kiøbenhavns Slot overgiver sig til Grev Christoffer.

— Grev Christoffer modtager paa Ringsted-Ting Hylding i Kong Christian II.'s Navn.

— (10 Aug.). Grev Christoffer hyldes af Skaaningerne paa Libbers-Høi udenfor Lund.

— (18 Aug.). Kong **Christian III.** hyldes af de jydske Stænder ved Horsens.

— Fyen kommer i Grev Christoffers Magt, og Borgere og Bønder reise sig imod Adelen.

— Grev Christoffer sender Skipper **Clement** til Jylland, hvor han besætter **Aalborg**, og bringer Almuen i Vendsyssel i Oprør.

— (16 Oct.). Skipper **Clement** slaaer med 6000 Bønder Adelen ved **Aalborg**.

— (18 Nov.). Kong Christian slutter i Stockelstrup Fred med **Lybek** for Hertugdømmernes Vedkommende.

— (18 Dec.). **Aalborg** bliver tagen med Storm af de kongelige Tropper, og Skipper **Clement** fangen.

— Kong Christian faaer Hjelp af sin Svoger, Kong Gustav af Sverrige, som sender en Hær ind i Skaane.

1534 (Dec.). Sammenkomst imellem Kong Christian og Grev Christoffer i Kolding, hvor der forgieves underhandles om Forliig.

1535 (13 Jan.). Grev Christoffers Hær bliver slaaet af de kongelige danske og svenske Tropper ved Helsingborg; den lybske Borgermester Marcus Meier bliver fangen.

— (11 Marts). Marcus Meier bemægtiger sig Varberg-Slot under sit Fangenskab sammesteds.

— (13 Mai). Adelen i det søndenfieldske Norge antager Christian III. til Konge paa en Forsamling i Oslo.

— Grev Christoffer maa dele Anførselen med Hertug Albert af Meklenborg, som Lybekkerne havde udnævnt til Anfører.

— (9 Jun.). Søslag under Bornholm imellem den lybske Flaade og den danske under Anførsel af Peder Skram.

— (11 Jun.). Lybekkerne blive slagne ved Øxnebjerg, i Nærheden af Assens, af Kongens Feltherre Johan Ranzau; Erkebiskop Gustav Trolle bliver dødeligt saaret.

— Fyen overgiver sig til Kong Christian, som lader sig hylde i Odense af Almuen.

— Peder Skram erobrer 10 lybske Orlogsskibe, indtager Tranekjær og Korsør, og lægger sig med Flaaden for Kiøbenhavn.

— (24 Jul.). Kong Christian III. begynder Kiøbenhavns Beleiring.

— Kong Christian sender en Afdeling af Hæren til Skaane for at beleire Malmø og Landskrone, andre imod Kallundborg og flere Stæder paa Øerne.

— (18 Aug.). Kong Christian hyldes i Skaane paa Libbers-Høi.

1535 (Sept.). Kong Christian besøger sin Svoger, Kong Gustav, i Stokholm.
— (29 Sept.). Varberg-By maa overgive sig.
— (9 Oct.). Landskrone overgiver sig.
— (Nov.). Lybekkerne bringe Kjøbenhavn Undsætning.
1536 (3 Jan.). Erkebiskoppen af Trondhjem, Oluf Engelbrechtsen, lader Christian III.'s Gesandt, Vincents Lunge, dræbe.
— (9 Jan.). Kallundborg overgiver sig til Rigshofmesteren Mogens Giøe.
— (11 Jan.). Slottet Krogen ved Helsingør overgiver sig.
— (14 Febr.). Fredslutning med Lybek i Hamborg: Lybekkerne skulde fremdeles beholde Bornholm i 50 Aar.
— Keiser Carl V. søger at sætte Christian II.'s Svigersøn, Pfalzgrev Frederik, paa den danske Throne, og store Udrustninger gjøres i dette Øiemed.
— Christian III. lader gjøre et Indfald i Øst-Friesland, for at forhindre Pfalzgrevens forehavende Tog imod Danmark.
— (2 Apr.). Malmø overgiver sig til Kong Christian.
— (11 Apr.). Christian III. holder sit Indtog i Malmø.
— (Jun.). Marcus Meier maa overgive Varberg-Slot, bliver anden Gang fangen, og henrettet.
— (29 Jul.). Hertug Albert og Grev Christoffer nødes til at overgive Kiøbenhavn, efter et Aars Beleiring.
— (6 Aug.). Kong Christian og Dronning Dorothea holde deres Indtog i Kiøbenhavn.
— (12 Aug.). Christian III. gjør en hemmelig Aftale med de verdslige Rigsraader om at ophæve den

biskoppelige Magt og gjøre den lutherske Lære til den herskende i Riget. Befalinger udstedes om at fængsle Biskopperne, og de tre i Kjøbenhavn tilstedeværende Bisper[47]) sættes i Forvaring paa Slottet.

1536 (5 Oct.). Kong Christian tiltræder det schmalkaldiske Forbund.

— (30 Oct.). Paa en Rigsdag i Kjøbenhavn indfører Kongen den lutherske Reformation i Danmark, udsteder en Haandfæstning[48]), og faaer sin toaarige Søn Frederik erklæret for Thronfølger.

— De fangne Biskopper, med Undtagelse af Joachim Rønnow, faae deres Frihed, imod at de forpligte sig til ikke at modarbeide Kirkeforbedringen.

— (30 Nov.). Et nyt Forbund sluttes med Sverrige i Kjøbenhavn.

1537 (9 Apr.). Kong Christian sender en Flaade til Norge.

— (10 Apr.). Christian III. indkalder den wittenbergske Theolog, Dr. Johan Bugenhagen, til Danmark for at ordne Kirkevæsenet.

— Den trondhjemske Erkebiskop Oluf Engelbrechtsen flygter til Nederlandene; det Nordenfjeldske underkaster sig, og Reformationen indføres i Norge.

— (5 Jul.). Johan Bugenhagen ankommer til Kjøbenhavn.

— Kjøbenhavns Universitet faaer, ved Bugenhagens Hielp, en ny og forbedret Indretning.

47) Erkebiskop Torbern Bilde af Lund og Biskopperne af Roeskilde og Ribe, Joachim Rønnow og Oluf Munk.

48) I denne Haandfæstning indeholdtes den mærkelige Bestemmelse: at Norge ikke længer skulde være et selvstændigt Rige, men herefter bestyres som en Provinds af Danmark.

1537 (12 Aug.). Kong Christian III. og Dronning Dorothea krones i Frue-Kirke i Kiøbenhavn af Bugenhagen.

— (2 Sept.). Bugenhagen indvier i Frue-Kirke i Kiøbenhavn de 7 luthersfe Superintendenter, som vare udnævnte i Stedet for de catholske Bisfopper. Det nye Kirkeritual, eller Kirkeordinantsen, underskrives af Kongen.

— (13 Dec.). Kirkeordinantsen udkommer paa Latin.

1538. Kong Christian reiser tilligemed Dronning Dorothea til Brunsvig.

— (9 Apr.). Kong Christian slutter i Brunsvig et nyt Forbund med de protestantiske Fyrster og Stæder til Religionens Beskyttelse.

— (26 Apr.). Christian III. hyldes i Hamborg, paa sin Tilbagereise fra Brunsvig.

1539 (10 Jun.). Paa en Herredag i Odense underskrives den nye Universitets-Fundats af Kongen og Rigsraadet.

— (14 Jun.). Paa samme Herredag faaer Kirkeordinantsen Lovskraft, og udgives paa Dansk.

1540 (Aug.). National-Synode ell. Forsamling af alle Rigets Superintendenter i Kiøbenhavn.

1541 (15 Sept.). Ved en Sammenkomst imellem begge Nordens Konger i Brømsebro sluttes en nøie Forbindelse imellem Danmark og Sverrig paa 50 Aar.

— (29 Nov.). Med Frankrig sluttes et Forbund i Fontainebleau.

— Hans Tausen bliver Bisfop (Superintendent) i Ribe.

1542 (9 Marts). Kirkeordinantsen indføres i Hertugdømmerne paa en Landdag i Rendsborg.

— (4 Mai). Paa en kirkelig Forsamling i Ribe, hvor

Kongen selv er tilstede, udstedes de under Navnet „de 26 Ribe-Artikler“ bekjendte Kirkelove[49]).

1542 (5 Jun.). Prinds Frederik hyldes som Thronfølger paa Viborg-Ting.

— Prinds Frederik hyldes i Odense og Ringsted.

— (12 Aug.). Prinds Frederik hyldes paa Libbershøi ved Lund.

— Kong Christian sender Hielpetropper til Frankrige og Sverrige ifølge Forbundstractaterne.

1543 (4 Sept.). Forliig i Kiel med de pommerske Hertuger Barnim og Philip, angaaende det roeskildske Stifts Besiddelser paa Rygen.

— (10 og 11 Dec.). Religionsdisputats i Kjøbenhavn imellem de protestantiske Theologer og de roeskildske Kanniker.

1544 (1 Mai). Den sidste catholske Biskop af Roeskilde, Joachim Rønnow, døer i Fængsel paa Kiøbenhavns Slot.

— (23 Mai). Ved et Forliig i Speier endes Stridighederne med Keiser Carl V.

— (9 Aug.). Kong Christian III. deler Hertugdømmerne med sine Halvbrødre Hans og Adolf, paa en Landdag i Rendsborg.

1546 (14 Juli). Christian III. slutter i Sønderborg Forliig med den fangne Konge Christian II., som frasiger sig alle Fordringer paa sine forrige Riger, og faaer et mildere Fangenskab.

— (Oct.). Synode i Antvorskov-Kloster.

1548. Prinds Frederik hyldes som Thronfølger i Oslo.

---

[49]) De bleve føiede som et Anhang til den nye Udgave af Ordinantsen, der udkom s. A. Dagen førend Forsamlingen aabnedes (Sønd. 30 Apr.) var Tausen bleven indviet til Bisкop, i Kongens og samtlige Superintendenters Nærværelse, af Bugenhagen.

1548. Oprør paa Island: Bispen af Holum, Jon Aresen, søger med Magt at hindre Reformationens Indførelse.
— (5 Oct.). Keiser Carl V. forlehner i Brüssel Kong Christian III. og hans Brødre, Hertugerne Hans og Adolf, med Holsteen.
1550. Christian II. føres af 4 Rigsraader fra Sønderborg til Kallundborg [50].
— Christian III. lader den første fuldstændige danske Bibeloversættelse udgive.
— (7 Nov.). Bisp Jon Aresen af Holum bliver henrettet tilligemed sine to Sønner.
1551 (Apr.). En Flaade sendes til Island for at tilveiebringe Rolighed.
— (Jun.). Islænderne hylde Kong Christian; Reformationen bliver almindelig indført paa Øen.
— (19 Nov.). Frants Wormordsen, den første evangeliske Superintendent i Lund, døer.
1553. Danmark hjemsøges af Pest, som især grasserer stærkt i Kiøbenhavn.
1554. Prinds Frederik tager sit Ophold i Malmø.
— Bispesædet i Børglum forflyttes til Aalborg.
1555 (Mai). Synode i Kiøbenhavn.
1558 (13 Dec.). Den koldingske Reces underskrives af Kongen.
1559 (1 Jan.). Kong Christian III. døer paa Koldinghuus.
— (7 Jan.). Den udvalgte Konge Frederik II. ankommer til Kolding fra Malmø.
— (25 Jan.). Den afsatte Konge Christian II. døer paa Kallundborg-Slot.

---

[50]) Kallundborg-Lehn var ved Forliget i Sønderborg 1546 anviist ham til Underholdning.

1559 (28 Apr.). Ved en Sammenkomst i Nortorf sluttes en Forening imellem Kong Frederik II. og hans Farbrødre, Hertugerne Hans og Adolf, om et fælles Tog mod Ditmarsken.

— (18 Mai). De tre Fyrster tilsende fra Hohenwestedt Ditmarskerne et Feidebrev.

— (22 Mai). Den forenede Hær, over 20,000 Mand stærk, under Anførsel af Johan Rantzau, rykker ind i Ditmarsken.

— (3 Jun.). Meldorp erobres.

— (13 Jun.). 3 blodige Træfninger ved Heide, hvori 3000 Ditmarskere omkomme; Hertug Adolf bliver haardt saaret; Heide opbrændes.

— (15 Jun.). Ditmarskerne underkaste sig.

— (16 Jun.). Kongen forlader Leiren, og tiltræder sin Tilbagereise.

— (20 Jun.). Ditmarskerne hylde med Knæfald deres nye Landsherrer.

— (28 Jun.). Kong Frederik II. kommer tilbage til Kjøbenhavn.

— Ditmarsken deles imellem de tre Seierherrer.

— (12 Aug.). Kong Frederik underskriver sin Haandfæstning.

— (20 Aug.). Kong Frederik II. krones i Frue-Kirke i Kiøbenhavn af Biskoppen i Lund, Nicolaus Palladius.

— (Sept.). Frederik II. kjøber Stifterne Øsel og Curland af deres Biskop Johan af Münchhausen.

1560 (3 Jan.). Dr. Peder Palladius, Siællands første evangeliske Biskop, døer.

— Kong Frederik overlader sin Broder Magnus Stifterne Øsel og Curland, imod at han affstaaer fra al Fordring paa Andeel i Hertugdømmerne.

1560 (1 Jul.). Ved et Mageskifte med Ridder Herluf Trolle tilbytter Kongen sig for Skovkloster dennes Gaard Hillerødsholm [51]).

1561 (12 Oct.). Frederik II. bivaaner sin yngste Søster Dorotheas Bryllup med Hertug Vilhelm af Brunsvig-Lüneburg i Celle.

— (11 Nov.). Hans Tausen, Bisкop i Ribe, døer.

1562. Frederik II. besøger Kredsdagen i Lüneburg.

— (7 Aug.). En Tractat sluttes med den russiske Storfyrste Ivan Wasiljewitsch II. i Moskau, ved et Gesandtskab med Rigshofmesteren Eiler Hardenberg i Spidsen.

1563 (Febr.). Nogle svenske Gesandter blive paa Gjennemreisen til Tydskland anholdte i Kjøbenhavn.

— Krig udbryder med Sverrige (den nordiske Syvaarskrig).

— Lybek slutter Forbund med Danmark.

— (1 Jun.). En dansk Eskadre, under Anførsel af Admiral Jakob Brokkenhuus, bliver under Bornholm overvunden af en overlegen svensk Flaade.

— (21 Juli). Frederik II. udsteder en Krigserklæring mod Sverrige.

— (4 Aug.). Kongen gjør fra Helsingborg et Indfald i Sverrige med en stor Hær, anført af Grev Günther af Schwarzburg.

— (4 Sept.). Elfsborg erobres.

— (2 Oct.—7 Nov.). Den svenske Konge Erik XIV. beleirer Halmstad.

---

[51]) Frederik II. begyndte strax at ombygge Hillerødsholm til et kongeligt Slot Frederiksborg, hvilket Christian IV. paa ny ombyggede. (Jvf. A. 1602.)

1563 (9 Nov.). Kong Frederik slaaer de Svenske ved Markerød.

1564 (27 Jan.). Kong Frederik overlader sin Broder Hans en Trediedeel af den kongelige Andeel af Hertugdømmerne.

— (30 Mai). Søslag under Øland: den danske Flaade under Anførsel af Rigsadmiralen Herluf Trolle seirer; det svenske Admiralskib Mageløs springer i Luften.

— (14 Jul.). Den danske Hær gjør atter under Greven af Schwarzburgs Anførsel et Indfald i Sverrige fra Skaane.

— (4 Sept.). De Svenske storme og opbrænde Rønneby i Bleking, og anrette et stort Blodbad paa Indbyggerne.

— (25 Oct.). Kong Frederik og hans Farbrødre, Hertugerne Hans og Adolf, hyldes af Hertugdømmernes Stænder i Flensborg.

1565 (23 Mai). Herluf Trolle og hans Frue Birgitte Giøe stifte en Skole paa deres Gaard Herlufsholm (Skovkloster).

— De Svenske indtage Varberg.

— (1 Jun.). Herluf Trolle gaaer tilseils med den danske Flaade.

— (4 Jun.). Søslag under Pommerns Kyster; Herluf Trolle bliver saaret.

— (25 Jun.). Rigsadmiralen Herluf Trolle døer i Kjøbenhavn.

— (7 Jul.). I et Søslag under Bornholm bliver den danske Admiral Otto Rud fangen af de Svenske.

— (20 Oct.). Den danske Overfeltherre Daniel Rantzau vinder med 4000 Danske Seier over 25000 Svenske, paa Falkenberg-Hede ved Svarteraa i Halland.

1565 (12 Oct.). Den berømte Feltherre Johan Rantzau døer.

1566. Bahus beleires forgjeves af de Svenske.

— (29 Jul). Søslag under Gulland.

— Den danske Flaade ødelægges kort efter Slaget af en stærk Storm; 7000 Mennesker omkomme.

1567 (Jan.). Forhandlinger imellem Kong Frederik og Hertugerne af Slesvig og Holsteen paa en Herredag i Odense angaaende Forlehningen med Slesvig.

— De Svenske beleire Fæstningen Aggershuus.

— De Svenske ødelægge den gamle Stad Hammer i Hedemarken.

— Peder Oxe bliver Rigshofmester.

— (10 Nov.). En dansk Hær under Anførsel af Daniel Rantzau og Frants Brokkenhuus trænger igjennem Vester-Huulveien ind i Øst-Gothland.

1568 (24 Jan.). Den danske Hær trækker sig tilbage igjennem Øster-Huulveien.

— (14 Febr.). Daniel Rantzau naaer med Hæren den danske Grændse.

— (13 Mai). Den danske Enkedronning Sophie, Frederik I.'s Gemalinde, døer i Kiel.

— (18 Nov.). Fredsslutning med Sverrige i Roeskilde.

1569. Den nye svenske Konge Johan III. vægrer sig ved at ratificere Freden, og Krigen fornyes.

— (25 Jul.). Kong Frederik II. stifter Communitetet til 100 trængende Studenters Underholdning.

— (20 Sept.). Frederik II. udsteder 25 Troesartikler, som alle Fremmede, der vilde nedsætte sig i Rigerne, maatte antage.

1569 (6 Nov.). Rigsmarsken Frants Brokkenhuus bliver skudt under Beleiringen af Varberg.

— (11 Nov.). Daniel Ranzau bliver skudt for Varberg.

— Kong Frederik II. tilbageerobrer Varberg.

1570 (1 Jul.). En Congres aabnes af flere Magter i Stettin for at mægle Fred.

— (4 Nov.). Keiser Maximilian II. giver paa en Rigsdag i Speier Kong Frederik og Hertugerne Hans d. Ældre og Adolf Exspectance paa Forlehningen med Grevskaberne Oldenborg og Delmenhorst.

— (5 Dec.). Kongens Cantsler, Johan Friis til Hesselager, døer i Kiøge.

— (13 Dec.). Den nordiske Syvaarskrig endes ved Freden i Stettin: den danske Konge afstaaer fra al Fordring paa Sverrige, den svenske Konge fra sine Fordringer paa Norge, Skaane, Halland, Bleking og Gulland; og Sverrige skal udbetale 150,000 Rdl. i Krigsomkostninger.

1571 (7 Oct.). Enkedronningen Dorothea, Kong Frederiks Moder, døer paa Sønderborg-Slot.

— (Nov.). Frederik II. forlover sig med Prindsesse Sophia af Meklenborg under et Besøg, som hun med sine Forældre aflagde i Danmark.

1572 (4 Jul.). Den kongelige Brud ankommer til Kjøbenhavn.

— (20 Jul.). Kong Frederik II. holder Bryllup med Prindsesse Sophia paa Kiøbenhavns Slot.

— (21 Jul.). Dronning Sophia krones i Frue-Kirke i Kiøbenhavn.

1574 (Mai). Frederik II. begynder at opbygge Fæstningen Kronborg.

1575 (24 Oct.). **Rigshofmesteren Peder Oxe** døer paa Frederiksborg.

1576 (6 Apr.). Den theologiske Professor **Niels Hemmingsen** nødes til at udstede en Troesbekjendelse, hvori han tilbagekalder sin Lære om Nadveren.

— (23 Mai). Frederik II. forlehner den berømte Astronom **Tyge Brahe** med Øen **Hveen** paa Livstid.

— (Aug.). **Tyge Brahe** begynder at opføre Slottet **Uranienborg** paa Hveen.

— (21 Nov.). Frederik II. udsteder en Reces paa Herredagen i Kallundborg.

1577 (12 Apr.). Kong Frederiks ældste Søn **Christian** (Kong **Christian** IV.) fødes paa Frederiksborg.

1578 (9 Mai). Et Gesandtskab, med Rigsraad **Jakob Ulfeldt** i Spidsen, afsendes til Rusland.

1579 (25 Marts). Striden imellem Kongen og Hertugerne af Slesvig og Holsteen, angaaende Forlehningen med Slesvig, afgjøres ved et Forliig i Odense.

— **Niels Hemmingsen** afsættes fra sit Lærerembede ved Kiøbenhavns Universitet.

1580 (24 Apr.). Kong Frederiks treaarige Søn, Prinds **Christian**, antages som Thronfølger paa en Herredag i Odense.

— (1 Mai). Hertugerne af Slesvig og Holsteen, **Hans d. Ældre, Adolf** og **Hans d. Yngre**, holde Indtog i Odense, ledsagede af Kongen, og med stort Følge.

— (3 Mai). Forlehningen med Hertugdømmet **Slesvig** og **Femern** foregaaer med stor Høitidelighed i **Odense**.

1580 (24 Jul.). Frederik II. udstæder paa Antvorskov et strengt Forbud imod Indførelsen af den tydske Concordieformel.

— (2 Oct.). Hertug Hans d. Ældre døer barnløs i Haderslev.

1581 (5 Apr.). Frederik II. giver Kiøbenhavn en ny Stadsret.

— (19 Sept.). Ved et Forliig i Flensborg deles Hertug Hans d. Ældres Besiddelser imellem Kong Frederik II. og Hertug Adolf.

1582 (25 Jan.). Prinds Christian antages som Thronfølger i Oslo.

— (23 Apr.). Ved et Forliig i Flensborg overlader Kong Frederik sin Broder, Hertug Hans d. Yngre, Æquivalent for den ham tilkommende Deel af Arven efter Hertug Hans d. Ældre.

— (31 Aug.). Kong Frederik og Hertug Adolf modtage ved deres Gesandter i Augsburg Forlehning for Holsteen af Keiser Rudolf II.

— (14 Nov.). En ny Forlehning med Slesvig efter Arvedelingen finder Sted paa Koldinghuus.

1584 (12 Jun.). Prinds Christian hyldes som Thronfølger i Viborg.

— (27 Jun.). Prinds Christian hyldes i Odense.

— (10 Jul.). Prinds Christian hyldes i Ringsted.

— (20 Jul.). Prinds Christian hyldes i Lund.

1585. Kronborg Slots Bygning fuldendes.

1586 (30 Mai). Sorø Kloster forandres til en kongelig Skole.

— (1 Oct.). Hertug Adolf af Slesvig og Holsteen døer paa Gottorp.

1587 (15 Jun.). Hertug Frederik II. af Holsteen-Gottorp [52]) døer.

1588 (14 Febr.). Kong Frederik II. bivaaner sin Broder Hertug Hans d. Yngres Bryllup paa Sønderborg.

— (4 Apr., Skjærtorsd.). Kong Frederik II. døer paa Antvorskov.

— (27 Apr.). Til at forestaae Regjeringen i den udvalgte Konge Christian IV.'s Mindreaarighed udnævner Rigsraadet i en Forsamling paa Antvorskov 4 af dets Medlemmer: den kongelige Cantsler Niels Kaas, Rigsadmiralen Peder Munk, Jørgen Rosenkrants og Christoffer Walkendorf.

— (17 Sept.). Hertugdømmernes Stænder vælge Kong Christian IV. og den afdøde holsteen-gottorpske Hertugs Broder Philip til Hertuger paa en Landdag i Kiel.

1589 (4 Jun.). En ny Forlehning med Hertugdømmet Slesvig og Femern, paa Grund af Thronstiftet, finder Sted paa Kjøbenhavns Slot.

— (24 Nov.). Den skotske Konge Jakob VI. holder Bryllup med Kong Christians ældre Søster Anna paa Aggershuus.

1590 (21 Jan.). Kong Jakob kommer med sin unge Dronning fra Norge til Helsingør.

— (21 Febr.). Efter en Maaneds Ophold paa Kronborg begiver det skotske Kongepar sig til Kjøbenhavn.

— (Marts). Kong Jakob besøger Tyge Brahe paa Uranienborg.

---

52) Hertug Adolfs ældste Søn og Efterfølger.

1590 (19 Apr., Paaskedag). Kong Christians ældste Søster Elisabeth bliver formælet med Hertug Henrik Julius af Brunsvig-Wolfenbüttel paa Kronborg, og Brylluppet bivaanes af den danske og den skotske Konge.

— (21 Apr.). Kong Jakob vender med sin Dronning tilbage til Skotland.

— (20 Mai). Hertugdømmernes Stænder hylde Kong Christian og Hertug Philip af Holsteen-Gottorp paa en Landdag i Flensborg.

— (18 Oct.). Hertug Philip af Holsteen-Gottorp døer.

1591 (8 Jun.). Kong Christian hyldes af Norges Stænder paa Aggershuus.

1592 (Mai). Johan Adolf, Erkebiskop af Bremen og Biskop af Lybek, en Broder til de to første holsteen-gottorpske Hertuger, vælges til Hertug og hyldes af Hertugdømmernes Stænder paa en Landdag i Flensborg.

1593. Kong Christian overtager selv Regjeringen i Hertugdømmerne.

1594 (29 Jun.). Kongens Cantsler, Niels Kaas, døer.

1596 (9 Apr., Langfred.). Regjeringsraad Jørgen Rosenkrants døer [53]).

— (7 Jun.). Christoffer Walkendorf bestikkes af Kongen til Rigshofmester.

— (10 Jun.). Rigsraadet udfyldes med 8 nye Medlemmer.

— (7 Aug.). Kong Christian IV. underskriver sin Haandfæstning.

---

[53]) Han var den eneste af de 4 oprindelige Regjeringsraader, der endnu var i Embedet.

1596 (29 Aug.). Kong Christian IV. krones i Vor Frue-Kirke i Kiøbenhavn af Sjællands Biskop, Peder Winstrup.
— (30 Aug.). Kongens Søster Augusta formæles paa Kiøbenhavns Slot med Hertug Johan Adolf af Holsteen-Gottorp.
— Tyge Brahe falder i Unaade.
1597 (Jun.). Tyge Brahe forlader Danmark, og begiver sig til Rostock.
— (27 Nov.). Kong Christian IV. holder Bryllup med den brandenburgske Prindsesse Anna Catharine paa Haderslev-Slot.
1598 (11 Jun.). Dronning Anna Catharine krones i Vor Frue-Kirke i Kiøbenhavn.
1599 (1 Jan.). Den lærde Henrik Ranzau, Statholder i Hertugdømmerne, døer.
— (Apr.–Jul.). Kong Christian seiler med en Flaade langs Norges Kyster omkring Nordcap, forbi Vardøhuus.
— Pest i Kiøbenhavn.
1600 (23 Mai). Niels Hemmingsen døer i Roeskilde, 87 Aar gammel.
1601 (17 Jan.). Rigshofmesteren Christoffer Walkendorf døer.
— (14 Oct.). Tyge Brahe døer i Prag.
— Pest i Kiøbenhavn.
1602. Christian IV. begynder at opføre Frederiksborg-Slots prægtige Hovedbygning.
— (1 Aug.). Kongens yngste Broder Hans fralsiger sig al Fordring paa Andeel i Hertugdømmerne, og afseiler til Rusland[54]).

[54]) Prinds Hans, forlovet med en russisk Prindsesse, døde 28 Oct. s. A. før Brylluppet af en hidsig Feber i Moskau.

1603 (10 Apr.). Christian IV.s Søn Christian (den udvalgte Prinds Christian V.) fødes paa Kiøbenhavns Slot[55]).
— (30 Octb.). Kong Christian IV. og hans Svoger, Hertug Johan Adolf af Holsteen-Gottorp, hyldes i Hamborg[56]).
1604 (Jul.). Paa en Herredag i Bergen fremkommer Kongen med en ny Lov for Norge.
— Christian IV. bygger Slottet Rosenborg udenfor Kjøbenhavn, samt Tøihuset.
1605 (Mai). Christian IV. udsender 3 Skibe under Anførsel af Godske Lindenov for at opsøge Grønland.
1606 (Mai). Godske Lindenov sendes atter med 5 Skibe til Grønland.
— (Jul.). Christian IV. besøger sin Svoger, Kong Jakob I. i England.
— Viborg afbrænder.
1607. Den norske Kirkeordinants udkommer.
— En tredie Grønlandsreise under Holsteneren Carsten Richardsen, som dog ikke naaer Landet for Iis.
1608 (9 Jan.). Arvesuccession efter Førstefødselsretten indføres i den gottorpske Deel af Hertugdømmerne.
— (25 Mai). Kong Christians ældste Søn Christian vælges i Kjøbenhavn af Stænderne til Thronfølger.
— (16 Dec.). Den danske Historieskriver, Rigscantsleren Arild Hvitfeldt, døer paa Herlufsholm.
1609 (18 Marts). Christian IV.s Søn Frederik (Kong Frederik III.) fødes paa Haderslev Slot.

---

55) I Anledning af Prindsens Fødsel kaldte Kongen den Grændsefæstning, han nylig havde anlagt i Bleking, Christianopel.

56) Christian IV. er den sidste danske Konge, der er bleven hyldet i Hamborg.

1610 (14 Martii). Prinds Christian hyldes som Eftersølger i Kjøbenhavn.

— (15 Apr.). Prinds Christian hyldes i Lund.

— (29 Apr.). Prinds Christian hyldes i Odense.

— (11 Mai). Prinds Christian hyldes i Viborg.

— (15 Jul.). Prinds Christian hyldes i Oslo.

1611 (4 Apr.). Kong Christian IV. sender den svenske Konge Carl IX. et Feidebrev; Calmarkrigen begynder.

— (1 Mai). Kong Christian rykker med en Hær ind i Sverrige, og beleirer Calmar.

— (27 Mai). Kong Christian indtager Staden Calmar med Storm.

— (21 Jun.). Kong Carl kommer Calmar Slot til Undsætning, og opslaaer sin Leir ved Risby.

— (17 Jul.). Kong Carl gjør et Hovedangreb paa den danske Leir, men bliver slaaet.

— (3 Aug.). Calmar Slot erobres.

— (8 Aug.). Borgholm paa Øland erobres.

— (12 Aug.). Kong Carl sender Kong Christian et Udfordringsbrev fra sin Leir ved Risby.

— (12 Dec.). Den danske Admiral Jørgen Daa erobrer 7 svenske Skibe ved Elfsborg.

1612 (29 Martii). Dronning Anna Cathrine døer paa Kjøbenhavns Slot.

— (5 Mai). Christian IV. begynder Elfsborgs Beleiring.

— (24 Mai). Elfsborg indtages.

— (26 Aug.). Et Corps af Skotter, der vare hvervede for Sverrige, under Anførsel af Oberst Georg Sinklar, bliver nedsablet af de norske Bønder i Guldbrandsdalen.

1612 (29 Nov.). Fredsunderhandlinger begynde imellem 4 danske og 4 svenske Commissarier i Knærød paa Grændsen af Rigerne under engelsk Megling.

1613 (26 Jan.). Den i Knærød afsluttede Fred stadfæstes af Kongen og Rigsraadet paa Kiøbenhavns Slot: Sverrige udbetaler Danmark en Million Rigsdaler for Tilbagegivelsen af de erobrede Fæstninger.

1614 (3 Jul.). Christian IV. reiser anden Gang til England.

— Christian IV. anlægger Christianstad i Skaane ved Helgeaa.

1615 (23 Aug.). Christian IV. tager Christine Munk, en Datter af Ludvig Munk og Ellen Marsvin, til Ægte paa Lundegaard i Skaane.

1616 (13 Febr.). Saxos Oversætter, Anders Sørensen Vedel, døer i Ribe.

— (17 Marts). Kongen bevilger Oprettelsen af et ostindisk Compagnie.

— (31 Marts). Hertug Johan Adolf af Holsteen-Gottorp døer, og efterfølges af sin Søn Frederik III.

— (29 Jul.). Kongens Cantsler, Christian Friis til Borreby, døer paa et Skib ved Oslo.

— (2 Dec.). Kong Christian IV. forlehner paa Koldinghuus med stor Høitidelighed Hertug Frederik III. med Slesvig, og slaaer 12 Adelsmænd til Riddere af Sværdet, eller den væbnede Arm.

1617. Christian IV. begynder at anlægge Christianshavn paa Amager.

— (31 Oct.). Jubelfest for Reformationen.

1618 (29 Nov.). En Flaade under Anførsel af Ove Giedde afseiler til Ostindien.

1619 (25 Febr.—2 Marts). Sammenkomst imellem Kongerne Christian IV. og Gustav Adolf i Halmstad.

— (16 Mai, Pintsedag). Jens Munk sendes med to Skibe paa en Opdagelsesreise Nord om America.

— Pest i Kiøbenhavn og Siælland.

1620 (8 Mai). Christian IV. begynder at befæste den ny anlagte Stad Glückstadt i Holsteen.

— (19 Nov.). Ove Giedde slutter en Handelstractat med Naiken i Tanjour, hvorved Danmark kommer i Besiddelse af Trankebar[57]).

1621 (28 Febr.—6 Marts). Christian IV. har en Sammenkomst med den fordrevne Konge af Bøhmen, Kurfyrst Frederik V. af Pfalz, og flere protestantiske Fyrster, i Segeberg.

— Frederiksstad anlægges i det Eiderstedske af hollandske Arminianere.

— Christian IV. udgiver Rigens Ret og Dele.

1622. Christian IV. begynder at bygge Børsen i Kjøbenhavn.

— (9 Oct.). Hertug Hans d. Yngre af Slesvig-Holsteen-Sønderborg døer.

1623 (9 Mai). Christian IV. slutter den udvidede Union med Hertugen af Holsteen-Gottorp i Rendsborg[57 b]).

— (Jun.). Kongens anden Søn Frederik bliver Biskop af Verden.

— Christian IV. stifter Regentsen (Collegium regium) i Kiøbenhavn.

57) Trankebar, med flere danske Besiddelser i Ostindien, solgtes til England 1847.

57 b) Om den ældre Union imellem Kongeriget og Hertugdømmerne, sluttet 1533, see ovenf.

1623 (Nov.). Kongsbergs Sølvgruber opdages.
— Christian IV. udgiver Birkeretten.
— (30 Nov.). Christian IV. stifter et adeligt Academie i Sorø.
1624 (28 Febr.). Kongen udsteder en skarp Forordning imod Jesuiterne.
— (20 Mai–28 Jun.). Grændsemøde imellem danske og svenske Befuldmægtigede ved Knærød.
— Christian IV. anlægger Christiania, i Stedet for det s. A. afbrændte Oslo.
— (24 Dec.). Postvæsenet i Danmark oprettes.
1625 (25 Marts). Paa en Fyrsteforsamling i Lauenborg, som Christian IV. bivaaner, vælges han til Kredsoberst i den nedersachsiske Kreds.
— (9 Mai). Christian IV. afreiser fra Frederiksborg til Holsteen, efter at have beskikket den udvalgte Prinds Christian (V.) til Regent under sin Fraværelse i Tydskland.
— (Jun.). Christian IV. begynder at operere imod den keiserlige Feltherre Tilly.
— (20 Jul.). Kongen bliver haardt saaret ved et Fald med Hesten fra Hamelns Wold.
— (9 Dec.). Et Forbund sluttes med Nederlandene i Haag.
1626 (17 Aug.). Christian IV. taber et Slag mod Tilly ved Lutter am Barenberg i Hertugd. Brunsvig.
1627 (Jan.). Kong Christian gjør en kort Reise til Danmark, efter meer end 1½ Aars Fraværelse.
— (Marts). Kongen vender tilbage til sit Hovedqvarteer i Stade.

1627 (Sept.). De keiserlige Hære under Anførsel af Tilly og Wallenstein indtage Hertugdømmerne og Jylland.
— Hertug Frederik III. af Holsteen-Gottorp forlader Kongens Partie.
— Christian IV. begiver sig ved Fiendens Fremtrængen over til Fyen, og tager sit Qvarteer i Dalumkloster.
1628. De Keiserlige holde fremdeles Halvøen besat.
— (Marts). Christian IV. fordriver Fienden fra Femern.
— De holsteenske Fæstninger Glückstadt og Krempe giøre Fienden tapper Modstand.
— (Aug.). Christian IV. gjør et Tog til Pommern, og bemægtiger sig Øen Usedom, samt Fæstningerne Wolgast og Penemünde.
— (4 Nov.). Krempe nødes til at overgive sig til de Keiserlige.
1629. (6 Jan.). Fredsunderhandlinger begynde i Lybek.
— (23 Febr.). Sammenkomst imellem Kongerne Christian IV. og Gustav Adolf paa Rigernes Grændse ved Ulfsbek.
— (12 Mai). Fredsslutning i Lybek imellem Christian IV. og Keiser Ferdinand II.
— (28 Mai). Christian IV. modtager Fredstractaten, med de keiserlige Commissariers Wallensteins og Tillys Stadfæstelse. Fiendtlighederne ophøre.
— De keiserlige Tropper rømme Jylland, Slesvig og Holsteen.
— Kongens Ægtefælle, Christine Munk, falder i Unaade, forlader (d. 15 Oct.) Frederiksborg, for at reise til sin Moders Gaard Ballye, og forvises (i Apr. 1630) til Boller i Jylland.
1630 (29 Marts). Christian IV. stifter Frederiksborg lærde Skole.

1630 (Apr.). Stridigheder udbryde med Hamborg, i Anledning af Toldpaalæg ved Glückstadt, og Elbens Spærring.

— (Aug.). Hamborgerne blokere Glückstadt.

— (4–7 Sept.). Christian IV. jager den hamborgske Flaade tilbage paa Elben.

1631 (4 Oct.). Enkedronning Sophia, Kongens Moder, døer paa sit Enkesæde, Nykjøbing-Slot paa Falster.

1632. Christian IV. anlægger den lille Fæstning Christianspriis i Slesvig ved Kielerfjord.

1633 (2 Jul.). Hertug Johan Christian af Sønderborg og hans Brødre belehnes i Kjøbenhavn. Kongen slaaer 12 Riddere af Elephanten.

— (11 Aug.). Kongens tredie Søn, Prinds Ulrik, bliver dræbt af en Snigmorder i Schlesien i Nærheden af Schweidnitz.

1634 (Jun.). Christian IV. gjør Forsøg paa at afskaffe Vornedskabet, men finder Modstand hos Adelen.

— (Sept.). Prinds Frederik bliver Erkebiskop af Bremen.

— (5 Oct.). Den udvalgte Prinds Christian holder med stor Pragt Bryllup med den sachsiske Prindsesse Magdalene Sibylla paa Kjøbenhavns Slot. Kongen slaaer 12 Riddere af Elephanten[58]).

— (11 Oct.). Den Nordstrand ødelægges ved en Vandflod; over 6000 Mennesker omkomme.

1636 (9 Oct.). Kongens Datter af Ægteskabet med Christine Munk, Eleonore Christine, holder Bryllup med Ridder Corfits Ulfeldt paa Kjøbenhavns Slot.

1637. Christian IV. begynder at bygge Trinitatis Kirke og Runde-Taarn i Kjøbenhavn.

58) Bryllupsfesterne endte først 17 Oct.

1639 (6 Apr.). En Forbundstractat sluttes med England i Glückstadt.

— (1 Oct.). Kongens Cantsler, Christian Friis til Kragerup, døer.

1640 (Nov.). Kong. Christian og Hertug Frederik af Holsteen-Gattorp arve det holsteenske Herskab Pinneberg ved den sidste schauenburgske Greve Otto V.'s Død.

1641. Christian IV. anlægger Christiansand i Norge.

1643 (27 Febr.). Christian IV. udgiver den nye Reces.

— (25 Mai). Forliig med Hamborg, som udsteder en skriftlig Afbigt, og betaler 280,000 Rigsdaler.

— Kong Christian udnævner sin Svigersøn, Corfits Ulfeldt, til Rigshofmester.

— (18 Oct.). Frederik, Erkebiskop af Bremen, holder Bryllup med den brunsvig-lüneburgske Prindsesse Sophie Amalie i Glückstadt.

— (Dec.). Den svenske General Torstenson gjør et uventet Indfald i Holsteen, og besætter begge Hertugdømmerne, med Undtagelse af Glückstadt og Krempe.

1644 (Jan.). De svenske Hære besætte Jylland.

— (16 Jan.). Et Manifest udstedes i Stokholm, hvori Grunden til Overfaldet angives.

— De Svenske gjøre et Indfald i Skaane, men drives tilbage.

— Statholderen i Norge, Hannibal Sehested, gjør fra Norge et Indfald i Sverrige (Hannibals-Feiden).

— (16 Mai). Christian IV. seirer over en hollandsk Kjøbmandsflaade, som skulde komme de Svenske til Hjelp, i Listerdyb ved Øen Sylt.

— (29 Jun.). De Svenske erobre Femern.

1644 (1 Jul.). Slag paa Colbergheide ved Femern imellem den danske og den svenske Flaade; Christian IV., som selv fører Befalingen over en Eskadre, saares i sit Ansigt og høire Øie.

— Den svenske Flaade løber ind i Kielerbugten; Admiralen Peder Galt faaer Ordre til at indespærre den.

— (Natt. t. 1 Aug.). Den svenske Flaade sekler ud af Kielerbugten.

— (Aug.). Den keiserlige General Gallas rykker ind i Holsteen imod de Svenske.

— (Aug.). En hollandsk Flaade løber igjennem Sundet, og forener sig med den svenske.

— (31 Aug.). Admiral Galt bliver henrettet paa Slotspladsen i Kjøbenhavn.

— (13 Oct.). Den forenede svenske og hollandske Flaade seirér under Lolland over den danske under Anførsel af Admiral Pros Mund, som falder i Slaget.

1645 (8 Febr.). 4 danske Commissarer, hvoriblandt Rigshofmesteren Corf. Ulfeldt og Kongens Cantsler Christian Thomesen Sehested, og 4 svenske, med Rigscantsleren Axel Oxenstjerne i Spidsen, komme sammen paa Grændsen af Rigerne for at underhandle om Fred.

— Den svenske Feltherre Helmuth Wrangel beleirer Rendsborg forgjeves.

— (13 Aug.). Fredsslutning med Sverrige i Brømsebro ved fransk Mægling: Danmark afstaaer Herjedalen, Jemteland, Gulland og Øsel, samt Halland paa 30 Aar. Tractat med Nederlandene i Christianopel.

1646 (15 Apr.). Christian IV.'s Sønnesøn Christian (Kong Christian V.) fødes i Flensborg.

1647 (2 Jun.). Kongens ældste Søn, den udvalgte Prinds Christian (V.) døer paa Slottet Körbitz paa en Reise til Carlsbad.

— (28 Jun.). Christian IV. udnævner sin anden Søn Frederik til Statholder i den kongelige Deel af Hertugdømmerne.

— (7 Jul.). En stor Deel af Roeskilde afbrænder.

— (28 Nov.). Christian IV. sammenkalder Stænderne til et Møde i Kjøbenhavn, d. 17 Apr. næste Aar, for at vælge Prinds Frederik til Thronfølger.

1648 (21 Febr.). Kong Christian reiser syg fra Frederiksborg til Rosenborg.

— (28 Febr.). Christian IV. døer paa Rosenborg.

— (17 Apr.). Stænderne samles i Kjøbenhavn for at foretage Kongevalg.

— (7 Mai). Den afdøde Konges Søn Frederik, hidtil Erkebiskop af Bremen, vælges til Konge.

— (6 Jul.). Kong Frederik III. hyldes af alle Stænder i Kjøbenhavn, og underskriver Haandfæstningen.

— (24 Aug.). Kong Frederik III. hyldes i Christiania.

— (23 Nov.). Kong Frederik III. krones i Frue-Kirke i Kjøbenhavn af Sjællands Biskop, Jesper Brochman.

— (24 Nov.). Dronning Sophie Amalie krones i Frue-Kirke.

1649 (Febr.). Rigshofmesteren Corfits Ulfeldt reiser som overordentlig Gesandt til Nederlandene.

— (9 Oct.). Corf. Ulfeldt slutter en Alliancetractat og den saa kaldte Redemtionstractat[59]) med Republiken i Haag.

---

59) Den kaldtes saaledes, fordi Hollænderne forpligtede sig til aarlig at betale en vis Pengesum i Stedet for Told i Øresund af hvert enkelt Skib.

1650 (12 Jun.). Kongens ældste Søn **Christian** vælges af Stænderne til Thronfølger i **Kiøbenhavn.**

— (24 Jul.). Arvesuccession efter Førstefødsels-retten indføres i den kongelige Deel af Hertug-dømmerne.

— Frederik III. begynder at anlægge den befæstede Stad **Frederiksodde** (Fredericia) i Jylland.

— (29 Dec.). Geheimeraad **Walter** 60) beretter **Kongen**, at et Fruentimmer, **Dina Vinhofvers**, beskyldte Corf. Ulfeldt for at ville forgive **Kongen.**

1651 (3 Jan.). **Dina** bliver forhørt paa Slottet i **Kiø-benhavn**, og gientager Beskyldningen.

— (11 Jul). **Dina** bliver henrettet paa Slotspladsen i **Kiøbenhavn.**

— (14 Jul.). **Ulfeldt** forlader hemmeligt **Kiøbenhavn** med sin Frue og sine ældste Børn, og begiver sig til Amsterdam.

— (17 Aug.). Frederik III. indstævner Ulfeldt til at møde paa næste Herredag for Rigsraadet.

— (Sept.). Ulfeldt kommer fra Holland til Stokholm, hvor han bliver vel modtaget af Dronning **Christine.**

1653 (8 Febr.). En ny Alliancetractat sluttes med Neder-landene i **Kiøbenhavn.**

— (18 Aug.). Frederik III. lægger Beslag paa Ulfeldts Eiendomme i Danmark.

— (26 Sept.). Den saa kaldte Rescissionstractat sluttes med **Nederlandene** i **Kiøbenhavn**, hvorved Redemtionstractaten af 1649 ophæves.

1654. (Jun.). Rigsdag i **Odense.**

---

60) Geheimeraad og Oberst **Jørgen Walter** havde som Commandant i Rendsborg tappert forsvaret denne Fæstning mod de Svenske 1645.

1654 Pest i Kiøbenhavn, Helsingør og paa flere Steder.
— (24 Oct.). Den nye svenske Konge **Carl X. Gustav** ægter den holsteen-gottorpske Hertugs Datter **Hedvig Eleonore**.
1655 (6 Aug.). Prinds **Christian** hyldes som Thronfølger i Kiøbenhavn.
— (10 Sept.). Prinds Christian hyldes i Odense.
— (20 Sept.). Prinds Christian hyldes i Viborg.
1656. En hollandsk Ambassade ankommer til Kiøbenhavn.
— (21 Jul.). Prinds Christian hyldes i Norge.
— (16 Aug.). En ny Forbundstractat (ligue van guarantie) sluttes med Nederlandene i Kiøbenhavn.
1657 (Febr.–Marts). Paa en Rigsdag i **Odense** besluttes Krig med Sverrig.
— (1 Jun.). **Frederik III.** erklærer Sverrige Krig.
— (Jun.). En dansk Hær under Anførsel af Rigsmarsken **Anders Bilde** rykker ind i Hertugdømmet Bremen[61]).
— (9 Jul.). Bremervörde erobres.
— (Jul.). Den svenske Konge **Carl Gustav** bryder op fra Polen, og rykker ind i Holsteen.
— (Jul.). Kong Frederik afseiler med Flaaden til Danzig, men paa Efterretningen om den svenske Konges Marsch mod Holsteen vender han tilbage.
— **Carl Gustav** afbrænder Itzeho ved Bombardement, og besætter Holsteen og Slesvig.
— (5 Aug.). Kongerne Christian IV.'s og Frederik III.'s Cantsler, **Christian Thomesen Sehested** døer.
— (12 Aug.). **Corfits Ulfeldt** udsteder i Langenwedel i Holsteen en Opfordring til Landsdommerne og Landcommissairerne i Jylland om Frafald fra den danske Konge.

[61]) Bremen tilhørte Sverrige siden den westphalske Fred 1648.

1657. De Danske kampe heldigt i Skaane under Anførsel af Kongens Halvbroder, Ulrik Christian Gyldenløve, og i Norge under General Iver Krabbe.

— (12 og 13 Sept.). Søslag imellem den danske og svenske Flaade under Møen.

— (28 Sept.). Frederik III. begiver sig til Armeen i Skaane.

— (24 Oct.). Frederiksodde erobres af den svenske Admiral Carl Gustav Wrangel med Storm; Rigsmarsken Anders Bilde bliver dødeligt saaret.

1658 (30 Jan.). Kong Carl Gustav gaaer med sin Hær fra Heils i Nord-Slesvig over det tilfrosne Lille-Belt til Fyen.

— (31 Jan.). De Svenske besætte Fyen, og Carl Gustav drager ind i Odense.

— (5 Febr.). Carl Gustav gaaer med Hæren fra Svendborg over Isen til Taasinge og Langeland.

— (6 Febr.). Den svenske Hær marscherer fra Langeland 3 Miil over Isen til Lolland.

— (7 Febr.). Nakskov overgiver sig til de Svenske.

— (8 Febr.). Carl Gustav gaaer fra Lolland over til Falster.

— (12 Febr.). Den svenske Konge gaaer med Hæren fra Falster over til Vordingborg. Rigshofmesteren Joachim Gersdorf og Rigsraad Christen Skeel ankomme som Fredscommissarer sammesteds.

— Carl Gustav rykker frem med sin Hær, og nærmer sig Kiøbenhavn.

— (18 Febr.). Foreløbige Fredsbetingelser fastsættes ved en Sammenkomst imellem de to danske Commissarer og de svenske, Corf. Ulfeldt og Steen Bielke, i Landsbyen Høie-Tostrup.

1658 (26 Febr.). Fredsslutning i Roeskilde: Danmark afstaaer til Sverrige Skaane, Halland, Bleking, Bahus, Trondhjems Stift og Bornholm.

— (3-5 Marts). Kong Carl Gustav opholder sig som Gjæst hos Kong Frederik III. paa Frederiksborg.

— (5 Marts). Carl Gustav begiver sig over Helsingør til Skaane for at tage sine nye Provindser i Besiddelse.

— (2 Mai). Hertug Frederik III. af Holsteen-Gottorp faaer for sig og sine mandlige Efterkommere Souverainitet over den hertugelige Deel af Slesvig ved et Forliig i Kjøbenhavn.

— (8 Aug.). Kong Carl Gustav lander uformodentlig i Korsør. Den svenske Flaade kaster Anker ved Dragør. Kong Frederik affender Rigsraaderne Christen Skeel og Mogens Høeg til den svenske Konge.

— (9 Aug.). Kiøbenhavns Borgerskab, Geistligheden og Universitetets Professorer ere forsamlede hos Kongen paa Slottet. Carl Gustav ankommer til Ringsted.

— (10 Aug.). De danske Gesandter have Audients hos den svenske Konge paa Ringsted-Kloster. Frederik III. skienker Kiøbenhavns Indvaanere Adels-Privilegier.

— (11 Aug.). Gesandterne komme tilbage til Kiøbenhavn. Carl Gustav begynder Kjøbenhavns Beleiring.

— (13 Aug.). De Beleirede gjøre det første Udfald.

— (23 Aug.). Stort og heldigt Udfald af de Beleirede under Anførsel af Christian Ulrik Gyldenløve.

— (6 Sept.). Kronborg overgives til Admiral Wrangel af Commandanten, Oberst Paul Beenfeldt.

— (Sept.). Brandenburgske, keiserlige og polske Hielpetropper rykke ind i Holsteen.

1658 (30 Sept.). Kurfyrst Frederik Vilhelm af Brandenburg (kaldet „den store Kurfyrste") kommer til Husum.
— (8 Oct.). Carl Gustav besætter Amager.
— (10 Oct.). De Beleirede gjøre et Udfald paa Amager, hvori Kong Frederik selv deeltager; de Svenske forlade Øen efter at have udplyndret den og afbrændt alle Landsbyer.
— (22 Oct.). En hollandsk Flaade under Anførsel af Admiral Opdam kommer til Øresund.
— (29 Oct.). Den hollandske Flaade løber ind i Sundet, og baner sig, efter en haard Træfning med den svenske Flaade, Vei til Kiøbenhavn, som den forsyner med Folk og Levnetsmidler.
— (Natt. t. 30 Oct.). De Svenske bryde op med Leiren under Kiøbenhavns Volde, og trække sig tilbage i nogen Afstand fra Staden.
— (4 Dec.). De Allierede besætte Als.
— (8 Dec.). Den svenske Commandant paa Bornholm, Oberst Johan Printsenskjold, bliver dræbt i Rønne.
— (9 Dec.). Bornholmerne, under Anførsel af Jens Kofod og Præsten Poul Ancher, afkaste det svenske Herredømme, og nøde den svenske Garnison paa Hammershuus til at capitulere.
— (11 Dec.). De Svenske maae overgive Trondhjem og forlade Stiftet. Generallieutenant Ulrik Christian Gyldenløve, Kongens Halvbroder, døer i Kiøbenhavn i sit 29de Aar.
— (25 Dec.). Koldinghuus overrumples og stormes af Polakkerne under Anførsel af Woiwoden Czarniezki.
— (29 Dec). Bornholmerne overgive deres Ø til Kong Frederik III.

1659 (Natt. t. 11 Febr. Kl. 1–5). Carl Gustavs mislykkede Storm paa Kiøbenhavn.

— De Svenske erobre Langeland.

— (28 Apr.). Carl Gustav besætter Falster og Lolland.

— (14 Mai). De Svenske stikke Frederiksodde i Brand[62]), og drage over til Fyen.

— (29 Mai). Møen erobres af de Svenske efter en tapper Modstand.

— (15 Jul.). Nakskov nødes, efter 10 Ugers Beleiring og et tappert Forsvar, til at capitulere.

— (29 Jul.). Den danske Ingenieur Ole Steenvinkel bliver ifølge svensk Krigsretsdom henrettet udenfor Helsingør[63]).

— (10 Aug.). Hertug Frederik III. af Holsteen-Gottorp døer, og efterfølges af sin Søn Christian Albrecht.

— (14 Nov.). De forenede danske og fremmede[64]) Tropper, under Anførsel af Feltmarschallerne Hans Schack og Eberstein, seire over de Svenske ved Nyborg.

— (15 Nov.). De Svenske maae overgive Nyborg: 3000 Ryttere blive Krigsfanger.

— (22 Dec.). Den svenske Konge lader nogle Borgere i Malmø henrette[65]).

1660 (14 Jan.). De Svenske begynde at beleire Halden (Frederikshald).

— (Natt. t. 13 Febr.). Den svenske Konge Carl X. Gustav døer i Gothenborg.

---

62) Skandsen blev 16 Mai indtagen af de Allierede (Brandenburgere og Polakker) under Anførsel af Kurfyrsten af Brandenburg.

63) Steenvinkel havde tilligemed Richard Hutchinson, en engelsk Oberst, Henrik Gerner, Præst i Birkerød, Hans Rostgaard, Ridefoged i Kronborg-Amt, o. Fl. lagt en Plan til Kronborgs Tilbageerobring.

64) Hollændere, Østerrigere, Brandenburgere og Polakker.

65) De havde været Medvidere i et den 27 Dec. f. A. mislykket Anslag at bringe Malmø tilbage til Danmark.

1660 (23 Febr.). De Svenske ophæve Beleiringen for Frederikshald.

— (27 Mai). Fredsslutning med Sverrige i Kiøbenhavn: Danmark faaer Trondhjems Stift og Bornholm tilbage (det sidste mod Vederlag).

— (Jul.). Corf. Ulfeldt flygter med sin Gemalinde fra Malmø[66]) til Kiøbenhavn, hvorfra de føres til Bornholm, og sættes i Fængsel paa Hammershuus.

— (8 Sept.). Deputerede af Adelen, Geistligheden og Borgerstanden komme sammen i Kiøbenhavn.

— (10 Sept.). Rigsdagen i Kiøbenhavn aabnes paa Slottet.

— (8 Oct.). Geistligheden og Borgerstanden beslutte, efter Siællands Biskop Hans Svanes og Borgermesteren i Kiøbenhavn Hans Nansens Forslag, at overdrage Kongen Arverettighed til Rigerne.

— (13 Oct.). Alle tre Stænder overdrage Kong Frederik III. Arveregiering baade paa Mands- og Qvindesiden.

— (14 Oct.). En Comitee af 20, af Kongen valgte Medlemmer af Stænderne beslutter, at Haandfæstningen skal casseres, og det skal overlades Kongen at give Riget en ny Grundlov.

— (16 Oct.). Den kongelige Haandfæstning casseres.

— (18 Oct.). Kong Frederik III. hyldes af Stænderne som Arvekonge paa Slotspladsen i Kjøbenhavn.

— (4 Nov.). Provisional-Ordonance angaaende et Geheime-Statsraads og kongelige Regjeringscollegiers Oprettelse.

[66]) Han havde her været fangslet som mistænkt for Deeltagelse i den malmøske Sammensværgelse.

1660 (14 Nov.). Ny Arvehylding i Kiøbenhavn af Repræsentanter for Bondestanden og Andre, som ikke 18 Oct. havde aflagt Hyldingseden.

1661 (10 Jan.). En Act udstedes i Kiøbenhavn, angaaende Overdragelsen af arvelig Souverainitet til Kongen.

— (19 Apr.). Den sidste Rigshofmester, daværende Rigsdrost, Joachim Gersdorf, døer.

— (24 Jun.). Kong Frederik III. skjenker Kjøbenhavn nye Privilegier.

— (5 Aug.). Kronprinds Christian modtager paa sin Faders Vegne Arvehylding af Norges Undersaatter i Christiania.

1663. Kjøbenhavn udvides ved flere nye Gaders Anlæggelse.

— (24 Jul.). Corfits Ulfeldt dømmes af Høiesteret som Landsforræder til at miste Ære, Liv og Gods.

— (8 Nov.). Grev Christian Rantzau, Overstatholder og Præsident i Stats-Collegiet, døer i Kiøbenhavn.

— (13 Nov.). Corf. Ulfeldt henrettes in effigie paa Slotspladsen i Kiøbenhavn.

1664 (20 Febr.). Corf. Ulfeldt døer i en Baad paa Rhinen ved Neuburg.

1665. Sorø-Academie ophæves.

— (14 Nov.). Frederik III. undertegner Kongeloven[67]).

1666. Danmark slutter Forbund med Nederlandene imod England.

1667 (Jun.). Frederik III. arver, tilligemed Hertug Christian Albrecht af Holsteen-Gottorp, Grevskaberne Oldenborg og Delmenhorst ved den sidste oldenborgske Greve Anton Günthers Død.

[67]) Den blev først bekjendtgjort ved Trykken af Kong Frederik IV. 1709.

1667 (25 Jun.). Kronprinds Christian holder Bryllup med Prindsesse Charlotte Amalie af Hessen-Cassel paa Nykjøbing-Slot.

— (21 Jul.). Danmark deeltager i Fredsslutningen i Breda imellem England og Nederlandene.

— (12 Oct.). Forliig imellem Kong Frederik og Hertug Christian Albrecht i Glückstadt.

1668 (26 Jul.). Erkebiskop Hans Svane døer.

1670 (9 Febr.). Kong Frederik III. døer paa Kjøbenhavns Slot; hans Søn, Kong **Christian** V., bestiger Thronen.

1671 (25 Mai). Kong Christian V. stifter en ny Adel af Grever og Baroner. Den første Rangforordning udgives.

— (7 Jun.). Kong Christian V. salves i Frederiksborg-Slotskirke af Siællands Biskop, Hans Wandal.

— (11 Oct.). Kronprinds Frederik (Kong Frederik IV.) fødes paa Kjøbenhavns Slot.

— (12 Oct.). Christian V. udnævner de første 19 Riddere af Danebrog.

1672 (3 Apr.). Christian V. lægger Grundstenen til Gyldenløves Palais (Charlottenborg) paa Kongens Nytorv i Kiøbenhavn.

— (12 Sept.). En Defensiv-Alliance sluttes med Brandenburg, Brunsvig og Hessen-Cassel i Brunsvig.

1673 (26 Nov.). Kongen ophøier sin Geheime-Kammersecretair, Geheimeraad Peter Griffenfeldt (Schumacher), til Rigscantsler, Greve og Ridder af Elephanten.

1675 (26 Jun.). Hertug Christian Albrecht af Holsteen-Gottorp bliver tagen til Fange under et Besøg hos sin Svoger, Kong Christian, i Rendsborg.

1675 (30 Jun.). Hertug Christian Albrecht nødes til at overlade Kongen sine Fæstninger og sin Hær under den forestaaende Krig med Sverrig.

— (10 Jul.). Forliig i Rendsborg, hvorved Hertugen af Holsteen-Gottorp afstaaer Souverainiteten over Slesvig.

— (13 Aug.). En forenet dansk og hollandsk Flaade løber ud i Østersøen under Anførsel af General-Admiral Cort Adeler.

— (2 Sept.). Kong Christian V. slutter i Mölln Forbund med Kurfyrst Frederik Vilhelm af Brandenburg imod Sverrige; den skaaanske Krig begynder.

— (Sept.). Kong Christian beleirer Wismar.

— (5 Nov.). General-Admiral Cort Adeler døer i Kiøbenhavn.

— (13 Dec.). Wismar indtages med Storm.

1676 (28 Febr.). Krigserklæring udstedes imod Sverrige.

— (11 Marts). Storcantsleren, Grev Griffenfeldt falder i Unaade og fængsles.

— (1 Mai). Den danske Admiral Niels Juel erobrer Visbys Castel, og besætter Gulland.

— (25-26 Mai). Søslag imellem Bornholm og Rygen imellem den forenede danske og hollandske Flaade, under Niels Juels Anførsel, og den svenske.

— (26 Mai). Griffenfeldt dømmes til at miste Liv, Ære og Gods.

— (1 Jun.). Den forenede Flaade under Admiralerne Cornelius Tromp[68]) og Niels Juel seirer over den svenske under Øland.

[68]) Tromp var nylig ankommen til Kjøbenhavn med en hollandsk Hjelpeflaade og udnævnt til General-Admiral over den danske Flaade.

1676 (6 Jun.). Griffenfeldt benaades paa Retterstedet med Fængsel paa Livstid.

— (26 Jun.). Den norske Statholder, Greve Ulrik Frederik Gyldenløve, Kongens Halvbroder, erobrer Venersborg.

— (4 Jul.). Helsingborg erobres af de Danske.

— (11 Jul.). Landskrone-By erobres.

— (3 Aug.). Landskrone-Slot erobres.

— (15 Aug.). Christianstad erobres.

— (17 Aug.). En Afdeling af den danske Hær bliver slaaet af de Svenske ved Halmstad.

— (18 Aug.). Den franske Konge Ludvig XIV. erklærer Danmark Krig.

— (Aug.). Christian V. kommer til Enebesiddelse af Oldenborg og Delmenhorst [69]) og hyldes i begge Grevskaber.

— (4 Dec.). Slag ved Lund imellem Kongerne Christian V. og Carl XI.

— (19 Dec.). Christian V. lader den gottorpske Deel af Hertugdømmet Slesvig seqvestrere.

1677 (1 Jun.). Admiral Niels Juel seirer over den svenske Flaade under Møen.

— (1 Jul.). Slag i Kiøgebugt: Niels Juel vinder en stor Seier over den svenske Flaade.

— (14 Jul.). Slag ved Landskrone imellem de Danske, under Kongens egen Anførsel, og de Svenske.

— (23 Jul.). Gyldenløve erobrer Marstrand med Fæstningen Carlsteen.

---

[69]) See ovenfor Aar 1667.

1677 (10 Aug.). Øland besættes af de Danske.
— (28 Aug.). Generalmajor Løvenhjelm slaaer de Svenske ved Uddevalla.
— (Sept.). Christian V. gjør et Tog til Rygen.
1678 (4 Aug.). Christianstad tilbageerobres af de Svenske.
— (12–13 Sept.). Rygen erobres af de Danske og Brandenburgerne.
1679 (20 Jul.). Træfning i Calmarsund imellem den danske og den svenske Flaade.
— (2 Sept.). Fredsslutning i Fontainebleau med Frankrig.
— (26 Sept.). Fredsslutning i Lund med Sverrige, som faaer de erobrede Stæder og Landskaber tilbage.
— (27 Sept.). En Defensiv-Alliance sluttes imellem Danmark og Sverrige i Lund paa 10 Aar.
— (30 Oct.). Forlig i Pinneberg med Hamborg, som forpligter sig til at betale 220,000 Rdl.[70]).
1680 (6 Mai). Christian V.'s Søster Ulrike Eleonore formæles med den svenske Konge Carl XI.[71]).
1683 (23 Jun.). Christian V.'s danske Lov udkommer.
1684 (30 Mai). Christian V. inddrager den gottorpske Deel af Hertugdømmet Slesvig under Kronen[72]).
— Fæstningen Christiansø anlægges.
1685 (20 Febr.). Enkedronning Sophie Amalie døer paa sit Slot Amalienborg i Kjøbenhavn.
— (11 Apr.). De Reformeerte faae fri Religionsøvelse og adskillige Privilegier.

[70]) Hamborgerne havde vægret sig ved at hylde Kongen.
[71]) Forlovelsen havde fundet Sted kort før Krigens Udbrud 7 Jun. 1675. I dette Ægteskab fødtes 17 Jun. 1682 Heltekongen Carl XII.
[72]) Jvf. 19 Dec. 1676.

1685 (16 Mai). Christian V. løslader Eleonore Christine Ulfeldt, Christian IV.'s Datter og Corf. Ulfeldts Enke, af hendes Fængsel i Blaataarn i Kjøbenhavn [73]).

1686. Nye Stridigheder med Hamborg, som indsluttes af en dansk Hær.

— (23 Oct.). Forliig med Hamborg: den pinnebergske Reces af 1679 stadfæstes.

1687. Christian V.'s norske Lov udkommer.

1688 (20 Apr.). Dronning Charlotte Amalie lægger Grundstenen til de Reformeertes Kirke i Kjøbenhavn.

— Christian V.'s Statue til Hest opstilles paa Kongens Nytorv i Kjøbenhavn.

1689 (19 Apr.). Amalienborg i Kjøbenhavn afbrænder ved en i Operahuset opkommen Ild, hvorved mange Mennesker omkomme.

— (20 Jun.). Forliig i Altona med Hertug Christian Albrecht af Holsteen-Gottorp, som faaer sin Deel af Slesvig tilligemed Souverainiteten restitueret.

— (Nov.). Christian V. sender den engelske Konge Vilhelm III. 7,000 Mand Hjelpetropper.

1691 (Marts). En bevæbnet Neutralitets-Tractat sluttes med Sverrige til Handelsfrihedens Overholdelse.

— (26 Sept.). Christian V. stifter et ridderligt Academie i Kiøbenhavn [74]).

1692 (15 Apr.). Ridder-Academiet i Kjøbenhavn indvies.

— (Mai). Christian V. sender Keiser Leopold I. 2500 Mand til Hjelp i Ungarn imod Tyrkerne.

1693 (Jul.). Strid med Hertug Georg Vilhelm af Brunsvig-Celle angaaende Ratzeborgs Befæstning.

---

73) Hun havde været fængslet her i henved 22 Aar (fra 8 Aug. 1663).

74) I Stedet for det 1665 ophævede Sorø-Academie.

1693 (21 Aug.). Ratzeborg bombarderes af de Danske.
— (29 Sept.) Forlig med Hertugen af Brunsvig-Celle.
— (1 Dec.). Elephantordenens og Danebrogordenens Statuter udstedes.
1694 (27 Dec.). Hertug Christian Albrecht af Holsteen-Gottorp døer, og efterfølges af sin Søn, Hertug Frederik IV.
1695 (5 Dec.). Kronprinds Frederik holder Bryllup med den mecklenburgske Prindsesse Louise paa Kjøbenhavns Slot.
1696 (19 Apr.). Christianshavns Kirke (Vor Frelsers Kirke) indvies.
1697 (8 Apr.). General-Admiral-Lieutenant Niels Juel døer i Kjøbenhavn.
— (Jun.). Fjendtligheder med Hertug Frederik IV. af Holsteen-Gottorp, hvis Skandser Kongen lader beskyde og sløife.
1698 (Jan.) De danske Hielpetropper [75]) komme tilbage til Danmark.
— (16 Marts). Eleonore Christine Ulfeldt, Kong Christian IV.'s og Christine Munks Datter, døer i Maribo.
— (Sept.). Den forrige Storcantsler Peter Griffenfeldt løslades af sit Fængsel paa Munkholm ved Trondhjem.
1699 (11 Marts). Peter Griffenfeldt døer i Trondhjem.
— (25 Aug.). Kong Christian V. døer paa Kiøbenhavns Slot; hans Søn, Kong Frederik IV., bestiger Thronen.

---

[75]) See ovenfor Aar 1689.

1699 (25 Sept.). Frederik IV. slutter hemmeligt Forbund med sin Fætter, Kong August II. af Polen, imod Sverrige.

— (11 Nov.). Den russiske Czar Peter d. Store tiltræder Forbundet imellem Danmark og Polen.

— (28 Nov.). Kongelig Forordning angaaende den forbedrede Calenders Indførelse i Danmark og Norge.

— (30 Nov.). Kronprinds Christian (Kong Christian VI.) fødes paa Kiøbenhavns Slot.

1700 (1 Marts). Den forbedrede Calender tager sin Begyndelse, i det den 1ste Marts i Calenderen følger umiddelbart efter 18de Febr.

— (21 Marts). En dansk Hær rykker ind i den gottorpske Deel af Hertugdømmerne under Anførsel af Hertug Ferdinand Vilhelm af Würtemberg.

— (Apr.). De Danske indtage og sløife de holsteen-gottorpske Skandser, og besætte Gottorp.

— (15 Apr.). Kong Frederik IV. og Dronning Louise salves i Frederiksborg-Slotskirke af den sjællandske Biskop Bornemann.

— (26 Apr.). Den danske Hær begynder at beleire Tønningen.

— (2 Jun.). Svenske og lüneburgske Tropper rykke ind i Holsteen imod de Danske; Beleiringen for Tønningen ophæves.

— (7 Jul.). En engelsk og hollandsk Flaade løber ind i Øresund.

— (20 Jul.). Den forenede svenske, engelske og hollandske Flaade begynder Fiendtligheder imod den danske paa Kiøbenhavns Rhed.

1700 (Jul.). De fiendtlige Flaader bombardere i flere Dage Kiøbenhavn, men uden at anrette nogen Skade.

— (4 Aug.). Den svenske Konge Carl XII. lander i Siælland ved Humlebek.

— (18 Aug.). Fredslutning med Hertug Frederik IV. af Holsteen-Gottorp paa Slottet Travendal i Holsteen.

— (3 Sept.). Carl XII. forlader Siælland[76]).

1701 (22 Febr.). Kongel. Anordning angaaende Oprettelsen af Landeværn eller en ny Land-Militz (paa 18,000 Mand).

— (4 Jun.). En Defensiv-Alliance sluttes med Keiser Leopold I. paa 10 Aar i Laxenburg, ifølge hvilken Kong Frederik overlader Keiseren 8000 Mand Hielpetropper i den spanske Successionskrig.

— (15 Jun.). En Defensiv-Alliance sluttes med England og Nederlandene paa 10 Aar i Kiøbenhavn, ifølge hvilken 12000 Mand Hielpetropper overlades disse Magter i den spanske Successionskrig.

— (9 Aug.). Sø-Academiet paa Holmen i Kiøbenhavn indvies.

1702 (21 Febr.). Kongelig Forordning angaaende Vornedskabets Ophævelse.

— (19 Jul.). Hertug Frederik IV. af Holsteen-Gottorp falder i Slaget ved Clissow i Polen; hans Søn Carl Frederik bliver Hertug under Formynderskab.

1703 (14 Oct.). Psalmedigteren Thomas Kingo, Biskop over Fyens Stift, døer i Odense.

— Frederiksberg-Slotsbygning fuldendes.

---

76) Han satte selvtredie paa en Baad fra Kronborg-Teglgaard over til Helsingborg.

1704 (16 Febr.). Kongelig Forordning angaaende Oprettelsen af „Slotsloven“, en Regjeringscommission for Norge paa Slottet Aggershuus [77]).

— (17 Apr.). Ulrik Frederik Gyldenløve, Kong Frederik III.'s uægte Søn, forhen Statholder i Norge, døer i Hamborg.

— (13 Aug.). De danske Hielpetropper udmærke sig, men blive tillige meget medtagne i Slaget ved Höchstädt i Baiern.

1705 (29 Nov.). De to første ostindiske Missionærer, Bartholomæus Ziegenbalg og Henrik Plütschow, afreise fra Kiøbenhavn til Trankebar.

1706 (24 Marts). Garnisonskirken („den Herre Zebaoths Kirke“) i Kiøbenhavn indvies.

— (23 Mai, 1ste Pintsedag). De danske Hielpetropper udmærke sig i Slaget ved Ramillies i Belgien.

1707 (1 Aug.). Kongelig Forordning angaaende theologisk Embeds-Examen.

1708 (11 Jul.). De danske Tropper udmærke sig i Slaget ved Oudenarde.

— (Nov.). Kong Frederik IV. tiltræder en Reise igjennem Tydskland til Italien.

— (29 Dec). Frederik IV. ankommer til Venedig.

1709 (6 Marts). Frederik IV. reiser fra Venedig til Bologna.

— (15 Marts). Kongen ankommer til Florents.

— (25 Mai). Kong Frederik kommer paa Tilbagereisen fra Italien til Dresden.

---

[77]) Slotsloven aabnedes af Kongen selv under hans Ophold i Norge 11 Jun. s. A. Den blev allerede ophævet 1722.

1709 (28 Jun.). Forbundet af 1699 med den polske Konge August fornyes under Kong Frederiks Ophold i Dresden.

— (2 Jul.). Kong Frederik og Kong August ankomme til Potsdam.

— (10 Jul.). Conferents imellem de tre Konger Frederik IV., August II. og Frederik I. af Preussen, hvilken Sidste tiltræder Forbundet.

— (Jul.). Frederik IV. kommer tilbage til Danmark.

— (11 Sept.). Danske Hielpetropper have stor Deel i de Allieredes Seier over de Franske ved Malplaquet.

— (22 Oct.). Alliance-Tractaten med den russiske Czar Peter af 1699 fornyes i Kjobenhavn.

— (28 Oct.). Krigserklæring udstedes imod Sverrige.

— (12 Nov.). En dansk Hær gjør Landgang i Skaane ved Fiskerleiet Raa, og besætter Helsingborg.

1710 (23 Jan.). Den danske General, Grev Reventlov, slaaer de Svenske ved Taarse-Bro, og indtager Christianstad.

— (10 Marts). Den danske Hær under Anførsel af Generallieutenant Jørgen Rantzau bliver slaaet af den svenske General, Grev Magnus Steenbock, ved Helsingborg.

— (15 Marts). Den danske Hær føres, efter betydeligt Tab, tilbage til Siælland.

— (4 Oct.). Under en Træfning i Kiøgebugt kommer det danske Skib Danebrog i Brand, og springer i Luften med Chefen, Commandeur Iver Hvitfeldt, og 700 Mand.

— (Dec.). Pest udbryder i Helsingør.

1711 (5 Jan.). Forliig i Hamborg med den holsteen-gottorpske Formynderregjering.

— Pest i Kjøbenhavn og Helsingør.

— (Aug.). En dansk Hær rykker fra Holsteen igjennem Mecklenburg ind i Svensk-Pommern.

— (28 Aug.). De Danske erobre Damgarten.

— (5 Dec.). De Svenske gjøre et heftigt, men uheldigt Udfald fra Wismar.

— Postvæsenet i Danmark overtages for kongelig Regning.

1712 (30 Apr.). Det hamborgske Forliig bliver fuldstændigere bestyrket ved den rendsborgske Reces.

— (7 Sept.). De Danske erobre den bremiske Hovedfæstning Stade.

— (20 Dec.). Den danske Hær bliver slaaet af Grev Steenbock ved Gadebusch i Mecklenburg.

1713 (1 Jan.). Grev Steenbock rykker ind i Holsteen.

— (Natt. t. 9 Jan.). Steenbock afbrænder Altona.

— (Jan.). En russisk og sachsisk Hær forener sig med den danske i Holsteen.

— (19 Jan.). Steenbock gaaer over den tilfrosne Eider ved Frederiksstad.

— (21 Jan.). En hemmelig Tractat sluttes imellem den holsteen-gottorpske Regiering og Grev Steenbock.

— (14 Febr.). Steenbock lægger sig med sin Hær ind i Tønningen.

— (13 Marts). Kongeligt Patent, hvorved Frederik IV. tager de gottorpske Lande i Besiddelse.

— (Marts). En Deel af de danske Hielpetropper

i den spanske Successionskrig vender tilbage fra Nederlandene, og ankommer til Bremen.

1713 (16 Mai). En Capitulation sluttes i Oldenswort, ifølge hvilken Steenbock overgiver sig med sin hele Armee (11000 Mand) som Krigsfanger.

— (23 Jul.). Rygen erobres af de Allierede.

— (Sept.). Anlægget af Søbatterierne Tre Kroner og Prøvesteen udenfor Kiøbenhavn begyndt.

1714 (7 Febr.). Commandanten i Tønningen, Generalmajor Zacharias Wolf, nødes til at overgive Fæstningen.

— (efter 10 Marts). Tønningens Fæstningsværker sløifes.

— (27 Marts). Enkedronning Charlotte Amalie døer paa sit Slot Charlottenborg i Kiøbenhavn.

— (Apr.). Resten af de danske Hielpetropper kommer tilbage til Bremen.

— (8 Aug.). Helgoland indtages.

— (17 Nov.). Greve Steenbock sættes i streng Forvaring i Castellet Frederikshavn.

— (22 Nov.). Den svenske Konge Carl XII. ankommer uventet fra Tyrkiet til Stralsund.

— (10 Dec.). Frederik IV. stifter et Missions-Collegium i Kjøbenhavn.

1715 (24 Apr.). Den danske Schoutbynacht Gabel vinder en betydelig Seier over den svenske Flaade paa Colbergheide ved Femern.

— (26 Jun.). Alliance-Tractat med Georg I. Konge af Storbritannien og Kurfyrste af Hannover, som tiltræder det nordiske Forbund imod Sverrige, kjøber det fra Sverrig erobrede Hertugdømme Bremen af Danmark, og lover at forskaffe Danmark Besiddelsen af hele Hertugdømmet Slesvig.

1715 (Jun.). Landcadet-Compagniet oprettes.

— (12 Jul.). Kong Frederik IV ankommer med en stor Hær for Stralsund, og forener sig med de preussiske og sachsiske Tropper.

— (8 Aug.) Den danske Admiral Raben slaaer den svenske Flaade i Bronervig ved Rygen.

— (24 Sept.). Den danske Vice-Admiral Sehested slaaer den svenske Flaade under Rygen.

— (16 Nov.). De Allierede gjøre Landgang paa Rygen, slaae de Svenske under Kong Carls egen Anførsel, og erobre anden Gang Øen[78]).

— (23 Dec.). Stralsund capitulerer[79]).

1716 (6 Jan.). Kong Frederik IV. kommer tilbage til Kiøbenhavn fra Toget til Pommern.

— (Febr.). Carl XII. gjør et uheldigt Forsøg paa at føre sin Hær over Isen fra Skaane til Siælland.

— (8 Marts). Carl XII. gjør et Indfald i Norge.

— (21 Marts) Carl XII. besætter Christiania.

— (19 Apr.). Wismar overgiver sig til de Allierede[80]).

— (29 Apr.). Carl XII. bryder op med Hæren fra Christiania.

— (Mai). Carl XII. beleirer Frederikshald.

— (3 Jun.). Sammenkomst imellem Kong Frederik og den russiske Czar Peter i en Have udenfor Hamborg, hvor Aftale træffes om en Landgang i Skaane.

---

78) See ovenfor 23 Jul. 1713. De Allierede havde endnu samme Aar forladt Rygen.

79) Carl XII. havde forladt Staden 21 Dec., da han mærkede, at den ikke kunde holde sig, og begivet sig til Skaane.

80) Wismar kom, ligesom det tidligere erobrede Stykke af Sør-Pommern indtil Peenefloden, med Stralsund og Øen Rygen, i de Danskes Besiddelse.

1716 (4 Jul.). De Svenske trænge ind i Frederikshald; Borgerne stikke Byen i Brand, og Fienden nødes til at trække sig tilbage.

— (8 Jul.). Den danske Sø-Capitain Peder Tordenskiold[81]) erobrer en svensk Galeisflaade i Dynekilen.

— (9 Jul.). Carl XII. trækker sig tilbage til Sverrige.

— (17 Jul.). Czar Peter d. Store kommer til Kiøbenhavn med 48 Galeier.

— (23 Jul.). Czarinde Catharine holder sit Indtog i Kjøbenhavn.

— (8 Sept.). Russiske Tropper ankomme til Kjøbenhavn, og forene sig med den danske Hær i Leiren udenfor Staden[82]).

— (27 Oct.). Czaren og Czarinden forlade Kjøbenhavn.

1717 (14 Mai). Commandeur Tordenskiold løber ind i Gothenborgs Havn, og slaaes med den svenske Flaade.

— (19 Jul.). Tordenskjold gjør et heftigt Angreb paa Strømstad.

— (31 Oct.). Reformations-Jubelfesten begynder.

— (Natt. t. 25 Dec., Julenat). En Vandflod gjør stor Ødelæggelse i Marsklandene i Hertugdømmerne.

1718 (17 Jul.). Den norske Skiærflaade leverer den svenske en heldig Træfning i Svinesund; Kong Carl bliver saaret.

---

[81]) Hans egentlige Navn var Peder Wessel; den 24de Febr. 1716 blev han optaget i Adelstanden under Navnet Tordenskiold.

[82]) Hensigten med disse Troppers Ankomst var at udføre den før aftalte Landgang i Skaane i Forening med de Danske, hvilken dog, paa Grund af Vanskeligheder fra Czarens Side, gik overstyr.

1718 (22 Jul.). Ny heldig Træfning med den svenske Skiærflaade i Svinesund.

— (Sept.). De Svenske falde ind i **Trondhiems** Stift under Anførsel af General **Armfeld**.

— (18 Nov.). **Carl XII.** begynder at beleire **Frederikshald**.

— (11 Dec.). **Carl XII.** bliver skudt i Løbegravene for Frederikshald.

— (Dec.). De Svenske ophæve Beleiringen for Frederikshald, og trække sig ud af Norge.

1719 (Jan.). Det armfeldske Corps bliver næsten ganske tilintetgiort af Kulde og Hunger paa Tilbagetoget fra Trondhiem over Tydalsfjeld.

— (19 Jul.). Den danske Hær rykker ind i Bahus, og besætter **Strømstad**.

— (23 Jul.). Schoutbynacht **Tordenskiold** besætter **Marstrand**.

— (26 Jul.). **Tordenskiold** erobrer Fæstningen Carlsteen ved Marstrand.

— (1 Aug.). Tordenskiold beskyder Castellet Ny-Elfsborg ved Gothenborg.

— (Natt. t. 8 Oct). Vice-Admiral **Tordenskiold** ødelægger den svenske Flaade i Gothenborgs Havn.

— (30 Oct.). En Vaabenstilstand sluttes med Sverrige paa 6 Maaneder under engelsk Mægling.

1720 (3 Jul.). Fredstractaten med **Sverrige**, der var sluttet under Englands og Frankrigs Mægling, i **Stokholm** 14 Jun., faaer en Tillægsartikel paa **Frederiksborg**: Danmark tilbagegiver de erobrede Provindser og Stæder, baade i Sverrige

og Tydskland, og faaer 600,000 Rdl. i Erstatning[83]).

1720 (23 Jul.). Freden med Sverrige ratificeres af Kong Frederik IV. Den engelske Minister undertegner paa Frederiksborg Englands Garantie for Danmarks bestandige Besiddelse af den hertugelige Deel af Slesvig[84]).

— (18 Aug.). Frankriges Garantie for Danmarks Besiddelse af Slesvig (udstedt 14 Jun. i Stokholm) ratificeres af Kong Ludvig XV. i Paris.

— (12 Nov.). Vice-Admiral Peder Tordenskiold bliver i en Duel dræbt paa den hildesheimske Grændse af en svensk Oberst Stahl[85]).

— (31 Dec.). Ny Vandflod i Marsklandene.

1721 (Jan.). Hertug Carl Frederik af Holsteen-Gottorp faaer sin Andeel af Holsteen tilbage.

— (15 Marts). Dronning Louise døer paa Kiøbenhavns Slot.

— (28 Marts). Frederik IV. udsteder Instructioner for Præster og Skolelærere i Anledning af Oprettelsen af 240 Almueskoler.

— (4 Apr.). Frederik IV. ægter Anna Sophia Reventlau paa Kjøbenhavns Slot[86]).

— (3 Mai). Den norske Præst Hans Egede afgaaer

---

83) Sverrig frasagde sig tillige Toldfriheden i Sundet, hvoraf det havde været i Besiddelse siden Freden i Bromsebro 1645, og forpligtede sig til ikke at understøtte Hertugen af Holsteen-Gottorp til igjen at komme i Besiddelse af Slesvig.

84) Ratificeret af Kong Georg I. paa Slottet Herrnhausen 26 Jul. s. A.

85) Han opnaaede kun en Alder af 29 Aar.

86) Vielsen fandt Sted den anden Dag efter Dronning Louises Begravelse. Anna Sophia var allerede 1712 — 9 Aar før Dronningens Død — bleven hemmeligt viet til Kongen, og tillagt Titlen: Fyrstinde af Slesvig.

i Spidsen for en Expedition til **Grønland** for at omvende de hedenske Indbyggere.

1721 (30 Mai). Frederik IV. paasætter sin Gemalinde **Anna Sophia** Kronen paa Frederiksberg, og erklærer hende for Dronning.

— (7 Aug.). Kronprinds **Christian** holder Bryllup med Prindsesse **Sophia Magdalene** af Brandenburg-Culmbach paa Slottet Pretsch i Sachsen.

— (22 Aug.). Kongeligt Patent, hvorved Hertugdømmet **Slesvig** incorporeres i den danske Krones Lande.

— (4 Sept.). **Frederik** IV. modtager Arvehylding for Hertugdømmet **Slesvig** paa Gottorp.

1722 (Sept.). Det første danske Theater aabnes i **Kiøbenhavn** i lille Grønnegade, hvor de ældste holbergske Comoedier opføres i dette Aar.

— (11 Oct.). Frederik IV. giver det nyopbyggede Lystslot imellem Frederiksborg og Kronborg Navnet **Fredensborg**.

1723 (31 Marts). Kronprinds Christians Søn **Frederik** (Kong **Frederik** V.) fødes.

— Et grønlandsk Compagnie stiftes, og Grønland beseiles paa ny.

1724. **Frederik** IV. gjør, tilligemed sin Dronning, en Badereise til **Aachen**.

1726 (20 Apr.). Sø-Assurance-Compagniet i Kiøbenhavn oprettes.

— (25 Jun.). Den største Deel af **Viborg**, tilligemed Domkirken, afbrænder.

— **Frederik** IV. tager det holsteenske Grevskab **Rantzau** i Besiddelse.

1727 (16 Apr.). En Alliancetractat sluttes med Frankrige og England i Kiøbenhavn, hvorved disse Magter bekræfte deres tidligere Garantier.

— (21 Jul.). Frederik IV. stifter Vaisenhuset i Kiøbenhavn.

1728 (20–23 Oct.). Den første store Ildebrand i Kjøbenhavn.

1730. Frederik IV. kiøber Amtet Nordborg og den plønske Andeel af Ærøe af Hertug Frederik Carl af Pløn. (Jvf. A. 1749.)

— (Natt. t. 12 Oct.). Kong Frederik IV. døer paa Odense-Slot; hans Søn, Kong Christian VI., bestiger Thronen.

— (30 Oct.). Kongelig Forordning, hvorved Landmilitsen[87]) ophæves.

— (11 Nov.). Enkedronning Anna Sophia forvises til hendes Fædrenegods Clausholm i Jylland.

1731 (5 Marts). Kongelig Forordning om at holde det unge Mandskab ved Jordegodset.

— (6 Jun.). Kong Christian VI. og Dronning Sophia Magdalene salves i Frederiksborg-Slotskirke af Biskop Worm.

1732 (31 Marts). Christian VI. udsteder en ny Fundats for Kiøbenhavns Universitet.

— (26 Mai). En Tractat sluttes i Kiøbenhavn med Rusland og Østerrige, som garantere Danmark Besiddelsen af Slesvig; Danmark garanterer den pragmatiske Sanction.

---

[87]) Den var oprettet 1701 af Kong Frederik IV.; see ovenfor.

1732. Det ostindiske Compagnie faaer en ny Octroi, og dets Handel udvides til China.

1733 (21 Apr.). Christian VI. lægger Grundstenen til det prægtige Residentsslot Christiansborg i Kiøbenhavn [88]).

— Det vestindisk-guineiske Handelsselskab kiøber Øen St. Croix af Frankrig.

1734 (5 Oct.). Alliancetractat imellem Danmark og Sverrig.

1735 (30 Dec.). General-Land-Oeconomie- og Commerce-Collegiet oprettes.

1736 (18 Jan.). Kongelig Forordning angaaende Confirmationens Indførelse i den danske Kirke.

— (10 Febr.). Juridisk Embeds-Examen anordnes ved Kiøbenhavns Universitet.

— (30 Apr.). Det videnskabelige Studium af Chirurgien i Danmark grundlægges ved en kgl. Anordning om Anatomiens og Chirurgiens Indretning og Opkomst. En General-Directeur for Chirurgien udnævnes, og en fuldstændig chirurgisk Examen indrettes.

— (9 Aug.). Hans Egede forlader Grønland, og vender tilbage til Danmark [89]).

— (29 Oct.). Den kiøbenhavnske Vexel-, Assignations- og Laane-Bank med uafhængig privat Bestyrelse, octroieres.

---

[88]) Paa samme Sted, hvor det gamle Kiøbenhavns Slot havde staaet, som Frederik IV. nylig med stor Bekostning havde ladet ombygge, men Christian VI. strax efter sin Regjerings Tiltrædelse ladet nedrive.

[89]) Efter 15 Aars virksomme Bestræbelser for at udbrede Christendommen; see ovenf. Aar 1721.

1736 (30 Oct.). Jubelfest for Reformationens Indførelse i Danmark.

1737 (1 Oct.). Christian VI. opretter et General-Kirke-Inspections-Collegium, til Opsyn med Kirke- og Skolelærere og med Kirketugten.

— Sø-Lieutenant Fr. Ludv. Norden udsendes af K. Christian VI. paa en videnskabelig Reise til Egypten.

1738 (30 Apr.). Den nyopbyggede[90]) Frue-Kirke i Kiøbenhavn indvies.

— (14 Mai). Vallø adelige Frøkenkloster indvies.

— (Nov.). Joh. Sigism. Schulin, der i Jul. forr. A. var bleven Assessor i Conseilet eller Statsraadet, bliver virkeligt Medlem af samme.

1739 (23 Jan.). Kongelig Forordning angaaende Landsbyskolerne i Danmark og Norge.

— (5 Marts). Forliig med Kong Georg II. af Storbritannien som Churfyrste af Hannover om Besiddelsen af Amtet Steinhorst i Holsteen.

— (16 Marts). En Subsidie-Tractat sluttes med Storbritannien paa 3 Aar.

— (17 Apr.). De latinske Skoler reduceres til et mindre Antal, og faae en forbedret Indretning.

— (14 Mai). Slottet Hirschholm indvies.

— (26 Mai). Dokken paa Christianshavn aabnes.

1740 (9 Apr.). Et kongeligt Collegium medicum oprettes, hvorved Bestyrelsen af den offentlige Sundhedspleie ordnes bedre end tilforn.

— (27 Apr.). Den udmærkede Statsminister Iver Rosenkrantz (hvis Indflydelse siden 1735 var ophørt) faaer sin Afsked.

---

[90]) Efter Branden 1728.

1740 (26 Nov.). Den kongelige Familie holder sit Indtog paa Christiansborg.

1741. Christian VI. sender 6000 Mand Hielpetropper til Hannover ifølge Tractaten af 1739.

1742 (15 Marts). En Alliancetractat sluttes med Frankrige i Kiøbenhavn.

— (13 Nov.). Det kongelige danske Videnskabernes Selskab i Kiøbenhavn stiftes.

1743 (7 Jan.). Enkedronning Anna Sophia døer paa Clausholm.

— Strid med Sverrige i Anledning af det svenske Thronfølgervalg[91]).

— (11 Dec.). Kronprinds Frederik holder Bryllup med den engelske Prindsesse Louise paa Christiansborg.

1745 (8 Jan.). Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog, stiftet af Jakob Langebek, holder sit første Møde.

1746 (6 Aug.). Kong Christian VI. døer paa Hirschholm; hans Søn, Kong Frederik V., bestiger Thronen.

— (10 Aug.). Tractat med Deien af Algier.

1747 (7 Jul.). Sorø-Academie[92]) oprettes paa nv. Holberg skienker det sit Barouie.

— (4 Sept.). Kong Frederik V. og Dronning Louise salves i Frederiksborg-Slotskirke af Biskop Hersleb. Det almindelige Handels-Compagnie octroieres.

1748 (19 Febr.). Etatsraad Hans Gram, en af Danmarks lærdeste Historieforskere og Philologer, døer.

---

[91]) Et betydeligt Partie i Sverrig ønskede den danske Kronprinds Frederik til Konge; men efter Freden med Rusland i Aabo valgtes den holsteen-gottorpske Prinds Frederik Adolf, Biskop i Lybek.

[92]) Nedlagt 1665; see ovenfor.

1748 (18 Dec.). Det kongelige Skuespilhuus paa Kongens Nytorv i Kiøbenhavn aabnes.

1749 (29 Jan.). Kronprinds Christian (Kong Christian VII.) fødes.

— (28–30 Oct.). Jubelfest for den oldenborgske Stammes 300aarige Regjering.

— Frederik V. afkjøber Hertug Frederik af Holsteen-Glücksborg hans Deel af Ærø.

1750 (23 Apr.). Tractat med den svenske Kronprinds Adolf Frederik angaaende den hertugelige Deel af Slesvig og Holsteen.

1751 (14 Mai). Johan Hartvig Ernst Friherre af Bernstorff indtræder i Conseilet.

— (8 Dec.) En Freds- og Handels-Tractat med Beien af Tunis sluttes paa Slottet Bardo.

— (19 Dec.). Dronning Louise døer paa Christiansborg.

1752 (22 Jan.). Tractat med Tripolis.

— (8 Jul.). Kong Frederik V. holder Bryllup med den brunsvig-wolfenbüttelske Prindsesse Juliane Marie paa Frederiksborg.

1753 (18 Jun.). Tractat med Keiseren af Marocco.

— (29 Jun.). Frederik V. stifter Opfostringshuset i Kiøbenhavn.

1754 (Natt. t. 28 Jan.). Baron Ludvig Holberg døer i Kiøbenhavn.

— (30 Jan). Ny Alliancetractat med Frankrige.

— (31 Marts). Det kongelige Academie for de skiønne Kunster i Kiøbenhavn stiftes.

— Frederik V. afkiøber det vestindisk-guineiske Compagnie dets Besiddelser.

1754 (30 Aug.). Frederik V. frigiver Handelen paa de danske Colonier i Vestindien og Guinea for alle sine Undersaatter.

— (og 1756). Arve-Foreninger sluttes med Hertugerne af Glücksborg, Augustenborg og Beck, hvorved de opgive deres Arveret til den ploenske og glücksborgske Arv; og med Hertugen af Plöen om Afstaaelsen af hans Lande til den danske Krone ved hans Død. (Jvf. 1761 og 1779.)

1756 (13 Marts). Tractat med Genua.

— (12 Jul.). Forbundstractat med Sverrige til at overholde begge Staters Neutralitet under Syvaarskrigen.

— (6 Aug.). Kongelig Fundats for Frederiks Hospital i Kiøbenhavn.

— (14 Oct.). Venskabs- og Handels-Tractat med den tyrkiske Sultan Osman III.

1757 (9 Sept.). Den danske Gesandt, Greve Lynar, mægler Forliig i Kloster Zeven imellem de fiendtlige Hære i Syvaarskrigen.

1758 (4 Mai). Ny Convention med Frankrige.

— (5 Nov.). Biskop Hans Egede døer i Stubbekiøbing.

1759. Selskabet for de skiønne Videnskaber (Digtekonst og Talekonst) stiftes i Kiøbenhavn.

1760 (17 Marts). Frederik V. tiltræder et Forbund imellem Sverrige og Rusland til fælles Forsvar under Syvaarskrigen.

— (16–18 Oct.). Jubelfest for Souverainitetens Indførelse [23]).

---

[23]) Paa Festens sidste Dag, 18 Oct., lagde det asiatiske Compagnie ved sin Præses, Grev Adam Gottlob Moltke, Grundstenen til Frederik V.'s Statue paa Amalienborg-Plads.

1761. (Marts). Frederik V. udsender (efter Grev J. H. E. Bernstorffs Plan) et Selskab paa en videnskabelig Reise i Egypten og Arabien*).

— (18 Oct.). Den plöenske Linie af det oldenborgske Huus uddøer med Hertug Frederik Carl, hvorpaa dens Besiddelser falde til Danmark.

— Det norske Videnskabers-Selskab i Trondhiem stiftes.

— Enkedronning Sophia Magdalene giver det første Exempel paa Hoveriets Afskaffelse, paa det hende tilhørende Hirschholms Amt.

1762. Store Udrustninger tillands og tilvands i Anledning af et forventet Angreb af den russiske Keiser Peter III.

— En dansk Hær paa 40,000 Mand, under Anførsel af General St. Germain, rykker ind i Meklenborg for at møde den russiske.

— Ved Peter III.'s Død (14 Jul.) endes Fiendtlighederne, og Freden oprettes med Catharine II.

1763 (29 Jan.). Grev Johan Ludvig Holstein til Lethraborg, første Medlem af Geheime-Conseillet, Over-Secretair i det danske Cancellie, Patron for Universitetet og Videnskabernes Selskabs første Præses, døer.

— (18 Sept.) Geh. Raad, Grev Ad. Gottl. Moltke, (K. Frederik V.'s meest yndede Minister, og i hans Tieneste fra 1735) bliver Statsminister i Conseilet.

1764. Forholdet imellem den danske Krone og den augustenborgske Linie af det oldenborgske Huus fastsættes.

---

*) C. Niebuhr var den eneste af Selskabet (Forskål, v. Haven, Cramer, og Maleren Bauernfeind) der 1767 kom tilbage, og beskrev Reisen.

1765. Salget af de danske Krongodser (over 61,000 Tdr. Hartkorn) begynder, til stort Tab og Skade for Staten, og fortsættes til 1776.

1766 (14 Jan.). Kong Frederik V. døer paa Christiansborg; hans Søn, Kong Christian VII., bestiger Thronen.

— (5 Apr.). Et Udbrud af Hekla paa Island begynder.

— (8 Nov.). Kong Christian VII. holder Bryllup med den engelske Prindsesse Caroline Mathilde paa Christiansborg.

1767 (22 Apr.). En provisorisk Tractat sluttes i Kiøbenhavn, ved Conseils-Ministeren Johan Hartvig Ernst Friherre af Bernstorff, med den russiske Keiserinde Catharine II. som Formynderske for hendes Søn, Storfyrst Paul, angaaende Afstaaelsen af den hertugelige Deel af Slesvig og Holsteen.

— (1 Mai). Kong Christian VII. og Dronning Caroline Mathilde salves i Christiansborg-Slotskirke af Biskop Harboe.

1768 (28 Jan.). Kronprinds Frederik (Kong Frederik VI.) fødes paa Christiansborg.

— (6 Mai). Kong Christian VII. forlader Kiøbenhavn, for at foretage en Reise igiennem Tydskland og Nederlandene til England og Frankrige.

— (27 Mai). Tractat med Hamborg, som erkiendes for en fri Rigsstad.

1769 (14 Jan.). Christian VII. holder efter Hjemkomsten sit Indtog i Kiøbenhavn.

— Dr. Joh. Fr. Struense, Statsphysicus i Altona, der som Livlæge havde ledsaget Christian VII. paa hans

Reise, vinder stor Indflydelse hos Kongen og Fortrolighed hos Dronning Caroline Mathilde **).

1769 Det kongel. danske Landhuusholdningsselskab stiftes.

1770 (27 Mai). Enkedronning Sophie Magdalene døer paa Christiansborg.

— (Mai). Struense bliver Etatsraad og Forelæser hos Kongen.

— (18 Jul.). General-Admiral-Lieutenant, Grev Frederik Danneskiold-Samsø døer.

— Contre-Admiral Fred. Christ. Kaas gjør et uheldigt Tog til Algier.

— (13 Sept.). Grev J. H. E. Bernstorff faaer Afsked fra sine Embeder. (Jvf. 1751.)

— (14 Sept.). Censuren ophæves, og uindskrænket Trykkefrihed tillades.

— (26 Oct.). 10 overflødige Festdage i den danske Kirke afskaffes.

— Artilleriskolen grundlægges.

— (18 Dec.). Struense udnævnes til Maitre des requêtes og Conferentsraad.

— (27 Dec.). Geheime-Stats-Conseilet ophæves. Ministrene A. G. Moltke, O. Thott, Ditl. Reventlow og F. C. Rosenkrantz afskediges.

1771 (12 Jan.). Tallotteriet oprettes.

— (20 Febr.). Kongelig Forordning, hvorved Bondens Hoveri bestemmes.

— (15 Jun.). Hof- og Stadsretten i Kiøbenhavn oprettes.

**) Han var en Søn af Gen. Superintendenten i Hertugdømmerne, Ad. Struense, var 32 Aar gammel og født i Halle 5 Aug. 1737.

1771 (14 Jul.). Conferentsraad Struense udnævnes til Geheime-Cabinetsminister, og ophøies faa Dage derefter, tilligemed sin Ven, Kammerherre Enevold Brandt, i den danske Grevestand.

1772 (17 Jan.). Grev Struense styrtes ved en Hof-Revolution[95]), og fængsles, tilligemed Grev Brandt, i Castellet Frederikshavn; Dronning Caroline Mathilde bringes med sin spæde Datter, Louise Augusta, i Forvaring paa Kronborg.

— (13 Febr.). Geheime-Statsraadet (bestaaende af Ministrene O. Thott, Rantzau Ascheberg, Schack-Rathlau, Adm. Rømeling, Gen. Eichstädt og Grev Osten) gjenoprettes under Præsidium af Arveprinds Frederik.

— (Natt. t. 19 Febr.). Grev Joh. Hartw. Ernst Bernstorff døer i Hamborg.

— (6 Apr.). Ægteskabet imellem Kong Christian VII. og Dronning Caroline Mathilde ophæves ved en Commissions-Dom.

— (28 Apr.). Greverne Struense og Brandt henrettes paa Østerfælled udenfor Kiøbenhavn.

— (16 Mai). Freds- og Handels-Tractat med Algier.

— (30 Mai). Et engelsk Krigsskib fører Dronning Caroline Mathilde fra Kronborg til Elben, hvor hun lander ved Stade (5 Jun.), og tager siden sit Ophold i Celle.

— Christiansfeldt anlægges af de måhriske Brødre.

---

[95]) Denne Statsomvæltning udførtes, under Indflydelse af Enkedronning Juliane Marie, efter et Hofbal paa Christiansborg Natten imellem 16 og 17 Jan. ved Generallieutenant Schack, Carl Greve af Rantzau-Ascheberg, Generalmajor Eichstädt, Oberst Köller, o. Fl.

1773 (Apr.). Grev Andreas Peter Bernstorff[96]) bliver Medlem af Statsraadet og Chef for det udenlandske Departement.

— (31 Mai). Definitiv-Tractat, sluttet paa Zarsko-Selo, med den russiske Storfyrste Paul[97]), som for sig og sine Efterkommere afstaaer fra alle Fordringer paa Slesvig, og overlader Kong Christian VII. og hans mandlige Efterkommere, ligesom ogsaa eventualiter Kongens Broder, Arveprinds Frederik, og dennes mandlige Efterkommere, sin Andeel af Holsteen, imod Grevskaberne Oldenborg og Delmenhorst.

— (16 Nov.). Den hertugelige Deel af Holsteen overgives Kongen ifølge Tractaten af 31 Mai.

1774. Arveprindsens Secretair, Statsraad Ove Guldberg, bliver Geheime-Cabinetssecretair[98]).

1775 (10 Mai). Dronning Caroline Mathilde døer i Celle.

— (16 Aug.). Statsraad, Geheime-Archivarius Jakob Langebek døer.

1776 (15 Jan.). Kongelig Forordning om Indfødsretten[99]).

— (14 Mai). Ove Guldberg bliver Statssecretair.

1777 (23 Jul.). Kongelig Fundats for Veterinairskolen paa Christianshavn[100]).

— Kieler-Canalen begyndt at graves.

---

96) Den ældre Bernstorffs Brodersøn.

97) Den provisoriske Tractat var sluttet 22 Apr. 1767; see ovenfor.

98) Guldberg var Sjælen i Regjeringen fra 1772 til 1784, som man derfor har givet Navn af den guldbergske Periode.

99) Forordningen publiceredes paa Kongens Fødselsdag, 29 Jan. s. A.

100) Den var oprettet 1773 af Peter Christian Abildgaard.

1779 (13 Marts). Den glücksborgske Linie af det Oldenborgske Huus uddøer med Hertug Frederik Henrik Vilhelm; hvorpaa dens Besiddelser komme til Danmark.

1780 (9 Jul.). Forening om en væbnet Neutralitet indgaaes med Rusland i Kiøbenhavn (senere tiltraadt af Sverrige).

— (Nov.). Grev A. P. Bernstorff afskediges fra alle sine Embeder.

1781 (17 Marts). Digteren Johannes Ewald døer.

1784 (14 Apr.). Det guldbergske Ministerium ophører; Kronprinds Frederik kommer i Spidsen for Regjeringen.

1784 (Mai). Grev Bernstorff indtræder atter i sin forrige Stilling.

1785. Fødselsstiftelsen i Kiøbenhavn oprettes af Enkedronning Juliane Marie.

— (10 Sept.). Den ved Duelighed, usædvanlig Lærdom og Kiærlighed til Videnskaber udmærkede Statsminister, Grev Otto Thott døer.

— (29 Dec.). Digteren Johan Herman Wessel døer.

— Jens Baggesen (f. 1764) optræder som dansk Digter.*)

1786 (25 Aug.). En Landbo-Commission nedsættes for at overveie, hvorledes Bondestandens Stilling kunde forbedres.

— (18 Sept.). Arveprinds Frederiks ældste Søn Christian Frederik (Kong Christian VIII.) fødes paa Christiansborg.

1787 (8 Jun.). Kongelig Forordning angaaende det gjensidige Forhold imellem Godseiere og Fæstere.

*) Med et Bind "komiske Fortællinger." 1791 udkom hans "Ungdomsarbeider."

1788 (7 Mai). Kiøbenhavns Universitet faaer en ny Fundats.

— (20 Jun.). Kongelig Forordning om Stavnsbaandets Løsning [1]).

— Fiendtligheder udbryde med Sverrige i Anledning af dette Rigets Angreb paa Rusland.

— (Sept.). En dansk Hær rykker, under Anførsel af Prinds Carl af Hessen, fra Norge ind i Sverrig, besætter Bahus og Kongelf, og beleirer Gothenborg [2]).

— (9 Oct.). Vaabenstilstand sluttes med Sverrige ved Englands og Preussens truende Mægling.

1790 (31 Jul.). Kronprinds Frederik holder Bryllup paa Gottorp med Prindsesse Marie Sophie Frederike af Hessen-Cassel.

1792 (16 Marts). Kongelig Forordning om Slavehandelens Afskaffelse.

1794 (26 Febr.). Christiansborgs Brand.

— (27 Marts). Overeenskomst imellem Danmark og Sverrige om Udrustningen af en dansk og en svensk Krigsflaade til i Forening at beskytte Handelen.

1795 (5-7 Jun.). Den anden store Ildebrand i Kjøbenhavn [3]).

— (10 Jul.). Kongelig Forordning, hvorved Forligelses-Commissioner oprettes i Danmark og Norge.

1796 (3 Jun.). Kongelig Forordning om Rettens vedbørlige Pleie.

---

[1]) Til Minde herom opreistes Frihedsstøtten udenfor Kiøbenhavns Vesterport, hvortil Kronprinds Frederik lagde Grundstenen 31 Jul. 1792.

[2]) Kronprinds Frederik deeltog personlig i dette Felttog.

[3]) Om den første i Aaret 1728 see ovenfor.

1796. (10 Oct.). Enkedronning Juliane Marie døer paa Fredensborg.

1797 (21 Jun.). Grev Andreas Peter Bernstorff døer i Kiøbenhavn.

— Strid med Tripolis; Steen Bille seirer over den tripolitanske Flaade; Deien nødes til at slutte Forlig.

1798 (7 Sept.). Kammerherre Peter Frederik Suhm døer.

1799 (1 Jul.). En af Kongen bekræftet Plan for Kiøbenhavns Fattigvæsen udgaaer.

— (27 Sept.). Kongelig Forordning, hvorved Trykkefriheden indskrænkes.

— (6 Dec.). En ny almindelig Hoverie-Forordning for Danmark udgives.

1800. (21 Marts). Kongelig Forordning om Laugenes Indretning.

— (25 Jul.). Den danske Fregat Freia anholdes i Canalen af en engelsk Escadre, og opbringes efter tapper Modstand.

— (29 Aug.). Convention med England, hvorved Freia tilbagegives.

1800 (20 Dec.). Det væbnede Neutralitetsforbund fornyes i St. Petersborg [4]).

1801 (14 Jan.). England begynder Fiendtligheder mod Danmark.

— (30 Marts). En engelsk Flaade, anført af Admiralerne Parker og Nelson, gaaer igiennem Sundet, beskudt fra Kronborg.

---

[4]) Danmark tiltraadte dog først det fornyede Neutralitetsforbund under visse Indskrænkninger 16 Jan. 1801.

1801 (2 Apr., Skiærtorsdag). Slag paa Kiøbenhavns Rhed imellem den danske Defensionslinie, under Anførsel af Commandeur Olfert Fischer, og en Afdeling af den engelske Flaade under Nelson.

— (9 Apr.). En Vaabenstilstand sluttes med England paa 14 Uger.

— (17 Jun.). Den paa engelske Skibe og Ladninger lagte Embargo ophæves, efterat den engelske Regiering 4. Jun. havde hævet Embargoen paa danske Skibe i England.

— (23 Oct.). Den danske Regiering tiltræder den af England og Rusland i St. Petersborg 17. Jun. sluttede Søfarts-Convention.

1802. Oehlenschläger (f. 1781) optræder som dansk Digter.

1803 (13 Mai). Det nyere Sundheds-Collegium i Kiøbenhavn oprettes (jvf. 1740).

— Tønningen bliver (i A. 1803-1807), ved Elbens Blokade af Englænderne, en meget søgt Handelsplads ved Nordsøen.

1804 (19 Dec.). Kongelig Forordning, hvorved Livegenskabet ophæves i Hertugdømmerne.

1805 (25 Jan.). Kongel. Forordning, hvorved de gamle danske Landsting ophæves, og Landsoverretter[5]) komme i Stedet.

— (19 Jul.). Den kongel. Direction for Universitetet og de lærde Skoler oprettes.

— En dansk Hær opstilles ved Holsteens Grændser, for at hævde Danmarks Neutralitet under Krigen i Nordtydskland.

---

[5]) En for Øerne, forenet med Hof- og Stadsretten i Kiøbenhavn, der var oprettet 1771 (see ovenf.); og en for Nørre-Jylland i Viborg.

1806 (9 Sept.). Kongeligt Patent, hvorved Holsteen erklæres for en fuldkommen uadskilt Deel af den danske Stat[6])

1807 (17 Apr.) Institutet for Døvstumme i Kiøbenhavn stiftes.

— (3 Aug.). En engelsk Flaade under Anførsel af Admiral Gambier passerer Kronborg.

— (16 Aug.). Den engelske Hær, anført af Generallieutenant Cathcart, gaaer uden al Hindring i Land ved Vedbek. En Proclamation udstedes, hvori Englænderne forlange den danske Flaade udleveret.

— (17 Aug.) Fienden indeslutter Kiøbenhavn.

— (2–5 Sept.). Kiøbenhavns Bombardement.

— (7 Sept.). Den øverste Befalingsmand i Kiøbenhavn, Generalmajor Peymann[7]), slutter en Capitulation, hvorefter den hele danske Flaade[8]) overgives Englænderne, og Castellet Frederikshavn i 6 Uger besættes af engelske Tropper.

— (21 Oct.). Den engelske Flaade gaaer under Seil med sit Bytte.

— Danmark indgaaer et Forbund med de Franskes Keiser Napoleon.

— (4 Nov.). England udsteder en Krigserklæring imod Danmark.

1808 (29 Febr.). Danmark erklærer Sverrige Krig.

---

[6]) Ved det tydske Riges Opløsning 6 Aug. s. A. var den Lehnsforbindelse ophævet, hvori Holsteen hidtil havde staaet til den tydske Keiser.

[7]) En 72aarig Olding, som Kronprinds Frederik, der forestod Regjeringen under sin Faders Sindssvaghed, men selv dengang opholdt sig i Kiel, havde overdraget Hovedstadens Forsvar.

[8]) 18 Linieskibe, 17 Fregatter, 8 Brigger og 32 mindre Krigsfartøier.

1808 (Marts). En fransk Hærafdeling, for største Deel bestaaende af Spaniere, under Anførsel af Marschal Bernadotte, Prinds af Pontecorvo, ankommer til Danmark [9]).

— (13 Marts). Kong Christian VII. døer i Rendsborg; hans Søn, Kong Frederik VI., som havde forestaaet Regjeringen siden 1784, bestiger Thronen.

— (22 Marts). Det danske Linieskib Prinds Christian [10]), anført af Capitain Jessen, bliver under Sjællands Odde angrebet af to engelske Linieskibe, efter en heltemodig Kamp drevet paa Grund, og opbrændt.

— (30 Marts). Koldinghuus afbrænder under de Franskes og Spaniernes Ophold paa Slottet.

— (28 Jun.). Kong Frederik VI. forandrer og udvider Danebrogordenen.

— (31 Jul.). Det spanske Regiment Asturien gjør Oprør i Roeskilde imod de franske Officerer, som nødes til at flygte.

— (9 Aug.). Spaniernes Anfører, Generallieutenant Marquis de la Romana, overrumpler og besætter Nyborg.

— (21 Aug.). Romana indskiber de spanske Tropper (9000 Mand) fra Langeland paa en engelsk Flaade.

— De Svenske gjøre flere Indfald i Norge, men drives tilbage af Prinds Christian August af Augustenborg.

---

[9]) Den foregivne Hensigt med disse Troppers Ankomst var, i Forening med de Danske, at giøre Landgang i Skaane; den virkelige, at fierne Spanierne fra deres Fædreland.

[10]) Dette Skib laae tilfældigviis i Norge under det engelske Overfald, og havde derved, ligesom et andet Linieskib, Louise Augusta, undgaaet at dele Skjebne med den øvrige Flaade.

1808 (6 Oct.). Prinds Christian Frederiks Søn, Frederik Carl Christian (Kong Frederik VII.), fødes paa Amalienborg

1809 (Mai). Englænderne besætte Anholt, hvis Fyrtaarn de befæste.

— (31 Mai). Danske Tropper under Anførsel af Generalmajor Ewald deeltage med Hollænderne i Stormen paa Stralsund.

— (7 Nov.). Kongelig Forordning angaaende de lærde Skoler.

— (10 Dec.). Fredslutning med Sverrige i Jønkøping.

1810 (8 Jan.). Kongel. Forordning om Tiendevæsenet.

— (28 Mai). Prinds Christian August af Augustenborg, som de svenske Stænder havde valgt til Thronfølger i Sverrige, døer.

— (Jul.–Aug.). Kong Frederik VI.s Bestræbelser for at blive valgt paa Rigsdagen i Ørebro til Sverriges Thronarving mislykkes. Valget falder paa Prindsen af Pontecorvo.

1811 (23 Marts). Toget med Kanonbaade og Landtropper, for at vinde det af Englænderne besatte Anholt tilbage, mislykkes.

— (2 Sept.). Kong Frederik VI. stifter Frederiks-Universitetet i Christiania.

1812. De danske, stærkt sunkne Papiirpenge tabe (fra August) næsten al Værdie, og en paafølgende Statsbankerot bliver nødvendig.

— (Oct.). Hemmelig Convention i Aabo, hvori Keiser Alexander tilsikkrer Sverrige Besiddelsen af Norge.

1813 (5 Jan.). Rigsbanken oprettes. Statens udstedte Papirpenge reduceres til ⅙ af deres Pengeværdie.

— (Apr.). Underhandlinger om Danmarks Tiltrædelse til Coalitionen (i hvilken Anledning en russisk og en svensk Gesandt vare komne til Kiøbenhavn) løbe frugtesløst af; man forlanger, som Betingelse, Afstaaelsen af Norge mod Løfte om en uvis Erstatning i tydske Lande.

— (11 Jun.) Sorø-Academies Hovedbygning afbrænder. (Jvf. A. 1827.).

— (10 Jul.). Et nyt og nøiere Forbund sluttes med Keiser Napoleon, ifølge hvilket en dansk Hielpehær kort efter forener sig i Meklenborg med den nordligste Afdeling af den franske Hær under Marschal Davoust.

— (3 Sept.). Krig erklæres mod Sverrige.

(22 Oct.). Krig erklæres mod Preussen og Rusland.

— (Nov.). Den danske Hielpehær maa trækkes tilbage til det Lauenborgske.

— (1 Dec.). Marschal Davoust adskiller sin Hær ganske fra de danske Tropper, og indslutter sig i Hamburg.

— (Dec.). En stor Hær af Svenske, Tydske og Russere under Anførsel af den svenske Kronprinds, Prindsen af Pontecorvo, rykker ind i Holsteen.

— (7 Dec.). Fegtning ved Bornhøved paa de Danskes Tilbagetog [11]).

— (10 Dec.). Træfning ved Sehested: den danske Hær fortrænger Fienden fra hans Stilling paa den nordlige Side af Eideren, og baner sig Vei til Rendsborg.

---

[11]) Under Felttoget i Holsteen 1813 havde Dronning Maries Broder, General Prinds Frederik af Hessen, Overanførselen over de danske Tropper.

1814 (14 Jan.). Fredslutning i Kiel med Sverrige og England: Norge afstaaes til Sverrige imod Svensk-Pommern med Rygen; England faaer Øen Helgoland.

— (8 Febr.). Fredslutning med Rusland i Hannover.

— (18 Apr.). Frederik VI. opfordrer i et aabent Brev Norges Indbyggere til at underkaste sig Sverrige.

— (17 Mai). Norges Repræsentanter undertegne Constitutionen paa Eidsvold, og vælge den forrige danske Statholder, Prinds Christian Frederik, til Norges Konge.

— (22 Mai). Det danske Bibelselskab stiftes.

— (29 Jul.). Kongel. Forordn. om de danske Almue- og Borgerskolers bedre Indretning.

— (25 Aug.). Fredslutning med Preussen.

— (6 Sept.). Frederik VI. afreiser til Congressen i Wien.

— (10 Oct.). Prinds Christian Frederik nedlægger Norges Krone.

1815 (22 Mai). Prinds Christian Frederik holder paa Augustenborg Bryllup med Prindsesse Caroline Amalie af Slesvig-Holsteen-Sønderborg-Augustenborg.

— (1 Jun.). Frederik VI. kommer tilbage til Kiøbenhavn fra Wien.

— (4 Jun.) En Tractat sluttes med Preussen i Wien, hvorved Svensk-Pommern afstaaes til dette Rige for Hertugdømmet Lauenborg og 2 Mill. Rdl.

— (14 Jul.). Frederik VI. tiltræder det tydske Forbund som Hertug af Holsteen og Lauenborg.

— (31 Jul.). Kong Frederik VI. og Dronning Marie Sophie Frederike salves i Frederiksborg-Slotskirke af Biskop Münter.

1816 (27 Jul.). Lauenborg overgives Kong Frederik VI. ifølge Tractaten af f. A.

— (25 Jun.). Tumult i Straffeanstalten paa Christianshavn, hvis Bygning antændes af Fangerne.

1817 (31 Oct.). Jubelfest for Reformationen.

1818 (4 Jul.). Rigsbanken forandres til en privat Bank under Navn af Nationalbanken, med Octroi paa 90 Aar.

— (28 Jan.). Det kongel. nordiske Oldskrift-selskab stiftes.

1825 (3 Febr.). Vesterhavet gjennembryder ved Agger den smalle Tange, som hidtil adskilte det fra Limfjorden.

— (12 Sept.). Christian VI.'s og Frederik V.'s Capel ved Roeskilde-Domkirke indvies af Biskop Münter.

1826 (14 Mai, 1ste Pintsedag). Jubelfest for Christendommens Forkyndelse i Danmark for 1000 Aar siden.

— (3 Oct.). Digteren Jens Baggesen døer i Hamborg.

1827 (21 Mai). Det gjenopbyggede[12]) Sorøe-Academie indvies.

1828 (1 Nov.). Prinds Frederik Carl Christian holder Bryllup paa det nyopbyggede[13]) Christiansborg med Kong Frederik VI.'s Datter Vilhelmine Marie.

1829 (27 Jan.). Frederik VI. stifter en polytechnisk Læreanstalt i Forbindelse med Kiøbenhavns Universitet.

— (7 Jun., 1ste Pintsedag). Den nyopbyggede[14]) Frue-Kirke i Kiøbenhavn indvies.

---

[12]) Efter Branden 1813.

[13]) Efter Branden 1794.

[14]) Efter Branden i Bombardementet 1807.

1830 (12 Apr.). Frederik VI. stifter en militair Høiskole i Kiøbenhavn.

1831 (28 Mai). Kongelig Forordning, hvorved Indførelsen af raadgivende Provindsialstænder i Danmark og Hertugdømmerne bebudes.

1834 (Natt. t. 11 Mai). En stor Deel af Hillerød afbrænder.

— (15 Mai). Kongelig Forordning angaaende Provindsialstændernes Indretning.

1836 (13 Oct.). Den paa ny opførte[15]) Universitets-Bygning i Kiøbenhavn indvies.

— (30 Oct.-1 Nov.). Jubelfest for Reformationens Indførelse i Danmark.

1837 (24 Oct.). Communallov for Kiøbstederne.

1838 (9 Marts). Prinds Christian Frederik vælges til det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Præsident[16]).

— (17 Sept.). Billedhuggeren Bertel Thorvaldsen bliver høitideligt modtaget ved Ankomsten til sin Fødeby Kiøbenhavn, efter 40 Aars Ophold i Rom.

1839 (14 Febr.). Den danske historiske Forening stiftes.

— (3 Dec.). Kong Frederik VI. døer paa Amalienborg; hans Fætter, Prinds Christian Frederik, bestiger Thronen under Navnet Kong Christian VIII.

1840 (1 Jan.). Communallov for Kiøbenhavn.

— (2 Jan.) Et Statssecretariat for Naadessager oprettes.

— (16 Jan.). Kong Frederik VI.'s Liig bisættes i Roeskilde-Domkirke.

---

15) Efter Branden i Bombardementet 1807.

16) Han var første Gang tilstede i Selskabet 16 Marts s. A.

1840 (28 Jun.). Kong Christian VIII. og Dronning Caroline Amalie salves i Frederiksborg-Slotskirke af Biskop Mynster.

1841 (13 Aug.). Kongelig Anordning angaaende Landcommunevæsenet.

1842 (24 Marts). Kong Christian VIII. udnævner sin Svoger, Prinds Frederik af Augustenborg, til Statholder i Slesvig og Holsteen og commanderende General i Hertugdømmerne.

— (28 Apr.) Den danske Armee faaer en ny Organisation.

— (26 Jun.) Archæologen, Etatsraad Peter Oluf Brøndsted, døer i Kiøbenhavn.

1844 (24 Marts). Thorvaldsen døer i Kiøbenhavn.

— (18 Sept.). Christian VIII.'s Østersø-Jernbane, imellem Kiel og Altona, aabnes.

1845 (22 Febr.). De danske Besiddelser paa Ostindiens Fastland, Trankebar (fra Christian IV. Regiering)[17]) og Serampore ell. Frederiksnagore, sælges til det engelsk-ostindiske Handelscompagnie for 1 Mill., 125,000 Rbdlr.

— (28 Febr.). Criminal- og Politieretten i Kiøbenhavn oprettes.

— (5 Apr.). Tractat med Keiseren af Marocco, hvorved de aarlige Foræringer ophøre, som Danmark hidtil havde udredet for Handelens og Skibsfartens Sikkerhed.

— (21 Mai). Forordning om Arv og Testamenter, der indbefatter en fuldstændig ny Revision af de danske Arvelove.

17) Trankebar var kiøbt 1620; see ovenfor.

1845 (23-28 Jun.). Skandinavisk Fest i Kiøbenhavn for de hidkomne svenske og norske Studerende.

— (2 Sept.). Et stort Udbrud af Hekla[18]) begynder.

— K. Christian VIII. udsender Corvetten Galathea, med et Selskab af Naturkyndige og Tegnere ombord, paa en videnskabelig Jord-Omseiling.

1846 (8 Jul.). Kong Christian VIII.'s aabne Brev angaaende Arvefølgen i Hertugdømmerne, som for Slesvig og Lauenborg erklæres at være den samme som i Danmark efter Kongeloven.

— (18 Aug.). Prinds Frederik af Augustenborg afskediges fra sin Post som Statholder i Slesvig og Holsteen og commanderende General i Hertugdømmerne.

1847 (26 Jun.). Den første danske Jernbane, imellem Kiøbenhavn og Roeskilde, aabnes.

— (28 Jul.). Kongelig Forordning angaaende Slaveriets Ophør paa de dansk-vestindiske Øer efter 12 Aars Forløb. (Jvf. 3 Jul. 1848.)

— (31 Dec.). Christian VIII. udgiver et Rescript om Sorøe-Academies forandrede Organisation.

1848 (20 Jan.). Kong Christian VIII. døer paa Amalienborg; hans Søn, Kong Frederik VII., bestiger Thronen.

— (28 Jan.). Et kongeligt Rescript tilsiger Forandringer i Statsforfatningen.

— (26 Febr.). Kong Christian VIII.'s Liig bisættes i Roeskilde-Domkirke.

— (18 Marts). En Forsamling af slesvig-hol-

---

[18]) Dette 18de bekjendte Udbrud af Hekla, efter 79 Aars Hvile (see 1766), vedvarede med korte Afbrydelser lige til Begyndelsen af April næste Aar.

steenske Stænderdeputerede i **Rendsborg** gjør det første Skridt til Oprør.

1848 (20 Marts). Offentlig Forsamling og Taler i **Casino** i **Kjøbenhavn**.

— (21 Marts). En Deputation af Borgere, ledsaget af en stor Folkeskare, drager fra Raadhuset i Kiøbenhavn til Christiansborg, og faaer Adgang til Kongen. Det forrige Ministerium opløses.

— (22 Marts). En slesvig-holsteensk Deputation ankommer til Kiøbenhavn. Et nyt Ministerium dannes.

— (24 Marts). En provisorisk Regjering for Hertugdømmerne oprettes i Kiel (om Natten).

— Prinds Frederik af Augustenborg[20]), i Spidsen for et forført Jægercorps, overrumpler **Rendsborg**.

— Kongens Svar til den slesvig-holsteenske Deputation.

— Udnævnelse af nye, ansvarlige Ministre, med ministeriel og departemental Styrelse, og **Ophævelse af den collegiale Forfatning.** Finantsminister, Greve **Adam Vilh. Moltke** bliver Premier-Minister og Præsident i Minister-Raadet.

— (25 Marts). Provisorisk Forordning om Presseforholdene, hvorved alle Lovbud, som yderligere indskrænkede Trykkefriheden siden Forordn. af 27 Sept. 1799, hæves.

---

20) Det var den samme Prinds Frederik (Søn af en dansk Prindsesse, Broder til en dansk Dronning, gift med en dansk Grevedatter), som Kong Christian VIII. havde viist den Tillid at betroe den høieste civile og militaire Myndighed i Hertugdømmerne, men som siden, da han røbede en statsforbrydersk Tendents var bleven afsat (see ovenf. 1842 og 1846), der nu, tilligemed sin Broder, Hertug Christian af Augustenborg, optraadte som Landsforræder og Hovedmand for Oprøret.

1848 (28 Marts). De første Tropper, bestemte til at dæmpe Oprøret i Hertugdømmerne, afgaae fra Kjøbenhavn.

— (4 Apr.). Kongelig Kundgjørelse angaaende Sammenkaldelsen af en Rigsforsamling til at overveie Løvudkast om en ny Statsforfatning, hvorved Rescriptet af 28 Jan. d. A. tilbagekaldes. Preussiske Tropper rykke ind i Holsteen, og besætte Rendsborg.

— (5 Apr.). Kong Frederik afreiser til Hæren. Det kongelige danske Cancellie ophører.

— (9 Apr.). De kongelige Tropper slaae Oprørerne ved Bau og Flensborg, og besætte Flensborg, hvor de oprørske Troppers Anføreт Prinds Frederik, med flere holsteenske Prindser, opholdt sig under Slaget, og flygte derfra da det var tabt.

— (10 Apr.). Kong Frederik holder sit Indtog i Flensborg.

— (Natt. t. 11 Apr.). De kongelige Tropper rykke ind i Staden Slesvig.

— (23 Apr., 1ste Paaskedag). Slag ved Slesvig, under Generalmajor Hedemanns Anførsel, mod en langt overlegen Hær af Preussere og tydske Forbundstropper, under Anførsel af General Wrangel.

— (24 Apr., 2den Paaskedag). Fegtning ved Oversø.

— (Apr.). Preusserne og de tydske Forbundstropper besætte Hertugdømmet Slesvig.

— (29 Apr.). Kongen kommer tilbage til Kiøbenhavn.

— (2 Mai). Preusserne, i Forening med Oprørerne, rykke ind i Jylland, hvor de besætte Kolding, Fredericia og Veile.

1848 (8 Mai). Sø-Capitain Steen Bille beskyder uden Virkning med et Dampskib og nogle Kanonbaade Fredericia-Castel. Preusserne bombardere Middelfart.

— (25 Mai). De preussiske og oprørske Tropper trække sig ud af Jylland.

— (28 Mai). Den danske Hær fægter over de tydske Forbundstropper (Hannoveranere, Mecklenburgere og Oldenburgere) ved Nybel i Sundeved.

— (5 Jun.). Slag ved Dyppel: Preusserne og Forbundstropperne, under Generalerne Wrangel og Halkett, gjøre Forsøg paa at fordrive de Danske fra deres Stilling i Sundeved, men kastes tilbage; tre frivillige Officerer i den danske Hær, Normanden Lieut. Leop. Løvenskiold, og de svenske Lieutenanter Leijonhufvud og Sommelius, faae deres Banesaar i Slaget.

— (Natt. t. 7 Jun.). Overfald af fiendtlige Friskarer paa det høire Flankecorps af den danske Hær ved Hoptrup i Nærheden af Haderslev.

— (8 Jun.). Svenske Hielpetropper lande i Fyen, hvor de forblive.

— (29 Jun.). De danske Forposter i Haderslev angribes af Fienden.

— (30 Jun.). Den danske Hær trækker sig tilbage til Kolding.

— (3 Jul.). En Opstand af Negerslaverne paa St. Croix udbryder (om Natten). Generalgouverneur Scholten proclamerer Slavernes Emancipation paa de dansk-vestindiske Øer [21].

---

21) Stadfæstet ved Kongel. aabent Brev af [illegible] September.

1848 (Jul.). En Vaabenstilstands-Convention sluttes under svensk Mægling i Malmø med Preussen, som bliver ratificeret i Berlin af Kongen, men som den commanderende General Wrangel vægrer sig ved at efterkomme.

— (26 Aug.). En ny Vaabenstilstand paa 7 Maaneder sluttes med Preussen og det tydske Forbund under Kong Oscar's Mægling i Malmø.

— (17 Sept.).[22] Thorvaldsens Museum i Kiøbenhavn aabnes.

— (5 Oct.). Valg over hele Landet paa Sendebud til den ved den kongel. Kundgjørelse af 4 Apr. d. A. bebudede Rigsforsamling.

— (23 Oct.). Kong Frederik VII. aabner den danske Rigsforsamling paa Christiansborg.

— (15 Nov.). Ministeriet af 22 Marts opløses, og 4 af dets Medlemmer udtræde.

— (16 Nov.). Et tildeels nyt Ministerium dannes. Grev A. V. Moltke vedbliver i sin Stilling som Premier-Minister og Præsident.

— (24 Nov.). Kongelig Kundgjørelse om Fordelingen af Regieringsforretningerne imellem de forskiellige Ministerier, samt Ophævelsen af de tilbageværende Collegier og flere Autoriteter.

— (15 Dec.). Kong Frederik VII. udsteder en Proclamation til sine Undersaatter i Slesvig og Holsteen, i Anledning af den for Hertugdømmerne ifølge Conventionen af 26 Aug. d. A. oprettede Fællesbestyrelses Voldsfærd.

---

[22]) Tiaarsdagen efter Thorvaldsens Ankomst til Kiøbenhavn; for 1838.

4.

Chronologisk Fortegnelse

over

de vigtigste ældre danske

Love, Anordninger, By- og Gildeskraaer,

indtil 1648.

11te Aarhundrede.

1. **Knud den Stores *Vithærlagsret,* eller Gaardsret for Kongens Huustropper (Tinglith, Tignmannalith;) imellem 1018—1035; fornyet under Knud VI.**

[Udg. af Resen. 1672. 4. Script. R. D. III. 139—159. Rosenvinge Gl. danske Love. V. 2—22.] Et Tillæg af Christoffer I. (Kof. Anchers Dansk Lovhist. I. 600. 606—7). Et andet, senere Tillæg. (Anchers Lovh. II. 549.)

12te Aarhundrede.

2. **Den skaanske Kirkeret,** givet af Erkebiskop **Eskild,** i Lund 1162.

[Thorkelins Saml. af danske Kirkelove. 1781. S. 1—12. En gammel latinsk Oversættelse, sammest. S. 23; og i K. Anchers Lovh. II. 517—530. Jvf. Schlegel om Retssædvaner. Kbh. 1827. 4. S. 162—68. Larsen i Jurid. Tidsskr. XIII. 2. S. 253. XV. 1. S. 10.]

3. **Den sjællandske Kirkeret,** givet af **Biskop Absalon** i Ringsted, d. 21. Jul. 1171.

[Thorkelins Samling. S. 13—21. Jvf. Schlegel om Retssædv. S. 168. Larsen, Jurid. Tidsskr. XV. 1. S. 1—9.

4. Statuta ecclesiastica Archiepiscopi *Andr. Sunonis.*

[K. Anchers Lovhist. II. 525—532.]

4. **Den skaanske Lov,** en Samling af skaanske Retsvedtægter: „uden Tvivl allerede nedskrevne i Beg. af det 13de Aarh." Rosenvinge (men i Lovens Indhold, ligesom vore øvrige gamle Love, længt ældre.) Loven er skreven i den skaansk-danske Dialect eller Sprogform; fra denne kan derfor intet

Beviis hentes for, at den skaanske Lov er ældre end den siællandske eller jydske.

[Trykt hos Gotfr. af Ghemen (meget feilfuld. Kbh. 1505. Udg. af Johan Hadorph, efter et af de ældste Haandskrifter; med et Glossarium. Stockh. 1676. Fol. — Jvf. K. Ancher L. Hist. I. 99—112. Suhm Danm. H. IX. 585. J. H. Schlegels Undersøgelse om den Skaanske og gamle Siell. Lov. Astræa. IV. og i K. Anchers saml. jur. Skrifter. I. 220—275. Schlegel om Retsfædv. 115 o. flg. Larsen i Jur. Tidsskr. XV. 52—65. Maanedskr. for Lit. IV. S. 45—48.]

6. **Leges provinciales terræ Scaniæ, latine redditae per *Andream Sunonis*, Archiep. Lund.** (Rimeligviis forfattet imellem 1206—1215. (P. E. Müller: Vita *Andr. Sunonis*. 1836. p. 22.)

[Udg. af Ar. Hvitfeld. Kbh. 1590. 4. (Westphalen Mon. inedita. IV. p. 2029 sq.) af J. L. A. Kolderup-Rosenvinge, med Indl. og Anmærkn. Kbh. 1846. 4. — Jvf. K. Anchers Lov-Hist. I. 112—127. Rosenvinges Indledning til hans Udg. S. V—XII.]

7. **Den ældre Siællandske Lov**, (tillagt K. Valdemar I.) en Samling af gamle Retsvedtægter i Siælland, liig de skaanske. („Then ræthæ Siælandsfaræ logh" er Titelen i nogle Haandskrifter.)

Indholdet af Capitlerne om Arv og Misgierninger er det samme, som udgiør de to Lovsamlinger: Arvebogen og Orbodemaal, der sædvanlig findes i Haandskrifterne af den skaanske Lov, og ligesaa i Ghemens og Hadorphs Udgaver af denne Lov. Jvf. Rosenvinges Retshistorie. 2. Udg. S. 31.

[Udg. af K. Ancher: i Tillægget til hans Lovhist. I. p. 528—598.]

8. **Gildeskraaer**, som i deres oprindelige Form (men hvori de nu ikke haves) kunne henregnes til Slutningen af 12te Aarhundrede.

a) **Skraa for St. Knuds Gilde i Flensborg.**

[Pä ders Udg. af den Flensborgske Stadsret. 1765, 4. S. 41—53.]

b) Skraa for St. Knuds Gilde i Odense.

[K. Ancher om gamle danske Gilder. 1780. 8. S. 105—126. Suhms Saml. t. den danske Hist. I. 1. S. 5—22 (med et nyere Tillæg); og den under K. Hans 1496 fornyede Skraa, S. 29—38.]

c) Skraa for St. Knuds Gilde i Malmø.

[Bring Mon. Scan. I. 132—162. jvf. K. Ancher om gamle danske Gilder S. 49—55.]

9. Knud VI.: Fr. om Manddrab. 28. Dec. 1200.

Bring: Monumenta Scanensia. I. 88. og i Diplom. Svecan. I. 142 sq.

13de Aarhundrede.

10. *Jus Slesvicense antiquum.*

Formodentlig fra Begynd. af det 13de Aarhundrede; skiøndt man havde tillagt den Svend Grathes Regiering, og A. 1156.

[Trykt i 2. Tillæg til K. Anchers Lovhist. 1—18, efter et Hdskr. fra 13de Aarh. Rosenvinge Gl. Love. V. 311.]

11. Den yngre, eller saakaldte „Eriks Siællandske Lov".

[Den er længe antaget at være given af K. Erik Menved; en Mening, som sildigere har været omtvistet og nu er frafaldet; den ansees snarere for en privat Samling af siællandske Retsvedtægter, der er yngre end den saakaldte „Valdemars siællandske Lov"; men ældre end den Jydske Lov". (Rosenvinge, Retshist. I. S. 32.) Loven kunde, som en Samling af ældre Retsvedtægter, maaskee være stadfæstet af Erik Menved, som den tillægges. Sprogformen, hvori alle 3 Love, de to siællandske og den jydske, nu haves i Haandskrifterne, er, naar nogen Dialectforskiel fraregnes, ubetydelig.]

[Trykt i Kbh. hos Gotfr. af Ghemen 1505; hos M. Viingaard 1576; udgivet af Rosenvinge. (Saml. af Gl. Danske Love. II.) Kbh. 1821. (Jvf. K. Ancher. jurid. Skr. I. 553. 593. Rosenvinges Indl. til hans Udg. S. IX—XL. J. F. Schlegel i Lit. Tid. 1822. Nr. 25—27; og om Retsſædvaner. p. 127—47. Rosenvinge, i Maanedskr. f. Lit. IV. 49—63.]

12. **Den jydske Lovbog**, samlet og udgivet under K. Valdemar II. paa Rigsdagen i Vordingborg. Marts. 1241.

[Udgaver: a. Den gamle Text. Ribe. Matth. Brand. 1504. 4to. (med en gammel lat. Oversættelse og Biskop Knuds lat. Anmærkninger. Han døde 1477.) Kiøbenh. Gotfr. af Ghemen. 1508. 4to. m. Kof. Anchers Anm. og P. Lassens lat. Overs. Kbh. 1783. 4. — ved Rosenvinge, med Indl. og Anm. samt den gamle lat. og plattydske Oversættelse, m. m. Kbh. 1837. 4. b. Paa nyere Dansk, revideret af N. Kaas, og anctoriseret ved Kgl. Forordn. af 14. Aug. 1590. 4to. senere Udgaver af samme: 1642. 1643. 1669. 1671. 4to. — c. Plattydske Oversættelser: 1. Den ældste, uden Udgiverens Navn og Trykkested. 1486. 4. (formodentlig trykt i Lübeck.) 2. Nyere Overs. af B. Eckenberger. Slesv. 1593. 1603. 4to. paa Ny med Blütings Forklaringer. Flensb. 1717. 4. med en høitydsk Overs. af Falck. Altona. 1819. 4. — d. Paa Høitydsk af Er. Krabbe, udg. af P. Resen. Kbh. 1684. 4.]

[Om Haandskrifter og Udgaver af denne Lov, s. Kof. Ancher Lovhist. I. 137—283. (Samlede jurid. Skr. I. 290—426.) Falcks Udg. Indledn. S. XVII—XLI. Rosenvinges Indl. S. IX—XVIII. m. fl.

13. Valdemar II. Forordning om **Mandebod** (for Skaane.

[J Regest. Diplomat. Hist. Dan. I. p. 77. anført under **1204**. Tr. i Kof. Anchers Lovhist. I. 610. 611.]

14. Valdemar II. Forordning om **Jernbyrds Afskaffelse** (for Skaane).

[Tr. ligesom i de ældre Udgaver af Skaanske Lov,, saaledes ogsaa i Hadorphs. 1676. p. 67—68. Paa Latin i Resens Udg. af Hirdskraa og Vitherlagsretten S. 642. Jvfr. Maanedsskr. f. Lit. IV. 234—239.]

15. ***Constitutiones Waldemari II.*** („de jure nominatorum Episcopi, quod *helgæbroth* (Helligbrøde) dicitur“) givet 1328 i Vordingborg, for Fyen.

[Kof. Anchers Lovhist. I. p. 598. 99. Jvfr. Larsen i Jurid. Tidsskr. XIV. 43—45.]

16. **Den lundske Birke-Ret, eller Stadsret.**

Den var gieldende i de **skaanske**, og formodentlig flere danske Kiøbstæder. Cf. Begyndelsen: Thettæ ær thien ret ther man callær o. s. v. „Dette er den Ret, som man kalder vor Birkeret, som i Lund er, og i alle Steder, hvor Kiøbstedlov holdes i Danmark."

[Tr. i Kof. Anchers Lovhist. II. 2det Tillæg. S. 222—230; i Rosenvinges D. Stadsretter. S. 49—63. Den hører vel til anden Halvd. af 13de Aarh. men ikke i dens nærværende Form, da de 10 sidste Capitler ere et nyere Tillæg.]

Jvf. K. Ancher, samlede jurid. Skr. II. 695—702. Rosenvinge, Indl. til Gl. Love V. S. XVIII. Schlegel om D. Retssædvaner. S. 201—209.

17. **Statuta *civitatis Hafniensis*, data ab Episc. Roskildensi *Jacobo Erlandi*, d. 13. Martii 1254.**

Kiøbenhavns ældste Stadsret.

[Tr. i Pontoppidans Orig. Hafn. p. 49—53. Thorkelin Diplomatar. I. p. 197—200. Rosenvinges gl. Love V. 96 ff. Overs. paa Dansk hos Hvitfeldt. I. 238—40.]

18. **Statuta *Convivii* b. Ducis Canuti. 1256.**

[Pontoppidan Ann. Eccles. II. 346.]

19. **Statuta *Convivii* b. Regis Erici.**

[Tr. hos Kof. Ancher om danske Gilder, S. 127. og i hans Jurid. Skr. III. 234—47.]

20. ***Constitutiones Christophori Regis.***

En Samling af Anordninger paa Latin i 25 Artikler; trykt i Kof. Anchers Lovhist. I. p. 598—605 (hvor Udg. har ladet den have Overskriften: Constitutiones Waldemari Regis;) og af et andet, noget afvigende Haandskr. sst. S. 605—609, hvor en Kong Christoffer nævnes. Et Udtog af disse Constitutioner paa Dansk (Kof. Ancher II. 548—49) synes, efter Sprogformen, vel at kunne henføres til Christoffer den Førstes Tid. Formodentlig er det en Samling fra meer end een Konges Tid.

[Jvf. Kof. Anchers Fortale til Lovhist. og saml. jur. Skr. I. [illegible] II. [illegible]
Rosenvinge Retsh. I. S. 42. Larsen, i Molbechs Nord. Tidsskr. IV. [illegible]]

21. Statuta *civitatis Roskildensis*, edita et promulgata a civibus. (1268 auctoriserede og bekræftede af Erik Glipping.)

[Rosenvinges Stadsr. S. 172—187. En meget sildigere dansk Oversættelse, i D. Mag. V. 333. Aarstallet 1268 angives i Originalen, § 17.]
Jvf. K. Anchers jurid. Skr. II. 646—55. En nyere Stadsret for Holbek er en Bearbeidelse af Erik Glippings for Roskilde. (47.)

22. Jus municipale *civitatis Ripensis*: datum auctoritate Regis *Erici* (Glipping) filii Regis Christophori. 1269. VI. Kal. Julii.

[Denne ældste Stadsret for Ribe er trykt efter Originalen, som giemtes paa Raadhuset i Ribe, i K. Anchers Lovhist. II. 2det Tillæg. S. 254—267. Rosenvinges Stadsretter. S. 216 flg.]

23. Erik Glippings Privilegier eller Stadsret f. Nyborg. 1272.

Jvf. om en saadan Lov Rosenvinge. Indledn. til hans Udg. af Stadsr. S. L.

24. Erik Glippings Forordninger (1259—1286).

a) Constitutio de *crimine læsæ Majestatis*, &c. 1276. (Kof. Ancher L. H. II. 582.)

b) Constit. de *Naufragio*. 1282. (sammest. S. 533.)

c) Constitutio Erici Regis. En Forordning af 19. Marts 1282 for Siælland og Skaane især om Dommes Execution (Rigens Ret).

(En lignende Forordn. for Jylland findes i de ældste Udg. af Jydske L. under Titel af Constit. Erici Regis. Forordningen for Siælland er trykt, under Navn af „Kong Eriks Haandfæstning", i de ældste Udg. af den saakaldte „Eriks siællandske Lov".)

[Jvf. K. Anchers saml. Skr. II. 812. Jurid. Tidsskr. 1. Hefte. S. 14. 15. Rosenvinge, om Rigens Ret og Dele. S. 23—27. Retshist. I. S. 42.]

d) Forordning om Giæsteri. (1283.) Paa Latin, i de ældste Udgaver af J. Lov. (Med urigtigt Aarstal 1269.)
[Jvf. K. Anchers jur. Skrifter. I. 518—525.]

e) Tre Forordninger for Skaane, Sielland og Jylland 1284 (den sidste især om Rettergangsmaaden).

I de ældste Udgaver af disse Landskabers Lovbøger.

f) Forordning for Skaane om Kønejord.

[Tr. i K. Anchers Lovhist. II. 530—32. Efter et yngre Haandskr. sammest. I. 611—14. Jvf. Lovh. II. 485—91.]

g) Constitutio data inhabitantibus in *Barahæreth* (Skaane).

[Tr. i K. Anchers Lovhist. II. 540. 41. Den tillægges sædvanlig Kong Erik Menved; men tilhører (i Følge Rosenvinge, Retshist. I. S. 43, Anm. b) snarere Erik Glipping.]

25. *Leges civiles Civitatis Flensburgensis.* 1284. (?)

(Fuldstændigere, end hos Westphalen Mon. III. 91—96, trykt i Rosenvinges Stadsretter, S. 368—385.)

26. *Statuta civitatis Hafnensis.* 1294. (givne af Biskop Johan Krag.)

[Script. Rer. Dan. VII. p. 86—98. Rosenvinges Stadsretter, S. 101—120. Jvf. Suhm. Danm. Hist. XI. 172—78.]

27. Flensborgs nyere Stadsret. (imellem 1284—1295.)

[Paa Dansk og Plattydsk: udg. af Lüders. Flensb. 1765. 4. I Rosenvinges Stadsretter: S. 386—484. En nyere Bearbeidelse af denne er den Stadsret paa Latin og Plattydsk, som findes i Corpus Statut. Slesvicens. II. 356; paa Latin hos Rosenvinge V. 469.]

28. Haderslevs Stadsret. 1292.

[Paa nyere Dansk. Rosenvinges Stadsr. S. 471—82. jvfr. de af ham i Staatsbürgerl. Mag. VIII. 741 o. flg. meddeelte Varianter.]

29. Den saakaldte Landbirkeret (Jus Biroicum rurense), som er bleven tillagt Erik Glipping og A. 1269.

„Den er udentvivl en Bearbeidelse fra det 14de Aarh. af denne Konges Ribe-Ret, eller af den almindelige Stadsret.“ Rosenvinge, Retshist. I. S. 53.

[I en meget ny Sprogform, hvori den allene findes, er den trykt i Kof. Anchers Lovhist. II. 2det Tillæg. 206—221.]

30. **Erik Menveds Love.** (1286—1319.)

a) *Constitutio Erici ad Jutiam.* **1304.** (En Samling af forskiellige Lovbud, udtrykkeligt givne for Jylland.)

[Tr. i K. Anchers Lovhist. II. S. 534—539. Jvf. hans jurid. Skr. I. 566—77.]

b) Privilegia Civitatis *Randrusiae.* **1311.**

[Rosenvinges Stadsretter. S. 276. 77.]

c) Edictum super *hospitalitate non debita* (om ulovligt Giæsteri). **1314.**

[Kof. Anchers Lovhist. II. 539.]

d) Privilegier for Indbyggerne i Skaane. **1317.**

(Hvitfeldt. I. S. 393.)

31. **Christoffer II.** Regieringstid (1320—1333) tillægges:

a) Constitutio de *crimine læsæ majestatis.*

[K. Anchers Lovhist. II. 540. Jvf. hans Fortale, og Rosenvinges Retsh. I. S. 43.]

b) „Processus observandus in regno electivo & catholico, ipso Rege illius defuncto" &c.

[Denne mærkelige Vedtægt eller Forskrift angaaende det, som ved Kongevalg skulde iagttages, kan maaskee tillægges enten Christoffer II. Tid, eller det saakaldte Interregnum før Valdemar Atterdags Hylding 1340. K. Ancher Lovhist. II. 2det Till. S. 546—548.]

c) „**Om gamle Konninge Logh.**"

Dette Lovstykke har været antaget for et Udkast til den Haandfæstning der blev forelagt Christoffer II. K. Anchers Lovhist. II. S. 123. Tr. sammest. 2det Tillæg. S. 541—546. Jvf. Larsens Bemærkninger imod denne Hypothese, hvori han henlægger det til Tiden efter den Calmarske Union, og i det tidligste til første Halvdeel af det 15de Aarh. (Molbechs Nord. Tidsskrift. IV. S. 44—47.)

32. **Waldemari, Danorum, Sclavorumque regis,** *Privilegia Civitatis Kolding.* **1327.**

Givet i Hans Gerards Umyndighed; Hertug Valdemar Erikssøns Navn, der af et Parti i Danmark var antaget til Konge 1326.
[Rosenvinges Stadsretter. S. 301. 302.]

32 b. **Statutum Episc. Roskild.** ***Joh. Nyeborg*** **de non invadendis vel spoliandis Clericis. 1326.**
[Tr. i Thorkelins Saml. af Kirkelove. p. 44—50.]

33. ***Statuta provincialia ecclesiastica*** **(givne paa Kirkemødet i Helsingborg 1345.)**
[Tr. i Suhms Danm. Hist. XIII. 795—804. Jvf. K. Anchers samlede jurid. Skrifter I. 668.]

34. ***Constitutiones Regis Valdemari III.*** **1354. 1360.**
[Tr. i de gamle Udgaver af J. Lov; i Westphalens Mon. Tom. IV. og (den første) i Scriptores Rer. Dan. VI. 527. Paa Dansk (under Navn af Haandfæstninger) Hvitfeldt I. 508. 509. Suhm. D. Hist. XIII. 405.]

35. ***Waldemari*** **III. Privilegia Civitatis** ***Stubbekiöbing.*** **1354.**
[Rosenvinge Stadsretter. S. 570—578. Jvf. Suhm D. Hist. XIII. 624.]

36. **K. Valdemar Atterdags Privilegier for Lund. 1361.**
[I sildigere Sprogform. Rosenvinge: Stadsretter. S. 64—69. Jvf. K. Ancher jur. Skr. II. 105—6. Rasks Literaturblad. S. 207.]

37. **Privilegium** ***Waldemari*** **(III.) civibus** ***Malmogæ*** **concessum. 1360.**
[Rosenvinges Statsretter. S. 69—83; med en sildigere dansk Oversættelse. Jvf. K. Anchers jurid. Skr. II. 106.]

38. **Valdemar Atterdags Stadsret for Aalborg.**
I en ny Sprogform paa Dansk (formodentlig Oversættelse fra Latin) trykt hos Rosenvinge V. S. 278—282.

39. **Gaardsretten, for Hoffolk og Hofsvende paa Kongens og Adelens Gaarde, som tillægges Erik af Pommern.**
[Tr. i Rosenvinges Gaardsretter. S. 23—36. (s. Indledn. S. XII—XVI.) Den antages at være fra en tidligere Tid i det 14de Aarh., da bl. a. Straffen, som den paalægger, at miste sin Haand for voldeligt Overfald i Kongens Gaard, allerede nævnes i et Diplom af [illegible]. (D. Mag. IV. 291. 292. jvf. K. Ancher jurid. Skr. II. 555—594. Schlegel om Retsfædv. S. 301—305.]

40. a) Dronning Margrethes anden Fred og Anordning for Indbyggerne i Fyen. 1396.

[Tr. i Molbechs og N. N. Petersens Udvalg af Danske Diplomer I. p. 55—60, efter et Haandskr. af Jydske Lov.]

b) Samme for Indbyggerne i Jylland.

[Tr. i K. Anchers Lovhist. II. p. 558—562, efter et Haandskr. af Skaanske Lov. Jvf. hans jurid. Skr. I. 633. 748—751.]

41. Dronning Margrethes almindelige Stadsret.

[Tr. i en ny Sprogform i K. Anchers Lovhist. II. 2det Tillæg. S. 231—244. Rosenvinges Stadsretter S. 501—511. Jvf. K. Anchers jurid. Skrifter II. 706.]

42. De saakaldte „Thord Degns Artikler“ („constitutio Valdemari Regis, per *Thordonem* legiferum“) en Samling af Rets-Sædvaner, der haves baade paa Dansk og Latin, tilhøre det 14de Aarhundrede, og menes at have faaet Lovskraft eller kongelig Stadfæstelse under Valdemar Atterdag (maaskee paa Rigsdagen 1354.)

[Den latinske Text findes i Udgaverne af Jydske Lov, 1504 og 1508. Deraf i Ludewigs Reliquiæ Mss. XII. p. 166. sq. En plattydsk Overs. i Westphalens Monum. IV. col. 1874. sq. — Jvf. K. Anchers Lovhist. I. 674—728. Schlegel om Retssædv. S. 311. og flg. Larsen i Jurid. Tidsskr. XV. 1. S. 20—51.]

15de Aarhundrede

(indtil Slutningen af K. Hanses Regiering. 1513).

43. Gildeskraaer, meest fra det 15de Aarhundrede.

a) Bagersvendenes Gildeskraa i Kiøbenhavn. 1403.

[Tr. i en sildigere Sprogform, Pontoppidan Ann. II. 499—503.]

b) Statuta convivarum *S. Gertrudis* (i Hellested). 1404.

[Uddrag deraf trykte i Suhms Samlinger for den D. Hist. I. 2. S. 132—134.]

c) Skomagersvendenes Gildeskraa i Odense. (1405-1406.)

[Tr. i Ny D. Mag. VI. S. 51—60, (ved Rosenvinge,) efter et originalt Haandskrift.]

d) Skraa for de tydske Guldsmedes Gilde i Kiøbenhavn. 1429.
[Paa Plattydsk. Tr. i D. Mag. 3 Række. I. 47—52. Jvf. K. Hanses Privileg. for Guldsmedene. 1496.]

e) Statuta Convivarum Corporis Christi in Sønderherde Lalandie; stadfæstet 1434, 1498 og 1518. Skraaen var oprindelig fra 1388.
[Tr. i Pontoppidans Ann. II. 221—234. Jvf. Suhms Saml. I. 2 S. 134.]

f) Det „elende Lags" Skraa i Odense. 1435.
[Plattydsk; tr. efter Orig. i „Actstykker til Oplysn. af Danmarks ældre Forhold, udg. af Fyens literaire Selskab." Odense. 1841. 4. I. S. 31—34.]

g) Gildeskraa for „Guds Legems Lag", et Kiøbmandsgilde i Aalborg; senere kaldet Papegøie-Gildet. 1441. (Bestaaer endnu i det Aalborgske „Broderskab".)
[Skraaen er trykt efter Langebeks Afskr. i D. Mag. 3. Række I. S. 102—125. Jvf. N. M. Petersens Indledning om dette Gilde. S. 89—102.]

h) Skraa for St. Anne Gilde i Svenborg. 1444. (stadfæstet af Christian I. 1477. Suhms Saml. I. 2. S. 47—52 og 52—56.) og Skraa for St. Hans Gilde i samme By. (Suhms Saml. I. 2. S. 210—214.)

i) Gildeskraa for Kiøbmændenes Hellig-Trefoldigheds Gilde i Odense. 1476. (Fornyet af Brødrene og stadfæstet af K. Hans. 1496.)

[Efter Originalen, i Fyenske Actstykker. I. 34—38. Suhms Samlinger I. 1. S. 15—36.]

k) Skraa for Skibmands-Lauget i Ribe. (stiftet 1478.)
[Tr. i Ny D. Mag. II. S. 257—261; men i en nyere Sprogform.]

l) Statuta Calendarum sacerdotum in territorio *Ramsöensi & Bieverskovensi* (Præstegilde eller Calente i Ramsø- og Bieverskov-Herred). 1485. [Scr. R. Dan. VIII. 532—536.]

m) Skræder- og Overskærer-Gildets Skraa i Odense. 1492.
[Fyens lit. Selskabs Actstykker. I. S. 36—42. Efter Originalen.]

n) Smedegildets Skraa i Odense. 1496.

[Tr. efter Originalen i de anf. „Actstykker". I. S. 42—47; med et Tillæg fra 1544.]

ρ) Bisp Carl Rønnows Statuter for Jomfru Marie Psalters geistlige Broderskab, i Odense. 1496.

[Tr. efter Originalen i Fyenske Actstykker. I. S. 59—61.]

p) Statuta Convivii Sancti Johannis in *Uggelöse*.

[Scr. R. Dan. VIII. 529—532. Denne Skraa for Gildet i Uggeløse i Siælland har vel Aarstallet 1587, men er unegtelig fra 15de Aarh.; maaskee endog ældre.]

q) Skomagergildets Skraa i Odense. 1508. (Den er først givet eller stadfæstet af K. Hans, 1508; siden confirmeret af Dronn. Christine, 1521.) [Fyenske Actstykker. I. S. 48—54.]

r) Skomagernes Gildesskraa i Aalborg, 1509 stadfæstet af K. Hans. (Tr. i D. Mag. III. 230—235.)

s) Statuta fraternitatis Calendarum Corporis Christi in *Morkerken* (Mordkiær, Morkiær).

(I Struxtorp Herred, Gottorp Amt i Hertugdømmet Slesvig. Dette geistlige Gildes Skraa er confirmeret af den Slesvigske Bisp Godske v. Ahlefelt 1515. Tr. i Dän. Bibliothek. VIII. St. S. 194—212.)

t) Bødkerlaugets Skraa i Odense. 1551.

[Tr. efter Orig. i Fyenske Actstykker. I. S. 55—59.]

44. Erik af Pommerns Privilegier for Landskrone. 1415.

[Tr. i Kof. Anchers Lovhist. II. 2det Till. p. 248—254. Rosenvinges Stadsretter, S. 84. og flg. Næsten ganske ligelydende ere samme Konges Privilegier for Malmø. s. Indledn. t. Rosenvinges Stadsr. S. XX.]

45. Erik af Pommerns første og andet Privilegium for Kiøbenhavn (og for Kiøbstæderne i Siælland) 1422.

[Trykt efter Originalerne, i Rosenvinges Stadsretter. S. 121—126.]

46. Erik af Pommerns Privilegier for Kiøbenhavn: en dansk Omarbeidelse af Stadsretten af 1294.

[Første Gang tr. i en fildigere Sprogform i Rosenvinges Stadsretter, S. 127—144. Jvf. Indledningen p. XXIII.]

47. Erik af Pommerns (udaterede) Forordning om Fiskeri, Fiskehandel og andet Kiøbmandskab i Skaane.

[Tr. i Hadorphs Udg. af Skaanske Lov. 1676. p. [illegible]—7[illegible]. Jvf. Kof. Anchers jurid. Skr. I. 110—12 og 767—789.]

48. *Statuta provincialia ecclesiastica:* (givne paa Kirkemødet i Kiøbenhavn 1425.)

[Udg. første Gang (ved E. Bisk. Birger) i Paris 1514. Sve; hvortil er føiet: *Statuta synodalia* Archiepiscopi Johannis, fra Midten af 15de Aarh. (Thorkelin p. 106—121.) De kiøbenhavnske Statuter ere aftrykte i Pontoppidans Ann. II. p. 540—549. Jvf. K. Ancher jurid. Skrifter I. p. 796. 819.]

Adskillige tildeels ældre, men mindre vigtige geistlige Statuter og Anordninger fra 1245, 1289, 1330, 1349, 1383, 1460 og 1484, findes anførte, med Henviisning til deres Trykkesteder, i Rosenvinges Retshist. I. S. 56. 57. Anm. b.

49. Christoffer af Baierns Privilegier for Malmøe, af 1440 og 1446.

[Tr. i Rosenvinges Stadsretter. S. 92—95. Jvf. K. Ancher: Saml. Jurid. Skrifter, II. 711.]

50. Christoffer af Baierns Privilegier eller Stadsret for Viborg. 1440.

[Tr. paa Latin og i nyere dansk Oversættelse, i Rosenvinges Stadsretter, S. 264—275. jvf. K. Ancher Jurid. Skr. II. 712.]

51. Christoffer af Baierns Privilegier for Roeskilde, og for Store Hedinge, begge af 1441.

[Tr. i Rosenvinges Stadsretter, S. 196—203.]

52. Samme Konges Privilegier for Odense. 1441.

[Saml. af Actstykker udg. af Fyens lit. Selskab. I. S. 24. 25.]

53. Christoffer af Baierns Forbud mod at bære Vaaben. 1442.

[Tr. i K. Anchers Lovhist. II. 563. Jvf. hans Jurid. Skr. I. 843.]

54. Samme Konges Forordning om Tienden. 1443.

[Hvitfeldt. I. S. 831. K. Ancher Jurid. Skr. I. 814—818.]

55. Christoffer af Baierns Stadsret for Kiøbenhavn. 1443.

[Tr. efter Originalen i Rosenvinges Stadsr. S. 145—168. Tidligere (paa Dansk og Tydsk) i Resenii jura ant. Civitatum. 1683. p. 2—125. Paa nyere Dansk i Pontoppidans Orig. Hafn. S. 96—116. Jvf. K. Ancher. Jur. Skr. II. 713—15. En almindelig Stadsret af K. Christoffer, givet 1443, stemmer næsten aldeles overeens med den Kiøbenhavnske, og er derfor ingensteds fuldstændig aftrykt; saaledt som en anden af 1444, der er meget lidt afvigende fra sidstnævnte. Jvf. Rosenvinge's Retshist. I. S. 52.]

56. *Decreta Aarhusiensia Episc. Ulrici Stygge.* 1443.

[Tr. i Thorkelins Saml. af gamle Kirkelove. p. 51—84.]

57. De saakaldte Sællands Vilkaar, en Samling af provincielle Retsvedtægter, (som tillægges Bisp Jenneke, og tilhøre Christoffer af Baierns Regiering.)

Hvitfeldt. I. 839. Jvf. hans Bispekronike S. 42. K. Ancher Jurid. Skrifter. I. 823—26. Schlegel om Retsfædv. S. 309. 10.

58. Christian den 1stes Landskabs- og Kiøbstedsprivilegier.

1452: For Kolding; med senere Privileg. af 1475. (Rosenvinges Stadsretter. S. 303—310.)

1454: For Indbyggerne i Siælland. (D. Mag. I. 351.)

1454: For Odense. (Egentlig kun en Fornyelse og Stadfæstelse af de af Valdemar Atterdag givne Privilegier. Tr. efter Originalen i Actstykker udg. af Fyens lit. Selsk. I. 25. f. Rosenvinge Stadsr. S. 211. 212.)

1455 (og 1472) for Roskilde. (Sammest. S. 98—200.)

1462. For Aalborg (med et silbigere, hvis Aarstal er feilskrevet og uvist. Rosenvinge Stadsr. S. 283—87.)

1466 for Jylland. (D. Mag. I. 318.)

1477. Stadfæstelse paa K. Valdemar Atterdags Privilegier for Odense.

[Tr. efter Originalen i Actstykker udg. af Fyens Stifts litt. Selskab. Odense. 1841. I. S. 25—29. Efter en Afskrift hos Rosenvinge. Stadsr. S. 205—210.]

1481. For Skaane. (Ny D. Mag. II. 125.)

59. Kong Hanses almindelige Kiøbstedsret for Danmark. 1484. (Nogle Haandskrifter have 1487.)

[Tr. i Rosenvinges Stadsretter. S. 522—563. Jvf. Indledningen p. LI—LV.]

60. Kong Hanses to Privilegier for Aalborg. (Rosenvinge Stadsr. S. 288—291.)

61. Samme Konges Privilegier for Kiøbenhavn 1485. (sammest. S. 169—71.)

62. Sammes Privilegier for Malmø. 1487 (sammest. S. 173—75.)

63. Et Tillæg til Gotlands Lov af K. Hans. 1492.

[Schildeners Udgave af denne Lov. S. 93—103.]

64. Forordninger af samme Konge: om Skiøger. 1496. (Hvitf. II. p. 1012.) om Frihed for at deles til Stavns. 1504. (sammest. S. 1053.)

64 b. Statuta synodalia & provincialia Dom. *Egerdi*, Ep. Slesvicensis.

[Tr. i Lübek. Steph. Arndes. 1496. Thorkelin. p. 85—108.]

65. Kong Hanses Stadsret for Skagen. 1507.

I Rosenvinges Stadsr. S. 294—99 er aftrykt 24 særegne Paragrapher for Skagen, som ikke findes i K. Hanses alm. Kiøbstedsret af 1484. jvf. K. Ancher Jurid. Skr. II. 678.]

66. Kong Hanses Tillæg til Gaardsretten. 1515.

[Trykt i Ny D, Mag. III. 69.]

67. Kong Hanses Danske Søret (uden Aarstal.)

[Første Gang udg. af Rosenvinge, i Ny D. Mag. VI. p. 94—108 og særskilt aftrykt: Kbh. 1830. 4. Aftr. i *Pardessus* Collection des loix maritimes. Paris. 1828. sq. III. 234 flg. Jvf. hans Bemærkninger over Loven. p. 221.]

68. [Den Visbyske Søret, Plattydsk: Dat hogheste Water-Recht; formodentlig fra anden Halvdel af 15de Aarh. da Gulland hørte under Danmark.]

Kiøbenh. hos G. af Ghemen. 1505. Aftr. i D. Mag. V. 233—240, og hos Pardessus l. c. I. 463—502; jvf. hans Bemærkninger om denne Seret, p. 425—62. En gammel dansk Overs. udkom Kbh. hos Hans Wiingaard. 1545. 8. aftr. i Ny D. Mag. I. 257—285. Jvf. om denne Lov: Schlegel om Retsfædv. S. 243—78. Maanedsskr. f. Litt. IV. 363—76.]

16de og 17de Aarhundrede.

A. Christian II. Regiering.

69. **Christian II. Privilegier for Kiøbstæderne i Skaane. 1516.**

[Nye Saml. t. den D. Historie. II. 1. 2 H. S. 155—59.]

70. **Christian II. Forordning om Vrag. 1521.**

[Paa Latin: i Christierni IIdi Responsio, &c. auct. *Corn. Sceppero.* 1524. Paa Danſk: Hvitfeldt. II. 1172—73.]

Samme Konges Privilgeier for Siællands og Smaalandenes Kiøbstæder. 1521.

[Tr. i D. Mag. III. 295—303.]

71. **Christian den Andens Ordinants, eller saakaldte Verdslige Lov: dat. 6. Jan. 1522, og nærmest givet for Kiøbstæderne.**

Christian den Andens saakaldte „Geistlige Lov“ antages, efter nyere Undersøgelser, ikke at være en særskilt Lov, der skulde være givet 1521, men kun et Udkast ell. Lovforslag, som maaskee er noget yngre end Ordinantsen. Jvf. Rosenvinges Indledn. til IV. Bd. af Gl. Love (eller „Danske Recesser og Ordinantser“) p. IX—XXXIV. Dansk Lit. Tid. 1826. Nr. 1. 2. Jurid. Tidsskr. XII. 1. S. 194 o. flg. Larsens Undersøgelse over Christian II. Love. Jur. Tidsskr. XI. 183 o. flg. Rosenvinges Retshist. I. S. 60. 61.)

[Begge Love ere først udg., under Benævnelse af Verdslig og Geistlig Lov, af P. Resen. Kbh. 1684. 4.; bedre og efter flere Haandskrifter af Rosenvinge. Gl. D. Love. IV. S. 1—124.]

B. Frederik I. Regiering, og Mellemriget.

72. Frederik I. Reces, given i Odense. 1527.

[Hvitfeldt. II. 1301—1303. Efter Originalen, i Rosenvinges Gl. Love. IV. 137—40.]

73. Frederik I. Ordinants 1530. 14. Jul.*)

[Tr. i Ny D. Mag. II. 179—81. Rosenvinge IV. 141—144.]

74. Forordninger under K. Frederik I.

a) Om Forbrydelse af Fæstegaarde. 1523. (D. Mag. IV. 224.) b) Om Mandslæt i Fyen. 1523. (D. Mag. IV. 223.) c) Om Klippinge (en bekiendt slet Mynt.) 1524. (D. Mag. II. 126.) d) Om Jordbrotters Pligt, at holde Krigsfolk. 1525 (eller 1527.) (D. Mag. IV. 283.) e) Om Jagten i Jylland: 1525 (ligeledes 1528 og 1532). (D. Mag. IV. 254. 283. 285.) f) Skikkelse eller Anordning om Haandværkssvende. 1528. (sammest. p. 283.) g) Om Klædedragt og anden Skik iblandt Adelen. 1528. (D. Mag. V. 75.) h) Om Kongelige Dommes Execution. 1530. (D. Mag. IV. 284.) m. fl.

75. To Recesser, udgivne under Mellemriget af Rigsraadet, 1533. (3. og 4. Jul.)

[Trykte i Christian III. Hist. ved Krag og Sandvig. II. 284. D. Mag. III. 105. Rosenvinges Gl. Love IV. S. 145—154.]

---

*) Recesser og Ordinantser vare i det 16de og 17de Aarhundrede de i Danmark brugelige officielle Benævnelser paa saadanne, fra Kongerne, efter Forhandling og Overlæg med Rigsraadet, som oftest under de almindelige Herredage, udgaaende Love og Anordninger, der vedkom hele Riget, Statsforfatningen eller den offentlige Ret, Stændernes Privilegier og Forhold til hverandre, Retsforfatningen, m. m. eller som indbefattede flere Gienstande for Lovgivningen, samlede under eet; og for saavidt, i sidste Tilfælde svarende til det, vi nu vilde kalde en Lovbog eller Lovsamling. Recesser kaldtes de især, naar de udgik efter en Herredags Slutning. De enkelte Lovbud, som nu benævnes Forordninger, udgik derimod i hiin Tid jævnligst under Navn af aabne Breve, og findes saaledes ogsaa, i Copiebøget og andre haandskrevne Kilder, blandede mellem og indførte blandt Kongernes andre Breve (Reskripter), Befalinger, Kundgiørelser, Bevilgninger, o. s. v. i specielle Tilfælde og til enkelte Personer.

C. Christian III. Regiering.

76. Christian den Tredies Recesser:

a) Kiøbenhavn, 30 Oct. 1536. (Christian III. Hist. ved Krag og Sandvig, I. 495. Rosenvinges Gl. D. Love IV. 157—171.)

b) Kiøbenhavn, 24. Aug. 1537. (Christ. III. Hist. II. 57—77. Rosenvinge. IV. S. 172—189.)

c) Odense, 24. Jun. 1539. Christ. III. Hist. II. 78—87. Rosenvinge. IV. S. 190—197.)

d) Kiøbenhavn, 21. (ell. 22.) Oct. 1540. (Christ. III. Hist. II. 88—108. Rosenvinge. IV. S. 198—213.)

e) Kiøbenhavn, 6. Dec. 1547. (Trykt i Malmø 1555. 8; i Christ. III. Hist. II. 177—196; hos Rosenvinge. V. 214—236.)

f) Drønningborg, 21. Dec. 1551. (Christ. III. Hist. II. 209—17. Rosenvinge. IV. 237—246.)

g) Kiøbenhavn, 20. Mai 1557. (Christ. III. Hist. II. 267—72. Rosenvinge IV. 247—252.)

h) Kolding, 13 Dec. 1558. (Et Sammendrag af de forrige Recesser, yngre end 1547. Den er ofte særskilt udgiven. Kbh. 1559. 1562. 1567. 1572. 1577. 1583 og 1590. Aftr. bl. a. i Christ. III. Hist. I. 510—39; og efter Originalen, hos Rosenvinge. IV 253—286. Paa Plattydsk, i Westphalen Monum. IV. 1780. sq.)

77. **Ordinatio ecclesiastica Regis Christiani III. 2. Septbr. 1537.**

Trykt i Kbhavn. 1537. 8. Paa Dansk, oversat af P. Palladius: 1ste Udgave: Roskilde. 1539. Senere Oplag Kbh. 1542. 1553. 1562. 1574. 1582. 1617 og 1640.

Tillæg til Kirkeordinantsen, eller Christian III. saakaldte 26 Ribe-Artikler: 1542.

[Aftr. i Christian III. Hist. ved Krag og Sandvig, I. 627—36.]

78. Christian den Tredies Hofordning. 1538.

[Trykt efter en orig. haandskr. Text, i Ny D. Mag. I. 248—54.]

79. Fundation og Ordinants for Kiøbenhavns Universitet. 1539.

[Trykt paa Latin; og i dansk Oversættelse. Christ. III. Historie. I. p. 696—701.]

80. Om Mynten (Tydsk.) 1541.

[Christ. 3. Hist. II. 108—111. Jvf. Luxdorphs Oplysninger om Christian III. Mynter. sammest. p. 657—660.]

81. Søret, tillagt Christian III. og Aaret 1551.

[Tr. i Christ. 3. Hist. ved Sandvig. II. 433—55. Den antages dog for ældre, og maaskee at tilhøre Christian 2. Tid. jvf. Rosenvinge Retshist. I. S. 55. 66.]

82. Skibs-Artikler, givne (da Mogens Gyldenstierne sendtes med en Flaade til Nordsøen) 1555.

[Tr. i Christ. III. Hist. III. p. 254—259. Jvf. „Ordning og Skik paa Orlogsskibe" uden Dat. sammest. p. 550—556.]

83. Christian III. Anordning om Lehn og Lehnsmænd. 1557.

[Tr. i Christian 3. Hist. v. Krag og Sandvig. II. 261—65. K. Anchers Lehnsret. S. 168 og flg.]

84. Forordninger af Christian III.

a) Om Tiende og Præsternes Indkomster. 1539. (Supplement t. Chr. III. Historie S. 30—41.) b) Berg-Ordning for Norge. 1539. (Paa Tydsk.) Fornyet og udgivet efter Christ. IV. Befaling. 1647. Tr. i Christ. III. Hist. I. 702—744. c) Om Mark-Rebning og Tingsvidner i Jylland. 1546. (Christ. III. Hist. II. 171—173.) d) Om Aager og Rente. 1547 og 1554. (Christian III. Hist. I. 311. 373. jvf. S. 298.) e) Fyens Vedtægter: stadfæstede af K. Christian III. 1547. (Christ. III. Hist. II. 197—205.) f) Om Jagten i Jylland. 1548. (D. Mag. VI. 214—20.) g) Om Præste- og Degnesønners Frihed for Vornedskab. 1550. (D. Mag. V. 252. Christ. III. Hist. II. 206.) h) Om Kiøbstedgods, dets Afhændelse og Pantsættelse. 1553. (D. Mag. V. 253.) i) Om Vrag. 1557. (D. Mag. V. 254. Jvf. den plattydske Anordn. om Vrag, af 10. Decbr. 1558; egentlig en Afh. af E. Krabbe. Christ. III. Hist. ved Sandvig. III. S. 172—179. Rosenvinges Retshist. p. 64.) k) Om Kirkers Nedlæggelse, m. m. (de saakaldte Klemmebreve) i Siellands, Aalborg og Ribe-Stift. (Christ. III. Hist. III. p. 120—46.)

[Desuden ere endeel af denne Konges mere specielle Forordninger og andre Breve (meest efter Cancelliets Tegnelser eller Copiebøger) trykte i Sandvigs Tillæg til Overs. af Krags Christian III. Historie. 2. Deel og Supplementet.]

D. Frederik II. Regiering.

85. Frederik II. Søret. 1561.

[Tr. i Udgaverne af Jydske Lov. Paa Plattydsk i Westphalen Monum. IV. 1827. sq. — Her findes ligeledes col. 1851 sq. Frederik den Andens Skibsartikler, paa Plattydsk.]

86. Frederik II. Gaardsret. 1562.

[Særskilt udg. 1567. 4. og aftrykt i Udgaverne af Jydske L. fra 1590 og flg. Aar. Rosenvinges Stadsretter. S. 27—46. Plattydsk i Westphalens Monum. IV. col. 1844. sq.]

87. Religions-Artikler for Fremmede. 1569.

[Særskilt trykte, paa Dansk, Latin og Tydsk: 1569. 1615. 4to. 1619. 8. 1640. 4to. Siden med Jydske Lov.]

88. Frederik II. Kallundborgske Reces. 21. Novbr. 1576.

[Især om Rettergangsmaaden. Særskilte Udgaver: Kbh. 1577. 1583. 1590. 4to. siden trykt med Udg. af Jydske Lov: 1642. 43. 69. 71. efter Originalen i Rosenvinges Stadsretter Gl. Love. IV. 289—290. Paa Tydsk: Westphalen Mon. IV. 1861. sq.]

89. Forbud mod Indførelsen af den saakaldte „Formula Concordiae" (sigtende til nøiere Bestemmelse af Lutheranernes Troesbekiendelse, i Modsætning til Calvinisternes.) 1580.

[Holbergs Danm. Hist. 2. Udg. II. 504—506. Pontoppidans Annal. III. 481 sqq.]

90. Ordinants om Ægteskabssager. 19 Jun. 1582.

[I Udgaverne af Jydske L. fra 1590; og i Rosenvinges gl. Love IV. 300. o. flg.]

91. Forordninger af K. Frederik II.

(Om Fæstebønders Enker. 1565. Om Rettergangsmaaden: 1568, 1573, 1578, 1579. (s. Danske Mag. VI. 59. 63. 192. 220.) Om Morgengave. 1577. Om Pantsættelse af Kiøbstedgods. 1580. Om Adeliges Bolskab. 1582. Om Lehn og Lehnsmænd. 1583. Om Landstingsret. 1586. m. fl. s. Rosenvinges Retshist. I. 64. 65.)

E. Christian IV. Regiering:

92. **Christian IV. Reces af 31. Marts 1615.**

[„Den lille Reces"; trykt Kbh. 1615. 4. Rosenvinges G. Love. IV. S. 313—327.]

93. **Rigens Ret og Deele: 10. Dec. 1621.**

[Tr. Kbh. 1621. 4to og i Jydske Lov, 1643. og flg. Udg. Rosenvinges G. Love. IV. S. 328—348.]

94. **Christian IV. Birkeret. 1623.**

[Tr. Kbh. 1623. i Udg. af J. Lov. 1643. Paa Tydsk: Westphalen. IV. p. 1670. sq. Jvf. K. Ancher, Jur. Skr. II. 689. Schlegel am Retsfædv. S. 232 o. flg.]

95. **Christian IV. store Reces, i 3 Bøger. 27. Febr. 1643.**

[Kbh. 1643. 4. Rosenvinge G. Love. IV. S. 349—510.]

(Om Christian IV. Forordninger, s. Rosenvinges Retshist. I. S. 70.)

Endnu kan her, som vigtige Kilder til den offentlige Rets Historie i Danmark, tilføies de **danske Kongers Haandfæstninger** fra 1320—1648.

1. **Christoffer den Andens Haandfæstning. 1320.**

[Paa Latin i de to ældste Udg. af Jydske Lov; i Westphalen Monum. IV. p. 1769. sq. Paa Dansk hos Hvitfeldt, I. 411. o. flg. efter Originalen i Dahlmanns Gesch. v. Dänemark III. Anhang. S. 377—81. Jvf. K. Ancher Jur. Skr. I. 621.]

2. **Modkongen Valdemar Eriksens Haandfæstning. 1326.**

[Paa Latin: Kof. Anchers Lovhist. II. Tillæg. p. 551—56. jvf. Suhm D. Hist. XII. 118. K. Ancher, Jur. Skr. I. 630.]

3. **Valdemar Atterdags Haandfæstning. 1341.**

[Paa Dansk, hos Hvitfeldt. I. 478. Jvf. Suhm D. Hist. XIII. S. 11. K. Ancher Jur. Skr. I. 651—54.]

4. a) **Kong Olufs Haandfæstning. 1376.**

[Paa Latin i Udg. af Siællandske Lov. 1505 og 1576. Westphalen Monum. IV. 1776. sq. og i Suhms D. Hist. XIV. p. 496. sq.]

b) **Samme Konges Forskrivning af 1377.**

[Paa Latin i de gamle Udg. af J. Lov. Westphalen. IV. 1778. Jvf. Suhm. XIV. S. 30. K. Ancher Jur. Skr. I. 731—738.]

5. **Christian den Førstes Haandfæstning. 1448.**

[Hvitfeldt. II. 886, o. flg. Ny D. Mag. II. S. 127 og flg.]

6. **Kong Hanses Haandfæstning. 1483.**

[Hvitfeldt. II. S. 965.]

7. **Christian den Andens, 1513.**

[Hvitfeldt. II. S. 1100. Behrmann, Christian II. Hist. II. 37—63; bedre i Saml. til det norske Folks Hist. IV. 383 ff.]

8. **Frederik den Førstes, 1523.**

[Efter Originalen, i G. L. Badens histor. Afhandl. III. 62 og flg.]

9. **Christian den Tredies, 1536.**

[Christian III. Hist. ved Sandvig. II. S. 46 og flg.]

10. **Frederik den Andens, 1559.**

[Xr. forstilt 1559; siden fem Gange indtil 1590. Paa Plattydsk, hos Westphalen. IV. 817 og flg.]

11. **Christian den Fierdes, 7. Aug. 1596.**

[Holbergs Danm. Hist. II. 563—65.]

12. **Frederik den Tredies Haandfæstning, 8. Mai 1648.**

[Holberg Danm. Hist. III. S. 29 og flg.; bedre i „Aktstykker udg. af det Svenske liter. Selskab." II. 79 ff. Den blev casseret d. 16. Oct. 1660.]

Rettelser.

(Til den danske Chronologie.)

Pag. 16. I Lin. 5 og 26 kaldes Lothar mindre nøiagtigt „Keiser" (han fik først Keiserværdigheden 1132) i Stedet for, som i Lin. 24: tydsk Konge.
— 29 Lin. 4. Efter Concil. i Lund. tilf. „hvor Kirkesangen blev anordnet, og et Breviar („Farebog") for den danske Kirke antaget".
— 80 Lin. 16. 2 Mai forandres til Mai; den bestemte Dag gaaer blot paa Kiøbenhavns Indtagelse.
— 104 Lin. 21. 24 Jun. læs: 23 Jun.
— 113 Lin. 14. Aarstallet 1472 opflyttes her foran: „Oprør i Holsteen."
— 132 Lin. 20. Julius læs: Junius.
— 136 Lin. 15. Ordene „og opslaaer sin Leir ved Risby" udslettes; det var først Natten im. 23 og 24 Jul., at Kong Carl IX. i Stilhed brød op med Leiren, og forskandsede sig ved Risby 2 Miil fra Calmar.
— 157 Anm. 57. 1847 læs: 1845.
— 169 Lin 3, Parenthesen Aug. udelades.

Historiske Aarbøger,

til Oplysning og Veiledning i Nordens, særdeles Danmarks Historie.

Udgivne

ved den danske historiske Forening,

af

C. Molbech.

Tredie Deel.

Kiøbenhavn.

Trykt i det Schultziske Officin.

1851.

Forerindring.

I vor historiske Literatur har man ved mange Leiligheder savnet, saavel en egentlig dansk Bispekrønike for den catholske Tid, som, i Mangel af denne, en chronologisk Ledetraad, eller Fortegnelse over de catholske Biskopper i Rigets samtlige Stifter, med Angivelse af deres rigtige Følge, deres Embedsaar, Levetid, Fødsels- og Dødsaar, m. m. saavidt en saadan med kritisk Nøiagtighed kan bringes tilveie. Hverken Hvitfeldts Bispekrønike, eller E. Pontoppidans Kirkehistorie, besidde overalt en saadan Nøiagtighed i de chronologiske Data; og da vi, siden den sidstnævnte flittige og fortiente Samlers Tid, i over hundrede Aar have savnet en fuldstændig dansk Kirkehistorie, der kunde være for Midten af det 19de Aarhundrede, hvad Pontoppidans var for Midten af det 18de — eller en Bog af saadan Art, at den, (som Dr. Reuterdahls udmærkede Arbeide over den svenske Kirkehistorie) kunde tilfredsstille baade den lærde Forskers Tarv, og enhver Elsker af grundig historisk Kundskab:

ansaae man det for ønskeligt, at kunne i disse historiske Aarbøger i det mindste meddele en saadan Chronologie over de catholske Biskopper, som Hr. Adjunkt Kønigsfeldt, ved omhyggelig Benyttelse af Kilderne, her har leveret.

Man troede imidlertid, efterat dette Arbeide var udført efter en Maalestok, passende til en chronologisk Fortegnelse, at Endeel uden Tvivl vilde finde det ønskeligt, at see den udstrakt ogsaa til de evangeliske Biskopper, om hvis Levnetsomstændigheder ingen Efterretninger findes samlede undtagen i Pontoppidans ovennævnte Værk, hvilket allerede ikke er almindeligt, derfor ogsaa i temmelig høi Priis, og hvor de meddeelte biographiske Noticer om Bisopperne, efter Bogens Indretning, maa søges paa mange Steder i fire Quartbind; hvortil kommer, at Værket ender med det 17de Aarhundrede. Da Hr. Kønigsfeldt var villig til at udarbeide et lignende Arbeide over de danske Bisopper i den lutherske Tid, ordnede efter Stifterne, med Indbegreb af Island, meente han: det vilde svare til de Flestes Ønske, at man her, hvor Tiden ligger os saameget nærmere og rækker ned til de sildigste Dage, tog en noget videre Maalestok, end for den catholske Bispe-Chronologie, hvor man overhovedet maatte være meget kort, for ikke at udsætte sig for at blive langt vidtløftigere, end her kunde være Sted til. Undertegnede var heri ganske enig med Hr. Kønigsfeldt; denne Anskuelse fandt ligeledes Bifald hos den historiske Forenings Bestyrelse;

og de allerfleste af Selskabets Medlemmer ville uden Tvivl ikke ugierne modtage en, skiøndt endnu meget kortfattet, dog fuldstændig biographisk Chronologie over samtlige 167 danske og islandske Biskopper fra Reformationens Indførelse til vore Dage; med Angivelse af Kilderne til Enhvers Levnet.

Da nu denne Deel af Aarbøgerne allerede var bleven noget større, end det var beregnet, maatte dens Indhold indskrænkes til de to angivne chronologisk-biographiske Bidrag til Danmarks Kirkehistorie, som vi ønske maa findes svarende til Hensigten. En fierde Deel af disse historiske Aarbøger haaber Undertegnede, i Fald Livet dertil skienkes, og Hielp af yngre Kræfter, i Løbet af et Par Aar at kunne udgive.

Kiøbenhavn, 28. Jun. 1851.

C. Molbech.

Indhold.

Side

5.

De catholske Erkebiskopper og Biskopper i Danmark.

Af

J. P. F. Konigsfeldt.

De hamborg-bremiske Erkebiskopper, som havde Opsyn med den nordiske Kirke indtil Aar 1104.

1. **Ansgar**, „Nordens Apostel", begyndte at prædike Christendommen i de nordiske Lande 826, blev indviet til Erkebiskop 831, † 3 Febr. 865.
2. **Rembert**, † 11 Jun. 888.
3. **Adalgar**, † 9 Mai 909.
4. **Hoger**, † 20 Dec. 915.
5. **Unni**, † i Sept. 936.
6. **Adaldag**, † 28 Apr. 988.
7. **Lievizo** ell. **Libentius I.**, † 4 Jan. 1013.
8. **Unvan**, † 27 Jan. 1029.
9. **Libentius II.**, † 25 Aug. 1032.
10. **Herman**, † 28 Sept. 1035.
11. **Bezelin Alebrand**, † 15 Apr. 1043.
12. **Adelbert**, † 16 Marts 1072.
13. **Liemar**, † 16 Mai 1101.
14. **Humbert** — 1104.

I.

Bisskopper og Erkebisskopper i Lund.

Bisskopper.

1. **Henrik**, skal have været Kong Knud d. Stores Capellan (sacellarius) i England og Bisskop paa Orkenøerne; blev indsat af Kong Svend Estridsen til første Bisskop i Lund 1048 [1]); var forfalden til Drik og overdaadigt Levnet, † 21 Aug. 1060 [2]).

2. **Egino**, indviet af den bremiske Erkebisskop Adelbert til Bisskop i Dalby 1048, blev Bisskop i Lund 1060, hvorved det dalbyske Stift forenedes med det lundske; † 19 Oct. 1072 [3]).

3. **Richvald**, Bisskop 1072 ell. 1073, nævnes i Kong Knud d. Helliges Gavebrev til Lunds Domkirke af 21 Mai 1085 [4]); † 26 Mai 1089 [5]).

4. **Asser**, en Søn af Svend Trundsen, af en fornem, med Kongehuset beslægtet Familie, indviet til Bisskop 18 Nov. 1089 [6]). Han blev af Kong Erik Eiegod indsat til Rigsforstander, tilligemed Kongens Søn Harald Kesia, ved hans Bortreise til det hellige Land 1103 [7]).

---

[1]) Suhms Danm. Hist. IV. 183. [2]) S. R. D. III. 454. Suhm IV. 275. At Drikfældighed var Aarsag til hans Død, berettes af Adam. Brem. og Saxo (ed. Müller, p. 548—49). [3]) S. R. D. III. 249 not. a, 460. Suhm IV. 418. [4]) Suhm IV. 781. [5]) S. R. D. III. 447. Suhm IV. 752. [6]) S. R. D. III. 468. Suhm IV, 752. [7]) Suhm V. 98.

Erkebiskopper.

1. **Asker**, Biskop i Lund, indviedes til Erkebiskop af den pavelige Legat, Cardinal **Alberik**, 1104, og fik Overopsyn over Kirken i alle tre nordiske Riger [8]). Han indviede Krypten under Lunds Domkirke 30 Jun. 1123, † 5 Mai 1137 [9]), begravet i Domkirken.

2. **Eskil**, Askers Brodersøn, forhen Biskop i Roeskilde, blev Erkebiskop, efter en Strid derom med den slesvigske Biskop Ricco, 1137 eller 1138 [10]); holdt et Concilium i Lund 8 Aug. 1139; stiftede Cistercienserklostret Herisvad i Skaane 1144, og indviede Lunds Domkirke (St. Laurentii Kirke) 1 Sept. 1145 [11]). Han tog Kong **Knud Magnussens** Partie imod **Svend Eriksen** (Grathe), og blev fangen af denne; men snart løsladt, og sluttede 1149 et fordeelagtigt Forlig, hvorved Erkesædet fik store Besiddelser i Skaane og paa Bornholm; stiftede Cistercienserklostret Esrom c. 1150; mistede Overopsynet over den norske Kirke, da Norge fik sin egen Erkebisp 1152; gjorde en Reise til Rom, og blev paa Tilbagereisen overfaldet og fængslet 1157; holdt et Concilium i Roeskilde og kronede der Kong **Valdemar I.** i Slutningen af s. A.; kom i Strid med Kongen 1161; gav 1162 den skaanske Kirkeret, og forlod Danmark (reiste til Frankrige og Jerusalem), blev Sverrigs Primas 1164, da dette Land fik sin egen Erkebiskop i Upsala, **Stephan**, som han s. A. indviede i Sens; kom tilbage til Danmark 1168, og var s. A. med paa Toget til Rygen; kronede Kong Valdemars Søn **Knud** (VI.) i Ringsted-Klosterkirke 25 Jun.

---

8) Suhm V. 137. 9) S. R. D. III. 446, 512. Suhm V. 505.
10) Suhm V. 507, 532-33. 11) S. R. D. III. 455. Suhm V. 624.

1170; reiste atter til Frankrig (til Klostret Clairvaux) 1173, og kom tilbage 1176; holdt et Concilium i Lunds Domkirke 1177, paa hvilket han resignerede og foreslog Absalon til sin Eftermand; forlod sidste Gang Danmark 1178 og begav sig til Clairvaux, hvor han døde som Munk 6 Sept. 1182 [12]), begravet i Klosterkirken sammesteds [13]).

3. **Absalon**, siden 1158 Biskop i Roeskilde, blev paa Conciliet i Lund 1177 valgt til Erkebiskop i Lund, og indviet af den pavelige Legat Galandus 1178; maatte kæmpe med Oprør i Skaane 1180—1181 (i Anledning af Kirkens Fordringer, især Tienden) og 1182 (i Anledning af Kongeskiftet); afslog paa Kong **Knud** VI.s Vegne Keiser **Frederik Barbarossas** Opfordring til at tage Danmark til Lehn af Keiseren 1183; vandt en stor Seier tilsøes over den pommerske Hertug **Bugislav** 1184; holdt et Concilium i Lund 1187 for at tilveiebringe Eensformighed i Gudstienesten over hele Erkestiftet; † 21 Marts 1201 i Sorø Kloster, og blev der begravet i Klosterkirken [14]).

4. **Andreas Sunesen**, en Søn af Absalons Fætter **Sune Ebbesen**, var Provst i Roeskilde og Kong **Knud** VI.s Cantsler (han havde holdt theologiske Forelæsninger i Paris og var bekiendt for sin Lærdom); blev Erkebiskop 1201; kronede Kong **Valdemar** II. i Lunds Domkirke 25 Dec. 1202; holdt et Concilium i Odense i Apr. 1206; deeltog i Toget til Esthland 1219, og holdt Bøn under Slaget 15 Jun., hvortil Sagnet om Danebrogsfanen knytter sig;

---

[12]) S. R. D. III. 547. Suhm VIII. 11. [13]) S. R. D. II. 621.
[14]) Absalon, af P. T. Wandal. (Mindesm. paa Jægerspriis. I. 95—148.) H. F. J. Estrup: Absalon som Helt, Statsmand og Bisp, Sorø 1826.

resignerede 1222 eller 1223 formedelst Legemssvaghed, og tilbragte sine sidste Aar paa Øen Ivø i Skaane, hvor han døde 24 Juni 1228, begravet i Lunds Domkirke[15].

5. **Peder (I.) Saxesen**, Domprovst i Lund, blev valgt til Erkebiskop 1223; fik Pallium 1224; † 10 Juli 1228[16].

6. **Uffo Thrugotsen**, valgt til Erkebiskop 1228, og indviet af den pavelige Legat, Cardinal Otto 1230; kronede Kong Valdemar II.s Søn Erik til Konge i Lund 30 Mai 1232; holdt et Concilium i Kallundborg 1237 og et andet i Odense i Febr. 1245; † 15 Dec. 1252[17].

7. **Jakob (I.) Erlandsen**, forhen Biskop i Roeskilde, blev Erkebiskop i Lund 1254[18]; vilde strax foretage Forandringer i den skaanske Kirkelov, og kom derved i Strid med Skaaningerne, som fandt Medhold hos Kong Christoffer I.; holdt et Concilium i Veile, medens Kongen holdt Danehof i Nyborg, i Marts 1256, og udstedte der 6. Marts Constitutionen „Cum ecclesia Daciana", hvorpaa han begav sig med de andre Prælater til Danehoffet, hvor Kongen fremførte heftige Klager imod ham; sluttede s. A. Forlig med Kongen i

---

15) P. E. Müller: Vita Andreæ Sunonis archiep. Lund., Haun. 1830. (Om Opdagelsen af hans Huus paa Ivø: C. G. Brunius: Skånes Konsthistoria i Medeltiden. 1850. p. 377. 78.) 16) S. R. D. I. 287, IV. 50; men den ældre lundske Gavebog (S. R. D. III. 533) har 11 Julii; Suhm (IX. 571) antager derfor, at han er død Natten imellem disse Dage. Petr. Olai (S. R. D. I. 183) har ved en Forvexling: die Kanuti ducis (ↄ: 7 Jan.) istedetfor Kan. regis (10 Jul.). 17) S. R. D. III. 575. Suhm X. 224. 18) Suhm X. 258.

Lund, men kom kort Tid derefter igjen i Strid med ham; forbød 1258 Biskopperne under Bansstraf at krone Prinds Erik; blev i Febr. 1259 paa Kongens Foranstaltning tagen til Fange og sat i Lænker paa Hagenskov i Fyen, hvorpaa Interdictet ifølge Veile-Constitutionen forkyndtes i Erkestiftet, samt i Roeskilde- og Odense-Stifter; blev løsladt efter Kong Christoffers Død s. A.[19]), indtraadte i Franciscanerordenen 1260[20]), og kom s. A. paa ny i Strid med Kongen (Erik Glipping); blev 1262 sat i Ban af en pavelig Nuntius, men vedblev desuagtet at bestyre sit Embede; modtog 1264 en haard Skrivelse fra Pave Urban IV., hvori han befaledes at nedlægge Embedet; begav sig 1265 til Rom til den nye Pave Clemens IV.; blev 1266 af den pavelige Legat, Cardinal Guido, tildømt en stor Pengesum i Skadeserstatning af Kongen; reiste atter til Rom 1268, og fulgte 1273 med Pave Gregor X. til Conciliet i Lyon, hvor han udsonede sig med Kongen paa den Betingelse, at han skulde gjenindsættes i sit Embede og have 15000 Mark Sølv i Skadeserstatning. † 18 Febr. 1274[21]) paa Rygen, paa Tilbagereisen til Danmark, og blev begravet i Franciscanerklostrets Kirkechor i Lund[22]).

8. **Erland Erlandsen**, den forrige Erkebiskops Broder, tidligere Erkedegn i Lund, blev valgt til Erkebiskop

---

[19]) Reg. dipl. I. Nr. 1038 og 1040; jfr. Suhm X. 394—96; det er altsaa urigtigt, at Hvitfeldt og Andre lade Erkebispen sidde fængslet i 2 Aar og først blive løsladt 1261. [20]) S. R. D. V. 517. [21]) S. R. D. I. 371. III. 488. IV. 31. V. 517. Suhm XI. 701. [22]) S. R. D. II. 264. V. 517. Suhm X. 702.

15 Apr. 1274[23]); † 23 Aug. 1276[24]) uden at være indviet[25]).

9. **Thrugot Thorstensen**, Kannik i Lund, blev valgt til Erkebiskop 1276; maatte selv reise til Rom for at hente Pallium, og blev indviet der af Pave Nicolaus III. 27 Dec. 1277; holdt et Concilium i Veile i Febr. 1279; † 2 Mai 1280[26]) i Lund, begravet sammesteds.

10. **Johan** (I.) **Dros**, Kannik i Lund, blev valgt til Erkebiskop 1280, indviet 1282[27]), stadfæstede 1287 tilligemed samtlige danske Biskopper den over Kong Erik Glippings Mordere paa Danehoffet i Nyborg afsagte Dom; kronede Kong Erik Menved i Lunds Domkirke 25 Dec. s. A. † 29 Jan. 1289[28]).

11. **Johan** (II.) eller **Jens Grand**[29]), en Søstersøn af den roeskildske Biskop Peder Bang og Søsterdattersøn af Erkebiskop Jakob Erlandsen (beslægtet med Flere af Kong Erik Glippings Mordere); var Dr. juris canon. og Domprovst i Roeskilde; blev valgt til Erkebiskop 1289, og reiste derpaa til Rom, hvor han blev indviet og fik Pallium af Pave Nicolaus IV. Han kom allerede 1290 i Strid med Kong Erik Menved, da han vægrede sig ved at yde Lehnstieneste mod Norge og fornye Bannet mod

---

[23]) S. R. D. I. 371. [24]) S. R. D. III. 543. IV. 53. Suhm X. 728. [25]) I de citerede lundske Gavebøger kaldes han derfor „Archielectus". Om hans foregivne Fængsling i Tydskland og Klage derover: jfr. Suhm X. 718. [26]) S. R. D. I. 372. III. 511. IV. 40. Suhm X. 802. [27]) Suhm X. 802, 850. [28]) S. R. D. III. 482. IV. 30. Suhm XI. 66; nogle Krøniker have urigtigt 1290. [29]) Han kaldes Johannes II. i den yngre lundske Gavebog (S. R. D. IV. 67).

Kongemorderne, som han endog tillod at anlægge en befæstet Borg Hunehals i Halland. Han holdt 3 Apr. 1291 et Concilium i Roeskilde, hvor Veile-Constitutionen blev fornyet; blev 9 Apr. 1294 paa Kongens Foranstaltning ved List tagen til Fange i Lund af dennes Broder Christoffer, og hensat i Lænker i et Taarn paa Søborg-Slot; undkom af Fængslet Natten imellem 13 og 14 Dec. 1295 ved Hielp af en Kok, og flygtede til Bornholm, begav sig 1296 til Pave Bonifacius VIII. i Rom, hvor en vidtløftig Proces nu førtes imellem Erkebiskoppen og Kongen (ved hans Fuldmægtige), hvem Paven 1298 dømte til at betale Erkebispen og hans Kirke 49,000 Mark Sølv i Erstatning. Jens Grand forlod s. A. Rom, og tog sit Ophold i Lybek, medens den pavelige Nuntius Isarn drog til Danmark og 6 Febr. 1299 belagde Riget med Interdict, da Kongen ikke kunde betale den idømte Sum; begav sig s. A. fra Lybek til Hammershuus, og derfra i Jun. efter et af Kongen udstedt Leidebrev til Kiøbenhavn for at føre sin Sag mod Kongen; vendte i Sept. s. A. tilbage til Hammershuus, hvorfra han 1302 begav sig til Norge; blev s. A. af Pave Bonifacius VIII. bestikket til Erkebiskop i Riga, men vilde ikke modtage dette Stift; reiste 1303 til Paris, hvor han opholdt sig til 1307, da han af Paven blev udnævnt til Erkebiskop i Bremen. Han havde ogsaa i dette Stift idelige Stridigheder, † 30 Mai 1326 i Avignon[30]) under et Besøg hos Paven, og blev begravet i Marie-Kirken sammesteds.

---

[30]) S. R. D. III. 522, Hvitf. Danm. Krøn. S. 333, Suhm XII. 144; i S. R. D. IV. 44 forekommer 30 Mai 1327, i III. 270 28 Apr. 1327, i I. 301 29 Mai 1327.

12. **Isarn**, en Franskmand eller Italiener, var Erkeprovst i Carcassonne, og blev som pavelig Nuntius sendt til Danmark i Erkebiskop Jens Grands Sag, blev derpaa Erkebiskop i Riga, og 1302 af Pave Bonifacius VIII. udnævnt til Erkebiskop i Lund, hvor han ankom i Octob. s. A.[31]); reiste 1303 til Rom for at hente Pallium og blive indviet; † 18 Sept.[32]) 1310[33]); begravet i Krypten under Lunds Domkirke.

13. **Esger Juul**, forhen Biskop i Aarhuus, blev Erkebisp i Lund 1310[34]); var tilstede paa det almindelige Concilium i Vienne i Oct. 1311; holdt et Concilium i Kallundborg i Sept. 1314; forlod 1317 Skaane under en Strid med Kong **Erik Menved**, som var bleven bilagt ved et Forlig 1316, men kort efter igien udbrød, og begav sig til Hammershuus, hvorpaa samtlige danske Biskopper toge Partie med Kongen, og Capitlet i Lund appellerede til Paven imod Erkebispen. Han drog fra Bornholm til Greifswalde, og forbandt sig med Kongens Broder, Hertug **Christoffer**, og hans øvrige Fiender, kom til Sverrig 1318, og fulgte med de Svenske paa deres Indfald i Skaane s. A.; opholdt sig 1320 ved Pavens Hof i Avignon; vendte 1321 tilbage til Danmark; kronede Kong **Christoffer** II. og hans Søn **Erik** i Vordingborg-Kirke 1324; † 17 Jan. 1325[35]), og blev begravet i Lunds Domkirke.

---

[31]) Suhm XI. 415. [32]) S. R. D. III. 552, IV. 56. [33]) Suhm XI. 643; nogle Krøniker lade ham urigtigt døe som Erkebiskop af Salerno. [34]) Han er bleven valgt i Tidsrummet imellem 13 Oct. og 18 Nov.; jfr. Suhm XI. 644—45, Reg. dipl. I. Nr. 1737 og 1738. [35]) S. R. D. III. 479. IV. 29. V. [illegible]. Suhm XII. [illegible].

14. Carl den Røde, tidligere Provst i Lund, blev Erkebiskop 1325; fik 1326 Bornholm (som Kong Erik Menved havde besat 1319, under Striden med hans Formand) tilbage til Erkestiftet; byggede 1330 St. Dionysii Capel ved Lunds Domkirke; overgav 1332 i Spidsen for de skaanske Prælater og Adelen Skaane og Bleking, som Holstenerne havde i Pant, til den svensk-norske Konge **Magnus Eriksen** (Smek); † 16. Mai 1334 [36]), begravet i det af ham opbyggede Capel ved Domkirken.

15. Peder (II.) **Johansen**, tidligere Decanus i Lund, blev Erkebiskop 1334, og reiste derpaa til Avignon for at indvies af Paven, udstedte 12. Oct. 1336 i Lund et skarpt Brev mod dem, der fornærmede Geistligheden; stadfæstede tilligemed de svenske Prælater 18. Nov. 1343 i Varberg Skaanes bestandige Forening med Sverrig, holdt et Concilium i Helsingborg i Mai 1345; † 16 Apr. 1355 [37]); begravet i Lunds Domkirke.

16. Jakob (II.) **Nielsen Kyrning**, valgt til Erkebiskop 1355, hvorpaa han reiste til Avignon for at indvies af Paven, blev Natten til 5. Febr. 1359 tagen til Fange i Aahus af den svenske Konge **Erik Magnussen**, men undkom af Fængslet, og begav sig til Bornholm. † 23. Jan. 1361 [38]) paa Hammershuus; begravet i Lunds Domkirke.

---

36) S. R. D. III. 517. IV. 42. VI. 645. Suhm XII. 248.
37) S. R. D. III. 506; paa hans Ligsteen findes 15 Apr.; jfr. S. R. D. VI. 645. Brunius: Histor. och arkitekton. beskrifn. öfver Lunds domkyrka S. 134. Suhm antager derfor (XIII. 314), at han er død Natten imellem 15 og 16 Apr. 38) S. R. D. VI. 645. Hvitf. Bispekrøn. S. 76. Suhm XIII. 439.

17. **Niels Jonsen**, tidligere Kannik i Roeskilde[39]), valgt til Erkebiskop 14 Marts 1361 og indviet af Paven i Avignon; fik 1362 af Kong Valdemar Atterdag Bornholm (som Kongen 1360 havde taget i Besiddelse) tilbage til Erkestiftet paa den Betingelse, at Øen paa Forlangende skulde tilbagegives Kronen; har skrevet en Krønike over de lundske Erkebisper[40]); † 5 Febr. 1379[41]) paa Hammershuus; begravet i Lunds Domkirke imellem begge Taarnene under Orgelet.

18. **Magnus Nielsen**, tidligere Decanus i Lund, valgt til Erkebiskop i Mai 1379 og indviet i Rom; holdt et Concilium i Malmø i Apr. 1383; † 2. Marts 1390[42]) ved et Fald fra Vindebroen paa Aahus-Slot; begravet i Lunds Domkirke.

19. **Peder** (III.) **Jensen**, valgt til Erkebiskop 1390 og indviet i Rom; † 31 Dec. 1391 i Helsingborg[43]).

20. **Jakob** (III.) **Geertsen**, valgt til Erkebiskop i Jan. 1392[44]), var tilstede paa Rigsdagen i Calmar 1397,

---

[39]) Lib. dat. Roskild. (S. R. D. III. 272). Petr. Olai (S. R. D. I. 192). Hamsf. (S. R. D. I. 310). S. R. D. VI. 645; efter Andre (Hvitf., Pontopp., Suhm) var han Kannik i Lund. [40]) Indført med Fortsættelse i S. R. D. VI. 621—39. [41]) Lib. dat. Rosk. (S. R. D. III. 272). Petr. Ol. (S. R. D. I. 192; men urigtigt med Aar 1375). Hamsfort. (S. R. D I. 314). S. R. D. VI. 593, 646; jfr. Suhm XIV. 70; derimod har Lib. dat. Lund. (S. R. D. III. 485) 9 Febr. S. R. D. VI. 583 og Hvitf. Danm. Kr. S. 565 d. 23. Nov., Necrol. Lund. (S. R. D. III. 464) 6 Dec. [42]) S. R. D. I. 316. VI. 631, 646. Hvitf. Bispekrøn. S. 80. Suhm XIV. 263. [43]) S. R. D. I. 316. VI. 632, 646. Hvitf. Bispekrøn. S. 80. Suhm XIV. 288. Lib. dat. Lund. (S. R. D. III. 579) har 30 Dec. [44]) Suhm XIV. 300, 304.

hvor han 17 Jun. tilligemed Erkebiskop Henrik af Upsala kronede Erik af Pommern til Konge over de tre nordiske Riger, og Margrete-Dag (13 eller 20 Jul.) undertegnede Documentet om Rigernes Forening; † 18 Apr. 1410 [45]) i Lund, begravet i Domkirken.

21. Peder (IV.) Kruse, blev valgt til Erkebiskop 1410. Under denne Erkebiskop blev den største Deel af den lundske Kirkeskat, da den skulde bringes til Slesvig, hvor han vilde holde en Messe, opsnappet af Sørøvere. † 1418 [46]), og er begravet i Lunds Domkirke.

22. Peder (V.) Lykke, forhen Biskop i Ribe, valgt til Erkebiskop 1418; holdt et Concilium i Odense i Oct. 1419 og et andet i Kjøbenhavn i Juli 1425, hvor vigtige Bestemmelser fastsattes for at overholde Kirkefreden og reformere Geistlighedens fordærvede Sæder; byggede Vor Frue- (senere St. Jørgens-) Capel ved Lunds Domkirke; † 1436 [47]), og blev begravet i det af ham opbyggede Capel.

23. Johan (III.) Laxmand, tidligere Decanus i Lund, valgt til Erkebiskop 1436; kronede Kong Christoffer af Baiern i Ribe 1 Jan. 1443; † 30 Mai s. A. [48])

---

[45]) S. R. D. I. 321, VI. 632, 646. Brunius Lunds domkyrka S. 147. [46]) Efter Hamsfort (S. R. D. I. 323) døde han 4 Apr.; men efter den lundske Erkebispekrøn. (S. R. D. VI. 632) Magnus Matth. Series episcop. Lund. p. 179, Hvitf. Bispekrøn. S. 83, blev hans Efterfølger valgt denne Dag. [47]) S. R. D. I. 329. VI. 647. Hvitf. Danm. Krøn. S. 797 og Bispekr. S. 84. [48]) S. R. D. I. 332. VI. 633, 647.

paa Slottet Flyinge; begravet i Vor Frue-Capel ved Domkirken i Lund.

24. **Thue (Tuvo) Nielsen**, født i Viborg, Dr. theol., tidligere Erkedegn i Lund, valgt til Erkebiskop 7 Jun. 1443 [49]); kronede Kong Christian I. i Kiøbenhavn 28 Oct. 1449; forsvarede tappert sin Residents i Lund under den svenske Konge Carl Knudsens Indfald i Skaane 1452; lod siden samme omgive med en Muur, og ligeledes 1463 Helsingborg-Slot stærkere befæste. † 7 Apr. 1472 [50]), og blev begravet i Vor Frue-Capel ved Domkirken.

25. **Johan (IV.) Brostorp**, en Siællænder, Baccalaureus decretorum, tidligere Erkedegn i Lund og Kong Christian I.s Cantsler; valgt til Erkebiskop i Apr. 1472, viede den udvalgte Prinds Hans og Prindsesse Christine af Sachsen i Frue-Kirke i Kiøbenhavn 6 Sept. 1478; udstedte 1479 Statuter for det nylig stiftede Universitet i Kiøbenhavn; kronede Kong Hans og Dronning Christine i Kiøbenhavn 18 Mai 1483; † 3 Jun. 1497 [51]) paa Slottet Flyinge af Pest; begravet i Vor Frue-Capel ved Domkirken.

26. **Birger Gunnersen**, født i Landsbyen Lindberg i Nørre-Halland af fattige Forældre, var Mag., Kannik i Lund, Erkedegn i Roeskilde og Præst i Kallundborg, samt Enkedronning Dorotheas og efter hendes Død Dronning Christines Cantsler. Han blev valgt til Erkebiskop

49) S. R. D. I. 332, VI. 633, Hvitf. Bispekr. S. 25. 50) S. R. D. VI. 635. 51) S. R. D. VI. 636-37.

7 Jun. 1497[52]); bragte adskilligt Gods, som hans Formand havde afhændet, tilbage til Kirken; restaurerede den forfaldne Kryptkirke under Domkirken, og stiftede der en egen Gudstieneste; kronede Kong Christian II. i Frue-Kirke i Kiøbenhavn 11 Jun. 1514; viede Kongen og Prindsesse Elisabeth 12 Aug. 1515 og kronede Dronningen s. D.; erklærede 30 Mai 1517 som Sveriges Primas og Pavens Legat i Norden den svenske Rigsforstander Steen Sture og hans Tilhængere i Ban for hans Angreb paa den upsalske Erkebiskop Gustav Trolle; † 10 Dec. 1519[53]), og blev begravet i Krypten under Domkirken.

27. **Jørgen Skotborg,** Mag., Kong Christian II.s Secretair og Erkedegn i Aarhuus, blev Erkebiskop paa Kongens Foranstaltning 5 Jan. 1520 (skiøndt Capitlet havde valgt sin Decanus Aage Sparre); men kom allerede 1521 i Strid med Kongen, som giorde Fordring paa Bornholm, hvorpaa han flygtede fra Kiøbenhavn og begav sig til Rom, hvor han kiøbte Pallium (for 6000 Ducater, som han laante af nederlandske Kiøbmænd), og blev indviet af Pave

---

52) S. R. D. VI. 637–38. 53) Hans Gravskrift (hos Bruunius S. 205) har „1519 sabbato post festum Annæ viduæ" ɔ: 10 Dec. jfr. Hvitf. Bispekr. S. 91; Magn. Matth. Series episc. Lund. p. 220, og S. R. D. VI. 638 not. g, hvor der tilføies, at han blev begravet 12 Dec.; i S. R. D. II. 567 og VI. 648 findes 23 Nov. som Erkebispens Dødsdag; Schlegel (Gesch. der Könige v. Dänem. aus dem Oldenb. St., S. 110) har 30 Juli, som er Løverdagen efter en anden Annæ-Dag (26 Juli), men urigtigt; thi Erkebispens Testament (Pontopp. Ann. II. 397–400) er af 8 Nov. 1519.

Clemens VII. 1525 paa Kong Frederik I.s Anbefaling. Han kom dog ikke i Besiddelse af Stiftet, da Kongen snart skiftede Mening, men blev siden Kannik ved St. Gereons-Kirken i Cøln, hvor han † 15 Dec. 1551[54]), og blev begravet sammesteds i St. Gereons-Kirken.

28. **Diderik Slaghöek**, en westphalsk Magister[55]), som ved **Sigbrit** fik stor Indflydelse hos Kong **Christian II.**, der efter det stokholmske Blodbad udnævnte ham til Biskop af Skara, og giorde ham til Medlem af den Regierings-Commission, som han efterlod i Stokholm; blev efter Jørgen Skotborgs Flugt 1521 af Kongen udnævnt til Erkebiskop i Lund (hvorpaa der søgtes og erholdtes Stadfæstelse af Paven), og tog 25 Nov. s. A. Erkestiftet i Besiddelse; men blev allerede 24 Jan. 1522 i en pavelig Nuntius's Nærværelse hængt, og derpaa brændt paa Gammel-Torv i Kiøbenhavn som Ophavsmand til to svenske Biskoppers Henrettelse i det stokholmske Blodbad[56]).

29. **Johan** (V.) **Wæs**, en tydsk Adelsmand fra Wesel i Hertugdømmet Cleve[57]), blev udnævnt til Erkebiskop 2 Febr. 1522 ved Kong Christian II., hvis Secretair han dengang var; forlod Danmark tilligemed Kongen i

---

[54]) Efter hans Gravskrift (Hvitf. Bispekrøn. S. 94, Magn. Matth. Series episc. Lund. p. 229, Pontopp. Ann. II. 402). [55]) Om den ældre Beretning, at han var Barbeer: see Behrmanns Kong Christian II.s Histor. II. S. 56. [56]) Jfr. Behrmann l. c. I. S. 270—76. [57]) Han kaldes derfor Vesalius; forøvrigt skrives Navnet forskielligt: Wæs, Wez, Wezen o. s. v.

Apr. 1523, og medtog Domkirkens Skatte; blev siden Biskop i Cosmitz, og † 13 Jun. 1548 [58]).

30. **Aage Jakobsen Sparre,** en dansk Adelsmand, Mag. og Decanus i Lund, var allerede strax efter Erkebiskop Birgers Død 16 Dec. 1519 bleven valgt af Capitlet til hans Efterfølger; men maatte vige for Jørgen Skotborg og de to følgende af Kong Christian II. indsatte Erkebisper, og kom først efter Kongens Flugt 1523 i Besiddelse af Erkestiftet, uden dog at blive stadfæstet eller indviet af Paven [59]). Han modsatte sig forgieves den lutherske Lærers Fremgang, som blev prædiket i Malmø 1527 af **Claus Mortensen Tøndebinder** og almindeligt antagen der 1529; resignerede i Jul. 1532, og blev atter Decanus, samt Prior for Bosø- og St. Peders Nonnekloster i Lund [60]); † 1533 [61]).

31. **Torbern Bilde,** tidligere Decanus i Lund, valgt til Erkebiskop 27 Jul. 1532; blev 12 Aug. 1536 fængslet i Kiøbenhavn [62]) paa Kong **Christian** III.s Foranstaltning, men løsladt efter nogle Maaneders Fangenskab i Vordingborg, imod at han forpligtede sig til ikke at tragte efter sin forrige Værdighed eller modsætte sig den imid-

---

[58]) Efter hans Gravskrift i det schweizerske Kloster Kungsfeld; jfr. Magnus Matth. Series episc. Lund. p. 233. Pontoppidan Ann. II. 408—9. [59]) Aage Sparre og hans Eftermand Torbern Bilde, som heller ikke var stadfæstet af Paven, kaldes derfor kun Archielecti. [60]) Hvitf. Bispekrøn. S. 95. [61]) S. R. D. VI. 650. [62]) Efter Chron. Skib. i S. R. D. II. 600; i S. R. D. VI. 650 og Hvitf. Danm. Krøn. S. 1487 ansættes Fængslingen til den 20. Aug.

lertid over hele Riget indførte lutherske Reformation; fik til sin Underholdning Indtægterne af det lundske Decanat, og forlehnedes med Bosø-Kloster; † 27 Dec. 1552 [63]), begravet i Lunds Domkirke.

63) Efter denne Erkebiskops Gravskrift (Hvitf. Bispekr. S. 96; Brunius Lunds domkyrka S. 211—12) døde han 27 Dec. 1553; men Aarets Begyndelse er her — hvad ogsaa Magn. Matth. og Hvitf. have bemærket — regnet fra 25 Dec. (som man undertiden har giort; jfr. Chron. Skib. i S. R. D. II. 586, hvor Billedstormen i Frue-Kirke i Kiøbenhavn ansættes til 27 Dec. 1531 o: 1530); thi han blev begravet 21 Jan. 1553.

II.

Biskopper i Roeskilde.

1. **Gerbrand,** en Englænder, indviet efter Kong Knud d. Stores Befaling til Biskop i Roeskilde af Erkebiskop Ethelnoth af Canterbury c. 1022. [1]) † 1030 [2]).

2. **Avaco** eller **Aage,** Biskop 1030. [3]) † 1048 [4]).

3. **Vilhelm**, en Englænder, som havde været Knud d. Stores Cantsler og Capellan, blev Biskop 1048. Han var en Ven af Kong Svend Estridsen; begyndte Roeskilde-Domkirkes (St. Lucii Kirkes) Bygning; † 8 Mai 1076 i Topshøis Skov ved Kongens Liig [5]); begravet i Domkirken.

4. **Svend Norbagge,** Vilhelms Efterfølger, fuldførte og indviede Roeskilde-Domkirke, og stiftede Benedictiner-Klostret i Ringsted; † 1088 paa Rhodus paa en Reise til det hellige Land [6]).

5. **Arnold,** tidligere Kong Knud d. Helliges Capellan, blev Biskop 1088 eller 1089; † 24 Mai 1124 [7]).

---

[1]) Suhm III. 573; Münter: Kirchengesch. von Dänem. u. Norwegen I. 417. [2]) S. R. D. VII. 155. [3]) Suhm III. 677. Navnet skrives ogsaa Avoco og Avachus. [4]) Suhm IV. 181. [5]) S. R. D. I. 270, Suhm IV. 468; om hans Dødsaar (1076 ell. 1074) hersker samme Uvished som om Kongens. Fortællingen om hans Død findes hos Saxo lib. XI. (ed. Müller, p. 567). [6]) Suhm IV. 749. [7]) Suhm V. 256; jvf. S. R. D. I. 380. III. 447, 521. VII. 157.

6. **Peder** (I.), forhen Prinds **Magnus Nielsens** Capellan, blev Bisp 1124; faldt tilligemed denne i Slaget ved Fodvig 4 Jun. 1134 8).

7. **Eskil Christiernsen**, en Brodersøn af Erkebiskop **Asker** og Bisp **Svend** i Viborg, forhen Provst i Lund, blev Bisp i Roeskilde 1134; stiftede St. Peders Kloster i Nestved 1135 9); opvakte en Opstand i Sielland mod Kong **Erik Emun** 1137; blev valgt til Erkebiskop i Lund s. A. 10).

8. **Ricco**, forhen Bisp i Slesvig, blev — istedetfor Erkebiskop, hvortil Kong **Erik Emun** og hans Efterfølger **Erik Lam** søgte at faae ham udnævnt 1137 — Biskop i Roeskilde 1138 11); anførte den siellandske Almue imod Kronprætendenten **Oluf Haraldsen**, og blev dræbt af denne i Ramløse ved Arresø 18 Oct. 1139 12).

9. **Herman**, tidligere Bisp i Odense og derpaa i Slesvig, blev Bisp i Roeskilde 1139; fordrevet under en Opstand af Almuen 1140 13); † 16 Jan. 1159 i Lund, hvor han var Kannik 14); begravet i Kryptkirken under Lunds Domkirke.

---

8) Suhm V. 438. Han er forskiellig fra **Peder Bodildsen**, en fornem Verdslig paa samme Tid, som Hvitf. og H. have forvexlet med ham, men som levede flere Aar efter Slaget ved Fodvig; jfr. S. R. D. I. 380. Suhm kalder denne Bisp **Peder Adolfsen**. 9) Reg. dipl. I. Nr. 176. 10) Suhm V. 507. 11) Suhm V. 507, 532—33. jfr. S. R. D. VII. 166, 172. 12) S. R. D. III. 460, Suhm V. 557. 13) Suhm V. 569. 14) S. R. D. III. 435, Suhm VII. 51 (Febr. er en Trykfeil for Jan.). Hans Gravsteen i Kryptkirken er beskreven hos Brunius S. 44.

). Asker, forhen Kong Erik Lams Capellan, var Biskop i Roeskilde 1145, da han overværede Indvielsen af Lunds Domkirke[15]); † 18 Apr. 1158[16]); begravet i Roeskilde-Domkirke.

1. **Absalon** (egentlig Axel), en Søn af Asker Ryg og Sønnesøn af Skialm Hvide, født 1128 paa Gaarden Fiennesløvlille ved Sorø. Han blev Biskop i Roeskilde 1158; var Anfører paa de danske Tog mod Venderne under Kong Valdemar I.; fuldendte og indviede Sorø-Kloster 1161; ledsagede Kong Valdemar paa hans Reise til Conciliet i St. Jean de Laune i Burgund 1162; erobrede 1168 Arkona og hele Rygen, som christnedes og ved en pavelig Bulle lagdes under Roeskilde-Stift; fik paa samme Tid af Kong Valdemar Byen Hafn (Kiøbenhavn) med en Deel af det omliggende Herred og Øen Amager, som han igien overlod Roeskilde-Stift efter sin Død; gav den siællandske Kirkeret i Ringsted 21 Jul. 1171; blev imod sit Ønske valgt til Erkebiskop i Lund 1177, men vedblev, efter Pavens Anordning, tillige at være Biskop af Roeskilde indtil 1191, da han frasagde sig dette Stift[17]).

12. **Peder (II.) Sunesen** (d. Ældre), en Søn af Absalons Fætter Sune Ebbesen, og Kong Knud VI.s Cantsler, blev Biskop i Roeskilde 1191, indviet 1192[18]); anførte den danske Hær paa Toget mod Markgrev Otto af Brandenburg 1198, men tabte et Slag, hvori han blev saaret og fangen; undveg af Fængslet 1199, og

---

[15]) Suhm V. 626, Reg. dipl. I. Nr. 193. [16]) S. R. D. VII. 157, Suhm VII. 11. [17]) Jfr. Estrups Absalon, et biograph. Forsøg. Sorøe. 1826. [18]) S. R. D. II. 622, Suhm VIII. 266.

kom tilbage til Danmark; deeltog i Toget til Sverrig 1208, og undslap fra Nederlaget ved Lena, hvor to af hans Brødre faldt; † 29 Oct. 1214 [19]).

13. **Peder (III.) Jakobsen** (d. Yngre), den foregaaende Bispops Brodersøn, valgt til Bisop 1215 [20]); † 18 Mai 1225 [21]) paa en Pilegrimsreise til Jerusalem i Klostret Dam i Flandern, og blev begravet sammesteds.

14. **Niels (I.) Stigsen**, var ogsaa af den absalonske Slægt og en Efterkommer af Skjalm Hvide (see Tab.); valgt til Bisop 1225 og indviet 1226 [22]); var Kong Erik Plogpennings Cantsler, men kom i Strid med Kongen og flygtede til Frankrig 1245; tog sit Ophold i Clairvaux-Kloster, hvor han døde 23 Sept. 1249 [23]), og blev begravet i Klosterkirken.

15. **Jakob (I.) Erlandsen**, en Søsterdattersøn af den lundske Erkebisp Andreas Sunesen, tidligere Domprovst i Lund og affendt paa den danske Kirkes Begne til det almindelige Concilium i Lyon 1245; udnævnt af Pave Innocents IV. til Bisop i Roeskilde 1249; gav Kiøbenhavn dens første Stadsret 13 Marts 1254;

---

[19]) S. R. D. VI. 374. VII. 153, 159. Suhm IX. 240. [20]) Suhm IX. 261. Hvitf. i Bispekr., Pontopp. og Fl. indskyde urigtigt imellem Peder d. Ældre og Peder d. Yngre en Peder III. (Peder Saxesen, ved en Forvexling med Erkebispen af dette Navn; saal. i Danske Magaz. III. S. 353), og faae derved 6 Bisper i Roeskilde af Navnet Peder. [21]) S. R. D. V. 457. VII. 159. Pontoppid. Ann. I. 566; jfr. Suhm IX. 503. X. 62. [22]) S. R. D. V. 457. VII. 153, 159. Suhm IX. 505; jfr. Reg. dipl. 1. Nr. 708. [23]) Suhm X. 121, hvor 29 Sept. er en Trykfeil for 23 Sept., som de ældre danske Gavebøger (S. R. D. III. 555, IV. 56) have.

blev s. A. imod Kong Christoffers Villie valgt til Erkebiskop i Lund[24].

16. **Peder (IV.) Bang**, en Søsterson af Jakob Erlandsen[25], valgt til Biskop i Roeskilde 1254; var en ivrig Tilhænger af Erkebiskoppen, og forkyndte efter hans Fængsling i Febr. 1259 Interdictet i sit Stift; hvorpaa han forlod Danmark og begav sig til Fyrst Jaromar paa Rygen; giorde tilligemed denne i Apr. s. A. et Anfald paa Sælland, og indtog Kiøbenhavns Slot; erklærede 1260 Kong Erik Glipping, Enkedronningen og Flere af Rigets Fornemme i Ban; hvorpaa han igien forlod Landet. Han forligede sig med Kongen i Mai 1274, og kom derpaa atter tilbage til sit Stift; † 23 Jun. 1277[26].

17. **Stigot**, tidligere Provst i Randers og Kannik i Aarhuus[27], blev Biskop i Roeskilde 1277, indviet i Lunds Domkirke af Erkebiskop Thrugot 1278; † 11 Sept. 1280[28].

18. **Ingvar Hiort**, tidligere Decanus i Roeskilde, blev Biskop 1280; tildømte sin Kok Johan Gaarden Sløthorp i hans Strid med Sorø-Kloster, som giorde Fordring paa samme; † 23 Apr.[29] 1290[30].

---

24) Suhm X. 253 f. 25) S. R. D. V. 529. Hvitf. Danm. Krøn. S. 231; jfr. Nyerups Anm. i Suhm X. 255. Peder Bang var den 6te roeskildske Biskop i Rad af Skialm Hvides Slægt. 26) S. R. D. I. 371. III. 269. VII. 153, 160. 27) S. R. D. VI. 425. 28) S. R. D. III. 266. VII. 153, 160. Suhm X. 802. 29) S. R. D. VI. 373. VII. 153, 160. Hvitf. Danm. Krøn. S. 302; i S. R. D. IV. 306 findes 24 Apr. 30) S. R. D. I. 249. IV. 25. V. 571. VII. 153, 160; jfr. Suhm XI. 87; Andre have 1289.

19. Johan (I.) Krag, tidligere Decanus i Roeskilde, blev Biskop 1290; gav Kiøbenhavn en ny Stadsret 29 Jan. 1294; † 5 Aug. 1300[31]), begravet i Sorø Klosterkirke.

20. Oluf (I.), Mag., valgt til Biskop i Roeskilde 1301, efterat Valget af **Florentius**, som Capitlet først havde udnævnt, var casseret; reiste derpaa til **Rom** for at blive indviet, da Erkebiskoppen, **Jens Grand**, opholdt sig landflygtig paa **Bornholm**; kom først tilbage til sit Stift 1304; stiftede 1315 et nyt Prælatur, **Cantoratet**, ved Roeskilde-Domkirke, og byggede Vor Frue-Capel; † 10 Marts 1320, begravet i det af ham byggede Capel ved Domkirken[32]).

21. Johan (II.) Hind, tidligere Decanus i Roeskilde, valgt til Biskop 1321 og indviet af Erkebiskop **Esger Juul** 1322[33]); † 24 Marts 1330 i Stralsund paa en Visitatsreise til Rygen[34]); hans Liig blev af hans Klerke bragt til Roeskilde og der begravet.

22. Johan (III.) Nyborg, en Franciscanermunk, blev Biskop i Roeskilde 1330; udstedte 9 Sept. 1336 en Anordning om Bansstraf over dem, som begik Voldsomheder imod Geistlige; overlod 1341 Kong **Valdemar Atterdag** Kiøbenhavn og Amager m. m. paa to Aar, og fik til Sikkerhed Søborg-Slot og 5 Herreder i det nordlige Siælland; † 23 Jan. 1344[35]).

---

31) S. R. D. I. 295. III, 269. VII. 153, 160. Suhm XI. 363.
32) Jfr. om denne Biskop Danske Magaz. IV. S. 225—37. 33) Hvitf. Bispekr. S. 47, Pontopp. Ann. II. 58. 34) S. R. D. III. 270, VII. 154, 161, Suhm XII. 216. 35) S. R. D. III. 271. VII. 161, Suhm XIII. 105.

23. Jakob (II.) **Paulsen,** tidligere Decanus i Roeskilde, blev Bisköp 1344[36]); † 1350[37]).

24. Henrik Geertsen, Mag., tidligere Provst i Roeskilde, blev Bisköp 1350, og overlod s. A. med Capitlets Samtykke Kong Valdemar Kiøbenhavn for sin Levetid; døbte 1353 Kongens Datter Margrete, Nordens berømte Dronning; indviede 12 Sept. 1357 Høyerup-Kirke paa Stevns Klint; † 18 Oct. 1368[38]), begravet i Roeskilde-Domkirke.

25. Niels (II.) **Jpsen** (Jakobsen), blev Bisköp 1368, stiftede St. Laurentii Capel ved Domkirken; † 18 Jan. 1395[39]), begravet i St. Laurentii Capel.

26. Peder (V.) **Jensen Lodehat,** forhen Bisköp i Aarhuus, valgt til Bisköp i Roeskilde 1395; stiftede 1405 St. Sigfrids Capel ved Domkirken; lod i Julius 1413 sin Velynderindes, Dronning Margretes Lig med Magt borttage fra Sorø-Klosterkirke og bisætte i Roeskilde-Domkirke; afsagde 29 Jul. s. A. paa Rigsdagen i Nyborg som Danmarks Riges Cantsler den bekiendte Dom, hvorved Hertugdømmet Slesvig tilkiendtes

---

[36]) Han var allerede valgt inden 20 Febr., jfr. Suhm l. c.
[37]) S. R. D. VI. 525, VII. 154, 161; 13 Mai 1350 gjorde han sit Testament (jfr. Suhm XIII. 234—36) i Stralsund, hvor Suhm derfor antager, at han er død (af Pesten); Hvitf. og Pontopp. have urigtigt 1349. [38]) 18 Oct. ell. Evangelisten Lucas's Dag angives af de Fleste (S. R. D. I. 312, VII. 154, 161, Pontopp. Ann. II. p. 59, Suhm XIII. 633); i Lib. dat. Rosk. (S. R. D. III. 272) findes 17 Sept., som ogsaa i S. R. D. VII. 154, 161 urigtigt føies til den anden Angivelse af St. Lucas's Dag. [39]) S. R. D. I. 317, III. 273, VI. 373, VII. 154, 161, Suhm XIV. 353.

Kong Erik og det danske Rige; † 19 Oct. 1416, og blev begravet i det af ham opbyggede St. Sigfrids Capel[40].

27. **Johan** (IV.) eller **Jens Andersen**, den foregaaende Biskops Broderson, tidligere Provst i Odense og Kong Eriks Cantsler, blev Biskop i Roeskilde 1416. Han kom i Strid med Kong Erik om Kiøbenhavn, som forblev i Kongens Besiddelse; ombyggede 1420 Choret i Roeskilde-Domkirke, og stiftede de 10,000 Ridderes Capel; nævnes oftere (1419—1423) i Documenter som „Danmarks Riges øverste Cantsler"; havde (1421) til Vicarius en titulair Biskop Jacob af Garde; † 15 Jul. 1431, begravet i Domkirken[41].

28. **Johan** (V.) eller **Jens Pedersen**, en Slægtning af de to foregaaende Biskopper[42], blev Biskop i Roeskilde 1431. Under denne Biskop afbrændte Domkirken tilligemed den største Deel af Byen 14 Mai 1443; † 13 Sept. 1448[43]; begravet i Domkirken.

29. **Oluf** (II.) **Daa**, valgt til Biskop i Roeskilde 1449; † 13 Febr. 1461, begravet i Domkirken[44].

---

40) Jfr. om denne Biskop Danske Magaz. III. S. 353—56. IV. 289—313, 353—65. V. 36—43, 66—75. 41) Jfr. om denne Biskop Danske Magaz. V. 257—60, 289—304, 321—33. 42) Han er forskiellig fra den Jens Pedersen (Johannes Petri), som var Erkedegn i Roeskilde og Kong Eriks Cantsler (Danske Magaz. I. 99, II. 36, V. 322), og som døde 1454 (S. R. D. I. 328, III. 274, Hvitf. S. 772); men som forvexles med ham i Hvitf. Bispekrøn. S. 47; Pontopp. Ann. II. 414; Behrmanns Roeskilde-Domkirkes Hist. og Beskriv. S. 31. 43) S. R. D. VII. 154, 162. 44) Jfr. om denne Biskop Danske Mag. III. S. 225—29.

30. **Oluf (III.) Mortensen,** Mag., tidligere Provst i Roeskilde og Kongerne Christoffer af Baierns og Christian I.s Cantsler, blev Bisp i Roeskilde 1461; indviede den restaurerede Domkirke tilligemed det af Kong Christian I. og Dronning Dorothea stiftede Helligtrekongers-Capel 1464; byggede St. Birgitte-Capel ved Domkirken; blev 1478 Cantsler for Kiøbenhavns Universitet, hvilken Værdighed blev forbunden med Roeskilde-Bispestol; † 28 Aug. 1485[45]), begravet i det af ham opbyggede Capel ved Domkirken.

31. **Niels (III.) Skave,** Kong Hans's Cantsler, blev valgt til Bisp i Roeskilde 1485 efter Kongens Ønske; † i Nov. 1500[46]), begravet i Domkirken.

32. **Johan (VI.) eller Jens Ipsen af Ravensberg,** tidligere Kannik i Roeskilde, Provst i Dalby og Kong Hans's Cantsler, valgt til Bisp i Roeskilde 1500 eller 1501[47]); blev 1502 sendt op til Norge tilligemed Ridder Henrik Krummedig for at dæmpe det der udbrudte Oprør, og havde en Sammenkomst med Hovedmanden for samme, Knud Alfsen, under hvilken denne blev dræbt; var en kærd, veltalende og statsklog, men tillige ødsel og udsvævende Bisp; resignerede 1512 til

45) S. R. D. III. 275. VII. 154, 162; hans Gravskrift (Pontopp. Ann. II. 415, Marm. Dan. I. S. 18) har 25 Jul. 46) S. R. D. VII. 155, 162, Suhms Saml. til den danske Hist. I. B. 2. H. S. 169 (Dagen angives forskielligt); det samme Aar har Chron. Skib. (S. R. D. II. 562) og Hvitf. (Danm. Krøn. S. 1034, Bispekrøn. S. 47), 1493 i hans Gravskrift (Pontopp. Ann. II. 415, Marm. Dan. I. S. 18) er urigtigt; thi Diplomer vise, at han levede de følgende Aar. 47) I S. R. D. VII. 162 1500, men p. 155 9 Mai 1501.

Fordeel for Lage Urne; † 15 Apr. s. A.[48]) paa det bispelige Slot Hiortholm ved Fuursøen; begravet i Roeskilde-Domkirke.

33. **Lage Urne**, Dr. decretorum, Kannik og Cantor i Roeskilde, blev Bisp 1512 og indviet i Jan. 1513 i Ribe af Bisp Iver Munk i Kong Hans's og Dronning Christines Nærværelse; var tillige Danmarks Riges (øverste) Cantsler, beforbrede den første Udgave af Saxo Grammaticus's Danmarks Historie (udkom i Paris 1514); modtog Kong Christian II.s Brud, Prindsesse Elisabeth, ved hendes Landgang i Sjælland ved Hvidør 10 Aug. 1515 med en latinsk Tale; begav sig i Marts 1523, da de jydske Bisper og verdslige Rigsraader havde opsagt Kongen Huldskab og Troskab, til Jylland af Frygt for Sigbrit, og tilsendte Kongen et Opsigelsesbrev; † 29 Apr. 1529 paa Bispegaarden Bistrup ved Roeskilde, begravet i St. Laurentii Capel ved Domkirken[49]).

34. **Joachim** (egentl. Jakob) **Rønnow**, en Brodersøn af Bisp Carl Rønnow i Odense, havde opholdt sig ved Kong Frederik I.s Hof, og var bleven sendt paa to Gesandtskabsreiser til Frankrig; blev Bisp i Roeskilde 1529[50]),

---

48) S. R. D. III. 275; i VII. 155 og 162, Suhms Saml. I. 2. S. 170 14 Apr.; hans Gravskrift (Pontopp. Ann. II. 419, Marm. Dan. I. S. 19) har urigtigt 1518. 49) P. E. Müller: Vita Lagonis Urne, episc. Roskild., p. I.—II., Haun. 1831—33. 50) Han blev stadfæstet 11 Jun. 1529 af Kong Frederik I., hvem denne Ret tilkom ifølge Bestemmelserne paa Herredagen i Odense 1527 (efter at være lovformelig udvalgt af Capitlet, fik han et nyt Stadfæstelsesbrev 24 Jun. s. A.), og maatte betale Kongen 6000 Gylden

og var tillige Rigets øverste Cantsler; antog i Mai 1530, eftersom han ikke var indviet, Franciscanermunken **Vincents**, Titulair-Bisskop af Grønland, til Vicarius; indgav s. A. et Reformations-Forslag til Kongen og Rigsraadet, blev i Jul. 1533 beskyttet af **Hans Tausen** mod de Kiøbenhavnske Borgeres Forbittrelse, i Anledning af den over Tausen af Rigsraadet fældede Dom, og tillod ham i Aug. s. A. at vende tilbage og prædike i Kiøbenhavn; blev under Grevens Feide i Jun. 1534 affat af Grev **Christoffer** af Oldenborg, men fik kort efter, da han havde hyldet Greven, sit Stift tilbage imod at udbetale en stor Pengesum; flygtede 1535 til Jylland til den udvalgte Konge **Christian** III., som han tilsvoer Lydighed, og vendte i Jul. s. A., da Kongen havde giort Landgang i Siælland, tilbage til Stiftet; blev 12 Aug. 1536 fængslet i Kiøbenhavn paa Kongens Foranstaltning, og af ubekiendte Grunde holdt i Fangenskab, ogsaa efterat de andre Bisskopper vare løsladte, paa forskiellige Steder (Kiøbenhavns Slot, Dragsholm, Krogen, Visborg paa Gulland og atter Kiøbenhavns Slot); † 1 Mai 1544 paa Kiøbenhavns Slot, og blev begravet i Helliggeistes Kirke i Kiøbenhavn [51]).

---

for Stiftet; derimod opnaaede han aldrig at faae pavelig Stadfæstelse, uagtet samtlige danske Bisskoppers Bestræbelser for ham i denne Retning, og kaldes derfor blot Electus. [51]) H. Knudsen: Joachim Rønnow, udvalgt Bisskop til Roeskilde Kiøbenh. 1840.

III.

Bisskopper i Odense.

1. **Othinkar Hvide d. Ældre** synes at have været den første Bisskop [1]). Bispedømmet i Odense nævnes første Gang i den tydske Konge Otto III.s Diplom af 18 Marts 988, hvorved det begavedes med Privilegier [2]).

2. **Reiner** (I.), rimeligviis en Englænder, og indviet til Bisskop af Erkebispen af Canterbury c. 1022 [3]).

3. **Eilbert**, Bisskop c. 1048 [4]); † 1072 [5]). Efter hans Død var Bispesædet en Tid lang ubesat.

4. **Hubald**, en engelsk Benedictinermunk og Kannik i Lund, nævnes som Bisskop i Odense ved Kong Knud d. Helliges Skriinlæggelse 1101 [6]); † 14 Oct..... [7]).

5. **Herman**, forhen Capellan hos Bisskop Eskil af Roeskilde, blev Bisskop i Odense c. 1136 [8]); Bisskop i Slesvig ved Riccos Forflyttelse til Roeskilde 1138 [9]).

6. **Nicolf**, Bisskop 1138; † 1163 [10]).

---

1) Suhm III. 185, Münter: Kirchengesch. von Dänem. u. Norw. I. 384. 2) Reg. dipl. I. Nr. 28. 3) Suhm III. 574. 4) Suhm IV. 182. 5) S. R. D. I. 270, VII. 218, Suhm IV. 418. 6) S. R. D. III. 385, 388 (hvor han kaldes Humbald), VII. 218, Suhm V. 68. 7) S. R. D. III. 460, 561; Aaret er aldeles uvist; jfr. Suhm V. 221, 234, 495. 8) Suhm V. 495. 9) Suhm V. 542. 10) S. R. D. I. 277. VII. 220. Suhm VII. 148.

7. **Livo eller Livus**, tidligere Provst i Odense, indviet til Biskop af den schismatiske Pave Victor IV. paa et Concilium i Burgund 1162 eller 1163, men blev ikke erkiendt derfor af Erkebiskop Eskil[11].

8. **Simon**, tidligere Provst i Lund, var Biskop i Odense 1170, da han var tilstede ved Hertug Knuds Skriinlæggelse i Ringsted[12]; † 13 Mai[13]) 1186[14].

9. **Johan** (I.) **Jensen**, tidligere Kannik i Lund, blev Biskop i Odense 1186; † 23 Apr.[15]) 1213[16].

10. **Lojus**, tidligere Abbed i Ringsted, blev Biskop i Odense 1213, bivaanede Conciliet i Sleswig 1222; † 1236[17].

11. **Iver**, var Biskop i Odense 1240[18]; havde, formodentlig paa Grund af Svaghed, en Coadjutor, Mag. Petrus Dacus, som paa hans Vegne bivaanede Conciliet i Odense 1245[19]; † s. A.[20].

12. **Niels** (I.), tidligere Provst i Odense, var Biskop 1245—1247[21].

13. **Jakob**, Biskop i Odense 1247; † 1252[22].

14. **Reiner** (II.), en tydsk Franciscanermunk, blev ved Kong Abels Hielp Biskop i Odense 1252, skiøndt Capitlet havde valgt en anden Franciscanermunk Peder; var paa

---

11) S. R. D. VII. 220, Suhm VII. 131, 148. 12) Suhm VII. 324. 13) S. R. D. III. 516. 14) S. R. D. VII. 221, Suhm VIII. 124. 15) S. R. D. III. 444, 509. 16) S. R. D. I. 181, III. 263, Suhm IX. 220. 17) Pontopp. Ann. I. 571. 18) Suhm IX. 708. 19) Pontopp. Ann. I. 571, 657. 20) Hvitf. Danm. Kr. S. 214. 21) Suhm X. 51, 67. 22) Suhm X. 202, hvor Kilderne citeres.

Erkebiskop Jakob Erlandsens og Biskop Peder Bangs Side i Striden med Kongerne Christoffer I. og Erik Glipping; † 1267[23]).

15. **Peder** (I.), Franciscanermunk, allerede 1252 valgt til Biskop, men fortrængt af Reiner, blev indviet i Lybek 1267 af den pavelige Legat, Cardinal Guido; † 1276[24]).

16. **Johan** (II.), Biskop 1277[25]), † 6 Jul. 1286[26]).

17. **Gisico**, tidligere Dominicanernes Subprior i Odense, blev Biskop 1286 og indviet af Erkebiskop Johan Dros; gienopbyggede St. Knuds Kirke og Kloster i Odense, som havde lidt stor Skade ved Ildebrand, og stiftede en Skole ved Bisperesidentsen; † 1300[27]), begravet i St. Knuds Kirke i Odense.

18. **Peder** (II.) **Pagh**, en Franciscanermunk, nævnes som Biskop i Odense 1305[28]). Ved hans Valg havde der været Strid imellem Knudsbrødrene og de Geistlige ved Frue-Kirke, hvilke sidste uretmæssigt havde valgt en

---

[23]) J. M. Velschow: De Regnero episcopo, qui per annos 1252—1267 dioecesi Othiniensi præfuit, Haun. 1825 (udg. paa Dansk i Geneal. og biogr. Arch. S. 353—88); Forf. har i denne Afhandling vist, at den Jens Bang, som Pontopp. (Ann. I. 572) og efter ham Suhm indsætte imellem Biskopperne Regner og Peder, og som de giøre til den roskildske Biskop Peder Bangs Broder, aldrig har existeret. [24]) Pontopp. Ann. I. 574. Suhm X. 732. [25]) Suhm X. 744. [26]) S. R. D. V. 554. Suhm X. 926. [27]) S. R. D. II. 636. Hvitf. Danm. Kr. S. 316. Pontopp. Ann. I. 575. II. 61; efter Hamsfort (S. R. D. VII. 226) døde han først 1307. jfr. Suhm XI. 384, 540; men i et Diplom af 5 Dec. 1305 nævnes hans Eftermand Peder som Biskop (S. R. D. VI. 489). [28]) Jfr. Anm. 27. Efter Pontopp. Ann. II. 62 tiltraadte han Embedet 1301.

Dominicanermunk Peder Pigard. † 21 Dec. 1339 [29]), begravet i St. Knuds Kirke i Odense.

19. **Niels (II.) Jonsen**, en Franciscanermunk, valgt til Bisp i Odense 1340, efterat ogsaa denne Gang Valget var giort Knudsbrødrene stridigt af andre Geistlige [30]); † 1362 [31]).

20. **Erik Johansen Krabbe**, Munk i St. Knuds Kloster i Odense, valgt til Bisp 1362 [32]) og sendt af Knudsbrødrene til Avignon for at stadfæstes af Paven [33]); stadfæstede og udvidede 14 Aug. 1365 Knudsbrødrenes Privilegier; † 1376 [34]).

21. **Valdemar Podebusk**, en Søn af Drosten Henning Podebusk, blev Bisp i Odense 1376; havde Peder, titulair Bisp af Holum, og Præsten Andreas til Vicarier; † 20 Apr. 1392 paa Alevad i Lolland [35]), begravet i Franciscanerklostrets Kirke i Nysted.

22. **Teze Podebusk**, den foregaaende Bisps Brodersøn, blev Bisp i Odense 1392; havde til Vicarier Titulair-Bisperne Jakob af Constanz og Johan af Christopolis; † 1400 [36]).

23. **Johan (III.) eller Jens Ovesen** (Johannes Avonis), blev Bisp i Odense 1400; havde en Vicarius

---

[29]) S. R. D. I. 303. VII. 230. Hvitf. Bispekr. S. 40. Suhm XII. 312. [30]) S. R. D. VII. 230. Hvitf. Bispekr. S. 40. Suhm XII. 329—30. [31]) S. R. D. VII. 231 „obiit anno, quo Valdemarus cum urbibus maritimis bellum gessit acerrime". Suhm XIII. 91; han levede endnu 16 Oct. 1362. jfr. Suhm XIII. 469. [32]) S. R. D. VII. 232. Pontopp. Ann. II. 63. [33]) Han skrev sig derfor „Sedis apostolicæ gratia episcopus". jfr. Suhm XIII. 563. [34]) S. R. D. VII. 232. Suhm XIV. 34. [35]) S. R. D. I. 316. V. 517, VII. 233. Suhm XIV. 304. [36]) S. R. D. VII. 233.

Severinus, som skrev sig „episcopus Tranquilliensis", † 1420 [37]), begravet i St. Knuds Kirke i Odense.

24. **Navne Jensen**, af en siællandsk Adelsfamilie, var først Biskop i Westeraas, og blev ved Erkebiskop Peder Lykkes Bestræbelser valgt til Biskop i Odense om Efteraaret 1421; † 1440 [38]).

25. **Henneke Torkilsen Ulfeld**, Mag. og Degn i Odense, valgt til Biskop 1440; † 1460 [39]).

26. **Mogens Krafse**, Mag., Kannik i Lund og Kong Christian I.s Cantsler, blev 1458 udnævnt til den gamle Biskop Hennekes Medhiælper og Eftermand, og blev Biskop ved hans Død 1460; forskiønnede St. Knuds Kirke i Odense, og tilbyggede 1466 et Capel; † 1474, begravet i det af ham byggede Capel [40]).

27. **Carl Rønnow**, en Søn af Marsken Claus Rønnow, blev Biskop i Odense 1474; † 1501 [41]).

28. **Johan** (IV.) eller **Jens Andersen Beldenak** (ɔ: den Skaldede), Søn af en fattig Skomager i Landsbyen Brøndum ved Liimfiorden; var Mag. og ansat i Kong Hans's Cancellie, og var 1499 bleven sendt

---

[37]) S. R. D. I. 324. VII. 234. Hvitf. Danm. Kron. S. 679. Aaret 1416 i Bispekrøn. S. 42 og Pontopp. Ann. II. 431 er urigtigt; thi Diplomer vise, at han levede de følgende Aar (1419 var han med i Kiøbenhavn at forsegle Forbundet imellem Kong Erik og den polske Konge Wladislaw). [38]) Jfr. om denne Biskop Danske Magaz. III. S. 257—68. [39]) S. R. D. VII. 235. Suhms Saml. I. 1. S. 38, Pontopp. Ann. II. 434. [40]) Jfr. om denne Biskop Danske Magaz. II. S. 1—26. [41]) S. R. D. VII. 238. Suhms Saml. I. 1. S. 30, Pontopp. Ann. II. 436.

paa en Gesandtskabsreise til Rusland; valgt til Bisop i Odense 1501 og stadfæstet af Pave Alexander VI.; blev tilligemed Hans Rantzau sendt til Lybek i Apr. 1503 for at underhandle om Fred, og sluttede en Tractat med Lybekkerne, ifølge hvilken Kongen skulde betale dem en stor Pengesum, for hvilken han tilligemed de andre Freds-Commissairer gik i Caution; kom 1517 i Strid med Kong Christian II., der fordrede, at han skulde erstatte 80,000 Gylden, som han i ovennævnte Tractat havde forpligtet Kronen til at betale Lybekkerne, og paa hans Vægring lod ham fængsle i Dec. s. A.; hvorpaa han først blev overgivet Erkebiskop Birger i Forvaring, og siden sat fangen paa de kongelige Slotte Vordingborg og Engelborg i Lolland. Under hans Fangenskab bestyredes hans Embede af en Franciscanermunk fra Nederlandene, Vincents, Titulair-Biskop af Grønland og Enkedronning Christines Secretair [42]. Han blev i Apr. 1520 forliigt med Kongen, i det han ydmygede sig for ham, og overlod ham to Trediedele af Stiftets Indtægter i Erstatning. Han fulgte s. A. med Kongen paa Toget til Sverrig, og holdt i en Forsamling paa Brunkebierget udenfor Stokholm 1 Nov. en Tale, hvori han viste Kongens Ret til den svenske Krone; blev efter det stokholmske Blodbad af Kong Christian udnævnt til Biskop af Strengnæs, og efterlodes efter Kongens Afreise i Stokholm som Medlem af det svenske Rigsraad; vendte 1521 tilbage til Danmark, hvor han snart igien kom i

[42]) Om Biskop Vincents, som ogsaa 1530 var Vicarius for den roeskildske Biskop Joachim Rønnow, see Grönlands historiske Mindesmærker, III. S. 193—98.

Strid med Kongen, som atter lod ham fængsle. Han blev i Aug. 1522 befriet af Lybekkerne, som indtoge Hammershuus, hvor han sad fangen; kom efter Christian II.s Flugt 1523 atter i Besiddelse af sit Stift; resignerede 14 Marts 1529; blev i en Proces med Familien Ronnow dømt til Tremarksmand 1530; blev overfaldet paa Taasinge 1533 af en holsteensk Adelsmand, Christoffer Rantzau, og under mange Mishandlinger ført omkring i Holsteen fra eet Sted til et andet; † 20 Jan. 1537 i Lybek, og er begravet sammesteds[43]).

29. **Knud Gyldenstierne**, en Søn af Ridder Henrik Gyldenstierne, og født paa Iveranæs (nu Vedelsborg) i Fyen, var Mag. og Domprovst i Viborg; blev Bisp i Odense 1529, ifølge en Overeenskomst med Bisp Jens Andersen af 1527, hvilken Kong Frederik I. havde stadfæstet. Han blev 1532 sendt med en Flaade til Norge, og udstedte 1 Jul. s. A. et Leidebrev for Kong Christian II. at komme til Kiøbenhavn for at underhandle med sin Farbroder, hvilket dog ikke blev overholdt. Samme Aar udgav han den første danske Oversættelse af Luthers lille Catechismus, forbansket af Jørgen Jensen Sadolin, som han havde kaldet til Prædikant i Odense[44]). Under Grevens Feide blev han 1534 fortrængt af Lybekkerne, som indsatte den fordrevne svenske Erkebiskop Gu-

[43]) C. Paludan-Müller: Jens Andersen Beldenak, Bisp i Fyen, Odense 1837. [44]) Den findes trykt i Nord. Tidsskr. for christel. Theol., III. S. 209—37. Jvf. om denne Bog (længe bekiendt under Navn af „Knud Gyldenstiernes Catechismus") J. P. Mynster „Om de danske Udgaver af Luthers Catechismus", 2den Udgave. Kbh. 1837. S. 7—12.

stav Trolle til Bisp i Fyen, men kom atter i Besiddelse af Stiftet 1535; blev 1536 paa samme Tid, som de andre Bisper, fængslet i Odense af Claus Daa, og sat i Bevogtning, først paa Dragsholm og derpaa i Vordingborg, men snart løsladt, imod at han frasagde sig Bispeembedet. Han antog siden den lutherske Religion, og giftede sig med Jytte Podebusk; blev i Febr. 1559 forlehnet med Ørum-Slot og Vestervig-Kloster, hvor han døde 8 Dec. 1560; begravet i Aarhuus-Domkirke [45]).

[45]) Pontopp. Ann. II. 453 og Marm. Dan. II. 87 angiver urigtigt Aar 1568; hans Enke blev 1561 forlehnet med Vestervig-Kloster, jfr. Dangaards Klosterhistorie S. 348.

IV.

Biskopper i Slesvig.

1. **Harald** eller **Ored** nævnes som første Biskop (indviet af den hamborg-bremiske Erkebiskop **Adaldag**) 948, da han var nærværende ved Conciliet i **Ingelheim**[1]; † 958[2].

2. **Henrik** eller **Erik**, † 963[3].

3. **Marcus**, indtil 965[4].

4. **Egvard**, † c. 971[5].

5. **Poppo**, Biskop c. 972[6]; † c. 999[7].

6. **Eggehard** eller **Esico**, † 2 Aug. 1026[8].

7. **Rudolf** (I.), tidligere Klerk i Cøln, blev Biskop 1026[9].

8. **Rudolf** (II.), indviet til Biskop af den hamborg-bremiske Erkebiskop **Bezelin** 1039[10]; † 1061[11].

9. **Sivard**, udnævnt til Biskop af Kong **Svend Estridsen** imod Erkebiskop **Adelberts** Villie[12]; indtil 1063 eller 1064[13].

10. **Rudolf** (III.), en af Erkebiskop **Adelberts** Klerke, blev Biskop i Slesvig 1063 eller 1064[14].

---

1) Suhm III. 42—44, Regesta dipl. I. Nr. 24. 2) Suhm III. 70. 3) Suhm III. 88. 4) Suhm III. 93. 5) Suhm III. 93—94. 6) Suhm III. 112. 7) Suhm III. 307. 8) Suhm III. 605. 9) Suhm l. c. 10) Suhm IV. 29. 11) S. R. D. I. 270, Suhm IV. 293. 12) S. R. D. I. 270. VII. 172. Suhm IV. 293. 13) Suhm IV. 304, 318. 14) Som denne Biskop Rudolfs Dødsaar ansætter Cypræus (Annales episc. Slesvic., p. 126) 1072; men efter

11. Gunner, indviet til Bisskop af den lundske Erkebisskop Asker c. 1104[15]); † 23 Apr. ....[16]).

12. Albert (Alberus) ell. **Adelbert**, var Bisskop 1125[17]); byggede mange Kirker i Sønder-Jylland; blev saaret i Slaget ved Fodvig 1134; † 1135[18]).

13. Ricco, forhen Kong Erik Emuns Capellan og Kannik i Lund, Bisskop i Slesvig 1135; blev Bisskop i Roeskilde 1138[19]).

14. Herman, forhen Bisskop i Odense, blev Bisskop i Slesvig 1138[20]), men efter Riccos Mord forflyttet til Roeskilde 1139[21]). Han kaldes dog Bisskop af Slesvig 1145, da han var tilstede ved Indvielsen af Lunds Domkirke[22]).

15. Occo, Bisskop 1140[23]); opgav Stiftet 1154[24]).

16. Esbern, Bisskop 1154; kom i Strid med Statholderen i Slesvig Nicolaus Razi Søn, som blev dræbt af Bisskoppens Folk, hvorpaa han forlod Danmark 1161[25]).

Occo kom atter i Besiddelse af Stiftet 1161; † 1167[26]).

17. Frederik, Bisskop 1167; druknede 3 Mai 1179[27]) i

Hamsfort (S. R. D. VII. 172) levede han endnu under Kong Erik Eiegod, og Cypræus tilføier selv, at hans Efterfølger blev indviet af Asker. [15]) S. R. D. VII. 166, 172, Suhm V. 148. [16]) S. R. D. III. 444; Aaret er aldeles uvist. jfr. Suhm V. 148. [17]) S. R. D. I. 272. [18]) S. R. D. I. 382—83, VII. 166, Suhm V. 439, 483. [19]) S. R. D. VII. 166, 172. Suhm V. 533; i S. R. D. I. 384 kaldes han Ruco. [20]) Suhm V. 542. [21]) Suhm V. 558. [22]) S. R. D. III. 455, Suhm V. 624, Reg. dipl. I. Nr. 193 og 195. [23]) Suhm V. 558; jfr. Reg. dipl. I. Nr. 186. [24]) Suhm VI. 190 efter Cypræus (Ann. p. 176). [25]) S. R. D. VII. 166. Suhm VII. 94 f. [26]) Cypræi Ann. p. 184. Suhm VII. 239. [27]) S. R. D. III. 511. Suhm VII. 550.

Østersøen paa Kong Valdemars første Tog til Venden. Hans Liig blev først fundet 20 Mai (Pintsedag), da det drev op til Siællands Kyst, og blev paa Erkebiskop Absalons Foranstaltning begravet i Sorø-Klosterkirke [28]).

18. **Valdemar**, en uægte Søn af Kong **Knud V.**, født 1157, nævnes første Gang som udvalgt Biskop i Slesvig 1182; blev af Kong **Knud VI.** indsat til Statholder i Sønder-Jylland under Prinds **Valdemars** Mindreaarighed; indviet til Biskop i Slutningen af 1187 eller Begyndelsen af 1188; modtog Ditmarskernes Underkastelse 1188; blev 1191 eller 1192 valgt til Erkebiskop af Bremen, men kom ikke i Besiddelse af Stiftet. Han stiftede 1192 Cistercienklostret Guldholm i Nærheden af Slesvig; flygtede s. A. til den norske Konge **Sverre**; landede i Sønder-Jylland 1193, og antog Kongenavn, men blev 2 Aug. s. A. tagen til Fange paa Slottet Brønlund ved Apenrade, og sat i et haardt Fængsel paa Nordborg, hvorfra han 1198 blev flyttet til Søborg i Siælland; løsladt 1206 og sendt til Rom; blev anden Gang valgt til Erkebiskop af Bremen 1207; undveg fra Rom, og tog Erkestiftet i Besiddelse 1208, hvorfor han blev banlyst af Pave **Innocents III.**; maatte forlade Bremen 1209, giorde i de næstfølgende Aar flere forgieves Forsøg paa at trænge sig ind i Stiftet; gik endelig 1218 i Cistercienserklostret Lockum i det Calenbergske, hvor han døde i høi Alder som Munk 1236 og blev begravet i Klosterkirken [29]).

---

28) Saxo lib. XV. (ed. Müller p. 926.) S. R. D. I. 280 (XIII. Kal. Jan. er en Trykfeil for Jun.), VII. 167. Jfr. F. F. Wendelboe: Beskriv. af Mindesmærker i Sorø-Academies Kirke, udg. af Estrup, S. 55.

29) A. Crone: Valdemar Knudsen, Biskop i Slesvig og Erkebiskop i Bremen. Odense 1848.

19. **Nicolaus** (I.), bestyrede rimeligviis det slesvigske Stift under Biskop Valdemars Fangenskab, og blev først Biskop 1209 [30]); var Kong **Valdemar** II.s Cantsler; deeltog i Toget til Esthland 1219; † 2 Jul. 1234 [31]).

20. **Tyge** (Tucho), tidligere Provst i Slesvig, blev Biskop 1234; † 1238 [32]).

21. **Johan** (I.), tidligere Cantor i Slesvig, blev Biskop 1238; † 1244 [33]), begravet i Slesvig-Domkirke.

22. **Eskil den Sorte**, tidligere Provst i Slesvig, blev Biskop 1244 og indviet af Erkebiskop **Gerhard** af Bremen; fordrevet af Kong **Erik Plogpenning** 1248, men gien-indsat af Kong **Abel** 1250; kronede Kong **Christoffer I.** i Lunds Domkirke 25 Dec. 1252; blev ved Slesvigs Indtagelse af Holstenerne 1253 fangen og ført til Segeberg; løsladt 1254; † 1 Apr. 1255 [34]), begravet i Slesvig-Domkirke.

23. **Nicolaus** (II.), tidligere Provst i Slesvig, blev Biskop 1255 og indviet 16 Mai (Pintsedag) s. A. i Slesvig af Erkebiskop **Jakob Erlandsen** [35]); blev 1256 tagen til Fange i sin Bispegaard om Natten af en Adelsmand **Timm** (ell. **Tyge**) **Lille**, og maatte løskiøbe sig ved at love at udbetale 1000 Mark Sølv; var paa Kongerne

---

30) Suhm IX. 150. Crone l. c. S. 39, 53. 31) Suhm IX. 639; Dagen efter Petr. Olai, som har Aar 1233 (S. R. D. I. 184); Aaret efter S. R. D. lll. 91, IV. 228 o. fl. Krøn. 32) S. R. D. ll. 261. 33) S. R. D. I. 184. VII. 167. Hvitf. Danm. Krøn. S. 212. Suhm X. 35; Hamsfort og Stral (S. R. D. I. 288, lll. 311) have 1245; men hans Eftermand Eskil var allerede Biskop i Febr. s. A., da han var tilstede paa Conciliet i Odense. 34) S. R. D. I. 185; Cypr. (Ann. p. 276) har 1257. 35) Suhm X. 267.

Christoffer I.s og Erik Glippings Patlie i Striden med Erkebiskop Jakob Erlandsen; blev tilligemed Kong Erik Glipping fangen af Hertug Erik af Sønder-Jylland i Slaget paa Lohede 1261; undkom af Fangenskabet ved Hielp af Feltherren Iver Tagesen 1262, men blev atter tagen til Fange af Hertugen 1263; løsladt efter Freden 1264; † 1265 i Vordingborg, begravet sammesteds [36]).

24. **Bondo,** tidligere Cantor i Slesvig, blev Biskop 1265 og indviet af den pavelige Legat, Cardinal Guido, 1266 [37]); blev s. A. af denne beskikket til Dommer i Striden imellem Biskop Tyge af Aarhuus og Munkene i Øm-Kloster, og dømte 3 Aug. 1267 Biskoppen i Bansstraf, og til at betale Sagens Omkostninger; † 1282 [38]).

25. **Jakob,** tidligere Provst i Slesvig, blev Biskop 1282; var Kong Erik Glippings Cantsler; † 1287 [39]).

26. **Berthold,** tidligere Erkedegn i Slesvig (født i Kiøbenhavn), blev Biskop 1287; † 23 Dec. 1307 [40]), begravet i Slesvig-Domkirke.

27. **Johan (II.) Bockholt,** tidligere Kannik i Slesvig og Decanus i Lybek, af en adelig Slægt i Holsteen,

---

[36]) S. R. D. I. 169, V. 571, Suhm X. 543; i S. R. D. VII. 167, 174, Hvitf. Danm. Kr. S. 265 og Pontopp. Ann. I. 579 findes Aar 1263; men et Diplom (S. R. D. V. 287) viser, at han endnu levede 26 Nov. 1264; Hamsf. og Stral (S. R. D. I. 291, III. 313) have 1267. [37]) S. R. D. VII. 167. [38]) Suhm X. 851, hvor Kilderne anføres. [39]) Efter Hamsf. (S. R. D. VII. 168) døde han 17 Apr.; men efter Stral (S. R. D. III. 314) blev hans Eftermand valgt 16 Apr. s. A. [40]) S. R. D. VII. 168, 174; i S. R. D. I. 296 17 Dec.

valgt til Biskop i Slesvig 1308[41]); † 6 Mai 1332[42]), begravet i Slesvig-Domkirke.

28. **Helimbert,** blev Biskop 1332; forkyndte 9 Marts 1341 Ban over dem, der begik Voldsomheder mod Geistlige; ansøgte 21 Nov. 1342, paa Grund af Svagelighed og Fortrædeligheder i sin Embedsførelse, Paven om Tilladelse til at resignere; † 31 Mai 1343 i Lybek, begravet i St. Catharine-Kirke sammesteds[43]).

29. **Nicolaus (III.) Brun,** blev rimeligviis Biskop 1343[44]); levede endnu 1367[45]).

30. **Henrik (I.),** blev Biskop i Slesvig efter 1367; reiste som pavelig Nuntius omkring i Danmark, Norge og Sverrig for at indsamle Penge til Pavens Casse; † 1373[46]).

31. **Johan (III.) Skondelev,** Dr. theol., blev Biskop 1373; kom 1395 i Strid med de holsteenske Grever, som indtoge hans Slot Schwabstedt, og nødte ham til at betale en Sum Penge; maatte siden pantsætte Slottet til Dronning Margrete; tog de Danskes Partie i Striden med de holsteenske Grever, og blev derfor 17 Febr. 1410 overfaldet i Flensborg og mishandlet af nogle holsteenske Adelsmænd, der bortslæbte ham som Fange; begav sig,

---

41) Contin. Annal. Alb. Stad. ed. Hoier, p. 48. Suhm XI. 572. 42) S. R. D. VII. 168, 174. Pontopp. Ann. II. 66. 43) Efter en Inscription i Kirken, meddeelt Langebek af Gebhardi. jfr. Suhm XIII. 91; men efter S. R. D. I. 307, VII. 168, 174, Cypr. Ann. p. 335, Pontopp. Ann. II. 66, skal han først have resigneret 1350. 44) Suhm XIII. 91. 45) S. R. D. I. 311, jfr. Suhm XIII. 582—83. 46) Suhm XIII. 718; Hamsfort, Hvitfeldt, Cypræus og Pontoppidan lade ham urigtigt døe 1372.

efter at være løsladt, til Rom for at klage for Paven; blev 1414 sendt tilligemed Bisp Peder Lykke af Ribe til det almindelige Concilium i Costnitz; † 17 Aug. 1421 [47]) efter at have beklædt Bispestolen i 48 Aar; begravet i Slesvig-Domkirke.

32. **Henrik** (II.) **von See**, tidligere Provst i Slesvig og de holsteenske Grevers Cantsler, blev Bisp 1422 [48]) (den holsteenske Grev Henrik, Bisp i Osnabrück, havde indtrængt sig i Stiftet 1421, men var død s. A.); var en ivrig Tilhænger af Holstenerne, hvorfor den lundske Erkebisp i lang Tid vægrede sig ved at stadfæste hans Valg; resignerede 1429 [49]).

33. **Nicolaus** (IV.) **Wulf**, født i Rendsborg af borgerlig Herkomst, var Dr. decretorum, blev Bisp i Slesvig 1429; udraabte 2 Marts 1460 i Ribe Kong Christian I. som Hertug af Slesvig og Greve af Holsteen, og viste sig denne Konge meget hengiven; resignerede 1474 [50]) efter at have beklædt Bispestolen med megen Berømmelse i 45 Aar; † 27 Jan. 1481 [51]); begravet i Slesvigs Domkirke.

---

[47]) Efter hans Gravskrift, saaledes som den anføres i Cypræi Ann. p. 354. [48]) S. R. D. VII. 168. Hvitf. Bispekrøn. S. 13. [49]) Cypræi Ann. p. 363, 368. [50]) Reg. diplom. I. Nr. 4501. jfr. Cypr. Ann. p. 368 „episcopatui quadraginta quinque annos præfuit" og p. 385—88, hvor et Pavebrev til hans Efterfølger Henrik som „electus Slesvicensis" af A. 1474 er aftrykt; p. 384 forekommer urigtigt 1477, hvilket Aar ogsaa findes i S. R. D. VII. 169; Hvitf. Bispekrøn. S. 13, og Pontopp. Ann. II. 457. [51]) S. R. D. VII. 169, 175; Hvitf. l. c. har urigtigt 1491.

34. Helrik von der Wisch, blev Bisкop i Slesvig 1474; † 19 Apr. 1488[52]) i Lybek, begravet i Slesvig-Domkirke.

35. Eggert Durkop, Dr. jur., var Pavens Capellan og Auditor ved det pavelige Hof, blev af Pave Innocents VIII. udnævnt til Biskop i Slesvig 1488; men, da nogle Domherrer imidlertid havde valgt Domprovsten i Slesvig Enwald Sovenbroder[53]), kom han først i Febr. 1493 i Besiddelse af Stiftet[54]); begav sig atter 1495 til Rom[55]), og vendte ikke mere tilbage; † 6 Nov. 1499 i Rom[56]).

36. Ditlev Pogwisch, en holsteensk Adelsmand, valgt til Biskop af Domcapitlet 20 Dec. 1499[57]) (Pave Alexander VI. havde strax overdraget Stiftet til en Cardinal Johan de Castro, Biskop af Agrigent[58]), som dog lod sig affinde med en aarlig Pengesum);

---

[52]) Cypræi Ann. p. 389; i S. R. D. VII. 169 og Hvitf. Bispekrøn. S. 13 findes 7 Apr. [53]) Jfr. om denne Geistlige Nye danske Magaz. I. S. 289—307. [54]) Cypr. Ann. p. 394—95. [55]) Efter Cypr. p. 397 og Hvitf. Bispekrøn. S. 14 maatte man antage, at han allerede var reist 1494; men et af ham i Haderslev 12 Aug. 1495 udstedt Diplom (S. R. D. VIII. 211) viser, at han først kan være reist i d. A. [56]) Cypr. Ann. p. 398. Christiani Gesch. der Herzogth. Schlesw. u. Holst. unter dem Oldenburg. Hause, I. S. 173. [57]) Cypr. Ann. p. 401. [58]) Cardinalerne udfærdigede allerede 8 Nov. en Skrivelse derom til det slesvigske Domcapitel, som er aftrykt hos Cypr. p. 399. Aarstallet 1498 maa være en Skriv- eller Trykfeil for 1499; thi af Diplomer veed man, at Eggert Durkop endnu levede 1499; jfr. Westphalen Monumenta inedita, IV. p. 3110, 3132.

maatte betale Stadfæstelsen af Paven med 8000 rhinske Gylden; † 15 Jan. 1507[59]) i Flensborg.

37. **Gotskalk Ahlefeld**, Dr. decretorum og Domprovst i Slesvig, blev valgt til Bisskop af Domcapitlet 1507 og stadfæstet s. A. af Pave **Julius II.**; sendtes 1514 af Kong **Christian II.** tilligemed to verdslige Rigsraader til Keiser **Maximilian I.** for at frie til den keiserlige Prindsesse **Isabella**; var den sidste catholske Bisskop i Slesvig, og maatte see Reformationen almindelig indført i Hertugdømmet længe før sin Død; † 25 Jan. 1541[60]) paa sit Arvegods Bollingstedt; begravet i Slesvigs Domkirke.

---

[59]) Cypræi Ann. p. 400. Christiani l. c. S. 231; S. R. D. VII. 169 har urigtigt 24 Jan. 1517, og Hvitf. Bispekrøn. S. 14 ligeledes Jan. 1517; hans Efterfølger nævnes som Electus til Slesvig i et Document af 17 Jun. 1507 (Reg. dipl. I. Nr. 5350). [60]) S. R. D. VII. 169, 176, Marm. Dan. II. 10. Hvitf. (Bispekr. S. 14) kalder urigtigt denne Bisskop Godske Ranzau.

V.

Bisfopper i Ribe.

1. **Leofdag,** en Friser, nævnes som den første Bisfop (indviet af den hamborg-bremiske Erkebisfop Adaldag) 948, da han var tilstede ved Conciliet i Ingelheim [1]); blev dræbt af Hedningerne paa Flugten over Ribe-Aa [2]); begravet paa Kirkegaarden, og siden henflyttet i Domkirken.

2. **Fulbert** nævnes som Leofdags Eftermand [3]); han levede under Svend Tveskiægs Regiering.

3. **Othinkar Hvide den Yngre,** blev Bisfop over hele Nørre-Jylland c. 1012 [4]), † 1043 [5]).

4. **Val,** en Friser, Bisfop over hele Nørre-Jylland; † 1065 [6]). Ved hans Død deelte Kong Svend Estridsen Nørre-Jylland i 4 Stifter [7]).

5. **Oddo,** Bisfop i Ribe 1065 [8]).

6. **Christiern** (I.), en Søn af Bisfop Othinkar d. Yngre, rimeligviis den samme, som tidligere var Bisfop i Aarhuus [9]).

---

[1]) S. R. D. VII. 184—85. Suhm III. 42—44. Reg. dipl. I. Nr. 24. [2]) Efter Hvitfeldts Bispekrøn. S. 16 Aar 950, men vistnok for tidligt; jfr. Suhm III. 50. [3]) Saxo lib. X. (ed. Müller p. 506), S. R. D. VII. 184—85, Suhm III. 51, 185. [4]) Suhm III. 395. Efter Hvitfeldt var han en Søstersøn af Kong Knud d. Store (jfr. S. R. D. VII. 185), hvilket ikke godt passer med Tiden. [5]) Suhm IV. 101. [6]) Suhm IV. 321. [7]) S. R. D. VII. 186, Suhm l. c. [8]) Suhm l. c., jfr. S. 494. [9]) S. R. D. VII. 186, 211. Suhm IV. 321.

7. **Gerold** eller **Jareld**, tidligere Kong Knud den Helliges Capellan, var Biskop i Ribe 1109 [10]), og nævnes i et Diplom 1113 [11]).

8. **Thuro**, blev Biskop c. 1114 [12]); begyndte at bygge Ribe-Domkirke; faldt i Slaget ved Fodvig 4 Jun. 1134 [13]).

9. **Rothold**, tidligere Capellan hos Peder Bodildsen, blev Biskop i Ribe 1134 [14]), var tilstede paa Conciliet i Lund 1139 [15]).

10. **Asker** [16]); † 1142 [17]).

11. **Elias**, en Flamlænder, tidligere Provst i Eggeslev, blev Biskop 1142 [18]); stiftede et Kannikekloster ved Ribe-Domkirke 1145; tilveiebragte det Forliig, hvorved Danmark deeltes imellem de tre Konger, Svend, Knud og Valdemar, 1157; var tilstede paa Conciliet i Pavia 1160 [19]); † 1 Marts 1166 [20]), og blev begravet i Ribe-Domkirke ved Siden af den første Biskop, St. Leofdag.

12. **Radulf**, en Englænder, forhen Kong Valdemar I.s Cantsler, blev først efter 4 Aars Forløb indviet af Erkebiskop Eskil, der var utilfreds med hans Valg; † 14 Febr. 1171 [21]); begravet i Ribe-Domkirke.

13. **Stephan**, forhen Abbed i Herisvad, fuldendte Stiftelsen

---

10) Suhm V. 166. 11) Reg. dipl. I. Nr. 164. 12) Suhm V. 169. 13) Suhm V. 438. 14) S. R. D. I. 380, 383, Suhm V. 464. 15) S. R. D. VII. 157, Suhm V. 560. 16) S. R. D. VII. 187. Hvitf. Bispekr. S. 18, Suhm V. 584. 17) S. R. D. I. 274. 18) S. R. D. I. 274, VII. 187, Suhm V. 584. 19) Suhm VII. 82. Reg. dipl. I. Nr. 228. 20) S. R. D. IV. 580. Suhm VII. 199, jfr. S. 147. 21) S. R. D. I. 278, VII. 189. Suhm VII. 383.

af Cistercienserklostret Lygum, der var begyndt af hans Formand, 1173; † 30 Jul. 1177[22]), begravet i Ribe-Domkirke.

14. **Orm** eller **Omer** (Homerus), tidligere Kong Valdemar I.s Capellan, indviet til Bisskop i Ribe af Erkebisskop Absalon i Lunds Domkirke, Dagen efter Erkebispens egen Indvielse 1178[23]); skienkede Ribe-Domkirke store Gaver og Lygum-Kloster vigtige Rettigheder; † 22 Jul.[24]) eller 7 Oct.[25]) 1204, begravet i Lygum-Kloster.

15. **Oluf** (I.), tidligere Kongens Notarius, blev Bisskop 1204; † 29 Apr. 1214[26]); begravet i Lygum-Kloster[27]).

16. **Tuvo**, tidligere Erkedegn, valgt til Bisskop 1214[28]) af Capitlet imod Kongens Villie; drog 1222 til Esthland, og opholdt sig hele Vinteren i Reval for at omvende Hedningerne; blev fangen i Slaget ved Bornhøved 1227 og udløst for 700 Mark Sølv; † 26 Febr.[29]) 1230[30]); begravet i Ribe-Domkirkes Chor.

---

[22]) S. R. D. I. 280, IV. 583. Suhm VII. 506 (VIII. 33 henføres hans Død urigtigt til 1183). [23]) Saxo ed. Müller p. 925, Suhm VII. 525; han er altsaa forskiellig fra den Orm, der 1179 og 1183 nævnes som Bisskop af Børglum; jfr. S. 67 Anm. 9. [24]) S. R. D. I. 181. III. 262, 535. IV. 227. [25]) S. R. D. IV. 585 (Lygum-Klosters Necrolog.) VII. 191. [26]) Suhm IX. 242; Dagen efter Hamsfort (S. R. D. VII. 191, men med Aar 1213; jfr. I. 285); A. 1214 har S. R. D. I. 165, 181. II. 625. III. 263. [27]) S. R. D. IV. 576. [28]) Suhm IX. 260; jfr. Reg. dipl. I. Nr. 611; Hvitf. og flere Krøniker have 1215. [29]) Necrol. Rip. (S. R. D. V. 541). [30]) S. R. D. I. 183, Hvitf. Danm. Krøn. S. 197, Suhm IX. 598.

17. **Gunner**, Mag., blev Biskop 1230, † 1245[31]), begravet i Lygum-Kloster.

18. **Esger**, var Biskop i Ribe i Jun. 1246, da han udstedte et Diplom[32]); var paa Kongerne **Christoffer I.s** og **Erik Glippings** Partie i Striden med Erkebiskop **Jakob Erlandsen**, som derfor satte ham i Ban 1260, hvorpaa Capitlet appellerede til Paven; havde Stridigheder med Hertug **Erik** af Sønder-Jylland, som bilagdes ved et Forliig 1265; † 14 Febr. 1273[33]); blev begravet i Lygum-Kloster.

19. **Tyge** (Tucho), Biskop i Ribe 1273 eller 1274; indviede Franciscanerklostret i Odense 1279; † 4 Marts 1288[34]).

20. **Christiern** (II.), tidligere Erkedegn i Ribe, af en rig og adelig Slægt, blev Biskop 1288; stiftede 1298 en lærd Skole i Ribe for 20 Disciple, som han anviste rigelig Underholdning; † 1 Jun. 1313[35]); begravet i Ribe-Domkirkes Chor.

21. **Johan** (I.) **Hee**, blev Biskop i Ribe 1313 og indviet af Erkebiskop **Esger Juul**; forøgede Domkirkens

---

31) Hvitf. Danm. Krøn. S. 214; efter Diplomer maa han være død imellem 16 Sept. 1245 og 19 Jun. 1246. Jfr. Suhm X. 54—55, 65; Hamsfort (S. R. D. I. 289, VII. 193) har 24 Jul. 1249, hvilket Aar ogsaa findes i S. R. D. I. 185 og i Necrol. Rip. (S. R. D. V. 564 under Dagen 21 Oct.). 32) Suhm X. 65. 33) Necrol. Rip. (S. R. D. V. 539); Lygum-Klosters Necrol. (S. R. D. IV. 579) har 16 Febr. 34) S. R. D. V. 542, Suhm XI. 32—33. 35) S. R. D. V. 551, VII. 194. Suhm XI. 711.

Bibliothek med mange af ham selv afskrevne Bøger; † 13 Jan. 1327[36]).

22. **Jakob Splitaf**, Mag., blev Biskop i Ribe 1327; modsatte sig kraftigt den holsteenske Grev **Geert**, og hialp tilligemed Biskop **Svend** af Aarhuus Kong **Christoffer II.** til igien at komme i Besiddelse af Riget 1329; † 2 Febr. 1345[37]); begravet i Ribe-Domkirkes Chor, paa den søndre Side af Biskop Christiern.

23. **Peder** (I.) **Thuresen**, Mag., blev Biskop i Ribe 1345, og var i Mai d. A. tilstede paa Conciliet i Helsingborg; † 22 Decbr. 1364[38]), begravet i Ribe-Domkirkes Chor.

24. **Magnus**, blev Biskop 1364 eller 1365; † 1369[39]).

25. **Johan** (II.) **Mikkelsen**, forhen Biskop i Børglum, valgt til Biskop i Ribe 1369[40]); † 5 Dec. 1388[41]); begravet i Ribe-Domkirkes Chor.

26. **Eskil**, blev Biskop i Ribe 1388 eller 1389; fik 1400 af Dronning **Margrete** Slottet Trøiborg med Lyherred i Pant for en Sum Penge; søgte ved Love at reformere Geistlighedens Sæder og overholde Kirketugten i sit Stift; † 1409[42]); begravet i Ribe-Domkirkes Chor paa den nordre Side af Biskop Christiern.

---

[36]) S. R. D. V. 536, VII. 195, Suhm XII. 157. [37]) S. R. D. V. 538, VII. 195, Suhm XIII. 139. [38]) S. R. D. V. 569. [39]) S. R. D. VII. 196. Suhm XIII. 651. [40]) Suhm XIII. 652. [41]) S. R. D. V. 568, Suhm XIV. 222; i S. R. D. VII. 196 og Hvitf. Bispekrøn. S. 27 findes 6 Dec. [42]) S. R. D. VII. 197. Hvitfeldts Bispekrøn. S. 28.

27. **Peder** (II.) **Lykke**, blev Bisp i Ribe 1409; afsendt af Kong **Erik** tilligemed Bisp **Johan Skondelev** af Slesvig til det almindelige Concilium i Costnitz 1414; valgt til Erkebisp i Lund 1418[43]).

28. **Christiern** (III.) **Hemmingsen**, blev Bisp i Ribe 1418; † 21 Jan. 1455[44]).

29. **Henrik Stangberg**, tidligere Kannik og Provst i Barvit-Syssel, blev Bisp 1455; føiede nogle nye Bestemmelser til Bisp Eskils Kirkelove; † 25 Apr. 1465[45]); begravet i Capellet Bethlehem ved Domkirken.

30. **Peder** (III.) **Nielsen**, skal tidligere have været Præst i Roager ved Ribe (ell. maaskee rettere Erkedegn i Ribe); blev Bisp 1465. Han blev 1474 beskyldt af sit Capitel for grove Laster[46]); † 1483[47]), begravet i St. Andreas' Capel ved Domkirken.

31. **Hartvig Juul**, blev Bisp i Ribe 1483; resignerede 1499; † 17 Marts 1500[48]); begravet i Ribe-Domkirke.

32. **Iver Munk**, den foregaaende Bisps Søstersøn, blev Bisp i Ribe 1499; sang sin første Messe i Jan. 1513 i den kongelige Families Nærværelse, ved hvilken Leilighed han ogsaa indviede den roeskildske Bisp **Lage Urne**; deeltog med de andre jydske Rigsraader

---

43) S. R. D. VII. 198, Hvitf. Danm. Krøn. S. 673, Bispekrøn. S. 28. 44) S. R. D. VII. 199, Hvitf. Bispekrøn. S. 31. 45) S. R. D. VII. 200—1 „a. D. 1465 quinta feria ante dominicam, in qua cantatur Misericordia Domini". 46) Capitlets Klagebrev til Bispen er meddeelt af Bisk. Daugaard i Kirkehist. Samlinger I. S. 255—60. 47) S. R. D. VII. 201. Hvitf. Bispekrøn. S. 32. 48) See Anm. 47.

i Opstanden imod Kong Christian II. 1523; resignerede 1533 ell. 1534 til Fordeel for sin Brodersøn; † 9 Febr. 1539 i Ribe-Bispegaard, hvormed han efter Reformationens Indførelse var bleven forlehnet; begravet i Ribe-Domkirke [49]).

33. **Oluf (II.) Munk**, en Søn af Rigsraad **Mogens Munk** og den forrige Bifkops Brodersøn, tidligere Cantor i Domcapitlet, valgtes til Bifkop i Ribe 1533 ell. 1534; blev 12 Aug. 1536 paa Kong **Christian III.s** Befaling fængslet i Kiøbenhavn, men løsladt paa samme Betingelser som de andre Bifkopper, og mod den særegne Forpligtelse, at gifte sig; blev s. A. forlehnet med Tvis-Kloster ved Holstebro (som han siden kiøbte), og efter nogle Aars Forløb atter optaget i Rigsraadet. Han giftede sig med en holsteensk Dame, **Drude Rantzau**, og erhvervede sig efterhaanden store Besiddelser; † 24 Nov. 1569, og blev begravet i Hierm-Kirke [50]).

---

[49]) Jvf. om Bifkop Iver Munk J. H. Begtrups Afhandl. om Familien Munk i Genealogisk og biographisk Archiv S. 14—32.
[50]) Jfr. om denne Bifkop nysnævnte Afhandl. i Geneal. og biogr. Arch. S. 193—214.

VI.

Biskopper i Aarhuus.

1. **Reginbrand** nævnes som den første Biskop (indviet af den hamborg-bremiske Erkebiskop Adaldag) 948, da han var tilstede ved Conciliet i Ingelheim [1]). Bispedømmet blev stadfæstet og begavet med Privilegier af Keiser Otto I. ved Diplom af 26 Juni 965 [2]).

2. **Poppo**, en Tydsker, som ved sine Mirakler bragte Mange til at antage Christendommen, nævnes som Reginbrands Efterfølger; blev siden Biskop i Slesvig [3]).

3. **Albert**, Biskop c. 990 [4]). Bispesædet i Aarhuus ophørte derpaa for en Tid [5]).

4. **Christiern**, blev Biskop i Aarhuus 1065 [6]); deeltog i Toget til England 1069 [7]); er rimeligviis den samme, der siden blev Biskop i Ribe [8]).

5. **Ulkil** [9]); faldt i Slaget ved Fodvig 4 Juni 1134 [10]).

6. **Illug**, blev Biskop i Aarhuus 1134 [11]).

7. **Eskil**, var Biskop 1157 [12]); † 1166 paa et Tog mod Rygen [13]).

8. **Svend** (I.), blev fraværende i England valgt til Biskop 1166; skaffede s. A. Cistercienserne det gamle Benedictiner-

[1]) S. R. D. VII. 210. Suhm III. 42—44. Reg. dipl. I. Nr. 24. [2]) Reg. dipl. I. Nr. 27. [3]) S. R. D. VII. 210, jfr. Suhm III. 95—97. [4]) Suhm III. 199. [5]) S. R. D. l. c., Suhm l. c. [6]) S. R. D. VII. 211. Hvitfeldts Bispekrøn. S. 99. Suhm IV. 321, 495. [7]) Suhm. IV. 393, 401. [8]) S. R. D. VII. 211. Suhm. IV. 321. [9]) Efter Hvitf. Bispekrøn. S. 99 var Ulkil Biskop 1102. [10]) Suhm V. 438. [11]) S. R. D. I. 383, Suhm V. 464. [12]) Suhm VII. 5. [13]) Suhm VII. 210; jfr. S. 147.

Kloster Veng, hvorfra de snart flyttede til Kalø, og derfra til Øm; deeltog i Toget til Rygen 1168; var i hele sin Embedstid en stor Ynder af Cistercienserne, navnlig af Munkene i Øm, som han skienkede rige Gaver[14]; † 30 Oct. 1191 paa Østthorp, begravet i Øm-Kloster[15]).

9. **Peder (I.) Vognsen**[16]), en Slægtning af Erkebiskop **Absalon** (see Tab.), født paa Pedersborg ved Sorø, var Kannik i Lund, og blev Biskop i Aarhuus 1191 eller 1192[17]); begyndte at bygge Aarhuus-Domkirke (St. Clemens Kirke) 1201, og skienkede den 1203 betydelige Gaver; † 11 Apr. 1204[18]), og blev begravet i Aarhuus-Domkirke[19]).

10. **Skialm Vognsen**, den foregaaende Biskops Broder, Kannik i Lund og Provst i Aarhuus, blev valgt til Biskop 1204[20]); † 1215[21]), begravet i Sorø-Klosterkirke[22]).

---

[14]) Jfr. Øm-Klosters Historie i S. R. D. V. 254. [15]) S. R. D. V. 256—57. Suhm VIII. 230. [16]) Rimeligviis den samme som Peder Ingridsen (see Tab.), der af Hamsfort (S. R. D. VII. 211), Hvitf. (Bispekr. S. 100), Pontoppid. (Ann. I. 333) o. Fl. sættes imellem denne Biskop og Svend; jfr. Suhm VIII. 269 f. IX. 54, 100. [17]) Det sidste Aar antager Suhm (VIII. 269). [18]) Efter Indskriften paa Laaget af hans Kiste; jfr. Nord. Tidsskr. for Oldkynd. I. S. 207—9. Schyttes Beskriv. over Aarhuus-Domkirke S. 88. [19]) Hans Grav blev opdaget 1830, indtil hvilken Tid man antog, at han laae begravet i Sorø-Klosterkirke ved Siden af Absalon, jfr. Indskriften paa den Marmorsteen, som 1536 blev lagt over Absalons Grav (Estrups Absalon S. 181); maaskee er han først bleven begravet i Sorø, og Liget siden, da Domkirken var bleven færdig, flyttet derhen. [20]) S. R. D. I. 181. III. 262. [21]) S. R. D. II. 525. IV. 288. VII. 211. Hvitf. Danm. Krøn. S. 183. Suhm IX. 259. [22]) Ved Siden af hans Slægtning, Erkebiskop Absalon. S. R. D. IV. 541. Estrups Absalon S. 181.

11. **Ebbe,** blev Bisop 1215; deeltog i Toget til Esthland 1219[23]), resignerede 1224[24]).

12. **Peder** (II.) **Claffen,** var Bisop 1238[25]); † 1246, begravet i Øm-Kloster[26]).

13. **Peder** (III.) **Ughætsen,** tidligere Erkedegn i Aarhuus og affendt paa den danske Kirkes Vegne tilligemed **Jakob Erlandsen** til det almindelige Concilium i Lyon 1245, blev indviet til Bisop i Aarhuus 1249[27]); havde idelige Stridigheder med Munkene i Øm-Kloster; † 1260[28]).

14. **Tyge** (I.), Mag., valgt til Bisop 1260; nogle Kanniker valgte den som Kongemorder mistænkte **Arnfast,** Abbed i Rye-Kloster, som ogsaa blev indviet af Erkebisop **Jakob Erlandsen,** men ikke kom i Besiddelse af Stiftet. **Tyge** blev indviet i Rom af Pave **Urban** IV., og forfattede under sit Ophold der St. Clemens Levnet; var ligesom hans Formand paa Kongens Partie i Striden med Erkebispen; havde 1263—1267 heftige Stridigheder med Munkene i Øm-Kloster, hvis Abbeder **Boetius** og **Thuro** appellerede til Paven[29]); forestod efter Pavens Anordning tillige Roskilde-Stift under Bisop **Peder Bangs** Fraværelse, og indviede 1264 St. Agnetes Kloster i Roeskilde; † 1272[30]).

15. **Peder** (IV.), tidligere Erkedegn i Aarhuus, valgt til

---

[23]) S. R. D. I. 182. Suhm IX. 331—332. [24]) Suhm IX. 478 flg.; men S. 682 antager han 1237. [25]) Suhm IX. 682. [26]) S. R. D. V. 261. Suhm X. 64. [27]) S. R. D. V. 261. Suhm X. 126. [28]) Suhm X. 404. [29]) S. R. D. V. 267—300. [30]) S. R. D. II. 527. Hvitf. Danm. Kron. S. 274. Suhm X. 675.

Bisko̧p i Jan. 1273 [31]); underskrev et Diplom paa Conciliet i Lyon 29 Mai 1274 [32]).

16. **Tyge** (II.), nævnes som Biskop i Aarhuus 1276, da han indviede tre Altere i Franciscanernes Kirke i Lund [33]); † 1288 [34]).

17. **Johan** (I.) **Askersen,** blev Biskop 1288 [35]); † 1 Apr. 1306 [36]), begravet i Aarhuus-Domkirke.

18. **Esger** (I.) **Juul,** tidligere Kannik i Ribe og 1299 beskikket af Kong Erik Menved til hans Fuldmægtig i Sagen mod Erkebiskop Jens Grand, blev Biskop i Aarhuus 1306; valgt til Erkebiskop i Lund 1310 [37]).

19. **Esger** (II.) **Bonde,** nævnes første Gang som Biskop i Oct. 1312 [38]); † c. 1325 [39]).

20. **Svend** (II.), var udvalgt Biskop i Aarhuus 1326 [40]); hialp tilligemed Biskop Jakob Splitaf af Ribe Kong Christoffer II. til igien at komme i Besiddelse af Riget 1329; opholdt sig under Interregnet efter Kongens Død hos Prinds Valdemar i Tydskland [41]), og vendte tilbage til Danmark, da denne havde besteget Thronen 1340; udstedte 1342 tilligemed sit Capitel en Anordning

---

31) S. R. D. VI. 414—15, Suhm X. 688. 32) Pontopp. Ann. I. 735—37, Suhm X. 704. 33) S. R. D. V. 512, Suhm X. 729. 34) S. R. D. I. 294, III. 315; jfr. Suhm XI. 23. 35) Suhm XI. 41. 36) Suhm XI. 512, 523. 37) Suhm XI. 644. 38) Suhm XI. 687. 39) Dette Aar angives i Pontopp. Ann. II. 74; jfr. S. R. D. VI. 501—2. 40) Suhm XII. 124, 135, 137. 41) Han undertegnede 10 Juni 1338 i Greifswalde et af Valdemar udstedt Document (Suhm XII. 295, 404—6) og 23 Apr. 1340 Forliget i Spandau, hvorved Valdemar erkiendtes for Danmarks Konge (Hvitf. Danm. Krøn. S. 469—71).

om Bansstraf over dem, der begik Voldsomheder mod Geistlige; blev 1343, tilligemed den roeskildske Decanus (siden Bisp) Jakob Paulsen, tagen til Fange i Siælland (formodentlig af Holstenerne) og sat i Forvaring paa Padeborg, hvorpaa Interdict forkyndtes over Riget; blev løsladt 1344; levede endnu 1352 [42]).

21. **Paul**, nævnes første Gang som Bisp i Aarhuus 1 Jul. 1354, da han var tilstede paa Danehoffet i Nyborg [43]); † efter 1366 [44]).

22. **Oluf**, Bisp 1371 [45]); † 1386 [46]).

23. **Peder (V.) Jensen Lodehat**, tidligere Kannik i Roeskilde og Dronning Margretes Secretair, derpaa Domprovst i Aarhuus, blev Bisp 1386; var 10 Aug. 1387 med at hylde Margrete i Lund som regierende Dronning i Danmark (den eneste danske Bisp, som nævnes i Hyldingsbrevet); blev valgt til Bisp i Roeskilde 1395 [47]).

24. **Bo (Boetius) Magnussen Porse**, blev Bisp i Aarhuus 1395; † 23 Dec. 1424 [48]), begravet i Aarhuus-Domkirke.

---

[42]) Efter Pontopp. Ann. II. 75 og Suhm XIII. 240 skulde han være død 1350 under Pesten; men 27 Nov. 1351 undertegnede han et Document i Kiøbenhavn (jfr. Reg. dipl. Nr. 2351), og 1352 var han tilstede paa en Forsamling i Kallundborg (jfr. den samtidige Krønike, som ender med 1357, i S. R. D. VI. 526. Hvitf. Danm. Krøn. S. 506). [43]) S. R. D. VI. 527. Hvitf. S. 508. Suhm XIII. 295. [44]) Suhm XIII. 579. [45]) S. R. D. I. 312, VII. 212. Hvitf. Bispekr. S. 101. [46]) Danske Magaz. IV. S. 293. [47]) Jfr. om denne Bisp Danske Magaz. III. S. 353—56; IV. 289—313, 353—65; V. 36—43, 66—75. [48]) S. R. D. I. 325, VII. 213, Hvitf. Danm. Krøn. S. 712.

25. Ulrik Stygge, blev Bisp i Aarhuus 1424, og havde strax derefter en Strid med Dronning **Philippa** om sin Formands Efterladenskaber, i hvilken Erkebiskop **Peder Lykke** med flere Rigsraader fældede Dom i Lund 13 Febr. 1425 [49]); † 8 Jun. 1449 [50]); begravet i Aarhuus-Domkirke ved Siden af Bisp Bo.

26. Johan (II.) eller **Jens Iversen Lange,** Licent. juris, tidligere Erkedegn i Aarhuus og affendt tilligemed Biskoppen af Ribe til det almindelige Concilium i Basel [51]); blev Bisp i Aarhuus 1449; anvendte megen Omhu paa Domkirkens Forskiønnelse, og tilbyggede Vor Frue-Capel (Synodal-Capellet eller Landemodsfalen); † 9 Mai 1482 [52]); begravet i det af ham byggede Capel ved Domkirken.

27. Eiler Madsen Stygge, tidligere Erkedegn, blev Bisp Jens Iversens Eftermand og indviet 1483 [53]); maatte formedelst Udueligheb resignere 1491 [54]), og forbeholdt sig blot Silkeborg, hvor han døde 16 Apr. 1501 [55]), begravet i Aarhuus-Domkirke.

---

[49]) S. R. D. VI. 513—14, Hvitf. Danm. Krøn. S. 713. [50]) „Dominica Trinitatis 1449". Jfr. Pontopp. Marm. Dan. II. 85, Ann. II. 473; Hvitf. (Bispekrøn. S. 102) lader ham urigtigt leve endnu 1461. [51]) Chron. Skib. i S. R. D. II. 559. [52]) S. R. D. VII. 213; Marm. Dan. II. 86; Hvitfeldt (Danm. Krøn. S. 962) kalder ham **Hans Jensen** og Dr. juris (i Bispekrøn. S. 102 taler han kun om Jens Iversen), og Pontopp. (Ann. II. 473—74) giør deraf to forskiellige Personer. Jfr. forøvrigt Schyttes Beskrivelse over Aarhuus-Domkirke S. 25—26, hvor dog Bemærkningen om „hans Eftermand Johannes d. II. af Lykkernes Familie" (efter Pontoppidans Autoritet) er urigtig. [53]) Chron. Skib. i S. R. D. II. 559. [54]) S. R. D. II. 560, Pontopp. Ann. II. 475; Hvitf. Danm. Krøn. S. 999 har 1489. [55]) Efter Indskriften paa hans Gravsteen:

28. **Niels Clausen**, tidligere Kannik i Roeskilde, blev Bisp i Aarhuus 1491; resignerede 1520; † 15 Dec. 1531 [56]) paa Silkeborg, begravet i Aarhuus-Domkirke.

29. **Ove Bilde**, Mag., Domprovst i Lund og Viborg og Kongerne Hans's og Christian II.s Cantsler (en Broder til Rigshofmesteren Eske Bilde til Svanholm), blev Bisp i Aarhuus 1520; deeltog i den jydske Adels Opstand imod Christian II. 1523; stod 1533 i Spidsen for det bispelige Partie; blev under Grevefeiden af den udvalgte Konge Christian III. betroet Deel i et Statholderskab i Aarhuus 1534, og siden, da Kongen under Kiøbenhavns Beleiring reiste til Holsteen, i et andet i Roeskilde 1536; blev 10 Sept. s. A., da han ikke godvillig vilde nedlægge sin Værdighed og overgive sit Slot Silkeborg, paa Kongens Befaling fængslet i Roeskilde, og sat i Forvaring først paa Dragsholm, og derpaa i Nyborg; løsladt 1537 imod at forpligte sig til ikke at modsætte sig Reformationen; fik Skovkloster (nu Herlufsholm) i Forlehning; gik i sin Alderdom over til den lutherske Lære; † 10 Apr. 1555 paa Skovkloster. Han blev begravet hos sine Forfædre i Antvorskov-Kloster, og Kong Christian III. fulgte ham til Graven [57]).

„1501 feria sexta Paschæ" (Marm. Dan. II. 86, S. R. D. VII. 214).
[56]) S. R. D. VII. 214, Pontopp. Ann. II. 477, Marm. Dan. II. 86. [57]) Jfr. om denne Bisp Nye Danske Magaz. I. S. 193—218, 225—48.

VII.

Bisskopper i Viborg.

1. **Heribert**, blev indviet til første Bisskop i Viborg af Erkebisskop **Adelbert** 1065 [1]; † 8 Apr. [2] c. 1100 [3].

2. **Eskil**, tidligere Kannik i Lund; blev dræbt i St. Margrete-Kirke i Viborg paa Kong **Erik Emuns** Foranstaltning 20 Oct. 1133 [4].

3. **Svend**, en Broder til Erkebisskop **Asker**, tidligere Kannik i Lund og Provst i Viborg, blev Bisskop 1133, † 30 Marts [5] 1153 [6] i det hellige Land, begravet i Paternoster-Kirken i Jerusalem.

4. **Niels** (I.), Bisskop 1153 eller 1154 [7]; † 1191 [8].

5. **Asker**, Bisskop 1191; † 1208 [9].

6. **Asgot**, Bisskop 1208; † 1220 [10].

7. **Thorstein**, Bisskop 1220; † 1222 [11].

8. **Gunner**, tidligere Abbed i Øm-Klofter, blev Bisskop i Viborg 1222, og 1229 sendt til Portugal af Kong **Valdemar** II. for at anholde om en portugisisk Prindsesse for den unge Konge **Valdemar**; havde stor Deel

---

[1]) Hvitfeldts Bispekrøn. S. 102, Suhm IV. 321, 495. [2]) S. R. D. III. 442. [3]) Suhm V. 66. [4]) S. R. D. III. 460, Suhm V. 423. [5]) S. R. D. III. 441, 501. [6]) S. R. D. I. 340; Suhm VI. 102 antager Aar 1151. Om denne Bisskops og hans Broder Eskils Reise og Død i det hellige Land see S. R. D. IV. 421—24. [7]) Suhm VI. 189, jfr. VII. 31, 471. [8]) Suhm VIII. 228. [9]) Suhm IX. 145; Petr. Olai (S. R. D. I. 181) har 1209. [10]) S. R. D. I. 183. Suhm IX. 366. [11]) S. R. D. I. 183. Suhm IX. 408.

i den jydske Lov, som blev udgivet 1241; † 25 Aug. 1251[12]) 100 Aar gammel paa Asmildgaard; begravet i Viborg-Domkirke.

9. **Niels** (II.), Biskop 1251; var Kongerne **Christoffer I.s** og **Erik Glippings** Cantsler, og Kongehuset med Troskab hengiven; † 1267[13]).

10. **Peder** (I.), en Franciscanermunk, indviet i Lybek til Biskop i Viborg 1267 af den pavelige Legat, Cardinal **Guido**; var tilstede ved Kong **Erik Menveds** Kroning i Lund 1287[14]); resignerede (rimeligviis 1288) og levede endnu 1292[15]).

11. **Laurentius**, nævnes i et Diplom af 12 Sept. 1288 som Biskop i Viborg[16]).

12. **Peder** (II.), var Biskop i Viborg i Nov. 1299, da han tilligemed Biskop **Johan** af Aarhuus udstedte et Vidnebrev for Kong **Erik Menveds** Appellation til Paven[17]); blev 1309 sendt til Oslo for at frie til Kong **Hakon Magnussens** Datter **Ingeborg** for den svenske Prinds **Birger Magnussen**; havde siden nogle Stridigheder med Erik Menved, som bilagdes 1313, og med Kannikerne i sit Capitel; † 1322 eller 1323[18]).

---

12) Vita Gunneri i S. R. D. V. 580. Suhm X. 185. 13) S. R. D. II. 527. Hvitf. Danm. Krøn. S. 273. Suhm X. 599; Hvitf. Bispekrøn. S. 103 og Pontopp. (Ann. I. 596) nævne urigtigt denne Biskops Klerk **Niels** eller **Neril** som Biskop i Viborg. 14) Suhm XI. 20. 15) Han nævnes i et Testamente af d. A.; jfr. Suhm XI. 120. 16) Reg. dipl. I. Nr. 1404; jfr. Suhm XI. 41. 17) S. R. D. VI. 349—50. Suhm XI. 348; i det citerede Skrift i Script. nævnes p. 333 N. (**Nicolaus**) og p. 335 **Johan** som Biskop i Viborg 1299. 18) Diplomer vise, at han er død imellem 16 Jun.

13. **Tyge,** var Biskop 11 Dec. 1323, da han udstedte et Diplom[19]; † efter 1330[20].

14. **Simon,** nævnes som Biskop i Viborg 1338[21] og 1340[22].

15. **Peder** (III.), nævnes første Gang som Biskop i Mai 1345, da han var tilstede paa Conciliet i Helsingborg[23]; † 1371 eller 1372[24].

16. **Jakob Moltke,** en Munk[25], var Biskop i Viborg 6 Juli 1372; kjøbte Godset Hald af Dronning Margrete, men maatte i den Anledning pantsætte 4 Herreder af sit Stift til Bispoppen i Aarhuus; † c. 1395[26].

17. **Lage,** nævnes først som Biskop i Jun. 1397, da han var tilstede paa Rigsdagen i Calmar[27]; havde 1399 en heftig Strid om Læsø med Biskop Peder af Børglum, og var nær bleven dræbt af denne under en Sammenkomst imellem de 4 jydske Bisopper i Aarhuus-Domkirke. Han levede endnu 1427[28].

18. **Herman,** nævnes som Biskop 1430[29]; undertegnede

1322 og 11 Dec. 1323; jfr. Reg. dipl. Nr. 1915 og 1942. Pontopp. (Ann. II. 77) har urigtigt 1325. [19]) Dänische Biblioth. VI. 176—77, Suhm XII. 73. [20]) S. R. D. VI. 550—51. Suhm XII. 211. [21]) Suhm XII. 293. [22]) Reg. dipl. Nr. 2185. S. R. D. I. 304. Suhm XIII. 12. [23]) S. R. D. VI. 496. Suhm XIII. 137. [24]) Diplomer vise, at han er død imellem 15 Nov. 1371 og 6 Jul. 1372; jfr. Suhm XIII. 698, 710. [25]) Han kaldes i Diplomer „Broder" (Hvitf. Danm. Krøn. S. 553, Pontopp. Ann. II. 229). Jfr. S. R. D. VII. 161, 196. [26]) Jfr. Suhm XIV. 358, 394. I Hofmans Efterretninger om danske Adelsmænd III. 348 anføres dette Aar. [27]) Suhm XIV. 423. [28]) Pontopp. Ann. II. 481. [29]) S. R. D. I. 327.

1435 Forliget i Vordingborg med Hertug Adolf; † 1438 [30]).

19. **Thorlav eller Thorlak**, en Normand, nævnes som Bisp i Viborg 1438 [31]). Han er rimeligviis den samme, som **Thorleif Olaffen**, der i Januar 1434 forekommer som Provst i Bergen, og kort efter udnævntes af Kong **Erik** til Erkebisp i Upsala, hvorfra det Engelbrechtske Opror snart fordrev ham [32]). Han var en tro Tilhænger af Kong Erik, medens de andre Bisper opsagde ham Lydighed. 1450 kaldes han Bisp i Viborg og Postulatus i Bergen. Han blev dræbt i et Opror af Hanseaterne i Bergen 1 Sept. 1455 [33]).

20. **Knud Mikkelsen**, Dr. juris, tidligere Decanus i Kjøbenhavn, var Bisp i Viborg 1456 [34]). Han var en lærd Jurist og Statsmand, som derfor hyppigt brugtes ved diplomatiske Forhandlinger. 1460 blev han sendt som Gesandt til en Forsamling i Bourges tilligemed Kongens Cantsler i Norge **Daniel Kiepken**, i Anledning af en Strid med den skotske Konge **Jakob II.** om Sydøerne; 1466 til en Congres i Maasstricht, hvor han stiftede Forbund imellem Kong **Christian I.** og Hertug **Carl** d. Dristige af Burgund; 1468 antog han, formedelst sine mange Statsforretninger og sin hyppige Fraværelse, **Niels Glob** til Medhielper; var atter paa en Gesandtskabsreise 1469, og forhandlede med engelske Gesandter om Fred. Bisp Knud har skrevet latinske Anmærkninger til den

[30]) Suhms Saml. til den danske Historie I. 1. H. S. 38. [31]) S. R. D. I. 330. [32]) Lagerbrings Swea Rikes Hist. IV. S. 575, 337. [33]) Suhms Saml. II. 1. H. S. 99—100. [34]) Daugaard: Om de danske Klostre S. 360.

jydske Lov og flere juridiske Skrifter[35]); hans Dødsaar er ubekiendt; Han levede endnu i Mai 1478[36]).

21. **Niels** (III.) **Glob**, blev antaget til Medhielper af Biskop Knud 1468[37]), og Biskop ved dennes Død; † 1498[38]), begravet i Viborg-Domkirke.

22. **Niels** (IV.) **Friis**, blev Biskop 1498; † 1512[39]).

23. **Erik Kaas**, var antaget af sin Formand til Medhielper, og undertegnede saaledes 1509 Forliget med de Svenske i Kiøbenhavn[40]); blev Ene-Biskop 1512; † 1520[41]).

24. **Jørgen Friis**, Mag., Provst i Viborg og Kong **Christian** II.s Secretair, blev paa Dronning **Elisabeths** Forbøn valgt til Biskop 1520[42]), men var dog 1523 med at opsige Kongen Huldskab og Troskab. Han søgte at forhindre **Hans Tausen** fra at prædike den evangeliske Lære i Viborg, men fandt kraftig Modstand hos Bor-

---

[35]) Jfr. Kolberup-Rosenvinge: „Bemærkn. om den canon. Rets Anvendelse i Danm." i Kirkehist. Saml. I. S. 51—53. [36]) Efter Dipl. Langeb. i Geheimearchivet; Pontoppidan (Ann. II. 483) ansætter urigtigt hans Død til 1477. Efter Urfins Beskriv. af Viborg S. 35 og 151, skal han endnu 1499 have deeltaget i et Sandemændstog; men dette er usandsynligt. [37]) Hvitf. Bispekrøn. S. 105. Pontopp. Ann. II. 483. [38]) S. R. D. II. 561. Pontopp. Ann. II. 484, Marm. Dan. II. 194; Hvitf. (Danm. Krøn. S. 1024, Bispekrøn. S. 105) har 1499. [39]) Hvitf. Bispekrøn. S. 105, Pontopp. Ann. II. 484. [40]) Hvitf. Danm. Krøn. S. 1070. [41]) Pontopp. Ann. II. 484; Hvitf. i Bispekrøn. S. 105 har urigtigt 1513; thi Diplomer vise, at han levede de følgende Aar. Jfr. Reg. diplom. I. S. 671 (Aar 1517). [42]) Dronningens Brev til Capitlet, skrevet 20 Sept. 1520 i Kongens Fraværelse, findes i Pontopp. Ann. II. 485—86.

gerne, som 1529 fik Tilladelse af Kong Frederik I. til at nedbryde alle deres Sognekirker, og ombanne Dominicaner- og Franciscaner-Klosterkirkerne til (evangeliske) Sognekirker[43]); havde 1530 den Skiebne at blive sat i Ban af Paven; blev i Aug. 1536 paa Kong Christian III.s Befaling tagen til Fange af Johan Rantzau udenfor sit Slot Ny-Hald, men fik kort Tid efter sin Frihed, imod at forpligte sig til ikke at tragte efter sin forrige Værdighed, og blev forlehnet med Krastrup. Hans Dødsaar og Begravelsessted er ubekiendt.

[43]) Jfr. H. Knudsen: „Bidrag til Oplysning af den danske Reformationshistorie" i Annaler for nordisk Oldkyndigh. og Hist. f. 1847, S. 123—25.

VIII.

Bisskopper i Børglum.

1. **Magnus**, første Bisskop i Vendsyssel 1065; druknede i Elben paa Hiemreisen fra Bremen, hvor han var bleven indviet af Erkebisskop Adelbert [1]).

2. **Alrik** ell. **Alberik**, blev Magnus's Efterfølger 1066 [2]).

3. **Henrik**, var Bisskop 1086, da Kong Knud d. Hellige, kort førend han blev myrdet, opholdt sig i Vendsyssel [3]).

4. **Kield** ell. **Ketil**, faldt i Slaget ved Fodvig 4 Jun. 1134 [4]).

5. **Self** ell. **Sylvester**, Bisskop 1134 [5]); indtil c. 1146 [6]).

6. **Tyge** (I.), tidligere Kong Erik Lams Diaconus, blev Bisskop c. 1146; anklagede Hertug Buris for Forræderie imod Kong Valdemar 1167; levede endnu 1176 [7]).

7. **Orm** (Homerus I.), bivaanede Lateran-Conciliet 1179 [8]), og levede endnu 1183 [9]).

---

1) Hvitf. Bispekrøn. S. 106. Suhm IV. 321, 495. 2) Hvitf. l. c. Suhm IV. 333, 377, 495. 3) Hvitf. l. c. Suhm IV. 681, 686. 4) S. R. D. I. 382. III. 448, 523. Suhm V. 438. 5) S. R. D. I. 383, Suhm V. 464. 6) Suhm V. 636. 7) Suhm VII. 464. 8) Suhm VII. 557. Reg. dipl. I. Nr. 315. 9) S. R. D. V. 250. Suhm VIII. 37. Han er forskiellig fra en anden Orm ell. Omer, der paa samme Tid var Bisskop i Ribe, men som Nogle (Hamsfort, Hvitfeldt, Pontoppidan) giøre til den Samme, der fra Børglum skulde være forflyttet til Ribe. Jfr. Suhm VII. 507, 557, VIII. 35 (VIII. 100 og 111 er han derimod af den modsatte Mening) og Kalls Anm. til Suhm VIII. 111.

8. **Truid** eller **Trugoth**, bivaanede Conciliet i Lund 1187[10]).

9. **Homerus** (II.), udstedte et Diplom 1219[11]).

10. **Johan** (I.), var Bisskop 1238[12]); † 1247[13]).

11. **Rudolf**, Provst i Vestervig, blev Bisskop i Børglum 1247; resignerede 1252 og blev Franciscanermunk[14]).

12. **Oluf Glob**, Provst i Børglum, blev Bisskop 1252 og indviet af Erkebisskop Jakob Erlandsen, men tog Kong Christoffers Partie i hans Strid med Erkebispen; blev dræbt i Hvidberg-Kirke 1260 af en af sine Slægtninge Jens Glob, hvorfor Stiftet blev belagt med Interdict[15]).

13. **Johan** (II.), tidligere Klerk hos Bisskop Gunner af Viborg, var Bisskop 1266[16]); tog ligeledes Kongens Partie imod Erkebispen; † 1280 ell. 1281[17]).

14. **Svend** (I.), var Bisskop 1281[17]).

15. **Niels** (I.), var Bisskop 1283[18]); † efter 1290[19]), begravet i Lygum-Kloster[20]).

---

[10]) Hvitf. Bispekr. S. 106. Hamsfort ved Aar 1188 (S. R. D. I. 282; jfr. VII. 190, 221) Suhm VIII. 151. [11]) Suhm IX. 345. Reg. dipl. I. Nr. 663. [12]) Hvitf. Bispekr. S. 106. Suhm IX. 682. [13]) Hvitf. Danm. Kr. S. 216. Bispekr. S. 106. Pontopp. Ann. I. 599. Hamsfort i S. R. D. I. 288 har 1245, og nævner en Provst Eskil som Johans Efterfølger. [14]) S. R. D. II. 263. V. 517. Hvitf. Danm. Krøn. S. 216. Bispekr. S. 106. [15]) Suhm X. 412. [16]) Suhm X. 557. [17]) Suhm X. 820. [18]) Suhm X. 868; jfr. Diplomet S. 1017—18, hvor han kaldes „Electus confirmatus Burglanensis". [19]) Reg. dipl. I. Nr. 1445 Anm. Nogle have urigtigt 1286; jfr. Pontopp. Ann. I. 602, Suhm X. 928. [20]) S. R. D. IV. 676.

16. **Joseph**, nævnes som Biskop i Børglum 1299 [21]) under Striden imellem Kong **Erik Menved** og Erkebiskop **Jens Grand**.

17. **Niels** (II.), nævnes som Biskop i Børglum 1309 [22]); † 1327 [23]).

18. **Tyge** (II.) **Klerk**, Biskop i Børglum 1327; blev paa Kong **Christoffer** II.s Foranstaltning tagen til Fange ved den holsteenske Greve **Geert** 1329, hvorpaa Riget ifølge Veile-Constitutionen blev belagt med Interdict; sluttede Forlig med Grev Geert 1337; levede endnu i Jan. 1341 [24]).

19. **Andreas**, nævnes først som Biskop i Mai 1345, da han var tilstede paa Conciliet i Helsingborg [25]); † 1354 [26]).

20. **Magnus Johansen**, tidligere Kannik i Roeskilde og Aarhuus, blev Biskop i Børglum 1354 ved Kong **Valdemar Atterdags** Medvirkning; † 1365 [27]).

---

21) S. R. D. VI. 333, 341. (p. 332 og 334 kaldes han **Peder**, p. 365 **Johan**.) Jfr. Pontopp. Ann. I. 603. Suhm XI. 323, 325, 336. Hvitf. (Danm. Krøn. S. 300, Bispekr. S. 107) lader urigtigt denne Bisop være tilstede ved Kong Erik Menveds Kroning 1288 (rettere 1287), da hans Formand Niels endnu levede. 22) Suhm XI. 603. 23) Efter Pontopp. Ann. II. 79. Den 16 Aug. 1326 stadfæstede han, tilligemed de andre danske Bisopper, paa Danehoffet i Nyborg Forlehningen af Hertugdømmet Sønder-Jylland til Grev Geert; jfr. S. R. D. VII. 356—57. 24) Suhm XIII. 22. 25) S. R. D. VI. 496. Suhm XIII. 137. 26) Hvitf. Bispekr. S. 107. Suhm XIII. 298. 27) Diplomer vise, at han er død imellem 7 Jul. og 22 Nov. d. A. jfr. Suhm XIII. 561, 850.

21. **Johan** (III.) **Mikkelsen**, blev Bisp i Børglum 1365; valgt til Bisp i Ribe 1369[28]).

22. **Svend** (II.) **Moltke**, Bisp i Børglum 1369 ell. 1370; † 1396[29]).

23. **Peder**, nævnes første Gang som Bisp i Junius 1397, da han var tilstede paa Rigsdagen i Calmar[30]); var 1399 i en heftig Strid med Bisp Lage (som han voldelig overfaldt) og Capitlet i Viborg om Læsø; levede endnu i Jul. 1425, da han var tilstede paa Conciliet i Kiøbenhavn[31]).

24. **Gerhard** ell. **Geert**, nævnes som Bisp af Børglum 1427, da han opholdt sig i Flensborg under denne Stads Beleiring af Holstenerne[32]); † 1452[33]).

25. **Jakob** ell. **Jeppe Friis**, var Bisp i Børglum 1453; † efter 1481[34]), begravet i Børglum-Klosterkirke.

26. **Niels** (III.) **Stygge**, tidligere Munk i Børglum-Kloster, nævnes først som Bisp af Børglum 1487, da han var med i Lund at vælge Prinds Christian til Thronfølger. Han er bekiendt for sit ryggesløse Levnet (som

---

[28]) Suhm XIII. 652. [29]) Jfr. om denne Bisp Danske Magaz. I. S. 257—64. [30]) Suhm XIV. 406. [31]) Hvitf. Danm. Krøn. S. 714. [32]) Jahn: Danmarks politisk-militaire Hist. under Unionskongerne, S. 87; 1432, da han undertegnede Vaabenstilstanden i Horsens, kaldes han „postulatus" (Jahn S. 504), og var altsaa dengang endnu ikke indviet. [33]) Efter Pontopp. Ann. II. 488, hvor han siges at have været af Familien Gyldenstierne. [34]) Dette Aar angives i Pontopp. Ann. II. 489; men han levede flere Aar senere; Hvitf. (Bispekr. S. 108) gjør af denne Bisp to forskiellige Personer.

Munk havde han staaet i Ny for Hellighed), der endog bevirkede, at han under Kong Hans en Tid lang var udstødt af Rigsraadet, og senere foranledigede Paven til at beordre en Undersøgelse. 1519 fik han Styge Krumpen til Medhielper, og havde tilligemed denne størst Andeel i Opstanden imod Kong Christian II. 1523; † 1533[35]), og blev begravet i Børglum-Klosterkirke.

27. **Styge Krumpen**, blev Bisskop Niels's Medhielper 1519[36]), og Ene-Bisskop ved hans Død 1533; fangslet 1536, og sat paa Sønderborg-Slot, men siden løsladt, imod at han forpligtede sig til ikke at tragte efter sin forrige Værdighed; fik Børglum-Kloster i Forlehning; † 1551[37]) i Asmild-Kloster; begravet i Mariager-Klosterkirke.

---

[35]) Chron. Skibyense, i S. R. D. II. 595. Pontoppidan Ann. II. 491. [36]) Pontopp. l. c. [37]) Pontopp. Ann. II. 492. Marm. Dan. II. 123.

IX.

Biskopper i Reval

(under Esthlands Forening med Danmark).

1. **Wesselin**, Kong Valdemar II.s Capellan, blev udnævnt af ham til Bisköp i Reval 1219 [1]).

2. **Vilhelm**, nævnes som Biskop i Reval 1225 [2]).

3. **Thorkil**, tidligere Præst i Ribe-Stift, udnævnt af Kong Valdemar II. til Biskop i Reval 1240 og indviet af Erkebiskop Uffo [3]); † 14 Oct. 1260 [4]).

4. **Oluf** (I.), var Biskop i Reval 1267, da han indviede Franciscanerklostrets Kirke i Ystad [5]).

5. **Thrugot**, tidligere Kannik i Roeskilde; † 2 Jul. 1279 [6]).

6. **Johan** (I.), var Biskop i Reval 1280 [7]).

7. **Henrik**, en Franciscanermunk [8]), var Biskop i Reval 1287 [9]); blev 1299 af Kong Erik Menved beskikket til hans Fuldmægtig for at betale Erkebiskop Jens Grand en Sum Penge; opholdt sig s. A. i Danmark under Kongens Proces med Erkebiskoppen; levede endnu 1318 [10]).

8. **Johan** (II.), udvalgt Biskop af Reval; † 1320 i Lybek; begravet i St. Catharine-Kirke sammesteds [11]).

9. **Oluf** (II.), var Biskop af Reval 21 Sept. 1329, da han undertegnede et Diplom i Kiøbenhavn [12]). Under denne Biskop blev Esthland 29 Aug. 1346 af Kong Valdemar Atterdag afhændet til den tydske Orden.

---

[1]) Suhm IX. 338. [2]) Suhm IX. 512. [3]) Suhm IX. 703, X. 19, 125. [4]) S. R. D. III. 561, IV. 59, Suhm X. 416. [5]) S. R. D. V. 513, Suhm X. 605. [6]) S. R. D. I. 292, Suhm X. 790. [7]) Suhm X. 799. [8]) S. R. D. V. 517. [9]) Suhm XI. 20. [10]) S. R. D. V. 517, Suhm XI. 833. [11]) Suhm XII. 28. [12]) Hvitf. Danm. Krøn. S. 450, Suhm XII. 183.

Ved Side 72.

Biskopper i det 12te og

nske Slægt.

Ryg.

Cecilia,
g. m. Peder Thorstensen af Pedersborg.

on,
ilde 1158,
Erkebiskop
1201.

Ingerid,
g. m. Vogn.

Peder
Biskop i
1191,

Peder Vognsen
ell. Ingridsen,
Biskop i Aarhuus
1192, † 1204.

Skialm Vognsen,
Biskop i Aarhuus
1204, † 1215.

Hvid.

nd,
289—1302,
Bremen,

IX.

Biskopper i Reval

(under Esthlands Forening med Danmark).

1. **Wesselin**, Kong Valdemar II.s Capellan, blev udnævnt af ham til Biskop i Reval 1219 [1]).

2. **Wilhelm**, nævnes som Biskop i Reval 1225 [2]).

3. **Thorkil**, tidligere Præst i Ribe-Stift, udnævnt af Kong Valdemar II. til Biskop i Reval 1240 og indviet af Erkebiskop Uffo [3]); † 14 Oct. 1260 [4]).

4. **Oluf** (I.), var Biskop i Reval 1267, da han indviede Franciscanerklostrets Kirke i Ystad [5]).

5. **Thrugot**, tidligere Kannik i Roeskilde; † 2 Jul. 1279 [6]).

6. **Johan** (I.), var Biskop i Reval 1280 [7]).

7. **Henrik**, en Franciscanermunk [8]), var Biskop i Reval 1287 [9]); blev 1299 af Kong Erik Menved beskikket til hans Fuldmægtig for at betale Erkebiskop Jens Grand en Sum Penge; opholdt sig s. A. i Danmark under Kongens Proces med Erkebiskoppen; levede endnu 1318 [10]).

8. **Johan** (II.), udvalgt Biskop af Reval; † 1320 i Lybek; begravet i St. Catharine-Kirke sammesteds [11]).

9. **Oluf** (II.), var Biskop af Reval 21 Sept. 1329, da han undertegnede et Diplom i Kiøbenhavn [12]). Under denne Biskop blev Esthland 29 Aug. 1346 af Kong Valdemar Atterdag afhændet til den tydske Orden.

---

[1]) Suhm IX. 338. [2]) Suhm IX. 512. [3]) Suhm IX. 703, X. 19, 125. [4]) S. R. D. III. 561, IV. 59, Suhm X. 416. [5]) S. R. D. V. 513, Suhm X. 605. [6]) S. R. D. I. 292, Suhm X. 790. [7]) Suhm X. 799. [8]) S. R. D. V. 517. [9]) Suhm XI. 20. [10]) S. R. D. V. 517, Suhm XI. 833. [11]) Suhm XII. 26. [12]) Hvitf. Danm. Kron. S. 450, Suhm XII. 183.

Ved Side 72.

Bisskopper i det 12te og
nske Slægt.

Ryg.

Cecilia,
g. m. Peder Thorstensen af
Pedersborg.

on,
ilde 1158,
Erkebisskop
1201.

Ingerid,
g. m. Vogn.

Peder
Bisskop i
1191,

Peder Vognsen
ell. Ingridsen,
Bisskop i Aarhuus
1192, † 1204.

Skialm Vognsen,
Bisskop i Aarhuus
1204, †1215.

Hvid.

nd,
289—1302,
Bremen,

6.

De evangeliske Biskopper

i

Kongeriget Danmark og paa Island.

Af

J. P. F. Konigsfeldt.

I.

Siællands Stift.

1. Dr. **Peder Plade** eller **Palladius**[1]), født 1503 i Ribe, hvor hans Fader, **Esbern Jensen**, var Borger. Sin første Underviisning fik han i Ribe-Skole og derpaa i Assens; siden kom han til Kiøbenhavns Universitet, og omtales derefter som Skolemester (o: Rector) ved Odense-Skole, hvilket Embede han rimeligviis beklædte, da den mærkelige Herredag holdtes i Odense 1527, hvor Kong **Frederik** I. offentligt tog de Evangeliske under sin Beskyttelse. For at lære at kiende de evangeliske Lærere, navnligen **Luther** og **Melanchthon**, begav han sig til Wittenberg, hvor han blev immatriculeret 3 Sept. 1531. Det var en Borgermester Michels Enke i Odense og hendes Søn Knud Michelsen, som bekostede hans Reise og Ophold i Wittenberg, hvor han forblev omtrent 6 Aar, og blandt andet kom i nøie Venskabsforhold til sin Lærer **Melanchthon**, ligesom ogsaa til **Dr. Joh. Bugenhagen**, der siden 1523 var theologisk Professor og Præst i Wittenberg. Her tog Palladius 25 Sept. 1533 Magistergraden (tilligemed **Joh. Svaning**, siden Kong

---

[1]) Navnet **Plade**, med hvilket baade Peder og hans Broder Niels kaldte sig, menes at have været et Tilnavn eller Familienavn, som Faderen ogsaa har ført, og som **Melanchthon** i Wittenberg efter sin Sædvane forandrede, med en latinsk Form, til **Palladius**.

Frederik II.s Lærer). Den 1. Jun. 1537 disputerede han tilligemed Tilemann v. Hussen (siden Bisko i Slesvig) under Luthers Præsidium for Licentiatgraden i Theologien, og blev promoveret til Doctor 6 Jun. Kort efter reiste han tilbage til Danmark i Følge med Bugenhagen, og blev efter dennes og de andre wittenbergske Theologers Anbefaling af Kong Christian III. udnævnt til Professor ved det restaurerede Kiøbenhavns Universitet og til første evangeliske Superintendent (Biskop) over Siællands Stift; hvorpaa han 2 Sept. 1537 blev indviet tilligemed de andre 6 Superintendenter i Frue-Kirke i Kiøbenhavn af Bugenhagen i Kongens, Dronningens og Rigsraadets Nærværelse. Som Biskop foretog Palladius sig i de første Aar (til 1543) hyppige Visitatsreiser i sit Stift for at lære at kiende de ham betroede Menigheders Tilstand. Han har selv beskrevet sin Virksomhed paa disse Reiser og Maaden, hvorpaa han vilde, at Provsterne skulde gaae tilværks ved kirkelige Visitationer, i en „Visitatsbog", som ikke blev trykt;[2]) og ligesom han allerede 1537 havde oversat Luthers lille Catechismus til Brug for Almuen ved den første Religions-Underviisning: saaledes udgav han 1538, for at bringe Gudstienesten i Overeensstemmelse med den rensede Lære, og tilveiebringe den fornødne Eensformighed i samme, en Oversættelse af Luthers Enchiridion s. Manuale. Det var i samme Diemed, at Kongen fra Tid til anden sammenkaldte Synoder eller Kirkemøder: i Kiøbenhavn 1540, Ribe 1542, Ant-

---

[2]) Den er nu kun til i et temmelig udførligt Udtog paa Tydsk, blandt en Samling af Biskop Harboes efterladte Papirer. Uddrag af samme findes i „Palladius, af A. C. L. Heiberg." 1840. S. 40—48.

vorskov 1546 og Kiøbenhavn 1555, hvor samtlige danske Biskopper vare forsamlede, og i hvis Bestemmelser Palladius vistnok har havt betydelig Deel. Tilligemed de andre 3 theologiske Professorer, **Ole Chrysostomus, Joh. Synningius** og **Joh. Macchabæus**, besørgede han den første fuldstændige danske Bibeloversættelse (efter Luthers tydske Oversættelse), som Kong Christian III. lod udgive 1550[a]); ligesom han ogsaa i Aarene 1543 og 1544 havde deeltaget med sine Colleger i Religionsdisputatserne med de kiøbenhavnske, roeskildske og lundske Kanniker. Foruden sit eget Stift, var Palladjus til forskiellige Tider efter Kongens Befaling beskiæftiget med de kirkelige Anliggender i Norge, paa Island, og paa Gulland, saavelsom paa Rygen, hvilken Ø siden dens Erobring 1168 hørte under Roeskilde-Bispestoel. I sin sidste Levetid var han meget svagelig, og antog derfor Aaret før sin Død **Hans Albertsen**, Professor i Theologien ved Universitetet, til sin Medhielper. Efter henved 23 Aars utrættelige Virksomhed i Reformationens Tieneste, døde Palladius 3 Jan. 1560, og overlevede saaledes kun eet Aar den Konge, hvis trofaste Medarbeider han havde været i at ordne det nye Kirkevæsen. Peder Palladius var gift, men med hvem, vides ikke; 1562 blev der af Consistoriet tilstaaet hans Enke en aarlig Pension. Om han har havt Børn, er ubekiendt. (Hans Levnet findes i P o n t o p p. Ann. III. S. 89—95; Z w e r g s Siællandske Clerisie S. 55—83; P. T. W a n d a l l: Mindesmærker paa Jægerspriis I. S. 323—42; og udførligst af A. C. L. H e i b e r g i Theolog.

---

[a]) Jfr. M o l b e c h s Reformations-Program, om de danske Bibeloversættelser fra det XVI. Aarh. Kbh. 1840. S. 73. flg.

Tidsskrift 4de Binds 2det H. S. 1—186, som ogsaa indeholder en Fortegnelse over hans mange Skrifter.)

2. Dr. **Hans Albertsen**, født 1525 i Kiøbenhavn, af ubekiendt Herkomst. Han var først Professor i Græsk, derpaa i Dialectik ved Kiøbenhavns Universitet; 1558 blev han Professor i Theologien, og det følgende Aar antaget til Medhielper af Palladius, hvem han allerede 1560 fulgte som Biskop. 1563 blev han promoveret til Dr. theol. af Niels Hemmingsen. Biskop Hans Albertsen roses som en from, retfærdig og lærd Mand; han døde 25 Mai 1569, kun 44 Aar gammel. Hans Søn, **Albert Hansen**, blev 1591 Biskop i Aarhuus. (Hans Levnet i Vindings Academia Haun. p. 83—85. Pontopp. Ann. III. S. 95—96. Zwergs Siell. Cler. S. 83—91. C. J. Brandt og L. Helweg: Den danske Psalmedigtn. I. Levnetsløbene S. 17—18.)

3. Dr. **Poul Madsen**, f. 1527 i Kiøge, hvor hans Fader var Raadmand. Han blev Student 1543, besøgte siden fremmede Universiteter, og opholdt sig meest i Løwen. Efter sin Hiemkomst tog han Magistergraden, og blev først 1555 ansat som Professor i Latin og Græsk ved Kiøbenhavns Universitet, derpaa 1557 Professor i Hebraisk, hvilket Lære-Embede han igien 1560 ombyttede med Professoratet i Dialectik. 1562 blev han udnævnt til Hans Tausens Eftermand paa Ribe-Bispestoel, hvorfra han 1569 blev kaldet til Biskop over Siællands Stift og Professor i Theologien ved Universitetet. Poul Madsen havde Navn som en meget lærd Mand, endskiøndt han ikke giorde sin Lærdom bekiendt ved Skrifter. Han var en Ven af Niels Hemmingsen, af hvem han 1570 blev promoveret

til Dr. theol.; og ligesom han 1575 tog denne berømte Kirkelærer i Forsvar, da Rigsraadet forlangte, at han skulde tilbagekalde sin Lære om Nadveren: saaledes bestræbte han sig ogsaa for at forhindre Indførelsen af Formula concordiæ i den danske Kirke, og skal tilligemed Hofprædikanten Christoffer Knopf have udvirket det strenge Forbud, som Kong Frederik II. 24 Juli 1580 udstedte mod samme. Tilligemed sine Colleger ved Universitetet, Professorerne Anders Lauridsen og Hans Slangendorp, besørgede han efter Kongens Befaling en ny Udgave af Bibelen (den saakaldte Frederik II.s Bibel, efter Luthers Oversættelse), der udkom 1589, og overhovedet egentlig kun er en ny giennemseet Udgave af Christian III.s Bibel fra 1550.*) Da Kong Jakob VI. af Skotland 1590 kom til Kiøbenhavn, blev han d. 7. Marts paa Universitetet modtaget med en Tale af Biskop Madsen, som dette Aar var Universitetets Rector. Kort efter døde Poul Madsen, 31 Oct. 1590, i sit 63de Aar. Han overlevede 4 Hustruer, men vides ikke at have efterladt sig Børn. (Hans Levnet i Script. rer. Dan. VII. p. 163—65. Windings Academia Haun. p. 92—95. Pontopp. Ann. III. S. 96—99; og hos Zwerg S. 92—106.)

4. Dr. **Peder Jensen Winstrup**, f. 18 Marts 1549 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader var Sognepræst til Nicolai Kirke. Han gik efterhaanden i Kiøbenhavns, Slagelse og Roeskilde-Skole, fra hvilken sidste han 1568 blev dimitteret til Universitetet. I sit 21de Aar blev han af Rigsraad og Slotsherre paa Kiøbenhavns Slot, Biørn Andersen, antaget til Hofmester for hans Sønner,

*) See Molbechs ovenanførte Program, S. 109.

med hvilke han derpaa 1572—1576 reiste udenlands og besøgte Universiteterne i Leipzig og Wittenberg, ved hvilket han blev Magister. Strax efter sin Hiemkomst blev han ved ovennævnte sin Patron beskikket til Lector Theologiæ ved Dom-Capitlet i Aarhuus; men allerede 1578 kaldet derfra til Sognepræst ved Hellig-Geistes Kirke i Kiøbenhavn. 1587 vendte han atter tilbage til Aarhuus, da han blev ansat som den gamle Biskop **Laurids Berthelsens** Medhielper, hvem han det følgende Aar succederede. Efter at have været Biskop i Aarhuus paa 4de Aar blev Winstrup 1591 af de fire, under Kong Christian IV.s Mindreaarighed regierende Rigsraader kaldet til Bisko over Siællands Stift, og til det med denne Værdighed forbundne Professorat i Theologien ved Universitetet, og s. A. creeret til Dr. theol. — Som Siællands Bisko kronede han 29 Aug. 1596 Kong **Christian** IV. og 11 Juni 1598 Dronning **Anna Catharine**, samt døbte de kongelige Børn. Da han ved Prindsesse Elisabeths Daab 1606, efter Kongens Befaling, havde udeladt Exorcismen eller Diævlebesværgelsen, blev dette lagt ham til Last af Mange; ogsaa havde Biskoppen en afgiort Modstander i sin Collega, den theologiske Professor **Jørgen Dybvad.** Bisko Winstrup døde 24 Juni 1614 i sit 66de Aar. Han var to Gange gift: med sin anden Kone, **Anna Eisenberg**, som Aaret efter hans Død giftede sig med hans Efterfølger, Bisko **Hans Resen**, havde han blandt flere Børn en Søn, **Peder Winstrup**, som 1638 blev Bisko i Skaane, og var den sidste danske Bisko i dette Stift. (Hans Levnet hos Winding p. 170—75; i Poulsons Bibliotheca Aarhus. p. 55—62; Pontopp. Ann. III. S. 99—103, og hos Zwerg S. 106—32.)

5. Dr. **Hans Poulsen Resen**, f. 2 Febr. 1561 i Landsbyen Resen i Ribe-Stift, hvor hans Fader var Sognepræst, og hvis Navn han antog som Familienavn. Han gik først i Holstebro-Skole, derpaa i Ribe (under den berømte Rector, siden Biskop i Ribe, Peder Hegelund) og sidst i Viborg-Skole (under Rector Jakob Holm, siden Biskop i Aalborg), hvorfra han 1581 dimitteredes til Universitetet. Allerede 1583 blev han ansat som Conrector ved Viborg-Skole, men forlod strax efter denne Post for at tiltræde en Udenlandsreise med den unge Adelsmand Frederik Rosenkrants. Efter at have tilbragt 3 Aar i Rostock, begave de sig til Wittenberg, hvor Resen fik Magistergraden, og reiste derpaa til Italien, hvor de meest opholdt sig i Padua og Rom, og over Sicilien besøgte Malta. 1591 vendte Resen, efter 8 Aars Fraværelse, igiennem Schweiz tilbage til Danmark, og blev strax ansat som Professor logices og extraordinær Professor i Theologien ved Kiøbenhavns Universitet. 1597 blev han Professor ordin. i Theologien samt Dr. theol. — Resen stod i stor Anseelse for sin Lærdom hos Kong Christian IV., som derfor tog ham med sig, da han 1606 besøgte sin Svoger, Kong Jakob I. i England, der satte megen Priis paa lærde Mænd. Ved samme Tid var Resen sysselsat med at oversætte den hellige Skrift: den første danske Bibeloversættelse efter Grundsprogene, hvoraf det Nye Testament blev udgivet 1605 i 12mo, og som fuldstændigt udkom 1607 i 8vo; (senere udgivet 1633 i fol. og 1647 i 4to, giennemseet og med Summarier forsynet af Hans Svane, Hans Resen d. Yngre og Ped. Winstrup d. Yngre). Denne Oversættelse, som har ligget til Grund for alle de følgende autoriserede danske Bibeludgaver, er

bleven meget forskielligt bedømt; thi medens Nogle (f.Ex. Winding) tildeler den de største Lovtaler, som den Intet lod tilbage at ønske, have Andre med Grund bemærket, at Oversætterens ængstelige Omhu for ordret at gjengive den hebraiske Text, og hans Mangel paa Færdighed i at benytte Modersmaalet, gior hans Arbeide paa mange Steder dunkelt og uforstaaeligt [5]). 1609 optraadte allerede Mag. Iver Stub, Professor i Hebraisk ved Universitetet, imod denne af Kongen approberede Bibeludgave, og lod trykke en Oversættelse af to Capitler af Job som Prøve paa, hvorledes en Bibeloversættelse burde være: en Frihed, som den Tid var nok til at paadrage ham Tabet af hans Embede. Den Dunkelhed, som gaaer igiennem alle Resens Skrifter, paadrog ham en anden, endnu alvorligere Strid med Sognepræsten ved Nicolai Kirke, Mag. Ole Kock, hvis Beskyldninger havde til Følge, at der den 21 Febr. 1614 i Kongens Nærværelse blev holdt en Forsamling af Rigets Bisköpper og nogle Rigsraader paa Koldinghuus, for hvilken begge Parter befaledes at møde. Dommen faldt ganske ud til Fordeel for Resen [6]), som dog maatte love, i et offentligt Skrift at forklare sine dunkle Yttringer; og skiøndt han stod høit i Kongens Naade, og var udseet til Bisköp Winstrups Efterfølger, blev han først henved et Aar efter dennes Død, efterat bemeldte hans Skrift (De sancta

[5]) Jfr. *P. W. Becker*: De Jo. Pauli Resenii Versione Danica Sacræ Script., Haun. 1831. [6]) Mag. Ole Kock blev d. 23 Febr. dømt til Landsforviisning, og døde i Stockholm 1619. Christian IV. har selv i sin Skrivcal. for 1614 optegnet: „23 Febr. gik der Dom over M. Olaf Kock, at han skulde inden 14 Dage rømme af Landet." Suhms Nye Saml. II. 3 H. S. 93. (Jfr. Pontopp. Ann. III. S. 612—46. *Sammelii* Lex. Eruditor. Scan. II. p. 72—77.)

side) var blevet underkastet Biskoppernes og Professorernes Dom og derpaa udgivet[7]), 29 Apr. 1615 udnævnt til Sjællands Biskop. I denne Stilling virkede han i 23 Aar, og viste stærk Iver for den orthodoxe lutherske Lære, navnligen mod de calvinske Anskuelser, som ved Niels Hemmingsen havde faaet Indgang i Kirken; saaledes 1616 i Sagen mod den fyenske Biskop **Hans Knudsen**, som endog blev afsat fra sit Embede. I Anledning af den første Reformations-Jubelfest udgav Resen det følgende Aar tvende Skrifter: **Jubilæus Christianus** og **Lutherus triumphans**, og udvirkede, at der aarlig paa Allehelgensdag skulde holdes en Taksigelsesfest for den lutherske Reformation i alle Landets Kirker. Biskop Resen døde 14 Sept. 1638 i sit 78de Aar. Af sin Formue skiænkede han en ikke ringe Deel til Legater for Skoler og milde Stiftelser. Han var to Gange gift: med sin første Kone, **Barbara**, en Datter af den theologiske Professor **Anders Lauridsen**, havde han 4 Børn, blandt hvilke **Hans Resen** blev Faderens anden Eftermand paa Bispestolen; hans andet Ægteskab med sin Formands Enke, **Anna Winstrup**, var barnløst. (Hans Levnet hos Vinding p. 175—92; i Pontopp. Ann. III. S. 103—8; hos Zwerg S. 132—69; i Treschows Danske Jubellærere S. 40—65; og C. J. Brandt og L. Helweg: Den danske Psalmedigtn. I. Levnetsløb. S. 34—36.)

6. Dr. **Jesper Brochmand**, f 5 Aug. 1585 i Kiøge, hvor hans Fader, **Rasmus Brochmand**, var Raadmand og siden Borgermester. Han kom i sit 13de Aar fra

[7]) Imod dette udgav Mag. **O. Rock** sit Skrift: Vor christeliga Trons Wißheet och Triumph. Stockholm. 1617. 4to.

Kiøge-Skole til Herlufsholm (under den bekiendte Rector Joh. Alanus), og herfra 1601 til Kiøbenhavns Universitet; men endnu samme Aar, efter sin forrige Rectors Ønske, tilbage til Herlufsholm som Hører ved Skolen, i sit 16de Aar. Allerede 1603 tiltraadte han en Udenlandsreise til Holland, hvor han først i 3 Aar i Leiden, under Just. Lipsius, Jos. Scaliger og andre berømte Lærere, studerede Philologie og humaniora, og siden tilbragte to Aar ved Universitetet i Franeker. Arild Hvitfeldt, som Skoleherre paa Herlufsholm, kaldte Brochmand tilbage fra hans Udenlandsreise 1608, og ansatte ham som Rector ved Skolen. Dette Embede forestod han kun to Aar, da han 1610 i sit 25de Aar blev kaldet som Professor pædagogicus til Kiøbenhavns Universitet, hvorefter han 1613 fik Professoratet i det græske Sprog, og 1615, efter at have taget Doctorgraden, gik over i det theologiske Facultet. Men allerede 1616 forlod han igien denne Lærestoel, da Kong Christian IV. kaldte ham til Lærer og Opdrager for den udvalgte Thronfølger, Prinds Christian, hos hvem han (under Prindsens Hofmester Chr. Thomesen Sehested) forblev til 1620, da han til Belønning blev aflagt med et Præbende ved Lunds Domcapitel, og gik tilbage til sin Post ved Universitetet. Efter at have virket her i 18 Aar som en heldig og i sin Tid høiagtet Lærer, og tillige viist en ikke ringe Virksomhed som theologisk Forfatter, blev Brochmand efter Bisk op Resens Død 1638 udnævnt til Bisk op over Siællands Stift*). Berømt i den lærde Verden blandt det 17de Aarhundredes

*) Christian IV. overlod efter hans Ønske Valget, ifølge Kirkeordinantsen, til Stiftets Provster, som eenstemmigen valgte Brochmand.

Theologer blev han især ved sit udførlige System i Dogmatiken, hvori han strengt følger den orthodoxe lutherske Lære, og derfor i Fortalen blandt sine Lærere og Veiledere hverken nævner **Melanchthon** eller **Niels Hemmingsen**. Under Titel af „Systema universæ Theologiæ, didacticæ, polemicæ et moralis" udkom dette Værk første Gang i to Qvartbind, Kiøbenh. 1633 (eftertrykte Udgaver i Leipzig 1638, Ulm 1638 og 1658). Brochmand udgav endnu i sin Alderdom et Udtog af sit større Værk (Epitome System. theol., Hafn. 1649, 8vo); og meer end hundrede Aar efter hans Død brugtes hans System endnu ved theologiske Disputationer paa Communitetet, lige til disses Ophør 1777[9]). Ligesom han i disse dogmatiske Skrifter, baade i Skriftfortolkning og Lære, holdt sig langt borte fra enhver friere reformatorisk Synsmaade, og derfor ligesaa lidt taalte Hemmingsen og Melanchthon, som Hugo Grotius og Arminianerne, hvilke han bekæmper ligesaa ivrigt, som nogen Kiætterfect: saaledes vendte han sin hele Lærdom og Dialectik med megen polemisk Kraft imod Catholikerne og Jesuiterne, da han, efter Christian IV.s Befaling, i Anledning af Kongens Svoger, den brandenborgske Markgreve **Christian Vilhelms** Overgang til den catholske Kirke, 1634 og 1646 udgav to i sin Tid berømte Stridsskrifter imod Papisterne[10]). Endnu mere navnkundig blev Brochmand hos Folket i Danmark og Norge ved sin 1636 første Gang udgivne Postil eller „Forklaring over alle Søndags-Evangelier og Epistler", som fortrængte Niels Hemmingsens (overs. af Lat. ved N. H.

[9]) Jfr. *H. Beckman*: Hist. Commun. Reg. p. 62—63. Nyerups Univers. Ann. S. 287. [10]) See Slanges Christian IV.s Hist. S. 1482. Histor. Calender III. S. 256—57.

Nerav 1576, 1600 og 1613, fol.) og tildeels Luthers (først overs. af P. Tidemand 1564 og 1577, fol.). Ingen dansk Opbyggelsesbog af saa stort Omfang har oplevet saa mange Udgaver[11]), eller i det 17de og 18de Aarhundrede vundet saa almindeligt Bifald, som Brochmands Huuspostil; og endnu 1817 antager hans Biograph (J. Møller), at „Menigmand i Danmark og Norge foretrækker til huuslig Opbyggelse hans Postil for de fleste eller endog for alle nyere." Samme Forfatter tillægger B.s Postil den Fortieneste, at den indeholder „rørende Betragtninger, Homilier, tildeels i den gamle Kirkes Smag, nedskrevne i det hierteligste, tydeligste og meest indtrængende Sprog, som derfor endnu kunne læses af alle Christne med Opbyggelse, ja ogsaa uden Anstød fra Indklædningens Side, da B.s Stiil med al dens Enfoldighed er reen og flydende." — Bisp Brochmand stiftede sig desuden, ligesom i forrige Aarhundrede Niels Hemmingsen, et kiært og agtet Minde hos den nærmeste Efterslægt ved at optage unge Studerende i sit Huus, og sørge for deres Underviisning og Opdragelse. Det var deels Saadanne, hvis trængende Kaar, i Forening med gode Anlæg og andre anbefalende Egenskaber, gav dem Adkomst til Biskoppens velgiørende Omsorg (deriblandt Orientalisten Thom. Bang, Hans Svane og den siden saa berømte Peder Schumacher), deels unge Adelsmænd, f. Ex. Niels Trolle, siden Statholder i Norge, og den

[11]) Fra 1636 til 1760 kiender man i det mindste 11 Udgaver (fra 1655 i fol., de øvrige i 4to og 8vo); jfr. Worms Lexicon I. S. 170. Histor. Cal. III. S. 249. Efter Worm skal Brochmands Postil være oversat paa Engelsk.

brave ridderlige **Hans Friis**, en Søn af Cantsleren Christian Friis til Kragerup, der tilbragte 8 Ungdomsaar (fra 1631 til 1639) i Brochmands Huus, og siden saa berømmeligt udmærkede sig i den svenske Krig under Kong Frederik III. Brochmands Huus blev saaledes en Planteskole for Lærdom og Videnskab, og det samlede ofte en Kreds af Disciple og lærde Venner omkring den i Levnet alvorlige og noget tungsindige, men i Omgang milde og belevne, ved Maaltidet ikke sieldent muntre og spøgende Bisкop. Hos **Christian IV.** stod Brochmand i megen Anseelse; og om Bisкoppens Hengivenhed for sin kongelige Herre vidner hans smukke latinske Liigtale. Ogsaa **Kong Frederik III.**, som Brochmand kronede 23 Nov. 1648, agtede ham høit, og siges jævnligt at have besøgt ham[12]). I Skolevæsenet var hans Virksomhed ikke ubetydelig, uden dog at blive til en giennemgribende Reform. Efter at have tilligemed sin Hustru, og tildeels medens begge levede, stiftet sig et hæderværdigt Minde ved betydelige Legater, døde Brochmand, almindelig agtet og savnet, 19 Apr. (2den Paaskedag) 1652 i sit 67de Aar. Han var i 40 Aar gift med **Sille Balkenburg**, som overlevede ham; de havde den Sorg at miste deres eneste Børn, en ung Datter og en meget haabefuld Søn, som døde paa en Udenlandsreise 1638 i sit 23de Aar. (Hans Levnet findes i Udg. af hans Huuspostil 1655 og de senere; hos Vinding p. 233—44; i Pontopp. Ann. IV. S. 76—82; hos Zwerg S. 169—237; i Treschows Jubellærere S. 65—90;

[12]) Det var ved et af disse Besøg, at Kongen blev opmærksom paa den unge **Peder Schumacher**, og det var saaledes i Brochmands Huus, at Grunden blev lagt til denne Statsmands Lykke.

Giessings Jubellærere, II. 2. B. S. 12—31; og udførligst af J. Møller i Histor. Calender 3die B. S. 193—276.)

7. Dr. **Hans Hansen Resen**, f. 19 Oct. 1596 i Kiøbenhavn, var en Søn af den næstforegaaende eller 5te lutherske Bisskop i Siælland, Dr. Hans Poulsen Resen. Fra Kiøbenhavns Skole blev han 1614 dimitteret til Universitetet; og allerede i det følgende Aar tiltraadte han en Udenlandsreise til Tydskland, Frankrige, Schweiz og Nederlandene. Efter sin Hiemkomst blev han 1621 ansat som Rector ved Herlufsholms Skole, hvilken han forestod i 3 Aar, indtil han 1624 blev udnævnt til Professor i Philosophien ved Universitetet. 1635 blev han Professor i Theologien, og tog følgende Aar Doctorgraden; 1652 Bisskop over Siællands Stift, men døde inden et Aars Forløb, 3 Apr. 1653. Bisskop Resen d. Yngre var gift med Thale Winstrup, en Datter af den siællandske Bisskop Dr. Peder Winstrup og Søster til den skaanske Bisskop af samme Navn; hun døde faa Dage efter sin Mand, og de efterlode sig flere Sønner, som beklædte vigtige Embeder i Stat og Kirke, af hvilke den ældste var den bekiendte Peder Hansen Resen, Dr. jur., Etatsraad og Præsident i Kiøbenhavn, Udgiver af K. Frederik II.s Krønike, Atlas Danicus, den yngre Edda og andre Værker. (Hans Levnet hos Vinding p. 298—306; i Pontopp. Ann. IV. S. 82—83, og hos Zwerg S. 237—46.)

8. Dr. **Laurids Mortensen Scavenius**, f. 6 Aug. 1589 i Skagen, hvoraf han antog sit Tilnavn; hans Fader var en fattig Fisker. Da hans Forældre siden kom

til Kiøbenhavn, satte de ham i Hovedstadens offentlige Skole (Frue-Skole); og da de kort efter begge døde, antog den medicinske Professor **Thom. Finke** sig det fader- og moderløse Barn. Efter at være bleven Student, blev han 1610 ansat som Hører ved Frue-Skole, og reiste derpaa 1612—1619 udenlands med Borgermester **Michael Wibes** Sønner. Strax efter sin Hiemkomst blev han kaldet til Sognepræst ved Roeskilde-Domkirke og Lector theol. ved Domcapitlet, hvorfra han 1627 forflyttedes til Nicolai Kirke i Kiøbenhavn. 1639 blev Scavenius udnævnt til Professor i Theologien ved Universitetet, og følgende Aar promoveret til Dr. theol. Som Universitetets Rector giorde han 1648 paa Geistlighedens og Borgerstandens Vegne stærk Indsigelse mod Rigsraadets og Adelens Paastand paa Eneret til at vælge Kongen. 1653 blev Scavenius af Frederik III. beskikket til Siællands Biskop. Dette Embede forestod han kun 2 Aar, da han under et Ophold i Roeskilde paa Landemodet blev syg og døde 22 Juni 1655. Af 15 Børn overlevede ham kun to Sønner og en Datter; den ældste Søn var **Peder Lauridsen Scavenius**, Dr. jur., Etatsraad, Generalprocureur og Assessor i Høiesteret. (Hans Levnet hos Vinding p. 345—50; i Pontopp. Ann. IV. S. 84—86, og hos Zwerg S. 246—55.)

9. Dr. **Hans Svane** (egentl. **Svaning**), f. 27 Marts 1606 i Horsens, hvor Faderen, **Hans Olsen Riber** (Ripensis), var Borgermester; hans Moder var en Datter af den ældre **Hans Svaning** (Kong Frederik II.s Lærer og kongel. Historiograph), efter hvem han var opkaldt, og hvis Familienavn han antog. Han gik først

i Horsens-Skole, men blev af sin Moder 1620 sendt til den kongelige Skole i Sorø, hvorfra han blev Student 1626, og nød strax den Lykke, ligesom flere dygtige Studerende, at blive optaget i Professor (senere Bistop) Jesper Brochmands Huus[13]). Efter dennes Anviisning tiltraadte Svane 1628 en Udenlandsreise for at studere de østerlandske Sprog, og opholdt sig i længere Tid ved de berømte Universiteter i Franeker, Wittenberg, Leiden, Oxford og Paris; 1635 kom han tilbage efter 7 Aars Fraværelse; med en kort Afbrydelse af Reisen 1631, da han i Maj kom hiem, for ved Kiøbenhavns Universitet at disputere for et kongeligt Stipendium. Efter Hiemkomsten 1635 blev han strax ansat som Professor i Hebraisk ved Universitetet, og tog da først Magistergraden, hvilket var gandske usædvanligt. Fra dette Professorat gik han 1646, efter at have i 11 Aar foredraget det hebraiske Sprog, over i det theologiske Facultet, og blev s. A. Dr. theol.; 1655 udnævntes han til Biskop over Siællands Stift. Som Orientalist og Theolog giorde Svane sig egentlig kun bekiendt ved sit vidtløftige Værk over Propheten Daniel (2 Bind i Fol. 1654—1666). Større Navnkundighed vandt han derimod ved den Virksomhed, han viste paa Rigsdagen 1660 (8 Sept.—18 Octbr.) som Een af Hovedmændene for den store Statsforandring, hvorved Adelsaristokratiet, der især i den sidste Tid havde viist sig fordærveligt for Staten, maatte vige for uindskrænket og arvelig Kongemagt. Hans Fortienester af Kongehuset bleve ikke ubelønnede: allerede 30 Oct. 1660 blev Svane udnævnt til Erkebiskop, Kongens Raad, Præ-

[13]) See ovenfor S. 86.

sident i Consistorium, samt Asessor i Statscollegiet og Høiesteret. Han blev desuden indsat til Præsident i et geistligt Collegium (Colleg. consistoriale), som Frederik III. oprettede, men som ikke kom til betydelig Virksomhed, og snart igien ophævedes. Erkebiskop Svane — den eneste lutherske Geistlige i Danmark, der har ført denne Titel — levede 8 Aar i disse høie Værdigheder, uden at han ved sit geistlige Embedes Førelse erhvervede sig en saadan Berømmelse og Hæder, som han vandt Navn og Belønning for sin politiske Virksomhed. At Ærgierrighed og Herskesyge vare Grundtræk i Svanes Characteer, fremlyser af hans Embedsforhold; med Hensyn til hvilke hans nyeste Biograph har bemærket, „at han i Omgang med Geistligheden var meer en myndig og modig end en kiærlig Biskop", og at man deraf „vil kunne forklare sig den almindelige Uvillie, som Erkebiskoppens Undergivne skal have baaret til ham, ligesaa vel som hans Embedsbrødre ved Universitetet", med hvilke han idelig laae i Strid [14]. Efter en hastig og pludselig paakommen Svaghed, døde Erkebiskop Svane 26 Jul. 1668 i sit 63de Aar. Han var fra 1639 gift med **Maria Fuiren**, som tilførte ham store Rigdomme; desuden erholdt han af K. Frederik III. to Jordegodser til Foræring. (Hans Levnet hos Vinding [15]) p. 332—34; i Pontopp. Ann. IV. S. 86—89; hos Zwerg S. 255—89; og af J. Møller i Histor. Calender 1ste B. S. 213—316.)

---

[14]) Hermed kan sammenholdes en Yttring i Bircherods Dagbøger, udg. af Molbech, S. 119 flg. [15]) Rasm. Vinding var Svanes Collega ved Universitetet og En af de Faa, til hvem han stod i venskabeligt Forhold. Hans Academia Hauniensis udkom 3 Aar før Erkebiskoppens Død.

10. Dr. **Hans Wandal,** f. 26 Jan. 1624 i Viborg, var en Søn af den viborgske Biskop af samme Navn og en Efterkommer af den første evangeliske Biskop i Ribe, Joh. Wandalus. Han giorde tidlig stor Fremgang i de østerlandske Sprog[16]), og blev 1642 dimitteret til Universitetet fra sin Fødebyes Skole. Efter at have studeret (1648—1651) ved fremmede Universiteter, i Holland og Tydskland, blev han 1652 ansat som Professor i Hebraisk ved Kiøbenhavns Universitet; 1655 Professor i Theologien, og 1657 Dr. theol. 1668 blev Wandal, der stod i stor Anseelse for sin Lærdom, udnævnt til Biskop over Siællands Stift, i hvilket Embede han 7 Jun. 1671 salvede Kong Christian V. Biskop Wandal døde 1 Mai 1675 i sit 52de Aar. Han var gift med en Datter af den skaanske Biskop Peder Winstrup, og efterlod sig flere Børn, som have forplantet den i vor Literaturhistorie hæderligt bekiendte wandalske Slægt. (Hans Levnet hos Binding p. 397—403; i Pontopp. Ann. IV. S. 90—92, og hos Zwerg S. 290—308.)

11. Dr. **Hans Bagger,** f. 23 Aug. 1646 i Lund, hvor hans Fader, Mag. Ole Bagger, var Lector og siden Professor i Theologien ved det ny oprettede Universitet. Han gik i Lunds Cathedralskole (under den bekiendte Rector Matthias Foss, siden Biskop i Aalborg), og blev Student 1663; hvorpaa han først studerede ved Universiteterne i Greifswalde (som dengang tilhørte Sverrig) og Rostock, og derpaa i Kiøbenhavn, som han dog snart igien forlod for at besøge fremmede Universiteter, navnlig

---

[16]) Efter hans Samtidige Bindings Beretning kunde han i sit 14de Aar baade Hebraisk, Chaldaisk, Syrisk og Arabisk.

Wittenberg, hvor han opholdt sig hos den berømte Abrah. Calov, og Leipzig. Efter at have taget Magistergraden ved sin Hiemkomst i Lund 1669, blev han ansat som Professor i Philosophien ved Universitetet og tillige Conrector ved Cathedralskolen sammesteds. 1672 fik han af den svenske Regiering Tilladelse til at følge med et Gesandtskab til England, ved hvis tvende Universiteter han studerede de orientalske Sprog, og begav sig derfra til Holland. Baggers Ønske at blive ansat i sit Fædreland, hvor han desuden havde sine fleste Slægtninge (Siællands Biskop Wandal var hans Fætter), blev opfyldt strax efter hans Tilbagekomst 1674, da han af Kong Christian V. blev kaldet til Sognepræst ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn, Stiftsprovst og Provst for Sokkelunds Herred. Samme Aar ægtede han sin Formands, Stiftsprovst Fabers unge Enke, Margrete Schumacher, en Søster til Storcantsleren, Grev Griffenfeldt. Dette mægtige Svogerskab, i Forbindelse med den unge Stiftsprovsts personlige Dygtighed og Aandsgaver, bevirkede, at han allerede det følgende Aar, efter at have taget den theologiske Doctorgrad, blev udnævnt til Biskop over Siællands Stift i den usædvanlig unge Alder af 29 Aar. I dette Embede virkede Bagger med Iver og Nidkiærhed i 18 Aar; og hans Navn er blandt Andet blevet bekiendt ved den væsentlige Andeel, han havde i det nye Kirke-Ritual og Alterbogen, hvoraf det første udkom 1686, den anden 1688. Med Hensyn til de af ham forfattede Collecter eller Bønner erklærer hans nyeste Biograph ham for „den største Mester, som Danmark har frembragt, i den Konst at tale andægtigt, hierteligt og opvækkende i de offentlige Formularer." Derimod maa man beklage, at denne for øvrigt klartskuende Biskop, som

afskyede Forfølgelse for Religionens Skyld, ikke desto mindre var saa hildet i sin Tids Uforbrageligbedsaand, at han 1684, paa Kongens Forespørgsel, om det kunde tillades de for Ludvig XIV.s Forfølgelser flygtede franske Reformeerte at nedsætte sig her i Landet, indgav en udførlig Forestilling om det Farlige for Kirkelærens Reenhed i at tilstede disse Fremmede Indgang i Riget. Som en Mærkelighed i Henseende til Baggers private Forhold kan anføres, at han var vel anseet hos Cardinal **Albani**, den senere Pave Clemens XI., og har staaet i Brevverling med ham. Bisp Bagger døde 30 Aug. 1693, kun 47 Aar gammel. Efter sin første Kones Død havde han ægtet **Søster Svane**, en Datter af Erkebiskoppen og Enke efter en Cancelliraad Walter; med hende havde han en Søn, **Christian Bagger**, Dr. jur. og Professor, død som Stiftsbefalingsmand i Bergen. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 92—96, hos Zwerg S. 308—45, og af J. Møller i Nyt theolog. Biblioth. XVI. S. 133—213.)

12. Dr. **Henrik Bornemann**, f. 3 Jan. 1646 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Lic. jur. **Phil. Jul. Bornemann**, var Secretair i det tydske Cancellie. Han blev Student 1662 fra Kiøbenhavns Skole, ved hvilken han derpaa (fra 1669) var ansat som Subrector, Conrector og tilsidst som Rector. 1674 blev han tillige Professor i Logik og Metaphysik ved Universitetet, men allerede det følgende Aar kaldet til Sognepræst ved Frue-Kirke; Stiftsprovst og Provst for Sokkelunds Herred. 1683 blev Bornemann udnævnt til Bisp i Aalborg (ved en kongel. Bulle tillige Dr. theol.), hvilket Embede han forestod i 10 Aar, indtil han blev forflyttet til Siællands Bispestol 1693. Som Siællands Bisp salvede han Kong Frederik

IV. og Dronning Louise 15 Apr. 1700. Bisskop Bornemann døde 31 Dec. 1710. Han var to Gange gift: først med **Susanne Worm**, en Datter af den berømte Oldforsker og Læge **Ole Worm**; derpaa med **Anna Würger** fra Lybek, Enke efter Præsten ved Petri Kirke Hieron. Buck. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 96—98, og hos Zwerg S. 346—59.)

13. Dr. **Christen Worm**, f. 10 Jun. 1672 i Kiøbenhavn, var en Søn af Conferentsraad og Justitiarius i Høiesteret **Willum Worm** og en Sønnesøn af den berømte **Ole Worm**. Han blev Student fra Kiøbenhavns Skole 1689; og efterat han i to Aar havde været ansat som Hører ved samme Skole, blev han allerede i sit 22de Aar udnævnt til Professor i Philosophien ved Universitetet 1694. Kort efter foretog han (1695—1698) en Udenlandsreise til Holland, England og Tydskland, og blev efter sin Hiemkomst 1699 beskikket til Vicepastor (1701 til Sognepræst) ved Nicolai Kirke i Kiøbenhavn, hvorfra han 1707 forfremmedes til Sognepræst ved Frue-Kirke, Stiftsprovst og Provst for Sokkelunds Herred, i hvilken Stilling han 1710 tillige blev Professor i Theologien ved Universitetet. Allerede i Begyndelsen af det næste Aar blev han udnævnt til Bisskop over Siællands Stift. Dette øverste Embede i Kirken forestod Worm i næsten 27 Aar med megen Berømmelse; han indviede i dette lange Tidsrum 20 Bisskopper og ordinerede 438 Præster, salvede Kong **Christian** VI. og Dronning **Sophia Magdalene** 6 Jun. 1731, og havde Aaret før sin Død den Glæde at see Confirmationen indført i den danske Kirke (1736). I Anledning af Reformations-Jubelfesten samme Aar blev han ved en kongelig Bulle af 3 Aug. creeret til Dr. theol., for at kunne conferere Graden

til Disputanterne ved Festen, efterat i de sidste 41 Aar (siden 1695) Ingen havde erholdt den theologiske Doctorgrad ved vort Universitet [17]. Ved Kiøbenhavns Ildebrand 1728 mistede Biskoppen sit store og kostbare Bibliothek, medens han var reist til Landemodet i Roeskilde. Biskop Worm døde 9 Oct. 1737; i hans Gravskrift omtales „hans uryggelige Ærlighed og ubevægelige Troskab, hans rene og sunde Fornuft, hans uforfalskede Gudsfrygt og sagtmodige Ridkiærhed", der blev understøttet af „en meer end menneskelig Veltalenhed". Han havde 1699 ægtet Christine Tistorph, en Datter af hans Formand ved Nicolai Kirke, den i sin Tid ligeledes som geistlig Taler berømte Mag. Mich. Tistorph, med hvem han levede i 30 Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 98—101, og hos Zwerg S. 359—80; jfr. M. Wöldikes latinske Sørgetale over ham i Dän. Bibl. IV. S. 582—604.)

14. Mag. **Peder Hersleb**, f. 25 Marts 1689 i Stoed i Trondhiems Stift, hvor hans Fader, Mag. Christoffer Hersleb, var Præst. Han blev, kun 14 Aar gammel, dimitteret fra Trondhiems Skole til Universitetet 1703; efter at have taget philosophisk og theologisk Examen, blev han 1713 Magister og det næste Aar Feltpræst, hvorpaa han fik sit Ophold hos sit Regiment i Holsteen, og 1715 fulgte med det paa Toget til Stralsund. 1718 blev han kaldet til Sognepræst til Gunderslev paa Falster, men endnu s. A. beskikket til Slotspræst til Frederiksborg og Sognepræst til Hillerød og Herløv. Dette Embede, i hvilket han giftede sig med Bolette Hiort, en Datter af Hans Hiort, Sognepræst til Steenstrup i Fyen, og hvori han havde haabet at forblive til sin Død, forestod han i 7

[17]) Jfr. Dän. Bibl. I. S. 272—79.

Aar, indtil han 1725 blev kaldet som Hofprædikant til Kiøbenhavn. 1728 ledsagede han Kronprinds Christian og Kronprindsessen paa en Reise til Carlsbad, og 1730 blev han tilligemed Confessionarius Lintrup hentet til Odense til Kong Frederik IV.s Dødsleie. Samme Dag, som Christian VI. besteg Thronen, 12 Oct. 1730, udnævnte han Hersleb, imod dennes Ønske, til Biskop over Aggershuus-Stift, hvorfra han 1737 forflyttedes til Siællands Bispestoel. Det følgende Aar blev han udnævnt til General-Kirke-Inspector i Danmark og Norge; og 4 Sept. 1747 salvede han Kong Frederik V. og Dronning Louise. Formedelst Alder og Svagelighed fik Biskop Hersleb 1748 sin Svigersøn, Ludvig Harboe, Biskop i Trondhiem, adjungeret som Medhielper; han døde 4 Apr. 1757 i sit 69de Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 101—4 og hos Zwerg S. 381—96; jfr. L. Harboe: Episcopus numinis igne calefactus, 1757. J. P. Anchersen: Laus Herslebii, 1757. Suhms Samlede Skrifter X. S. 26—27.)

15. **Ludvig Harboe**, f. 13 Aug. 1709 i Broager i Hertugdømmet Slesvig, hvor hans Fader, Jubellæreren Johan Harboe, var Præst og tillige Provst over det glücksborgske District. I sit 18de Aar blev han sendt til Gymnasiet i Hamborg, hvor han især nød Veiledning af de berømte Lærde Fabricius og Wolf; og, efter at have studeret ved forskiellige tydske Universiteter, kom han 1735 til Kiøbenhavn, hvor han omgikkes Gram og Langebek, og tilligemed denne begyndte at udgive „Dänische Bibliothek“ (de 3 første Bind, 1738—39). 1738 blev Harboe ansat som Capellan ved Garnisonskirken i Kiøbenhavn og Citadellet Frederikshavns Kirke, ved hvilken han i Begyn-

delsen af det næste Aar blev den første Sognepræst. Da Regieringen havde besluttet at tage sig af Kirkevæsenet paa Island, der i Tidens Løb efterhaanden var kommet i Forfald, blev Harboe 1741 sendt derop som „General-Kirke-Visitator", i hvilken Egenskab han bereiste Landet i 4 Aar, og med Iver og Held virkede til Kirke- og Skolevæsenets Forbedring og almindelig Oplysnings Fremme. Under sit Ophold paa Island blev han 1743 udnævnt til Biskop i Trondhiem, hvilket Embede han efter sin Hiemkomst tiltraadte 1746. Men kun i to Aar forestod han Trondhiems Stift, og giorde i den Tid en Visitatsreise i Finmarken paa 300 Mill til Landets yderste Grændser. I Apr. 1748 blev han kaldet til Kiøbenhavn, og adjungeret sin Svigerfader, Biskop Hersleb, hvem han 1757 succederede som virkelig Biskop over Siællands Stift og General-Kirke-Inspector. 1766 blev Harboe tillige udnævnt til kongel. Confessionarius, og det næste Aar salvede han Kong Christian VII. og Dronning Caroline Mathilde 1 Mai 1767. I sin høie Alderdom fik ogsaa Harboe sin Svigersøn, Dr. Balle, Professor i Theologien, adjungeret som Medhielper 1782. Efter en lang og hæderlig Virksomhed døde Biskop Harboe 15 Juni 1783 i sit 74de Aar. Han havde 1748 ægtet sin Formands Datter, Frederikke Louise Hersleb. (Pontopp. Ann. IV. S. 232—35; Zwerg S. 396—406; *P. Peturssons* Hist. eccl. Islandiæ p. 455—71. Jfr. Suhms Saml. Skr. X. S. 27—28.)

10. Dr. Nicolai Edinger Balle, f. 12 Oct. 1744 i Vestenskov paa Lolland, hvor hans Fader, Søren Balle, var Degn. Han gik først i Nakskov-Skole, og derpaa i Slagelse, hvorfra han 1762 blev dimitteret til Universitetet. Efter at have taget theologisk Examen 1765 (med

Charact. Landab. cum distinct.), foretog han med offentlig Understøttelse en Udenlandsreise 1766, og opholdt sig først i Leipzig, hvor den som Philolog og Theolog berømte Ernesti havde megen Indflydelse paa hans videnskabelige Uddannelse; derpaa i Göttingen, hvor han især sluttede sig til den store Philolog Heyne og Kirkehistorikeren Walch. Under sit Ophold i Leipzig fik han for en Afhandling, han der udgav, Magistergraden fra Kiøbenhavns Universitet; og i Göttingen var han saa anseet, at der blev tilbudet ham Ansættelse ved denne paa den Tid saa berømte Høiskole. 1770 vendte Balle hiem, og blev næste Aar kaldet til Sognepræst for Kiettrup og Giøttrup-Menigheder i Aalborg Stift; men allerede efter et halvt Aars Forløb, i Marts 1772, udnævntes han til Professor i Theologien ved Kiøbenhavns Universitet, hvorpaa han 1774 tog den theologiske Doctorgrad, og blev s. A. tillige udnævnt til Hofpræst. Efter 10 Aars Virksomhed som Universitetslærer blev Balle 1782 (ligesom det var skeet med hans Formand paa Bispestolen) i sit 38te Aar udnævnt til adjungeret og succederende Biskop over Siællands Stift, og ved hans Svigerfaders, Biskop Harboes, Død det næste Aar virkelig Biskop, samt General-Kirke-Inspector. Medens Balle ved et inderligt Venskab, grundet paa Liighed i Characteer og Tænkemaade, var knyttet til den Mand, som dengang havde størst Andeel i Statsstyrelsen, O. Høegh Guldberg: maatte han paa den anden Side som Orthodoxiens Hævder i en irreligiøs Tidsalder lide mange Anfegtelser, og udstaae mangen haard Kamp med dem, der giennemtrængte af den Aand, som fra Frankrig udbredte sig over hele Europa, søgte at giøre

samme gieldende i vort Fædreland, f. Ex. Otto Horrebow[18]); ligesom ogsaa den Iver og Nidkierhed i Religionens Tieneste, der blandt Andet bragte den fromme Biskop til i en Række af Aar (fra 1793) hver Søndag-Aften at holde Bibellæsning i en af Hovedstadens Kirker, jævnlig paadrog ham Miskiendelse og Spot. Men under disse Storme havde han dog ogsaa 1798 den Glæde at modtage et hædrende Beviis paa Medborgeres Erkiendtlighed i en til hans Ære præget Skuepenge; ligesom ogsaa Regieringen altid paaskiønnede hans Fortienester. Ved Dr. Bastholms Afgang blev Biskop Balle 1800 tillige udnævnt til kongelig Confessionarius, hvilket Embede han forestod indtil sin Død; derimod blev han 1808 efter Ansøgning, da han følte sig „svækket, ikke blot ved overspændt Arbeide, men af mangefold tilstødende Kummer", entlediget fra Bispe-Embedet med en anseelig Pension. Paa den første Ordensdag efter Danebrogordenens Udvidelse, 28 Jan. 1809, udnævntes han til Commandeur af Danebrog, og 1812 til Danebrogsmand. Biskop Balle døde 19 Oct. 1816, 72 Aar gammel. Blandt hans mange Skrifter har især hans „Lærebog i den evangelisk-christelige Religion" giort hans Navn bekiendt over hele Landet; den udkom 1791, og har fra 1794, da den, ifølge et kgl. Rescript af 1792, blev indført i de danske Skoler, ligget til Grund for den

---

[18]) I et Ugeblad, betitlet „Jesus og Fornuften", giorde denne unge Theolog (1796—1801) Angreb paa de christelige Dogmer; derimod udgav Balle Ugeskriftet: „Bibelen forsvarer sig selv", I—IV. B. 1797—1802.

offentlige Religionsunderviisning overalt i Danmark. Balle var to Gange gift: hans første Kone var **Frederike Severine Grundtvig**, en Datter af Otto Grundtvig, Sognepræst til Ballekirke; efter hendes Død ægtede han 1782 sin Formands, Biskop Harboes, Datter, **Johanne Frederike Harboe**, som døde 1802. (Jfr. hans Autobiographie, tilføiet Talen ved hans Indvielse til Biskop, 1783. J. Møller: „Bisk. Dr. Nic. Ed. Balles Levnet og Fortienester", som udgjør 12te Bind af Theolog. Bibl., og tillige særskilt er udgivet, 1817. Tillæg til Levnetsbeskrivelsen ved samme Forf. i Nyt theolog. Bibl. III. S. 62—77. Erslews Forfatter-Lexic. I. S. 50—55.)

17. Dr. **Frederik Münter**[19]), f. 14 Oct. 1761 i Gotha, hvor hans Fader, Dr. **Balthasar Münter**, dengang var Præst. I sit 4de Aar kom han til Kiøbenhavn, da Faderen 1765 blev kaldet til Sognepræst ved Petri tydske Menighed i denne Hovedstad. Tidligt førtes han ved en levende Tilbøielighed, hvis Udvikling begunstigedes af heldige ydre Vilkaar, til Videnskab og Kunst; og efter at have nydt Underviisning af duelige Privatlærere, blev han 1778 dimitteret til Universitetet af sin Fader, og udmærket ved examen artium. 1780 tog Münter philologisk, og 1781 theologisk Embedsexamen (begge med Characteren laud.), hvorpaa han i to Aar (1781—1783) i Gøttingen fortsatte sine Studier under **Heyne**, **Koppe**, **Walch**, **Spittler** og flere berømte Docenter. Kort efter sin

[19]) Hans fulde Døbenavn, som han dog aldrig brugte, var **Friederich Christian Carl Heinrich**.

Hiemkomst tiltraadte han i Foraaret 1784 med kongelig Understøttelse en Reise til det sydlige Europa; opholdt sig et Aar i Rom, hvor Cardinal Steph. Borgias Yndest var ham til megen Nytte, derpaa i Neapel og Sicilien, og vendte igiennem Lombardiet, Schweiz og Tydskland tilbage til Danmark, hvor han ankom i Sommeren 1787 efter 3 Aars Fraværelse. 1788 blev han udnævnt til Professor extraordinarius i Theologien ved Kiøbenhavns Universitet, til hvilken Post han concurrerede med Andr. Birch (siden Biskop i Aarhuus); og allerede 1790 blev han i sit 29de Aar Professor ordinarius og Assessor i Consistoriet, samt Dr. theol.; til Dr. phil. var han 1784 bleven creeret ved Universitetet i Fulda. I 20 Aar virkede Münter som Universitetslærer, udgav ogsaa i dette Tidsrum endeel betydelige og lærde Værker, og deeltog som Medlem af forskiellige Directioner og Commissioner i mange Forhandlinger udenfor Universitetet; saaledes giorde han 1806 som Medlem af Directionen for Waisenhuset en Reise til Leipzig, Dresden og Berlin for at blive bekiendt med Indretningen af de derværende Borgerskoler, og derefter anlægge en Skole i Waisenhuset. Ved Biskop Balles Entledigelse 1808 blev Münter udnævnt til Siællands Biskop; ved Danebrogordenens nye Organisation s. A. blev han Ridder og Danebrogsmand, samt Ordensbiskop, 1812 Commandeur og 1817 Storkors af Danebrog. D. 31 Juli 1815 salvede han Kong Frederik VI. og Dronning Marie. Biskop Münter døde 9 Apr. (Langfredag) 1830 i sit 69de Aar. For sin sieldne Lærdom, hvis Udbytte han har nedlagt i en Mængde værdiefulde Skrifter, og som især

bevægede sig om Kirkens ældre Historie og Alt, hvad dermed stod i Forbindelse (saaledes ogsaa som Orientalist og Numismatiker), var Münter høit anseet i Udlandet ligesom i sit andet Fædreland, Danmark; streng Redelighed og Godmodighed vare Grundtræk i hans Characteer, og giorde ham elsket og agtet af Alle, med hvem han kom i Forbindelse. Han efterlod et anseeligt Bibliothek og en betydelig og værdiefuld Myntsamling. Hans Hustru, **Maria Elisabeth Krohn**, en Datter af Dr. Hermann Krohn, Borgermester i Lybek, overlevede ham (d. 1842) tilligemed 4 Sønner og ligesaa mange Døttre. (Hans Levnet, efter egne Optegnelser, i Kofods Conversations-Lex. XXV. S. 108—20; af P. E. Müller i Dansk Litteratur-Tid. 1830 Nr. 18 og 19; af J. Møller i Nyt theolog. Bibl. XVIII. S. 340—49, jfr. samme Forfatters latinske Sørgetale S. 125—69; af J. P. Mynster i Ullmanns og Umbreits Theolog. Stud. und Krit. 1833, I. S. 13—53; tillige særskilt udgivet, og oversat paa Dansk af J. Møller i dennes Tidsskr. for Kirke og Theol. II. S. 352—98. Jfr. Erslews Forfatter-Lex. II. S. 362—74.)

18. Dr. **Peter Erasmus Müller**, f. 29 Mai 1776 i Kiøbenhavn, var en Søn af Conferentsraad og Stempelpapiirsforvalter **Frederik Adam Müller**. Han erholdt sin Dannelse og Underviisning i Faderens Huus ved Privatlærere; blev dimitteret til Universitetet 1792 og udmærket ved examen artium; tog 1795 theologisk Embedsexamen (med Characteren laud. et quid. egregie), og disputerede 1797 for Doctorgraden i Philosophien. Samme Aar tiltraadte han en Reise til Tydskland, Frankrig og England, hvorfra han 1799 vendte tilbage.

1801 blev Müller i sit 25de Aar udnævnt til overordentlig Professor i Theologien ved Kiøbenhavns Universitet; 1803 tog han den theologiske Doctorgrad, og 1806 blev han ordentlig Professor i Theologien og Assessor i Consistoriet. Som Professor var han i 26 Aar Redacteur af „Kiøbenhavnske lærde Efterretninger“ (1805—10) og sammes Fortsættelse: „Dansk Literaturtidende“ (1811—30); af hvilke kritiske Tidsskrifter han havde megen Fortieneste. Efterat han 1822 havde faaet Rang med Biskopper, erholdt han 17 Apr. 1830 — uventet for ham selv, og efter Kong Frederik VI.s Tilkiendegivelse af sit Ønske — Udnævnelsen til Biskop over Siællands Stift, og 4 Juni s. A. til Ordensbiskop. 1826 var han bleven Ridder af Danebrog, og 1830 blev han Danebrogsmand. 1832 deeltog han, efter kongelig Befaling, i den Forsamling af oplyste Mænd, der sammenkaldtes i Kiøbenhavn, for at tage Indretningen af Danmarks Provindsialstænder i Overveielse. Som Biskop virkede Müller, hvis Helbred alt i nogen Tid havde været svagelig, kun i noget over 4 Aar; han døde 4 Sept. 1834 i sit 59de Aar. Biskop Müller, hvis personlige Egenskaber og Characteer giorde ham almindelig agtet og afholdt, har ogsaa efterladt sig et hædret Navn i den danske Literaturhistorie, ikke blot som lærd Theolog, men tillige, og fornemmelig, som Historieforsker, navnlig i den nordiske Historie. Hans Værker over Eddaerne, over den islandske Saga-Literatur, over Saxos og Snorre Sturlesens Kilder, „om det islandske Sprogs Vigtighed“ og „om den islandske Historiographie,“ hans Udgave af Saxo Grammaticus, og hans Arbeide over den danske Synonymik ville længe bevare hans Minde. Han havde

1805 ægtet **Louise Augusta Stub**, en Datter af Commandeurcapitain O. F. Stub, som med to Sønner og en Datter overlever ham. (Autobiographie, vedføiet „Prædikener ved Dr. og Professor Theol. P. E. Müllers Indvielse til Biskop over Siællands Stift," Kbh. 1830. Jfr. C. Molbechs „Mindetale i det kgl. danske Vidensk. Selskab", Nordisk Tidsskr. for Hist., Liter. og Konst IV. S. 457—80; Erslews Forfatter-Lex. II. S. 348—55.)

19. Dr. **Jakob Peter Mynster**, f. 8 Nov. 1775 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Kammerraad **Christian Peter Mynster**, var Inspecteur ved Frederiks Hospital. Kun lidet over eet Aar gammel mistede han sin Fader, og i sit 4de Aar sin Moder; men hans Stivfader, daværende Hospitalsmedicus, siden Etatsraad og Professor, Dr. **Fred. Ludv. Bang**, viste ham faderlig Omhu, og af ham blev han i sit 15de Aar dimitteret til Universitetet 1790. Efter at have i sit 19de Aar underkastet sig theologisk Embedsexamen 1794 (med Char. laud. og for de practiske Prøver med Udmærkelse), blev han af Geheimeraad Grev **Joach. Godske Moltke** til Bregentved antaget til Lærer for hans eneste Søn, nuværende Premierminister og Præsident i Statsraadet, Grev **Adam Vilh. Moltke**, som han 1801 dimitterede til Universitetet. Samme Aar blev han kaldet til Sognepræst for Spiellerup og Smerup Menigheder i Siælland, hvorfra han, efter henved 10 Aars Virksomhed, 1811 blev forflyttet til Kiøbenhavn som residerende Capellan ved Frue-Menighed, hvilket Embede han tiltraadte i Begyndelsen af det følgende Aar; hvorhos det blev ham overdraget at holde

Forelæsninger over Psychologien i Pastoralseminariet. I Anledning af Kroningsfesten 1815 disputerede han, efter Facultetets Indbydelse, for den theologiske Doctorgrad; 1817 blev han Medlem af Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, og 1826 Hofprædikant. 1828 afgik Mynster som Præst ved Frue-Menighed, da han beskikkedes til kongelig Confessionarius, samt Hof- og Slotspræst; ved Biskop P. E. Müllers Død blev han 9 Sept. 1834 udnævnt til Biskop over Siællands Stift, hvorhos han vedblev at være Confessionarius, men udtraadte som Medlem af Directionen for Universitetet og de lærde Skoler; 30 Sept. s. A. Ordensbiskop. 1815 var Biskop Mynster bleven Ridder af Danebrog, 1826 Danebrogsmand, 1828 Commandeur og 1836 Storkors af Danebrog; 1847 tillagdes ham Rang i 1ste Classe af Rangforordningen. Den 28 Jun. 1840 salvede han, Kong Christian VIII. og Dronning Caroline Amalie. Ligesom Biskop Mynster, ifølge kongelig Udnævnelse, havde deeltaget som geistligt Medlem i samtlige Provindsialstænderforsamlinger for Østifterne, saaledes var han ogsaa 1848—1849 kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling. Som Samtidens meest udmærkede geistlige Taler i Danmark har Mynster udøvet en overordentlig Indflydelse i den danske Kirke paa Uddannelsen af den geistlige Rhetorik. Sin rige Forfattervirksomhed begyndte han 1806 med en Afhandling i „Minerva" „Om den foreslagne Forandring i den offentlige Gudsdyrkelse"; 1810 udgav han den tidligste Samling af sine „Prædikener" (1ste Bd. hvoraf 4de Oplag udk. 1848), der var Begyndelsen til en Række af kirkelige Taler, som have giort Epoke i den danske

Homiletik, og i Oversættelse fundet Vei til flere fremmede Sprog. Biskop Mynsters øvrige Virksomhed som Forfatter af theologiske, philosophiske og andre Skrifter har været ligesaa frugtbar, som udmærket i den danske Literatur, blandt hvis classiske Stilister han indtager en Plads. Siden 1815 er Biskoppen gift med **Maria Frederike Franzisca Münter**, en Datter af hans anden Formand paa Bispestolen, Dr. **Frederik Münter**. (Autobiographie i Universitetets Acta solennia ved Kroningsfesten 1815, p. 22—24, og vedføiet hans „Bispevielse i Frue-Kirke paa Reformationsfesten 2 Nov. 1834"; jfr. Erslews Forfatter-Lex. II. S. 321—28.)

II.

Skaane.

(Indtil dets Affstaaelse til Sverrig 1658.)

1. **Frands Wormordsen** (Franciscus Wormordi), født 1491 i Amsterdam. Han kom i sin Barndom til Danmark, hvor han først blev Munk i Carmeliterklostret i Helsingør, derpaa Lector i Kiøbenhavn. 1528 besørgede han en dansk Oversættelse af Davids Psalmer, hvortil han fik Bistand af sin forrige Lærer og Ordensbroder Paulus Eliæ [1]) (den udkom s. A., trykt i Rostock); det næste Aar prædikede han den evangeliske Lære i Malmø [2]), og blev af Kong Frederik I. ansat som Lector ved det ny oprettede Gymnasium i denne By. Tilligemed de andre evangeliske Lærere mødte han paa Herredagen i Kiøbenhavn 1530. Ved Reformationens Indførelse i Danmark blev Frands Wormordsen ansat som den første evangeliske Superintendent i Lund, og tilligemed de andre Superintendenter indviet 2 Sept. 1537 i Frue-Kirke i Kiøbenhavn af Dr. Bugenhagen. Samme Aar udgav han i Malmø en lille dansk Catechismus, som skulde „af alle Sognepræster efter Prædiken for Almuen fortælles," og som er forskiellig fra Luthers. Som Biskop virkede han i 14 Aar, og deeltog i de Bestemmelser, som

[1]) Jfr. C. T. Engelstoft: „Paulus Eliæ" i Nyt histor. Tidsskr. II. S. 429—42. Til 1528 henføres ogsaa Fr. Wormordsens Frafald fra den catholske Kirke i Chron. Skibyense (S. R. D. II. 584). [2]) Han har selv optegnet, at han kom til Malmø 3 Febr. 1529, „a senatu Malmogiensi vocatus et constitutus sincerioris doctrinæ evangelicæ prædicator." (Suhms Nye Saml. III. S. 81.)

blev fastsatte paa Kirkemøderne i Kiøbenhavn, Ribe og Antvorskov. Frands Wormordsen døde 19 Nov. 1551; han var meget anseet for sin Lærdom og Veltalenhed, og skiøndt Fremmed prædikede han med Færdighed i det danske Sprog, og udgav i dette adskillige Skrifter. (Hans Levnet findes i *Magni Matthiæ* Series episcop. Lund. p. 239—41, Pontopp. Ann. III. S. 108—11.)

2. Mag. **Niels Palladius**, var en yngre Broder til Siællands første evangeliske Biskop, **Peder Palladius**, og, ligesom han, født i Ribe. Sin første Dannelse fik han i Odense-Skole, og studerede derpaa i Wittenberg. Fra Tydskland, hvor han havde giftet sig, blev han 1544 hiemkaldt, da han blev ansat som Læsemester og Prædikant i Maribo, og herfra 1547 befordret til Sognepræst ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn. I Dec. 1551 blev Palladius valgt til Biskop i Lund, hvortil han i det næste Aar, efter at have underkastet sig en Examen, blev indviet af sin Broder. Under dennes Sygdom kronede han Kong **Frederik** II. 20 Aug. 1559, da Kroningsfunctionerne ellers sædvanligen udførtes af Siællands Biskop. Niels Palladius døde faa Maaneder efter sin Broder, 17 Sept. 1560. (Hans Levnet i *Magni Matthiæ* Ser. episcop. Lund. p. 241—42. Pontoppidan Ann. III. S. 111—12; jfr. Theolog. Tidsskr. 4de B.s 2det H. S. 163—64.)

3. Mag. **Tyge Asmundsen**, født 1522 i Lund. Han studerede i sin Ungdom i Wittenberg; blev siden Professor pædagogicus ved Kiøbenhavns Universitet, og var 1555, da han blev Magister, Prædikant hos den udvalgte Prinds **Frederik**. 1560 blev han kaldet til

Sognepræst ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn og Provst over Sokkelunds Herred, og det følgende Aar blev han efter Bisp Niels Palades Død valgt af Geistligheden i Skaane, og indviet til Bisp i Lund; hvilket Embede han med Omhu forestod i 16 Aar, indtil han, krænket ved en forargelig Proces, hvori han dog erkiendtes for uskyldig, besluttede at nedlægge det, og Juledag 1577 i en talrig Forsamling tog Afsked med sine Menigheder. Han levede derpaa som Privatmand i Lund [3]) indtil sin Død, 25 Apr. 1586. (Hans Levnet i Vindings Acad. Haun. p. 108; hos *Magn. Matthiæ* p. 242—44; i Pontopp. Ann. III. S. 112—13; C. J. Brandt og L. Helweg: Den danske Psalmedigtn. I. Levnetsløb, S. 18—19.)

4\. Mag. **Niels Hvid** (Nicolaus Albinus), f. 1535 i Kiøbenhavn. Han var Sognepræst til Hellig-Geistes Kirke i Kiøbenhavn, og blev 1578 valgt til Bisp i Lund. Ogsaa denne Bisp havde den Skiebne, at en forargelig Strid forbittrede hans Dage. En forhenværende Præst, Mag. Jakob Nielsen, som var bleven afsat efter Bispoppens Kiendelse, søgte at hævne sig ved at sætte Smædeviser i Omløb, hvori han beskyldte Bispoppen for at have stiaalet en Liigsteen, og trængte endog om Natten med Vold ind i hans Huus. Vel blev Mag. Jakob dømt fra Livet, og uden Naade henrettet paa Slotspladsen i Kiøbenhavn d. 16 Marts 1586 [4]); men de lidte Krænkelser siges dog at have

[3]) Kun i Fortegnelsen over de lundske Bispopper i S. R. D. VI. 651 siges han efter sin Resignation at være bleven Landsbypræst.
[4]) I Danske Magaz. 3die Række III. S. 140—68 har Inspecteuren ved det kgl. Geh.-Archiv, Kall-Rasmussen, meddeelt de denne Sag vedkommende Documenter.

havt Bispoppens Død til Følge, som indtraf 3 Aar derefter, 19 Junius.[5]) 1589. (Hans Levnet hos *Magn. Matth.* p. 144—46 og i Pontoppidans Ann. III. S. 113—15.)

5. Mag. **Mogens Madsen** (Magnus Matthiæ), født 18 Sept. 1527 i Helsingborg, hvor hans Fader, **Mads Pedersen**, var Borgermester. Han gik først i sin Fødebyes Skole, derpaa i Kiøbenhavns, og tilsidst i Landskrone-Skole, hvorfra han 1543 kom til Kiøbenhavns Universitet. Her giorde han saa god Fremgang under **Peder Palladius**, **Niels Hemmingsen** og andre Lærere, at han allerede 1546 af Biskop **Frands Wormordsen** blev kaldet til Lærer ved Landskrone-Skole og til Prædikant ved Hospitalet i denne By. 1550 blev han udnævnt til Præst for Atterups Menighed, som han dog efter 2 Aars Forløb igien forlod for at ledsage en ung Adelsmand paa dennes Udenlandsreise (1552—1556), i hvilken Tid han studerede ved Universiteterne i Leiden, Cøln og Wittenberg. Efter sin Hiemkomst blev han 1557 kaldet til Præst i Vorby og Landkiøbing, og kort efter med Beholdt af sit Kalds Indtægter ansat som Hofprædikant hos den udvalgte Prinds **Frederik**, der i nogle Aar, under sin Faders Levetid, for at blive bekiendt med Landets Styrelse og indvortes Forhold, holdt Hof paa Malmøhuus. Da Mogens Madsen ved Frederik II.s Thronbestigelse 1559 blev afskediget fra denne Post, opholdt han sig derpaa i Lund som Medhielper for Sko-

[5]) Denne Dag angives i Mogens Madsens Autobiographie i hans Ser. episc. Lund.; men i samme Værk S. 246 findes 12 Junius; Pontoppidan har 12 Julius.

lens Rector, hvem han 1561 succederede; blev 1563 af Capitlet udnævnt til Lector i Theologien, og 1571 til Provst og Præst i Lund, i hvilket Embede han forblev i 18 Aar, indtil han 1589 i sit 62de Aar valgtes til Bisfop. I denne Stilling virkede han endnu i 22 Aar, og var 1608 i sit 81de Aar forsamlet med de andre Bisfopper i Kiøbenhavn for at vælge Christian IV.s Søn, Prinds **Christian**, til Thronfølger, hvorved tillige Adskilligt blev forhandlet angaaende det forfaldne Skolevæsen og Kirkedisciplinen. Bisfop Mogens Madsen besad lærde, især historiske, Kundskaber; **Arild Hvitfeldt** omtaler med Paaskiønnelse hans Hielp i Fortalen til sin Bispekrønike, og han har selv beskrevet sine Formænds Levnet i det oftere citerede Værk: Episcoporum ecclesiæ Lundensis series (udg. 1710 af Thom. Bartholin). Han døde 6 Marts 1611 i sit 84de Aar. I tvende Ægteskaber havde han 22 Børn, hvoraf dog kun 6 overlevede ham. (Hans Levnet findes, beskrevet af ham selv i hans høie Alderdom, i Indledningen til hans Series Episcoporum Lund.; fremdeles i Pontopp. Ann. III. S. 115—18, Treschows Danske Jubellærere S. 13—15, Zwergs Siællandske Cler. S. 466—71.)

6. Mag. **Poul Mortensen Ostrup**, f. 1576 i Landsbyen Aastrup i Ribe-Stift, hvor hans Fader, **Morten Poulsen Grum**, var Præst, og efter hvilken By han antog sit Tilnavn. Som Student giennemreiste han en stor Deel af Europa (Tydskland, Polen, Ungarn, Italien, Frankrige, England, Skotland og Nederlandene); efter sin Hiemkomst blev han 1604 Magister, og det næste Aar Rector i Ribe, hvorfra han 1610 forflyttedes til Kiøbenhavns Universitet som Professor pædagogicus,

men udnævntes allerede 1611 til Biskop i Lund. Tilligemed de andre Biskopper deeltog han baade i Mødet i Kolding 1614 i Anledning af Striden imellem Resen og Kock, og i den Forsamling, som 1616 holdtes i Kiøbenhavn angaaende den fyenske Biskop Hans Knudsens Sag. Biskop Ostrup døde 4 Nov. 1619, kun 43 Aar gammel. Han havde 1605, da han blev Rector i Ribe, ægtet **Anders Sørensen Vedels** Datter **Sidsel**; deres Søn, den for sin Lærdom, især som Orientalist, bekiendte Mag. **Morten Poulsen Grum**, døde ligeledes i en meget ung Alder 1652 som Slotspræst i Kiøbenhavn; Datteren, **Anna**, blev gift med Biskop **Frands Rosenberg** i Viborg. Af Skrifter har Ostrup kun efterladt sig 3 danske Ligprædikener. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 118—19; jfr. Zwerg S. 629—30, Thorups Efterretn. om Ribe-Cathedralskole, 1827 S. 45—51, 1837 S. 80, Wegener: And. Sør. Vedels Levnet, 1847, S. 236. 243. 245.)

7. **Dr. Mads Jensen Middelfart**, f. 25 Apr. 1579 i Middelfart, hvor hans Fader var Skomager. Efter at have taget Magistergraden ved Kiøbenhavns Universitet, blev han 1603 Rector i Svendborg, og det følgende Aar Præst sammesteds. Fra 1607 til 1611 reiste han udenlands, og opholdt sig ved Universitetet i Wittenberg og andre tydske Høiskoler. Ved sin Hiemkomst blev han først Sognepræst i Veile, men allerede 1613 forflyttet til St. Albani Kirke i Odense; 1614 atter derfra til Nicolai Kirke i Kiøbenhavn istedetfor den afsatte og landsforviste Mag. **Ole Kock** [*]); og,

*) See ovenfor S. 82.

eftersom han stod i stor Anseelse for sin Veltalenhed paa Prædikestolen[7]), det følgende Aar udnævnt til kongelig Hofpræst[8]), hvorved han fik sin Bolig paa Frederiksborg. 1620 valgtes Mads Jensen til Biskop i Lund, og s. A. blev han Dr. theol. Som Biskop tilstødte ham den Ubehagelighed, at blive overfaldet og mishandlet i sin Bispegaard af en skaansk Adelsmand, **Holger Rosenkrants**, til Glimminge[9]). Biskop Mads Jensen døde 14 Mai 1638. Han var 3 Gange gift; hans tredie Kone, **Mette Wibe**, en Datter af Borgermester Michael Wibe i Kiøbenhavn, fødte ham den bekiendte **Michael Wibe**[10]), Herre til **Freienfeld**, der blev adlet og døde som Vicepræsident i Cancelliet, og som igien var Fader til Kong Frederik IV.s høitbetroede Yndling, Geheimeraad, Ridder af Elephanten **Ditlev Wibe**, der døde som Statholder i Norge 1731. (Biskop Mads Jensens Levnet i Pontopp. Ann. III.

---

[7]) Han kaldes af Biskop Brochmand i Fortalen til hans Systema theol. „vir eloquentissimus et concionator admirandus". [8]) Der fortælles i Holbergs Danmarks Hist. II. S. 651, Slanges Christian IV.s Hist. S. 372, og derefter af Pontoppidan og Zwerg: at **Mads Jensen**, medens han var Præst ved Nicolai Kirke, blev af Kongen 1615 kaldet over til Skaane, og paa Lunds Bispegaard forrettede hans Vielse til **Christine Munk**; men at dette er usandsynligt, sees af Molbechs „Uddrag af Kong Christ. IV.s Skrivcalendere" i Nyt hist. Tidsskr. IV. S. 354 flg. [9]) Den Mulct, som Herredagen derfor idømte Voldsmanden, antages i Almindelighed at være den Sum af 3000 Speciesdalere, hvormed Kong **Christian** IV. 1630 grundede Frederiksborg lærde Skole. [10]) Han antog sin Morfaders Navn; hvorimod hans Sødskende kaldte sig **Lund** efter deres Fødested. Jfr. om **Michael Wibe** og hans Søn, Geneal. og biograph. Archiv S. 91—96.

S. 120—21; Zwergs Siæll. Cler. S. 542—52; Blochs Fyenske Geistligh. I. B. 3die H. S. 611—23.)

8. Dr. **Peder Pedersen Winstrup**, f. 30 Apr. 1605 i Kiøbenhavn, var en Søn af den siællandske Biskop, Dr. **Peder Jensen Winstrup**. Efter sin Faders Død blev han opdraget af sin Stivfader, Biskop **Hans Poulsen Resen**. Fra Sorøe-Skole blev han 1623 dimitteret til Universitetet; 1625 reiste han udenlands, og opholdt sig 8 Aar ved forskiellige tydske Universiteter. Strax efter sin Hiemkomst, ligesom han stod i Begreb med at tiltræde en ny Reise, blev han 1633 udnævnt til Professor i Physik ved Kiøbenhavns Universitet; men allerede 1635 forlod han igien Universitetet, da han blev kaldet til kongelig Hofprædikant. Efter 1636 at have taget den theologiske Doctorgrad, blev Winstrup, der var ligesaa anseet for sit lyse Hoved, som for sin Lærdom, og dertil stod i stor Naade hos Kong **Christian IV.**, 1638 udnævnt til Biskop i Lund. Tyve Aar derefter, da Danmark ved Freden i Roeskilde 1658 maatte afstaae Skaane, kom Biskoppen under svensk Herredømme, hvilket han skal have viist sig meget hengiven paa sit Fædrelands Bekostning. Han blev derfor ogsaa tilligemed sin Familie adlet af den svenske Konge under Navnet **Himmelstierne**, og 1668 udnævnt til den første Procantsler ved det nye Universitet i Lund, hvis Oprettelse han siges, tilligemed Flere, at have tilraadet **Carl XI.** (ligesom allerede denne Konges Fader 1658), for at bringe Skaaningerne til at glemme Kiøbenhavns Universitet. Ligesom denne Biskop i det Hele var en Mand af Verdensklogskab, saaledes tillægger man ham verdsligt Sind, tilligemed en ærgierrig og stolt Charakteer. Da de

Danske under Christian V. igien havde indtaget den største Deel af Skaane, maatte Winstrup, som skrøbelig Olding, modtage unaadige Yttringer af denne Konge, som han dog forstod at formilde. Ikke længe efter døde han, 28 Dec. 1679, i sit 75de Aar, efter at have beklædt Bispestolen i henved 42 Aar. Af to Ægteskaber overlevede ham tre Børn, af hvilke en Datter blev gift med den siællandske Biskop **Hans Wandal**. (Hans Levnet i Windings Acad. Haun. p. 328—32; Pontopp. Ann. IV. S. 105—7; hos Zwerg S. 566—76; jfr. J. J. Bewerlin: Præco Winstrupianus s. oratio in laudem Petri Winstrupii, Scaniæ episc., Haun. 1652.)

III.

Fyens Stift.

1. Mag. **Jørgen Jensen Sadolin**, født 1499 i Viborg, hvorfor han skrev sig paa Latin **Georgius Johannis Vibergius** [1]). Han gik i Skole i Aarhuus under den berømte Rector **Mort. Borup**, og studerede derpaa i Wittenberg, hvor han ved **Luther**, **Melanchthon** og de andre Reformatorer blev vunden for den evangeliske Lære. Efter sin Hjemkomst 1525 var han først sin Svoger **Hans Tausens** trofaste Medhjelper i at udbrede Reformationen i sin Fødeby, ved hvis Skole han blev ansat som Rector, og hvor han af Tausen, før dennes Afreise fra Viborg 1529, blev viet til Præst; siden prædikede han i Odense, hvorhen han blev kaldet af Biskop **Knud Gyldenstierne**. Her forsvarede han 1532 med Held den evangeliske Lære i en Disputats, som blev holdt i Biskoppens Nærværelse med hans Vicarius **Nicolaus Paulinus**, og oversatte s. A. Knud Gyldenstiernes Catechismus paa Dansk; [2]) ligesom han 1533 ogsaa oversatte den augsburgske Confession. En kort Tid var Sadolin den første evangeliske Præst ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn; ved Reformationens Indførelse blev han beskikket til Gyldenstiernes Efterfølger som første evangeliske Biskop i Odense, og tilligemed de øvrige nye Biskopper indviet af **Bugenhagen** 2 Sept. 1537. Som Biskop

[1]) Navnet Sadolin skal han have faaet deraf, at hans Fader var Sadelmager; efter Chron. Skib. (S. R. D. II. 581) var han derimod en Præstesøn: „cujusdam vicarii Vibergensis filius". [2]) See ovenfor S. 36.

optraadte han kraftigt mod Munkevæsenet, og maatte paa den anden Side ogsaa (1551—1552) udholde en Kamp med to af sit Stifts Præster, **Christoffer Mikkelsen** og **Laurids Eliesen**, der vare hildede i anabaptistiske Vildfarelser. Han bivaanede de 4 Nationalsynoder, der holdtes under Kong **Christian III.s** Regiering for at ordne Kirkevæsenet; og ligesom han i det Hele viste megen Nidkiærhed i sit Embedes Førelse, saaledes sørgede han ogsaa omhyggeligt for at forbedre de ham undergivne Geistliges Stilling. Biskop Sadolin døde 19 Dec. 1559. Af hans Gravskrift veed man, at han var to Gange gift; blandt hans Sønner var den meest bekiendte Mag. **Hans Sadolin**, paa den Tid en stor latinsk Poet, som derfor blev adlet af Kong Frederik II.; men siden affat fra sit Præstekald i Thoreby paa Lolland, formedelst utugtigt Levnet. (Bisfop Sadolins Levnet findes i Pontopp. Ann. III. S. 121—23; Blochs Fyenske Geistligheds Hist. I. S. 3—13; jfr. Danske Magaz. V. S. 193—202.)

2. Mag. **Niels Jespersen**, f. 1519 i Viborg, hvor hans Fader var Borgermester. Han var først Præst i Aalborg, derpaa i Malmø, og endelig ved Nicolai Kirke i Kiøbenhavn, hvorfra han 1560 kaldtes til Bisfop i Fyen. Ligesom sin Formand bekæmpede han ivrigt Munkevæsenet og de andre papistiske Levninger, og indgav 1563 en udførlig og heftig Klage til Kongen over de usædelige og overtroiske Nonner i Maribo-Kloster[3]). Dog var det ikke blot mod de fra Fortiden overleverede

[3]) Klagen læses i Pontopp. Ann. III. S. 393—97.

Uskikke, at Geistligheden i Reformationsperioden maatte kæmpe; den fik ogsaa mange Beviser paa den overmodige Adels Raahed, som, efterat Kirkens Magt var brudt, ikke længer fandt nogen Modvægt; især Bispopperne, hvis Stilling hyppigt bragte dem i Berøring med denne Stand. Saaledes blev Niels Jespersen engang udskieldt i Kirken, medens han prædikede, af en adelig Frue (Anna Oldeland), hvis Mand, Hans Nyrby, tidligere havde overfuset ham i hans Huus, fordi en uværdig Præst, som denne Herremand havde kaldet, var bleven afsat; over hvilken Behandling Bispoppen havde klaget til Kongen. I øvrigt var denne Bispop en Ynder af Kirkemusiken, og han har forfattet den første Gradual eller Sangbog til Kirkebrug (trykt i Kiøbenh. 1573 og 1583 fol. Aarh. 1637 fol.), som efter Kongens Befaling blev indført overalt i Rigerne. Bispop Niels Jespersen døde 22 Nov. 1587, efter at have beklædt Bispestolen i 28 Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 123—25; Blochs Fyenske Geistl. I. S. 23—49.)

3. Mag. **Jakob Madsen Veile**, f. 24 Jul. 1538 i Veile, hvor hans Fader var Borgermester. Fra Viborg-Skole blev han 1555 dimitteret til Universitetet; reiste 1561—1563 udenlands for at studere Medicinen, og opholdt sig ved Universiteterne i Løwen, Paris og Wittenberg, hvor han blev Magister. Efter sin Hiemkomst blev han 1565 ansat som Professor pædagogicus ved Universitetet, men endnu s. A. udnævnt til Rector ved Ribe-Skole, som han bestyrede indtil 1567, da han blev kaldet til Sognepræst ved Ribe-Domkirke. I dette Embede virkede han i 20 Aar, og var saa almindelig elsket, at, da han 1587 blev valgt til Bispop, indgav

Borgermester og Raad og hele Menigheden i Ribe en Ansøgning til Kongen om at beholde ham, skiøndt uden Virkning. Som Bisskop var han en meget omhyggelig Kirkevisitator, og viste samme roesværdige Iver som sine to Formænd i at udrydde de kirkelige Uskikke fra den catholske Tid. Bisskop Jakob Madsen døde 24 Sept. 1606. Hans Hustru fødte ham 13 Børn, blandt hvilke **Mads Jakobsen** (Matthias Jacobæus) blev Kong Christian IV.s Livlæge, og var Fader til Bisskop **Jakob Madsen** i Aarhuus. (Hans Levnet i Bindings Academ. Haun. p. 123—25; Pontopp. Ann. III. S. 125—27; Blochs Fyenske Geistl. I. S. 50—73; Thorups Efterretn. om Ribe-Cathedralskole, 1827, S. 35—38.)

4. Mag. **Hans Knudsen Veile**, f. 1567 i Veile, hvor hans Fader var Borger. Hans Levnetsomstændigheder ere ubekiendte lige til 1596, da han blev Sognepræst ved Nicolai Kirke i Kiøbenhavn [4]), hvorfra han 1606 blev kaldet til Bisskop i Fyen. 1608 deeltog han med de andre Bisskopper i de kirkelige Forhandlinger i Kiøbenhavn, hvor de vare samlede for at udvælge Prinds **Christian** til Thronfølger; og i Febr. 1614 var han atter forsamlet med sine Embedsbrødre paa Koldinghuus, i Anledning af den bekiendte theologiske Strid imellem Dr. **Hans Poulsen Resen** og Mag. **Ole Kock**.

---

[4]) Den Conjectur, som er anført af Bloch efter Zwergs Manuscript, at han tidligere havde været Sognepræst i Nykiøbing paa Falster, er urigtig, eftersom bemeldte Præst heed **Jens Mikkelsen Veile**, og døde 1612; jfr. J. Barfod: Den falsterske Geistligheds Personalhist. S. 6.

Under denne Kamp imellem den strengt luthersfe Orthodoxie, som repræsenteredes af Resen, og de calvinistiske Anskuelser, der betegnede Theologerne af Niels Hemmingsens Skole, paadrog Bisskoppen sig, ved at forsøge at hielpe paa Kock, Mistanke om selv at være hildet i de friere Lærdomme, hvilke han ogsaa snart uforbeholdent vedkiendte sig, i det han tillige fremførte ubesindige Yttringer om Forhandlingerne i Kolding og om Kirkeordinantsen. **Christian IV.** udnævnte da først 3 overordentlige Kirkevisitatorer (Prindsens Hofmester, **Chr. Friis** til Kragerup, og de to kiøbenhavnske Professorer, **Jesper Brochmand** og **Elias Eisenberg**), der sendtes over til Fyen, for at bereise Stiftet og undersøge Bisskoppens Forhold; og da Præsternes Vidnesbyrd overalt løde ugunstigt for ham i Henseende til hans Lære, blev han stævnet for en Ret, der samledes i Kiøbenhavn 28 Mai 1616, og bestod af Rigets 6 andre Bisskopper og nogle Rigsraader (de samme, som to Aar tidligere vare samlede med ham i Kolding). Da han ogsaa for denne geistlige Herredag erklærede, at han ikke kunde andet, end holde fast ved de Religionsmeninger, som han ansaae for de rigtigste: blev han den følgende 3 Jun. dømt fra sit Embede [5]). Imod at aflægge det Løfte, at han hverken offentlig eller privat vilde udbrede sin Lære, undgik han anden Straf; og henlevede sit øvrige Liv som Privatmand, først i

---

[5]) Den nyeste Fremstilling af denne Sag i L. Helwegs Danmarks Kirkehist. efter Reformationen, S. 262—65, som grunder sig paa den originale Domsact i det kongel. Geh. = Archiv, er noget afvigende fra den ældre i Pontopp. Ann. III. S. 695—700 og hos Bloch S. 80—85.

Odense, siden i Malmø og Veile indtil 1627, da han for sin Helbreds Skyld reiste til Badene i Aachen, og derfra til Franeker for at besøge sine to Sønner, som studerede ved dette Universitet, hvor han døde 25 Oct. 1629 og blev begravet. Bisкop Hans Knudsen var gift med en Søster til hans theologiske Modstander Dr. Resens første Kone. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 127—29; Blochs Fyenske Geistl. I. S. 74—88. Jvf. Slanges Christian IV.s Hist. S. 382; Schlegels Overs. af Slange II. S. 45—46.)

5. Dr. **Hans Mikkelsen**, f. 1 Jan. 1578 i Odense, hvor hans Fader var Borger. Fra sin Fødebyes Skole blev han 1601 dimitteret til Universitetet; men vendte s. A. tilbage til Odense for Pestens Skyld, og blev antaget af Bisкop Jakob Madsen til Amanuensis ell. Haandskriver. 1603 reiste han udenlands som Hofmester for den unge fyenske Adelsmand **Iver Bryske** igiennem Tydskland, Schweiz og Frankrige, og opholdt sig i længere Tid ved flere af de berømteste Høiskoler. Kort efter sin Hiemkomst 1608 blev han udnævnt til Rector ved Odense-Skole, hvilket Embede han nedlagde 1614 for at blive Huuspræditant hos Fru **Ellen Marsvin** paa Lundegaard, hvis Datter, den siden som Kong Christian IV.s Ægtefælle saa bekiendte **Christine Munk**, han som Rector i Odense havde givet Underviisning i det franske og tydske Sprog. Formodentlig har Forholdet til Fru Ellen Marsvin givet Anledning til, at Kongen paa Lundegaard er bleven personlig bekiendt med Dr. Hans Mikkelsen. Allerede 1615 blev han kaldet til Sognepræst i Assens og Provst i Baag-Herred; men

her blev han kun nogle faa Maaneder, da han endnu samme Aar blev udnævnt til Hofprædikant og Professor i Græsk ved Kiøbenhavns Universitet. Disse Embeder beklædte han ligeledes kun nogle Maaneder; thi, efterat han 1616 havde taget den theologiske Doctorgrad, blev han ved Biskop Hans Knudsens Afsættelse udnævnt til Biskop i Fyen[6]). I 35 Aar forestod han derpaa dette Stift med megen Berømmelse, efter hans Samtidiges Vidnesbyrd, der ere enige i at tillægge ham herlige Aandsgaver og en sielden Dygtighed og Retsindighed. Han døde pludseligt i Odense Natten imellem 24 og 25 Marts 1651 i sit 74de Aar, almindelig elsket og savnet. Sine tre Sønner efterlod han den især paa de Tider store Formue af 30,000 Rigsdaler. (Hans Levnet hos Winding p. 270—73; i Pontopp. Ann. III. S. 129—32; hos Zwerg S. 532—41; Bloch S. 89—108.)

6. Dr. **Laurids Jakobsen Hindsholm**, f. 1600 i Viby paa Halvøen Hindsholm, hvor hans Fader var Præst. Han gik først i 11 Aar i Kiertemind-Skole og derpaa i Odense-Cathedralskole, hvorfra han 1621 blev dimitteret til Universitetet. 1623 blev han antaget af den lærde Holger Rosenkrants til Hofmester for hans Sønner, og forblev i hans Tieneste i 7 Aar, indtil han 1630 blev kaldet til Sognepræst i Rudkiøbing og Provst over Langelands Nørre-Herred. Dette Embede bestyrede han i 17 Aar indtil 1647, da han blev Kong Christian IV.s sidste Hofprædikant; prædikede i Februar

---

[6]) Jfr. K. Christian IV.s Skrivcalend. 1616: „D. 1. Jul. giorde D. Hans Mikkelsen sin Eed at være Biskop i Fyen".

1648 endnu for Kongen paa dennes Dødsleie, og var den, til hvem Christian IV., der døende holdt Dr. Jakobsens Haand i sin, henvendte sine sidste Ord. Han var derefter Hofprædikant hos Kong Frederik III., der viste ham samme Yndest, som hans Fader, indtil 1651, da han blev valgt til Biskop i Fyen. I denne Embedsstilling oplevede han de sørgelige Tider (1658—1659), da Fyen maatte lide saa meget ved de Svenskes Indfald og de fremmede Hielpetroppers Voldsfærd [7]), ligesom ogsaa Forandringen i Statsforfatningen 1660; og selv deeltog han i Forhandlingerne paa den mærkelige sidste Rigsdag i Kiøbenhavn. Han døde 30 Aug. 1663. Af to Ægteskaber efterlod han sig kun en Datter, som blev gift i Familien Luja og Stammoder til flere lærde Mænd af dette Navn. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 107—9; hos Zwerg S. 592—99; Bloch S. 109—30. Jfr. hans Dagbog som Hofprædikant, udg. af F. V. Wivet, Kbhvn. 1779, hvoraf Uddrag havde været indførte i Danske Mag. I. S. 153—57.)

7. Dr. **Niels Bang**, f. 10 Aug. 1614 i Klinte i Fyen, hvor hans Fader var Præst og Provst i Skam-Herred. Han blev Student fra Odense-Skole 1634; reiste siden, for at fortsætte sine Studeringer, til Nederlandene, og opholdt sig nogen Tid i Franeker, hvor han holdt en græsk Tale om Historien (udg. i Franeker 1638, 4.) 1639 blev han Capellan, og 4 Aar derefter Sognepræst til Dalum og Sanderum i Fyen; herfra blev han 1663 kaldet til Biskop over Fyens Stift, og 1668 per

---

[7]) Jfr. Uddrag af Biskop J. Bircherods Dagbøger, udg. af Molbech, S. 48—50.

hullam udnævnt til Dr. theol. Denne Biskop viste en roesværdig Omsorg for de Geistliges Efterlevende, idet han 1665 i en Synodalskrivelse opfordrede Stiftets Præster til i 3 Aar at sammenskyde et lille Bidrag af deres Høitidsoffer, for deraf at danne en Capital, der kunde komme deres Enker tilgode, hvilket var den første Begyndelse til de geistlige Enkekasser. Imod sit Ønske fik han 1672 en Broder til Kong **Christian** V.s bekiendte Maitresse, Sophie Amalie Moth, siden Grevinde af Samsø, Dr. **Rudolf Moth**, som fra Hofprædikant var bleven Sognepræst til St. Knuds Kirke i Odense, til Medhielper som Vicebiskop og designeret Efterfølger; men Dr. Moth døde et Aar før Biskoppen, 16 Nov. 1675. Biskop Niels Bang døde 17 Oct. 1676 i sit 63de Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 109—10, hos Bloch S. 131—50.)

8. Dr. **Thomas Kingo**, f. 15 Dec. 1634 i Slangerup; hans Fader, **Hans Kingo**, var en fattig Linnedvæver; hans Farfader, **Thomas Kingo**, en Skotlænder, var Tapetmager hos Kong Christian IV., og boede i Helsingør. Fra sin Fødebyes Skole kom han til Frederiksborg under Rector **Alb. Bartholin**, som 1654 dimitterede ham til Universitetet. Efter at have taget theologisk Examen 1658, var han i nogle Aar Huuslærer, først hos Forvalteren ved Frederiksborg-Slot, derpaa hos Fru Ellen Rud paa Sæbygaard [a]); siden blev han Personel-Ca-

[a]) Til dette Sted er Scenen henlagt i hans første bekiendte Riimværk „Sæbygaards Koklage over den hornmægtige Tyrgildings Død", der ligesaa lidt bærer Præg af egentlig Digteraand, som det bebuder den Vei, hvorpaa Kingo siden vandt sin Navnkundighed i Kirken og hos Folket.

pellan hos den gamle Provst **Peder Worm** i Kirke-Helsinge, ved hvis snart indtrufne Død han succederede ham i Kaldet, og efter den Tids hyppige Skik ægtede hans Enke. Fra dette Kald blev han 1668 forflyttet til sin Fødeby Slangerup, hvor han i 8 Aar var Sognepræst. I den Tid lykkedes det Kingo, der ikke kunde udmærke sig ved theologisk Lærdom og dens Frugter, ved sine Digtergaver ikke alene at vinde Berømmelse og Navnkundighed over hele Danmark, men ogsaa at tildrage sig Kong Christian V.s Opmærksomhed. Det var 1674, da Kingo udgav og dedicerede til Kongen 1ste Part af sit „Aandelige Siunge-Chor" — en Samling af Psalmer og Bønner, bestemte til Huusandagt; hvilke — efter Biskop Deichmanns Ord — „med stor Hiertens Lyst og Begierlighed af Høie og Lave blev modtaget", og i en Tid af nogle Aar oplevede adskillige Udgaver. Det hørte til Bogens mærkelige Egenskaber, at **Kingo** til endeel Psalmer havde valgt „velklingende og behagelige Melodier" fra bekiendte danske Folkeviser. Men Kingo glemte heller ikke paa andre Maader at bruge sit Pund ved poetiske Arbeider til sin Fordeel. 1675 rimede han en Beskrivelse over Øen Samsø, og tilegnede den Øens Besidder, Digterens høie Velynder, Storcantsleren Greve **Griffenfeldt**. Han blev derpaa i Febr. 1677 udnævnt til Biskop over Fyens Stift, og vedblev fremdeles at modtage mange Beviser paa den kongelige Naade; saaledes fik han 1679 for sin Person, til sine Indkomsters Forbedring, Sandby-Kald i Lolland, imod at holde en Capellan paa Stedet, blev 1682 Dr. theol. bullatus, og det næste Aar endog ophøiet i Adelstanden, med en Pegasus og tre Stierner i Vaabenet. Blandt danske geist-

lige Digtere i det 17de Aarhundrede indtager Kingo en høi Rang, og som Psalmedigter hører han endnu blandt de ypperste. I sin 27aarige Embedsstilling som Biskop blev han brugt i adskillige vigtige Forretninger; han var saaledes med at indrette Kirkeritualet, og 1683 fik han kongelig Befaling at udgive en ny Kirke-Psalmebog for Danmark og Norge. Af denne Sag tog Kingo sig med megen Iver, digtede selv en stor Deel nye Psalmer, samlede Bidrag fra Andre, og anlagde endog et Bogtrykkerie i Bispegaarden, hvor Vinterhalvparten blev trykt 1689. Vel blev denne Psalmebog forkastet, eftersom endeel af de ikke-kingoske Psalmer befandtes overflødige og upassende *); men den blev dog lagt til Grund for den nye Kirke-Psalmebog, som de kiøbenhavnske Theologer fik Befaling at tilveiebringe. Kingo fik ikke blot 1697 kongeligt Privilegium paa i 10 Aar at trykke og sælge denne autoriserede Psalmebog, som derpaa holdt sig i et heelt Aarhundrede i vore Kirker; men det blev tillige overdraget ham at forfærdige Gradualer eller Psalmemelodier til Brug i Kirkerne, og det blev paalagt enhver Kiøbstedkirke og enhver Hovedkirke paa Landet i begge Rigerne at anskaffe sig et Exemplar heraf. Baade

*) At Kingo tog sig dette Uheld nær, kan man let tænke sig; i nogle Exemplarer af den casserede Psalmebog, som han forærede sine Venner, har han skrevet følgende Vers:

„Gak, hudeflettet Bog, du tør vel Plaster finde
Og rene Siæle, som vil dine Saar forbinde.
Gak, siung din Sorrig hen, det tør end blive godt;
Thi Ære fødes tit ud af vanartig Spot" —

et Haab, som ogsaa snart gik i Opfyldelse. (Bloch S. 154. Bircherods Dagb. S. 285 flg.)

Psalmebogen og Gradualet udkom 1699, trykte i Odense; og begge bleve til en rig Indtægtskilde for Digteren[10]). For øvrigt var Kingo, hvis Myndighed og geistlige Stolthed skaffede ham adskillige Uvenner i hans Stift, til forskiellige Tider indviklet i heftige Stridigheder med forskiellige Personer; saaledes med Stiftamtmanden over Fyens Stift, Helmuth Otto Winterfeldt, angaaende Grændserne imellem den verdslige og geistlige Myndighed i Stiftet, hvori Bispoppen fandt Medhold hos Regieringen; og siden med sin forrige Ven og Besvogrede, Stiftsprovsten i Odense, Mag. Jørgen Carstens, som beskyldtes for Insubordinationsforseelser, hvilken Strid førtes med stor Bitterhed paa begge Sider. Midt under denne Proces døde Kingo 14 Oct. 1703; men Sagen blev efter hans Død paadømt i Høiesteret til hans Fordeel. Kingo var tre Gange gift, men havde ingen Børn; hans to første Koner vare Enker; ved sit tredie Giftermaal med Birgitte Balsløw, en Datter af Cancellie-Assessor og Dr. med. Christoffer Balsløw, blev han Eier af Godset Fraugdegaard. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 110—13; hos Bloch S. 151—75; i C. J. Brandts og L. Helwegs „Den danske Psalmdigtn." I. Levnetsl. S. 55—64. Jfr. Rahbeks og Nyerups Bidrag til den danske Digtekunsts Hist. III. S. 170—260.)

9. Dr. Christian Rudolf Müller, f. 13 Nov. 1651 i Kiøbenhavn; hans Fader, Dr. Johan Müller, af tydsk Herkomst, var Professor juris ved Universitetet, og blev siden Borgermester i Flensborg. Han gik først i

10) Jfr. Bircherods Dagb. S. 369. 372. 375.

Frue-Skole i Kiøbenhavn, derpaa i Flensborg-Skole, hvorfra han sendtes til Gymnasiet i Danzig; derefter studerede han i 3 Aar ved Universitetet i Kønigsberg, og kom derpaa til Kiøbenhavn, hvor han blev Huuslærer hos Geheimeraad v. Støcken. 1675 blev han Feltpræst ved et holsteensk Dragonregiment, med hvilket han fulgte til Wismars Beleiring, og i Slutningen af samme Aar ansattes han som Pastor adjunctus i Rienbrock i Holsteen. 1684 blev han kaldet herfra til Kiøbenhavn som tydsk Hofprædikant, og 1695 tillige udnævnt til Professor i Theologien ved Ridder-Academiet sammesteds. Som Hofprædikant stod han i stor Yndest hos Frederik IV.s Dronning Louise; han blev derfor 1700 Dr. theol. bullatus, og 1703 kaldet til Biskop i Fyen. I dette Embede, som han forestod i noget over 8 Aar, mødte der ham adskillige Fortrædeligheder, som forøgedes derved, at han ikke let forstod at rede sig ud af Vanskeligheder, og ikke var det danske Sprog ganske mægtig. Biskop Müller døde 12 Jan. 1712 i Vesterborg i Lolland under et Besøg hos sin Svigersøn, som der var Præst. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 113—14, hos Zwerg S. 699—701, Bloch S. 176—80.)

10. Mag. **Christian Muus**, f. 26 Oct. 1656 i Christiania, hvor hans Fader, Søren Muus, var Kiøbmand. Fra sin Fødebyes Skole blev han 1675 dimitteret til Universitetet; efter at have taget theologisk Examen og Magistergraden, vendte han tilbage til Norge, hvor han først 1679 blev Sognepræst til Urskog i Aggershuus-Stift, derpaa 1686 til Aas, og 1694 Stiftsprovst i Christiania, hvorfra han 1701 blev kaldet til Biskop i

Ribe. Muus tillagdes i sin Tid det Talent, at skrive zirlige Vers, hvilket han vel for en Deel skyldte sin Forfremmelse; i det mindste brugte han at skrive sine Ansøgninger paa Vers, og sin Taksigelse udtrykte han paa samme Maade. Fra Ribe blev han 1712 forflyttet til Fyen, hvor han kun i 5 Aar beklædte Bispestolen, og døde 10 Dec. 1717 paa en Reise i Svendborg. Denne Biskop havde mange Fiender, og er bleven meget ufordeelagtigt bedømt, dog vistnok i flere Henseender med Urette eller Overdrivelse; han efterlod sin Familie i trængende Omstændigheder, og synes saaledes i det mindste at maatte frikiendes for den Beskyldning, at have benyttet sit Embede til at berige sig. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 114—15, hos Bloch S. 181—206.)

11. Mag. Jacob Lodberg, f. 27 Sept. 1672 i Roeskilde, hvor hans Fader, Christen Lodberg, dengang var Domprovst (senere Bisskop i Ribe). Han gik først i Ribe-Skole, derpaa i Fredericia, hvorfra han blev dimitteret til Universitetet. Efter at have taget theologisk Examen, blev han Hører ved Ribe-Skole, hvilken Post han igien forlod 1690, for at tiltræde en Udenlandsreise til England. Her fik han en Anbefalingsskrivelse fra Prinds Jørgen til hans Broder, Kong Christian V., som ogsaa 1698 gav ham et Canonicat i Ribe-Capitel, og 1695 udnævnte ham til extraordinair Professor i Philosophie og Theologie. Men da der imidlertid ingen Vacance fandt Sted ved Universitetet, blev han 1699 Lector theol. i Aarhuus, hvorfra han 1701 blev kaldet til Stiftsprovst i Christiania efter Bisskop Muus. 1707 blev Lodberg forflyttet til Kiøbenhavn som Sognepræst til Nicolai Menighed, og 1711

blev han Stiftsprovst og Sognepræst til Frue-Kirke; i begge disse Embeder var han den sjællandske Biskop **Chr. Worms** Eftermand. Endelig blev han 1718 anden Gang Muus's Efterfølger, og nu som Biskop i Fyens Stift. Lodberg roses som en lærd, retsindig og virksom Bisp; han tog sig omhyggeligt af de ham underlagte Stiftelser, oprettede den fyenske geistlige Enkekasse, og bragte Skolevæsenet i betydelig Opkomst. Bisp Lodberg døde 31 Dec. 1731 i sit 60de Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 115—17, hos Bloch S. 207—12.)

12. **Christian Ramus**, f. i Febr. 1688 i Trondhiem, hvor hans Fader, Mag. **Melchior Ramus**, var Lector i Theologien. Da han var 5 Aar gammel, døde hans Fader, og efterlod Moderen med 4 uforsørgede Børn, af hvilke han var det yngste, i trængende Omstændigheder; imidlertid blev han dog, da han tidligt viste Lyst til Studeringer, sat i Trondhiems latinske Skole, hvorfra han 1707 blev dimitteret til Universitetet. Efter at have taget theologisk Examen 1710, blev han allerede 1711 beskikket til Interimspræst ved Garnisonskirken i Kiøbenhavn; da Sognepræsten ved denne Menighed under Pesten havde forladt Staden. Endnu samme Aar, da begge Capellanerne ved Holmens Kirke døde af Pesten, blev han befordret til Capellan ved sidstnævnte Menighed. Ramus tiente i dette Embede i 17 Aar, indtil han 1728 blev kaldet til Sognepræst i Vordingborg og Provst over Baarse-Herred, hvorfra han allerede 1730 blev kaldet tilbage til Kiøbenhavn som Sognepræst til Hellig-Geistes Kirke, som han efter to Aars Forløb igien forlod, da han 1732 blev

udnævnt til Bisp i Fyen. I henved 31 Aar forestod Ramus dette Stift med megen Berømmelse, og er især bleven bekiendt for sit kiærlige Sind og sin store Godgiørenhed mod Trængende. Han døde som Jubellærer 14 Dec. 1762 i sit 75de Aar. Biskop Ramus var 3 Gange gift; i sit andet Ægteskab havde han flere Sønner, af hvilke den næstældste, **Jakob Ramus**, kort før hans Død blev ham adjungeret som Medhielper, og efterfulgte ham som Biskop. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 117—19, hos Bloch S. 213—20 og i Giessings Jubellærere I. S. 514—24.)

13. **Jacob Ramus**, f. 6 Febr. 1716 i Kiøbenhavn, var en Søn af den foregaaende Biskop, som paa den Tid var Capellan ved Holmens Kirke. Han blev dimitteret fra Odense-Gymnasium til Universitetet 1734; efter at have taget theologisk Examen 1738, var han i nogen Tid Amanuensis hos sin Fader, og til Odense blev hele hans Livs Virksomhed bundet. Her giennemgik han efterhaanden alle Grader i geistligt Embede. 1741 blev han kaldet til Fredagspræst ved St. Knuds Kirke, ved hvilken Kirke han 1744 blev Capellan, og 1745 Sognepræst. 1747 blev han tillige Stiftsprovst og Provst i Odense-Herred; og efterat han 17 Jun. 1762 var bleven adjungeret sin Fader i dennes høie Alderdom som Medhielper, opnaaede han ved Faderens s. A. indtrufne Død at blive hans Efterfølger som Stiftets Biskop. Efter 23 Aars hæderlige Virksomhed i denne Stilling døde han 24 Dec. 1785 i sit 70de Aar. Han har forfattet en stor Deel „gudelige Psalmer" (udk. i 3 Samlinger, Odense 1781—83, og samlede 1785), men af meget ringe poetisk Værd, som dog bleve benyttede i den

„evangelisk=christelige Psalmebog". (Hans Levnet hos Bloch S. 221—23, jfr. S. 691—92; i Brandts og Helwegs „Den danske Psalmedigtn." II. S. 374—75.)

14. Dr. **Tønne Bloch**, f. 7 Jan. 1733 i Barret i Aarhuus=Stift, hvor hans Fader, **Søren Bloch**, da var Præst (siden Professor i Theologien ved Universitetet, derpaa Stiftsprovst i Aalborg, og tilsidst Stiftsprovst og Sognepræst til Frue=Kirke i Kjøbenhavn). Han blev Student fra Aalborg=Skole 1749, og tog 1752 theologisk Examen med bedste Characteer. Som Alumnus paa Borchs Collegium udgav han, foruden adskillige lærde Afhandlinger, tilligemed 5 andre unge Videnskabsmænd 1756—1757 en dansk Literatur=Journal: „Efterretninger om nye Bøger og lærde Sager i Danmark og Norge", der for sin Tid ei var uden Fortieneste, men alt for snart maatte ophøre. 1758 blev han udnævnt til Feltpræst ved de i Holsteen cantonerende Tropper, med hvilke han 1762 fulgte paa Toget i Meklenborg; og 1763 blev han kaldet til Sognepræst for Middelfart og Kaaslunde. Efter at have i 12 Aar forestaaet disse Menigheder, blev han 1775 udnævnt til Bisp i Ribe, hvorfra han, efter at have 1779 taget den theologiske Doctorgrad ved Universitetets 300aarige Jubelfest, forflyttedes 1786 til Odense=Bispestoel. Biskop Bloch var ligesaa anseet for sin nidkiære Embedsførelse, som for sin Lærdom; blandt andet var han en meget flittig Visitator. Han døde 5 Sept. 1803, og var den sidste fyenske Biskop, som tillige havde Lolland og Falster under sig, hvilke Øer 30 Dec. s. A. fik deres egen Biskop. Hans endnu levende Søn er den fortiente Skolemand, Jubellæreren Etatsraad Dr. **Søren Nic. Joh. Bloch**, Rec=

tor først i Nykiøbing og 1815—1851 ved Roeskilde-Cathedralskole. (Biss. T. Blochs Autobiographie i Acta jubilæi univers. Hafn. 1779 p. 14—18; Biographie i Blochs Fyenske Geistligh. I. S. 224—28. Jfr. Kiøbenh. lærde Efterretn. for Aar 1803 S. 543—44; Frosts Efterretn. om Ribe-Domkirke S. 96—105.)

15. Dr. **Peder Hansen,** f. 8 Mai 1746 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Matth. Hansen, var Skomagermester; hans Moder blev siden Christian VII.s Amme og „Vartfrue". Han blev dimitteret fra Kiøbenhavns Skole 1764. Efter at have taget theologisk Examen, reiste han udenlands 1768 med kongelig Understøttelse, og studerede ved Universiteterne i Halle og Jena. Strax efter sin Hiemkomst blev han 1771 udnævnt til residerende Capellan ved Slots- og Garnisons-menigheden i Helsingør, i hvilket Embede han fik Leilighed til at prædike for Dronning Caroline Mathilde, medens hun opholdt sig paa Kronborg. 1776 blev han kaldet til Sognepræst for Skanderborg, Skanderup og Stillinge Menigheder i Aarhuus-Stift, og 1779 forflyttedes han derfra til Ringsted og Veenløse i Siælland, hvorhos han det næste Aar fik Titel af Professor theologiæ. 1787 blev han Sognepræst ved Hellig-Geistes Kirke i Kiøbenhavn; 1798 blev han udnævnt til Biskop i Christiansand, og 30 Dec. 1803[11]) til Biskop over Fyens Stift.

[11]) Samme Dag bleve tillige 5 andre i forskiellige Henseender bekiendte Geistlige (A. Birch, J. Bloch, J. Nord. Brunn, P. O. Bugge, og M. B. Krog) udnævnte til Biskopper — de 4 sidste over norske Stifter; jfr. Lærde Efterretn. for 1804 S. 64. To Stifter bleve ved denne Leilighed deelte, nemlig Fyens (i Fyens og Lolland-Falsters) og Trondhiems (i Trondhi. og Nordlandenes).

1809 blev han Ridder af Danebrog. Som Biskop havde han især Fortienester af Skolevæsenet; han døde 26 Dec. 1810. (Hans Levnet er af ham selv udgivet med hans Bispevielsestale, Kbh. 1798; jfr. Penia 6te Aarg. S. 129—41, Theolog. Biblioth. III. S. 310—13.)

16. Dr. **Frederik Plum**, f. 12 Oct. 1760 i Korsør, hvor Faderen, Claus Plum, var Sognepræst. Han blev dimitteret fra Odense-Skole 1778; efter at have taget theologisk Embedsexamen 1788 (med Charact. laud.), blev han 1789 Præst ved det civile Arresthuus i Kiøbenhavn, og tog det følgende Aar den philosophiske Doctorgrad. 1791 blev Plum Sognepræst i Korsør, og det næste Aar Dr. theol. i Gøttingen; 1794 blev han tillige Provst over Slagelse-Herred, og 1796 udnævnt til Præst ved St. Michaels Kirke i Slagelse, hvorfra han 1803 blev kaldet til Sognepræst ved Frue-Menighed i Kiøbenhavn og Stiftsprovst i Siællands-Stift; 1811 blev han udnævnt til Biskop over Fyens Stift. Som Biskop giorde Plum sig blandt andet fortient som Stifter af Fyens Stiftsbibliothek (1813) og af det fyenske literaire Selskab (1815). Han havde fra tidlige Aar været bekiendt som heldig og grundig Dyrker af den gamle classiske Literatur; som Præst og Biskop vedblev han at fortsætte sine lærde Studier, og berigede Literaturen med adskillige philologiske Arbeider, hvoriblandt en Udgave af den latinske Satiriker Persius (1827). Han arbeidede som Forfatter ligeledes meget i Pædagogiken; udgav (med Sander og A. K. Holm) et pædagogisk Tidsskrift (Egeria. 1804—1808) og hørte overhovedet til Danmarks lærdeste og mest videnskabelige Biskopper i den nyere Tid; endskiøndt han ved Siden heraf var en ivrig Beforder

af Almuens Skole-Underviisning, og skrev selv en Bog til Læsning for Folket („Anders Kiærby". 1821). Af det fyenske Stiftsbibliothek havde han ikke mindre Fortieneste, end af videnskabelig Culturs Fremme i sit Stift, til hvilket Øiemed han i en lang Række Aar, og indtil sin Død, udgav „Efterretninger om udenlandsk theolog. og pastoral Literatur, meddeelte Fyens Stifts Geistlige ved Landemodet." (Odense. 1818—33.) Biskop Plum blev 1811 Ridder og 1828 Commandeur af Danebrog; han døde, almindelig agtet som Menneske, som Geistlig og Videnskabsmand, d. 18. Jan. 1834. Han havde 1792 ægtet **Marie Sophie Hviid**, f. **Munk**, en Datter af Justitsraad Søren Munk, og Enke efter Regentsprovst og Professor A. C. Hwiid. (Autobiographie, vedføiet det til Bispevielsen 1811 af Bisk. Münter udstedte Program: De schola Antiochena; jfr. Erslews Forfatter-Lex. II. S. 572—75.)

17. Dr. **Nicolai Faber**, f. 19 Juni 1789 i Odense, hvor hans Fader, **Rasmus Faber**, da var Procurator, siden Grosserer i Kiøbenhavn. Han blev dimitteret fra sin Fødebyes Skole 1807; og efter at have taget theologisk Embedsexamen 1811 (med Charact. laud.), blev han det næste Aar ansat som Adjunct ved Metropolitanskolen, hvilken Stilling han dog allerede 1814 opgav, for at deeltage i Bestyrelsen af en Handel, som blev drevet af hans yngre Broder. Endskiøndt han saaledes skiftede Levevei, fortsatte han dog sine theologiske og philosophiske Studier, og disputerede ved Reformations-Jubelfesten 1817 for Doctorgraden i Philosophien. Efterat hans Forsøg paa som Kiøbmand at vinde et rigeligere Udkomme, end Lærerstanden syntes at love ham, var

mislykket, vendte han sig paany til den forladte Stand, og søgte flere Gange, men forgieves, at opnaae geistlig Ansættelse. Omsider havde han, trykket af Næringssorger, i Sommeren 1820 truffet alle Foranstaltninger til at forlade Danmark og drage med sin Familie til den nye Verden for der at søge sin Lykke, da en elsket Søns Død giorde, at han igien forandrede denne Beslutning; og kort efter blev han kaldet til Sognepræst for Allested og Veile i Fyen. Disse Menigheder, som ved hans Embedstiltrædelse befandt sig i en meget forfalden Tilstand, men ved hans ivrige Virksomhed som Præst bleve aldeles ombannede, forestod Faber indtil 1826, da han, efterat han i Anledning af Christendommens tusindaarige Jubelfest i Danmark s. A., efter det theologiske Facultets Indbydelse, havde taget den theologiske Doctorgrad, blev kaldet til Sognepræst for Middelfart og Kauslunde, hvorfra han atter 1830 forflyttedes til Odense som Sognepræst ved St. Knuds Kirke og Stiftsprovst i Fyen. I alle disse Embeder bestræbte han sig for, ved aarlig Bibellæsning i Kirken og ved Kirkesangens Forbedring, at forædle Menigheden, ligesom han ogsaa med Iver sørgede for Skolevæsenets Fremme. Han vandt derved paa høiere Steder et saa anseet Navn, at han 1834 blev udnævnt til Biskop over Fyens Stift. Endnu s. A. fik han oprettet geistlige Conventer i sit Stift, hvilke snart viste sig som et fortrinligt Middel til at bevirke broderligt Sammenhold og forøge det aandelige Liv hos Geistligheden, ligesom deres Vigtighed i Henseende til Afgiørelsen af kirkelige Anliggender synes indlysende. Regieringen lod ikke hans Virksomhed være upaaskiønnet: 1835 blev han udnævnt til Ridder af Danebrog; og

Kong **Christian** VIII., som før sin Thronbestigelse var Gouverneur i Fyen, og personligt yndede Faber, giorde ham 1840 til Danebrogsmand og 1846 til Commandeur af Danebrog. Som Forfatter var Biskop Faber især virksom ved Udgivelsen af endeel praktisk-theologiske og pædagogiske Skrifter og Afhandlinger; han døde 15. Mai 1848. Han var to Gange gift: 1813 havde han ægtet **Christiane Kaarup**, en Datter af Møller Kaarup ved Odense; og efter hendes Død 1823 giftede han sig med hendes Søster, **Jakobine Kaarup**, som døde 1846. (Autobiographie i Universitets-Acterne fra 1817 og 1826 og i det ved hans Bispevielse af Biskop P. E. Müller 1834 udgivne Program: Symbola ad histor. conciliorum ex Saxone Gramm.; Nekrolog af hans Søn, Adj. C. G. W. Faber, i Tidsskriftet „For Literatur og Kritik," 6te B. S. 256—73; jfr. Erslews Forf.-Lex. I. S. 395—98.)

18. Dr. **Peter Christian Stenersen Gad**, f. 27 Apr. 1797 i Pedersker paa Bornholm, hvor hans Fader, **Elieser Gad**, dengang var Præst. Da Faderen senere blev forflyttet til det nordlige Siælland, kom han i Frederiksborg lærde Skole, og blev derfra dimitteret til Universitetet 1813 af Rector **B. Bendtsen**; tog 1817 theologisk Examen med Charact. laud.; blev 1821 ansat som Adjunct ved Frederiksborg lærde Skole; 1825 kaldet til residerende Capellan ved Frue-Kirke i Aalborg og Sognepræst til Sønder-Tranders; 1828 beskikket til anden residerende Capellan ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn, hvorfra han 1831 forflyttedes ligeledes som residerende Capellan til Trinitatis Kirke sammesteds. I denne Embedsstilling søgte han med Iver at virke for Almueskolevæsenet i Hoved-

staden; optraadte ogsaa i Aarene 1831—1834 som Forsvarer af liturgisk Frihed[12]), og var i 3 Aar Formand for Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug. Efter at have disputeret for den theologiske Doctorgrad i Anledning af Kroningsfesten 1840, blev han 1845 udnævnt til Biskop over Lolland-Falsters Stift og s. A. Ridder af Danebrog. Den 29 Dec. 1848 blev han derfra forflyttet som Biskop over Fyens Stift. Han er gift med **Sophie Georgia Clausen**, en Datter af afdøde Stiftsprovst over Siællands Stift Dr. **H. G. Clausen** og Søster til Minister Dr. **H. N. Clausen**. (Autobiographie i „Forhandlinger ved Kiøbenhavns Universitets Fest 6 Jul. 1840" S. 23—25; samt i det ved hans Bispevielse af Biskop Mynster udgivne Program: Annalium Paulinorum adumbratio, 1845; jfr. Erslews Forf.-Lex. I. S. 476—78.)

---

[12]) Jfr. Maanedsskr. for Liter. IX. S. 95—126, XII. S. 526—47.

IV.

Lolland-Falsters Stift[1]).

1. Dr. **Andreas Birch**, udnævnt til Biskop over Lolland og Falster 30 Dec. 1803; blev 1805 Biskop i Aarhuus. (See nedenfor S. 189—91.)

2. **Peter Outzen Boisen**, f. 16 Nov. 1762 i den slesvigske Landsby Emmerlev ved Høyer, hvor hans Fader, **Boie Outzen Boisen**, var Landmand og Bestyrer af en Kniplingshandel. Efter at have nydt privat Underviisning, gik han, i sit 20de Aar, til Universitetet i Kiel, hvor han studerede i 3 Aar, og tog 1785 i Slesvig theologisk Embedsexamen med Udmærkelse. 1787 blev han kaldet til Sognepræst for Vesterborg og Birket i Lolland, men maatte, inden han tiltraadte Embedet, underkaste sig en ny Examen i Kiøbenhavn, ved hvilken han fik bedste Characteer; 1802 blev han tillige Forstander og første Lærer ved det vesterborgske Skolelærer-Seminarium; 1805 udnævnt til Biskop over Aggershuus-Stift, men endnu s. A. beskikket til Biskop over Lolland-Falsters Stift, hvorhos han vedblev at være Præst og Seminariiforstander i Vesterborg. 1809 blev Biskop Boisen Ridder og 1817 Commandeur af Danebrog, 1826 Dannebrogsmand; han døde 10 Mai 1831. Blandt hans Skrifter vakte hans „Plan til Forbedring ved den

---

[1]) Dette Stift oprettedes 30 Dec. 1803, da Lolland, Falster og de omliggende Smaaøer, som tilforn altid havde hørt til Fyens Stift, fik deres egen Biskop.

offentlige Gudsdyrkelse" (Kbh. 1806) i sin Tid endeel Bevægelse, og fremkaldte flere Recensioner og offentlige Betænkninger[2]). Af andre skriftlige Arbeider optoges hans „Veiledning til huuslig Lyksalighed, i nogle Taler" (1798, 4de Opl. 1845) og hans „Bibelske Fortællinger med Anvendelse paa Religion og Sædelære" (1810, 4de Opl. 1829) med Bifald; ligesom ogsaa hans „Andagtsbog", der udkom 1820, og allerede har oplevet 6 Oplag. Biskop Boisen var to Gange gift: først med **Anna Hansen**, Enke efter Pastor **C. D. Wiinholt** i Vesterborg; anden Gang med **Anna Nannestad**, Datter af Professor ved Odense-Gymnasium og residerende Capellan ved St. Knuds Kirke, Dr. theol. N. Nannestad; af hans Sønner virke 5 i geistlige Embeder. (Autobiographie i den 1805 udkomne Bispevielses-Act og i Fallesens theolog. Maanedsskr. VI. S. 343—46; Nekrolog af hans Eftermand, Bisk. R. Møller, i Dansk Literaturtid. 1831 S. 535—44, 555—60; jfr. Erslews Forfatter-Lex. I. S. 163—65.)

3. **Dr. Rasmus Møller,** f. i Sept.[3]) 1763 i Landsbyen Stoustrup ved Fredericia, hvor hans Fader, **Niels Møller,** var Gaardeier. Han blev dimitteret fra Fredericia lærde Skole 1781; tog 1784 philologisk og 1786 theologisk Embedsexamen (begge med Char. laud.), og disputerede 1790 for Magistergraden. 1791 blev han kaldet til Sognepræst for Ulbum og Langskov i Ribe-Stift, hvor-

---

[2]) Jfr. Lærde Efterretn. 1806 Nr. 37—40. Histor. Calender 1ste Aarg. S. 69—70. [3]) Han angiver selv 29 Sept.; men denne Dag blev han døbt; jfr. Hundrups Biograph. Efterretn. om philolog. Candidater S. 47.

fra han 1796 forflyttedes til Jellinge og Hover i samme Stift, og atter, efter 6 Aars Forløb 1802 herfra til Kiøbeløv og Vindeby i Lolland, hvilke Menigheder han derpaa forestod i henved 30 Aar. 1815 disputerede han, efter det theologiske Facultets Indbydelse i Anledning af Kroningsfesten, for den theologiske Doctorgrad; 1820 blev han udnævnt til Stiftsprovst i Lolland-Falsters Stift, og 1831 efterfulgte han Boisen som Biskop, i hvilken Stilling det endnu forundtes ham at virke i 11 Aar. Han var allerede ved Kroningen 1815 bleven Ridder af Danebrog, blev 1829 Danebrogsmand, og 1836 Commandeur af Danebrog. Biskop Møller døde som Jubellærer 9 Nov. 1842 i sit 80de Aar; han indtager en hæderlig Plads baade blandt Danmarks lærde Theologer og Philologer. Som Menneske nød han, ved sin bramfrie Beskedenhed, sin ædle Humanitet og sit ægte christelige Sindelag, sin strenge Retskaffenhed og milde Fromhed i Charakteren, almindelig Agtelse. Som Forfatter er han især bekiendt ved sine smagfulde Oversættelser af Livius, Sallust og endeel af Ciceros Taler; saavelsom af sine populaire Veiledninger til andægtig og forstandig Bibellæsning. Han var to Gange gift: i sit første Ægteskab med **Bodil Marie Thaulow** blev han Fader til den for tidligt bortdøde geniale Skribent, **Poul Martin Møller**, Professor i Philosophien ved Kiøbenhavns Universitet, og til den nuværende Stiftsprovst i Lolland-Falsters Stift, Mag. **Hans Ulr. Møller**; hans andet Ægteskab med **Johanne Dorothea Winther**, f. **Borchsenius**, Enke efter Præsten H. Chr. Winther i Ulsø og Moder til Digteren Prof. **Christian Winther**, var barnløst. (Autobiographie i Universitetets

Acta solennia ved Kroningsfesten 1815, p. 18—22, og vedføiet det til Bispevielsen 1831 af Bisk. P. E. Müller udstedte Program: Vita Lagonis Urne, episc. Rosk., pars I.; ogsaa tilføiet „Prædikener ved Dr. theol. N. Møllers og Dr. og Prof. theol. N. Fogtmanns Indvielse til Biskopper," Kbh. 1831; jfr. Erslews Forfatter-Lex. II. S. 409—13.)

4. Dr. **Gerhard Peter Brammer**, Biskop over Lolland-Falsters Stift 1843—1845; derpaa Biskop i Aarhuus. (See nedenfor under Biskopperne i Aarhuus-Stift.)

5. Dr. **Peter Christian Stenersen Gad**, Biskop over Lolland-Falsters Stift 1845—1848; derpaa Biskop over Fyens Stift. (See ovenfor S. 138—39.)

6. Mag. **Ditlev Gothard Monrad**, f. 24 Nov. 1811 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, **Otto Sommer Monrad**, dengang var kongelig Fuldmægtig (siden Foged i Norge). Han blev opdraget og 1830 dimitteret til Universitetet af nuværende Sognepræst for St. Hans-Menighed i Odense **L. Westengaard**; tog 1836 theologisk Attestats med Char. laud. et quid. egregie, og disputerede 1838 for Magistergraden, hvorpaa han med offentlig Understøttelse tiltraadte en videnskabelig Udenlandsreise. Efter sin Hiemkomst optraadte han som politisk Forfatter med en Række „Flyvende politiske Blade" (1840—42); blev 1841 valgt til Borgerrepræsentant i Kiøbenhavn, og blev som Saadan 1842 Medlem af Directionen for Almue- og Borgerskolevæsenet; hvorpaa han s. A. foretog sig en ny videnskabelig Reise til Tydskland og Holland. Fra 1843 var han Redacteur af det „Danske Folkeblad", som Selskabet for Trykkefri-

hedens rette Brug udgav, indtil 1846, da han blev kaldet til Sognepræst for Vester-Ulslev paa Lolland. Han deeltog som Forfatter, saavel ved Redactionen af det nævnte Blad, som ved Bidrag til andre Dagblade, ivrigt i Tidens politiske Bevægelser; ogsaa efter Kong Christian VIII.s Død. Som Følge heraf opnaaede Mag. Monrad, ved Regieringsformens Forandring 1848, d. 24de Marts, at blive optaget i det paa den Tid dannede Statsministerium, som Minister for Kirke- og Underviisningsvæsenet; men udtraadte allerede den 15de Nov. 1848 af Ministeriet tilligemed 3 af sine Colleger; hvorefter han i Begyndelsen af 1849 beskikkedes til Biskop over Lolland-Falsters Stift, og blev 1850 Ridder af Danebrog. Ved Valget i Lolland paa Medlemmer af Folkethinget d. 4 Dec. 1849 blev han Rigsdagsmand i dette Thing for Maribo-Amts 4de District. Han er siden 1840 gift med Emilie Nathalie Lytthans, en Datter af Muurmester og Oberstlieutenant Lytthans i Kiøbenhavn. (Autobiographie, vedføiet det til Bispevielsen 1849 af Biskop Mynster udstedte Program: „Om Hukommelsen, en psychologisk Undersøgelse"; jfr. Erslews Forfatter-Lex. II. S. 299—300.)

V.

Aalborg-Stift

(tidligere Børglum- ell. Vendelbo-Stift).

1. **Peder Thomesen.** Han var først Munk i Børglum-Kloster, men forlod Klostret for at giøre sig bekiendt med den evangeliske Lære i Wittenberg, hvor han opholdt sig hos **Luther**. Efter sin Hiemkomst virkede han som evangelisk Prædikant i Landsbyen Torum i Salling, og deeltog med sine Troesbrødre i Forhandlingerne paa Herredagen i Kiøbenhavn 1530. 1537 blev han udnævnt til første evangeliske Superintendent i Børglum-Stift, og d. 2 Sept. indviet tilligemed de andre Superintendenter af **Bugenhagen**; men de mange Fortrædeligheder, som Munkene forvoldte ham, bevægede ham til 1547 at søge sin Afsked, som Kongen ogsaa tilstod ham. Sin sidste Levetid tilbragte han hos Præsten i Haverslev; hans Dødsaar er ubekiendt. (Hans Levnet i Alb. Thuras Series episcop., qui dioecesi Börglumensi præfuerunt, p. 14—16; Pontoppidans Ann. III. S. 180—81.)

2. Dr. **Ole Chrysostomus** (o: Gyldenmund) [1], født i Vendsyssel. Han var En af de første og ivrigste Reformatorer i Danmark, og blev tilligemed **Frands Wormordsen** og **Claus Mortensen Tøndebinder**, ansat som Lector eller Læsemester i Theologien ved den af Kong Frederik I. 1529 oprettede evangeliske Skole i Malmø. Det næste Aar var han tilligemed de an-

[1]) Han har formodentlig faaet dette Tilnavn for sin Veltalenhed, ligesom i den gamle Kirke den berømte Patriarch i Constantinopel **Johannes Chrysostomus**.

dre evangeliske Prædikanter tilstede paa Herredagen i Kiøbenhavn. Fra Malmø blev han 1537 kaldet til Præst ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn efter Sadolin, og blev tillige Professor i Hebraisk ved Universitetet. 1542 blev han Professor i Theologien, og 1544 efter Religionsdisputatsen med de lundske Kanniker creeret til Dr. theol.; men da han hverken var yndet af de Studerende eller af sin Menighed, modtog han gierne Valget til Biskop over Børglum-Stift 1547. I denne Stilling virkede han kun 6 Aar, og døde i Nov. 1553. (Hans Levnet i Vindings Acad. Hafn. p. 67—68, A. Thuras Series episc. Börglum. p. 16, Pontopp. Ann. III. S. 181—82.)

3. Mag. Laurids Nielsen, f. i Ribe, var først Præst ved Nicolai Kirke i Kiøbenhavn, derpaa (fra 1546) Sognepræst til Ribe-Domkirke, og blev 1554 Biskop i Aalborg, idet Bispesædet blev forlagt til denne Stad, som hidtil havde hørt til Viborg-Stift. Han døde allerede efter 3 Aars Forløb 1557. En Søn af denne Bisp var den i sin Tid som latinsk Digter bekiendte Dr. med. og Kannik i Ribe Hans Lauridsen Amerinus. (Bisk. Laur. Nielsens Levnet i A. Thuras Series episc. Börgl. p. 17—20. Pontoppidan, Ann. III. S. 182.)

4. Mag. Jørgen Mortensen Bornholm, f. paa Bornholm, var Præst ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn, da han 1558 blev Bisp i Aalborg; men man veed intet andet om ham, end at han forestod dette Stift i 29 Aar. Han døde 16. Febr. 1587. (Jfr. Alb. Thura l. c. p. 20—21. Pontoppidans Ann. III. S. 182—83.)

5. Mag. Jakob Holm, f. 1543 af borgerlige Forældre i Viborg, fra hvis Skole han blev Student. Efter at

have taget Magistergraden i Wittenberg, blev han først Rector ved Viborg-Skole (hvorfra han bl. a. 1581 dimitterede den lærde Biskop Hans P. Resen); derpaa Stiftsprovst og Sognepræst ved Domkirken sammesteds. 1587 blev han valgt til Biskop i Aalborg. Da Kong Christian IV. 1607 forlangte Biskoppernes og Professorernes Erklæring om, hvorvidt Diævlebesværgelsen ved Daaben burde afskaffes, var denne Biskop En af dem, som tilligemed Resen stærkest anbefalede at beholde den i Ritualet. Han døde 29 Mai 1609. (Hans Levnet hos A. Thura p. 21—22; i Pontopp. Ann. III. S. 183; Giessings Jubellærere III. S. 254—55.)

6. Mag. **Christen Hansen**, f. 1567 i Ribe, hvor hans Fader var Chirurg. Efter at have besøgt fremmede Universiteter og taget Magistergraden i Kiøbenhavn, blev han 1602 ansat som Professor pædagogicus ved Universitetet. Han var derpaa i de følgende Aar Professor i forskiellige Videnskaber (Mathematik, Græsk, Dialectik og Ethik), og tilsidst adjungeret det theologiske Facultet, da han 1610 blev udnævnt til Biskop i Aalborg. 1614 var han forsamlet med Rigets andre Biskopper i Kolding i Anledning af Striden imellem Resen og Kock. Biskop Christen Hansen roses (af Brochmand og Thura) for sin Lærdom og sine Fortienester baade af Universitetet og Kirken; han forestod Stiftet i 32 Aar, og døde 2 Apr. 1642. (Hans Levnet i Vindings Acad. Haun. p. 202; hos A. Thura p. 22—25; i Pontoppidans Ann. III. S. 184—85.)

7. Dr. **Anders Andersen Ringkiøbing**, f. 1 Oct. 1597 i Ringkiøbing. Han blev dimitteret fra Ribe-

Skole 1615, og kun 20 Aar gammel beskikket til Rector i Aalborg; 1621 Sognepræst for Henne, hvorfra han siden forflyttedes til Varde, og 1639 Provst og Sognepræst ved Holmens Menighed i Kiøbenhavn. 1642 blev han udnævnt til Biskop i Aalborg, og 1653 creeret til Dr. theol. Som Biskop var han tilstede paa den sidste Rigsdag i Kiøbenhavn 1660, hvor Stænderne overdroge Kongen den arvelige Enevoldsregiering. Han døde 11 Oct. 1668. (Hans Levnet hos Thura p. 25—27, i Pontopp. Ann. IV. S. 196—97, Giessings Jubellærere, I. S. 289—95; jfr. Thorups Efterretn. ang. Ribe-Cathedralsk. 1826 S. 71—72.)

8. Dr. **Morits Køning**, f. 1637 i Krogstad i Norge, hvor hans Fader var Toldforvalter. Da han var 15 Aar gammel, blev han sendt til Danmark, og sat i Viborg-Skole, hvorfra han 1656 dimitteredes til Universitetet. Han opholdt sig i Kiøbenhavn under Beleiringen 1659—1660; tiltraadte efter Freden en Udenlandsreise, og studerede især Philosophien ved forskiellige tydske og ved de engelske Universiteter. Efter sin Hiemkomst 1663 tog han Magistergraden, og holdt private Forelæsninger, hvori han foredrog den cartesianske Philosophie; blev 1667 Professor i Theologien ved Universitetet, og allerede det næste Aar Biskop i Aalborg og Dr. theol. bullatus. Han døde efter halvfierde Aars Virksomhed som Biskop 2 Mai 1672, kun 35 Aar gammel. (Hans Levnet hos Thura p. 27—29, i Pontoppidans Ann. IV. S. 197—98.)

9. Dr. **Matthias Foss**, f. 12 Oct. 1627 i Lund, hvor hans Fader, Dr. med. *Niels Foss*, var Provincialme-

dicus og Kannik. Han gik først i Lunds Skole (under Rector **Ole Bagger**, Biskop Baggers Fader), og derpaa i Sorøe, hvis daværende Rector, den lærde **Rasm. Vinding**, 1644 dimitterede ham til Universitetet. 1648 blev han Hører ved Lunds Skole; og efter at have giort en Udenlandsreise i Holland, Tydskland og Italien (1650—1653), blev han strax ved sin Hiemkomst Rector ved samme Skole. 1660 blev han af Kong **Frederik** III. udnævnt til Hofprædikant; 1665 Professor i Theologien ved Kiøbenhavns Universitet, hvilken Post han beklædte til 1672, da han blev beskikket til Biskop i Aalborg. 1675 blev han Dr. theol. Bisko Foss var berømt for sin sieldne Veltalenhed og for den Iver, hvormed han varetog alle sit Embedes Pligter. Ved Skrifter giorde han sig ikke bekiendt. Han døde 8 Jul. 1683 i sit 56de Aar. (Hans Levnet hos Thura p. 29—31; i Pontopp. Ann. IV. S. 198—200; Zwergs Siæll. Clerese S. 645—57.)

10. Dr. **Henrik Bornemann**, Bisko i Aalborg 1683—1693; derefter Bisko over Siællands Stift. (See ovenfor S. 94—95.)

11. Dr. **Jens Bircherod**, f. 15 Jan. 1658 i Odense; hans Fader var Dr. **Jakob Jensen Bircherod**, Professor i Theologie og Hebraisk ved Gymnasiet sammesteds; hans Moder **Sille Riisbrich**. Han blev dimitteret fra Odense-Gymnasium til Universitetet 1674; tog theologisk Examen 1677, og tiltraadte i April 1678 en Udenlandsreise, men kom ikke længer end til et Par Universiteter i Nord-Tydskland (Rostock og Helmstädt), da en Brystsvaghed blev Anledning til, at han vendte tilbage. 1682 blev han af det theologiske Facultet ud-

nævnt til den ellers usædvanlige Post som Vice-Provst ved Communitetet og paa Regentsen; og da Provsten, Mag. Jørgen Hammer, døde Aaret efter, blev Bircherod virkelig Provst ved Regentsen og Communitetet, hvilken Post han beklædte til 1688. Imidlertid havde han 1682 taget Magistergraden, og var 1684 bleven udnævnt til Professor i det hebraiske Sprog ved Universitetet. 1687 blev han adjungeret det theologiske Facultet, i hvilket han indtraadte som Professor ordinarius 1692. Samme Aar oprettedes et adeligt eller saakaldet Ridder-Academie i Kiøbenhavn, hvor Bircherod ligeledes modtog en Ansættelse som Professor, og i et Aars Tid holdt theologiske Forelæsninger. Allerede 28 Oct. 1693 blev Bircherod i sit 36te Aar af Kong Christian V. kaldet til Biskop i Aalborg, hvilken hurtige Forfremmelse han vistnok mere skyldte „heldige Forbindelser og Velynderes Indflydelse og Anbefalinger", end udmærkede videnskabelige Fortienester. Hans Skrifter, som dog vidne om philologisk og antiquarisk Lærdom, bestaae i nogle faa Disputationer og latinske Afhandlinger. Aalborgs Bispedømme forestod Bircherod i 15 Aar; i hans Embedstid indtraf 1696 den forargelige thistedske Besættelsessag [2]), som i meer end eet Aar

[2]) Sognepræsten i Thisted, Mag. Oluf Biørn, havde af forskiellige slette Bevæggrunde faaet en Mængde Personer i Thisted og Omegn til at udgive sig for besatte af Diævelen. Dette Uvæsen vakte megen Opsigt overalt i Landet; en kongelig Commission blev nedsat i Aalborg for at undersøge Sammenhængen, hvorved Bedrageriet opdagedes, og endelig fældede Høiesteret 26 Febr. 1698 Dom i Sagen. Jfr. „Beretning om Besættelsen i Thisted", Kbh. 1699; Dansk Folkeblad, 1ste Aarg., S. 135—39 med en kort Fremstilling af Sagen, og Bircherods Dagbøger, S. 314—48.

foraarsagede Bisκoppen mange Ubehageligheder, da han fra Begyndelsen af søgte, ifølge sin Overbeviisning, at blotte de saakaldte Besattes og Ophavsmanden, Mag. O. Biørns, Bedragerier; og skiøndt Biskoppen af Høiesteret blev idømt en Mulct af 1000 Rdlr for ikke at have brugt tilbørlig Forsigtighed, fik han dog paa samme Tid et Beviis paa Kongens Naade ved at blive udnævnt til Dr. theol. per bullam. Da de Reformeerte i Aalborg 1706 søgte at faae Tilladelse til at holde Gudstieneste, og havde forskrevet en Præst dertil, viste Bircherod samme Intolerants, som 22 Aar tidligere den siællandske Biskop Bagger, og udvirkede et kongeligt Rescript med Forbud derimod. Biskop Bircherod, der iøvrigt viste megen Iver og Nidkiærhed i at opfylde sine geistlige Embedspligter, baade paa Visitatsreiser i Stiftet og i andre Tilfælde, døde 6 Dec. 1708 i sit 51de Aar; han var gift med Søster Bartholin, en Datter af Rectoren ved Frederiksborg-Skole, Alb. Bartholin, men havde ingen Børn. Bircherod var, ligesom flere af sin Slægt, en Elsker af fædrelandsk Historie og Oldsager, og efterlod hertil adskillige Samlinger. Saaledes har man ogsaa Leilighed til at blive nøie bekiendt med hans Levnetsløb, da han med en til Smaalighed grændsende Udførlighed har optegnet sit Livs Hændelser og sin Virksomhed for ethvert Aar, fra hans Fødsel indtil faa Dage før hans Død, i 50 Qvartbind, hvoraf nylig et fuldstændigt Uddrag er udgivet. Disse Dagbøger indeholde tillige endeel Optegnelser af mere almindelig historisk Interesse, hvilke især give en Mængde Bidrag til Personalhistorien og til Kundskab om Sæderne og de indre Forhold i vort Fædreland i Slutningen af det

17de og i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede. (Bisk. Bircherods Levnet hos Thura p. 39—44; i Pontopp. Ann. IV. S. 201—2; og især: C. Molbechs „Uddrag af Bisk. J. Bircherods historisk-biographiske Dagbøger for Aarene 1658—1708", Kbh. 1846, og det i Fortalen S. VII—XXXIV. af Udgiveren meddeelte Udkast til hans Levnet og Charakteristik.)

12. Mag. **Frands Thestrup**, f. 6 Jul. 1653 i Dalby paa Hindsholm, hvor hans Fader, **Ole Thestrup**, var Sognepræst; hans Moder var en Søster til Kong **Christian V.s** Livlæge, Dr. **Poul Moth**, og han var saaledes en Fætter til denne Konges bekiendte Frille, **Sophie Amalie Moth**, siden Grevinde af Samsø. Han blev Student 1670, og studerede derpaa i nogen Tid de østerlandske Sprog ved Universitetet i Kiel. Efter sin Tilbagekomst til Kiøbenhavn 1672 studerede han Medicin og Anatomie; blev 1675 creeret til Magister, og s. A. udnævnt til Rector i Nyborg, hvor han tillige 1681 blev adjungeret Præst. Herfra blev han 1684 forflyttet som Sognepræst til Rakskov, og det næste Aar blev han valgt til Provst over Lollands Nørre-Herred. I dette Embede, hvori han især med megen Iver tog sig af Ungdommens Religionsunderviisning, virkede han i 14 Aar indtil 1698, da han blev kaldet til Sognepræst for Hellig-Geistes Menighed i Kiøbenhavn, hvor han fortsatte samme gavnrige Virksomhed ved offentlige Catechisationer i Kirken to Gange om Ugen (fra 1702), og ved Sammenskud af milde Gaver fik en Friskole oprettet for sin Menighed, hvilket Exempel snart blev efterfulgt af de andre kiøbenhavnske Menigheder. 1709 blev denne fortiente Kirkelærer udnævnt

til Biskop i Aalborg, hvilket Stift han forestod i 26 Aar. Biskop Thestrup døde 17 Aug. 1735 i sit 83de Aar efter at have tient i 60 Aar i offentlige Embeder; han efterlod sig af tvende Ægteskaber en talrig Afkom. (Hans Levnet hos Thura p. 44—48; i Pontopp. Ann. IV. S. 202—5; Treschows Jubellærere S. 110—15; Giessings Jubellærere I. S. 472—85.)

13. **Mag. Christoffer Mumme,** f. 1676 i Vedsø i Trondhiems Stift, hvor hans Fader, Gerhard Mumme, var Sognepræst. Han blev Student fra Trondhiems Skole 1692; blev Hører, først ved Skolen i Thisted, og derpaa i Aalborg, hvor han hialp til at opdage Sandheden i den thistedske Besættelsessag. 1701 blev han kaldet til Sognepræst for Aasted og Skierum-Menigheder i Vendsyssel (senere tillige Provst over Venneberg-Herred), i hvilket Embede han viste megen Iver for Ungdommens Underviisning og Kirkernes Vedligeholdelse, og forblev i 34 Aar indtil 1735, da han blev udnævnt til Biskop i Aalborg; men han døde allerede efter to Aars Virksomhed i dette Embede 1737. (Pontopp. Ann. IV. S. 205—6; Worms Lexicon over lærde Mænd II. S. 92—93; III. S. 551.)

14. **Dr. Broder Brorson,** f. 12 Sept. 1692 i Randrup i Ribe-Stift, hvor hans Fader, der havde samme Navn, var Sognepræst. Han blev dimitteret fra Ribe-Skole 1712, tilligemed sin to Aar yngre Broder, den bekiendte Psalmedigter Hans Adolf Brorson (siden Biskop i Ribe); tog theologisk Examen med bedste Char. 1714, og studerede derpaa et Aar ved Universitetet i Kiel. Efter at have været i nogen Tid Lærer for Biskop Thuras Sønner i Ribe (Commandeur Diderik

Thurah og den bekiendte Bygmester, Generalmajor Laur. Thurah), blev Brorson 1719 Rector i Lemvig, og 1722 Præst til Medolden i Ribe-Stift, hvorfra han 1736 blev forflyttet til Ribe som Stiftsprovst og Sognepræst ved Domkirken. Allerede 1737 blev han udnævnt til Biskop i Aalborg, hvilket Stift han forestod i 41 Aar. I Anledning af Jubelfesten 1760 skrev han en Disputats for den theologiske Doctorgrad. Biskop Brorson døde som Jubellærer 29 Aug. 1778, næsten 86 Aar gammel; Aaret før sin Død havde han faaet Stiftsprovsten, Professor Studsgaard, til Medhielper. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 206—7; Giessings Jubellærere I. S. 552—58; Brandts og Helwegs „Den danske Psalmedigtn." II. S. 362—65.)

15. Dr. Christian Beverlin Studsgaard, f. 12 Jun. 1727 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader var Formand for Kornmaalerne. Han blev privat dimitteret til Universitetet 1745; reiste 1754—1757 udenlands med offentlig Understøttelse, studerede ved Universiteterne i Halle og Jena, og blev Magister i Rostock. Efter sin Hiemkomst blev han 1759 kaldet til Sognepræst for Herlufsholm og Lector ved Skolen sammesteds, og 1766 Provst over Øster-Flakkebierg-Herred. 1769 blev han udnævnt til Professor i Theologien ved Kiøbenhavns Universitet; fra dette Embede, som det snart viste sig, at han ikke var voxen*), forflyttedes han 1773 til Aalborg som Stiftsprovst og Sognepræst ved Budolfi Kirke. 1777 blev han adjungeret og succederende Biskop i Aalborg, og det følgende Aar virkelig Biskop; 1779

*) Jfr. J. Møllers Theolog. Bibl. XII. S. 64.

Dr. theol. Formedelst Alder og Svagelighed blev Biskop Studsgaard entlediget 18 Jul. 1806; han døde 15 Nov. s. A. i sit 80de Aar. (Autobiographie i Acta jubilæi univers. Hafn. 1779, p. 18—22; jfr. Worms Lex. over lærde Mænd III. S. 753—54.)

16. **Rasmus Jansen**, f. 30 Nov. 1746 i Horsens, hvor hans Fader var Parykmager. Fra sin Fødebyes lærde Skole afgik han 1766 til Universitetet; blev 1770 anden Observator paa det astronomiske Observatorium; tog 1774 theologisk Attestats med Char. haud ill., og blev det næste Aar residerende Capellan til Holstebro og Maabierg i Ribe-Stift, hvorfra han 1779 blev forflyttet som Sognepræst for Flade, Fladstrand og Gierum i Aalborg-Stift, og atter derfra 1782 som Sognepræst for Nykiøbing med tilhørende Annexer paa Mors, hvor han kort efter tillige blev Provst over denne Øes Sønder-Herred. 1793 blev Jansen kaldet til Sognepræst ved Aarhuus-Domkirke og Stiftsprovst i Aarhuus-Stift, og 1806 udnævnt til Biskop over Aalborg-Stift. Biskop Jansen blev 1810 Ridder, og 1817 Commandeur af Danebrog; han døde som Jubellærer i sit 81de Aar, 26 Jun. 1827. I sit Embede som Biskop havde han vidst at opnaae endeel Anseelse og Indflydelse paa høiere Steder. Derved blev han ogsaa i Stand til at kunne paadrage Bispestolen en saadan Gield, at det ved hans Død blev anseet for nødvendigt at lade den i nogen Tid være ubesat, og indeholde de væsentligste af Biskoppens Indtægter, for dermed at afbetale Gielden. I henved 6 Aar blev saaledes Bispeembedet bestyret af Stiftsprovsten i Aalborg, Jens Stockholm, som Vicarius episcopi indtil hans Død, 21 Febr. 1833.

(Bisk. Jansens Autobiographie i Fallesens theol. Maanedsskrift IX. S. 28—30, og i den 1807 udgivne Bispevielsesact; Biographie i Hertels Beskr. over Aarhuus-Domkirke II. S. 422—24; jfr. Erslews Forf.-Lex. I. S. 770—71. Om Stiftsprovst Stockholm see J. Møllers Tidsskr. for Kirke og Theol. III. S. 312—38. Erslews Forf.-Lex. III. S. 251—53.)

17. Dr. **Nicolai Fogtmann**, f. 16 Nov. 1788 i Sønder-Bork i Ribe-Stift, hvor hans Fader, **Hans Bartram Fogtmann**, var Sognepræst og Herredsprovst. Han blev dimitteret fra Ribe-Cathedralskole 1808; tog 1814 theologisk Attestats (laud. et quid. egr.); var en kort Tid Lærer ved Metropolitanskolen; blev 1815 Adjunct og 1820 Overlærer ved Herlufsholms Skole; disputerede 1821 for Licentiatgraden i Theologien; blev 1822 Lector ved Sorø-Academie, hvorfra han, efter 1826 at have taget den theologiske Doctorgrad ifølge Facultetets Indbydelse, 1830 blev forflyttet som Professor ordin. i Theologien ved Kiøbenhavns Universitet. Allerede det næste Aar blev han udnævnt til Bisskop i Ribe, og 1833 forflyttet derfra til Aalborg-Bispestoel. Han blev 1835 Ridder af Danebrog, 1841 Danebrogsmand og 1845 Commandeur af Danebrog. Bisskop Fogtmann ægtede 1837 **Frida Hesselaide Dons** (d. 1840), en Datter af afdøde Etatsraad Dons. (Autobiographie i Universitets-Programmet ved Jubelfesten 1826, og vedføiet det til Bispevielsen 1831 af Bisk. P. E. Müller udgivne Program: Vita Lagonis Urne, pars I.; ogsaa tilføiet „Prædikener ved R. Møllers og N. Fogtmanns Indvielse til Bisskopper“, Kiøbh. 1831; jfr. Erslews Forfatter-Lex. I. S. 447—50.)

VI.

Viborg-Stift.

1. Dr. **Jakob Skiøning**, rimeligviis født i Skaane (?), hvilket hans Tilnavn synes at tilkiendegive. Han var, ligesom flere af de danske Reformatorer, en Discipel af den berømte Rector i Aarhuus, **Mort. Borup**, og blev Kannik i Viborg, hvor han sluttede sig til **Tausen**, **Thøger** og **Sadolin** i Kampen for den evangeliske Lære, til hvis Forsvar han ogsaa mødte paa Herredagen i Kiøbenhavn 1530. 1537 blev han udnævnt til den første evangeliske Superintendent i Viborg, og 2 Sept. s. A. tilligemed de andre 6 Superintendenter indviet af **Bugenhagen**. 1540 blev han Dr. theol., og døde 1547. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 173—74.)

2. Mag. **Niels Juel**, født i Skive af fattige Forældre [1]), og underviist i Viborg-Skole. Efter at have studeret ved Kiøbenhavns Universitet, blev han først Rector i Viborg, derpaa Lector i Theologien ved Domcapitlet, og 1549 Biskop i Viborg. I denne Embedsstilling tog han sig med megen Omhu af sin forrige Skole, idet han baade sørgede for at forbedre dens Indtægter og for Opførelsen af en ny Skolebygning. Under denne Biskop blev Aalborg-By frataget Viborg-Stift og lagt til Vendelbo-Stift, hvis Biskop tog sit Ophold i denne By. I 22 Aar forestod Biskop Juel Viborg-Stift; han døde

---

[1]) Han hørte saaledes ikke til den gamle adelige Familie af dette Navn.

2 Marts 1571. (Om hans Levnet s. Pontopp. Ann. III. S. 174—75; jfr. Ursins Beskrivelse af Viborg S. 153.)

3. Mag. **Peder Thøgersen**, af den adelige Løvenbalkske Slægt, var født i Viborg 1532 og en Søn af Tausens Ven og Medhielper i Evangeliets Forkyndelse i Viborg, Broder Thøger. Han blev 1558 Sognepræst ved Domkirken, og 1571 valgt til Bisstop i Viborg[1]); sørgede, ligesom sin Formand, med Omhu for Skolen, og døde 13 Jan. 1594. (Pontopp. Ann. III. S. 175—76.)

4. Mag. **Niels Lauridsen Arctander**[2]), f. 1561 i Overnes i Trondhiems Stift; hans Fader var Erkedegn i Trondhiems Capitel. Han blev dimitteret fra Trondhiems Skole til Kiøbenhavns Universitet 1578; studerede siden Theologie ved Universitetet i Marburg, og blev efter sin Hiemkomst udnævnt af Kong Frederik II. til Hofprædikant 1585, da han kun var 24 Aar gammel. 1595 blev han af de 4 i Kong Christian IV.s Mindreaarighed regierende Rigsraader beskikket til Bisstop i Viborg, uden Hensyn til den Provsterne og Kiøbstedspræsterne i Stiftet efter Kirkeordinantsen tilkommende Valgret. Han roses for sin Virksomhed baade i Kirke og Skole, var Forfatter af en stor Deel ascetiske Skrifter og Liigprædikener, og døde 1. Nov. 1616. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 176—78; Zwergs Siæll. Cler. S. 511—20.)

---

[1]) Peder Thøgersen maatte, ligesom 1552 Niels Palladius (see ovenfor S. 109), inden hans Valg blev stadfæstet af Kongen, underkaste sig en Examination af Universitetets Professorer; jfr. Ursins Beskr. af Viborg S. 154. [2]) Navnet Arctander er en Oversættelse af Norbagge ell. Normand.

5. Dr. Hans Wandal, f. 20 Aug. 1579 i Ribe, hvor hans Fader, Iver Wandal, var Borger; hans Farfader var den første evangeliske Biskop i Ribe. Han blev dimitteret fra Ribe-Skole til Universitetet; reiste derpaa udenlands, og besøgte forskiellige Universiteter i Tydskland og Nederlandene. Efter sin Hiemkomst blev han 1613 kaldet til Sognepræst ved St. Albani Kirke i Odense, hvorfra han efter 4 Aars Forløb blev forflyttet til Bisop i Viborg 1617. Denne Bisop berømmes som en lærd Theolog, især i Patristiken, uden at han giorde sig bekiendt ved Skrifter; han blev 1620 Dr. theol., og døde 16 Dec. 1641. Hans Søn af samme Navn blev 1668 Bisop over Siællands Stift. (Hans Levnet i Pontoppidans Ann. III. S. 178—79; Blochs Fyenske Geistl. Hist. I. S. 623—26.)

6. Mag. Wichmand Hasebard, f. omtr. 1601 i Kiøbenhavn, var en Søn af den kongelige Livlæge Jakob Hasebard. Han blev Student 1618; blev 1625 Magister og Rector ved Herlufsholms Skole; 1628 Informator for Kong Christian IV.s og Christine Munks Søn Valdemar, hvilken Post han forestod til 1635, da han blev kaldet til Sognepræst ved St. Hans-Kirke i Odense. 1639 blev han Provst og Sognepræst til Frue-Kirke i Kiøbenhavn, og 1642 Bisop i Viborg, hvilket Embede han dog kun bestyrede et Fierdingaar; thi han døde 9 Sept. s. A. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 175—76; Blochs Fyenske Geistl. Hist. I. S. 825—27; jfr. Worms Lexic. over lærde Mænd I. S. 403—4.)

7. Mag. Frands Rosenberg, f. 1593 i Aalborg, hvor hans Fader var Borger. Sine ved Kiøbenhavns Uni-

versitet begyndte Studier fortsatte han ved fremmede Universiteter, især i Wittenberg, hvor han opholdt sig i Aarene 1616—1618. Efter sin Hiemkomst blev han ansat som Professor i Mathematik ved Gymnasiet i Lund, og siden kaldet til Præst i Bilderup og første Capellan ved Lunds Domkirke. 1642 blev han udnævnt til Biskop i Viborg, og døde 10 Nov. 1658. Hans anden Kone var en Datter af Biskop Ostrup i Lund. (Hans Levnet i Pontoppidans Ann. IV. S. 176—77.)

8. Dr. **Hans Bartsker**, f. 1611 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Diderik Bartsker, var Raadmand. Han dimitteredes til Universitetet fra Kiøbenhavns Skole; blev i sit 24de Aar 1635 Rector ved Herlufsholms Skole; 1641 Præst til Herlufsholm, og da han tildrog sig Opmærksomhed ved sin Prædikekunst, efter den paa hans Tid saa meget yndede allegoriske Methode, blev han 1651 kaldet til Hofprædikant af Kong Frederik III. 1653 blev han Dr. theol., og i Nov. 1659 udnævnt til Biskop i Viborg; men han virkede kun lidet over et Aar i dette Embede, da han døde i Marts 1661. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 177—78; Zwergs Siæll. Cler. S. 627—29.)

9. Mag. **Peder Villadsen**, f. 1605 i Viborg, var en Søn af Jubellæreren Villads Nielsen, Kannik og Lector i Theologien i Viborg, og en Dattersøn af Biskop Peder Thøgersen. Han blev dimitteret til Kiøbenhavns Universitet fra sin Fødebyes Skole; og efter at have studeret i 5 Aar ved fremmede Universiteter, blev han 1636 kaldet til Sognepræst ved St. Michaels Kirke i

Slagelse, siden tillige Provst over Slagelse-Herred. I dette Embede tiente han i 25 Aar, og deeltog som En af den siællandske Geistligheds Deputerede i den mærkelige Rigsdag i Kiøbenhavn 1660. Her var han Bisskop Svane en trofast og kløgtig Medhielper i at giennemføre den store Forandring i Statsforfatningen. Til Belønning blev han det næste Aar fra Slagelse forflyttet til sin Fødeby som Bisskop, i hvilken Stilling han, udtrykkeligt opfordret dertil af Kongen, med Iver arbeidede paa at forbedre Geistlighedens Sæder og afskaffe de Uordener, som under den fiendtlige Occupation havde indsneget sig i Stiftet, hvilket ogsaa lykkedes ham, uagtet den Modstand, han mødte, især hos Domcapitlets Medlemmer; saa at han ved sin Død, som indtraf 25 Marts 1673, efterlod Stiftet i en langt bedre Tilstand end den, hvori han havde modtaget det. Hans Gravskrift (Pontopp. Marm. Dan. II. p. 196) roser ham for sielden Lærdom; dog har han ikke selv udgivet noget Skrift, men efterlod sig vigtige Samlinger, som benyttedes af hans Søn, den bekiendte Forfatter af Christian IV.s Historie, Niels Slange[4]), der blev optaget i Adelsstanden, og døde som Conferentsraad 1737. (Pontopp. Ann. IV. S. 179—80, Giessings Jubellærere III. S. 252—53.)

10. Dr. Søren Glud, f. 30. Mai 1621 i Landsbyen Glud i Aarhuus-Stift, hvor hans Fader var Præst, og dimitteret fra Horsens-Skole. Han blev 1648 Sog-

---

[4]) Bisspens Sønner antoge Familienavnet Slange som Efterkommere af Bisskop Peder Thøgersen, der havde optaget en Slange i sit Vaaben.

nepræst til Høie-Tostrup ved Roeskilde, og ægtede 1661 Ida Christine Moth, en Søster til Sophie Amalie Moth, siden Grevinde af Samsø, hvilket fornemme Svogerskab 1673 skaffede ham Viborg-Bispestol, efterat han i 25 Aar havde været Landsbypræst. Herpaa fulgte flere andre kongelige Naadesbeviisninger; saaledes blev han Dr. theol. bullatus og optaget i Adelsstanden, fik Gunderup og Nøsling lagt til Bispestolen, m. m. I 20 Aar forestod han Stiftet; han døde 25. Febr. 1693. (Hans Levnet i Pontoppidans Ann. IV. S. 181—82.)

11. Dr. Henrik Gerner, f. 9. Dec. 1629 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Thomas Gerner, af skotsk Herkomst, var Renteskriver. Han blev Student 1648, og allerede 1650 ansat som Hører ved Sorø-Skole; giorde derpaa 1654—1656 en Udenlandsreise for at studere ved Universiteterne i England og Holland, og blev efter sin Hiemkomst kaldet til Præst i Birkerød, hvor han ægtede sin Formands Datter, Dorothea Bircherod. I Begyndelsen af denne Embedsstilling maatte Gerner under den ulykkelige Krig med Sverrige 1658—1660 udstaae mange sørgelige Hændelser. Først blev hans Præstegaard gientagne Gange udplyndret, hvorved han mistede Alt, hvad han eiede, saa at de svenske Soldater endog kastede Lod om hans Præstekiole. Efter Freden i Roeskilde, da de Svenske endnu samme Aar igien begyndte Krigen, og ved List vare komne i Besiddelse af Kronborg, blev han fængslet som Deeltager med flere Fædrelandsvenner i den mislykkede Plan til at vinde denne Fæstning tilbage, blev lagt paa Pinebænken og dømt til Døden. Hans Henrettelse var bestemt til d. 19 Aug. 1659; alle Tilberedelser vare giorte;

han havde taget Afsked med sin Familie, og skrevet en Tale, som han vilde holde paa Retterstedet; men da Kong Frederik III. imidlertid truede den svenske Konge med at ville behandle en fornem svensk Fange, som han havde i sin Magt, paa samme Maade, blev han faa Timer, førend Executionen skulde gaae for sig, fri for Dødsstraf; dog maatte han endnu hensidde 18 Uger med tunge Lænker om Hænder og Fødder paa Helsingborg-Slot, og fik først ved Freden i Mai 1660 sin Frihed, efter 43 Ugers Fangenskab. Fra den Tid var han endnu i 33 Aar Præst i Birkerød, og fra 1690 tillige Provst over Liunge-Kronborg-Herred. Først i en langt fremrykket Alder blev han 1693, i sit 64de Aar, udnævnt til Biskop over Viborg-Stift og tillige til Dr. theol. Som Biskop virkede Gerner i 7 Aar, og døde d. 13. Mai 1700 i sit 71de Aar af et Stykke Kiød, han fik i Halsen, og som ikke kunde optages; da den for øvrigt friske Olding mærkede, at Døden nærmede sig, lagde han sig selv i sin Liigkiste. Biskop Gerner gav sig ogsaa af med Rimekonsten, og besang blandt andet Christian V.s Krigsbedrifter; men hans saakaldte „Ilias" og „Ulysses" (Kbh. 1681 fol.) have hverken forherliget Kongen eller Biskoppen, der baade i poetiske Gaver og i Navnkundighed stod langt under sin Samtidige, Biskop Kingo. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 182—85; Giessings Jubellærere I. S. 331—59; jfr. Rahbeks og Nyerups Bidr. til den danske Digtekunsts Hist. III. S. 147—60.)

12. **Bartholomæus Deichmann**, f. 5. Febr. 1671 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Peder Deichmann, var Byfoged (Politimester). Tidligt udviklede sig hans store

Naturgaver; efter privat Underviisning af Mag. Niels Skive (siden Rector i Viborg), blev han Student 1688, og disputerede strax derefter offentlig over selvvalgte Theses. Kort derpaa reiste han udenlands med sin forrige Lærer, og studerede ved Universiteterne i Leipzig og Jena; vendte hiem 1690, og tog endnu s. A. theologisk Examen, men begav sig snart igien paa en Udenlandsreise, paa hvilken han fortsatte sine theologiske og philologiske Studier i Leiden og Utrecht. Efter sin Hiemkomst blev han 1693 i sit 22de Aar, ved sin Velynder, Bisop Bagger, ansat som Feltpræst og Viceprovst ved de danske Hielpetropper i Nederlandene, hvor han maatte prædike paa Tydsk; og skiøndt ikke vel modtaget af Overgeneralen, Hertug Ferd. Vilhelm af Würtemberg, der havde foreslaaet en Anden, giorde han et saadant Indtryk paa denne ved sine Talegaver, at den tydske Hertug tog den unge danske Mand til sin Confessionarius, gav ham særskilt Løn, og betroede ham sine private Sager at bestyre. Efter 3 Aars Forløb blev Deichmann, efter Anbefaling af den kongelige Confessionarius, P. Jespersen, 1696 udnævnt til Hofpræst og Skriftefader hos Prinds Carl, Kong Christian V.s Søn, som nylig havde tiltraadt en Udenlandsreise. Med Prindsen reiste Deichmann i halvtredie Aar igiennem Tydskland, Frankrig og Italien, vandt paa denne Reise meget i Kundskaber, Dannelse, Konstsmag og Verdensklogskab, og kom i Foraaret 1699 tilbage til Danmark. Endnu medens Deichmann var paa Reisen, var han bleven kaldet til Sognepræst i Kolding; men strax efter sin Hiemkomst blev han udnævnt til Sognepræst ved St. Knuds Kirke og Stiftsprovst i Odense, saa at han blot reiste til Kol-

ding før at holde sin Tiltrædelsesprædiken første Pintsedag og Afskedsprædiken Dagen efter. Neppe haves i den danske Geistligheds Historie et lignende Exempel paa overraskende hurtig Stigen i Beforbring, som Deichmanns; hvortil baade hans almindelig erkiendte udmærkede Evner, hans Verdensklogskab, og Prinds **Carls** og Dronning **Charlotte Amalies** Yndest i Forening hialp ham. I Odense blev han ikke meer end 4 Maaneder. Allerede om Efteraaret 1699 blev han udnævnt til Superintendent i Grevskaberne Oldenborg og Delmenhorst; men ligesom han var ifærd med at reise derover, beskikkedes han 1700, kun 29 Aar gammel, til Gerners Eftermand paa Viborg-Bispestoel. Her „vandt Deichmann Menigmand ved sine Talegaver og sit milde Væsen, Adelen ved sin Urbanitet og Giæstfrihed, Geistligheden ved sin Nidkiærhed i Embedet, vel ogsaa ved sin Indflydelse hos Kongen"; skiøndt paa den anden Side hans usædvanligt hurtige og tidlige Forfremmelse ogsaa skaffede ham Misundere. I Bispegaarden, som han prydede med et udvalgt Bibliothek og en kostbar Maleriesamling, var Alt indrettet paa det Prægtigste, saa at, da **Frederik** IV. 1712 besøgte sin Yndling, og i tre Dage opholdt sig i Bispegaarden, yttrede den engelske Minister, som ledsagede ham, at „Kongen logerede hos en geistlig Mand, og denne boede som en kongelig Mand". Samme Aar blev Deichmann forflyttet til Biskop i Christiania; ved hans Bortreise holdt Stiftsprovsten, Mag. **Tychonius**, i Stiftets Geistligheds Navn en Afskedstale til ham, hvori han fremstilledes som et Mønster paa en Biskop[5]), me-

[5]) Den udkom 1713 under Titlen: Idea consummati episcopi.

dens samtidigt flere Skandskrifter imod ham sattes i Omløb. I de første Aar af hans Ophold i Norge, under Carl XII.s gientagne Indfald 1716—1718, kom hans Stats- og Verdensklogskab, ja selv hans i Nederlandene erhvervede Indsigter i Militairvæsenet ved flere Leiligheder Landet tilgode, da Regierings- og Befalingsmændene jevnlig betiente sig af hans Raad og Veiledning; ligesom han ogsaa af Kong Frederik IV., der bevarede sin Yndest for ham lige til sin Død, og 1724[6]) giorde ham til Conferentsraad, blev udnævnt til Medlem af mangfoldige Commissioner i vigtige Anliggender, hvilket ofte giorde hans Ophold i Kiøbenhavn nødvendigt. Biskop Deichmann fandt saaledes Leilighed nok til at anvende sine Evner ikke mindre i verdslige politiske Sager, end i geistlige; men ogsaa til derved at forøge sine Uvenners og Misunderes Tal. Ved Kong Frederik IV.s Død ophørte med eet Deichmanns Lykke og Anseelse; saasnart Christian VI. havde besteget Thronen, blev Biskoppen i Oct. 1730 afsat, og en streng Undersøgelse indledet over hans Forhold. Dette haarde Slag var meer, end Deichmann, hvis hele Liv var henrundet i Medgang og rig Nydelse af Lykkens Goder, kunde bære; efter faa Maaneders Forløb, 17 Apr. 1731, døde denne talentfulde og dygtige, men maaskee mere, end det sømmer sig en geistlig

---

6) Det var i dette Aar, at Biskop Deichmann indgav til Frederik IV. sit berømte og mærkværdige „Forsvarsskrift for den norske Nation". Det er trykt særskilt Kbh. 1768 og 1776, og mange Gange aftrykt i forskiellige Skrifter; jfr. J. Møllers Mnemosyne I. S. 231—41.

Mand, i verdslige Handeler forfarne Biskop — et mærkeligt Exempel blandt de flere i vort Fædrelands Historie paa Lykkens og Fyrstegunsts Ustadighed. Med sin Hustru, **Else Rosenmeier**, havde han 3 Sønner og 3 Døttre; En af Sønnerne, den 1780 i Porsgrund afdøde Cancellieraad **Carl Deichmann**, efterlod sin Faders Levnet i Manuscript, hvilket har ligget til Grund for hans nyeste Biographs udførlige Fremstilling. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 211—16; Zwergs Siæll. Cler. S. 743—51; Blochs Fyenske Geistl. Hist. I. S. 639—51; og fornemmelig af J. Møller i Mnemosyne I. S. 171—311.)

13. **Dr. Caspar Wilthagen**, født i Trondhiem; hans Herkomst og Ungdomshistorie er ubekiendt. 1693 omtales han som Præst i Glückstadt, da han i dette Aar og senere var indviklet i en theologisk Strid med en Collega. 1710 blev han kaldet af Kong Frederik IV. til Hofprædikant og tillige Skriftefader hos en Dame, som paa den Tid var Kongens Frille (Grevinde Schindel); men da hun kort efter faldt i Unaade, blev Wilthagen 1712 udnævnt til Biskop i Viborg og Dr. theol. bullatus. Han døde 1720. (Jfr. Pontoppidans Ann. IV. S. 186; Zwergs Siæll. Cler. S. 770—71.)

14. **Søren Lintrup**, f. 1675 i Landsbyen Lintrup i Ribe-Stift, hvor hans Fader, **Jakob Sørensen**, var Præst. Han blev dimitteret til Universitetet fra Kolding-Skole; 1696, da han var i Begreb med at tiltræde en Udenlandsreise, beskikket til Rector ved Cathedralskolen i Bergen; og, da han allerede dengang var meget anseet ved Universitetet for sin Lærdom, fik han tillige Titel

af Professor theol. designatus. I dette Embede, i hvilket han ægtede den bergenske Biskop Randulfs Datter, forblev Lintrup indtil 1702, da han, efterat en heftig Ildebrand havde fortæret Skolebygningen tilligemed den største Deel af Byen*), begav sig til Kiøbenhavn, hvor han blev ansat som Provst ved Communitetet og paa Regentsen, og 1705 indrettede lærde Colloquier blandt de Studerende under Navn af „Societas Indagantium.“ 1707 blev han Prof. eloquentiæ, 1716 Professor i Theologien, og holdt talrigt besøgte Forelæsninger, indtil han 1720 blev kaldet til Biskop i Viborg. Her arbeidede han med Iver paa at forbedre Geistlighedens fordærvede Sæder, men maatte i den Anledning døie adskillige Ubehageligheder, og opgav derfor gierne denne Stilling, da han 1725 af Kong Frederik IV. blev kaldet til Kiøbenhavn som kongelig Confessionarius (han var nemlig meget yndet af Dronning Anna Sophie), og tillige atter ansattes som theologisk Professor ved Universitetet. I Sept. 1730 blev Lintrup, tilligemed den daværende Hofprædikant (senere Siællands Biskop) Mag. Hersleb, hentet til Odense til Frederik IV.s Dødsleie, og beredede Kongen til Døden. Kort efter Christian VI.s Thronbestigelse fik han sin Dimission fra Hoffet, og døde efter faa Maaneders Forløb, 13 Marts 1731, som Professor i Theologien, berømt ogsaa i Udlandet for sin ualmindelige theologiske Lærdom. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 187—90, hos Zwerg S. 788—99.)

*) Han udgav 1704 en Fortegnelse over de af ham forfattede Afhandlinger (Tractatus), som forgik i Luerne.

15. **Hans Trellund**, f. 5. Oct. 1669 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader var Kiøbmand. Han blev Student fra Kiøbenhavns Skole 1686; besøgte i 5 Aar (1692—1697) tydske, hollandske og engelske Universiteter; blev derpaa 1699 beskikket til Lector theol. i Christiania, og 1701 til Feltprovst ved de danske Hielpetropper, som stode i keiserlig Sold i Italien. Efter at have taget sin Afskeed fra denne Tieneste, giorde han endnu en Reise igiennem Italien; blev efter sin Hiemkomst 1705 ansat som Prof. eloquentiæ ved Universitetet, 1707 Stiftsprovst i Christiania, og 1711 kaldet tilbage til Kiøbenhavn som Professor i Theologien. Den theologiske Lærestoel beklædte Trellund derpaa i 14 Aar med megen Berømmelse indtil 1725, da han blev udnævnt til at afløse sin forrige Collega i det theologiske Facultet, **Søren Lintrup**, som Biskop i Viborg. Allerede det næste Aar rammede den Skiebne ham, at Bispereſidentſen tilligemed hans store Bibliothek blev ødelagt ved den Ildsvaade, som d. 25. og 26. Jun. 1726 lagde den største Deel af Viborg i Aske. Han prædikede og visiterede meget flittigt i sit Stift indtil hans sidste Leveaar, da Sygdom ofte fængslede ham til Leiet. Biskop Trellund døde 12 Jun. 1735; han var gift med **Catharine Treschow**, en Datter af Admiralitetsraad Gerh. Treschow i Christiania. Af sin betydelige Formue testamenterede han en Trediedeel, 20,000 Rdlr., til offentlig Brug. Han besad megen theologisk Lærdom, hvorom hans latinske Skrifter vidne; ligesom han ogsaa berømmes for den Lethed og Elegants, hvormed han skrev latinske Vers. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 190—94; jfr. C. L. Tychonii Liigprædiken over Trellund, Vib. 1737. Fol.)

16. **Andreas Wøldike**, f. 29. Aug. 1687 i Sommersted i Haderslev-Amt, hvor hans Fader, Peder Wøldike, Stamfader til de danske Wøldiker (f. 1654 i Arensberg i Meklenborg, d. 1725) var Præst i 41 Aar[7]). Han blev 1702 dimitteret af sin Fader til Kiøbenhavns Universitet; og efterat han her havde taget sine Examina og en kort Tid besøgt de sachsiske Universiteter, blev han først 1709, kun 22 Aar gammel, kaldet til Capellan ved Kronborg-Slotskirke og den tydske Menighed i Helsingør, og allerede 1711, da Pesten havde bortrevet begge de danske Præster i denne By, udnævnt til Sognepræst ved den danske (St. Olai) Kirke. Under Pesten besørgede han saaledes allene alle geistlige Forretninger i Helsingør, og var baade Dag og Nat ufortrøden tilstede med Trøst og Husvalelse hos Syge og Døende. Han var ogsaa Gienstand for almindelig Kiærlighed og Høiagtelse hos Helsingørs Indvaanere, og efterlod sig et stort Savn, da han, efter meer end 23 Aars Virksomhed paa dette Sted, 1733 blev udnævnt til Provst og Sognepræst ved Holmens Kirke i Kiøbenhavn, hvorfra han igien 1735 blev forflyttet som Biskop til Viborg. I 35 Aar forestod Biskop Wøldike dette Stift i ægte apostolisk Aand[8]): han sørgede omhyggeligt for, at Menighederne bleve forsynede med duelige Lærere, foretog hyppige Visitatsreiser, præ-

---

[7]) Ved sin Farmoder, Regina Bøhme, nedstammede Bisp Wøldike fra Hussiternes berømte Anfører Johan Zisca; see Stamtavlen i Giessings Jubellærere I. S. 536. En yngre Broder til Biskoppen var den bekiendte theologiske Professor, Dr. Marcus Wøldike i Kiøbenhavn. [8]) „Han havde et ret apostolisk Udseende, og var og i sit Levnet en sand Apostel." (Suhms Saml. Skr. X. S. 21.)

dikede ofte saavel i Domkirken som paa Visitatserne, og viiste i Stilhed megen Godgiørenhed mod Faderløse og Trængende. Aaret før sin Død fik han, paa Grund af sin høie Alder og Skrøbelighed, Stiftsprovsten i Viborg, Vilh. Adolf Worsøe, beskikket til, som hans Vicarius, at udføre de bispoppelige Forretninger. Biskop Wøldike døde 13. Oct. 1770 i sit 84de Aar, og havde tient i Kirken i 61 Aar. Ved Lærdom og Skrifter har han ikke giort sig bekiendt. (Hans Levnet i Pontoppidans Ann. IV. S. 194—95; Lærde Efterretn. f. 1770 S. 833—34; Giessings Jubellærere I. S. 529—41.)

17. Dr. **Christian Michael Rottbøll**, f. 12. Apr. 1729 paa Hørbygaard i Siælland, hvor hans Fader, Christen Michelsen Rottbøll [9]), var Forvalter. Han blev Student fra Roeskilde-Cathedralskole 1745 tilligemed sin to Aar ældre Broder, den siden som Botaniker bekiendte Professor Christen Friis Rottbøll; var Hører ved Nyborg-Skole 1752—1755, hvorpaa han vendte tilbage til Universitetet, og blev Decanus ved Communitetet. I de næste to Aar (1756 og 1757) udgav han, i Forening med 5 andre unge Videnskabsmænd (hvoriblandt

---

[9]) Denne havde taget sit Navn af Rottbøll-Gaard i Lodberg Sogn i Thy, som nu er ødelagt af Sandflugt. Bispoppens Farfader, Michel Christensen, som eiede denne Gaard, havde været Foged paa Dueholm, Ørum og Tandrup, og døde 1711. Om ham var skrevet i Lodberg Sogns Kirkebog: at „han var en ærlig trofast Mand, from og gudfrygtig, hvis Lige faa findes". Ogsaa dennes Fader, Christen Michelsen, døde paa Gaarden Rottbøll 1668. (Worms Lex. II. S. 298.)

den senere Bisskop Tønne Bloch og den lærde Jurist, Islænderen J. Erichsen), de bekiendte „Efterretninger om nye Bøger og lærde Sager". 1759 blev han kaldet til Sognepræst i Sorø og Provst i Alsted-Herred, samt Professor theol. honorar. ved Sorø-Academi. 1760 blev han Sognepræst til Frue-Kirke i Aarhuus og Provst i Ring-Herred; 1765 Stiftsprovst og Sognepræst til Domkirken i Aarhuus; 1766 Sognepræst til Trinitatis Kirke i Kiøbenhavn. 1767 disputerede han for den theologiske Doctorgrad; og 1770 blev han udnævnt til Bisskop i Viborg. Bisskop Rottbøll døde 8 Dec. 1780; han var — efter Suhms Dom — „en overmaade behagelig Mand, et klart og lyst Hoved, havde megen Anstand paa Prædikestolen, og besad et skiønt Foredrag og herlige Naturgaver"[10]). (Hans Levnet i Maanedl. Tillæg til de aalborgske Efterr. 1780 Nr. 12. Worms Lex. over lærde Mænd, II. S. 297—99; jfr. III. S. 660.)

18. Dr. Peder Tetens, f. 27. Oct. 1728 i Nykiøbing paa Falster, hvor hans Fader, Jakob Tetens, af en gammel holsteensk Familie, var Bager og Kiøbmand. Han blev Student fra sin Fødebyes Skole 1745; efter at have taget theologisk Examen, blev han 1750 Magister og Decanus ved Communitetet, 1754 Hører ved Kiøbenhavns Skole, og 1756 Rector i Horsens. Dette Embede beklædte Tetens i 17 Aar, indtil han 1773 beskikkedes til Stiftsprovst og Sognepræst ved Ribe-Domkirke. Efter at have taget den theologiske Doctorgrad 1779, blev han 1781 udnævnt til Bisskop i Viborg.

[10]) Suhms Saml. Skr. X. S. 38.

hvilket Stift han forestod i 24 Aar indtil sin Død, d. 7. Apr. 1805. Han var en virksom Embedsmand, der havde store Fortienester baade af Skolen og Kirken, og meget godgiørende. Hans Hustru, **Anania Wederkinch**, en Datter af Provst Henr. Wederkinch i Nykiøbing paa Falster, fødte ham 9 Børn, blandt hvilke Biskoppen over Als og Ærø, Dr. **Stephan Tetens**. (Autobiographie i Acta jubilæi univers. Hafn. 1779 p. 30—32; Biographie i Fallesens Theol. Maanedsskr. V. S. 622—24; Worms Lex. II. S. 469—70, III. S. 772—73; Frosts Efterretn. om Ribe-Domk. S. 97—98; Bendz's Bidrag til Horsens lærde Skoles Hist. S. 59—60.)

19. Dr. **Jens Bloch**, f. 27. Jun. 1761[11]) i Hals i Vendsyssel; hans Fader, **Rasmus Bloch**, var Skibscapitain og Borger i Aalborg. I sit 12te Aar blev han sendt til Riga, for der at sættes paa et Handelscontoir; men da han hverken havde Lyst til Handelen eller Søvæsenet, hvortil hans Fader ønskede at see ham anbragt, begyndte han efter Hiemkomsten i sit 13de Aar at studere, først ved privat Underviisning, derpaa i Aalborg-Cathedralskole, hvorfra han 1780 blev dimitteret til Universitetet (med Udmærkelse ved Exam. art.). Efterat han her havde fuldendt sit academiske Cursus, og taget baade philologisk og theologisk Embedsexamen (begge med laud.), blev han 1784 beskikket til Decanus ved Communitetet, og manuducerede i nogen Tid til de phi-

---

[11]) Angaaende den mærkelige Uovereensstemmelse i Biskoppens egen Angivelse af sit Fødselsaar (1760, 1761, 1763, 1764) see Nyerups Biograph. Efterretn. om philolog. Candidater S. 35.

lologiske og philosophiske Examina, indtil han 1786 kom til at reise udenlands med Kammerherre Greve Jørgen Scheel til Scheel og Gammel-Estrup. I Göttingen, hvor Bloch opholdt sig fra 1786 til 1788, erholdt han Magistergraden fra Kiøbenhavns Universitet; han reiste derfra videre i Tydskland og igiennem Holland til Frankrige, hvor han i Paris benyttede de store Bibliotheker. Efter sin Hiemkomst disputerede han ved den academiske Høitidelighed, som fandt Sted i Anledning af Kronprindsens Formæling 1790, for den philosophiske Doctorgrad, og blev s. A. kaldet til Sognepræst for Viergby og Mørke i Siælland. 1795 modtog han den theologiske Doctorgrad fra det theologiske Facultet i Kiel, og s. A. beskikkedes han til anden residerende Capellan ved Holmens Kirke i Kiøbenhavn. Her blev han allerede det følgende Aar forfremmet til første Capellan, og 1797 til Provst og Sognepræst for Holmens Menighed. Efter henved 9 Aars Virksomhed ved denne Menighed blev Bloch 30 Dec. 1803 udnævnt til Bisskop i Christiansands Stift, hvorfra han atter meget hurtigt, 12 Jul. 1805, blev forflyttet, idet han udnævntes til Bisskop i Viborg-Stift, hvilket Embede han beklædte til sin Død, i næsten 25 Aar. 1810 blev han Ridder og 1817 Commandeur af Danebrog, 1826 Danebrogsmand; han døde 3 Jul. 1830. Bisskop Bloch besad megen Lærdom, især i den græske Philologie, men hans Forfattervirksomhed ophørte tidligt; som Theolog holdt han fast ved den gamle orthodoxe Tro, og var en Ven og Beforderer af Bibellæsning; „formedelst sit kiærlige Hierte, sin velvillige og fordringsfrie Tænkemaade var han meget yndet af sit

Stifts Geistlighed, ligesom af Andre, der kiendte ham."
Han havde 1798 ægtet **Christine Meincke** (d. 1824), en Datter af Grosserer Henr. Meincke. (Autobiographie i Fallesens Theolog. Maanedsskr. III. S. 664—69 og i Bispevielsesacten 1804, samt vedføiet hans Afskedstale i Holmens Kirke; Nekrolog af J. Møller i Nyt theolog. Biblioth. XVIII. S. 350—56. Jfr. Erslews Forf.-Lex. I. S. 145—46 og Hundrups biographiske Efterretn. om de Candidater, som have underkastet sig philolog. Embedsexamen, S. 35—36.)

20. **Nicolai Esmark Øllgaard**, f. i Oct. 1775 paa Sneumgaard i Ribe-Stift, hvoraf hans Fader, **Niels Rasmussen Øllgaard**, var Eier. Da begge hans Forældre tidligt døde, tog hans Farbroder, Justitsraad **Term. Øllgaard**, sig af ham med faderlig Omhu; 1792 blev han privat dimitteret til Universitetet og udmærket ved examen art.; 1796 tog han theologisk Attestats (med Charact. laud.; de praktiske Prøver med Udmærkelse). Efter at have 1799—1800 studeret ved Universiteterne i Kiel og Gøttingen, blev han 1801 ansat som Præst ved Frederiks Hospital og Fødselsstiftelsen i Kiøbenhavn. Fra 1805 til 1807 var han Feltprovst ved de i Holsteen sammendragne Tropper; hvorefter han atter overtog sit Embede ved Hospitalet, hvormed tillige forenedes Bestillingen at være Provst for Feltpræsterne, og i det næste Aar Embedet som Præst i Citadellet Frederikshavn. 1809 blev det overdraget ham at holde Forelæsninger over Psychologie i Pastoralseminariet. 1811 blev han udnævnt til Amtsprovst over Frederiksborg-Amt, Slotspræst til Fredensborg og Sogne-

præst til Asminderød og Grønholt; hvorfra han 1821 forflyttedes som Sognepræst til Trinitatis Kirke i Kiøbenhavn; og derfra igien 1830 til Viborg som Biskop. 1828 blev han Ridder af Danebrog, 1835 Danebrogsmand, og 1836 Commandeur af Danebrog. Siden 1811 er han gift med Juliane Hansen, f. Bie. (Autobiographie, vedføiet det til Bispevielsen 1830 af Bisk. P. E. Müller udgivne Program: Vita Andreæ Sunonis, archiep. Lundensis.)

VII.

Aarhuus-Stift.

1. Mag. **Mads Lange** eller **Schade**. Af hans Gravskrift vides, at han først var i Skoleembede; siden optraadte han blandt de første evangeliske Prædikanter i Randers, og var fra 1529 Præst ved Graabrødrekirken i denne By. 1537 blev han udnævnt til den første evangeliske Superintendent i Aarhuus, og 2 Sept. s. A. tilligemed de andre Superintendenter indviet af **Bugenhagen**. Han var Bisp i henved 20 Aar, og døde 16 Apr. 1557. (Hans Levnet i Poulsons Bibliotheca Aarhus. p. 53—54, Pontopp. Ann. III. S. 165—66; jfr. Worms Lex. over lærde Mænd, I. S. 571.)

2. Mag. **Laurids Berthelsen** (**Laurentius Bartholinus**[1]) s. **Bartholomæi**), f. 1514 af Bønderfolk i Harsyssel i Ribe-Stift. Han skal 1547 have været Rector ved Aarhuus-Skole; blev 1550 Sognepræst ved Frue-Kirke i Aarhuus, og 1557 valgt til Bisp sammesteds. I sin høie Alderdom fik han 1587 **Mag. Ped. Winstrup** adjungeret som Medhielper; han døde 19 Jan. 1588, efter at have tient i Skolen og Kirken i 44 Aar. (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 54—55; Pontoppidans Ann. III. S. 166—67; Worms Lex. I. S. 78—79.)

3. Mag. **Peder Jensen Winstrup**, var Bisp i Aarhuus 1588—1591, da han blev Bisp over Siællands Stift. (See ovenfor S. 79—80.)

[1]) Han hørte ikke til den berømte bartholinske Slægt.

4. Mag. **Albert Hansen**, var en Søn af den anden evangeliske Bisp over Siællands Stift, Dr. Hans Albertsen, og født i Kiøbenhavn. Han blev i Sept. 1576 „Skolemester" (Rector) i Helsingør, hvor han 1580 opførte Skuespil for Borgerne „med sine Personer" (Disciple). 1582 blev han Sognepræst ved Nicolai Kirke i Kiøbenhavn, og var tillige Hofprædikant hos Kongerne Frederik II. og Christian IV. indtil 1591, da han blev valgt til Bisp i Aarhuus, hvor han døde 20 Febr. 1595. (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 62—63; Pontoppidans Ann. III. S. 167—68; Zwergs Siæll. Cler. S. 510. Jfr. Histor. Tidsskr. V. S. 518—19. 528.)

5. Mag. **Jens Giødesen** (Johannes Ægidius), f. 1550 i Ribe af borgerlige Forældre. Han var først i 5 Aar Rector ved Lemvig-Skole; blev derpaa 1581 Hofprædikant hos Kong Frederik II. efter den berømte Anders Sørensen Vedel[a]); 1591 Sognepræst ved Nicolai Kirke i Kiøbenhavn efter Mag. Albert Hansen, hvem han ogsaa 1595 succederede som Bisp i Aarhuus, hvilket Embede han derpaa forestod med Berømmelse i 31 Aar. Bisp Giødesen døde 11 Dec. 1626, 76 Aar gammel; han var gift med Magdalene Valentini fra Wittenberg, og blev ved hende Stamfader til en meget talrig og mærkelig Afkom. (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 63—66; Pontopp. Ann. III. S. 168—70; Giessings Jubellærere I. S. 247—59 med vedføiet Slægtregister S. 260—89.)

---

a) Ikke 1583 (Pontoppidan, Zwerg) eller 1580 (Worm, Giessing); jfr. C. F. Wegener: Histor. Efterretn. om And. Sør. Vedel. Udg. 1847 S. 118.

6. Dr. **Morten Madsen**[*]), f. 1594 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader var Bager. Han studerede først ved Kiøbenhavns Universitet og derpaa i Wittenberg, hvor han et Par Gange offentligt disputerede 1618 og 1619. Efter sin Hiemkomst blev han først Lærer for **Christian IV.s** Børn med **Christine Munk**, og fort efter Rector i Sorøe og Magister 1621. Allerede næste Aar blev han kaldet til Slotspræst paa Frederiksborg, og 1624 til Hofpræst, i hvilken Stilling han fulgte med Kongen paa Felttoget i Tydskland. 1627 blev han udnævnt til Biskop i Aarhuus, i hvilket Embede Christian IV., formodentlig ifølge Biskoppens tidligere Stilling ved Hoffet og Bekiendtskab med Christine Munk, adskillige Gange brugte ham, i Forening med Andre, til Inqvisitioner hos hende og andre Forhandlinger, da hun efter sin Skilsmisse fra Kongen var flyttet til Boller. 1634 blev han promoveret til Dr. theol. Biskop Morten Madsen døde, efter at have forestaaet sit Stift i 16 Aar, 17 Oct. 1643, kun 49 Aar gammel; som der siges, af Græmmelse over en skammelig og løgnagtig Beskyldning, som en Herremand, **Erik Grubbe**, havde opspundet mod hans Familie, og hvori den ved sine danske satiriske Skrifter bekiendte Klokker **Hans Skonning** var Deeltager. Han roses for sin Lærdom, især i de østerlandske Sprog, og for sine Fortienester af Kirken. (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 66—70; Pontopp. Ann. III. S. 170—

[*]) Familienavnet Leiel (Lælius) tillægges urigtigt Biskoppen; hans Hustru var en Datterdatter af Fred. Leiel, Borgermester i Helsingør, efter hvem Biskoppens to Sønner antoge dette Navn. Jfr. Worms Lexicon over lærde Mænd, II. S. 25 f., og om Familien Leiel Histor. Tidsskr. V. S. 446—61.

73; Zwergs Siæll. Cler. S. 552—58. Jfr. K. Christian IV.s egenhænd. Breve, udg. af Molbech, I. S. 395.)

7. Dr. Jakob Madsen ell. Matthiesen, f. 17 Oct. 1602 i Aarhuus; hans Fader var Dr. Mads Jakobsen (Matthias Jacobæus), Kong Christian IV.s Livlæge og Kannik i Aarhuus-Domcapitel, en Søn af den fyenske Bisp Jakob Madsen Veile; hans Moder Ingeborg var en Datter af hans anden Formand paa Aarhuus-Bispestoel, Jens Giødesen. Han gik først i Aarhuus, derpaa i Odense-Skole, hvorfra han 1621 blev dimitteret til Kiøbenhavns Universitet. Som dygtig Student tildrog han sig den theologiske Professor (senere Siællands Bisp) Jesper Brochmands Opmærksomhed, og blev optaget baade i hans Huus[4]), og hos den lærde Adelsmand Holger Rosenkrands; hvilke Huse vare ligesom smaa Academier for lærde Ynglinger. I Aarene 1624—1630 studerede han ved forskiellige Universiteter i Tydskland, Nederlandene og England, og blev strax efter sin Hiemkomst ansat som Prof. eloquentiæ ved Universitetet, i hvilken Stilling han skrev en Mængde academiske Programmer og Testimonier, der i sin Tid beundredes som Mønstre paa en fuldendt latinsk Stiil. 1638 udnævnte Kong Christian IV. ham til sin Hofprædikant; og da han stod i stor Yndest ved Hoffet, erholdt han i dette Embede ved forskiellige Leiligheder, f. Ex. ved de kongelige Børns og ved Adeliges Bryllupper, anseelige Foræringer, hvorover han selv efterlod en Fortegnelse[5]). 1640 blev han Dr. theol.,

[4]) Jfr. om denne berømmelige Bisps Pleiesønner Histor. Calend. III. S. 260—68. [5]) Jfr. „Udtog af D. Jac. Matthiesens Tegnebog", Danske Mag. I. S. 218—24.

og i Jun. 1645 udnævnt til Bisskop i Aarhuus, efterat denne Bispestol havde staaet ledig i henved to Aar. Hans seldne Lærdom og Dygtighed var almindelig erkiendt, hvorfor ogsaa Siællands Bispestol og det theologiske Professorat blev ham tilbudt af Kong Frederik III. efter Bisskop Hans Resen d. Yngres Død; men hans svagelige Helbred nødte ham til at afslaae det. Bisskop Jakob Madsen døde 3 Jun. 1660 i sit 58de Aar, efter at have været Bisskop i 15 Aar. Han var gift med Anna Bartholin, en Datter af den berømte Casper Bartholin, Dr. theol. & med. og Professor ved Kiøbenhavns Universitet. Ved hende blev han Stamfader til den lærde jacobæiske Slægt; deres tre Sønner, Matthias, Jens og Holger Jacobæus, vare alle Doctorer og Professorer ved Universitetet; deres to Døtre vare gifte med Etatsraad og Professor Rasmus Vinding og Etatsraad og Generalprocureur Peder Lauritsen Scavenius. (Hans Levnet i Vindings Acad. Haun. p. 321—25; Poulsons Bibl. Aarh. p. 70—77; Pontopp. Ann. IV. S. 163—65; Zwergs Siæll. Cler. S. 577—88.)

8. Mag. Hans Brochmand, f. 16 Apr. 1621 i Kiøge, hvor hans Fader, Enevold Brochmand, en Broder til Siællands Bisskop Jesper Brochmand, var Borgermester. Han blev 1638 dimitteret fra Herlufsholms Skole til Kiøbenhavns Universitet, og studerede her Theologie under sin berømte Farbroders Veiledning. 1642 reiste han til England, og blev der bekiendt med den allegoriske Prædikemethode, hvori han, ligesom hans forrige Rector paa Herlufsholm, siden Bisskop i Viborg, Hans Bartsker, drev det meget vidt. Under sit treaa-

rige Ophold i England tog han Magistergraden i Canterbury, og giftede sig med en engelsk Dame af Stand, Anna Laurence de la Ford, en Baronets Datter. Efter sin Hjemkomst blev han 1649 kaldet til Sognepræst ved Nicolai Kirke i Kiøbenhavn, hvilket Embede han efter 11 Aars Forløb nedlagde formedelst Svagelighed, hvorpaa han blev udnævnt til theologisk Professor, men endnu s. A., 1660, til Bisp i Aarhuus. Kun i 4 Aar beklædte han Bispestolen, og døde 13 Marts 1664 i sit 43de Aar. Det maa vel være med Hensyn til den allegoriske Prædikekonst, som paa den Tid var saa meget yndet, og som man kiender af hans trykte Liigprædikener*) (de eneste Skrifter, der haves fra hans Haand), at han i sin Gravskrift blev kaldet „vir incomparabilis, etiamsi comparetur cum maximis." (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 78—84; Pontopp. Ann. IV. S. 165—66.)

9. Dr. Erik Grave, f. 26 Sept. 1624 i Lund, hvor hans Fader, Mag. Mogens Grave, var Kannik og Lector i Theologien ved Gymnasiet. Fra dette kom han 1643 til Kiøbenhavns Universitet; og efter her at have taget theologisk Attestats, blev han først Hører ved sin Fødebyes Skole, og derpaa Rector i Helsingborg. Herfra blev han 1650 af Geheimeraad Erik Rosenkrantz til Rosenholm kaldet til Sognepræst for Hornslet i Aarhuus-Stift; og da Rygtet om hans sieldne Gaver var naaet til Kong Frederik III., udnævnte denne ham 1660 til sin Hofprædikant. I denne Embedsstilling

*) De findes, 9 i Tallet, anførte i Worms Lex. I. S. 174 og Nyerups Literaturlex. S. 92.

havde han 1662 i Kongens Nærværelse en Samtale angaaende Trinitetslæren med den lærde polske, af Frederik III. beskyttede, Socinianer Stanisl. Lubienitzky, som han fuldstændigt giendrev. 1664 blev han kaldet til Bisskop i Aarhuus, og 1668 udnævnt til Dr. theol. per bullam. Da der 1680 af Kong Christian V. blev forelagt Bisskopperne det Spørgsmaal, om der burde tilstaaes de for Ludvig XIV.s Forfølgelser flygtede franske Reformeerte fri Religionsøvelse i Danmark, sluttede Bisskop Grave sig til Bagger, Masius og de andre Theologer, som fraraadede deres Optagelse i Landet. I sine sidste 10 Aar var han meget svagelig, og døde 22 Febr. 1691 i sit 67de Aar, efter at have forestaaet Stiftet i 27 Aar. (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 84—99; Pontoppidans Ann. IV. S. 167—70; Zwergs Siæll. Cler. S. 632—45.)

10. Dr. Hans Braem, f. 12 Apr. 1648 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Gotthard Braem, var Toldforvalter. Han blev dimitteret fra Roeskilde-Cathedralskole 1665, og efter at have studeret ved Kiøbenhavns Universitet i 3 Aar, begav han sig 1668 til fremmede Universiteter, navnlig Leiden, Oxford og Wittenberg. Efter sin Hiemkomst blev han 1674 beskikket til Rector ved Helsingørs Skole, som han forestod i 7 Aar og meget ophialp, indtil han 1681 blev kaldet til Sognepræst ved St. Peders Kirke i Næstved, hvorfra han allerede det næste Aar blev forfremmet til Domprovst ved Roeskilde-Domkirke. 1691 blev han udnævnt til Bisskop i Aarhuus, hvor han efter 22 Aars Virksomhed døde 21 Mai 1713. Bisskop Braem har giort sig fortient af Domkirken ved at restaurere Synodal-Capellet ell. Convent-

salen[7]), hvor ogsaa han og hans Hustru, Mette Harboe (en Søster til Geheimeraad Harboe) ligge begravne, og af sin Geistlighed ved at oprette en Understøttelseskasse for trængende Præsteenker i Stiftet. (Hans Levnet i Poulsons Bibl. Aarh. p. 99—110; Pontoppidans Ann. IV. S. 170—71.)

11. Dr. Hans Ocksen, f. 5 Dec. 1667 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Thomas Ocksen, var en anseet Borger (Silke- og Klædekræmmer, Kirkeværge for St. Petri Kirke og Formand for de 32 Mænd). Efter at være bleven underviist af duelige Lærere i sine Forældres Huus, blev han 1687 privat dimitteret til Universitetet, hvor han først studerede Medicin; men da han var bleven frelst af Luerne ved Amalienborgs Brand 19 Apr. 1689, forandrede han i den Anledning sin Bestemmelse, valgte Theologien til sit Studium, og tog det næste Aar Examen i denne Videnskab. Fra 1690 til 1693 foretog han sig en Udenlandsreise igiennem Tydskland, Nederlandene, England, Frankrig, Schweiz, Østerrig og Bøhmen; blev efter sin Hiemkomst ansat som Lærer hos Prinds Vilhelm (en Søn af Christian V.), og 1694 kaldet til Præst ved Mariekirken i Flensborg, hvor han kort efter ægtede en Raadmands Datter, Anna Petersen. 1707 blev han udnævnt til Slotsprædikant i Kiøbenhavn; 1712 til Biskop i Ribe; hvorfra han allerede i Nov. 1713 blev forflyttet til Aarhuus, hvilket Stift han derpaa forestod i 24 Aar. Han ordinerede i dette Tidsrum ikke mindre end 314 Præster, og indsatte 33

[7]) Dette Capel var bygget af den catholske Biskop Jens Iversen Lange i det 15de Aarhundrede; jfr. ovenfor S. 59.

Provster og 10 Rectorer. 1714 blev han Dr. theol. bullatus. Bisköp Ocksen døde d. 13. Jan. 1738 i sit 71de Aar; hans latinske Gravskrift i Conventsalen berømmer ham for at have været i Omgang venlig uden Letsindighed, i sit Embede alvorlig uden Strenghed, i sine Ord behagelig uden Sminke, i sine Forretninger tro uden Hovmod, i Alt gudfrygtig uden at prale dermed. Af sine Midler skienkede han 500 Rigsdaler til den af hans Formand stiftede geistlige Enkekasse i Aarhuus-Stift. (Hans Levnet i hans Liigprogram i Dän. Biblioth. II. S. 508—18; Pontopp. Ann. IV. S. 171—73; Zwergs Siæll. Cler. S. 763—69.)

12. **Peder Hygom**, f. 22 Nov. 1692 i Hygom i Haderslev-Amt, hvor hans Fader, Jakob Hygom, var Præst, og før ham hans Farfader[8]). Sin Barndom tilbragte han for det Meste hos den ærværdige Præst i Sommersted, Peder Wøldike[9]), af hvem han blev underviist tilligemed hans egne Sønner, og 1710 dimitteret til Universitetet. Han studerede derpaa Theologie i Kiøbenhavn, hvor han tog theologisk Examen 1714, og i Kiel; blev 1718 ordineret til Capellan hos Præsten i Lintrup og Hierting, Christian Welleius, og ægtede her dennes Datter. Efter Svigerfaderens Død 1730 fulgte han ham i Embedet, men var kun to Aar Sogne-

[8]) Bispoppens Fader, Jakob Pedersen Hygom, døde i Begyndelsen af Aaret 1755 i sit 98de Aar, og blev begravet i Hygom-Kirke 19. Jan., just paa den Dag, da hans Fader var bleven ordineret til Præsteembedet sammesteds for 100 Aar siden. (Haandskr. Fortegn. over Bispopperne og Præsterne i Aarhuus-Stift siden Reformat. i Kallske Saml. paa det kgl. Bibl.) [9]) See ovenfor S. 169 f.

præst i Lintrup, da han 1732 blev kaldet af sin alderssvage Fader til hans Medhielper i Hygom. Baade i Lintrup og her viste Hygom sig som en ivrig Tilhænger af Pietismen, som dengang var i sin fulde Blomstring i Halle, og søgte at virke til Menighedens Opvækkelse ved private Sammenkomster og ved Bibellæsning. Da han nu tillige i sine Prædikener udpegede dem, der ikke deeltoge i disse Forsamlinger, som Vantroe i Modsætning til de sande opvakte Christne, fik han derved mange Uvenner, som endog klagede over ham til hans Bisskop, Matth. Anchersen; men denne fandt hans Forsvar aldeles tilfredsstillende. Ved denne Leilighed tildrog han sig ogsaa Kong Christian VI.s Opmærksomhed og særdeles Gunst, saa at han i Løbet af halvandet Aar blev forfremmet, først i Oct. 1736 til Sognepræst ved Frue-Kirke i Aarhuus og Provst over Rings-Herred, derpaa i Nov. 1737 til Sognepræst ved Budolphi-Kirke i Aalborg, og i Febr. 1738 til Bisskop i Aarhuus, efterat kort i Forveien Christiania-Bispestol havde været tiltænkt ham. I sin 26aarige Stilling som Bisskop virkede Hygom paa samme Maade som tidligere, og i sine Indberetninger til Kirke-Inspectionscollegiet udbredte han sig især vidtløftigt over Opvækkelsens Fremgang i Stiftet. I sin Alderdom henfaldt han selv i en Sovesyge, hvorfor Lægekonsten ikke kunde finde noget opvækkende Middel, og som tilsidst medførte hans Død 8. Jun. 1764, i hans 72de Aar. Bisskop Hygom er Forfatter af den bekiendte Psalme: „Jesu, din søde Forening at smage længes og trænges mit Hierte og Sind", men har for øvrigt ikke efterladt sig Skrifter [10]).

[10]) Han findes derfor ikke i Worms og Nyerups Literaturlexica.

(Hans Levnet i Pontoppidans Ann. IV. S. 174—75; C. J. Brandt og L. Helweg: Den danske Psalmedigtn. II. S. 360—61.)

13. Dr. **Poul Matthias Bildsøe**, f. 15 Febr. 1710 i Kiettinge paa Lolland, hvor hans Fader, Mag. Lor. Bildsøe, var Præst. Han blev Student 1726, og allerede 1730, kun 20 Aar gammel, beskikket til Rector i Svendborg. 1736 blev han kaldet til Sognepræst for Torkildstrup og Lillebrænde paa Falster, hvorfra han 1738 blev forflyttet til Kiøbenhavn som Sognepræst ved Garnisonskirken. I Kiøbenhavn virkede Bildsøe i 26 Aar som Sognepræst for 4 forskiellige Menigheder; fra Garnisonskirken blev han nemlig 1754 forflyttet til Hellig-Geistes Kirke; derfra 1757 til Nicolai Kirke, og atter herfra 1759 til Holmens Kirke. 1752 disputerede han for den theologiske Doctorgrad, og 1764 blev han udnævnt til Biskop i Aarhuus. Biskop Bildsøe var 4 Gange gift; han døde 27 Jul. 1777. (Hans Levnet i J. Staunings epistola ad Clerum dioec. Aarhus. de morte episc. Dr. P. M. Bildsöe; og derfra i Lærde Efterretn. f. 1778 Nr. 14; jfr. Hertels Beskriv. over Aarhuus-Domk. II. S. 85—88.)

14. **Jørgen Hee**, f. 18 Nov. 1714 i Odense, hvor hans Fader, Jens Hee, var Præst ved Hospitalet, og siden tillige fungerede som Stiftsprovst i Fyen. Han blev Student fra Odense-Gymnasium 1729; blev 1738 kaldet til Sognepræst for Allerup og Davinde i Fyen, hvorfra han 1759 blev forflyttet til Odense som Sognepræst for St. Hans-Menighed, og derfra igien 1763 til St. Knuds Kirke og Stiftsprovst i Fyen. 1764

blev han Sognepræst ved Holmens Menighed i Kiøbenhavn og Provst for Sø-Etaten og Garnisonen efter Biskop Bildsøe, som han ogsaa fulgte paa Bispestolen 1777. Biskop Hee døde som Jubellærer 30 Dec. 1788; han var anseet for sin Dygtighed og meget elsket af Stiftets Geistlige. (Hans Levnet i Blochs Fyenske Geistligheds Hist. I. S. 692—94 og II. S. 40—43; jfr. Hertels Beskriv. over Aarhuus-Domk. II. S. 48—52.)

15. Dr. Hector Frederik Janson, f. 2 Oct. 1737[11]) i Golzwarden i Grevskabet Oldenborg, hvor hans Fader, Gustav Ludvig Janson, var Præst og Assessor i det oldenborgske Consistorium. Fra Latinskolen i Oldenborg kom han til Universitetet i Gøttingen, hvor han studerede Theologie under denne Høiskoles berømte Lærere indtil 1758. Ved sin Hiemkomst til Oldenborg lod han sig examinere af Generalsuperintendent Flessa, og blev derpaa Hofmester for Grev Reventlows Sønner, først i Holsteen og siden i Kiøbenhavn. 1766 blev han udnævnt til tydsk Slotspræst i Kiøbenhavn, og 1772 til Hofprædikant; blev 1774 tillige Professor theolog. ordin. ved Universitetet og s. A. Dr. theol.; 1782 General-Kirke-Inspector. Efterat Janson ved sin Collega Balles Udnævnelse til Siællands Biskop 1783 var bleven første Professor i det theologiske Facultet (primarius theologus), og havde faaet Rang med Confessionarius, blev han 1786 udnævnt til Universitetets Procantsler,

[11]) Efter hans Autobiographie i Acta academ. Haun. 1774 p. 18; hans Gravskrift i Hertels Beskr. over Aarh.-Domk. II. S. 240 har 28 Oct. I Worms Lexic. III. S. 384 og Fallesens Theolog. Maanedsskr. V. S. 374 angives 2 Oct. 1734.

i hvilket Embede han blandt andet foretog en Undersøgelse af denne vigtige Stiftelses Eiendomme og Midler, og derover udgav en Beretning. 1789 blev han beskikket til Bisskop i Aarhuus, hvilket Stift han derpaa forestod i 16 Aar, indtil sin Død 4 Febr. 1805. Foruden en høi Grad af Retsindighed, Godgiørenhed og Forekommenhed tillægges Bisskop Janson megen Lærdom og Smag, saavelsom en sielden Fremstillingsgave; hvorfor han ogsaa i sin Stilling som Universitetslærer holdt fortrinlige Forelæsninger over de theologiske Systemer. Han var gift med **Anna Marie Stendrup**, en Datter af Etatsraad og Forstander for Vartou-Hospital, Jak. Stendrup; hun overlevede ham kun eet Aar. (Autobiographie i Acta academ. Haun. 1774 p. 18; Biographie i Fallesens Theolog. Maanedsskr. V. S. 374—76. Jfr. Minerva f. 1805, II. S. 90—96; Hertels Beskr. over Aarhuus-Domk. II. S. 239—41.)

16. Dr. **Andreas Birch**, f. 6 Nov. 1758 i Kiøbenhavn, hvor Faderen, **Andreas Birch**, var Byskriver og kongel. Mineral-Inspecteur. Allerede i sit 4de Aar mistede han begge sine Forældre; men hans Morbroder, Brygger **Gardenholz**, tog sig af ham og hans Søskende; og i sit 16de Aar blev han 1774 dimitteret til Universitetet. Efter at have taget theologisk Attestats (med Charact. laud.) 1779, reiste han s. A. til Gøttingen, hvor han studerede indtil 1781, da han, efter **Joh. Dav. Michaelis's** Raad, og understøttet af den danske Statssecretair **Ove Høegh Guldberg**, drog igiennem Schweiz og det sydlige Frankrig, over Turin, Genua og Livorno, til Rom, i Særdeleshed for der at undersøge adskillige hidtil ubenyttede Haandskrifter af det Nye

Testamente. De romerske Bibliotheker gave ham et rigt Udbytte; og hans Samlinger forøgedes paa Hiemreisen i Florents, Bologna, Parma, Venedig, ligesom ogsaa paa det keiserlige Bibliothek i Wien. Mod Slutningen af 1783 kom Birch hiem; og det blev ham nu overdraget af Regieringen at besørge en Pragtudgave af det Nye Testaments Grundtext med kritisk Apparat, som skulde trykkes paa kongelig Bekostning. Af dette Værk udkom 1ste Deel under Titel: „Quatuor Evangelia Græce, cum variantibus a textu lectionibus“ etc. Haun. 1788, fol. et 4to; men da den store Ildebrand 1795 fortærede Waisenhuset — hvorved Birch, efter 1788 at have concurreret med Münter (senere Siællands Biskop) om et theologisk Professorat, i det følgende Aar var bleven Præst — blev næsten hele Oplaget tilintetgiort. Dette Uheld, i Forening med andre Omstændigheder, bevirkede, at Birch opgav Pragtværkets Fortsættelse, og lod sig nøie med at udgive sine samtlige Varianter i et Par smaa Octavbind (1798—1801), hvorfra de af Griesbach bleve optagne i dennes kritiske Udgave af det Nye Testamente. Efterat Birch 1790 havde taget den theologiske Doctorgrad, og 1792 erholdt Prædicat af Professor i Theologien, blev han 1796 udnævnt til Domprovst og Sognepræst ved Roeskilde-Domkirke. D. 30 Dec. 1803 beskikkedes han til den første Biskop over Lolland og Falster, hvorfra han allerede 12. Jul. 1805 blev kaldet til Bispestolen i Aarhuus, hvilken han beklædte i 24 Aar. 1810 blev han Ridder, og 1817 Commandeur af Danebrog. Biskop Birch døde 25 Oct. 1829; han var gift med sin Broderdatter, Charlotte Marie Birch, (d. 1839), en Datter af Dr. theol. C.

C. Birch, Provst og Sognepræst i Assens. (Autobiographie i Fallesens Theolog. Maanedsskr. III. S. 660—64 og i Bispevielsesacten 1804; Nekrolog af P. E. Müller i Dansk Literaturtidende, 1829, S. 787—91; af J. Møller i Nyt theolog. Biblioth. XVIII. S. 331—33. Jfr. Erslews Forfatter-Lex. I. S. 131—32.)

17. Dr. **Peter Hans Mønster**, f. 12 Jul. 1773 i Bogense, hvor hans Fader, **Carl Christian Mønster**, da var Told- og Consumtions-Controleur (siden Told-Inspecteur i Stubbekiøbing). Han kom tidligt i sin Morbroder, Regimentsskriver **Rosenquists** Huus i Frederiksborg, og blev 1790 dimitteret fra Skolen sammesteds af Rector **B. Bendtsen**, som i Slutningen af forrige Aar havde tiltraadt Rectoratet efter sin Fader. Efter at have taget theologisk Embedsexamen (med Charact. haud ill.) 1795, vedblev han at høre theologiske Forelæsninger under de berømte Universitetslærere **Münter** og **Moldenhawer**, og manuducerede i nogle Aar til theologisk Examen; underviste ogsaa en kort Tid i det Christianiske Institut, og blev derefter Lærer i Efterslægtsselskabets Realskole. I Begyndelsen af Sommeren 1800 reiste han til Cette med den siden som Deputeret i Commerce-Collegiet ansatte Generalkrigscommissair **Ewald**, der var bleven udnævnt til dansk Consul paa dette Sted. Da Ewald kort efter blev sendt til Genua i et kongeligt Ærinde, bestyrede Mønster i hans Fraværelse Consulatets Forretninger, og havde Leilighed til at vise de danske Søfarende vigtige Tienester. Ved sin Hiemkomst i Slutningen af Aaret 1801 blev han strax igien Lærer, og 1803 Inspecteur ved Efterslægtsselskabets Realskole, i hvilken Stilling han forskaffede

fik Navn som en dygtig Skolemand. 1805 blev han kaldet til Sognepræst for Gyrstinge og Flinterup i Sielland, og 1807 tillige udnævnt til Amtsprovst over Sorø-Amt. 1813 udnævntes han til Sognepræst for Ringsted og Veenløse; 1819 blev han Medlem af Commissionen for den indbyrdes Underviisnings Anvendelse i Almueskolerne, og bidrog tilligemed Oberst J. Abrahamson, i Forening med hvem han udarbeidede et udførligt Værk „Om den indbyrdes Underviisnings Væsen og Værd" (3 Dele, Kbh. 1821—28), meget til denne Methodes Indførelse i de danske Almueskoler. Efterat Mønster 1812 var bleven Ridder af Danebrog, 1824 Danebrogsmand, og 1826 i Anledning af Jubelfesten havde disputeret for den theologiske Doctorgrad efter Facultetets Indbydelse, blev han 13 Nov. 1829 udnævnt til Biskop over Aarhuus-Stift, og 2den Juledag indviet af sin gamle Velynder, Biskop Münter; men kort efter at have tiltraadt sit nye Embede blev han syg, og døde efter et halvt Aars Forløb 31 Jul. 1830. Han var gift med Frederike Sophie Fleischer, en Datter af Fuldmægtig Søren Fleischer. (Autobiographie i Universitets-Programmet ved Jubelfesten 1826, og vedføiet det til hans Bispevielse af Biskop F. Münter udstedte Program: Effata et oracula Montanistarum, 1829; Nekrolog af J. Møller i Nyt theolog. Biblioth. XVIII. S. 357—72. Jfr. Erslews Forf.-Lex. II. S. 416—19.)

18. Jens Paludan-Müller, f. 7 Nov. 1771 i Sorø; hans Fader, Casper Peter Müller, var Forvalter over Academiets Godser. Kun 4 Aar gammel mistede han ved Døden sin Fader; men hans Moders Slægtning

daværende Professor i Sorøe Laur. Laurb. Kongslew, tog ham i sit Huus, og lod ham undervise tilligemed sine egne Børn. Siden flyttede hans Moder med ham til Kiøbenhavn, hvor han blev underviist af hendes Broder, **Joh. Lønborg Paludan** (siden residerende Capellan ved Trinitatis Menighed i Kiøbenhavn), og 1789 af ham dimitteret til Universitetet. 1793 tog han theologisk Embedsexamen (med Charact. Haud ill.; specimen scriptum laude dignum). Efter at have været i nogle Aar Lærer ved Vaisenhuset, blev han 1799 kaldet til Sognepræst for Tise Menighed i Viborg-Stift, og 1801 forflyttet derfra til Sognepræst for Kierteminde og Drigstrup, hvor han med Iver tog sig af det forsømte Skolevæsen. 1819 forfremmedes han til Stiftsprovst i Fyen og Sognepræst til St. Knuds Kirke i Odense; 1830 udnævntes han til Biskop over Aarhuus-Stift. 1813 var han bleven Ridder af Danebrog, og 1828 Danebrogsmand; 1836 Commandeur af Danebrog. Han var anseet som geistlig Taler, og nød almindelig Høiagtelse, baade som Præst og Biskop, for den sande Fromhed og den milde, med forstandig Alvor forenede Værdighed, der udmærkede hans Person og Characteer. Biskop Paludan-Müller døde 14 Mai 1845; han var fra 1799 gift med **Marie Benedicte Rosenstand-Goiske** (d. 1820), en Datter af Mag. Jens Rosenstand-Goiske, Sognepræst til Gundslev paa Falster, og havde 9 Børn, blandt hvilke den som historisk Forfatter bekiendte Dr. **C. P. Paludan-Müller** og Digteren **Fred. Paludan-Müller**. (Autobiographie, vedføiet det til Bispevielsen 1830 af Bisk. P. E. Müller udgivne Program: Vita Andreæ Sunonis. Jfr. Erslews Forfatter-Lex. II. S. 339—40.)

19. Dr. **Gerhard Peter Brammer**, f. 5 Mai 1801 i Hillerød; hans Fader, Joachim Henrik Brammer, var Hører ved Frederiksborg lærde Skole, og døde kort efter hans Fødsel. Fra samme Skole blev han 1818 dimitteret til Universitetet; tog 1822 theologisk Attestats (med Charact. laud. inprim. ob specim. script.); blev 1826 kaldet til ordineret Catechet ved Borgerskolen i Nakskov; tog 1829 Licentiatgraden i Theologien; blev 1830 bestikket til Sognepræst for Snedsted og Hørhaa i Aalborg-Stift, samt Forstander og første Lærer ved Skolelærer-Seminariet i Snedsted. I Anledning af Reformations-Jubelfesten 1836 disputerede han for den theologiske Doctorgrad; blev 1840 Ridder af Dannebrog; 1842 kaldet til Sognepræst for Vemmeløv og Hemmershøi i Sielland; men blev, inden han kunde tiltræde sit nye Embede, i Begyndelsen af 1843 udnævnt til Biskop over Lolland-Falsters Stift, hvorfra han allerede 1845 blev forflyttet til Biskop i Aarhuus. Han er siden 1826 gift med Nielsine Henrikke Høst, en Datter af afdøde Justitsraad og Told-Inspecteur i Kiøbenhavn C. G. Høst. (Autobiographie i Universitetets Acta solennia ved Reformations-Jubelfesten 1836 S. 48—51, og vedføiet det til hans Bispevielse af Biskop Mynster udgivne Program: De momentis chronologicis in vita Jesu Christi disquisitio, 1843. Jfr. Erslews Forf.-Lex. I. S. 192—93.)

VIII.

Ribe-Stift.

1. Mag. **Johan Wandal**, skal have været født i Güstrow i Meklenborg; hans Efternavn Vandalus eller — som han ogsaa kaldes — Slavus tyder paa hans vendiske Herkomst. I Begyndelsen af Reformationsperioden kom han tilligemed flere tydske Theologer til Slesvig, og blev snart meget yndet af Prinds **Christian** (den senere Konge **Christian** III.), der som Statholder residerede i Haderslev, og lod sig undervise af ham i Theologien. Han virkede ogsaa til Reformationens Udbredelse i Hertugdømmerne, og blev ansat som Læsemester i Theologien i Haderslev. Efter Kongens Thronbestigelse blev han 1537 udnævnt blandt de første evangeliske Superintendenter, og sat over Ribe-Stift. Han roses for sin Lærdom og Flid, saavelsom for sin Færdighed i at tale Latin; derimod var han som Udlænding ikke det danske Sprog mægtig, og maatte derfor paa sine Visitatser i Stiftet have en Præst med sig som Tolk. Han forestod Ribe-Stift kun i 4 Aar, og døde 11 Aug. 1541. Den berømte wandalske Slægt nedstammer fra ham; hans Sønnesøn, **Hans Iversen Wandal**, blev Biskop i Viborg, og dennes Søn, som ogsaa heed **Hans Wandal**, Biskop over Siællands Stift. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 138—39; Zwergs Siæll. Cler. S. 444. Jfr. Dänische Biblioth. I. S. 178—79.)

2. Mag. **Hans Tausen**, „Danmarks Luther", var født 1494 af fattige Bønderfolk (Faderens Navn var **Tage**, efter Fyenboernes Udtale Tave, og Moderens **Karen**) i Landsbyen Birkende i Nærheden af Kierteminde. Da

han tidligt viste stor Lærelyst i Forening med fortrinlige Evner, blev han først sat i Odense-Skole; siden kom han til Aarhuus, hvor han nød den navnkundige Skolemand **Mort. Borups** Underviisning, og blev derpaa optaget i St. Johannis Hierosolymitani ell. Korsbrødrenes Orden i Antvorskov-Kloster. For at fortsætte sine i Klostret begyndte theologiske Studier, begav han sig 1521 til Kiøbenhavn[1]), hvor han i Oct. s. A. blev optaget blandt de academiske Borgere. Allerede det følgende Aar reiste han udenlands paa Klostrets Bekostning, og besøgte Universiteterne i Löwen og Cøln, hvor den catholske Theologie dengang fornemmelig blomstrede. Da den unge Munk, der upaatvivlelig havde forladt sit Fædreland som rettroende og nidkiær Catholik, i Cøln var bleven bekiendt med Luthers Skrifter, foregik der en saadan Forandring i hans religiøse Overbeviisning, at han besluttede at drage til Wittenberg, hvor han findes indskreven blandt de Studerende d. 16. Mai 1523. Som Luthers ivrige Tilhører i noget over et Aar optog Tausen i sin fyrige Siæl Spiren til den Sæd, som han siden skulde udstrøe i sit Fædreland, indtil han i Efteraaret 1524 uventet blev hiemkaldt[2]), og ved sin Tilbage-

---

[1]) I Annaler for nord. Oldkyndigh. og Hist., 1847, S. 86 flg. har Registrator H. Knudsen paaviist Urigtigheden i ældre Beretninger om Tausens første Fremtræden og Virksomhed, ifølge hvilke han allerede 1517 ell. 1518 skulde være reist udenlands, og først efter sin Hiemkomst fra Wittenberg have besøgt Kiøbenhavns Universitet o. s. v. Han har derhos restitueret den rigtige Chronologie for det første Afsnit af vor berømte Reformators Levnet, i Overeensstemmelse med den af Tausens Svigersøn og anden Efterfølger paa Bispestolen, Hans Tausen, forfattede Gravskrift. [2]) Paa Hiemreisen skal han, efter Hvitfeldts Beretning (Danm. Krøn. S. 1305), have taget Magistergraden i Rostock.

komst til Antvorskov, da han frimodigt bekiendte sin Hengivenhed til den nye Lære, sat i Fængsel. Fra Fangetaarnet i Antvorskov blev han af Klostrets Prior, **Eskil Thomsen**, i Begyndelsen af det følgende Aar sendt til Viborg, og overgivet til Forstanderen for det derværende Johanniterkloster **Peder Jensens** Varetægt, for at denne, som stod under den antvorskovske Prior, og var bekiendt for sin Veltalenhed og Skarpsindighed, skulde forsøge, ved hvilkesomhelst Midler, at bringe Tausen til at forsage de kiætterske Lærdomme. Men Tausens Standhaftighed modstod ethvert Forsøg paa at rokke hans Overbeviisning, og hans Mod trodsede al Anvendelse af Magt. Endskiøndt han ved sin Ankomst til Viborg paa ny var bleven indspærret i Fængsel, fandt han dog Leilighed til at forkynde den evangeliske Lære for den under hans Vindue sammenstimlede Folkehob; og fra Klosterfængslet i Viborg 1525[2b]) var det altsaa første Gang, at luthersk Prædiken hørtes i Danmark, efter den tydske Magister **Mart. Reinhards** korte og uheldige Optræden i Kiøbenhavn 1520. Da Prioren mærkede, at han Intet udrettede ved Strenghed, begyndte han at behandle Tausen paa en mildere Maade, og tillod ham at prædike i Klosterkirken hver Søndag, efterat Munkene havde endt deres Aftensängs-Tieneste; men da han her fik et stort Tilløb af Byens Borgere, fortrød Prioren snart den givne Tilladelse, og pønsede paa Midler herimod; hvor-

2b) Om Tausens tidligere reformatoriske Virksomhed i Viborg, m. m. s. ogsaa H. Knudsens Anm. 5 til den af ham udgivne „Krønike om Graabrødrenes Udjagelse af deres Klostre“: i „Kirkehistor. Samlinger I. Bd. 1851.“ (Særsk. Aftryk S. 49—58.)

for Tausen engang, efterat han i Slutningen af sin Prædiken havde tilkiendegivet sine Tilhørere den Fare, hvori han svævede, og faaet Løfte om deres Beskyttelse, omringet af disse forlod Klostret, aflagde sin Ordensdragt, og søgte Tilflugt i en af de meest anseete Borgeres Huus. Kort efter, i Oct. 1526, udstedte Kong Frederik I. et Beskiermelsesbrev for Tausen, hvori han udnævnte ham til sin Capellan, og gav ham Tilladelse til at prædike i Viborg. Understøttet af trofaste Medarbeidere: Thøger, hans forrige Ordensbroder, Jørgen Jensen Sadolin, hvis Søster han kort efter ægtede, og Rectoren ved Byens Skole, Jakob Skiøning[3]), forkyndte Tausen endnu i henved 3 Aar, efter at være kommen i Frihed, Evangeliet i Viborg: først i St. Hans's Kirke (en Sognekirke, forskiellig fra den ovennævnte Klosterkirke af samme Navn), og siden, da denne ikke kunde rumme hans talrige Tilhørere, i den større Franciscaner- eller Graabrødrekirke; dog ikke uden heftig Modstand af Munkene (som spærrede deres Kirke, hvorfor Folket engang sprængte Dørene) og Kamp med Bispen, Jørgen Friis, hvis bevæbnede Udsendinge Borgerne dreve paa Flugt. Inden Tausen forlod Viborg, havde han den Glæde at see Reformationen almindelig antagen i denne By, i det Øvrigheden og Borgerskabet i Forening forlangte af Kongen og d. 23. Febr. 1529 erholdt Tilladelse til at nedbryde alle deres Sognekirker og istedetfor dem tage Graabrødrenes og Sortebrødrenes Klosterkirker til Sognekirker, ved hvilke Tausen og

---

[3]) Sadolin blev 1537 udnævnt til første evangeliske Bisp i Fyen, og Skiøning i Viborg; jfr. ovenfor S. 117 og 157.

Sadolin, som Tausen, følgende Luthers Exempel, ordinerede, af Menigheden beskikkedes til Prædikanter (ell. Sognepræster). I Sommeren s. A. blev Tausen af Frederik I. kaldet til Kiøbenhavn som Præst ved Nicolai Kirke. I Hovedstaden havde man hidtil ikke mærket synderligt til Reformationsbevægelsen; og Mart. Reinhards Virksomhed 8 Aar tidligere havde ikke efterladt sig noget Spor; men ved Tausens Ankomst forandredes Forholdene aldeles, og den nye Lære fik ogsaa her i kort Tid en Mængde Tilhængere. Da Spændingen imellem det catholske og det evangeliske Partie daglig tiltog, sammenkaldte Frederik I. det følgende Aar en Herredag i Kiøbenhavn[4]), hvor begge Parter skulde føre deres Sag og forsvare deres Meninger for Kongen og Rigsraadet. Her mødte paa den ene Side Rigets Bisper og Prælater i den dobbelte Egenskab som Medlemmer af Rigets Raad og som Indstævnte for Rigets øverste Domstoel; paa den anden Side „Mester Hans Tausen, hans Partie og Selskab" eller omtrent 20 Mænd[5]) som Repræsentanter for de evangeliske Lærere. I de første 8 Dage holdt Prædikanterne sig ganske rolige, uden at svare paa

---

[4]) Den holdtes samtidig med den mærkelige Rigsdag i Augsburg, hvor den augsburgske Confession, forfattet af Melanchthon, blev oplæst Løverdagen d. 25 Jun. 1530. Den følgende Løverdag, 2 Jul., aabnedes den kiøbenhavnske Herredag. [5]) De mærkeligste af disse vare: Frands Wormordsen, Ole Chrysostomus, Claus Mortensen Tøndebinder og Hans Olsen Spandemager fra Malmø, Jørgen Jensen Sadolin og Jakob Skiøning fra Viborg, Peder Thomesen (1537 første evangeliske Bisp i Vendsyssel) fra Salling. Jfr. C. T. Engelstoft: „Herredagen i Kiøbenhavn 1530", Theol. Tidsskr. 1ste B.s 2det H. S. 1—114.

de Catholskes Beskyldninger; og Prælaterne ansaae allerede deres Sag for vunden, da Tausen pludselig fremstod, og i sit og sine Brødres Navn overleverede Kongen deres Troesbekiendelse, affattet i 43 Artikler, hvilke samtlige evangeliske Geistlige derpaa fordeelte imellem sig og daglig forklarede i Hellig-Geistes Kirke under et stort Tilløb af Hovedstadens Befolkning. Mod de 43 Artikler indgave Catholikerne et Klageskrift i 27 Artikler, som enkeltviis bleve besvarede og giendrevne i et Modskrift, ledsaget af en heftig Klage over Bisopperne. I disse Skrifter, saavelsom i Hovedbekiendelsesskriftet, havde Tausen den væsentligste Deel. Efterat der forgieves var forsøgt at bringe en mundtlig Disputats i Stand imellem begge Partier, endte Herredagen uden noget Resultat, i det Kongen blot erklærede, at han, indtil en alminddelig Kirkeforsamling havde afgiort Sagen, vilde tage begge Kirkepartier under sin Beskyttelse. I Slutningen af Aaret — paa den Tid, da Billedstormen fandt Sted i Frue-Kirke (3die Juledag 1530), til hvilken Tausen af Catholikerne beskyldtes for at være hemmelig Ophavsmand, skiøndt han siden udtalte sig skarpt mod disse Uordener — førte han en skriftlig Feide med den bekiendte Carmelitermunk Poul Eliesen (for sit Affald fra Reformationens Sag kaldet Vendekaabe), som forfattede et Skrift mod de „nye Messedræbere" til Forsvar for „den hellige Messe" (udk. i Aarhuus 1531); dette Stridsskrift fremkaldte et Modskrift af Tausen (trykt i Malmø s. A.), hvori han med stor aandelig Styrke og med den ham eiendommelige Diærvhed bekæmper sin Modstander [6]). Ved

[6]) Angaaende denne Strid jfr. C. T. Engelstoft: „Paulus Eliæ" i Nyt hist. Tidsskr. II. S. 462—67. Som bekiendt, afveg

Frederik I.s Død fattede Prælaterne nyt Haab; og paa Herredagen, som blev aabnet i Kiøbenhavn 24 Jun. 1533 i Anledning af Kongevalget, blev Tausen indstævnet og anklaget for Skieldsord mod Bisperne og for Kiætterie i Læren om Nadveren m. M. Rigsraadet fældede 14 Jul. den Dom, at Tausen herefter ikke maatte prædike i Kiøbenhavn eller skrive Bøger, ei heller opholde sig i Siællands og Skaanes Stifter, eller befatte sig med noget Præsteembede uden Bispernes Tilladelse; men ved Bortgangen fra Raadhuset fik Tausen Leilighed til at giengielde sin værste Modstander, Biskop Joach. Rønnows Fiendskab med Ædelmodighed, ved at beskytte ham mod de forbittrede Borgere, som i store Flokke og bevæbnede havde samlet sig paa Gammel-Torv for at forsvare deres Prædikant; og ved Familien Giøes Mellemhandling fik han kort efter af Biskoppen Tilladelse til at vende tilbage til Kiøbenhavn, og der „prædike det hellige Evangelium og Guds Ord rettelig og klarlig uden al Skiendsord og Tale paa Bisper, Prælater, Kanniker eller Præster.“ Da den treaarige Borgerkrig, Grevens Feide, var endt med Kiøbenhavns Overgivelse til Kong Christian III., henvendte Kongen strax sin Opmærksomhed paa Religionsvæsenet, og det lykkedes ham ogsaa, efterat samtlige catholske Bisper vare fængslede, at faae den lutherske Reformation indført i Danmark paa Rigsdagen i Kiøbenhavn 30 Oct. 1536; men skiøndt det var Tausen,

Tausen fra Luther i Læren om Nadveren, og nærede i dette Punct samme Anskuelse som Calvin, Niels Hemmingsen og flere friere tænkende Kirkelærere, der ikke antoge Christi legemlige Nærværelse, men vel hans Nærværelse paa en aandelig Maade i Sacramentet; jfr. L. Helweg: Den danske Kirkes Hist. efter Reform. S. 126 flg.

som havde grundlagt den nye Kirke, valgte Kongen dog en Anden (Peder Palladius) til at føre Arbeidet videre, og Tausen blev endog — uvist, af hvad Grund — forbigaaet ved det første Valg af evangeliske Biskopper 1537. Derimod vedblev han endnu en kort Tid at prædike i Kiøbenhavn, og holdt tillige Forelæsninger i Hebraisk ved det restaurerede Universitet, indtil han i Febr. 1538 blev ansat som Lector ved Capitlet i Roeskilde. Ved Bisp Joh. Wandals Død blev Tausen valgt til Bisp i Ribe, og hans Indvielse ved Bugenhagen fandt Sted med usædvanlig Høitidelighed i Ribe-Domkirke Søndagen d. 30 Apr. 1542 i Kongens, Rigsraadets og samtlige Bispers Nærværelse; hvorpaa han den følgende Dag tog Sæde i den kirkelige Forsamling, paa hvilken de 26 Ribe-Artikler udstedtes. I de første Aar fungerede han tillige som Lector eller Læsemester i Theologien, da det var meget vanskeligt i den første Tid efter Reformationens Indførelse at finde Mænd, der vare skikkede til disse Embeder. Som Bisp virkede Tausen i henved 20 Aar med samme Nidkiærhed og Trofasthed i Evangeliets Tieneste, som stedse tidligere, indtil sin Død, som indtraf 11 Nov. 1561 i hans 67de Aar. Under et stærkt bevæget Liv var han saa forsøgt i Modgang, at han pleiede at sige: „Hvilken Dag jeg ikke har en ny Sorg, frygter jeg for, at min Gud er fortørnet“; hans Fortrøstning til Gud i Kampen for Sandheden er udtrykt i hans Valgsprog: „Cras respondebit mihi justitia mea“ og „Ægyptus homo est, non deus fortis“, hvilke findes indgravede i hans Mindesteen omkring hans Brystbillede. De vigtigste af hans Skrifter, foruden de ovennævnte, ere hans danske Oversættelse af de 5 Mosebøger (Magdeb. 1535; 2det Opl. 1537),

hans Huuspostil — den ældste Samling af danske Prædikener — som uden al rhetorisk Kunst udmærker sig ved naturlig Simpelhed, Kraft og Varme i Foredraget og en vis Originalitet i Stilen[7]), samt hans Christi Lidelseshistorie, uddraget af alle 4 Evangelister, med Forklaring (begge trykte i Magdeb. 1539), hvilke tvende Skrifter læstes til Opbyggelse i vort Fædreland længe efter deres Forfatters Død. Tausen var to Gange gift: hans første Hustru var hans trofaste Ven Sadolins Søster Dorothea; den anden, Anna Anders-Datter, overlevede ham i 9 Aar; med begge havde han 13 Børn. Hans Portrait, restaureret i Anledning af Reformations-Jubelfesten 1836, hænger i Ribe-Domkirke. (Tausens Levnet er beskrevet i L. Brøndlunds Memoria Joh. Tausani, 1721; Dän. Biblioth. I. S. 1—34; Pontopp. Ann. III. S. 139—51; P. Røns Sciagraphia Lutheri Danici, 1757; P. T. Wandall: Mindesmærker paa Jægerspriis, I. S. 283—322; J. S. B. Suhr: Tausens Levnet, Ribe 1836, 2den Udg. Kbh. 1846. Jfr. H. Knudsen: „Hans Tausen og Reformationen i Viborg" i Annaler for nordisk Oldkyndigh. og Hist., 1847, S. 85—131.)

3. Mag. **Poul Madsen**, var Bisp i Ribe 1562—1569, da han blev Bisp over Siællands Stift. (See ovenfor S. 78—79.)

4. Mag. **Hans Laufen** (**Johannes Lagonius**), f. 1530 i Ribe, hvor hans Fader, Lauge Steffensen, var Raadmand. Fra sin Fødebyes Skole, der var en af de meest

---

[7]) Jfr. L. Helweg: Den danske Kirkes Hist. efter Reformationen, S. 41—43.

anseete og talrigst besøgte i Landet, kom han til Kiøbenhavns Universitet, hvor han studerede Theologie under **Niels Hemmingsen**; siden drog han efter den Tids Skik til Wittenberg, hvor han især sluttede sig til **Melanchthon**, og 1555 tog Magistergraden. Efter sin Hiemkomst s. A. blev han først Lector theolog. i Ribe-Domcapitel, og 14 Aar derefter 1569 valgt til Biskop. Han forestod Stiftet i 25 Aar, og skal med Omhu have varetaget Kirkens og Skolens Tarv, ligesom han ogsaa roses for Lærdom og Retskaffenhed. Biskop Hans Lausen døde 16. Aug. 1594 i sit 65de Aar; han var gift med **Hans Tausens** Datter Dorothea, med hvem han levede i 33 Aar; deres eneste Datter blev 1581 gift med den berømte **Anders Sørensen Vedel**. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 151—52. Jfr. C. F. Wegener: Anders Sør. Vedels Levnet, Ubg. 1847, S. 117. 123. 193. 195—96.)

5. Mag. **Peder Jensen Hegelund**, f. 9. Jun. 1542 i Ribe, hvor hans Fader, **Jens Hegelund**, var Borgermester. Han var **Anders Sørensen Vedels** Jævnaldrende [8]) og Skolekammerat i Ribe-Skole under den som Psalmedigter bekiendte Rector **Hans Thomesen**, som 1561 blev kaldet til Kiøbenhavn, og ledsagedes til Hovedstaden af flere af sine ældste Disciple, deriblandt Vedel og Hegelund, der i de sidste 3 Aar havde været baade hans Lærling og Medlærer. I de 3 Aar, i hvilke han derpaa studerede ved Kiøbenhavns Universitet, var han i Huset hos **Niels Hemmingsen**, der fattede stor

[8]) Vedel var født 9 Nov. 1542 og altsaa 5 Maaneder yngre end Hegelund.

Kiærlighed til den begavede Yngling; 1564 drog han til Leipzig, for der at fortsætte sine Studier; og da han var kommen hiem derfra, blev han 1566 sendt af Niels Hemmingsen som Hofmester for hans Søn til Wittenberg, hvor han, ligesom i Leipzig, traf sammen med **Vedel** og **Tyge Brahe**, og desuden en Mængde andre unge Landsmænd [9]). I Wittenberg tog Hegelund tilligemed sin Elev Magistergraden; og ved sin Hiemkomst 1569 blev han strax ansat som Rector ved sin Fødebyes Skole. Det var paa den Tid en almindelig Skik i vore latinske Skoler, at Disciplene opførte Skuespil, oftest vel paa Latin, men dog ogsaa undertiden et eller andet, skrevet i Modersmaalet. Hegelund selv er en af de danske dramatiske Forfattere fra **Frederik II.s** Tid; han skrev flere Skuespil [10]), hvoraf nu kun eet er tilbage, over „Susannas" Historie, hvilket han 1576 lod opføre i Ribe ved sine Disciple [11]). Efter at have

---

[9]) I Wegeners Vedels Levnet S. 43 nævnes efter Hegelunds Almanakker 20 unge Danske, som i Aaret 1567 studerede i Wittenberg. [10]) Af Hegelunds Skuespil fandtes endnu 5, ligeledes af bibelsk Indhold, i Haandskrift i det Resenske Bibliothek, nemlig: om Abel og Cain; om Abraham; om Lazari Opvækkelse; om de ti Spedalske, og om den rige Mand og Lazarus; men disse brændte med denne mærkelige Bogsamling 1728. [11]) „Susanna, comico-tragoedia, en mærkelig Leeg, udtagen af Bibelen udaf Daniels Historie, om den ærlige Qvindes Susannæ Kydskhed og underlige Befrielse" (trykt i Kiøbenh. 1578 og dediceret til Dronning Sophie). Dette Arbeide var en rimet og meget fri Oversættelse af *Xysti Betuleii* latinske comoedia tragica: Susanna (Augsb. 1537), som ved Festlighederne i Anledning af **Christian IV.s** Daab blev spillet i Kiøbenhavn i Slotsgaarden af Studenterne 3 Jun. 1577. S. 178 er bemærket om Biskop **Albert Hansen** i Aarhuus, at ogsaa han som Rector i Helsingør lod sine Disciple opføre Skue-

bestyret Ribe-Skole paa 11te Aar med megen Berømmelse, blev Hegelund 1580 udnævnt til Lector theol. i Ribe-Capitel, og 1588 til Provst og Sognepræst ved Domkirken. Da Bisköp Hans Laugsen var død, og de fire, af de forsamlede Kiøbstedpræster kaarede Valgmænd, som efter Kirkeordinantsen skulde foretage Bispevalget, og blandt hvilke ogsaa Hegelund var, ikke kunde blive enige om, hvo der skulde være hans Efterfølger, fik de endelig af Regieringsraadet, som styrede Riget i Christian IV.s Mindreaarighed, Befaling at møde i Kiøbenhavn, for at Sagen kunde blive afgiort; og allerede Dagen efter deres Ankomst, 4 Marts 1595, valgte Regieringsherrerne egenmægtigen Hegelund til Bisköp [12]). Efter 45 Aars nidkiære og dygtige Virksomhed i sin Fødeby — i 19 Aar som Bisköp — døde Hegelund, der i den sidste Tid var meget svagelig, og især led af Podagra, 18 Febr. 1614 i sit 72de Aar. Hans Død indtraf faa Dage før Forsamlingen i Kolding i Anledning af den kock-resenske Strid, hvor alle danske Biskopper mødte, undtagen Hegelund og Siællands Bisköp Winstrup, som ogsaa var gammel og sygelig, og døde faa Maaneder efter denne. Bisköp Hegelund var 3 Gange gift, og efterlod sig flere Børn. Foruden hans ovennævnte dramatiske Arbeider og flere trykte Skrifter, for største Deel af poetisk Indhold, har han efterladt sig i Haandskrift Almanak-Antegnelser for Aarene 1565—1613,

---

spil for Borgerne 1580. Jfr. i øvrigt P. V. Jacobsen: „Om Skuespil og Skuespil-Forfattere i Danmark i det 16de Aarh.", Histor. Tidsskr. V. S. 495—534. [12]) Hegelunds Ungdomsven Vedel var ved denne Leilighed hans Medbeiler, ligesom 15 Aar tidligere om Lectoratet.

som bevares i den Hielmstiernske Samling paa det store kongel. Bibliothek, og ere af Vigtighed for den Tids Personalhistorie. (Hans Levnet i Terpagers Ripæ Cimbr. p. 615—17; Pontoppidans Ann. III. S. 153—55. Jfr. Nyerups og Rahbeks Bidrag til den danske Digtekunsts Hist. II. S. 1—26. 47—69; Thorups Efterretn. ang. Ribe-Cathedralsk., 1827, S. 38—41; Frosts Efterretn. om Ribe-Domkirke, S. 30. 32—34; Histor. Tidsskr. V. S. 514—18; Wegener: Anb. Sør. Vedels Levnet, Udg. af 1847, S. 21. 25. 26. 32. 34—38. 41—44. 93—96. 116. 123. 153. 196—99. 215.)

6. Dr. **Iver Iversen Hemmet**, f. 1564 i Landsbyen Hemmet i Ribe-Stift, hvor hans Fader, **Iver Gregersen**, var Præst. Han gik i Ribe-Skole; studerede derpaa ved Universitetet, foruden Theologie, ogsaa Astronomie, og opholdt sig i nogle Aar hos **Tyge Brahe** paa Uranienborg som dennes Medhielper. 1590 blev han ansat som Rector ved Ribe-Skole; 1596 udnævnt til Lector theol. i Ribe, og 1614 til Biskop sammesteds. Han tog den theologiske Doctorgrad 1620, og døde 6 Jan. 1629. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 155—56. Jfr. Thorups Efterretn. ang. Ribe-Cathedralskole: 1827, S. 43—45; 1837, S. 34. Frosts Efterretn. om Ribe-Domk. S. 35—36.)

7. Dr. **Jens Dinesen Jersin**, f. 28 Sept. 1587 i Landsbyen Jerslev (i Nærheden af Kiøge), hvor Faderen, **Dines Jensen**, var Præst. Han blev dimitteret fra Herlufsholms Skole, og kort efter ansat som Hører ved samme Skole, som han dog snart igien forlod for at tiltræde

en Udenlandsreise 1607. Efter sin Hiemkomst 1610 tog han Magistergraden, og blev det følgende Aar Rector i Sorø, men nedlagde allerede 1615 dette Embede. Et Sagn fortælles om et Syn, han skal have havt en Aften i Sorø-Kirke, da han fik det Indfald at ville spille et Stykke paa sin Luth paa Absalons Grav; og det tilføies, at denne Vision, efter hans egne Yttringer, skulde have havt den Virkning, at omstemme hans tilforn muntre Sind, og giøre ham alvorlig og tungsindig. Efter at have nedlagt Rectoratet, reiste han atter 4 Aar udenlands som Hofmester for en ung Adelsmand, Mogens Krabbe, paa hvilken Reise han besøgte de vigtigste tydske Universiteter og Hoffer; og efter sin Hiemkomst 1619 blev han udnævnt til første Professor i Metaphysik ved Kiøbenhavns Universitet. Christian IV. antog ham derhos til Lærer for sine to uægte Sønner, Christian Ulrik og Hans Ulrik Gyldenløve, og det er rimeligviis denne Bestilling, der har givet Jersin Anledning til at skrive sine to Lærebøger i den latinske Grammatik („epitome grammaticæ Latinæ", udk. første Gang 1622, og „Grammaticæ Latinæ præcepta majora", Hafn. 1624 og siden oftere), som paa den Tid tildroge sig megen Opmærksomhed, og indførtes i begge Riger til almindeligt Skolebrug. 1625 blev han udnævnt til Provst og Sognepræst ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn; her aabnede sig en videre Virkekreds for ham; men hans Melancholie tiltog end mere, da han mistede to Hustruer kort efter hinanden. 1629 blev Jersin Biskop i Ribe, ikke paa den i Kirkeordinantsen foreskrevne Maade ved Valg, men efter udtrykkelig Befaling af Kong Christian IV., for hvem han personlig aflagde sin Troskabseed

paa Slottet Eutin; det følgende Aar blev han Dr. theol. At han ogsaa i de 5 Aar, hvori han var Biskop, havde haarde Anfægtelser, derom synes blandt Andet hans bekiendte theologiske Smaaskrifter fra disse Aar at vidne; nemlig „Tractat om Mirakler, Tegn og Aabenbaringer" (Kbh. 1632. 1644. 1697, 1730 og 1746), „Vera via vitæ ɔ: en rigtig Vei, som fører til det evige Liv" (Kbh. 1633 og oftere), og „Troens Kamp og Seier" (Kbh. 1635 og oftere; de to sidste ogsaa udgivne sammen under Titel: „Tvende opbyggelige Skrifter", og oversatte paa Svensk, Tydsk og Islandsk). Hans tidlige Død synes at være fremskyndet ved følgende Begivenhed. Paa en Visitats i Medolden-Kirke i Sommeren 1634 kom han i Ordstrid med en halstarrig Bonde, som til Menighedens store Forargelse gav Biskoppen et Ørefigen; og da Bonden fandt Beskyttelse hos ligesindede Personer af høiere Stand, som forestillede Sagen anderledes ved Hoffet, end den i Virkeligheden forholdt sig, blev han nødt til selv at reise til Kiøbenhavn. Men han kom ikke længere end til Nyborg, hvor han blev syg og døde under en heftig Siælekamp 25 Oct. 1634, kun 47 Aar gammel. Biskop Jersin var ligesaa bekiendt for Lærdom, som for sit dybe religiøse Sind; hans berømte Samtidige, Biskop Brochmand, kalder ham i Fortalen til sit Systema theol. „theologum profunde doctum et excellentem Hebræum". (Hans Levnet i Vindings Academ. Haun. p. 278—79; foran hans „Tvende opbyggelige Skrifter"; i Pontopp. Ann. III. S. 156—65. — Jfr. Frosts Efterretn. om Ribe-Domk. S. 41—43; Kong Christian IV.s egenhænd. Breve, udg. af Molbech, I. S. 118—19. 361—62.)

8. Dr. **Hans Borchardsen**, f. 28 Oct. 1597 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, **Borchard Hansen**, var Borger. Han blev 1613 dimitteret fra Sorø-Skole af sin Formand paa Bispestolen, den daværende Rector **Jersin**, og blev siden Hører ved Kiøbenhavns Skole; reiste derpaa udenlands med offentlig Understøttelse, og studerede ved Universiteterne i Wittenberg og Jena. Ved sin Hiemkomst 1622 blev han antaget til Lærer hos Prinds **Frederik** (siden Kong Frederik III.), i hvis Tieneste han forblev i 7 Aar indtil 1629, da han blev udnævnt til Provst og Sognepræst ved Frue-Kirke i Kiøbenhavn efter sin forrige Rector **Jersin**, hvem han ogsaa efter 5 Aars Forløb 1634 efterfulgte som Biskop i Ribe. 1636 blev han Dr. theol., og døde 4 Jan. 1643. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 147—48. — Jfr. Frosts Efterretn. om Ribe-Domkirke, S. 43—45; Kong Christian IV.s egenhænd. Breve, I. S. 360.)

9. Dr. **Erik Monrad**, f. 24 Mai 1607 i Kiettinge paa Als, hvor hans Fader, den lærde Mag. **Johan Monrad**, af en tydsk (ell. efter Sagnet oprindelig ungarsk) adelig Familie, der var besvogret med **Luther**, var Præst og Provst[13]). Han gik først i Sønderborg-Skole, derpaa i Nyborg, og tilsidst i Odense-Gymnasium, hvorfra han blev dimitteret til Kiøbenhavns Universitet. Som Student vandt han megen Yndest hos den senere Biskop **Brochmand**; og efter i nogen Tid at have reist udenlands, blev han 1637 kaldet til Sognepræst i

[13]) Jfr. om ham Giessings Jubellærere, III. Anm. S. 178—82.

Riddeskart. Herfra blev Monrad, der var meget anseet for sit behagelige Foredrag og exemplariske Levnet, 1642 forflyttet til Hellig-Geistes Kirke i Kiøbenhavn, og allerede det følgende Aar udnævnt til Biskop i Ribe. 1646 blev han Dr. theol. Bispeembedet beklædte han kun i 7 Aar. I en ung Alder, ligesom begge hans Formænd, døde Biskop Monrad af en tærende Syge 26 Jun. 1650, under et Ophold i Kiøbenhavn i Anledning af Prinds Christians (Kong Christian V.s) Udvælgelse til Thronfølger, kun 43 Aar gammel. Han var gift med Margarete Bang, en Søster til den lærde Orientalist, Professor og Dr. Thom. Bang, og havde en Datter og 4 Sønner. En af disse, Johan Monrad, blev nobiliteret af Kong Christian V., og døde som Etatsraad og Eier af Rødkilde og Rakkebølle i Fyen. Af Skrifter har Biskop Monrad kun efterladt sig 4 danske Liigprædikener. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 148—50. Jfr. Giessings Danske Jubellærere, III. S. 221—23. Frosts Efterretn. om Ribe-Domkirke, S. 46—48.)

10. Dr. Peder Jensen Kragelund, f. 21 Dec. 1602 i Bergen, hvor Faderen, Jens Kragelund, var Kiøbmand. Fra sin Fødebyes Skole blev han dimitteret til Kiøbenhavns Universitet, hvor han i Aarene 1624—1627 hyppigt var Respondens ved forskiellige academiske Disputatser. 1628 blev han kaldet til Slotspræst paa Dragsholm og Sognepræst til Faarevelle i Siælland; og 1635 tog han Magistergraden. Dragsholm (det nuværende Adlersborg) var dengang et kongeligt Slot, paa hvilket Christian IV. undertiden opholdt sig, og han hørte da gierne Kragelund prædike. Ogsaa Fre-

derik III. yndede ham; og Kragelund var den første Bisp, denne Konge udnævnte, 1650, efterat han havde tient i sit første Embede i over 22 Aar. 1653 disputerede han for den theologiske Doctorgrad. Under den svenske Krig 1657—1660, da Ribe først var besat af Fienden, og siden havde allierede brandenborgske og polske Tropper i Indqvartering, maatte Bispen, ligesom Byens Indvaanere i Almindelighed, lide meget, og næsten mere af de Sidste end af Fienderne. Efter Fredsslutningen var han paa Stiftets Geistligheds Vegne tilstede paa Rigsdagen i Kiøbenhavn 1660, og skal der med Iver have virket for Souverainitetens Indførelse. Det følgende Aar udgik der kongelig Befaling til samtlige Bispper, at revidere Kirkeordinantsen og de andre Kirkelove, og indsende deres Betænkninger om, hvad der i samme behøvede Forandring, til Erkebisp Svane; den Betænkning, som blev indgiven af Kragelund, tilligemed 8 af Stiftets Provster, røber den samme Ufordrageligheds-aand, som vi saa ofte træffe i vor Kirkes nyere Historie, i det der blandt andet yttredes det Ønske: at „ikke alene ingen Papister, Jesuiter og Munke, men endog ingen andre fra den augsburgske Bekiendelse Dissenterende, maatte blive tolererede.“ Bisp Kragelund døde som Jubellærer 13. Sept. 1681 i sit 79de Aar, og havde været Bisp i 31 Aar; han roses for Retsindighed og Nidkiærhed i hele sin Embedsførelse, saa at han endog i sin høie Alderdom visiterede indtil 3 Maaneder før sin Død. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 150—51; Treschows Danske Jubellærere S. 90—92; Giessings Danske Jubellærere, I. S. 296—330. Jfr. Frosts Efterretn. om Ribe-Domk. S. 48—52.)

11. Dr. **Christen Lodberg**, f. 31 Oct. 1625 i Sognet Lodberg i Thy, efter hvilket han tog sit Navn; hans Fader, **Jens Christensen**, var en fattig Bonde. Da han tidlig viste megen Lyst til Læsning, anvendte Faderen Alt, hvad han efter Evne kunde, paa at lade ham underviſe hiemme; men da han i Krigen, ved de Keiserliges Indfald i Jylland, blev reent forarmet, maatte Sønnen atter kiøre Plov og vogte Qvæg, indtil han i sit 11te Aar kom i den nærmeste Skole i Thisted, hvor Rectoren, **Anders Veile**, havde ham hos sig paa femte Aar. Derfra kom han til Viborg, og tilsidst til Roeskilde, fra hvis Cathedralskole han omsider 1647 i sit 22de Aar blev dimitteret til Universitetet. Efter at have studeret her i nogle Aar, fik han et Reise-Stipendium, og begav sig 1652 til Holland og England; derfra paa sin egen Haand giennem Tydskland og Schweiz til Italien, hvor han (formodentlig ifølge et stiftet Bekiendtskab med en spansk General) gik i Krigstieneste, og i Neapel tiente halvandet Aar i den spanske Garde. Fra Italien drog han til Frankrig, og deeltog under Prindsen af **Condés** Anførsel i Beleiringen af Arras. Efter sin Tilbagekomst til Kiøbenhavn 1657 udgav han nogle physisk-astronomiske Disputationer [14]), tog Magistergraden, og holdt philosophiske Forelæsninger for et stort Antal Tilhørere. Han reiste derpaa atter udenlands som Hofmester for **Jens Rosenkrants**, og blev kort efter sin Hiemkomst, 3 Nov. 1663, ansat som Professor i Historie ved Sorø-Academie [15]). Herfra blev han dog allerede i Begyn-

---

[14]) En af disse er for sin Tid ikke uden Mærkværdighed: Exercitatio philosophico-theologica in duos primos versus Geneseos, Hafn. 1658. 4. [15]) Han var den sidste Professor, der ansattes ved

velsen af 1665 kaldet af Kong Frederik III. til Kiøbenhavn og til Hoffet, da Valget faldt paa ham at blive Lærer hos Prinds Jørgen; og Kongen, hvis Tilbøielighed for Videnskaber og Omgang med Videnskabsmænd er bekiendt, skal have fundet saa stor Fornøielse i at høre Lodberg undervise Prindsen, at han ofte tilbragte hele Timer i Værelset. 1666 blev Lodberg udnævnt til Provst ved Roeskilde-Domkirke, dog saaledes, at han skulde lade Embedet bestyre ved en Vicarius, og selv reise udenlands med den 14aarige Prinds som dennes Confessionarius, og tillige føre en Dagbog paa Reisen. Da Efterretningen om Kongens Død 1670 kom til Prindsen, som dengang opholdt sig med sit Følge i Venedig, vendte han hurtigt tilbage til Danmark; og ved Hiemkomsten fra denne tredie Reise overleverede Lodberg Prindsen to store Foliobind, hvori han havde optegnet alle mærkelige Hændelser paa Reisen, og hvad Skiønt og Mærkværdigt der var at see i næsten hele Europa. Lodberg tiltraadte derpaa sit Embede som Provst i Roeskilde, men vedblev tillige at være Prindsens Confessionarius, indtil han 1681 blev udnævnt til Biskop i Ribe, og tillige Dr. theol. ved en kongelig Bulle. I Bispeembedet, som han forestod i 12 Aar, vaagede han med megen Omhu over Sædeligheden; og uordentlige Præster fandt i ham en streng Tugtemester. Biskop Lodberg døde 12 Jun. 1693; han var siden 1671 gift med Johanne Eilertz, en Datter af Raadmand Jakob Eilertz

det af Kong Christian IV. stiftede Ridder-Academie i Sorø, som i Slutningen af Frederik III.s Regiering kom i Forfald. Jfr. Bircherods Dagbøger, udg. af Molbech, S. 92 flg.

i Kiøbenhavn, og havde 9 Børn; blandt hvilke en Søn, **Jakob Lodberg**, blev Biskop over Fyens Stift. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 151—55; Frosts Efterretn. om Ribe-Domkirke. S. 57—60.)

12. Dr. **Ancher Anchersen**, f. 17 Jan. 1644 i Kierteminde, hvorhen hans Forældre vare flygtede ved de svenske Troppers Indfald i Jylland; hans Fader, **Ancher Pedersen**, var Sognepræst i Kolding og Provst i Brusk-Herred. Han blev 1661 dimitteret til Universitetet fra Odense-Gymnasium; efter at have studeret her i 4 Aar, reiste han udenlands, og besøgte Universiteterne i Leipzig, Wittenberg (hvor han opholdt sig i den berømte theologiske Professor Abrah. Calovs Huus), Jena og Strasburg. Ved sin Hiemkomst fra denne Reise blev han udnævnt til Rector ved Kolding-Skole, og tog 1671 Magistergraden. 1682 efterfulgte han sin Fader som Sognepræst i Kolding og Provst i Brusk-Herred; og da den kongelige Familie ofte opholdt sig paa Koldinghuus, og fandt meget Behag i hans Prædikener, blev han 1692 beordret til at ledsage Kronprindsen (siden Kong **Frederik** IV.) som Confessionarius paa hans Udenlandsreise giennem Tydskland, Italien, Frankrige og Nederlandene. Efter 15 Maaneders Forløb kom han tilbage, og blev kort efter udnævnt til Biskop i Ribe. Som Biskop virkede Anchersen i henved 8 Aar; han tog sig især med Omhu af Skolevæsenet, hvis Brøst han kiendte af Erfaring, og var langt mere afholdt af Stiftets Geistlighed end hans strenge Formand, skiøndt ogsaa Anchersens Paamindelser til Præsterne vidne om alvorlig Embedsførelse. Biskop Ancher Anchersen døde 19 Jun. 1701 i sit 58de Aar;

i to Ægteskaber havde han adskillige Børn, blandt hvilke Matthias Ancherſen blev hans fierde Efterfølger paa Ribe=Bispestoel; han har ikke efterladt sig Skrifter. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 155—56, Zwergs Siæll. Cler. S. 740—41, Frosts Efterretn. om Ribe Domkirke. S. 60—62.)

13. Mag. Christian Muus, var Biskop i Ribe 1701—1712, da han blev Biskop over Fyens Stift. (See ovenfor S. 129—30.)

14. Hans Ocksen, var Biskop i Ribe 1712—1713, da han blev Biskop i Aarhuus. (See ovenfor S. 184—85.)

15. Mag. Laurids Thura, f. 20 Aug. 1657 i Rakskov, hvor hans Fader, Mag. Laurids Mortensen Vidsted, var Præst og Provst over Lollands Nørre=Herred[16]. Han gik først i Kiøge=Skole, og da denne Skoles Rector, Jakob Fosʃ, i hvis Huus han opholdt sig, og som viste ham faderlig Omhu, blev forflyttet til Rector ved Kiøbenhavns Skole, fulgte han med ham til denne, fra hvilken han 1676 blev dimitteret til Universitetet. Som Student fandt han megen Yndest hos Biskop Bagger, som 1680 beskikkede ham til øverste Hører, og det følgende Aar til Rector ved Kiøge=Skole. Thura

[16]) Navnet Thura førte han efter sin Morfader, Mag. Laurids Pedersen, Præst i Nykiøbing og Provst over Falsters Sønder=Herred, som besad stor Kundskab i de østerlandske Sprog, og i sin sidste Levetid skrev sig med dette Tilnavn (det Syrochald. טוּרָא, en Klippe). Saavel Biskop Thuras Faders som hans Morfaders Levnet er efter hans egne Antegnelser meddeelt i Danske Mag. V. S. 215—23, og findes ligeledes i Giessings Jubellærere I. S. 454—59.

tog da Magistergraden; efter at have bestyret Kiøge-Skole i 9 Aar, nedlagde han Rectoratet 1690 for at reise udenlands, og opholdt sig en Tid lang i Holland og England. I Leiden, hvor han tilbragte to Aar, traf han sammen med en yngre Landsmand, den senere navnkundige Conferentsraad **Frederik Rostgaard**[17]), med hvem han sluttede et fortroligt Venskab; og i Oxford omgikkes de begge med de berømteste Lærde, som **Hudson** og **Dodwell**. Paa denne Reise opnaaede Thura en saadan Færdighed i at tale Hollandsk, at han efter sin Hiemkomst blev 1696 ansat som Præst for den hollandske Menighed i Kiøbenhavn, som paa den Tid holdt Gudstieneste i Holmens Kirke[18]), og det næste Aar tillige for den hollandske Menighed i Valdby (siden Frederiksberg). Dette Embede forestod han i 7 Aar indtil 1703, da han blev kaldet til Sognepræst ved Frue-Kirke i Aarhuus og Provst over Ring-Herred. 1706 udnævntes han til Stiftsprovst og Sognepræst ved Aarhuus-Domkirke; og 1713 forflyttedes han derfra

---

[17]) En Søn af **Hans Rostgaard**, som udmærkede sig ved sit patriotiske Forhold under Kiøbenhavns Beleiring, og hvis Levnet **Thura** under sit Ophold i Udlandet beskrev i danske alexandrinske Vers (udk. 31 Aar derefter, 1726, Kbh. 4.). [18]) „D. 15 Sept. 1687 blev det de hollandske Gemene i Kiøbenhavn, som vare af den evangeliske eller lutherske Religion, ved en kongelig Anordning bevilget, at der maatte paa visse Tider holdes i Holmens Kirke Gudstieneste for dem i deres eget Sprog" (**Bircherods** Dagb., udg. af Molbech, S. 243). Deres første Præst var Mag. **Jakob Andersen Hummer** 1687—1695 (see **Worms** Lex. over lærde Mænd I. S. 482); den anden og sidste var **Thura**. Da han 1703 forflyttedes til Aarhuus, ophørte denne Gudstieneste.

til Biskop i Ribe. Sit sidste Embede forestod han derpaa med Berømmelse i 18 Aar, og havde især store Fortienester af Byens Cathedralskole, hvis faldefærdige Bygning ved Biskoppens ivrige Bestræbelser blev fuldstændigt restaureret og som ny indviet 1727. Biskop Thura døde som Jubellærer 1 Apr. 1731 i sit 74de Aar; i sit Ægteskab med Helene Catharine With, en Datter af Mag. Albert With, Sognepræst ved Trinitatis Kirke i Kiøbenhavn, havde han 3 Sønner og 3 Døttre. Sønnerne have alle efterladt sig et berømmeligt Navn: den Ældste, Mag. Albert Thura (først Rector i Kolding, derpaa Præst i Leirskov, † 1740), er bekiendt som Forfatter til flere Værker i den danske Literaturhistorie[19]); den Anden, Diderik de Thurah, Commandeur-Capitain og nobiliteret af Kong Christian VI. († 1788), har beriget Literaturen med adskillige opbyggelige Skrifter, saavel originale som Oversættelser af Engelsk; og den Yngste, Laurids de Thurah, der blev adlet tilligemed sin Broder, og døde som Generalmajor og General-Bygmester 1759, er Forfatter til de berømte Værker: Den danske Vitruvius (2 B., Kbhvn. 1746—49, fol.), Hafnia hodierna (Hafn. 1748, 4.) og flere Skrifter. Biskoppen selv har, foruden „Hans Rostgaards Liv og Levnet" paa Vers, efterladt sig adskillige andre poetiske Arbeider, der give ham Plads blandt de bedre danske Digtere i det 18de Aarhundredes 1ste Halvdeel. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 157—59; Treschows Danske Jubellærere S. 105—10; Giessings

[19]) Idea historiæ literar. Danorum, Hamb. 1723. Series episcop. Börglum., Haun. 1733. Regiæ Acad. Hafniensis infantia et pueritia, Flensb. & Alt. 1734. m. fl.

Danske Jubellærere I. S. 454—72; N. S. Hjorts Vita Laur. Thuræ, Rip. 1827; Frosts Efterretn. om Ribe Domkirke S. 65—70, Brandts og Helwegs Den danske Psalmedigtn. II. S. 355—57; jfr. Rahbeks og Nyerups Bidrag til den danske Digtekunsts Hist. IV. S. 57—62.)

16. **Matthias Anchersen,** f. 16 Marts 1682 i Kolding, hvor hans Fader, **Ancher Anchersen** (den 12te lutherske Biskop i Ribe), samme Aar blev Præst. Da Faderen blev Biskop i Ribe, blev han sat i denne Byes lærde Skole, fra hvilken han dimitteredes 1698. Han lagde sig især ved Universitetet efter de østerlandske Sprog, og blev 1701 af sin Fader ansat som Rector i Fredericia, hvor han ved Omgang med Rabbinerne ved Synagogen fik Leilighed til at studere Talmud. 1706 nedlagde han Rectoratet og reiste udenlands til Tydskland, Holland og England, for videre at dyrke de orientalske Sprogstudier. I Utrecht udgav han 1707 det arabiske Digt Tograi af Abu-Ismael med Golii latinske Oversættelse [20]); og i Canterbury studerede han især Persisk og Tyrkisk. Ved sin Hjemkomst 1709 blev Anchersen, der allerede før sin Udenlandsreise var designeret til Universitetslærer, ansat som Professor ved Kiøbenhavns Universitet, dog ikke i de østerlandske Sprog, da dette Professorat ikke var ledigt, men — hvad der oftere skete paa den Tid — i et Fag, der var ganske fremmed for hans egentlige Studier, nemlig Mathematik, hvilken Post han beklædte til 1720, da han blev kaldet til Sognepræst i Taarnby

[20]) Bogen havde den Skiebne, at næsten hele Oplaget forgik med et Skib, hvorpaa de vare affendte til Kiøbenhavn. (Jfr. Act. Eruditor. Supplem. T. IV. 1711. p. 156—57.)

paa Amager. Herfra blev han 1726 forflyttet til Sognepræst ved Trinitatis Kirke i Kiøbenhavn[21]); og 1731 blev han udnævnt til Biskop i Ribe. I dette Embede, som han forestod i 10 Aar, havde Ancherſen adskillige Ubehageligheder. Den da opkommende Pietisme havde ogsaa fundet Vei til Ribe-Stift, og fremkaldte der adskillige Bevægelser, blandt andet 1735 i Hygom Sogn, Frøs Herred, hvor Biskop Ancherſen selv paa en Visitats d. 18de Marts ved en eftertrykkelig Tale bragte de med deres Præsts (den senere Biskop Hygoms) „nye Lærdom" misfornøiede Bønder til Rolighed. Den fortrykte oeconomiske Stilling, hvori han befandt sig, og de Forlegenheder, hvori han derved bragtes, havde til Følge, at det i Biskoppens sidste Embedsaar blev ham forbudet at oppebære alle offentlige Penge, hvilket overdroges Stiftsprovsten, H. A. Brorson (siden Ancherſens Eftermand). Dette siges at have givet ham Tilbøielighed for stærke Drikke, og har formodentlig fremskyndet hans Død, som indtraf 26 Febr. 1741 i hans 59de Aar. Han havde paadraget sig saa stor Giæld, saavel til det Offentlige som til Private, at hans Enke med 7 Børn maatte frasige sig al Arv efter ham, og alle hans Eiendomme bleve solgte; en Deel af den offentlige Giæld blev det paalagt hans Efterfølger paa Bispestolen at afbetale ved aarlige Afdrag. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 159—60; Giessings Jubellærere II.

[21]) Ancherſen opholdt sig saaledes i Kiøbenhavn baade i det sørgelige Pestaar 1711, i hvilket han mistede sin første Kone, som han 10 Uger iforveien havde ægtet, og under den store Ildebrand 1728, som berøvede ham næsten Alt, hvad han eiede.

1ste B. S. 277; Frosts Efterretn. om Ribe Domk. S. 70—73. 161—62. Jfr. Riegels' Frederik IV.s Hist. II. S. 379—80.)

17\. Dr. **Hans Adolf Brorson**, f. 20 Jun. 1694 i Randrup i Ribe-Stift, hvor hans Fader, **Broder Brorson**, var Præst. Han blev tilligemed sin to Aar ældre Broder, **Broder Brorson** (siden Biskop i Aalborg), dimitteret fra Ribe-Skole 1712; under hans Ophold ved Universitetet svækkedes hans Helbred ved anstrengende Studeringer i den Grad, at han maatte vende hiem; hvorpaa han beskiæftigede sig med Privat-Informationer indtil 1721, da han blev kaldet til at succedere sin Stivfader, **Ole Holbek**, som Præst i sin Fødeby. Efter at have taget theologisk Examen med Characteren laud., blev han det følgende Aar indviet til dette Embede, tilligemed sin ovennævnte Broder, der paa samme Tid var kaldet til Nabosognet Medolden. Fra Randrup blev Brorson 1729 forflyttet til Tønder som 3die Præst, og herfra igien 1737 til Stiftsprovst og Sognepræst ved Ribe-Domkirke efter sin Broder, da denne var bleven udnævnt til Biskop i Aalborg. Som Stiftsprovst bestyrede Brorson efter kongelig Befaling Stiftets offentlige Midler, hvilke Biskop Ancherfen havde bragt i Uorden; og efter 4 Aars Forløb blev han, ved dennes Død, 1741 udnævnt til Biskop. I Anledning af Jubelfesten 1760 tog han tilligemed sin Broder den theologiske Doctorgrad. Biskop H. A. Brorson forenede med en mild, sagtmodig og ægte christelig Aand og en høi Grad af Samvittighedsfuldhed „den for en Biskop nødvendige Kundskab, Indsigt og Skiønsomhed og derhos en fast og bestemt Characteer; saa at han ei af Menneskefrygt eller Personsanseelse lod sig

afholde fra at giøre, hvad Pligten krævede, hvilket han især viiste ved den Strenghed, hvormed han giorde Alt, hvad der stod til ham, for at holde uværdige og umodne Candidater borte fra det geistlige Embede, og for at fierne forargeligt levende Præster og Kirkebetientere derfra" 22). Men især er Brorsons Navn blevet berømt ved hans Psalmer og aandelige Sange (udk. deels i Tønder, deels i Kiøbenhavn, og ofte samlede udgivne under Titel „Troens rare Klenodie" tilligemed „Svanesang"; sidste Udg. af J. A. L. Holm, Odense 1851); skiøndt det ikke kan negtes, at adskillige af hans Psalmer bære Præg af en noget sygelig Pietisme 23). I sin sidste Levetid var Brorson svagelig, og han blev ofte hiemsøgt af tunge Sorger; uagtet hans Temperament i Almindelighed var muntert, blev han dog af og til overfaldet af Tungsindighed; men hans Virksomhed svækkedes aldrig derved, og hans Tillid til Forsynet forblev under

22) Det Ubesøiede i Bisкop Herslebs Dom over denne hans i enhver Henseende høist ærværdige Embedsbroder, som han afgav i en Indberetning til Kong Frederik V. om Generalkirkeinspections-Collegiet: at han var „en eenfoldig og ved Svaghed og Hypochondrie fast udueelig Mand", er paaviist af Stiftets nuværende Bisкop i Theolog. Tidsskr. 2det B., og finder sin fuldstændige Giendrivelse i Brorsons Embedsbreve, som netop vise, at han var Bispeembedet aldeles voxen. 23) Den hallisкe Pietisme, hvis Ophavsmænd vare de berømte tydsкe Theologer Spener og Francke, fik Indgang i Danmark under Kong Christian VI.; dens Repræsentanter blandt de dansкe Bisкopper vare H. A. Brorson og Peder Hygom i Aarhuus, hvis Embedstid falder sammen med Brorsons: de døde begge i Jun. 1764, faa Dage efter hinanden. Hersleb hørte til den ældre theologisкe Skole; og heri maa formodentlig Grunden søges til denne i øvrigt høitfortiente Bisкops Uvillie mod disse Mænd.

de første Ydelser urokkelig. Han døde 3 Jun. 1764, 70 Aar gammel; i to Ægteskaber blev han Fader til 16 Børn: hans første Kone, Catharine Steenbech Clausen, en Datter af Amtsforvalter Clausen i Lygum-Kloster, døde kort efter hans Udnævnelse til Biskop, i Barselseng med det 13de Barn; og hendes Død nedslog ham i den Grad, at han var nær ved at frasige sig Bispestolen; hans anden Kone, Johanne Christiane Riese, var en Datter af Provst Riese i Agerskov og en Søster til hans ovennævnte Broders Hustru. Den ældste af hans Sønner, Broder Brorson, døde som Stiftsprovst i Ribe 1773. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 160—62; Giessings Jubellærere I. S. 553; J. B. Daugaard: „Bidrag til en Characteristik af Psalmedigteren, Bisk. H. A. Brorson, som Embedsmand" i Theolog. Tidsskr. II. 2det H. S. 119—48; Frosts Efterretn. om Ribe Domk. S. 78—87; Brandt og Helweg: Den danske Psalmedigtn. II. S. 362—69. Jfr. „Aktstykker af H. A. Brorsons Liv og Virken som Biskop i Ribe" i Kirkehistor. Samlinger, I. S. 145—222.)

18. Dr. Jørgen Karstens Bloch, f. 12 Jun. 1717 i Odense, hvor hans Fader, Lic. theol. Matthias Bloch, var Stiftsprovst og Sognepræst ved St. Knuds Kirke. Han blev dimitteret fra Odense-Gymnasium 1736, og tog 1740 theologisk Examen med Characteren laud. Efterat Bloch, af Mangel paa Understøttelse, en kort Tid havde maattet paatage sig at være Correcteur i Høpffners Bogtrykkerie, og derpaa besørget Catechet Hiorts Forretninger ved Garnisonens Skole i Kiøbenhavn under hans Fraværelse som Feltpræst, blev han 1743 beskikket til Præst ved Sø-Qvæsthuset og 4de Præst ved Holmens

Menighed, 1752 til dansk Slotspræst ved Christiansborg-Slot, og 1764 til Bisskop i Ribe. Han var en dygtig Bisskop, og skal derhos have besiddet en elskelig Characteer. 1767 blev han Dr. theol. Bisskop J. K. Bloch døde 8 Jan. 1773; han har udgivet nogle Prædikener, og efterlod sig i Manuscript et for Personalhistorie og Genealogie meget værdiefuldt Materiale til „den fyenske Geistligheds Historie fra Reformationen", hvoraf Provst L. P. Næraae udgav 1ste Bind (i 3 Hefter) og 2det Binds 1ste H., beriget med Tillæg og Rettelser (Odense 1787—90.); det Øvrige bevares nu paa Universitets-Bibliotheket. (Hans Levnet i Zwergs Siæll. Cler. S. 856—60; Frosts Efterretn. om Ribe Domkirke, S. 90—95.)

19. Dr. **Eiler Hagerup**, f. 11 Dec. 1718 (samme Dag, da Carl XII. faldt for Frederikshald) paa Gaarden Stensvig i Trondhiems Amt; hans Fader, Eiler Bertelsen, var Kiøbmand i Christiansund. Han blev opdraget af sin Slægtning, Bisskop Eiler Hagerup i Trondhiem, som 1736 dimitterede ham til Universitetet. Hagerups hele Embedsvirksomhed falder i hans Fødeland, med Undtagelse af det ene Aar, da han var Bisskop i Ribe. 1739 blev han ansat som Hører ved Bergens Skole; 1743 Sognepræst til Hølands Præstegield i Christiansands Stift, og 1753 Provst over Jæderens Provstie; 1757 Sognepræst i Arendal. 1760 tog han den theologiske Doctorgrad, og 1773 blev han udnævnt til Bisskop i Ribe. Herfra blev han allerede det følgende Aar forflyttet til Bisskop i Bergen, og tillige beskikket til theologisk Professor ved Kiøbenhavns Universitet, i hvilken Egenskab han før sin Opreise til Bergen creerede

6 Doctores theol.[24]) Fra Bergen blev han igien 1778 forflyttet til Christiansand; og som dette Stifts Biskop døde han 1788. (Hans Levnet i Worms Lex. over lærde Mænd, I. S. 387—88; III. S. 283. Frosts Efterretn. om Ribe-Domk. S. 95—96.)

20. Dr. **Tonne Bloch**, var Bisstop i Ribe 1775—1786, da han blev Bisstop over Fyens Stift. (See ovenfor S. 133—34.)

21. Dr. **Stephan Middelboe**, f. i Sept. 1730 i Flekken Sognedal i Christiansands Stift, hvor hans Fader, **Oluf Middelboe**, var Handelsmand. Fra Bergens Skole blev han 1751 dimitteret til Universitetet; kort derefter reiste han tilbage til Norge; og, efter at have taget theologisk Examen, var han først i nogen Tid personel Capellan hos Præsten i Askevold; blev derpaa 1762 ansat som Feltpræst ved første norske Feltregiment; 1763 Sognepræst til Askevold, og 1766 forflyttet til Danmark som Sognepræst til Frue-Kirke i Aarhuus og Provst over Ring-Herred. 1779 tog han den theologiske Doctorgrad; 1781 blev han udnævnt til Stiftsprovst i Ribe og Sognepræst til Domkirken; og 1786 til Bisstop. Det sidste Embede forestod Middelboe i 25 Aar; 1811 blev han efter Ansøgning i Naade entlediget, og døde 1 Dec. s. A., 81 Aar gammel. Bisstop Middelboe var meget yndet af Stiftets Præster for sin Humanitet og Omhu for deres Vel. (Autobiographie i Acta jubilæi univers. Hafn. 1779 p. 34—35; jfr.

---

24) Den Tale, Hagerup ved denne Leilighed holdt som Promotor, findes i Acta academ. Haun. 1774, p. 41—54.

Worms Lex. III. S. 521—22; Frosts Efterretn. om Ribe-Domkirke, S. 102. 118—22.)

22. **Victor Christian Hjort**, f. 13 Oct. 1765 paa Gundersløvholm i Siælland, hvor hans Fader, Peder Hjort, dengang var Forpagter (siden Herredsfoged i Jylland). Han blev dimitteret fra Odense-Skole 1783, og tog 1788 theologisk Embedsexamen med Charact. laud. I Candidataarene udgav han, efter Opfordring af Biskop Balle, en Samling af „aandelige Sange", som fandt meget Bifald, og hædredes med en Belønning af Selskabet for de skiønne Videnskaber; de fleste af disse Sange bleve siden, i mere eller mindre forandret Form, optagne i den „evangelisk-christelige Psalmebog". 1791 blev han af Consistorium, efter foregaaende Prøveprædiken, kaldet til residerende Capellan i Taarnby paa Amager. Det Otium, som dette Embede gav ham, benyttede han deels til at udarbeide Recensioner over homiletiske og pædagogiske Skrifter i de lærde Efterretninger, deels til at skrive Folkesange, men især til at forøge sin Færdighed i den geistlige Talekonst. Efter at have tilbragt 5 Aar i Taarnby, blev han 1796 beskikket til anden, og det følgende Aar til første residerende Capellan ved Holmens Kirke i Kiøbenhavn; 1804 til Sognepræst og Provst over Holmens Provsti. I 15 Aar virkede Hjort som yndet Prædikant for Holmens Menighed, og havde tillige store Fortienester af Sognets Skole- og Fattigvæsen. 1811 blev han Ridder af Danebrog, og i Mai s. A. udnævnt til Biskop i Ribe. I denne høiere Virkekreds fortsatte han sin gavnrige Virksomhed, og vandt almindelig Agtelse og Yndest ved sin retskafne Vandel, sine Talegaver

og sin poetiske Aand. Biskop Hjort døde, efter at være kommen syg hiem fra en Visitatsreise, 26 Jul. 1818 i sit 53de Aar. Han efterlod sig en Enke, Marie Pauline Schiørring, Datter af kongel. Kammermusicus Niels Schiørring, samt 6 Sønner og 2 Døttre; den ældste af Sønnerne er den bekiendte Forfatter, Professor P. Hjort, forhen Lector i Sorø. (Autobiographie, tilføiet det til Bispevielsen 1811 af Bisk. F. Münter udgivne Program: De schola Antiochena, og paa Dansk vedføiet hans Afskedsprædiken i Holmens Kirke. Biographie af P. E. Müller i Dansk Literatur-Tid. for 1818 S. 540—44; Frosts Efterretn. om Ribe-Domk. S. 122—29. Jfr. Erslews Forfatter-Lex. I. S. 659—60.)

23. Dr. Stephan Tetens, blev i Apr. 1819 udnævnt til Biskop i Ribe, men kom ikke til at fungere i dette Embede, da han endnu s. A. blev Biskop over Als og Ærø. (See nedenfor S. 236—38.)

24. Dr. Jens Michael Hertz, f. 26 Jul. 1766 i Landsbyen Ørslev ved Vordingborg; hans Fader, Herman Hertz, var kongelig Skovrider; hans Moder, Birgitte Catharine Johansen, siden gift med Toldskriver H. Boye i Kiøbenhavn, giorde sig i sin Tid bekiendt som Digterinde; navnligen som Forfatterinde af en Mængde Psalmer, der bleve optagne i den guldberg-harboeske Psalmebog (1778) og af en metrisk Oversættelse af Davids Psalmer[25]). Moderens Talent i denne Retning gik i Arv til Sønnen. Efter sin Faders Død

[25]) Mad. Boye døde 17 Oct. 1824 i sit 83de Aar. Jfr. om hende Thaarups Fædrel. Nekrol. S. 265—67; Erslews Forfatter-Lex. I. S. 183—84.

1775 blev han, ved Understøttelse af Arveprinds Frederik, til hvem han var anbefalet af Statssecretair Ove Høegh Guldberg, sat i Helsingørs lærde Skole under den navnkundige Rector Jak. Baden[26]); herfra kom han siden, i Anledning af hans Moders nye Ægteskab, i Frue-Skole i Kiøbenhavn (Metropolitanskolen) under den ikke mindre bekiendte Skule Thorlacius, som dimitterede ham til Universitetet 1784. Kort efter at have taget anden Examen maatte Hertz af Trang tage imod en Huuslærerplads paa Falster, hvor han deels læste til Attestats, deels øvede sig i at prædike. 1787 vendte han tilbage til Kiøbenhavn, og maatte efter 3 Maaneders Ophold ved Universitetet fremstille sig til theologisk Embedsexamen, ved hvilken han derfor kun opnaaede Characteren non contemn. Imidlertid fortsatte han, eller rettere begyndte forfra sit theologiske Studium, hørte Forelæsninger hos de berømte Universitetslærere Moldenhawer og Münter, og indtraadte 1789 i det af Biskop Balle stiftede homiletisk-catechetiske Selskab, der er at ansee som en Begyndelse til det nuværende Pastoral-Seminarium, og hvori, foruden Hertz, hans Formand paa Bispestolen V. C. Hjort, den senere Stiftsprovst Clausen, og flere siden hæderligt bekiendte Mænd dengang deeltoge. Ved ufortrøden Flid søgte han saaledes at indhente, hvad Fattigdom og Uheld tid-

[26]) I Helsingør indgik han nøie Venskab med en jævnaldrende Skolekammerat, som ogsaa holdtes der ved Arveprindsens Understøttelse, nemlig C. F. Degen, siden Professor i Mathematik ved Kiøbenhavns Universitet, der døde kort før Hertz, og som denne, 3 Uger før sin egen Død, helligede sin sidste skiønne Sang (i Kiøbenhavns Skilderie 1825 Nr. 44).

ligere havde hindret ham i at opnaae; og det lykkedes ham i den Grad, at han endog blev en lærd Mand. Han var betænkt paa atter at underkaste sig theologisk Examen, da han 1791 blev kaldet til Sognepræst til Nørhaa i Aalborg-Stift; fra dette lille Kald, hvor han trykkedes af Næringssorger, blev han 1796 forflyttet til Butterup og Tudse i Siælland, hvor han med Iver tog sig af Skolevæsenet; og herfra blev han igien 1800 kaldet til Sognepræst i Korsør. Under sit Ophold her udgav han 1804 sit første og vigtigste literaire Værk: „Det befriede Israel", et bibelsk Epos (18 Sange i Hexametre) over Jødernes Udfrielse ved Moses fra Ægyptens Trældom, paa hvilket han allerede, medens han var Præst i Jylland, havde begyndt at arbeide. Dette Digt er mærkeligt i vor Poesies Historie som den første og hidtil eneste episke Digtning i sit Slags[27]) i den danske Literatur, og foruden at det besidder megen poetisk og oratorisk Skiønhed, er det tillige udmærket i Henseende til Correcthed og Elegants i Stilen; hvorfor det ogsaa skaffede Forfatteren baade megen Berømmelse og en Priis-Belønning af Selskabet for de skiønne Videnskaber. Samme Aar, da det udkom, blev Hertz udnævnt til Domprovst og Sognepræst ved Roeskilde-Domkirke, 1807 tillige til Amtsprovst over Roeskilde-Amt, og 1812 til Ridder af Danebrog. I Roeskilde skrev han adskillige lærde theologiske Afhandlinger, samt en metrisk Oversættelse af Apokalypsen, hvilke samtlige findes trykte i „Videnskabelige Forhandlinger ved Siællands Stifts Landemode"

---

[27]) I de sidste Aar har, som bekiendt, en yngre Forfatter beriget Literaturen med et Par bibelske Sørgespil.

(den sidste ogsaa udg. særskilt 1816); og efterat han ved Reformations-Jubelfesten 1817 havde disputeret for den theologiske Doctorgrad, blev han 1819 beskikket til Bispop i Ribe. Ogsaa i dette Embede, som han kun beklædte paa 6te Aar, vandt han almindelig Høiagtelse og Hengivenhed ved sin velgiørende Virksomhed og sin elskelige Characteer. Han var en ualmindelig duelig Forretningsmand, en erfaren Skolemand, og en fortrinligt begavet Taler[28]); navnligen besad han det sieldne Talent at kunne holde ypperlige Foredrag uden Forberedelse. To Institutioner i Ribe-Stift fik deres Tilværelse under denne Bispop, nemlig Stiftsbibliotheket og Bibelselskabet for Ribe og Omegn. Bispop Hertz døde, almindeligt savnet, 2 Jun. 1825 i sit 59de Aar; han var først gift med Christiane Sophie Koch (d. 1804), en Datter af Præsten Hans Peter Koch i Horbeløv paa Falster, og havde i dette Ægteskab 5 Sønner og en Datter[29]); hans andet Ægteskab med hans første Kones ældre Søster, Else Christence Koch (d. 1845), tidligere gift med Hof- og Stadsrets-Procurator Thrige, var barnløst. (Autobiographie i Universitetets Acta solennia ved Reformationsfesten 1817 p. 9—13, og i det ved hans Bispevielse af Bisp. Münter udgivne Program: Symbola veteris ecclesiæ, artis operibus expressæ, 1819; Biographie af P. E. Müller i Dansk Literat.-Tid. f. 1825 S. 428—31; af J. Møller i Nyt theolog.

28) Et Udvalg af Hertz's Prædikener er efter hans Død udgivet 1830 af hans ældste Søn, Consistorialraad H. P. B. Hertz i Roeskilde. 29) Bispoppens Efterkommere findes i J. Barfods Den falsterske Geistligheds Personal-Historie, Stamtavl. S. XIX—XX. (Familien Koch).

Biblioth. IX. S. 39—65; i F. Thaarups Fædrel. Nekrolog S. 376—82; Frosts Efterretn. om Ribe-Domk. S. 130—36. Jfr. Erslews Forfatter-Lex. I. S. 646—47.)

25. Dr. **Conrad Daniel Koefoed**, f. 22 Sept. 1763 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Conferentsraad Hans Koefoed, var Directeur for det militaire Uldmanufactur. Han blev privat dimitteret til Universitetet 1783 af den senere Professor og Rector i Odense Ludv. Heiberg, og tog 1786 theologisk Embedsexamen med Characteren haud ill. Kort derpaa begav han sig til Gøttingen, hvor han hørte Forelæsninger af Planck, Heyne og flere af dette Universitets berømte Professorer. Ved sin Hiemkomst 1788 blev han først udnævnt til Skibspræst, og giorde nogle Reiser med Orlogsskibene Mars og Havfruen; derpaa 1791 kaldet til Sognepræst for Brørup og Lindknud i Ribe-Stift, og 1796 til Sognepræst for Vissenberg i Fyen, hvor han i 9 Aar med megen Iver tog sig af Skole- og Fattigvæsenet. 1800 fik han Diplom som Dr. theol. fra Universitetet i Kiel for en dertil indsendt Afhandling; 1805 beskikkedes han til Stiftsprovst i Ribe-Stift og Sognepræst ved Domkirken, og 1812 blev han tillige udnævnt til Amtsprovst for Ribe nordre Amt. I de 20 Aar, i hvilke han var Stiftsprovst, bestyrede han oftere de bispoppelige Forretninger; saaledes bereiste han 1809 og 1810 en Deel af Stiftet for at visitere Kirker og Skoler paa Bisp Middelboes Vegne, og fungerede i det Hele som vicarierende Bisp baade i Vacancen efter Bisp Hjort, under Tetens, som kort efter sin Udnævnelse til Bisp i Ribe blev beskikket til Bisp over Als og Ærø, og efter

Herz's Død, indtil han selv 10 Nov. 1825 blev udnævnt til Bisskop. 1826 blev Koefoed Ridder af Danebrog, og 1828 Danebrogsmand. I sine sidste Aar var han meget svagelig, og døde 30 Jul. 1831 i sit 68de Aar. Bisskop Koefoed var hverken Lærd, ei heller begavet som Taler, saaledes som hans twende Formænd; men han skal have besiddet adskillig praktisk Dygtighed; Embedsiver, Arbeidsomhed, Tienstvillighed og Godgiørenhed anføres som Grundtræk i hans Characteer. Fra en anden Side havde han i Stiftet mindre heldigt Ry. Han var først i 22 Aar gift med en Datter af Justitsraad og Stiftsphysicus i Ribe Dr. A. F. Fridsch; efter hendes Død 1815 ægtede han sin efterlevende Enke, Fru Catharine Marie Tang, f. Meinert, som eiede Herregaarden Nørre-Bosborg i Ribe-Stift. (Autobiographie, vedføiet det til hans Bispevielse af Bisk. Münter udgivne Program: Symbola ad interpretationem evangel. Johannis ex marmoribus et numis, 1826; Biographie i Frosts Efterretn. om Ribe-Domkirke S. 138—42.)

26. Dr. Nicolai Fogtmann, var Bisskop i Ribe 1831—1833, da han blev Bisskop i Aalborg. (See ovenfor S. 156.)

27. Tage Christian Müller, f. 3 Oct. 1780 i Kiøbenhavn, hvor hans Fader, Vilhelm Müller, var Skræddermester. Han tilbragte sin Ungdom fra det 12te Aar i sin Farbroders, Sognepræsten til Hellig-Geistes Kirke Hans Henrik Müllers Huus; og da Borgerdydsskolen i Kiøbenhavn oprettedes, blev han optaget blandt dens første Disciple. Fra denne Skole blev han dimitteret 1795, og tog 1799 i sit 19de Aar theologisk

Embedsexamen med Characteren laud. 1806 blev han kaldet til Sognepræst for Nørre-Snede og Eistrup i Aarhuus-Stift, og 1810 forflyttet derfra til Kiøng i Siælland, hvor han virkede med Dygtighed og Held i 20 Aar. Efter at være bleven 1828 udnævnt til Consistorialraad, blev han 1830 beskikket til Sognepræst i Stege og Provst for Møenbo og Baarse Herreder, og efter 3 Aars Forløb 6 Sept. 1833 til Biskop i Ribe. I dette Embede virkede Müller sine 16 sidste Leveaar med utrættelig Iver, og modtog mange Beviser paa Regieringens Erkiendelse af hans Fortienester; saaledes blev han 1835 udnævnt til Ridder af Danebrog, 1840 til Danebrogsmand, og 1843 til Commandeur af Danebrog; fremdeles deeltog han, ifølge kongelig Udnævnelse, som geistligt Medlem i Provindsialstænderforsamlingerne for Nørre-Jylland, og blev 1848, skiøndt mod sit udtrykkeligt tilkiendegivne Ønske, af Regieringen valgt til Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling. Sygdom nødte ham til at forlade denne, inden den var tilende; efter at være bragt tilbage til Ribe i Aug. 1849, døde han, agtet og elsket af Alle, som kiendte denne dygtige, nidkiære og kiærlige, af Fromhed og ægte Fædrelandssind besiælede Biskop, 2 Oct. s. A., Dagen før hans 69de Aars Fødselsdag. Ogsaa som Videnskabsmand og theologisk Forfatter efterlod Biskop Tage Müller sig et hæderligt Navn. Han havde 1806 ægtet sin efterlevende Enke, Henriette Louise Rasmussen, som paa en dobbelt Maade var hans Søskendebarn, nemlig en Datter af hans Morbroder, Provst Thom. Rasmussen i Grevinge, og af hans Faders Søster; hun fødte ham 2 Sønner og 4 Døttre. (Autobiographie, vedføiet det til hans

Bispevielse af Bisk. P. E. Müller udgivne Program: Vita Lagonis Urne, pars poster., 1833. Biographie i J. B. Daugaards „Minde om Biskop Tage Müller", Kiøbenh. 1849. Jfr. Erslews Forf.-Lex. II. S. 355—57.)

28. **Jakob Brøgger Daugaard**, f. 17 Sept. 1796 i Randers, hvor hans Fader, Hans Daugaard, en Bondesøn fra den Landsby, hvorefter han havde Navn, dengang var Toldbetient, og senere Kiøbmand. Han blev dimitteret fra Randers lærde Skole 1816, og, efter at have taget theologisk Attestats 1821 med Charact. laud., det følgende Aar ansat som Adjunct ved Sorø-Academies Skole. Herfra blev han 1827 kaldet til Sognepræst for Thorstrup og Horne i Ribe-Stift, hvorhos han 1839 tillige blev beskikket til Provst over Skads, Vester- og Øster-Horne Herreder. 1830 udgav han sit bekiendte kirkehistoriske Værk „Om de danske Klostre i Middelalderen", for hvilket han 1826 havde vundet Videnskabernes Selskabs Guldmedaille. Efterat han i 18 Aar havde forestaaet ovennævnte Menigheder, blev Daugaard 1845 udnævnt til Sognepræst ved Domkirken i Ribe og Stiftsprovst i Ribe-Stift, til hvis Biskop han, efter samtlige Provsters skriftligt indgivne Ønske, beskikkedes 21 Jan. 1850. Han er siden 1827 gift med Catharine Kruse, en Datter af afdøde Amtsprovst P. J. Kruse i Randers. (Autobiographie, vedføiet det til hans Bispevielse af Biskop Mynster udgivne Program: „Den hedenske Verden ved Christendommens Begyndelse", Kbh. 1850. Jfr. Erslews Forfatter-Lex. I. S. 327—28.)

IX.

Als og Ærø.

1. Dr. **Peter Krog Meyer**, f. 7 Jan. 1779 paa Gaarden Øgstad i Værdalen nær ved det historisk mærkelige Stiklestad i Trondhiems Stift; hans Fader, *Niels Meyer*, var Major i den norske Armee. Han blev dimitteret fra Trondhiems lærde Skole 1796, og kom det følgende Aar til Kiøbenhavns Universitet, hvor han 1800 tog theologisk Attestats med Udmærkelse. 1801 blev han ansat som Adjunct ved Metropolitanskolen, hvorfra han næste Aar blev forflyttet til Cathedralskolen i Christiania som Overlærer i Religion, Anthropologie og Hebraisk. 1806 udnævntes han til overordentlig Professor i Theologien ved Kiøbenhavns Universitet og tillige til Overlærer ved Metropolitanskolen i de samme Fag, som i Christiania. Efter to Aars Forløb modtog Meyer 1808 det hædrende Tilbud, som Hertug **Frederik Christian** af Augustenborg giorde ham, at være Opdrager og Lærer for hans Sønner paa Als — de samme to Fyrster, som siden have knyttet et saa bittert Minde til Familiens Navn i vort Fædrelands Historie. 1815 disputerede han for den theologiske Doctorgrad i Anledning af Kroningsfesten; og 1816 vendte han tilbage til Kiøbenhavn, for atter at indtage sin Plads i det theologiske Facultet ved Universitetet, hvor han allerede i følgende Aar udnævntes til ordentlig Professor. Henved tre Aar virkede nu denne aandrige, lærde og dygtige Universitetslærer i sin forrige Stilling;

d. 23 Apr. 1819 blev han udnævnt til første Bisp over Als og Ærø; men endnu inden han kunde tiltræde sit nye Embede, giorde en langvarig og smertefuld Sygdom 24 Jun. s. A. (4 Dage før den til hans og Biskop S. Tetens's Ordination bestemte Dag) Ende paa hans Liv i den unge Alder af ikkun 40 Aar. Han havde 1804 ægtet **Frederikke Vilhelmine Werels** (d. 1830), en Datter af Kammerraad Werels i Christiania. (Autobiographie i Universitetets Acta solennia ved Kroningsfesten 1815, p. 15—18. Biographie af Bisk. P. E. Müller i Dansk Literatur-Tid. f. 1819 S. 442—47; af J. Møller i Theolog. Biblioth. XVII. S. 257—93. Jfr. Erslews Forfatter-Lex. II. S. 261—63.)

2. Dr. **Stephan Tetens**, f. 7 Mai 1773 i Horsens, hvor hans Fader, **Peder Tetens** (senere Bisp i Viborg), dengang var Rector. Han blev dimitteret fra Viborg-Cathedralskole 1789; tog 1792 theologisk Attestats, og 1794 den philologiske eller Skole-Embedsexamen, begge med Charact. laud. Han reiste derpaa udenlands med offentlig Understøttelse; opholdt sig halvtredie Aar ved Universiteterne i Gøttingen (hvor han nød den berømte **Heynes** Omgang og Veiledning) og i Kiel; reiste derfra til Paris, og vendte igiennem Holland tilbage til sit Fædreland. Efter sin Hiemkomst blev han 10 Nov. 1797 udnævnt til Conrector ved Ribe-Cathedralskole; og inden han forlod Kiøbenhavn for at tiltræde dette sit første Embede, disputerede han for den philosophiske Doctorgrad. Som Forfatter giorde han sig i de næste Aar bekiendt ved sin heldige og smagfulde Oversættelse af Plutarchs Levnetsbeskrivelser (hvoraf 4 Dele udkom; Kbh. 1800—1811). 1804 blev han kaldet til

Sognepræst til Trinitatis Kirke i Fredericia og Annexet Veilby; 1811 forflyttet derfra til Odense som Stiftsprovst over Fyens Stift og Sognepræst ved St. Knuds Kirke, i hvilke Embeder hans Virksomhed dog meget hemmedes ved en heftig og langvarig Sygelighed. D. 23 Apr. 1819 blev Tetens udnævnt til Bisop i Ribe (samme Dag, da Krog Meyer beskikkedes til Bisop over Als og Ærø), og 27 Jun. indviet til Bisop; men han kom ikke til at fungere som Bisop i Ribe; thi da Bisop Meyer imidlertid var død, blev det ny oprettede Embede, Bispedømmet over de nævnte Øer, i Sept. s. A. overdraget til Tetens. I de ubehagelige Forhold, hvori han i denne Stilling nødvendigt maatte komme til Hertugen af Augustenborg under dennes mangeaarige Machinationer, hvis statsfordærvelige Charakteer ikke længe kunde blive skjult for Tetens, viste han megen Fasthed i at forsvare Kronens og sine egne Rettigheder, og paadrog sig derved Hertugens og hans Broders Forbittrelse[1]) i samme Grad, som han for øvrigt nød almindelig Høiagtelse. Regieringen undlod ikke at paaskiønne Tetens's Dygtighed og Fortienester.

---

[1]) Dette sees allerede af et Brev fra Aaret 1821 fra Hertugen til hans Svoger, Prinds Christian (siden Kong Christian VIII.), hvori han kalder Tetens „en huul og listig Geistlig, der søger at tiltrække sig saa megen Magt, som han kun kan faae i Hænder", og af en Skrivelse fra Prindsen af Nøer til Hertugen (1825), hvori den Første ikke undseer sig for at bruge raae og plumpe Udladelser om den hæderværdige Bisop (Wegener: „Om Hertugen af Augustenborgs Forhold til det holsteenske Oprør", S. 111). Jfr. samme Forfatters „Actmæssige Bidrag til Danmarks Hist. i det 19de Aarhundrede", I. S. 234 f. 461.

Han var 1813 bleven udnævnt til Ridder af Danebrog; 1826 blev han Danebrogsmand, og 1836 Commandeur af denne Orden. Efterat han havde beklædt Bispestolen over 28 Aar, blev han i sin høie Alderdom i Oct. 1847 efter Ansøgning entlediget i Naade og med Pension fra 1 Dec. s. A., og feirede saaledes før sin Afgang sit 50de Aars Embedsjubilæum, ved hvilken Leilighed Kong Christian VIII tillagde ham Rang med Conferentsraader. Efter den Tid har Biskop Tetens taget sit Ophold i Kiøbenhavn. Han var fra 1797 gift med Karen Sophie Gaarder (d. 1844), en Datter af Oberst Ole Gaarder. (Autobiographie, vedføiet det til hans Bispevielse af Bisk. Münter udgivne Program: Fragmenta versionis antiquæ latinæ antehieronym., 1819. Jfr. Hundrups Biograph. Efterretn. om philolog. Candidater, S. 73—74; Erslews Forf.-Lex. III. S. 307—9.)

3. **Jørgen Hansen**, f. 12 Febr. 1802 i Landsbyen Tandslet paa Als, hvor hans Fader, **Christian Hansen**, der endnu lever, er Smed. Han blev af Stedets Præst, T. M. Sabro, dimitteret til Kiøbenhavns Universitet 1819, og tog 1823 theologisk Embedsexamen med Charact. laud. 1827 blev han udnævnt til Sognepræst til Ballum i Ribe-Stift, hvor han med Iver tog sig af Fattigvæsenet; 1830 af Hertugen af Augustenborg kaldet til Nottmark paa Als, hvorfra han igien 1845 forflyttedes til Igen paa samme Ø. 1848 blev han beskikket til Biskop over Als og Ærø (hvorhos han vedblev at være Præst i Igen); og s. A. blev han Ridder af Danebrog. Efter den første Vaabenstilstand i den slesvigske Krig 1848 blev han, tilligemed Amt-

mand, Conferentsraad Johannsen, udnævnt af den danske Regiering til Medlem af den Commission, som under Vaabenstilstanden skulde bestyre begge Hertugdømmerne i Kongen af Danmarks Navn; men da Oprørspartiet giorde Modstand, og denne understøttedes fra tydsk Side, maatte begge udtræde af Commissionen, og deres Virksomhed indskrænkede sig derpaa til Øerne Als og Ærø. Biskop Hansen er siden 1828 gift med Anna Margrete Schwensen, en Datter af afdøde Consistorialraad Christ. Schwensen, Præst i Herup paa Als. (Autobiographie, vedføiet det til Bispevielsen 1849 af Bisk. Mynster udgivne Program: „Om Hukommelsen".)

X.

Island.

a. Biskopper i Skálholt.

1. **Gissur Einarsen**, skal have været af en gammel og anseet islandsk Familie; hans Fader heed **Einar Sigvaldsen**. Han blev opdraget af sin Faster **Haldora**, den sidste Abbedisse i Kirkjuba-Kloster, som, da hun mærkede hans gode Anlæg og Lærelyst, sendte ham til den gamle Biskop **Ogmund Paulsen** i Skálholt. Denne fattede Godhed for den 16aarige begavede Yngling, og lod ham paa sin Bekostning reise til Hamborg for at uddanne sig videre. Fra Skolen i Hamborg begav Gissur sig til Høiskolen i Wittenberg, og blev, ved at høre **Luther** og **Melanchthon**, overbeviist om Sandheden af den nye Lære, som han fra den Tid var af Hiertet hengiven. Ved sin Tilbagekomst blev han af denne Grund forskudt af Biskop Ogmund, og maatte i nogen Tid søge Livsophold for sin Moder og Søskende ved Fiskerie; siden blev han dog igien tagen til Naade af sin gamle Velynder, da denne trængte til hans Hielp. Ogmund giorde ham endog til sin Diaconus, sendte ham 1536 i et Ærinde til Erkebiskop **Oluf Engelbrechtsen** i Trondhiem; og da han selv, som var 70 Aar gammel og blind, var betænkt paa at resignere, anbefalede han ham hos Kong Christian III. til at blive hans Efterfølger. Gissur reiste da til Kiøbenhavn, fik 1540 Stadfæstelsesbrev af Kongen, hvori det paalagdes ham at vaage over, „at det hellige Evangelium, Guds rene Ord, blev præ-

viket og lært klart og reent for den menige Mand over alt Skálholt Stift efter Ordinantsens Lydelse"; og kort derpaa blev han indviet af Palladius i Frue-Kirke til den første evangeliske Superintendent i Skálholt. Men Kirkeordinantsens Indførelse paa Island vakte megen Modstand baade hos Præsterne og Almuen, som opægges af den gamle Biskop Øgmund og den stridbare Biskop paa Holum, Jon Aresen; først efterat Øgmund var ført fangen til Danmark[1]), kunde Gissurs Bestræbelser for at afskaffe de papistiske Ceremonier og skaffe Ordinantsen Lydighed i Landet nogenlunde lykkes. For at faae Præsterne til at foretrække ordentligt Ægteskab for det usædelige Levnet, der var en naturlig Følge af Coelibatet, udgav Christian III. 1545 den Forordning, at de islandske Præsters Ægtehustruer og deres Børn skulde arve alt deres Efterladenskab; og Biskoppen foregik med Exemplet ved selv at gifte sig. Han sørgede med Iver for Præsternes Dannelse, og lod det derfor være sig magtpaaliggende at skaffe den første islandske Oversættelse af det Nye Testament (trykt i Roeskilde 1540) og en Oversættelse af Ant. Corvini Postil (Rostock 1546), hvilke hans aandsbeslægtede Ven Oddur Gotskalksen[2]) havde udarbeidet, den størst mulige Udbredelse. Gissur oversatte selv nogle af det Gamle Testaments Bøger paa

[1]) Han tilbragte sine sidste Leveaar i Sorø-Kloster, og skal der være begravet. [2]) Denne Mand (en Søn af den næstsidste catholske Biskop paa Holum, Gotskalk), som ved sine Oversættelser blev et saa virksomt Redskab for Reformationens Udbredelse paa Island, vilde dog ikke indtræde i den geistlige Stand, men blev Laugmand 1554, og omkom 1557 ved at drukne i en Flod. Jfr. om ham Dän. Biblioth. VIII. S. 41—44.

Islandsk, af hvilken Oversættelse Salomos Ordsprog udkom trykt paa Holum 1580. Efter 8 Aars følgerige Virksomhed døde denne Islands første evangeliske Lærer 1548 i en Alder af omtrent 40 Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 214—15; L. Harboes „Første Afhandl. om Reformationen i Island" i Kiøbenh. Selskabs Skrifter V. S. 232—302; *Finni Johannæi* Histor. ecclesiast. Islandiæ, III. p. 244—80.)

2. **Martin Einarsen**, født paa Stadarstad i Skálholts Stift, hvor hans Fader var Præst. Han blev fra sit 9de til 18de Aar opdraget til Studeringer hos en Svoger i England; efter sin Hiemkomst drev han først i et Par Aar Kiøbmandshandel i det sydlige Island, men kom siden til Bisp Ogmund, og blev af ham viet til Præst, hvorpaa han succederede sin Fader paa Stadarstad. Efter Gissur Einarsens Død 1548 forsamlede Præsterne og Almuen i Skálholt-Stift sig i Bispegaarden, for at vælge hans Eftermand, og Valget faldt paa Martin Einarsen, som strax derefter reiste til Kiøbenhavn for at faae Stadfæstelse af Kongen; og efter at have opholdt sig Vinteren over i den theologiske Professor, Dr. Joh. Macchabæus's Huus, hvis Underviisning han nød, og underkastet sig en Examination af Bispop Palladius, blev han 1549 af denne indviet til Bispop. Uagtet han medbragte et kongeligt Beskiærmelsesbrev, blev han dog kort efter sin Hiemkomst overfaldet og fangen af Jon Aresen, som efter Bispop Gissurs Død med Magt havde trængt sig ind i Skálholt-Stift. Først da denne Reformationens voldsomme Modstander i det følgende Aar var bleven fængslet og henrettet, fik Martin Einarsen sin Frihed og tiltraadte sit Embede. Under

et senere Ophold i Kiøbenhavn 1555 udgav han den første islandske Psalmebog, giennemseet af Palladius, som ogsaa skrev Fortalen dertil, og forøgede den med nogle af sine egne Arbeider[3]). Bisskop Martin Einarsen manglede sin Formands Kraft og Dygtighed, og beskrives som en Mand af stille Sind og ringe Evner; han nedlagde Bispeembedet 1556, og levede derefter som Privatmand til sin Død 1570. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 215—16, *Finni Johannæi* Hist. eccles. Island. III. p. 280—97; jfr. L. Harboes „Anden Afhandl. om Reform. i Island" i Kiøbenh. Selsk. Skr. VII. S. 5—93.)

3. **Gisle Jonsen**, f. 1513 paa Gaarden Hraungerde, hvor hans Fader, Præsten **Jon Gislesen**, dengang boede. Ligesom begge sine Formænd kom han i sin Ungdom til Bisskop **Ögmund**, og vandt i den Grad dennes Yndest, at han satte ham til Præst ved Skálholt-Domkirke. Under sit Ophold hos Ögmund blev han ved Omgang med **Gissur Einarsen** og **Oddur Gotskalksen**, vundet for den nye Lære, men maatte ligesom disse omhyggeligt skiule sin forandrede Tænkemaade for den gamle Bisskop. Da Gissur selv havde besteget Bispestolen, blev Gisle Jonsen ham en trofast Medarbeider i Reformationens Tieneste; hvorfor han ogsaa 1546 blev beskikket til Præst i Selárdal og Bisskoppens Officialis (Provst) i Bardestrands Syssel. For at undgaae **Jon Aresens** Forfølgelse, af hvem han var sat i Ban, flygtede han 1550 til Kiøbenhavn, hvor han opholdt

[3]) Jfr. Palladius's Levnet i Theolog. Tidsskr. 4de B. 2det H. S. 150.

sig i Palladii Huus indtil det følgende Aar, da han vendte tilbage med den Expedition, Kong Christian III. sendte op til Island for at giøre Ende paa Urolighederne, hvilke imidlertid vare ophørte efter Jon Aresens og hans Sønners Henrettelse. Han tiltraadte nu atter sit Præstekald i Selárdal; blev 1556 eenstemmig valgt til Biskop over Skálholt-Stift[4]), og reiste det næste Aar atter til Kiøbenhavn, hvor han under dette Ophold lod trykke nogle theologiske Smaaskrifter paa Islandsk, og 1558 blev indviet til Biskop af Palladius. I 30 Aar forestod han Stiftet med Iver og Nidkiærhed, sørgede med lige Omhu for Kirken og Skolen, og bestræbte sig med Held for at faae udryddet Levningerne af den gamle Overtro og den almindeligt herskende Usædelighed. Biskop Gisle Jonsen døde pludseligt paa en Visitatsreise 30 Aug. 1587 i en Alder af 74 Aar; han er Stamfader til en meget talrig Afkom — saavel Embedsmænd og berømte Lærde, som Almuesfolk — der er udbredt over hele Island. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 216, *Finni Jòh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 297—332, Giessings Jubellærere I. S. 87—114; S. 115—57 indeholder en Fortegnelse over hans Efterkommere.)

4. Oddur Einarsen, f. 1559 ved Mødruvalle-Kloster; hans Fader var Præst i Holum-Stift. Han blev dimitteret fra den lærde Skole paa Holum til Kiøbenhavns

[4]) Gisle Jonsen var allerede 1550 af Kong Christian III. selv bleven anbefalet Geistligheden i Holum-Stift til Biskop istedetfor Jon Aresen; jfr. Harboes Afhandl. i Kiøbenh. Selsk. Skr. VII. S. 38.

Universitet; opholdt sig som Student i nogen Tid hos **Tyge Brahe** paa Hveen, hvor han studerede Mathematik og Astronomie, og blev siden Provst eller Viceprovst ved Communitetet. 1586 blev han ved sin Tilbagekomst til Island ansat som Rector ved Holum=Skole, og 1588, da han kun var 29 Aar gammel, valgt til Biskop i Skálholt, hvilket Stift han forestod i 42 Aar. Oddur Einarsen fortsatte i dette lange Tidsrum sin Formands Bestræbelser for at ordne Kirke- og Skolevæsenet og forbedre Sæderne; han samlede et stort og kostbart Bibliothek, som dog ved Bispegaardens Brand kort før hans Død gik tilgrunde tilligemed hans egne Manuscripter, og roses i det Hele som en meget lærd Biskop, men dadles for Vindesyge og Nepotisme. Han døde 28 Dec. 1630, 71 Aar gammel, og efterlod af sit Ægteskab med **Helga Jonsdatter**, en Sønnesøns-Datter af den oftnævnte Bisskop **Jon Aresen**, flere Børn, af hvilke **Gisle** blev Faderens Eftermand paa Bispestolen. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. III. S. 216—17, *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 332—56.)

5. **Gisle Oddsen**, f. i Skálholt 1593, var en Søn af den foregaaende Bisskop. Fra Skálholt=Skole blev han 1613 dimitteret til Kiøbenhavns Universitet; ved sin Hiemkomst til Island blev han 1616 Præst ved Domkirken, og 1621 Rector ved Skolen i Skálholt, men endnu s. A. Præst i Stafholt, og to Aar senere i Holt. Efter sin Faders Død blev han 1631 valgt til Bisskop over Skálholt-Stift, skiøndt et stort Partie modsatte sig hans Valg. Gisle Oddsen, som især berømmes for sin Veltalenhed, og iøvrigt vidste at forene Venlighed mod sine Undergivne med Alvor i sin Embedsførelse, var kun

Bisfop i 7 Aar; under et Ophold paa Thingstedet Thingvalle døde han 2 Jul. 1638, kun 45 Aar gammel, uden at efterlade sig Børn. (Hans Levnet i *Finni Johann.* Hist. eccles. Island. III. S. 594—602.)

6. Mag. **Brynjólf Sveinsen**, f. 14 Sept. 1605 i Holt i den vestlige Deel af Island, hvor hans Fader, Svein Simonsen, var Præst og Provst; ved sin Moder nedstammede han fra Biskop Jon Aresen. Fra Skálholt-Skole blev han 1624 dimitteret til Kiøbenhavns Universitet; efter at have studeret her i 5 Aar, vendte han tilbage til Island, og bragte det imidlertid saa vidt i sit græske Studium, at, da han igien 1631 kom til Kiøbenhavn, kunde han med saadan Færdighed tale Græsk med den derværende korinthiske Presbyter Nicephorus, at han vakte den lærde Grækers Beundring, og tildrog sig Biskop Hans Poulsen Resens særdeles Opmærksomhed; hvorfor ogsaa Biskoppen 1633 beskikkede Brynjólf, som da tog Magistergraden, til Conrector ved Roeskilde-Cathedralskole. 1638 forlod han Skolen for at reise udenlands, hvortil han havde faaet et Stipendium; men, da han imidlertid havde begivet sig op til Island for at ordne sine Anliggender før Afreisen, og Biskop Gisle Oddsen just dengang døde, blev Brynjólf ganske uventet valgt til Biskop i Skálholt, og skiøndt han frabad sig denne Værdighed, maatte han dog det følgende Aar modtage Kaldelsen ifølge Kong Christian IV.s Befaling, for hvem han personlig aflagde sin Troskabseed i Glückstad; hvorpaa han underkastede sig en Examination af Biskop Brochmand, og 5 Mai 1639 af denne blev indviet til Bispe-Embedet. Som Biskop havde han store Fortienester af sit Stift, for hvilket han i en-

hver Henseende var en ligesaa dygtig som nidkiær Tilsynsmand. Skálholt lærde Skole fik ved hans utrættelige Omhu et betydeligt Opsving; og den faldefærdige Domkirke besørgede han gienopbygget. For sin ualmindelige Lærdom, saavel i de gamle classiske Forfattere, som i de nordiske Antiqviteter og den islandske Historie, stod han i en saadan Anseelse, at Kong Frederik III. efter den lærde Stephanii Død 1650 udnævnte ham til kongelig Historiograph, hvilket Embede han dog undskyldte sig for at modtage; hvorimod han lovede, hvad han ogsaa omhyggeligt holdt, at sammensøge gamle islandske Haandskrifter og historiske Documenter[a]). At det saaledes var ham, det skyldes, at det berømte Pergaments-Haandskrift af den poetiske Edda, som han opdagede 1643, og som egentlig er det eneste, ligesom det er det ældste og fuldstændigste i sit Indhold af Nordens mythiske Sagn, blev bevaret for Efterverdenen: vilde alene giøre hans Navn udødeligt. Med de berømteste Statsmænd og Lærde i Danmark stod han i Brevverling, fornemmelig med Stephanius og Ole Worm; og Marc. Meibom og Vilh. Lange overdroge ham endog at afgiøre deres lærde mathematiske Tvistigheder. Af hans betydelige lærde Arbeider er intet kommen for Lyset; hvorved man især maa beklage, at hans Commentar til Saxo (Pericula s. conjectanea in Saxonem Gramm.), der i Manuscript bevaredes i Universitetsbibliotheket, gik tilgrunde med dette i den store kiøbenhavnske Brand 1728; dog er endeel af dette Arbeide, som han havde meddeelt Stephanius,

[a]) Jfr. Werlauffs Hist. Efterretn. om det store kongel. Bibliothek, 2. Udg. S. 29.

anbragt i dennes Noter til Saxo; ligesom ogsaa Breve fra ham til O. Worm ere indførte i dennes Brevsamling. Han siges (hos Pontoppidan) at have havt endeel Tilbøielighed for den catholske Lære, som han i fortrolige Samtaler med andre Lærde ikke lagde Skiul paa. Efter at have 1674 overdraget sit Embede til Mag. Thord Thorlaksen, som allerede 1669 var udnævnt til hans Eftermand, døde denne berømmelige Biskop 5 Aug. 1675 i en Alder af henved 70 Aar. Hans kostbare Bogsamling blev efter hans Død adsplittet, da han ingen Efterkommere efterlod sig. Han havde havt megen Sorg af sin Familie; hans eneste Søn døde ung under et Ophold i England; og Datteren, som han havde givet en lærd Opdragelse, giorde sig skyldig i et Feiltrin, og døde kort derefter. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 256—58, Worms Lex. over lærde Mænd II. S. 453—56, *Finni Joh.* Hist. eccles. Isl. III. p. 602—64, Blochs Bidrag til Roeskilde-Domskoles Hist., 2det H. S. 8—10.)

7. Mag. **Thordur Thorlaksen**, f. 14 Aug. 1637 paa Holum, var en Søn af den 3die evangeliske Biskop sammesteds, Thorlak Skulesen. Han blev 1656 dimitteret til Universitetet fra Holum-Skole, og ved sin Tilbagekomst til Island 1660 ansat som Rector ved samme Skole. 1663 reiste han udenlands giennem Tydskland, Frankrig og Nederlandene; opholdt sig halvandet Aar i Wittenberg, hvor han udgav en Afhandling om Island, som han offentlig forsvarede, og tog efter sin Tilbagekomst fra denne Reise 1667 Magistergraden i Kiøbenhavn. 1669 blev han af Kong Frederik III. udnævnt til Brynjólf Sveinsens Efterfølger

paa Skálholt-Bispestoel, og 1672 indviet til Biskop; hvorpaa han opholdt sig hos sin Broder **Gisle**, der var Biskop i Holum, og hialp ham i hans Forretninger indtil 1674, da han selv tiltraadte Bispeembedet i Skálholt. Efter sin Broders Død flyttede Thordur det bekiendte Bogtrykkerie, som deres Stamfader, Biskop **Gudbrand Thorlaksen**, havde oprettet paa Holum, derfra til Skálholt 1685, og lod en Mængde Bøger trykke der i de følgende Aar[6]). I sine sidste Leveaar var han bestandig sengeliggende, og døde 16 Marts 1697 i sit 60de Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 258—61, *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 664—81.)

8. Mag. **Jon Thorkelsen Vidalin**, f. 21 Marts 1666 i Garde paa Alptanes, hvor hans Fader, **Thorkel Arngrimsen**, en Søn af den lærde **Arngrim Jonsen**, og selv bekiendt for sine physiske og naturhistoriske Kundskaber, var Præst. Han kom 1687 til Kiøbenhavns Universitet; efter at have studeret her i to Aar og taget theologisk Examen, lod han sig hverve, og giorde i de næste to Aar Tieneste som Soldat i et Marinregiment. Efter at være bleven løskiøbt herfra, og vendt tilbage til Island, blev han først 1692 ansat som Conrector ved Skálholt-Skole; derpaa det følgende Aar beskikket til Præst ved Domkirken, og 1696 paa sit Fødested Garde; men han vedblev at opholde sig hos Biskop **Thord Thorlaksen** for at besørge Forretningerne un-

[6]) **Finn Jonsen** opregner i sin Kirkehistorie S. 677—78 henved et halvhundrede Skrifter, udgivne af Biskop Thordur i Aarene 1686—1697; deriblandt Landnámabók, Kristnisaga og Olaf Tryggvesens Saga.

der hans Sygdom; blev ogsaa faa Dage før hans Død beskikket til Stiftets Officialis, og af den døende Bisp i en Skrivelse til Kongen anbefalet til at blive hans Eftermand. Vidalin reiste dervaa til Kiøbenhavn, hvor det lykkedes ham ved hans lærde Landsmand Arne Magnusens Indflydelse hos Kong Christian V.s meget formaaende Yndling, Geheimeraad og Oversecretair Matth. Moth, at erholde den kongelige Udnævnelse til Bisp i Dec. 1697 [7]); og næste Aar blev han Magister. I 22 Aar beklædte Vidalin Bispestolen med megen Dygtighed, indtil han paa en Reise til en af sine Venners Begravelse blev syg og døde i sit Telt efter faa Dages Forløb 30 Aug. 1720 i sit 55de Aar. Han ansees i sit Fædreland for dets fortrinligste latinske Digter og meest begavede Taler. Vidalins islandske Huus-Postil, der udkom første Gang 1718, er et udmærket homiletisk Arbeide; den ansees tillige fra Sprogets Side for et classisk Værk i den nyere islandske Literatur, og de mange Udgaver, den har oplevet (13de Udg. Kbh. 1838, 4.), vidne om dens store Udbredelse blandt Forfatterens Landsmænd. I Manuscript efterlod han sig blandt Mere en islandsk Oversættelse af det Nye Testament med kritiske og exegetiske Anmærkninger, som ikke er udkommen i Trykken. Han var gift med den holumske Bisp Jon Vigfussens Datter Sigrid;

7) Finn Jonsen beretter i sin Kirkehistorie S. 684, at Vidalin ved sin Ankomst til Danmark uventet fandt en farlig Medbeiler i en Dansk, som blev stærkt anbefalet af den berømte Søhelt Niels Juel. Herved maa dog bemærkes, at Niels Juel var død 8 Apr. 1697, altsaa før Vidalins Ankomst til Kiøbenhavn.

deres to Børn døde unge. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 261—63; *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 682—95; af Finn Magnusen i Minerva 1803, II. S. 300—3; Jon Sigurdsson: Ágrip af æfi Jóns biskups Vidalins i Ný Félagsrit, 1847 S. V—XVI.)

9. Mag. **Jon Arnesen**, f. 1665 i Dyrefiord, hvor hans Fader, Arne Loptsen, dengang var Præst; han var, ligesom Biskop Brynjólf Sveinsen, en Efterkommer af Bisp Jon Aresen. Fra Skálholt-Skole blev han dimitteret til Kiøbenhavns Universitet; efter at have taget theologisk Examen, vendte han tilbage til Island, og blev 1692 ansat som Conrector og 1695 som Rector ved Holum-Skole, som han derpaa bestyrede i 12 Aar. 1707 blev han kaldet til Præst paa Stad, og det følgende Aar beskikket til Provst over Strande-Syssel; 1721 udnævntes han til Bisp over Skálholt-Stift, og fik kort efter Titel af Magister. Ogsaa Jon Arnesen indtager en Plads blandt Islands dygtigste og lærdeste Bispper; han overholdt strengt Kirketugten, havde omhyggeligt Tilsyn med Præsternes Embedsførelse, og viste megen Velgiørenhed mod værdige Trængende; besad lærde Kundskaber ikke blot i Theologie, men ogsaa i Sprog, Mathematik og Astronomie, og udgav adskillige Skrifter, blandt hvilke især hans islandske Calendarium efter den nye Stiil (Holum 1707) og hans Forklaring af Luthers Catechismus (Kiøbenh. 1722, og siden ofte opl.), som fandt almindelig Udbredelse paa Island, fortiene at mærkes. Han døde 8 Febr. 1743 i sit 78de Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 263—65, Rothes Danske Mænds og Qvinders berømmel.

Eftermæle II. S. 501—12, *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 695—714, Giessings Jubellærere I. S. 492—501.)

10. **Olaf Gislesen**, f. 1690 paa Gaarden Nyabæ ved Krisivik. Efter at være bleven dimitteret fra Skálholt-Skole, blev han antaget til Amanuensis af Biskop Vidalin, som 1716 beskikkede ham til Præst ved Domkirken; 1726 forflyttedes han herfra til Odde, og det næste Aar blev han Provst over Rángárvalle-Syssel. 1744 blev han af Ludv. Harboe, der 1741 af den danske Regiering var sendt op til Island som General-Kirke-Visitator, indstillet som „vel bekiendt for sin Fromhed" tilligemed en anden Provst, der blev mere anbefalet for Lærdom, som de værdigste til at beklæde Skálholt-Bispestoel, der Aaret iforveien var bleven ledig; og skiøndt han ved sin Ankomst til Kiøbenhavn frabad sig denne Værdighed, baade fordi han ikke havde studeret ved Universitetet, var af svageligt Helbred, og i det Hele ikke følte sig Embedet voxen, fik han dog 1747 den kongelige Udnævnelse. I Henseende til Evner og Lærdom stod denne Biskop ikke lidet under de fleste af sine Formænd; men han besad megen Retskaffenhed og en elskværdig Characteer, og var derfor almindelig yndet, skiøndt enkelte Præster oversaae ham. Han forestod kun Stiftet i noget over 5 Aar, og døde 2 Jan. 1753. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 265—66, *P. Pèturssons* Hist. eccles. Island. p. 472—74.)

11. Dr. **Finn Jonsen** (Finnus Johannæus), f. 16 Jan. 1704 i Hitárdal, hvor hans Fader, Jon Haldorsen, var Præst og Provst. Efter sin Dimission fra Skál-

holt-Skole kom han 1725 til Kiøbenhavns Universitet, hvor han tog theologisk Examen 1728. I Kiøbenhavns Ildebrand s. A. mistede han den største Deel af sine egne Klæder og Bøger, medens han var beskiæftiget med at redde sin Velynder Arne Magnusens kostbare literaire Skatte fra Luerne. Det næste Aar vendte han tilbage til Island, hvor han 1732 blev beskikket til Præst i Reitholt og Provst over Borgarfiords Sysel efter sin afdøde Farbroder. Efter at have fungeret som Officialis eller vicarierende Bisp i Skálholt-Stift 3 Gange: 1743, 1745—1747 og 1753, blev han i det sidste Aar udnævnt til Biskop paa Holum; men, da han ved sin Ankomst til Kiøbenhavn 1754 medbragte Efterretningen om Biskop Olaf Gislesens Død, beskikkedes han til dennes Eftermand paa Skálholt-Bispestoel. Som Biskop indlagde han sig store Fortienester baade af Stiftets Geistlighed og Folkets Oplysning, og erhvervede sig desuden et berømt Navn ved sin Lærdom, især som Forfatter af den i det Foregaaende ofte nævnte udførlige Historia ecclesiastica Islandiæ (4 Bind, udk. i Kiøbenh. 1772—78). Han var derfor ogsaa saa anseet ved Hoffet, at han ved Arveprinds Frederiks Formæling 1774 var den eneste Biskop, der blev udnævnt til Dr. theol.[*])

[*]) Dette er saameget mere mærkværdigt, som Doctorværdigheden ikke engang blev tildeelt Siællands lærde og dygtige, ogsaa af det islandske Kirkevæsen saa fortiente Biskop Ludv. Harboe, da dog alle de andre siællandske Biskopper have havt den theologiske Doctorgrad undtagen Hersleb, som var Magister. Omvendt ere Finn Jonsen og hans Søn og Efterfølger Hannes Finsen de eneste islandske Biskopper, som have faaet den theologiske Doctorværdighed.

I sin høie Alderdom fik Finn Jonsen sin Søn, Hannes Finsen, 1777 adjungeret i Embedet; han døde 23 Jul. 1789 i sit 86de Aar, efter at have tient i Kirken i 57 Aar, 22 Aar som Provst og 35 som Biskop. (Hans Levnet i Acta academ. Haun. 1774; Giessings Jubellærere II. 2det B. S. 345—48; hos Worm III. S. 389—91; af Finn Magnusen i Minerva 1803, II. S. 321—23, og i *Pèturssons* Hist. eccles. Island. p. 474—79.)

12. Dr. Hannes Finsen (Johannes Finnæus), f. 8 Mai 1739 i Reikholt, var en Søn af den foregaaende Biskop. Dimitteret fra Skálholt-Skole 1755, begyndte han s. A. sine academiske Studier, og udgav 1759—1760 „Kristinrètt Vikverja" med latinsk Oversættelse og Anmærkninger, hvilket Værk, foruden en Belønning af det theologiske Facultet, ogsaa skaffede sin 20aarige Forfatter et anseet Navn for Lærdom, og var Begyndelsen til en Række vigtige literaire Arbeider (hvoriblandt Udgaven af „Islands Landnáma Bók" 1774); 1763 tog han theologisk Examen. Foruden lærde Sysler var han ogsaa i Kiøbenhavn beskiæftiget med Underviisning, og blev 1766 ansat som Lærer i Mathematik for Enkedronning Sophie Magdalenes Pager, men vendte det følgende Aar efter sin Faders Anmodning tilbage til Island, og opholdt sig derpaa 3 Aar i Skálholt, hvor han deels fortsatte sine videnskabelige Arbeider, deels hialp sin Fader i hans Embedsforretninger, indtil 1770, da han efter Grev Otto Thotts Indbydelse atter reiste ned til Kiøbenhavn. Vel blev Greven kort efter styrtet, da Struensee kom til Roret; men Biskop Harboe tilbød Finsen frit Ophold i sit Huus, hvorved det blev ham muligt fremdeles at

leve for Videnskaberne og nyde Omgang med Hovedstadens mange berømte Lærde paa den Tid: **Luxdorph, Suhm, Grev Thott, Hielmstierne, Klevenfeld, Langebek, Schøning** o. Fl., som alle agtede ham høit. 1772 ledsagede han den berømte Retslærde **Kofod Ancker** paa en videnskabelig Reise til Stokholm og Upsala, paa hvilken Reise det lykkedes ham at opdage adskillige hidtil ubekiendte og ubenyttede, tildeels islandske Manuscripter, vedrørende den oldnordiske Historie, hvilke efterhaanden bleve offentliggiorte. Efter sin Faders Ønske lod han sig 1775 kalde af ham til Præst ved Skálholt-Domkirke, og blev tillige af Kongen udnævnt til Officialis eller Stiftsprovst i Skálholt-Stift, men vedblev dog endnu i nogen Tid at opholde sig i Kiøbenhavn og at deeltage i den arnemagnæanske Commissions Arbeider, indtil han 1777 blev beskikket til adjungeret og succederende Biskop i Skálholt-Stift; hvorpaa han først i 12 Aar var sin Faders Medhielper, og ved dennes Død 1789 blev virkelig Biskop. I Anledning af Kronprinds **Frederiks** (Kong Frederik VI.s) Formæling det følgende Aar blev Hannes Finsen udnævnt til Dr. theol., ligesom hans Fader 16 Aar tidligere ved en lignende Fest i Kongehuset. Ogsaa i Udlandet nød denne i Henseende til Characteer, Lærdom og Embedsdygtighed lige udmærkede Biskop*) megen Anseelse; han stod i Brevvexling med mange berømte Lærde, var Medlem af forskiellige udenlandske lærde Selskaber, og blev optaget som

*) Han kaldes af **Suhm** „magni patris magnus filius, non solum Islandiæ, immo septentrionis ornamentum" (Iris og Hebe 1796 S. 384 f.).

Æresmedlem af det kongel. antiqvariske Selskab i London. Biskop Finsen døde 4 Aug. 1796 i sit 58de Aar. Han var to Gange gift; hans Enke, **Valgerd Jonsdatter**, giftede sig siden med **Steingr. Johnsen**, som blev hans anden Efterfølger paa Bispestolen; hun har nu overlevet sin første Mand paa 55de Aar. (Hans Levnet i Æfisaga Hannesar Finnssonar, Leirágördum 1797; af Finn Magnusen i Minerva 1803, II. S. 323—28; i *Pèturssons* Hist. eccles. Island. p. 479—84.)

13. **Geir Jonsen Vidalin**, blev 1797 Biskop i Skålholt-Stift, og 1801 Biskop over hele Island. (See nedenfor S. 269—70.)

b. Biskopper paa Holum.

1. **Olaf Hjaltesen**, var Søn af en Smed, eller efter andre Angivelser af en Klokker ved Holum-Domkirke, og født i Slutningen af det 15de Aarhundrede. I sin Ungdom blev han sendt til Bergen, i hvis Skole han i 6 Aar nød Underviisning; og efter sin Tilbagekomst til Island blev han viet til Præst af den næstsidste catholske Biskop paa Holum, **Gotskalk**. 1524 fulgte Olaf Hjaltesen, som da var Præst ved Holum-Domkirke, med **Jon Aresen**, der var valgt til Biskop paa Holum, paa hans Reise til Trondhiem; og han skal her have svaret for denne paa de Spørgsmaal, som Erkebiskoppen før Indvielsen forelagde ham paa Latin, eftersom Jon Aresen selv var ukyndig i dette Sprog. Han stod ogsaa i stor Anseelse og Yndest hos denne Biskop, som 1527 giorde ham til Provst, 1539 gav ham det ind-

bringende Kald Laufás, og 1542 sendte ham tilligemed sin Søn og Svigersøn til Kiøbenhavn for at undskylde, at han ikke selv indfandt sig efter Kongens Befaling. Under sit Ophold i Kiøbenhavn blev Olaf Hjaltesen, ved Omgang med Palladius og de andre lærde Theologer, overbeviist om den lutherske Læres Sandhed; og før sin Afreise lovede han Kongen at bestræbe sig for dens Forkyndelse i Holum-Stift. Dog hengik 7 Aar, inden han 1549 begyndte at prædike den nye Lære for sin Menighed i Laufás; og da Biskop Jon Aresen, paa Efterretningen herom, stævnede ham for sig, var han saa svag, til Bisskoppens store Glæde at fornegte sin Overbeviisning; men han fortrød det snart, og prædikede atter frimodigt mod de papistiske Vildfarelser; hvorfor Bisskoppen paa ny indstævnede ham til et Præstemøde, og da han her uforfærdet aflagde sin Bekiendelse, blev han sat i Ban og voldelig udstødt af Forsamlingen. Da han ikke længer troede sig sikker i Island, flygtede han 1550 til Kiøbenhavn, hvorfra han i det følgende Aar vendte tilbage med de Krigsskibe, Christian III. sendte op til Øen, efter at være bleven udnævnt af Kongen i Apr. 1551 til Superintendent over Holum-Stift. Imidlertid havde Scenen ganske forandret sig; Jon Aresen var bleven henrettet, og den nye Bisskop fandt derfor ingen Modstand ved at tiltræde sit Embede. I de 17 Aar, i hvilke Olaf Hjaltesen forestod Holum-Stift, bestræbte han sig for at indrette Kirkevæsenet i Overeensstemmelse med Kirkeordinantsen, udrydde den papistiske Overtro og afskaffe de catholske Ceremonier; han oversatte adskillige Psalmer paa Islandsk, udgav det saa kaldte Dominicale ell. en Samling af Collecter, Epistler

og Evangelier i Modersmaalet for alle Aarets Søn- og Helligdage[10]), og sørgede for, at en latinsk Skole blev oprettet paa Holum. Han døde 16 Jan. 1569. (Hans Levnet i L. Harboes „Kurze Nachricht von der isländ. Bibelhist." i Dän. Biblioth. VIII. S. 46—49; Pontopp. Ann. III. S. 217—18; *Finni Johann.* Hist. eccles. Island. III. S. 357—68; Giessings Jubellærere I. S. 69—87.)

2. **Gudbrand Thorlaksen**, f. 1542 paa Stadarbakke, hvor hans Fader, Thorlak Hallgrimsen, var Præst. Han blev sat i den af hans Formand paa Bispestolen nylig oprettede Latinskole paa Holum, hvorfra han blev dimitteret 1560; to Aar derefter kom han til Kiøbenhavns Universitet, og blev af Niels Hemmingsen optaget i dennes Huus. Efter sin Tilbagekomst til Island 1564 blev han først ansat som Rector ved Skálholt Skole, og 1567 kaldet til Præst paa Breidabólstad, hvilket Kald han dog i det følgende Aar forlod, da han i Anledning af en Retssag maatte giøre en Reise til Kiøbenhavn. Han var derpaa en kort Tid Rector paa Holum indtil 1570, da han af Kong Frederik II. blev udnævnt til Bisp sammesteds, skiøndt Stiftets Geistlighed havde valgt Præsten Sigurd Jonsen, en Søn af den bekiendte Bisp Jon Aresen. Saasnart Gudbrand Thorlaksen var bleven Bisp, sørgede han for at forbedre Geistlighedens oeconomiske

[10]) Det udkom 1562, trykt paa Breidabólstad hos den første Bogtrykker i Island, Jon Matthiasen, af svensk Herkomst. Jfr. Dänische Biblioth. VIII. S. 44—46.

Stilling, idet han baade udvirkede, at Kongen skienkede de fattige Præster Tillæg til deres Løn, og selv anviste Adskilligt af Bispestolens Indtægter til samme Brug; og da den kongelige Lehnsmand **Joh. Bucholz** siden forholdt Geistligheden Kongens Gave, forsvarede han kraftigt dens Ret, hvorved han paadrog sig Lehnsmandens Fiendskab. Men det, som især har giort denne Bisskop berømt, er Oprettelsen af **Bogtrykkeriet paa Holum** og Udgivelsen af de mange og vigtige Bøger i Modersmaalet, som han der lod trykke. Allerede under den sidste catholske Bisskop Jon Aresen var et Bogtrykkerie omtr. 1530 oprettet paa Holum, hvorfra det siden forflyttedes til Breidabólstad [11]), og derfra til Nupufell; dette ufuldkomne Bogtrykkerie tilforhandlede Bisskop Gudbrand sig for at faae det nedlagt, og indkiøbte med stor Bekostning Alt, hvad der hørte til et fuldstændigt Bogtrykkerie, som derpaa blev anlagt paa samme Sted, men senere forflyttet til Holum. Saa længe han levede, tog han sig med største Iver af dette Bogtrykkerie, forøgede det stadigt med nye Materialier, som han for det Meste lod kiøbe i Hamborg, hvorfra han ogsaa forskrev en Bogbinder, og udskar selv i Træ en stor Mængde Figurer og Bogstaver. Af de for største Deel theologiske og af Bisskoppen selv forfattede eller oversatte Skrifter, som han udgav fra sit Officin, og hvis Tal beløber sig til 86 [12]), er især at mærke hans fuldstændige **islandske Bibeloversættelse** efter Luther, som udkom 1584 i Fol.; 1609 udgav han

---

[11]) See Anmærkn. 10. [12]) De findes opregnede hos **Finn Jonsen** S. 378—81, og hos **Gießing** S. 167—73.

særskilt det Nye Testament i 8.[13]) Hans Omhu for Kirkens Bedste sees ogsaa af de mange Synodalanordninger, han udstedte; ligeledes indførte han over hele Stiftet Ungdommens Confirmation eller Overhørelse for den første Altergang, og udgav et lille Skrift derom. En i det Foregaaende berørt vidtløftig Proces, som han førte for at værne om sin Morfaders Ære og vindicere Familien de ham fradømte Eiendomme, foraarsagede ham megen Uleilighed lige til hans sidste Levetid; Sagen kom endog for Kongen og Rigsraadet; og da Biskoppen i sine Forsvarsskrifter havde ladet sig forlede af Heftighed til at fremføre ærerørige og ubeviislige Sigtelser mod sine Modstandere, stod han endog i Fare for at miste sit Embede, men slap dog med en Pengebod. Biskop Gudbrand døde som Jubelbiskop 20 Jul. 1627 i en Alder af 85 Aar, efter at have beklædt Bispestolen i over 56 Aar; han havde, foruden tre Børn med sin Hustru, en uægte Datter Steinun, som var Moder til hans Efterfølger paa Bispestolen, Thorlak Skulesen; og han er Stamfader til talrige Efterkommere. I sin Alderdom var han meget svagelig, og fik derfor efter sit Ønske sin Slægtning, den for sin Lærdom berømte Præst Arngrim Jonsen, til Medhielper, saa at denne fra 1624 i Biskoppens tre sidste Leveaar ene bestyrede Embedet. Efter den gamle Biskops Død blev han ogsaa

[13]) Om Biskop Gudbrand gik i Island et Sagn, lig det om Luther, medens han var beskiæftiget med sin Bibeloversættelse paa Wartburg: at, da han havde begyndt Arbeidet, oversmurte Dievelen to Nætter i Rad det, der var skrevet om Dagen. Jfr. om denne Biskops Bibeludgaver Dän. Biblioth. VIII. S. 53—102.

af Stiftets Geistlighed valgt til hans Eftermand, men frabad sig denne Værdighed[14]). (Bisp Gudbrands Levnet af Arngrim Jonsen: Athanasia Gudbr. Thorlacii, Hamb. 1630; i Pontopp. Ann. III. S. 218—21; *Finni Joh.* Hist. eccl. Island. III. p. 368—443; Giessings Jubellærere I. S. 158—210; hans Efterkommere findes i det tilføiede Slægtregister, S. 221—47.)

3. **Thorlak Skulesen,** f. 24 Aug. 1597 i Svartárdal, var en Dattersøn af den foregaaende Bisp. Han blev opdraget af sin Morfader paa Holum; efter at være dimitteret fra Skolen sammesteds, kom han 1616 til Kiøbenhavns Universitet, og blev ved sin Tilbagekomst 1619 beskikket til Rector ved Holum-Skole, og 1624 tillige viet til Præst ved Domkirken af sin Morfader, hvilket var den gamle Bisps sidste Embedsforretning. Efter dennes Død 1627 blev han eenstemmigt af Geistligheden valgt til Bisp, da Arngrim Jonsen, paa hvem Valget først var faldet, undskyldte sig for at modtage det. I 28 Aar forestod Bisp Thorlak berømmeligt Holum-Stift, og fortsatte sin Formands Bestræbelser for ved Bogtrykkeriet at udbrede nyttige Skrifter; saaledes lod han trykke flere af den bekiendte tydske Theolog Joh. Gerhards Opbyggelsesskrifter i islandske Oversættelser, og en ny Udgave af sin Morfaders Bibeloversættelse, giennemseet og forbedret efter den saakaldte Christian IV.s

[14]) Arngrim Jonsen døde 27 Jun. 1648, 80 Aar gl.; hans Levnet findes i Finn Jonsens isl. Kirkehist. III. S. 443—49 blandt de holumske Bisper, og i Giessings Jubellærere II. 2det B. S. 32—40. Han er Stamfader til den berømmelige Vidalinske Slægt, hvoraf Island har havt to Bisper (Giessing II. 2. S. 46—51).

Bibel, hvortil han fik Understøttelse af denne Konge, og som udkom 1644 i Fol.[15]) Han døde 4 Jan. 1656 i sit 59de Aar, og efterlod sig flere Børn, af hvilke den ældste Søn Gisle blev Faderens Eftermand paa Holum-Bispestoel, og Thordur Bisop i Skálholt[16]). (Hans Levnet i L. Harboes „Kurze Nachr. von der isl. Bibelhist." i Dän. Biblioth. VIII. S. 127—29; Pontopp. Ann. III. S. 221—22; *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 715—25.)

4. **Gisle Thorlaksen,** f. 7 Nov. 1631 paa Holum, var en Søn af den foregaaende Biskop. Han blev 1649 dimitteret fra Holum-Skole til Kiøbenhavns Universitet, og efter sin Tilbagekomst ansat som Rector ved samme Skole 1654. Dette Embede bestyrede han kun i halv-andet Aar; thi efter sin Faders Død 1656 blev han, mere paa Grund af den Anseelse, hvori denne og hans Formand, Familiens Stamfader Gudbrand Thorlaksen, havde staaet, end for sin egen Dygtighed, af Stiftets Geistlighed valgt til Biskop, skiøndt han endnu ikke var 25 Aar gammel. Biskop Gisle Thorlaksen har udgivet en islandsk Postil ell. Forklaring over de aarlige Søn- og Festdages Evangelier, og Luthers lille Catechismus paa Islandsk, hvilke oftere ere oplagte. Han døde 22 Jul. 1684, efter at have beklædt Bispestolen i 27 Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 266—67, *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 725—30.)

---

[15]) Jfr. om denne Bibeludgave Dän. Biblioth. VIII. S. 102—27. [16]) Biskop Thorlak Skulesen er Stamfader til Familien Thorlacius.

5. Jon Vigfussen, f. 1643; hans Fader, Vigfus Gislesen, var først Rector paa Holum, derpaa i Skálholt, og tilsidst Sysselmand. Denne Mand blev Biskop paa en besynderlig Maade. Efter at have giennemgaaet Skálholt-Skole og studeret et Par Aar i Kiøbenhavn, blev han 1666 beskikket til Sysselmand i Island, men 1673 fradømt dette Embede, fordi han havde giort sig skyldig i ulovlig Handel med fremmede Kiøbmænd til Skade for det octroierede islandske Handelscompagnie. Han begav sig strax derefter til Kiøbenhavn, og udvirkede her det følgende Aar — som der sagdes, ved Bestikkelse[17]) — hos Storcantsleren Grev Griffenfeldt, at han fik kongeligt Ventebrev paa Holum-Bispestoel; hvorpaa han vendte tilbage til Island med Ordre til Biskop Brynjólf Sveinsen i Skálholt at indvie ham til Biskop. Det varede imidlertid 10 Aar, inden Bispestolen blev ledig; og først 1684 tiltraadte han Embedet. I de 6 Aar, i hvilke han derpaa forestod Holum-Stift, laae han idelig i Strid med Geistligheden, som ikke vilde staae under en Biskop, der baade var uværdig til at beklæde det høieste Embede i Kirken, og beskikket dertil paa en saa uregelmæssig Maade; og der fremkom heftige Beskyldninger imod ham for gientagen uberettiget Handel, Aager, Udsuelse af Bispestolens Bønder m. m. Under den Sag, som derfor blev anlagt mod Biskoppen,

---

[17]) Det var idetmindste 1676 en af Anklagepuncterne mod Griffenfeldt, at han havde taget 400 Rdl. af Jon Vigfussen for at giøre ham til Biskop i Island, „endskiøndt Personen dertil var ganske uduelig". Jfr. Griffenfeldts Levnet i Hofmans Efterretn. om danske Adelsm. III. S. 124.

døde han pludseligt, ligesom han stod i Begreb med at reise til Thinget, 30 Jun. 1690 i en Alder af 47 Aa. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 267—68, *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 730—36.)

6. **Einar Thorsteinsen**, f. 21 Febr. 1633 i Hvamm, hvor hans Fader var Præst. Han blev dimitteret fra Holum-Skole, og kom 1650 til Kiøbenhavns Universitet. Efter her at have taget theologisk Examen 1654, blev han ved sin Tilbagekomst til Island ansat først som Hører og derpaa som Rector ved Holum-Skole. 1660 blev han kaldet til Præst i Mule, hvilket Embede han forestod i 31 Aar. Da Bispestolen var bleven ledig ved Jon Vigfussens Død, blev han tilligemed Provst **Bjørn Thorleiffsen** 1691 sendt til Kiøbenhavn, forat En af dem kunde blive beskikket til Biskop; Kongen udnævnte Einar som den Ældste til Biskop, men bestemte tillige, at Bjørn skulde være hans Efterfølger; hvorpaa Begge bleve indviede af Biskop **Bagger**. Og saa Einar Thorsteinsen, der roses for Lærdom og Nidkiærhed, og tillige var almindelig yndet, beklædte kun Bispestolen i faa Aar; han døde 9 Oct. 1696 i sit 64de Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 268—69; *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 736—39.)

7. Mag. **Bjørn Thorleiffsen**, f. 1663 i Odde, hvor hans Fader, **Thorleif Jonsen**, var Præst og Provst over Rángárvalle-Syssel. Efter at have studeret ved Kiøbenhavns Universitet, blev han ved sin Tilbagekomst til Island først 1687 sin Faders Medhielper, og efter hans Død 1690 hans Efterfølger. Det næste Aar sendtes han, som ovenfor anført, i Anledning af det fore-

staaende Bispevalg, til Kiøbenhavn, hvor han udnævntes og indviedes til succederende Biskop paa Holum, og tillige fik Magistergraden; og ved sin Formands Død 1696 tiltraadte han Bispeembedet. 1704 kiøbte han Bogtrykkeriet, som Biskop **Thordur Thorlaksen** i Skálholt havde flyttet fra Holum til Skálholt, hvor det derpaa havde været i 19 Aar, af bemeldte Biskops Søn, og lod det atter føre tilbage til Holum; hvorpaa han i de 6 Aar, han endnu levede, udgav adskillige værdiefulde Skrifter. Biskop Bjørn Thorleifssen døde 1710, 47 Aar gammel. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 269—71; *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 739—43.)

8. **Stein Jonsen**, f. 30 Aug. 1660 i Hjaltabakke i Holum-Stift, hvor hans Fader, **Jon Thorgeirsen**, var Præst[18]). Han blev dimitteret fra Holum-Skole, og kom 1686 til Kiøbenhavns Universitet, hvor han studerede i to Aar, og tog theologisk Examen. Efter sin Tilbagekomst til Island var han Præst paa forskiellige Steder, og sidst paa Setberg. Da Holums Bispestol 1710 blev ledig, reiste han ned til Kiøbenhavn for at søge Embedet, hvilket han ogsaa i det følgende Aar erholdt ved Biskop **Worms** Anbefaling. Han skaffede Holum-Stift uomtvistet Besiddelse af Bogtrykkeriet ifølge Biskop Gudbrand Thorlakssens Testament, og benyttede det til at udgive mange theologiske Skrifter, som for en Deel vare forfattede eller oversatte af ham selv[19]); deriblandt en ny islandsk Bibeloversættelse, som

---

[18]) **Jon Thorgeirsen**, der døde som Jubellærer 1674, havde i 4 Ægteskaber 34 Børn, af hvilke Biskoppen var det 27de. [19]) De findes, 24 i Tallet, opregnede hos Giessing S. 488 flg.

udkom 1728 i Fol.[20]) Bisp Stein Jonsen døde Natten mellem 2 og 3 Dec. 1739 i sit 80de Aar, efter at have været Bisp i 28 Aar. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 271—72; *Finni Joh.* Hist. eccl. Isl. III. p. 744—50; Giessings Jubellærere I. S. 485—92.)

9. **Haldor Brynjólfsen**, f. 15 Apr. 1692 paa Saurum i Skálholt-Stift; hans Fader, Brynjólf Asmundsen, beklædte et Dommerembede. Han blev 1715 dimitteret fra Holum-Skole til Kiøbenhavns Universitet, men allerede det følgende Aar kaldet til Præst paa Utskálum, hvor han tilbragte 20 Aar indtil 1736, da han blev forflyttet til Stadarstad; og to Aar derefter blev han Provst over Snæfellsnes-Syssel. 1740 reiste han til Kiøbenhavn for at søge Holum-Bispestoel, som han dog ikke denne Gang erholdt; thi i Begyndelsen af det følgende Aar blev Præsten ved Citadellet Frederikshavn, Ludv. Harboe, beskikket til som General-Kirke-Visitator at reise op til Island for at ordne Kirke- og Skolevæsenet paa hele Øen, og interimistisk fungere som Bisp paa Holum[21]). Da Harboe fratraadte denne Virksomhed, anbefalede han Provst Haldor Brynjólfsen til at blive Bisp paa Holum, hvorpaa denne ogsaa 1746 fik den kongelige Udnævnelse, og 25 Marts s. A. blev indviet af Bisp Hersleb tilligemed Harboe, der under sit Ophold i Island var bleven beskikket til Bisp i Trondhiem. Haldor Brynjólfsen beklædte kun Bispestolen

[20]) Jfr. om denne tredie islandske Bibeloversættelse Dän. Biblioth. VIII. S. 132—41.

[21]) Jfr. den Harboe meddeelte Instruction i Péturssons isl. Kirkehist. S. 463—70.

i 6 Aar; svageligt Helbred nødte ham til at reise til Kiøbenhavn for at søge Lægehielp, og paa denne Reise døde han 28 Oct. 1752. (Hans Levnet i Pontopp. Ann. IV. S. 272—73; *Péturssons* Hist. eccl. Island. p. 485—91.)

10. **Gisle Magnussen**, f. 12 Sept. 1712 paa Grenjadarstad, hvor hans Fader var Præst. Han blev privat dimitteret 1731 til Kiøbenhavns Universitet, hvor han tog theologisk Examen. Efter sin Tilbagekomst til Island blev han 1737 ansat som Rector ved Skálholt-Skole, som han derpaa bestyrede i 9 Aar indtil 1746, da han blev kaldet til Præst paa Stadarstad og Provst over Snæfellsnes-Syssel. 1755 blev han udnævnt til Bisp paa Holum, efterat **Finn Jonsen**, som først var udseet til at beklæde denne Bispestoel, var bleven Biskop i Skálholt. I 24 Aar bestyrede Gisle Magnussen Holum-Stift med megen Dygtighed, skiøndt han havde flere Vanskeligheder at kæmpe med, som Dyrtid, der i Aarene 1755—1757 i høi Grad hiemsøgte især den nordlige Deel af Øen[22], og Qvægsyge; han sørgede for, at de faldefærdige Kirker bleve restaurerede, og Præsternes Stilling forbedret, og vaagede omhyggeligt over, at de opfyldte deres Pligter. Han døde 8 Marts 1779 i sit 67de Aar. (Hans Levnet i *Péturssons* Hist. eccl. Island. p. 491—97; hans Familie i Giessings Jubellær. I. S. 230—31.)

[22]) I Aaret 1757 siges 1100 Mennesker at være omkomne af Hunger og Kulde. Bispoppen udvirkede et kongeligt Rescript om Collecters Indsamling i alle danske og norske Kiøbsteder for at afhielpe Dyrtiden.

11. **Jon Teitsen**, f. 8 Aug. 1716 paa Eyri, hvor hans Fader var Præst. Han dimitteredes fra Skálholt-Skole 1736; blev 1740 kaldet til Præst i Otrardal, og nogle Aar derefter udnævnt til Provst i Bardastrands Syssel; herfra forflyttedes han 1755 til Præst i Gaulverjabæ, og blev 1775 Provst over Arnes-Syssel. 1780 blev han udnævnt til Biskop paa Holum, men døde allerede det næste Aar, 16 Nov. 1781. (Hans Levnet i *Péturssons* Hist. eccl. Island. p. 498—99; hans Familie i Giessings Jubell. II. 2det B. S. 47.)

12. **Arne Thorarensen**, f. 19 Aug. 1741 i Hjardarholt, hvor hans Fader var Præst og Provst. Han blev dimitteret fra Skálholt-Skole, og kom 1761 til Kiøbenhavns Universitet, hvor han tog theologisk Examen 1766 med Characteren laud. Efter sin Tilbagekomst til Island underholdt han sig ved Underviisning, indtil han 1769 blev kaldet til Præst paa Seltjarnarnes, hvortil Reykjavik hører. 1781 forflyttedes han til Odde, og blev s. A. Provst, men allerede det følgende Aar udnævnt til Biskop paa Holum, hvilket Embede han dog først tiltraadte 1784, efter at være indviet af Biskop Balle, og kun bestyrede i 3 Aar. Han døde 5 Jul. 1787 i sit 46de Aar. (Hans Levnet i *Péturssons* Hist. eccl. Isl. p. 499—500.)

13. **Sigurd Stephansen**, f. 1744 i Høskuldsstadir, hvor hans Fader var Præst. Han blev 1765 dimitteret fra Holum-Skole til Kiøbenhavns Universitet, hvor han tog theologisk Examen 1767. Efter sin Tilbagekomst til Island blev han først 1768 Conrector ved Holum-Skole; 1773 Præst til Mødruvalle-Kloster; herfra forflyttedes

han 1781 til Helgafell, og blev kort efter Provst over Snæfellsnes-Syssel. 1789 blev han udnævnt til Biskop paa Holum; han døde 1798. (Hans Levnet i *Péturssons* Hist. eccl. Isl. p. 501.)

c. Biskopper over hele Island.

1. **Geir Jonsen Vidalin**, f. 26 Oct. 1762[23]) i Laufás, hvor hans Fader, Jon Jonsen Vidalin, var Præst og Provst over Thingeyar-Syssel[24]). Da han var 6 Aar gammel, mistede han begge sine Forældre, faa Dage efter hinanden; men blev med faderlig Omhu opfostret af en af sin Faders Venner, Bonden Arne Bjarnesen, som holdt ham til Studeringer. Fra Holum-Skole kom han 1780 til Kiøbenhavn, og blev det følgende Aar privat dimitteret til Universitetet; her beskiæftigede han sig, foruden med philologiske og theologiske Studier, tillige med Philosophie og Mathematik, hvori han gav sine Medstuderende Veiledning, og tog 1784 philologisk, og 1789 theologisk Examen, begge med Charact. laud. Strax derefter reiste han tilbage til Island med en Anbefalingsskrivelse fra det kongel. danske Cancellie til at beforderes til et af de bedste Kald paa Øen, og blev 1791 af Biskop Hannes Finsen kaldet til Præst i

[23]) Efter hans til Ordenscapitlets Archiv indsendte Vita; i Péturssons Kirkehist. og Nyerups Efterretn. om philol. Cand. angives 27 Oct. 1761. [24]) Han var, ligesom Biskop Jon Vidalin i Skálholt, en Efterkommer af den lærde Arngrim Jonsen; jfr. dennes Slægtregister i Giessings Jubellærere II. 2det B. S. 46—51.

Reykjavik. Efter denne Bispps Død blev Vidalin 1797 udnævnt til Bisp i Skálholt, og indviet af Bisp Sigurd Stephansen paa Holum; og da denne Bispestoel det næste Aar blev ledig, og det bestemtes at forene begge Stifter, blev han 2 Oct. 1801 beskikket til Bisp over hele Island. 1817 udnævntes han til Ridder af Danebrog. Den lærde, dygtige og velgiørende Bisp Vidalin døde 20 Sept. 1823; han havde, da han blev Præst i Reykjavik, 1792 ægtet Sigrid Haldorsdatter, en Sønnedatter af Bisk. Finn Jonsen og Enke efter Vidalins Formand i Embedet, Gudmund Thorgrimsen. (Hans Levnet i F. Thaarups Fædrelandske Nekrolog S. 337—40; *Pétursson's* Hist. eccl. Isl. p. 502—4; jfr. Hundrups Biograph. Efterretn. om philolog. Candidater, S. 44.)

2. Steingrim Johnsen, f. 14 Aug. 1769 i Præstegaarden Myrum; hans Fader, John Johnsen, var dengang Præst til Thykkebæ-Kloster. Han gik først i Skálholt-Skole, og kom, da denne nedlagdes, senere i Reykjavik-Skole, som blev oprettet i dens Sted. Efter at være dimitteret herfra, tilbragte han et Par Aar i sit Hiem, og blev 1790 antaget til Amanuensis af Bisp Hannes Finsen, i hvilken Stilling han forblev indtil Bispoppens Død 1796; hvorpaa han endnu tilbragte 4 Aar hos hans Familie som Lærer for hans Børn og nogle andre unge Mennesker. Han kom derfor først til Universitetet i sit 31te Aar 1800, og tog s. A. examen artium; 1803 underkastede han sig theologisk Embedsexamen med Charact. laud. et quid. egregie. Efterat han derpaa i to Aar havde arbeidet i Kiøben-

havn som Stipendiarius ved den arnemagnæanske Commission, og tillige som Volontair i det danske Cancellies geistlige Departement, blev han 1805 ansat som Lector i Theologie og øverste Lærer ved den lærde Skole, som i dette Aar atter forflyttedes fra Reykjavik til Bessastad; 1810 kaldet til Præst i Odde, og 1812 tillige Provst over Rángárvalle-Sýssel; og i Mai 1824 udnævnt til Bisskop over Island. 1828 blev han Ridder af Danebrog, 1836 Danebrogsmand, og 1841 Commandeur af Danebrog. Efter 21 Aars hæderlige Virksomhed som Bisskop døde Steingrim Johnsen, almindelig elsket og savnet, 14 Jun. 1845. Han havde 1806 ægtet **Valgerd Jonsdatter**, Enke efter Bisskop H. Finsen; hun lever endnu[25]. (Autobiographie, vedføiet det til hans Bispevielse af Bisk. F. Münter udgivne Program: De rebus Ituræorum, 1824; Biographie i *Péturssons* Hist. eccl. Isl. p. 505—7; jfr. Erslews Forfatter-Lex. I. S. 793—94.)

3. **Helgi Gudmundsen Thordersen**, f. 8 Apr. 1794 i Reykjavik, hvor hans Fader, **Gudmund Thordersen**, var Factor ved den flensborgske Handel. Efter Faderens Død blev han opdraget af sin Stedfader, Præsten **Brynjólf Sivertsen**, som satte ham i Bessastad-Skole; dimitteret herfra, kom han 1814 til Kiøbenhavn, hvor han s. A. tog examen artium, og 1819 theologisk Embedsexamen med Charact. laud. 1820 blev han kaldet til Præst i Saurbæ; 1825 Præst i Odde, og kort efter Provst i Rángárvalle-Sýssel; 1835 forflyttet herfra til Domkirken i Reykjavik. 1841 blev han Ridder af

[25]) Jfr. ovenfor S. 255.

Danebrog, og i Sept. 1845 udnævnt til Islands Biskop. Han var 1845 og 1847 kongevalgt Althingsmand, og blev 1849 Medlem af den ved kgl. Rescript af 23 Sept. 1848 bebudede islandske Forsamling. Biskop Thordersen er siden 1820 gift med Ragnheid Stephensen, en Datter af afdøde Amtmand i Islands Vester-Amt, Stephan Stephensen. (Autobiographie, vedføiet det til hans Bispevielse af Biskop Mynster udgivne Program: De illo fratre, cujus Paulus 2 Cor. VIII. 18. mentionem facit, 1846; jfr. Erslews Forf.-Lex. III. B.)

Alphabetisk Register.

I Historiske Aarbøger, 2den Deel

bedes endvidere følgende Trykfeil bemærkede og rettede.

S. 44 Lin. 8. Istedetf. „Bisperne Peder Bang af Roeskilde og Jens Bang af Odense flygte, den Første" læs: Biskop Peder Bang af Roeskilde flygter.
— 155 Lin. 2 f. n. skotske læs: norske.
— 167 Lin. 5. f. n. Christ. Ulrik læs: Ulrik Christian.
— 183 Lin. 11. „efter 10" udslettes.
— 188 Lin. 22 og 23. „Et grønlandsk Compagnie" o. s. v. udslettes.
— 192 Anm. 91. Freder. Adolf læs: Adolf Frederik.
— 193 Lin. 9. 23 Apr. læs: 25 Apr.
— 195 Lin. 1. Parenthesen „Marts" udslettes.
— — Lin. 7. henflyttes til S. 194, nederst. (Det norske Videnskabers-Selskab stiftedes 1760.)
— — i Anm. B. G. Niebuhr læs: Carsten Niebuhr.
— 196 Lin. 2. f. n. Stadsphysicus læs: Stabsphysicus.
— 198 Anm. 95. læs: Generallieut. Schack Carl.
— 203 Lin. 14. Oehlenschläger f. 1781 læs: 14 Nov. 1779.
— — Anm. 5. Statsretten læs: Stabsretten.
— 209 Lin. 3. 25 Jun. 1816 læs: 1817.
— — Lin. 8. 28 Jan. 1818 læs: 1825.
— 213 Lin. 22. „25 Marts" udslettes; den provisoriske Forordning om Presseforholdene er af 24 Marts.
— 240 Lin. 6. f. n. Pag. 185 læs: 155.
— — sidste Lin. Pag. 169 læs: 160.

3 2044 052 953 163

